agano da Isambi da Mndewa na Mkombola Wetu Yes Kilisto

The Holy Bible in the Zaramo language of Tanzania

Lagano da Isambi da Mndewa na Mkombola Wetu Yesu Kilisto

The Holy Bible in the Zaramo language of Tanzania

Zaramo: Lagano da Isambi da Mndewa na Mkombola Wetu Yesu Kilisto (Bible)

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators and The Word for the World International

Language: Zaramo

Contributor: Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.
You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 20 May 2025 from source files dated 20 May 2025
f5372143-dd2f-5452-9f25-3aada8fab0bd

Contents

MATAYO 1
MALUKO 47
LUKA 77
YOHANA 127
SANG'HANO 163
WALOMA 210
1WAKOLINTO 232
2WAKOLINTO 252
WAGALATIA 265
WAEFESO 273
WAFILIPI 281
WAKOLOSAI 287
1WATESALONIKE 292
2WATESALONIKE 297
1TIMOTEO 300
2TIMOTEO 306
TITO 311
FILIMONI 314
WAEBLANIA 316
YAKOBO 332
1PETULO 338
2PETULO 345
1YOHANA 349
2YOHANA 355
3YOHANA 357
YUDA 359
LUGUBULO 361

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA MATAYO

ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi visimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake "Usenga Unogile." Vitabu vino vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana mkipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Wasomi hawaditangile zua hasa Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo viwandikigwe, ila vodahika kamba Usenga uno Unogile wandikigwa mkipigiti cha milao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Vivija hanhu hawandikwe Usenga uno Unogile hakutangigwa bule, ila wanhu bwando wozuza kamba wandikigwa muisi ya Islaeli na siku hata mdiwambo da Yelusalemu.

Usenga Uno Unogile wandikigwa na Matayo, yakalile muwila kodi kipigiti Yesu viyakalile hanamkema kuwa mwanahina wake. Vivija kakala yatangigwe mditwaga da Lawi. Matayo kakala imwe wa watumigwa longo dimwe na wabili wa Kilisto, na kakala yawandikile Wayahudi. Tugatanga gano kwavija kandika mbuli kulawa Mdilagano da Umwaka kubanza mianza 60. Matayo kalonda kulagusa kamba Yesu iyo Kilisto, Mkombola yasaguligwe na Mulungu, yakalile yahokoligwe. Vivija Matayo kandika mbuli bwando za Undewa wa Kuulanga. Wayahudi wagiza kamba Kilisto kowa mndewa wa isi yao. Ila Matayo kateganya ng'hani mkuwatenda sambiwatamanile hivo mkuusimulila Undewa wa Kuulanga uli muloho.

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi ulongelela mbuli bwando kulawa Mdilagano da Umwaka. Avo wogalumba hamwe Malagano gano mabili. Vivija wasomi wona kamba Matayo kageza kuwinza vija vitabu vitano va mwanduso va Musa vandikigwe Mdilagano da Umwaka. Mafundo ga Yesu hakigongo (5—7) golinga na Mulungu viyamgwelele Musa Malagizo hakigongo (Ng'humb. 19:3—23:23).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Matayo kosonga kwandika Usenga Unogile mkulonga mbuli za mvumbuka ya Yesu Kilisto na mwanduso wa sang'hano yake (*1—4*).
2. Abaho, Matayo kosimulila sang'hano ya Yesu na mafundo gake bwando (*5—25*).
3. Kimambukizo, Matayo kolongelela nziga ya sang'hano ya Yesu, muifa yake, na mzuso wake (*26—28*).

Wahenga wa Yesu Kilisto
(Luk. 3:23-38)

1 Uno uwo msululu wa wahenga wa
Yesu Kilisto, mwana wa Daudi, mwana
wa Ablaham.*
2 Ablaham kamulela Isaka, Isaka ka-
mulela Yakobo, Yakobo kamulela Yuda na
ndugu zake.
3 Yuda kamulela Pelesi na Zela, ma-
maao kakala Tamali, Pelesi kamulela
Heziloni, Heziloni kamulela Alamu,
4 Alamu kamulela Aminadabu, Aminad-
abu kamulela Nashoni, Nashoni kamulela
Salimoni,
5 Salimoni kamulela Boazi, mamaake
kakala Lahabu, Boazi kamulela Obedi,
mamaake kakala Lusi, Obedi kamulela
Yese,
6 Yese kamulela Mndewa Daudi.
Daudi kamulela Selemani na mtwanzi
yakalile mwehe wa Ulia,
7 Selemani kamulela Lehoboamu,
Lehoboamu kamulela Abiya, Abiya
kamulela Asafu,
8 Asafu kamulela Yehoshafati,
Yehoshafati kamulela Yolamu, Yolamu
kamulela Uzia,
9 Uzia kamulela Yotamu, Yotamu ka-
mulela Ahazi, Ahazi kamulela Hezekia,

* **1:1** Hano ***mwana wa*** nhegulo yake *kulawa mulukolo lwa.*

10 Hezekia kamulela Manase, Manase
kamulela Amoni, Amoni kamulela Yosia,
11 Yosia kamulela Yekonia na ndugu
zake, kipigiti kija viwahamizigwe kuchola
Babeli.
12 Kulawa kipigiti cha kuhamizigwa ku-
chola Babeli, Yekonia kamulela Shelitieli,
Shelitieli kamulela Zelubabeli,
13 Zelubabeli kamulela Abiudi, Abiudi
kamulela Eliakimu, Eliakimu kamulela
Azoli,
14 Azoli kamulela Sadoki, Sadoki ka-
mulela Akimu, Akimu kamulela Eliudi,
15 Eliudi kamulela Eliazali, Eliazali ka-
mulela Matani, Matani kamulela Yakobo,
16 Yakobo kamulela Usufu, yakalile
mbigalo wa Maliamu mamaake Yesu
yakemigwe Kilisto.
17 Avo kukala na milelo longo dimwe
na mine kulawa Ablaham mbaka Daudi,
na milelo longo dimwe na mine kulawa
Daudi mbaka kipigiti viwahamizigwe ku-
chola Babeli, na milelo longo dimwe na
mine kulawa uhamizo wa kuchola Babeli
mbaka mvumbuka ya Kilisto.

Mvumbuka ya Yesu Kilisto (Luk. 2:1-7)

18 Vino vivo mvumbuka ya Yesu Kilisto
viikalile. Mamaake, yakemigwe Maliamu,
kakala mkasano wa Usufu, ila viwakalile
hawanakala hamoja, kaiyona kana inda
mkubitila mhiko za Loho wa Mulungu.
19 Kwavija Usufu, mkasano wake,
kakala munhu yalibule uzenzeleganye,
na halondile kumgela kinyala hameso
ga wanhu, avo kagelegeza kumuleka
kinyele.
20 Ila viyakalile yogelegeza gano,
msenga wa Mndewa wa kuulanga
kamulawila muna inzozi na kulonga,
“Usufu, Mwana wa Daudi,† sambiudumbe
kumsola Maliamu yawe mtwanzi wako.
Kwavija kapata inda mkubitila mhiko za
Loho wa Mulungu.
21 Kolela mwana mbigalo, na gw-
eye komkema twaga jake Yesu, kwav-
ija kowakombola wanhu zake kulawa
m'vilozo vao.”
22 Gano gose galawilila giladi gavikile
gaja gayalongile Mndewa kubitila
muhokozi,
23 “Mhambe kopata inda na kolela
mwana mbigalo, na twaga jake
kokemigwa Imanueli.”‡ Nhegulo yake
“Mulungu ka hamoja na tweye.”
24 Usufu viyalamuke kulawa muutulo,
katenda kamba msenga wa Mndewa
wa kuulanga viyamulagize, avo kamsola
mkasano wake Maliamu.
25 Ila hamkwenhukile mbaka viya-
mulelile mwana mbigalo. Na heyo
kamkema twaga jake Yesu.

2

Wanhu Wali na Ilimu ya Nhondo Kulawa Haulawilo wa Zua

1 Yesu kavumbuka mkiwambo cha
Betelehemu muisi ya Yudea, mkipigiti cha
Mndewa Helode Mkulu. Na wanhu wali
na ilimu ya nhondo kulawa haulawilo wa
zua weza Yelusalemu,
2 wauza, “Kahalihi ayo yavumbuke gi-
ladi yawe mndewa wa Wayahudi? Kwav-
ija tuyona nhondo yake haulawilo wa
zua, avo twiza kumtambikila.”
3 Mndewa Helode viyahulike vino, ka-
gaya ng'hani mmoyo, heyo hamoja na
wanhu wose wa Yelusalemu.
4 Kawakema wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wafundiza Malagizo ga
Musa, kawauza, “Halihi hondayaleligwe
Kilisto?”
5 Wamwidika, “Mkiwambo cha Betele-
hemu muisi ya Yudea, kwavija vino vivo
yandikigwe na muhokozi,
6 ‘Na gweye, Betelehemu, uli muisi ya
Yuda,
huli mdodo hagatigati ya watawala
wa isi ya Yuda,
kwavija kulawa kumwako kolawilila
mtawala
yondayawalongoze wanhu zangu wa
Islaeli.’ ”
7 Abaho, Helode kawakema kinyele
waja iwanhu wali na ilimu ya nhondo wa-
mulongele kipigiti kija inhondo viyoneke.
8 Kawatuma wachole Betelehemu, yo-
longa, “Gendeni mkaziuzagize goya mbuli

† **1:20** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.* ‡ **1:23** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 7:14.

za mwana hiyo, na muhamona mnongele,
giladi na nie nichole kumtambikila.”
9 Viwamambukize kumtegeleza mn-
dewa, wachola, na ija inhondo iwakalile
wayonile haulawilo wa dizua, iwalongola
mbaka viimile hanhu hayakalile imwana.
10 Viwaiwene inhondo, wadeng'helela
ng'hani.
11 Viwengile mng'anda, wamona
imwana hamoja na mamaake Maliamu,
wafugama mavindi na kumtambikila.
Abaho, wafungula masanduku gao na
kumgwelela nhunza za zahabu, ubane,
na manemane.
12 Mulungu kawazuma mnzozi kamba
sambiwambwelele Helode. Avo wabwel-
eganya muisi yao mkubitila nzila iyagwe.

Kukimbilila Misili

13 Viwacholile, msenga wa Mndewa
wa kuulanga kamulawila Usufu mn-
zozi kalonga, “Lamuka, msole imwana
na mamaake mkimbilile Misili. Kaleni
hiko mbaka vondanikulongele, kwavija
Helode kokwiza kumzahila imwana giladi
yamkome.”
14 Avo Usufu kenuka, kamsola imwana
na mamaake ikilo iija, kachola Misili,
15 ako kuyakalile mbaka Helode
viyadanganhike. Giladi kamba gavikile
gaja galongigwe na Mndewa kubitila
muhokozi, “Nimkema Mwanangu kulawa
Misili.”

Wana Wadodo Wokomigwa

16 Helode viyawene kamba kavwiz-
iligwa na iwanhu wali na ilimu ya
nhondo, kagevuzika ng'hani. Kalagiza
kamba wana wose wa kimbigalo wa ki-
wambo cha Betelehemu na ng'ambu zake
zose, wali na milao mibili kwiza hasi
wakomigwe, songela viyalongeligwe na
waja iwanhu wali na ilimu ya nhondo
mmbuli za ija inhondo kipigiti viilawilile.
17 Abaho, gavikila gaja galongigwe na
muhokozi Yelemia,
18 “Dizwi dihulikwa ako Lama,
kililo na giogio kulu.
Laheli kowalilila wanage,
halonda kuhembekezwa,
kwavija wahaduhu.”

Kubwela Kulawa Misili

19 Mndewa Helode viyadanganhike,
msenga wa Mndewa wa kuulanga kamu-
lawila Usufu mnzozi ako Misili
20 kalonga, “Lamuka, msole imwana na
mamaake, uchole muisi ya Islaeli, kwav-
ija wose walondile kumkoma imwana
wadanganhika.”
21 Avo Usufu kenuka, kamsola imwana
na mamaake, na kubwela muisi ya Islaeli.
22 Ila Usufu viyahulike kamba Alikelao
iyo mtawala wa Yudea kasola hanhu ha
tataake Mndewa Helode Mkulu, kadumba
kuchola hiko. Na heyo viyazumigwe
mnzozi, kanyelenhukila kuisi ya Galilaya.
23 Kachola, kakala mkiwambo
kikemigwe Nazaleti, giladi gavikile gaja
galongigwe na wahokozi, “Kokemigwa
Mnazaleti.”

3

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu (Mlk. 1:1-8; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

1 Mazua higo Yohana M'batiza keza,
yowapetela wanhu mkiwala cha Yudea,
2 kalonga, “Lekeni vilozo venu, kwavija
Undewa wa Kuulanga ukwenhuka!”
3 Kwavija Yohana iyo yalongigwe na
muhokozi Isaya, viyalongile,
“Munhu kenula dizwi muluwala, yolonga,
‘Itandeni nzila ya Mndewa,
Mgoloseleni nzila zake!’ ”
4 Yohana kavala guo ditendigwe na
mijusu ya ngamia na lukumbulu lwa
kwembe mchuno chake, na mandia gake
gakala nzige na uki.
5 Wanhu kulawa Yelusalemu, kulawa
muisi yose ya Yudea na ng'ambu zose za
Mdibonde da Yolodani, wamcholela.
6 Wavilonga vilozo vao haulongozi wa
wanhu, na heyo kawabatiza muna Ul-
wanda lwa Yolodani.
7 Yohana viyawawene Mafalisayo na
Masadukayo bwando womwizila giladi
wabatizigwe, kawalongela, “Mweye wana
wa nyoka! Yalihi yawazumile kulukim-
bila lusango lwa Mulungu londalwize?
8 Tendeni mbuli zilagusa kamba muleka
vilozo venu.
9 Sambimgelegeze kamba modaha
kuikimbila nhaguso ya Mulungu mku-
longa, ‘Ablaham iyo muhenga wetu.’

Nowalongela, Mulungu kodaha kusola mabwe gano na kumtendela lukolo Ablaham!
10 Nhemo ya hana gamasina ga imibiki, na kila m'biki uleka kulela mujo unogile wokanhigwa na kwasigwa muna umoto.
11 Nie nowabatiza mweye na mazi kulagusa kamba muleka vilozo venu, ila hachugu changu kokwiza yali na mhiko kubanza nie, nie silumbile hata kupapa ng'hwabasa zake. Heyo kowabatiza na Loho wa Mulungu na moto.
12 Heyo kana kia chake mmakono cha kubetela, giladi yaikunzanye ngano yake kukano na mikumvi yaisome na moto hauzimikaga."

Kubatizigwa kwa Yesu
(Mlk. 1:9-11; Luk. 3:21-22)

13 Abaho, Yesu keza kulawa Galilaya, kachola hana Ulwanda lwa Yolodani giladi yabatizigwe na Yohana.
14 Ila Yohana kageza kumgomesa, kalonga, "Nie nolondigwa kubatizigwa na gweye, na gweye kokwiza kumwangu?"
15 Ila Yesu kamwidika, "Leka iwe vino sambi, kwavija tulondigwa kutenda vino giladi kugavikiza gaja gose gayalagize Mulungu." Avo Yohana katogola.
16 Bahaja Yesu viyabatizigwe, kalawa muna gamazi. Baho ulanga uvuguka, kamona Loho wa Mulungu yomuhumulukila yalingile kamba hua na kukala uchana yake.
17 Na dizwi kulawa kuulanga dilonga, "Ino iyo Mwanangu mnogelwa, ninogelwe nayo."

4

Kugezigwa kwa Yesu
(Mlk. 1:12-13; Luk. 4:1-13)

1 Abaho, Yesu kalongozwa na Loho wa Mulungu mbaka muluwala giladi yagezigwe na Mwenembago.
2 Viyamambukize funga ya mazua malongo mane ikilo na imisi, Yesu kona nzala.
3 Abaho, Mwenembago kamcholela kamgeza yomulongela, "Uhawa gweye iyo Mwana wa Mulungu, galongele mabwe gano gagaluke mikate."
4 Ila Yesu kedika kalonga, "Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, 'Munhu hawa mgima sama ya mkate wiyeka, ila mkila mbuli ilawa mmulomo wa Mulungu.' "*
5 Abaho, Mwenembago kamsola Yesu mbaka Yelusalemu, Wambo Ding'alile, na kumwika hachana hana inhomboti ya Ing'anda ya Mulungu,
6 kamulongela, "Uhawa gweye iyo Mwana wa Mulungu, ibwanhe hasi, kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,
'Mulungu kokulagizila wasenga zake wa kuulanga,
wakudang'he mmakono gao,
giladi mgulu wako sambiuikwale mdibwe.' "†
7 Yesu kamwidika, "Vivija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, 'Sambiumgeze Mndewa Mulungu wako.' "‡
8 Abaho, Mwenembago kamsola Yesu mbaka hana ikigongo kitali, kamulagusila ndewa zose za ulumwengu na yenzi zake.
9 Kamulongela, "Gano gose nokugwelela uhanifugamila mavindi na kunitambikila."
10 Abaho, Yesu kamulongela, "Goboka, Mwenembago! Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, 'Mtambikile Mndewa Mulungu wako na umsang'hanikile heyo yeiyeka!' "§
11 Abaho, Mwenembago kamuleka, na wasenga wa Mulungu wa kuulanga weza na kumsang'hanikila.

Yesu Kosonga Kuwapetela Wanhu ako Galilaya
(Mlk. 1:14-15; Luk. 4:14-15)

12-13 Yesu viyahulike kamba Yohana kageligwa mkifungo, kachola kukiwambo cha Nazaleti muisi ya Galilaya. Kasegela Nazaleti, kachola kukala Kapenaumu, kiwambo kikalile behi na Dilamba da Galilaya, muisi za mitala ya Wazabuloni na Wanaftali,

* **4:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 8:3. † **4:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 91:11-12. ‡ **4:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:16. § **4:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:13.

14 giladi gavikile gaja galongigwe na
muhokozi Isaya,
15 “Isi ya Zabuloni na isi ya Naftali,
nzila ya kuchola m'bahali, mwambu
uyagwe wa Ulwanda lwa Yolodani,
Galilaya, isi ya Wamhazi!
16 Wanhu wokala mdiziza
wona mulangaza mkulu.
Na waja wose wokala muisi ya ziza da ifa,
mulangaza uwamwemwesa.”*
17 Songela kipigiti kija Yesu kasonga
kuwapetela wanhu yolonga, “Lekeni
vilozo venu, kwavija Undewa wa Kuu-
langa ukwenhuka!”

Yesu Kowakema Waloa Somba Wane
(Mlk. 1:16-20; Luk. 5:1-11)

18 Yesu viyakalile yotembela mumg-
wazo wa Idilamba da Galilaya, kawona
wandugu wabili, Simoni yakemigwe
Petulo na mdodo wake Endelea. Wakala
wotanda nhando zao mdilamba, kwavija
wakala waloa somba.
19 Yesu kawalongela, “Ng'holelezeni, na
nie nowatenda muwe waloa wanhu.”
20 Bahaja wazileka nhando zao,
wamkoleleza.
21 Viyacholile haulongozi kidogo, ka-
wona wandugu wabili wayagwe, Yakobo
na mdodo wake Yohana, wanage Zebe-
dayo, wakalile muna ingalawa hamoja
na tataao Zebedayo, wozigongomanya
nhando zao. Yesu kawakema,
22 na baho waileka ingalawa na tataao,
wamkoleleza.

Yesu Kofundiza, Kowapetela Wanhu, na Kuwahonya Watamu
(Luk. 6:17-19)

23 Yesu kachola kila hanhu m'viwambo
va Galilaya, yofundiza muna zing'anda
zao za nhambiko na kuupeta Usenga Un-
ogile wa Undewa wa Mulungu, na kuwa-
honya wanhu wakalile na kila utamu na
unyondenyonde.
24 Mbuli zake zenela muisi yose ya
Silia. Wamgalila wanhu wose wakalile
wokugula kila utamu, wakalile wokona
vihile, wakalile na vinyamkela, wakalile
na kisango, na wakalile waholole, na heyo
kawahonya.
25 Dale kulu da wanhu dimkoleleza,
wanhu kulawa Galilaya, kulawa ku-
viwambo longo dimwe vikemigwa
Dekapoli, kulawa Yelusalemu, Yudea,
na mwambu uyagwe wa Ulwanda lwa
Yolodani.

Yesu Kowapetela Wanhu Mkigongo

5

5:1—7:29

1 Yesu viyadiwene didale da wanhu,
kakwela hakigongo, kakala hasi.
Wanahina zake wamcholela,
2 na heyo kasonga kuwafundiza.

Deng'ho da Kweli
(Luk. 6:20-23)

3 “Wamota waja wakumbulu wa loho,*
kwavija Undewa wa Kuulanga uli
wao!
4 Wamota waja wose wali na giogio,
kwavija wobwezigwa imioyo!
5 Wamota waja wali na mioyo iholile,
kwavija woihala isi!
6 Wamota waja wose wali na nzala na
ng'hilu ya kutenda ganogile,
kwavija wokwigutizwa!
7 Wamota wali na bazi,
kwavija wokonelwa bazi!
8 Wamota wali na mioyo ing'alile,
kwavija womona Mulungu!
9 Wamota wagombelezi,
kwavija wokemigwa wana wa Mu-
lungu!
10 Wamota awo wogazigwa sama ya ku-
tenda ganogile,
kwavija Undewa wa Kuulanga uli
wao!
11 “Mmota mweye haja wanhu wa-
hawaliga, na kuwagaza, na kuwavwizila
mbuli zose zihile sama yangu.
12 Deng'heleleni na kutoa ng'henze,
kwavija nhunza yenu yowa ng'hulu ku-
ulanga. Kwavija vino vivo wagazigwe
wahokozi wawalongole.

Munyu na Mulangaza
(Mlk. 9:50; Luk. 14:34-35)

* **4:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 9:1-2.

* **5:3** ***Wakumbulu wa loho*** nhegulo yake *wanhu wali na sulukila ya kuifundiza ng'hani mbuli za Mulungu.*

13 “Mweye iwo munyu wa isi. Ila munyu uhagiza kilandu chake, vodahikaze kuutenda unoge kabili? Haunoga mkinhu chochose, ila wokwasigwa hanze na kubojagwa na wanhu.
14 “Mweye iwo mulangaza wa ulumwengu mokoneka na wanhu wose, kamba viwodaha kuwona mulangaza wa wambo dizengigwe hakigongo.
15 Haduhu munhu yobwinha kiwenge na kukigubika na kinongo. Ila kokika uchana hakingolobweda, giladi kimmwemwesele kila munhu yali mng'anda.
16 Vivo na mweye, mulangaza wenu umwemwese haulongozi wa wanhu, giladi wone sang'hano zenu zinogile, na hewo wamuyenzi Tata wenu wa kuulanga.

Mafundo ga Malagizo ga Musa

17 “Sambimgelegeze kamba niza kugatengula Malagizo ga Musa na mafundo ga wahokozi, ila kugavikiza.
18 Nowalongela ikweli, mbaka ulanga na isi vondavisegele,† haduhu hata helufi imwe ndodo kulawa Mmalagizo ga Musa yondaisegezigwe mbaka mbuli zose zivikile.
19 Avo, munhu yoyose yoleka kutenda ndagizi imwe ili ndodo, na kuwafundiza wanhu sambiwaitende, munhu iyo kokemigwa mdodo muna Undewa wa Kuulanga. Ila munhu yoyose yondayazitende ndagizi zino na kuzifundiza, munhu iyo kokemigwa mkulu muna Undewa wa Kuulanga.
20 Kwavija nowalongela, mbuli zenu zilibule uzenzeleganye zihaleka kuzibanza zija za Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa, hamdaha kwingila Muundewa wa Kuulanga.

Fundo da Lusango
(Luk. 12:57-59)

21 “Muhulika kamba wanhu wa umwaka viwalongeligwe, ‘Sambiukome, na yoyose yondayatende avo kotagusigwa.’
22 Ila nie nowalongela, munhu yoyose yomonela lusango ndugu yake kotagusigwa, na munhu yoyose yomuliga ndugu yake kolondigwa yagaligwe Kukitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, na munhu yoyose yolonga, ‘Gweye kwa m'bozi’ ka mdihekaheka da kwingila hana umoto wa kuzimu.
23 Avo, kamba uhalonda kulava nhunza yako hana ikilingo cha kulavila nhosa, na kukumbukila kamba kuna mbuli na ndugu yako,
24 ileke nhunza yako haulongozi wa ikilingo cha kulavila nhosa, tanhu genda mkailumbe na ndugu yako, abaho, leka ubwele uilave nhunza yako.
25 “Ilumbe hima na munhu yokutagusa, kipigiti mng'hali mnzila mchola kukitala, giladi sambiyakugale ha mulamula, na mulamula yakugele mmakono ga wemilizi, na wemilizi wakugele mkifungo.
26 Nokulongela ikweli, hulawa himo mbaka ulihe deni jako jose.

Fundo da Ugoni

27 “Muhulika kamba ilongwa, ‘Sambiutende ugoni.’
28 Ila nie nowalongela, munhu yoyose yomulola mtwanzi mkumsulukila, kesha kutenda nayo ugoni mmoyo wake.
29 Avo kamba siso jako da ukulume dokutenda utende vilozo, ding'ole ujase kutali nagwe! Vinoga kumwako kwagiza kipindi kimwe cha lukuli lwako kubanza lukuli lwako lose lwasigwe kuzimu.
30 Na kamba mkono wako wa ukulume wokutenda utende vilozo, ukanhe uwase kutali nagwe! Vinoga kumwako kwagiza kipindi kimwe cha lukuli lwako kubanza lukuli lwako lose luchole kuzimu.

Fundo da Nyasa
(Mat. 19:9; Mlk. 10:11-12; Luk. 16:18)

31 “Vivija ilongigwa, ‘Munhu yoyose yomwasa mtwanzi wake, kolondigwa yamwandikile lupwilili lwa nyasa.’
32 Ila nie nowalongela kamba, munhu yoyose yomwasa mtwanzi wake, ila tu sama ya kilamso cha ugoni, komtenda mtwanzi hiyo yawe mgoni, na munhu

† **5:18** ***Mbaka ulanga na isi vondavisegele*** nhegulo yake *mbaka ikimambukizo cha isi.*

yoyose yomsola mtwanzi hiyo kotenda ugoni.

Fundo da Kuiduila

33 “Vivija muhulika kamba wanhu wa umwaka viwalongeligwe, ‘Sambiuiduile uvwizi ila ugoge kiduilo chako chuuiduile ha Mndewa.’
34 Ila nie nowalongela, sambimuiduile kabisa. Sambimuiduilile ulanga, kwavija kicho kigoda cha undewa cha Mulungu,
35 ama sambimuiduilile isi, kwavija kicho kigoda chake cha kwikila magulu gake, ama sambimuiduilile Yelusalemu, kwavija dijo wambo da Mndewa Mkulu.
36 Vivija sambiuiduilile pala jako, kwavija hudaha kutenda hata luvili lwako lumwe kuwa luzelu ama lutitu.
37 Mbuli zenu ziwe ‘Ona’ kamba ihawa ‘Ona’ ama ‘Sio’ kamba ihawa ‘Sio.’ Chochose chondakibanze mbuli zino cholawa ha Mwenembago.

Fundo da Kuibwelezela
(Luk. 6:29-30)

38 “Muhulika ilongigwa kamba, ‘Siso kwa siso, na zino kwa zino.’
39 Ila nie nowalongela, sambium'bwelezele mtenda gehile. Munhu yahakutoa kanza da ukulume, muhindusile na diyagwe.
40 Na munhu yahakugala kukitala na kukusolela shati jako, vivija mulekele na koti jako.
41 Kamba munhu yahakushulutiza umpapile bahasha yake kilometa imwe, mpapile kilometa mbili.
42 Munhu yondayakupule, mgwelele, na munhu yoyose yolonda umkalizi, sambiumuhindukile kisogo.

Kuwanogela Wadumuka
(Luk. 6:27-28, 32-36)

43 “Muhulika kamba ilongigwa, ‘Mnogele munhu wa habehi nagwe, na umwihile mdumuka wako.’
44 Ila nie nowalongela, wanogele wadumuka zako na muwatambikile waja wose wowagaza,
45 giladi muwe wana wa Tata wenu wa kuulanga. Heyo yowamwemwesela zua jake wanhu wehile na wanogile, na yowatoela mvula wazenzeleganye na wanhu walibule uzenzeleganye.
46 Ihawa mowanogela wanhu wose waja wowonogela mweye, mopata nhunza yaki? Kwavija hata wawila kodi wotenda vivo!
47 Na kamba mowalamsa ndugu zenu weiyeka, kinhu chaki kikulu kimtenda kubanza wayagwe? Hata Wamhazi wotenda vivo!
48 Avo, sambimuhungule hanhu kamba Tata wenu wa kuulanga viyalekile kuhungula hanhu!

6

Fundo da Kuweng'ha Wakumbulu

1 “Iteganyeni, sambimtende mbuli zenu zinogile haulongozi wa wanhu giladi mwoneke na hewo, kwavija muhatenda hivo ham'bokela nhunza kulawa ha Tata wenu wa kuulanga.
2 “Uhamwing'ha mkumbulu, sambiumulongele munhu yoyose mkutoa mhalati, kamba viwotenda videlenya muna zing'anda za nhambiko na mzinzila, giladi watogoligwe na wanhu. Nowalongela ikweli, wanhu hiwo wesha kubokela nhunza yao.
3 Ila uhamwing'ha mkumbulu, hata mkono wako wa ukumoso sambiuvitange kitendigwa na mkono wako wa ukulume,*
4 avo nhunza yako yowa mkifiso. Abaho, Tataako, yolola kija kitendeke mkifiso, kokugwelela nhunza.

Fundo da Kutambika
(Luk. 11:2-4)

5 “Muhatambika, sambimuwe kamba videlenya! Kwavija hewo wonogelwa kutambika kuno wemile wima muna zing'anda za nhambiko na mzinzilamhanda, giladi woneke na wanhu. Nowalongela ikweli, wesha kubokela nhunza yao.
6 Ila uhatambika, ingila mdigati jako, hinda ulwivi, na tambika ha Tataako

* **6:3** ***Mkono wako wa ukumoso sambiuvitange kitendigwa na mkono wako wa ukulume*** nhegulo yake *kija chuutenda sambikitangigwe na hata na ndugu yako ama mbwigaako yali habehi nagwe.*

yali mkifiso. Abaho, Tataako, yolola kija kitendeke mkifiso, kokugwelela nhunza.

7 "Muhatambika, sambimulonge mbuli bwando zilibule nhegulo ha Mulungu, kamba viwotenda Wamhazi, kwavija wogelegeza kamba wohulikwa sama ya mbuli zao kuwa bwando.
8 Sambimuilinge nao, kwavija Tata wenu kovitanga chumulonda hata mng'hali hamunampula.
9 Avo tambikeni kamba vino,

'Tata wetu wa kuulanga,
twaga jako diyenzigwe,
10 Undewa wako wize,
chuulonda kitendeke muisi kamba viili kuulanga.
11 Utugwelele mandia getu ga kila zua.
12 Vigele kumgongo vilozo vetu,
kamba tweye vituwagela kumgongo wanhu watutendile mbuli zihile.
13 Sambiutugele mkugezigwa,
ila utukombole kulawa ha Mwenembago.
Kwavija Undewa, na mhiko, na yenzi vako gweye gunge na gunge. Amina.'†

14 "Kwavija kamba muhawagela kumgongo wanhu wawatendile mbuli zihile, vivija na Tata wenu wa kuulanga kovigela kumgongo vilozo venu.
15 Ila kamba hamuwagela kumgongo wanhu wawatendile mbuli zihile, vivija na Tata wenu wa kuulanga havigela kumgongo vilozo venu.

Fundo da Kufunga

16 "Muhafunga, sambimnyunguale kamba viwotenda videlenya, kwavija wosinalika giladi watogolwe na wanhu kamba wafunga. Nowalongela ikweli, wesha kubokela nhunza yao.
17 Uhafunga, suluza kihanga chako abaho bakaza mavuta pala jako,
18 giladi wanhu sambiwavitange kamba kufunga. Ila Tataako yoleka koneka, kovitanga. Na Tataako, yolola kija kitendeke mkifiso, kokugwelela nhunza.

Kwika Ngama Kuulanga (Luk. 12:33-34)

19 "Sambimwiikile ngama muisi, aho hana ivimhungu na ng'hangaga hondawabanange, na wabavi wobena wokwingila na kwiba.
20 Ila ikeni ngama kuulanga, kulibule vimhungu na ng'hangaga wondawabanange, na wabavi hawabena na kwingila na kwiba.
21 Kwavija hanhu haili ngama yako, vivija na moyo wako baho hondaukale.

Kiwenge cha Lukuli (Luk. 11:34-36)

22 "Siso dijo kiwenge cha lukuli. Ihawa siso jako gima, lukuli lwako lose lomema mulangaza.
23 Ila siso jako dihabanangika, lukuli lwako lose lomema ziza.‡ Na kamba mulangaza uli mgati yako wowa ziza, avo ziza hijo dowa kulu!

Mulungu na Mali (Luk. 16:13; 12:22-31)

24 "Haduhu munhu yodaha kuwasang'hanikila wandewa wabili, kwavija komwihila imwe na kumnogela iyagwe, ama komnanahila imwe na kum'beza iyagwe. Hudaha kumsang'hanikila Mulungu kuno usang'hanikila mali.
25 "Avo nowalongela, sambimuigazile ugima wenu, kamba mje choni ama mung'we choni, ama ng'huli zenu, kamba m'vale choni. Ugima hauzamile kubanza mandia? Na lukuli haluzamile kubanza vivalo?
26 Waloleni ndege wa kuulanga, hawahanda, hawahuna, na hawakunzanya mmakano, na Tata wenu wa kuulanga kowagwelela mandia. Avo, mweye mzama ng'hani kubanza ndege.
27 Yalihi mmwanza wenu mkuigaza yodaha kuiyongezela saa dimwe da ugima wake?
28 "Habali muigazila vivalo? Loleni malua ga kumgunda vigokula, hagasang'hana ama kuitendela vivalo.

† **6:13** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***Kwavija Undewa, na mhiko, na yenzi vako gweye gunge na gunge. Amina.*** ‡ **6:23** Hano ***ziza*** nhegulo yake *kuleka kuvimanya.*

29 Nowalongela kamba hata Selemani
na yenzi yake yose havazigwe vinogile
kamba dimwe da malua gano.
30 Ihawa kamba Mulungu kodivaza jani
da kumgunda, dija lelo dabaho na mayo
dokwasigwa muna umoto, vino heyo
haleka kuwavaza vinogile mweye wanhu
muli na nhamanila ndodo?
31 "Avo sambimuigaze mkulonga, 'Toja
choni?' ama 'Tong'wa choni?' ama
'Tovala choni?'
32 Kwavija Wamhazi wovizahila vinhu
vino vose, na Tata wenu wa kuulanga
kovitanga kamba movilonda vinhu vino
vose.
33 Ila uzahileni tanhu Undewa wa Mu-
lungu na ndagizi zake, na vinhu vino vose
mogweleligwa.
34 Avo sambimuigazile mayo, kwavija
mayo yowa na migayo yake yenyego.
Mgayo wa zua dimwe wotosha kwa zua
dimwe."

7

Kuwatagusa Wayagwe
(Luk. 6:37-38, 41-42)

1 "Sambimuwataguse wayagwe, na Mu-
lungu hawatagusa mweye,
2 kwavija kamba vimuwatagusa
wayagwe, vivo na Mulungu von-
dayawataguse mweye, na mhima iija
yondamuwapimile wayagwe, iyo mhima
yondampimilwe mweye.
3 Habali ukilola kikupi msiso da ndugu
yako, na huchona kibanzi kili msiso jako
mwenyego?
4 Kodaha vilihi kumulongela ndugu
yako, 'Beta nikulave kikupi mdisiso jako,'
kuno gweye kuna kibanzi mdisiso jako?
5 Gweye kidelenya! Songa tanhu kulava
kibanzi msiso jako mwenyego, giladi
udahe kulola goya, abaho, leka ulave
kikupi msiso da ndugu yako.
6 "Sambimuwagwelele umbwa vinhu
ving'alile, kamba muhatenda avo,
wowahindukila na kuwadega, na sam-
bimuwasile mitumbi lulu zenu, kamba
muhatenda avo, wozibojaga.

Pula, Zahila, Toa Hodi
(Luk. 11:9-13)

7 "Puleni, mogweleligwa. Zahileni,
movumbula. Toeni hodi, movugulilwa.
8 Kwavija yoyose yopula kogweleligwa,
na yoyose yozahila kovumbula, na yoyose
yotoa hodi kovugulilwa.
9 Ama yalihi mmwanza wenu, kamba
mwanage yahampula mkate, komgwelela
dibwe?
10 Ama yahampula somba, komgwelela
nyoka?
11 Ihawa mweye mtenda mbuli zi-
hile, movitanga kuwagwelela wanenu
vinhu vinogile, avo, Tata wenu wa
kuulanga kabanza ng'hani kuwagwelela
vinhu vinogile waja wose wompula!
12 "Avo, chochose chumulonda mten-
deligwe na wanhu, na mweye muwaten-
dele vivo, kwavija gano gago mafundo ga
Malagizo ga Musa na wahokozi.

Lwivi Lusisili
(Luk. 13:24)

13 "Ingileni mkubitila lwivi lusisili,
kwavija lwivi lugazi na zila gazi dilongoza
kuubananzi, na wondawengile kubitila
zila hijo wowa bwando.
14 Ila lwivi lusisili na inzila yakibabani
ilongoza kuugima, na wanhu wondaway-
one wowa wadodo.

M'biki na Mujo Wake
(Luk. 6:43-44)

15 "Iteganyeni na wahokozi wa uvwizi,
womwizileni kunze walingile kamba
ng'hondolo, ila mgati mbwizi wodumbiza.
16 Mowatambula kubitila sang'hano
zao. Vino wanhu wobawa zabibu muna
imizomola, ama tini muna imingemba?
17 Avo, m'biki unogile wolela mujo un-
ogile, ila m'biki wihile wolela mujo wihile.
18 M'biki unogile haudaha kulela mujo
wihile, na m'biki wihile haudaha kulela
mujo unogile.
19 Na m'biki wowose uleka kulela mujo
unogile wokanhigwa na kwasigwa muna
umoto.
20 Avo, mowatambula kubitila
sang'hano zao.

Siwatangile Mweye
(Luk. 13:25-27)

21 "Sio kila munhu yonikema, 'Mndewa,
Mndewa' yondayengile muna Uundewa

wa Kuulanga, ila heyo yogatenda gaja
goyolonda Tataangu wa kuulanga.
22 Mdizua da nhaguso wanhu bwando
wonilongela, ‘Mndewa, Mndewa!
Hatuhokole mditwaga jako, na mditwaga
jako tuwinga vinyamkela, na kutenda
mizonza bwando?’
23 Abaho, nowalongela, ‘Siwatangile
mweye. Segeleni hamwangu, mweye
watenda gehile!’

Wazenga Ng'anda Wabili
(Luk. 6:47-49)

24 “Avo munhu yoyose yohulika mbuli
zangu na kuzisang'hana kolinga na
munhu yali na nzewele yozenga ng'anda
yake uchana ya dibwe.
25 Mvula itoa, nyanda zitula, na beho
dibuma na kuitoa ng'anda hiyo, ila hait-
ulike, kwavija msingi wake uzengigwa
mdidibwe.
26 “Ila munhu yoyose yohulika mbuli
zangu na kuleka kuzisang'hana kolinga
na munhu m'bozi yozenga ng'anda yake
mmisenga.
27 Mvula itoa, nyanda zitula, na beho
dibuma na kuitoa ng'anda hiyo, nayo itu-
lika, na nhulika yake ikala ihile ng'hani!”

Udaho wa Yesu

28 Yesu viyamambukize kulonga gano,
didale da wanhu dikanganya mafundo
gake,
29 kwavija hafundize kamba wafundiza
zao wa Malagizo ga Musa, ila kafundiza
kamba munhu yali na udaho.

8

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Dikulu
(Mlk. 1:40-45; Luk. 5:12-16)

1 Yesu viyahumuluke kulawa mkigongo,
madale makulu ga wanhu gamkoleleza.
2 Na munhu yakalile na dikulu kamwiz-
ila na kamfugamila mavindi, kalonga,
“Mndewa, uhalonda, kodaha kunihonya.”
3 Yesu kagolosa mkono wake, kamk-
wasa, kamulongela, “Nolonda, uho-
nyigwe!” Bahaja kahonyigwa utamu
wake.
4 Abaho, Yesu kamulongela, “Tegeleza,
sambiumulongele munhu, ila genda
ukailaguse ha mkulu wa nhambiko,
abaho ukalave nhosa kamba viyalagize
Musa, giladi wanhu wose watogole
kamba kuhona.”

Yesu Komuhonya Mtumigwa wa Mkulu wa Asikali Mia wa Loma
(Luk. 7:1-10)

5 Yesu viyengile Kapenaumu, mkulu
wa asikali mia wa Loma kamwizila, ka-
muyalalila
6 na kulonga, “Mndewa, mtumigwa
wangu katambalala ukae, kaholola,
mtamu ng'hani.”
7 Yesu kamulongela, “Nokwiza ku-
muhonya.”
8 Ija imkulu wa asikali mia wa Loma
kamwidika, “Mndewa, nie silumbile gw-
eye wingile mng'anda yangu, ila longa
mbuli tu, na mtumigwa wangu kohona.
9 Kwavija nie mwenyego na munhu
nikigwe hasi ya udaho, nna asikali hasi
yangu. Nomulongela imwe, ‘Genda!’ na
heyo kochola, na nomulongela iyagwe,
‘Izo!’ na heyo kokwiza. Na nomulongela
mtumigwa wangu, ‘Tenda vino!’ na heyo
kotenda.”
10 Yesu viyahulike vino, kakanganya na
kuwalongela waja wakalile womkoleleza,
“Nowalongela ikweli, sinamona munhu
yoyose muisi ya Islaeli yali na nhamanila
ng'hulu kamba ino.
11 Nowalongela kamba wanhu bwando
wokwiza kulawa haulawilo wa zua na
hauswelo wa zua* na wokala hana ulu-
sona hamoja na Ablaham, Isaka, na
Yakobo Muundewa wa Kuulanga.
12 Ila Wana wa Undewa† wokwasigwa
hanze mdiziza, ako kondawalile na
kugegedula meno.”
13 Abaho, Yesu kalonga na ija imkulu wa
asikali mia wa Loma, “Genda, yotendeka
kamba vija vuutamanile.”
Na kipigiti kikija mtumigwa wake ka-
hona.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando
(Mlk. 1:29-34; Luk. 4:38-41)

* **8:11** ***Wanhu bwando wokwiza kulawa haulawilo wa zua na hauswelo wa zua*** nhegulo yake *Wamhazi bwando wokwiza kulawa kila hanhu muulumwengu wose.* † **8:12** ***Wana wa Undewa*** nhegulo yake *Wayahudi.*

14 Yesu viyavikile hakae ha Petulo,
kam'vika mama mkwe yake Petulo
kawasa mulusazi mtamu wa homa.
15 Kamkwasa mkono wake, na homa
imulawa, abaho kenuka na kusonga kum-
sang'hanikila.
16 Viivikile ichungulo, wamgalila
wanhu bwando wakalile na vinyamkela,
na heyo kawawinga ivinyamkela
mkuwakomhokela, na kawahonya wanhu
wose wakalile watamu.
17 Giladi gavikile gaja galongigwe na
muhokozi Isaya, "Heyo mwenyego kau-
sola unyondenyonde wetu na kavipapa
vitamu vetu."

Wanhu Wolonda Kumkoleleza Yesu (Luk. 9:57-62)

18 Yesu viyadiwene didale da wanhu
domzunguluka, kawalagiza wanahina
zake wachole mwambu uyagwe wa
dilamba.
19 Mfundiza Malagizo ga Musa kam-
cholela, kamulongela, "Mkulufunzi,
nokuwinza kokose kuuchola."
20 Yesu kamulongela, "Mbwizi wana
mhango, na ndege wa kuulanga wana
mvulu, ila nie, Mwana wa Munhu, kabule
hanhu ha kutambalika pala jake."
21 Mwanahina iyagwe kamulongela,
"Mndewa, nileke tanhu nyhole hazike
tataangu."
22 Yesu kamulongela, "Ng'hweleleza nie,
waleke wadanganhike wazike wadangan-
hike wayao."‡

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba (Mlk. 4:35-41; Luk. 8:22-25)

23 Abaho, Yesu kakwela muingalawa
hamoja na wanahina zake.
24 Bahaja dilawila kukuzumbi kulu
mdilamba, avo mawimbi gaimemeza
mazi ingalawa. Ila Yesu kakala yawasile.
25 Wanahina zake wamcholela wamu-
lamusa, walonga, "Mndewa, tukombole!
Todanganhika!"
26 Yesu kawedika, "Mweye wanhu
muli na nhamanila ndodo, habali
mkona bwembwe?" Abaho, kenuka na
kudikomhokela dibeho na gamawimbi,
na kukala hapozike.
27 Wanahina zake wakanganya, wa-
longa, "Ino iyo munhu wa vilihi? Hata
beho na mawimbi vomuhulika!"

Yesu Kowahonya Wanhu Wabili Wali na Vinyamkela (Mlk. 5:1-20; Luk. 8:26-39)

28 Yesu viyavikile mwambu uyagwe wa
idilamba hana iisi ya Gadala, kaiting'hana
na wanhu wabili wali na vinyamkela
wakalile wolawa mmapanga. Wakala
wodumbiza ng'hani mbaka hakukalile na
munhu yadahile kubita nzila iyo.
29 Waguta nyangi, walonga, "Kotulonda
choni, Mwana wa Mulungu? Kwiza ku-
tugaza kipigiti king'hali hakinavika?"§
30 Behi na aho kukala na dale kulu da
mitumbi wodila.
31 Vinyamkela wamuyalalila Yesu,
walonga, "Uhatuwinga, tuleke tuchole
tukengile mdidale dija da mitumbi."
32 Yesu kawalongela, "Gendeni!" Avo
walawa, wachola kuwengila mitumbi.
Baho dale jose da imitumbi dihumulukila
kubonde mdigema, dingila mdilamba na
kudanganhika mmazi.
33 Waja iwanhu wakalile wowachunga
imitumbi wakimbila, wachola hana iki-
wambo na kuwalongela wanhu mbuli
zose, hamoja na gaja gawalawilile waja
wanhu wakalile na vinyamkela.
34 Avo, wanhu wose wa ikiwambo
kija walawa, wamcholela Yesu, na viwa-
muwene, wamuyalalila yahalawe muisi
yao.

9

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole (Mlk. 2:1-12; Luk. 5:17-26)

1 Yesu kakwela muingalawa, kaloka na
kuvika mkiwambo chake.
2 Wanhu wayagwe wamgalila munhu
yaholole, yatambalale mulusazi. Yesu
viyaiwene nhamanila yao, kamulon-
gela ija imunhu yaholole, "Gangamala,
mwanangu! Vilozo vako vigeligwa
kumgongo."

‡ **8:22** Yesu hano kakala yowalonga wanhu wadanganhike muloho.

§ **8:29** ***Kipigiti king'hali hakinavika*** nhegulo yake *kipigiti cha ikimambukizo cha ulumwengu Mulungu kuwatagusa wanhu wali muisi.*

3 Abaho, wafundiza Malagizo ga Musa
wakalile baho wailongela wenyego kwa
wenyego, “Munhu ino kofukula!”
4 Yesu kavitanga vija viwakalile
wogelegeza, kalonga, “Habali mgelegeza
vihile mmioyo yenu?
5 Dilihi dibuhile ng'hani, kulonga,
‘Vilozo vako vigeligwa kumgongo,’ ama
kulonga, ‘Ima wima utembele?’
6 Nolonda m'vitange kamba, nie,
Mwana wa Munhu, nna udaho wa
kuvigela kumgongo vilozo va wanhu
muisi.” Abaho, kamulongela ija imunhu
yaholole, “Ima wima, papa lusazi lwako,
uchole ukae yako!”
7 Ija imunhu kema wima, na kuchola
ukae.
8 Wanhu viwonile gano, wakanganya
na kudumba, na kumuyenzi Mulungu
yawagwelele wanhu udaho kamba uja.

Yesu Komkema Matayo
(Mlk. 2:13-17; Luk. 5:27-32)

9 Yesu viyakalile yochola kulawa
haja, kamona munhu yokemigwa
Matayo yakalile muna ing'anda yake
ya kulihila kodi, na heyo kamulongela,
“Ng'holeleza.”
Matayo kenuka, kamkoleleza.
10 Yesu na wanahina zake wakala woja
mandia ga ichungulo hakae ya Matayo.
Wawila kodi bwando na wene vilozo
wayagwe weza na kuja hamoja na hewo.
11 Mafalisayo viwonile gano, wawauza
wanahina zake, “Habali mkulufunzi
wenu yoja na wawila kodi na wene vilozo
wayagwe?”
12 Yesu viyahulike vino, kalonga,
“Wanhu wagima hawamulonda mganga,
ila waja wali watamu wawo womulonda.
13 Gendeni mkaifundize nhegulo ya
ulonzi uno, ‘Nolonda bazi na sio nhosa.’*
Kwavija sizile kuwakema wanhu wal-
ibule vilozo, ila wanhu wali na vilozo.”

Mbuza ya Kufunga
(Mlk. 2:18-22; Luk. 5:33-39)

14 Abaho, wanahina wa Yohana
M'batiza wamcholela Yesu, wamuuza,
“Habali tweye na Mafalisayo tofunga, ila
wanahina zako hawafunga?”
15 Yesu kawedika, “Wahenza wa
mulawilamhambe wodaha vilihi kulila
kipigiti viwali hamoja na heyo? Ila
kipigiti chokwiza, mulawilamhambe
vondayasegezigwe kulawa kumwao, leka
na hewo wafunge.
16 “Haduhu munhu yogela kidanga
cha kivalo cha sambi muna ikivalo cha
umwaka, kwavija ikidanga choikunza
na kuchongeza ikizonzo cha ikivalo cha
umwaka.
17 Na wanhu hawagela divai ya sambi
muna ivibuyu vitendigwe na kwembe va
umwaka. Kamba wahatenda avo, ivibuyu
vitendigwe na kwembe votulika, na idi-
vai yokwitika, na ivibuyu vitendigwe na
kwembe vobanangika. Ila divai ya sambi
yogeligwa muna ivibuyu vitendigwe na
kwembe va sambi, na vose vowa vigima.”

Mndele wa Mkulu na Mtwanzi Yakwasile Valo da Yesu
(Mlk. 5:21-43; Luk. 8:40-56)

18 Yesu viyakalile yolonga vino, mkulu
imwe wa ng'anda ya nhambiko kamc-
holela, kamfugamila mavindi, kamulon-
gela, “Mndele wangu sambisambi kadan-
ganhika, ila izo umwikile mkono wako na
heyo kowa mgima.”
19 Avo Yesu hamoja na wanahina zake,
wenuka, wamkoleleza.
20 Baho mtwanzi yakalile na utamu
wa kutumika mkipigiti cha milao longo
dimwe na mibili kamwizila Yesu kuk-
isogo, abaho, kalukwasa lugigo lwa kivalo
chake.
21 Kwavija kakala yoilongela mwenyego,
“Ihawa nihagoga tu valo jake, nohona.”
22 Yesu kahinduka kamona, kamulon-
gela, “Mndele, gangamala! Nhamanila
yako ikuhonya.” Kipigiti kikija mtwanzi
ija kahona.
23 Yesu viyavikile hakae ya ija imkulu
wa ng'anda ya nhambiko, na viyawawene
wotoa mhalati,† na wanhu bwando wolila
ng'hani,

* **9:13** ***Nolonda bazi na sio nhosa*** nhegulo yake *Sambimunigwelele nie nhosa, ila nolonda muwonele bazi wanhu wayagwe.* † **9:23** Kutoa mhalati ikala nzoela ya Wayahudi kipigiti munhu yahadanganhika.

24 kalonga, “Segeleni! Mndele ino
hadanganhike, ila kawasa!” Abaho,
wanhu wose wamseka.
25 Didale da wanhu vidilavigwe kunze,
Yesu kengila mng'anda, kamgoga mkono
ija imndele, na heyo kenuka.
26 Mbuli zino zenela hanhu hose muisi
ija.

Yesu Kowahonya Vimbugumbugu Wabili

27 Yesu viyakalile yochola kulawa haja,
vimbugumbugu wabili wamkweleleza,
woguta nyangi, “Tonele bazi, Mwana wa
Daudi!”‡
28 Yesu viyengile mng'anda, waja
vimbugumbugu wamcholela, na Yesu
kawauza, “Motogola kamba nie nodaha
kuwahonya mweye?”
Wedika, “Ona, Mndewa!”
29 Abaho, kagakwasa meso gao, ka-
longa, “Mtendeligwe kamba vija vumta-
manila!”
30 Na meso gao gagubuligwa. Yesu
kawazuma ng'hani, kawalongela, “Sam-
bimmulongele munhu yoyose mbuli ino!”
31 Ila hewo wachola na kubwililisa
mbuli za Yesu kila hanhu muisi ija.

Yesu Komuhonya Munhu Bubui

32 Wanhu viwakalile wosegela,
wamgalila munhu yakalile bubui yali na
kinyamkela.
33 Kinyamkela viyawingigwe, ija
imunhu kasonga kulonga, na wanhu
wose wakanganya, walonga, “Hatu-
nachona kinhu kamba kino muisi ya
Islaeli!”
34 Ila Mafalisayo walonga, “Kowinga
vinyamkela na mhiko za mkulu wa
vinyamkela.”

Yesu Kowonela Bazi Wanhu

35 Yesu kachola mmiwambo na
m'viwambo vose, yofundiza mzing'anda
zao za nhambiko, youpeta Usenga Unogile
wa Undewa wa Mulungu, na kuhonya kila
utamu na unyondenyonde.
36 Viyadiwene didale da wanhu, ka-
wonela bazi, kwavija wakala wogaya
na wabule munhu wa kuwataza, kamba
ng'hondolo walibule mchunga.
37 Abaho, kawalongela wanahina
zake, “Va kuhuna vimema ila wahunaji
wadodo.”
38 Avo mpuleni mwene mgunda, yawa-
gale wahunaji wahune vakuja vake.

10

Watumigwa wa Kilisto Longo Dimwe na Wabili
(Mlk. 3:13-19; Luk. 6:12-16)

1 Yesu kawakema wanahina zake longo
dimwe na wabili na kuwagwelela udaho
wa kuwinga vinyamkela na kuhonya kila
utamu na unyondenyonde.
2 Gano gago matwaga ga watumigwa
wa Kilisto longo dimwe na wabili, wa
mwanduso Simoni, yakalile yokemigwa
Petulo, na ndugu yake Endelea, Yakobo na
ndugu yake Yohana wanage Zebedayo,
3 Filipo na Batolomayo, Tomaso na
Matayo muwila kodi, Yakobo mwanage
Alufayo, Tadayo,
4 Simoni, yakalile yokemigwa
Mgombeleza Isi ya Islaeli, na Yuda
Isikalioti, yamuhonzile Yesu.

Yesu Kowalagiza Wanahina Longo Dimwe na Wabili
(Mlk. 6:7-13; Luk. 9:1-6)

5 Yesu kawalagiza wano longo dimwe
na wabili, kawalongela, “Sambimchole
muisi ya Wamhazi ama kwingila mki-
wambo cha Wasamalia,
6 ila gendeni ha ng'hondolo wapotele,
awo wali wanhu wa Islaeli.
7 Ako kumchola, peteni mulonga, ‘Un-
dewa wa Kuulanga ukwenhuka!’
8 Honyeni watamu, zuseni wadangan-
hike, wahonyeni watamu wa dikulu, win-
geni vinyamkela. Mgweleligwa bule,
laveni bule.
9 Sambimsole hela yoyose mmikwiji
yenu,
10 sambimsole mkoba wa mwanza, ama
koti da ikabili, ama ng'hwabasa, ama
fimbo. Kwavija msang'hana kolondigwa
yagweleligwe kitumetume chake.

‡ **9:27** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

11 “Vondamwingile mdiwambo ama
mkiwambo, zahileni munhu yowato-
gola, giladi mkale hamwake mbaka von-
damsegele.
12 Vondamwingile muna ing'anda ija
walamseni wanhu wa ng'anda ija.
13 Na kamba wanhu wa ng'anda hiyo
wahawabokela, walekeleni tindiwalo
jenu, ila kamba hawawabokela, tindiwalo
jenu diwabwelele mweye.
14 Ihawa munhu yoyose hawabokela
mweye ama kuzitegeleza mbuli zenu,
muhalawa muna ing'anda hiyo ama mki-
wambo hicho, kung'unheni timbwisi di-
nanahile mmagulu genu, kamba usindila
ulagusa kamba hewo wenyego waulema
Usenga wa Mulungu.
15 Nowalongela ikweli, yodahika wanhu
wa viwambo va Sodoma na Gomola
koneligwa bazi mdizua da nhaguso
kubanza wanhu wa kiwambo hicho!

Migayo Ikwiza
(Mlk. 13:9-13; Luk. 21:12-17)

16 “Tegelezeni! Nie nowatuma kamba
ng'hondolo mdidale da mbwizi, muwe na
nzewele kamba nyoka na muwe na moyo
uholile kamba hua.
17 Iteganyeni na wanhu, kwavija wowa-
gala mweye kukitala, na wowalanha
mbalati muna zing'anda zao za nham-
biko.
18 Mogaligwa ha wakulu wa isi na wan-
dewa sama yangu nie, giladi munilavile
usindila kumwao na ha Wamhazi.
19 Vondamgaligwe mkitala, sam-
bimgelegeze kamba mulonge choni ama
mulonge vilihi, kwavija kipigiti kicho
mogweleligwa mbuli ya kulonga.
20 Kwavija sio mweye wondamulonge,
ila Loho wa Tata wenu iyo yondayalonge
kubitila mweye.
21 “Ndugu komuhonza ndugu yake gi-
ladi yakomigwe, na tata komuhonza
mwanage, na wana wowahonza watata
zao na wamama zao, na kuwatenda
wakomigwe.
22 Mokwihilwa na wanhu wose sama ya
twaga jangu. Ila yondayazaganye mbaka
hakimambukizo, iyo yondayakom-
boligwa.
23 Wahawagaza mkiwambo kimwe,
kimbilileni mkiwambo kiyagwe. Nowa-
longela ikweli, nie, Mwana wa Munhu,
nokwiza kipigiti hamnamambukiza ku-
bita m'viwambo vose va Islaeli.
24 “Mwanahina ham'banza mkulufunzi
wake, na nyakadala ham'banza mndewa
wake.
25 Yotosha mwanahina kuwa kamba
mkulufunzi wake, na nyakadala kuwa
kamba mndewa wake. Ihawa mkulu
wa ng'anda kokemigwa Belizebuli,*
haibanza ng'hani wanhu wa ng'anda yake
kukemigwa matwaga gehile ng'hani!

Yolondigwa Kudumbigwa
(Luk. 12:2-7)

26 “Avo sambimuwadumbe wanhu
wano, kwavija haduhu kinhu kigu-
bikigwe chondakileke kugubuligwa, ama
kifisigwe chondakileke kutangigwa.
27 Kiniwalongela mdiziza, kipeteni
hamulangaza, na kimuhulika kiny-
ong'onywa, kipeteni mwa wanhu wose.
28 Sambimuwadumbe waja wose
wokoma lukuli, ila hawadaha kukoma
loho, mdumbeni Mulungu yodaha
kubananga vose lukuli na loho na kuvasa
kuzimu.
29 Vitongwa vibili haviuzigwa na hela
ndodo? Ila hata kitongwa kimwe hakila-
gala hasi kamba Tata wenu halondile.
30 Na hata mvili zose zili mmapala genu
zipetwa.
31 Avo sambimdumbe, mweye mno-
geligwa ng'hani na Mulungu kubanza
vitongwa bwando!

Kumtogola na Kumulema Kilisto
(Luk. 12:8-9)

32 “Munhu yoyose yonitogola haulon-
gozi wa wanhu, vivija na nie nomtogola
haulongozi wa Tataangu yali kuulanga.
33 Ila munhu yoyose yonilema haulon-
gozi wa wanhu, vivija na nie nomulema
haulongozi wa Tataangu yali kuulanga.

Mzahimzahi
(Luk. 12:51-53; 14:26-27)

34 “Sambimgelegeze kamba niza kugala
tindiwalo muisi. Bule, sizile kugala tindi-
walo, ila zele.

* **10:25** ***Belizebuli*** iyo mkulu wa vinyamkela.

35 Kwavija niza kugala uhasama ha
munhu na tataake, mndele na mamaake,
mkemwana na mama mkwe yake,
36 na wadumuka wa munhu iwo waja
wali mng'anda yake.
37 “Munhu yoyose yomnogela tataake
ama mamaake kubanza nie, hadaha
kuwa mwanahina wangu, vivija yomno-
gela mmhale wake ama mndele wake
kubanza nie, hadaha kuwa mwanahina
wangu.
38 Na munhu yoleka kusola msalaba
wake na kunikoleleza, hadaha kuwa
mwanahina wangu.
39 Munhu yogeza kuukombola ugima
wake kowagiza, ila munhu yowagiza
ugima wake sama yangu koukombola.

Nhunza
(Mlk. 9:41)

40 “Munhu yowabokela mweye koni-
bokela nie, na munhu yonibokela nie
kom'bokela ija yanhumile nie.
41 Munhu yoyose yom'bokela muhokozi
kwavija viyali muhokozi, kobokela
nhunza kamba iija iyobokela muhokozi.
Na munhu yoyose yom'bokela munhu
yanogile kwavija viyali munhu yanogile,
kobokela nhunza kamba iija iyobokela
munhu yanogile.
42 Nowalongela ikweli, munhu yoyose
yolava hata kikasi cha mazi ga uzizimi ha
munhu imwe wa wano wadodo kwavija
viyali mwanahina wangu, haleka bule
kubokela nhunza yake.”

11

Wasenga Kulawa ha Yohana M'batiza
(Luk. 7:18-35)

1 Yesu viyamambukize kuwagwelela
malagizo wanahina zake longo dimwe na
wabili, kahalawa haja, kachola kufundiza
na kuwapetela wanhu mmiwambo ya isi
ya Galilaya.
2 Yohana M'batiza viyakalile mkifungo,
kazihulika sang'hano za Kilisto, avo
kawalagiza wanahina zake wachole
kumwake,
3 wakamuuze, “Gweye iyo ija yokwiza,
ama tumulolele iyagwe?”
4 Yesu kawedika, “Gendeni mkamulon-
gele Yohana mbuli zimuhulika na kuzona,
5 vimbugumbugu wolola, mbetem-
bete wotembela, wene dikulu woho-
nywa, vinziwi wohulika, wadanganhike
wozuka, na wakumbulu wopeteligwa
Usenga Unogile.
6 Kamota munhu ija nie nilekile kuwa
king'hwaso kumwake!”

7 Wanahina wa Yohana viwacholile,
Yesu kasonga kudilongela didale da
wanhu mbuli ya Yohana, yolonga,
“Mchola kulola choni mkiwala? Ludete
vulutigiswa na beho?
8 Mchola kulola choni? Mchola ku-
mulola munhu yavalile vivalo vinogile?
Wanhu wovala vivalo vinogile wokala
mming'anda ya kindewa!
9 Mchola kulola choni? Muhokozi? Ona,
nowalongela, yummuwene kana ukulu
kubanza muhokozi.
10 Yohana iyo munhu Nyandiko
Zing'alile zimulonga, ‘Nomulagiza
msenga wangu yakulongole, yondayai-
tande nzila yako.’
11 Nowalongela ikweli, mmwanza wa
wanhu wose waleligwe na watwanzi,
haduhu yali mkulu kubanza Yohana
M'batiza. Ila munhu yali mdodo kubanza
wose muna Undewa wa Kuulanga iyo
mkulu kubanza heyo.
12 Songela kipigiti cha Yohana M'batiza
mbaka sambi, Undewa wa Kuulanga wok-
wingilwa na mhiko, na wanhu wali na
mhiko wogeza kuusamha.
13 Kwavija wahokozi wose wahokola
na Malagizo ga Musa gahokola mbaka
kipigiti cha Yohana.
14 Na kamba motogola, Yohana iyo ya-
longigwe na wahokozi kamba iyo Eliya
yondayeze.
15 Yali na magwiti na yahulike.

16 “Vino niwalinganyize na choni
wanhu wa mazua gano? Walinga na
wana wakalile hadibugano da soko na
kuwakema wayagwe,
17 ‘Tuwatoela ngoma ya lusona
lwa zengele, ila mweye ham'vinile!
Twimba vawembaga hauzisi, ila mweye
hamulilile!’

18 Kwavija Yohana viyezile halulukile
kuja na kung'wa na hewo walonga, 'Kana
kinyamkela!'
19 Mwana wa Munhu keza yoja na
kung'wa, na hewo wolonga, 'Munhu ino
mmelo na mng'waji, mbwiga wa waw-
ila kodi na wene vilozo wayagwe!' Ila
munhu kokoneka kana nzewele sama ya
sang'hano zake."

Miwambo Ilibule Nhamanila (Luk. 10:13-15)

20 Abaho, Yesu kasonga kuwakomhokela
wanhu wa miwambo ija mgati yake
iyatendile mizonza yake bwando kwavija
wanhu zao hawalondile kuleka vilozo
vao.
21 "Kojona Kolazini! Kojona Betisaida!
Ihawa mizonza itendeke kumwenu
kamba ihatendeke Tilo na Sidoni, wanhu
zao wahalekile vilozo vao umwaka
mkuvala magunia na kukiibakaza mitozi!
22 Ila nowalongela, yodahika Tilo na
Sidoni koneligwa bazi mdizua da nhaguso
kubanza mweye!
23 Na gweye Kapenaumu! Kokiinula
mwenyego mbaka kuulanga? Kohumu-
luswa mbaka kuzimu! Ihawa mizonza
itendeke kumwako kamba ihatendeke
Sodoma, kiwambo hicho kihakalile baho
mbaka lelo!*
24 Ila nowalongela, yodahika Sodoma
koneligwa bazi mdizua da nhaguso
kubanza mweye!"

Izoni Kumwangu Muhumule (Luk. 10:21-22)

25 Kipigiti kija Yesu kalonga, "Nokug-
waa hewela, Tata, Mndewa wa kuu-
langa na isi, kwavija kuwafisa mbuli zino
wanhu wali na nzewele na wasomile, ila
kuwagubulila wana wadodo.
26 Ona, Tata, kwavija vino vivo vuu-
londile vitendeke.
27 "Vinhu vose nigweleligwa na
Tataangu. Haduhu munhu yomtanga
Mwana ila Tata, na haduhu munhu
yomtanga Tata ila Mwana na munhu
yoyose Mwana yolonda kumgubulila.
28 "Izoni kumwangu mweye mose
mdonhile na mpapa mibahasha mikulu,
na nie nowagwelela mhumulo.
29 Ifungeni nila yangu, na mwiifunze
kumwangu, kwavija nie nihola mmoyo
na nikiihumulusa, na mweye mopata
mhumulo mmioyo yenu. 30 Kwavija
nila yangu hailumiza na bahasha yangu
ibuha."

12

Mbuza ya Zua da Mhumulo (Mlk. 2:23-28; Luk. 6:1-5)

1 Kipigiti kija Yesu kakala yobita mmi-
gunda ya ngano Mdizua da Mhumulo.
Wanahina zake wona nzala, avo wasonga
kufyola zisota za gamakungwi ga ngano
na kudafuna.
2 Mafalisayo viwawawene, wamulon-
gela Yesu, "Lola, wanahina zako wotenda
gagomeswe kutendigwa Mdizua da Mhu-
mulo!"
3 Yesu kawedika, "Hamsomile kija chay-
atendile Daudi kipigiti heyo na wayage
viwakalile na nzala?
4 Kengila mdihema da Mulungu, na
heyo na wayage waija imikate ilavigwe
nhosa, mbuli igomeswe na Malagizo ga
Musa heyo ama wayage kuija, ila wakulu
wa nhambiko weiyeka.
5 Ama, hamsomile muna Gamalagizo
ga Musa kamba wakulu wa nhambiko
wotenda mbuli zigomesigwe kutendigwa
Mdizua da Mhumulo* muna Ing'anda
ya Mulungu, na hawoneka na Mulungu
kamba wotenda mbuli ihile?
6 Nowalongela, hano hana mkulu
kubanza Ng'anda ya Mulungu.
7 Ila kamba muhaitangile nhegulo ya
ulonzi uno, ulonga, 'Nolonda bazi na sio
nhosa,' sambimuwataguse wanhu wal-
ibule vilozo.
8 Kwavija, nie, Mwana wa Munhu, nene
Mndewa hata Mdizua da Mhumulo."

Munhu Yaholole Mkono (Mlk. 3:1-6; Luk. 6:6-11)

9 Yesu kahalawa hanhu haja, kengila
muna ing'anda yao ya nhambiko,

* **11:23** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.* * **12:5** ***Mbuli zigomesigwe kutendigwa Mdizua da Mhumulo*** zizo zino, kusoma ngodi za kulavila nhunza, kupapa vinhu, na kufusha ubane.

10 na muja kukala na munhu yaholole
mkono. Kuno wozahila kilamso cha kum-
tagusa, wamuuza, “Malagizo ga Musa
gotogoza kumuhonya munhu Mdizua da
Mhumulo?”
11 Yesu kawalongela, “Munhu yalihi
mmwanza wenu yali na ng'hondolo
imwe yengile mdikolongo Mdizua da
Mhumulo, yondayaleke kumgoga na ku-
mulava hanze?
12 Munhu kazama mianza mingahi
kubanza ng'hondolo! Avo, Malagizo ga
Musa gotogoza kutenda ganogile Mdizua
da Mhumulo.”
13 Abaho, kamulongela ija imunhu ya-
holole umkono, “Golosa mkono wako.”
Avo kaugolosa, na uwa mgima, kamba
uja uyagwe.
14 Ila, Mafalisayo walawa kunze na
kwika zundo wone vija vondawamkome
Yesu.

Mtumigwa Yasaguligwe na Mulungu

15 Yesu viyavitangile kamba wamwikila
zundo da kumkoma, kahalawa hanhu
haja, na wanhu bwando wamkweleleza.
Na heyo kawahonya wanhu wose
wakalile watamu,
16 na kuwalagiza sambiwamulonge
heyo iyo yalihi.
17 Mbuli zino zivikiza kija kilongigwe na
muhokozi Isaya,
18 “Ino iyo mtumigwa wangu inimsagule,
inimnogele, moyo wangu unogelwa
nayo.
Nomgwelela Loho wangu,
na heyo koipeta nhaguso yangu ha
Wamhazi.
19 Hagomba na munhu ama kuguta
nyangi,
haduhu munhu yondayadihulike
dizwi jake mzinzila za m'viwambo.
20 Halubena ludete luveduke,
ama kuuzima utambi ulava yosi.
Mbaka vondayagatende gaja galibule
uzenzeleganye gahume,
21 na Wamhazi woditamanila twaga
jake.”†

Yesu na Belizebuli
(Mlk. 3:20-30; Luk. 11:14-23)

22 Abaho, wamgalila munhu yali na
kinyamkela yakalile kimbugumbugu na
bubui, na Yesu kamuwinga ikinyamkela,
avo ija imunhu kadaha kulonga na kulola.
23 Wanhu wose wakanganya na ku-
longa, “Vodahika ino kuwa Kilisto,
Mwana wa Daudi?”‡
24 Mafalisayo viwahulike vino, wa-
longa, “Munhu ino kowinga vinyamkela
na udaho wa Belizebuli tu, mkulu wa
vinyamkela.”
25 Yesu kazitanga ngelegeza zao,
kawalongela, “Undewa wowose uhaigola
mmadalemadale, gogomba genyego kwa
genyego, undewa hiwo haugendelela. Na
wambo jojose ama mulango uhaigola
mmadalemadale, gogomba genyego kwa
genyego, mulango hiwo hawima.
26 Ihawa Mwenembago kowinga
vinyamkela, kokiigola mwenyego, avo,
undewa wake wodahaze kwima?
27 Na kamba nowinga vinyamkela
na udaho wa Belizebuli, wanhu zenu
wowinga vinyamkela na udaho waki?
Avo, hewo wao wondawawataguse!
28 Ila kamba nowinga vinyamkela na
Loho wa Mulungu, avo, Undewa wa Mu-
lungu uwezila.
29 “Ama kodahaze munhu kwingila
muna ing'anda ya munhu yali na mhiko
na kum'bokonya vinhu vake, kamba ham-
fungile tanhu, leka yadahe kum'bokonya
vinhu vili mng'anda yake?
30 “Munhu yoyose yalekile kuwa
hamoja na nie, konibeza, na munhu
yoyose yalekile kukunzanya na nie,
kopwililisa.
31 Nowalongela, vilozo vose na ufukuzi
wose wogeligwa kumgongo, ila ufukuzi
wa kumfukulila Loho wa Mulungu
haugeligwa kumgongo.
32 Munhu yoyose yonilonga vihile nie,
Mwana wa Munhu, vodahika kugeligwa
kumgongo, ila munhu yoyose yomulonga
vihile Loho wa Mulungu havidahika
kugeligwa kumgongo, muulumwengu
uno ama kuulumwengu ukwiza.

† **12:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 42:1-4.

‡ **12:23** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

M'biki na Mujo Wake
(Luk. 6:43-45)

33 “M'biki uhanoga na mujo wake
wonoga, na m'biki uheha vivija na
mujo wake wokwiha. Kwavija m'biki
wotangigwa sama ya mujo wake.
34 Mweye wana wa nyoka! Modahaze
kulonga kinhu kinogile na ihawa mweye
wenyego mwiha? Kwavija munhu ko-
longa gaja gaumemeze moyo wake.
35 Munhu yanogile kolava ganogile ku-
lawa muna ingama ya moyo wake un-
ogile, na munhu yehile kolava gehile ku-
lawa muna ingama ya moyo wake wihile.
36 “Nowalongela kamba, mdizua da nh-
aguso wanhu wolava mheta ya kila mbuli
ihile iwailongile.
37 Kwavija kubitila mbuli zako
kopeteligwa ganogile, na kubitila mbuli
zako kotagusigwa.”

Kulonda Kilaguso
(Mlk. 8:11-12; Luk. 11:29-32)

38 Abaho, wafundiza Malagizo ga Musa
na Mafalisayo wamulongela, “Mkulu-
funzi, tolonda tone mizonza kulawa
kumwako.”
39 Yesu kedika kalonga, “Wanhu wa
mulelo wihile na uleka kumtamanila Mu-
lungu wolonda kilaguso! Ila hawag-
weleligwa kilaguso, ila kilaguso cha
muhokozi Yona.
40 Kamba vija Yona viyakalile muna
iinda ya isomba mkulu ng'hani mazua
madatu, vivija nie, Mwana wa Munhu,
nokala muna umoyo wa iisi mazua ma-
datu.
41 Mdizua da nhaguso wanhu wa Ni-
nawi wokwima na wanhu wa mulelo uno
na kuwatagusa mweye, kwavija hewo
waleka vilozo vao viwamuhulike Yona
viyakalile yopeta. Na hano hana mkulu
kubanza Yona!
42 Mdizua da nhaguso Malikia wa Kusi
kokwima na wanhu wa mulelo uno na
kuwatagusa mweye, kwavija heyo keza
kulawa kuzisota za iisi giladi yategeleze
ng'hungwe ya Selemani. Na hano hana
mkulu kubanza Selemani!

Kinyamkela Voyobweleganya
(Luk. 11:24-26)

43 “Kinyamkela yahamulawa munhu,
kochola kubitila hanhu hanyalile yozahila
hanhu ha kuhumula, ila hahapata.
44 Abaho, kolonga, ‘Nobweleganya
kung'anda yangu kunilawile.’ Yahabwela
na kuivika ing'anda yabule kinhu,
ifagiligwa, na kuhambigwa,
45 kochola kuwasola vinyamkela
wayagwe saba wehile kubanza heyo
mwenyego, wokwingila na kukala himo.
Na hali ya munhu hiyo yokwiha ng'hani
kubanza ija ya haichanduso. Vino vivo
vondaiwe ha wanhu wa mulelo uno
wihile.”

Mamaake Yesu na Ndugu Zake
(Mlk. 3:31-35; Luk. 8:19-21)

46 Yesu viyakalile yang'hali yolonga na
dale da wanhu, mamaake na ndugu zake
wema hanze, walonda kulonga nayo.
47 Munhu imwe kamulongela, “Ma-
maako na ndugu zako wema hanze,
wolonda kulonga nagwe.”
48 Yesu kamwidika ija imunhu yamu-
longele, “Mamaangu iyo yalihi? Na
ndugu zangu wawo walihi?”
49 Kuno yowalinga kidole wanahina
zake kalonga, “Wano wao mamaangu na
ndugu zangu!
50 Kwavija munhu yoyose yogatenda
goyolonda Tataangu wa kuulanga iyo
ndugu yangu, lumbu jangu na ma-
maangu.”

13

Hala da Mulimi
(Mlk. 4:1-9; Luk. 8:4-8)

1 Zua didija Yesu kalawa muna
ing'anda, kakala hamgwazo wa idilamba.
2 Dale kulu da wanhu dimzunguluka,
avo kakwela na kukala muna ingalawa.
Na didale da wanhu dima mumgwazo wa
idilamba.
3 Kawalongela vinhu bwando mmahala.
“Mulimi kachola kuhanda mbeyu.
4 Viyakalile yozihanda, ziyagwe zila-
galila mnzila, na ndege weza wazija.
5 Mbeyu ziyagwe zilagalila mmabwe
kukalile na ulongo mdodo. Avo zota
himahima kwavija ulongo ukala mdodo.

6 Ila zua vidilawile diilukuza imiche na
kwavija mizizi yake haingile hasi ng'hani
imiche inyala.
7 Mbeyu ziyagwe zilagalila mmizomola,
imizomola ikula na kuizingiliza imiche.
8 Ila mbeyu ziyagwe zilagalila muu-
longo unogile, ziyagwe zilela mia,
ziyagwe zilela malongo sita, na ziyagwe
zilela malongo madatu.
9 Yali na magwiti na yahulike."

Kilamso cha Gamahala
(Mlk. 4:10-12; Luk. 8:9-10)

10 Abaho, wanahina wamcholela Yesu
wamuuza, "Habali ulonga na wanhu
mmahala?"
11 Yesu kawalongela, "Mweye mg-
weleligwa nzewele za kuzitanga ny-
ong'onyo za Undewa wa Kuulanga, ila
hewo hawagweleligwe.
12 Munhu yali na kinhu kokongezelwa
na kowa navo bwando, ila munhu yal-
ibule kinhu hata kija ikidodo chayalina-
cho kobokigwa.
13 Kilamso cha kulonga nao mmahala
kicho kino, kamba wolola ila hawona
kinhu, na wotegeleza ila hawahulika ama
hawavitanga.
14 Uhokozi wa Isaya uvikila kumwao,
'Kuhulika mohulika, ila ham'vitanga,
kulola molola, ila ham'vimanya,
15 kwavija wanhu wano wana mioyo mi-
dala,
magwiti gao wagatenda sambigahu-
like,
na meso gao wafing'hiliza.
Ila kamba meso gao gahalolile,
na magwiti gao gahahulike,
wahavitangile mmioyo yao,
na kunihindukila nie,
nihawahonyile.'*
16 "Ila gamota meso genu, kwavija
golola, na magwiti genu, gohulika.
17 Nowalongela ikweli, wahokozi na
wanhu bwando walibule uzenzeleganye
wasulukila kugona gano gomgona mw-
eye, ila hawagonile, na wasulukila ku-
gahulika gano gomuhulika mweye, ila
hawagahulike.

Nhegulo ya Dihala da Mulimi
(Mlk. 4:13-20; Luk. 8:11-15)

18 "Tegelezeni nhegulo ya dihala da
mulimi.
19 Munhu yoyose yohulika Usenga
wa Undewa wa Kuulanga ila hautanga,
Mwenembago kokwiza na kuusamha uja
Usenga uhandigwe mmoyo wake, zino
zizo mbeyu zilagalile mnzila.
20 Mbeyu zilagalile mmabwe zizo
Usenga uyahulike munhu, na baho
koubokela mkudeng'ha.
21 Ila kwavija ukala na mizizi midodo,
avo wokala mkipigiti kiguhi. Na kiheza
kipigiti cha mgayo ama kugazigwa sama
ya Usenga wa Mulungu, baho kobwela
kukisogo.
22 Mbeyu zilagalile mmizomola, zizo
zimbuli ziyahulike munhu, ila bwembwe
da ulumwengu uno na unogelo wa mali
wozizingiliza na kuzitenda sambizilele.
23 Ila mbeyu ilagalile muulongo unogile
iyo munhu yaihulike imbuli na kuitanga,
abaho, kalela mijo bwando, imwe kalela
mia, iyagwe malongo sita, na iyagwe
malongo madatu."

Hala da Lolo

24 Yesu kawalongela hala diyagwe, "Un-
dewa wa Kuulanga ulinga na munhu ya-
handile mbeyu inogile mumgunda wake.
25 Ila wanhu wose viwakalile wawasile,
mdumuka wake keza kahanda lolo
muingano, abaho, kachola.
26 Ija ingano viyotile na kusonga kufu-
mula, idilolo disonga koneka.
27 Nyakadala wa ija mwene mgunda
keza kamulongela, 'Mndewa, huhandile
mbeyu zinogile mumgunda wako? Dilolo
dilawa kwahi?'
28 Kamwidika, kamulongela, 'Mdu-
muka iyo yatendile vino.' Abaho, ija
inyakadala kamuuza, 'Kolonda tweye tu-
chole tukading'ole dilolo?'
29 Kamulongela, 'Bule, kwavija kipig-
iti vondamding'ole dilolo, moding'ola
hamoja na ingano.
30 Leka ingano na idilolo vose vikule
hamoja mbaka kipigiti cha kuhuna. Na
kipigiti hicho nowalongela wahunaji,

* **13:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:9-10.

tanhu dilundizeni idilolo, mdifunge makinzamakinza mkadisome moto, abaho, ilundizeni ingano mkaike kukano jangu.’ ”

Hala da Mbeyu ya Haladali
(Mlk. 4:30-32; Luk. 13:18-19)

31 Yesu kawalongela hala diyagwe, “Undewa wa Kuulanga ulinga na mbeyu ya haladali yaaisolile munhu na kuihanda mumgunda wake.
32 Mbeyu ndodo kubanza zose, ila ihakula yowa mche mkulu kubanza miche yose mkihati na hata kuwa biki kulu. Avo ndege wa kuulanga wokwiza na kuzenga mvulu mmatambi gake.”

Hala da Mela
(Luk. 13:20-21)

33 Yesu kawalongela hala diyagwe, “Undewa wa Kuulanga ulinga na mela dodo diyasolile mtwanzi na kuditibuliza muna ivibaba vidatu va usage mbaka tonge jose dilulumuka.”

Yesu Kofundiza Mmahala
(Mlk. 4:33-34)

34 Yesu kawalongela wanhu bwando mbuli zino zose mmahala, hawalongele kinhu chochose bila mahala.
35 Giladi gaja galongigwe na muhokozi gavikile,
“Nounanula mulomo wangu nilonge mmahala,
Nilonge gaja gafisike songela ulumwengu vuulumbigwe.”

Nhegulo ya Dihala da Idilolo

36 Abaho, Yesu kadileka didale da wanhu, kengila mng'anda. Wanahina zake wamkwenhukila wamulongela, “Tulongele nhegulo ya dihala da idilolo da kumgunda.”
37 Yesu kawalongela, “Imunhu yahandile imbeyu inogile iyo nie, Mwana wa Munhu,
38 umgunda uwo ulumwengu, na imbeyu inogile iyo wana wa Undewa wa Kuulanga, na idilolo dijo wanhu wa Mwenembago,
39 na imdumuka yahandile idilolo iyo Mwenembago. Gakuhuna gago zua da kimambukizo, na iwahunaji wao wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
40 Kamba vija idilolo vidilundizwe na kusomigwa moto, vivo vondaiwe muna dizua da kimambukizo.
41 Nie, Mwana wa Munhu, nowalagiza wasenga zangu wa kuulanga wavikunzanye na kuvilava hanze ya Undewa wake vija vose viwatenda wanhu watende vilozo, na waja wose watenda vilozo
42 na kuwasa mditanuli da moto. Ako kowa na kililo na kugegedula meno.
43 Abaho, wanhu wamnogele Mulungu wonang'hazika kamba zua Muundewa wa Tataao. Munhu yali na magwiti na yahulike!

Hala da Ngama Ifisigwe

44 “Undewa wa Kuulanga ulinga na ngama ifisigwe mumgunda. Na munhu imwe viyaiwene, kaifisa kabili, mkudeng'ha kachola kuguza vinhu vake vose viyalinavo, na kuugula mgunda uja.

Hala da Lulu

45 “Vivija, Undewa wa Kuulanga ulinga na mchuluzi yozahila lulu zinogile,
46 na viyaiwene lulu imwe ya hela bwando, kachola na kuguza vinhu vake vose viyalinavo, na kuigula.

Hala da Nhando

47 “Vivija, Undewa wa Kuulanga ulinga na nhando itandigwe m'bahali na kunamata somba wa namna zose.
48 Inhando viimemile, waikwekwesa waigala mhwani, abaho, wakala hasi na kuwabagula iwasomba, wanogile waweka muna imigelo na wehila wawasa.
49 Vivo vondaiwe mdizua da kimambukizo, wasenga wa Mulungu wa kuulanga wokwiza na kuwabagula wanhu wehile kulawa mwa wanhu watendile ganogile,
50 na kuwasa wanhu wehile mditanuli da moto. Ako kowa na kililo na kugegedula meno.”

Vinhu va Sambi na va Umwaka

51 Yesu kawauza, “Movitanga vinhu vino vose?”
Wamwidika, “Ona.”
52 Yesu kawalongela, “Avo mfundiza yoyose wa Malagizo ga Musa yafundizigwe mbuli za Undewa wa Kuulanga

kalinga na mwene ng'anda yolava vinhu
va sambi na va umwaka kulawa muna
ingama yake."

Yesu Kolemigwa ako Nazaleti
(Mlk. 6:1-6; Luk. 4:16-30)

53 Yesu viyamambukize kulonga ma-
hala gano, kahalawa hanhu haja,
54 kabwela hana ikiwambo chake
kikemigwa Nazaleti. Kasonga kuwa-
fundiza wanhu muna zing'anda zao za
nhambiko, avo, wakanganya na kulonga,
"Kaipata kwahi ng'hungwe ino na mhiko
za kutenda mizonza?
55 Ino sio mwana wa salamala? Na ma-
maake hakemigwa Maliamu? Na ndugu
zake sio kina Yakobo, Usufu, Simoni, na
Yuda?
56 Na lumbu zake wose hawali hano
hamoja na tweye? Avo munhu ino kazi-
pata kwahi mhiko na nzewele zino zose?"
57 Avo hawanogelwe nayo.
Ila Yesu kawalongela, "Muhokozi ko-
hishimilwa kila hanhu, ila mkiwambo
chake mwenyego na mng'anda yake
mwenyego."
58 Avo hatendile mizonza bwando
hanhu haja kwavija wakala wabule
nhamanila.

14

Yohana M'batiza Kodanganhika
(Mlk. 6:14-29; Luk. 9:7-9)

1 Kipigiti kija Helode Antipa,* mtawala
wa Galilaya, kahulika mbuli za Yesu,
2 avo kawalongela watumigwa zake,
"Ino iyo Yohana M'batiza, kazuka kulawa
mwa wanhu wadanganhike, kileka mana
mhiko za kutenda mizonza zosang'hanika
mgati yake."
3 Kwavija Helode kakala yamgogile
Yohana, kamfunga nzabi na kumgela mk-
ifungo sama ya Helodia, mtwanzi wa
mkulu wake yokemigwa Filipo.
4 Kwavija Yohana kakala yomulongela
Helode, "Kutenda gagomeswe na Malag-
izo ga Musa kumsola Helodia!"
5 Helode kalonda kumkoma Yohana,
ila kawadumba wanhu kwavija wakala
wampetile kamba Yohana kakala
muhokozi.
6 Muna dizua da lusona lwa
ng'humbukila ya mvumbuka ya Helode,
mndele wa Helodia kavina haulongozi wa
iwahenza. Helode kanogelwa,
7 kamduilila na kamulongela kamba
komgwelela kinhu chochose chondaya-
pule.
8 Kuno yoswagizwa na mamaake,
kalonga, "Nigwelele pala da Yohana
M'batiza bahano muna ulungo!"
9 Mndewa kona giogio ng'hani, ila
sama ya kiduilo chayaiduile na sama ya
iwahenza wakalile haja, kalagiza yag-
weleligwe,
10 avo kalagiza pala da Yohana dikan-
higwe muja mkifungo.
11 Pala jake digaligwa mulungo na kug-
weleligwa imndele, na heyo kamgalila
mamaake.
12 Wanahina wa Yohana weza na kulu-
sola lukuli lwake na kuluzika. Abaho, wa-
chola kumulongela Yesu gaja galawilile.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando
(Mlk. 6:30-44; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

13 Yesu viyahulike mbuli za Yohana,
kanyelenhuka kulawa hanhu haja kak-
wela mngalawa kachola hanhu halibule
wanhu. Ila wanhu viwahulike, walawa
m'viwambo wamkoleleza na magulu.
14 Yesu viyahumuluke muna ingalawa,
kawonela bazi na kuwahonya wanhu zao
wakalile watamu.
15 Viivikile ichungulo wanahina wamc-
holela wamulongela, "Zua diswa na hano
twa mkiwala, avo walongele iwanhu wa-
chole m'viwambo wakaigulile mandia."
16 Yesu kawedika, "Hawalondigwa wa-
chole, wagweleleni mweye kinhu cha
kuja!"
17 Na hewo wamulongela, "Hano twab-
ule kinhu ila mikate mitano na somba
wabili viiyeka."
18 Yesu kawalongela, "Vigaleni hano
hamwangu."
19 Kawalagiza wanhu wakale hasi
muluzondo, abaho, kaisola imikate
mitano na iwasomba wabili, kalola
kuulanga, na kumuheweza Mulungu.

* **14:1** ***Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

Abaho kaimogola imikate, kawagwelela wanahina, na wanahina wawagwelela iwanhu.
20 Wose waja na kwiguta. Abaho wanahina wadondola vidanga va imikate na iwasomba visigale, wamemeza vigelo longo dimwe na vibili.
21 Mheta ya wanhu wadile imikate wakala wambigalo alufu tano, uhaleka watwanzi na wana.

Yesu Kotembela Uchana ya Gamazi
(Mlk. 6:45-52; Yoh. 6:15-21)

22 Abaho, Yesu kawalagiza wanahina wakwele muna ingalawa wamulongole mwambu uyagwe wa idilamba, kipigiti heyo vayakalile yowalaga wanhu.
23 Viyamambukize kuwalaga, kakwela hakigongo yeiyeka kutambika. Na zua vidiswele, Yesu kakala hiko yeiyeka.
24 Ila kipigiti kino ingalawa ikala kutali na iisi inyalile, ikunhizwa na mawimbi kwavija beho dikala dolawa kuulongozi wa ingalawa.
25 Mkipigiti cha nzogolo zikwika Yesu kawacholela wanahina zake, yotembela uchana ya igamazi.
26 Wanahina viwamuwene yotembela uchana ya igamazi, wona bwembwe, walonga, "Mzimu!" Waguta nyangi kuno wogudema.
27 Bahaja Yesu kawalongela, "Gangamaleni! Iyo nene, sambimdumbe!"
28 Petulo kamulongela, "Mndewa, kamba iyo gweye, nilagize nitembele uchana ya gamazi nize kumwako."
29 Yesu kamwidika, "Izo!" Avo Petulo kahumuluka muna ingalawa, na kutembela uchana ya gamazi, na kumcholela Yesu.
30 Ila viyadiwene dibeho, kadumba, na kusonga kudidimila muna gamazi, kaguta nyangi yolonga, "Mndewa, nikombole!"
31 Bahaja Yesu kagolosa mkono wake, kamgoga kamulongela, "Gweye uli na nhamanila ndodo! Habali usinha?"
32 Na viwakwelile muna ingalawa, dibeho dinyamala.
33 Wose wakalile muna ingalawa wamtambikila walonga, "Kweli gweye iyo Mwana wa Mulungu!"

Yesu Kowahonya Watamu ako Genesaleti
(Mlk. 6:53-56)

34 Viweshile kuloka idilamba, wavika kuna iisi ya Genesaleti.
35 Wanhu wa hiko viwamtangile Yesu, wabwililisa mbuli zake m'viwambo vose vili mmambwegambwega, na wamgalila wanhu wose wakalile watamu.
36 Wamuyalalila kamba yawaleke wanhu wakalile watamu wakwase lugigo lwa guo jake, na wose walukwasile wahona.

15

Nzoela za Wahenga
(Mlk. 7:1-13)

1 Abaho, Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa kulawa Yelusalemu wamcholela Yesu, wamuuza,
2 "Habali wanahina zako hawaziwinza nzoela za wahenga zetu? Kwavija wahalonda kuja hawasuluza makono gao!"
3 Yesu kawedika, "Na mweye habali muileka ndagizi ya Mulungu sama ya nzoela yenu?
4 Kwavija Mulungu kalonga, 'Wahishimile tataako na mamaako,' na 'Munhu yoyose yomulonga vihile tataake ama mamaake, yakomigwe.'
5 Ila mweye molonga kamba, mduhu mbuli munhu yahamulongela tataake ama mamaake kamba, 'Sidaha kuwagwelela kinhu chochose kwavija niiduila kamba vinhu vinilondile kuwagwelela mweye nivilave ha Mulungu,'
6 Avo, mmbuli zino mowalongela wanhu sambiwawahishimile watata na wamama zao. Avo muizabuza mbuli ya Mulungu sama ya kuiwinza nzoela yenu.
7 Videlenya mweye, muhokozi Isaya kahokola goya yowalonga mweye haja viyalongile,
8 'Mulungu kalonga, "Wanhu wano wonihishimila nie mmilomo yao,
ila mioyo yao yakutali na nie.
9 Wonitambikila nie bule,
kwavija wofundiza mafundo ga wanhu kamba Malagizo gangu!" '
"

Vinhu Vimtenda Munhu Yanyolodoke (Mlk. 7:14-23)

10 Abaho, Yesu kadikema didale da
wanhu na kudilongela, "Tegelezeni na
kuvitanga!
11 Haduhu kinhu chondakingile mmu-
lomo wa munhu chondakimtende yany-
olodoke, ila munhu konyolodoswa na
mbuli zilawa mmulomo wake."
12 Abaho, wanahina wamcholela wa-
mulongela, "Kuvitanga kamba Mafalisayo
wehilwa viwazihulike mbuli zuulongile?"
13 Yesu kawalongela, "M'biki wowose
hauhandigwe na Tataangu wa kuulanga
wong'oligwa.
14 Walekeni! Hewo wawo vilangizi vim-
bugumbugu wowalongoza vimbugum-
bugu wayao. Na kamba kimbugumbugu
yahamulongoza kimbugumbugu miyage,
wose wolagalila mdikolongo."
15 Petulo kamulongela, "Tulongele
nhegulo ya hala dino."
16 Yesu kawalongela, "Vivija na mweye
mng'hali hamnavitanga?
17 Ham'vitanga kamba kinhu chochose
kingila mmulomo, chokwingila mmunda,
abaho, cholawa hanze ya ulukuli?
18 Ila mbuli zilawa mmulomo, zolawa
muna umoyo, na mbuli zino zizo zim-
tenda munhu yanyolodoke.
19 Kwavija kulawa mmoyo zolawa
ngelegeza zihile, kukoma, ugoni, ushalati,
ubavi, usindila wa uvwizi, na kuilonga
vihile.
20 Gano gago gomtenda munhu yany-
olodoke, ila kuja bila kusuluza makono,
hakumtenda munhu yanyolodoke."

Mtwanzi Yali na Nhamanila (Mlk. 7:24-30)

21 Yesu kahalawa hanhu haja, kachola
kuziisi za Tilo na Sidoni.
22 Na mtwanzi imwe Mkanaani, kulawa
muisi ija, kamcholela. Kenula dizwi, ka-
mulongela, "Mndewa, Mwana wa Daudi,*
nyonela bazi! Mndele wangu kogazigwa
ng'hani na kinyamkela."
23 Ila Yesu hamwidike. Wanahina
zake wamcholela wamuyalalila, wolonga,
"Muleke yachole! Kwavija kotutoela
nyangi kuchugu chetu!"
24 Yesu kalonga, "Nie nitumigwa sama
ya ng'hondolo wapotele wa isi ya Islaeli."
25 Ija mtwanzi kamcholela Yesu na
kumfugamila mavindi kamulongela,
"Mndewa, nhaza!"
26 Yesu kedika, "Havilumbile kusola
mandia ga wana na kuwasila umbwa."
27 Ija mtwanzi kamulongela, "Ona, Mn-
dewa, ila hata umbwa woja mandia gasi-
gale galagale hasi kulawa haimeza ya
mndewa wao."
28 Abaho, Yesu kamulongela, "Gweye
mtwanzi, nhamanila yako ng'hulu! Na
iwe kumwako kamba vuulonda." Na
kipigiti kikija mndele wake kahona.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando

29 Yesu kahalawa haja, kabita mumg-
wazo wa Idilamba da Galilaya. Kakwela
hakigongo, kakala hasi.
30 Wanhu bwando wamcholela,
wamgalila walemale, vimbugumbugu,
mbetembete, bubui, na wayagwe
bwando, na kuweka haulongozi wa Yesu,
na heyo kawahonya.
31 Wanhu wakanganya viwawawene
mabubui wolonga, walemale waho-
nyigwa, mbetembete wotembela, na
vimbugumbugu wolola. Wamuyenzi
Mulungu wa Islaeli.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando Wayagwe (Mlk. 8:1-10)

32 Yesu kawakema wanahina zake
kawalongela, "Nowonela bazi wanhu
wano, kwavija wakala na nie mazua
madatu na sambi wabule kinhu cha kuja
kisigale. Na nie silonda niwaleke wachole
na nzala, sambiweze kusinduka mnzila."
33 Wanahina zake wamulongela,
"Kwahi kondatupate mandia ga kuweg-
utiza wanhu bwando kamba wano
mkiwala kino?"
34 Yesu kawauza, "Mikate mingahi
imulinayo?"
Wamulongela, "Mikate saba na vi-
somba vidogodogo."

* **15:22** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

35 Avo Yesu kawalagiza waja iwanhu
wakale hasi.
36 Kaisola imikate saba na ivisomba,
kamuheweza Mulungu, abaho, kaimogola
na kuwagwelela wanahina, na wanahina
wadigwelela didale da wanhu.
37 Wose waja na kwiguta. Abaho,
wanahina wadondola vidanga va imikate
na ivisomba visigale, wamemeza migelo
saba.
38 Wanhu wose wadile wakala wambi-
galo alufu nne uhaleka watwanzi na
wana.
39 Yesu viyeshile kudilaga didale da
wanhu, kakwela muna ingalawa, kachola
kuisi ya Magadani.

16

Wanhu Wolonda Kilaguso
(Mlk. 8:11-13; Luk. 12:54-56)

1 Mafalisayo na Masadukayo wam-
cholela Yesu, wamgeza mkumulonda
yawalagusile kilaguso kulawa kuulanga.
2 Yesu kawedika, “Ihavika ichungulo,
molonga, ‘Kowa na mchesa, kwavija
ulanga mdung'hu.’
3 Na imitondo molonga, ‘Lelo kowa
na mvula, kwavija ulanga una udung'hu
na utitu.’ Mweye movitanga kuzuza
vinhu vikoneka kuulanga, ila hamudahile
kuzuza vilaguso va vipigiti vino!
4 Mulelo wihile na uleka kumtamanila
Mulungu! Wolonda kilaguso! Ila
hawagweleligwa kilaguso, ila kilaguso
cha muhokozi Yona.”
Abaho, Yesu kawaleka, kachola.

Mela da Mafalisayo na Masadukayo
(Mlk. 8:14-21)

5 Wanahina viwavikile mwambu
uyagwe wa idilamba, wavitanga kamba
waisemwa kusola mikate.
6 Yesu kawalongela, “Loleni na
muiteganye na mela da Mafalisayo na
Masadukayo.”
7 Wailongela wenyego kwa wenyego,
wolonga, “Kalonga vino kwavija tuleka
kusola mikate.”
8 Yesu kagatanga gaja gawakalile wo-
longa, na heyo kawalongela, “Mweye
wanhu muli na nhamanila ndodo, habali
mulongelela mbuli za kuwa bule mikate?
9 Mng'hali hamnavitanga? Muisemwa
ija imikate mitano iwadile wambigalo
alufu tano, na mkunzanya vigelo vingahi
vimemile?
10 Ama ija imikate saba iwadile wambi-
galo alufu nne, na mkunzanya migelo
mingahi imemile?
11 Vilihi ham'vitanga kamba sikalile
nilonga na mweye mmbuli ya mikate?
Iteganyeni na mela da Mafalisayo na
Masadukayo!”
12 Abaho, wavitanga kamba Yesu
hakalile yowazuma waiteganye na mela
da kugela mmikate, ila waiteganye na
mafundo ga Mafalisayo na Masadukayo.

Petulo Komulonga Yesu
(Mlk. 8:27-30; Luk. 9:18-21)

13 Yesu kachola kuisi ili behi na wambo
da Kaisalia Filipi, kawauza wanahina
zake, “Wanhu wolonga kamba Mwana wa
Munhu iyo yalihi?”
14 Wamwidika wamulongela, “Wayagwe
wolonga Yohana M'batiza, wayagwe
wolonga Eliya, na wayagwe wolonga
Yelemia ama imwe wa wahokozi.”
15 Yesu kawauza, “Ila na mweye mo-
longa nie iyo yalihi?”
16 Simoni Petulo kamwidika, “Gweye
iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu yali na
ugima.”
17 Yesu kamulongela, “Kumota Simoni,
mwana wa Yohana! Kwavija haduhu
munhu yakugubulile gano, ila Tataangu
wa kuulanga.
18 Nokulongela kamba gweye iyo
Petulo, na mdibwe* dino nodizenga
kanisa† jangu, na mhiko za kuzimu
hazidaha kudihuma.
19 Nokugwelela vivugulilo va Undewa
wa Kuulanga, chochose chondaukifunge
muna iisi, chofungigwa kuulanga. Na
chochose chondaukifungule muna iisi,
chofunguligwa kuulanga.”
20 Abaho, Yesu kawazuma wanahina
zake kamba sambiwamulongele munhu
yoyose kamba heyo iyo Kilisto.

* **16:18** ***Petulo*** nhegulo yake Mkigiliki *dibwe.* † **16:18** ***Kanisa*** nhegulo yake *Wanhu wamtogole Kilisto.*

Yesu Kolonga Vija Vondayagaye na Kudanganhika
(Mlk. 8:31—9:1; Luk. 9:22-27)

21 Songela kipigiti kija Yesu kasonga kuwalongela wanahina zake, “Nolondigwa nichole Yelusalemu, na hiko nogazigwa na wavyele, na wakulu wa wakulu wa nhambiko, na wafundiza Malagizo ga Musa. Nokomigwa, ila gahabita mazua madatu nozuka kulawa mkudanganhika.”
22 Petulo kamsola kamgala hamgwazo na kusonga kumkomhokela yolonga, “Sambiiwe vino, Mndewa! Mbuli hiyo haikulawila gweye!”
23 Yesu kahinduka kamulongela Petulo, “Bwela kuchugu changu, Mwenembago! Gweye kwa king'hwaso kumwangu nie, kwavija hugelegeza ga Mulungu, ila kogelegeza ga wanhu.”
24 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, “Kamba munhu yahalonda kuwa mwanahina wangu, yaibele mwenyego, yaidikwe msalaba wake yanikoleleze.
25 Munhu yoyose yahalonda kuukombola ugima wake, kowagiza, na munhu yoyose yowagiza ugima wake sama yangu nie, koukombola.
26 Kinhu chaki kinogile munhu chondayakipate kamba yahaupata ulumwengu wose, na kuwagiza ugima wake uli muloho? Ama kinhu chaki chondayalave giladi yabwezelwe ugima wake uli muloho?
27 Kwavija nie, Mwana wa Munhu, nokwiza na wasenga zangu wa Mulungu wa kuulanga muna iyenzi ya Tataangu, abaho, nomuliha kila munhu kamba vija viyasang'hane.
28 Nowalongela ikweli, hana wanhu wayagwe wemile hano hawadanganhika mbaka vondawanyone nie Mwana wa Munhu, nikwiza muna Uundewa wangu.”

17

Kugaluka kwa Yesu
(Mlk. 9:2-13; Luk. 9:28-36)

1 Vigabitile mazua sita Yesu kawasola Petulo, Yakobo, na Yohana ndugu yake Yakobo kakwela nao kukigongo kitali weiyeka.
2 Yesu kagaluka haulongozi wao, na kihanga chake kinang'hazika kamba zua, na vivalo vake vikala vizelu kamba mulangaza.
3 Bahaja, walawililwa na Musa na Eliya, wolonga na Yesu.
4 Petulo kamulongela Yesu, “Mndewa, vinoga tweye tukale hano! Na uhalonda nozenga vizewe vidatu, kimwe chako, kimwe cha Musa, na kiyagwe cha Eliya.”
5 Viyakalile yang'hali yolonga, wingu zelu diwagubika, na dihulikwa dizwi kulawa mdiwingu dilonga, “Ino iyo Mwanangu yanogele, mtegelezeni heyo!”
6 Wanahina viwahulike vino, wagwa kingubanguba, wona bwembwe ng'hani.
7 Yesu kawacholela, abaho, kawakwasa kawalongela, “Gandamukeni, sambimdumbe!”
8 Na viwalolile uchana, hawamuwene munhu yoyose ila Yesu yeiyeka.
9 Viwahumuluke haikigongo, Yesu kawalagiza yolonga, “Sambimmulongele munhu yoyose gaja gamgawene, mbaka nie, Mwana wa Munhu, vondanizuke kulawa mkudanganhika.”
10 Abaho, wanahina wamuuza Yesu, “Habali wafundiza Malagizo ga Musa wolonga kamba tanhu Eliya yeze?”
11 Yesu kawalongela, “Kweli, Eliya kokwiza kwika goya vinhu vose.
12 Ila nowalongela, Eliya keza kesha, na hewo hawamtambule, ila wamtendela vija viwalondile. Vivija na heyo Mwana wa Munhu kogazigwa mmakono gao.”
13 Abaho, wanahina wavitanga kamba kakala yowalongela mbuli za Yohana M'batiza.

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela
(Mlk. 9:14-29; Luk. 9:37-43a)

14 Viwavikile hana ididale da wanhu, munhu imwe kamcholela Yesu kamfugamila mavindi,
15 kamulongela, “Mndewa, monele bazi mmhale wangu, kwavija kana kisango na kugazika ng'hani. Mianza bwando kalagalila hamoto ama mgamazi.
16 Nimgala ha wanahina zako, ila walemelwa kumuhonya.”

17 Yesu kawalongela, “Mweye wanhu mwihile, mulibule nhamanila, nokala na mweye mbaka zua jaki? Nowazaganya mbaka zua jaki? Mgaleni hano hamwangu!”
18 Yesu kamkomhokela ija ikinyamkela, na ikinyamkela kamulawa immhale, na heyo kipigiti kikija kahona.
19 Abaho, wanahina wamwizila Yesu kinyele, wamuuza, “Habali tweye tulemelwa kumuwinga?”
20 Yesu kawalongela, “Kwavija muhungukilwa na nhamanila! Nowalongela ikweli, kamba muhawa na nhamanila ndodo kamba mbeyu ya haladali, modaha kukilongela kigongo kino, ‘Segela hano uchole haja!’ Na ikigongo chosegela. Haduhu kinhu chochose chondamulemelwe kutenda!”
21 Ila kinyamkela kamba ino havidahika kulawa, ila mkutambika na kufunga.*

Yesu Kolonga Mwanza Uyagwe Vija Vondayadanganhike
(Mlk. 9:30-32; Luk. 9:43b-45)

22 Wanahina viwaiting'hane hamoja ako Galilaya, Yesu kawalongela, “nie, Mwana wa Munhu, nogeligwa mmakono ga wanhu,
23 wonikoma, ila gahabita mazua madatu nozuka.” Wanahina wanyunguala ng'hani.

Kuliha Kodi ya Ng'anda ya Mulungu

24 Yesu na wanahina zake viwavikile Kapenaumu, wawila kodi wa Ng'anda ya Mulungu wamcholela Petulo wamuuza, “Mkulufunzi wako kalihaga kodi ya Ng'anda ya Mulungu?”
25 Petulo kawedika, “Ona, kalihaga.”
Petulo viyengile mng'anda, Yesu kakala waichanduso kulonga nayo, “Simoni, gweye kokonaze? Wandewa wa isi wowila kodi kulawa ha wanhu walihi? Kulawa ha wenekae ama kulawa ha wahenza?”
26 Petulo kamulongela, “Kulawa ha wahenza.”
Abaho, Yesu kamulongela, “Kulonga goya, kwavija wenekae hawalondigwa kuliha kodi.
27 Giladi sambituwagevuze, avo genda hana dilamba ukase nduwano, abaho, msole somba yondayalongole kunamata, na uhaunanazula mulomo wake, kovika hela, abaho, isole ukanilihile nie na gweye mwenyego.”

18

Yalihi Yali Mkulu Kubanza Wose?
(Mlk. 9:33-37; Luk. 9:46-48)

1 Kipigiti kija wanahina wamcholela Yesu wamuuza, “Yalihi yali mkulu kubanza wose muna Uundewa wa Kuulanga?”
2 Yesu kamkema mwana mdodo, abaho, kamwika haulongozi wao,
3 kalonga, “Nowalongela ikweli, ihawa hamulonda kugaluka na kulinga kamba wana wadodo, hamdaha kwingila muna Uundewa wa Kuulanga.
4 Munhu yoyose yokiihumulusa kamba mwana ino, iyo mkulu kubanza wose muna Uundewa wa Kuulanga.
5 Na munhu yoyose yom'bokela mwana mdodo kamba ino mtwaga jangu, konibokela nie.

Vinhu Vimtenda Munhu Yengile M'vilozo
(Mlk. 9:42-48; Luk. 17:1-2)

6 “Ihawa munhu yoyose yahamtenda imwe wa wanhu wano wadodo yatende vilozo, vihanogile munhu hiyo yafungigwe msingo yake dibwe kulu da kusiginhila na kwasigwa mkilindi cha bahali.
7 Ulumwengu wojona sama ya ving'hwaso viwatenda wanhu wengile m'vilozo! Kwavija ving'hwaso havidahika kuleka kulawilila, ila kojona munhu ija yotenda ving'hwaso vilawilile!
8 “Ihawa mkono wako ama mgulu wako wokutenda utende vilozo, ukanhe, uwase kutali na gweye! Vinoga wingile muna ugima wa digunge kuno ulemale ama uli mbetembete, kubanza kuwa na makono mabili ama magulu mabili, abaho, wasigwe muna umoto wa digunge.
9 Na kamba siso jako dokutenda utende vilozo, ding'ole, ujase! Vinoga wingile muna uugima wa digunge na siso dimwe,

* **17:21** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 21.

kubanza kuwa na meso mabili, abaho, wasigwe muna umoto wa kuzimu.

Hala da Ng'hondolo Yapotele (Luk. 15:3-7)

10 "Teganyeni! Sambimumzabuze imwe wa wanhu wano wadodo. Nowalongela kamba, wasenga wa Mulungu wa kuulanga wali hamoja nao mazua gose wa behi na Tataangu wa kuulanga.
11 Kwavija Mwana wa Munhu keza kuwakombola waja wapotele.*
12 "Mokonaze, kamba munhu yahawa na ng'hondolo mia, abaho, ng'hondolo imwe yahapotela, vino hawaleka waja ng'hondolo malongo tisa na tisa wasigale mkigongo na kuchola kumzahila ija ng'hondolo imwe yapotele?
13 Nowalongela ikweli, kamba yahamona, komdeng'hela ng'hani kubanza waja ng'hondolo malongo tisa na tisa walekile kupotela.
14 Vivija na Tata wenu wa kuulanga halonda hata munhu imwe wa wano wadodo yapotele.

Kumzuma Munhu Yatendile Vilozo

15 "Ihawa ndugu yako kakutenda gehile, genda ukamulongele kija kinhu kihile chayakutendile muli wabili mwiyeka. Na kamba kokutegeleza, kumpata kabili ndugu yako.
16 Ila kamba hakutegeleze, msole munhu imwe ama wabili wayagwe hamoja na gweye, giladi mmbuli za wasindila wabili ama wadatu kila kinhu kitangigwe.
17 Na kamba hawategeleze, walongele wanhu wamtogole Kilisto, na vivija yahalema kuwategeleza, avo umone kamba Mmhazi na muwila kodi.

Kufunga na Kufungula

18 "Nowalongela ikweli, chochose chondamkifunge muna iisi, chofungigwa kuulanga. Na chochose chondamkifungule muna iisi, chofunguligwa kuulanga.
19 "Vivija, nowalongela ikweli, kamba wabili mmwanza wenu muna iisi wahaitogolela mmbuli ya kinhu chochose chowopula, wotendeligwa na Tataangu wa kuulanga.
20 Kwavija hawali wabili ama wadatu waiting'hane mtwaga jangu, na nie na hamoja nao."

Hala da Mtumigwa Yoleka Kumgela Kumgongo Miyage

21 Abaho, Petulo kamcholela Yesu kamuuza, "Mndewa, kamba ndugu yangu yahanitenda vilozo, nimgele kumgongo mianza mingahi? Hata mianza saba?"
22 Yesu kamulongela, "Sikulongela mianza saba, ila mianza malongo saba mala saba.
23 Kwavija Undewa wa Kuulanga ulinga na mndewa imwe yalondile kuwakagula watumigwa zake wakalile wamkopile hela.
24 Viyasongile kukagula, kagaliligwa munhu yakalile yowilwa talanta† alufu longo dimwe.
25 Ija imtumigwa hakalile na cha kuliha, avo mndewa kalagiza kamba yaguzwe heyo na mtwanzi wake na wanage na kila kinhu kiyali nacho, giladi yalihe hela ziyakalile yowilwa.
26 Avo ija imtumigwa kamfugamila mavindi kamuyalalila kamulongela, 'Mndewa, nyalize, nokuliha hela zako zose!'
27 Mndewa wa imtumigwa ija kamonela bazi, avo kamgela kumgongo deni jake jose, abaho, kamuleka yachole.
28 "Abaho, ija imunhu viyacholile, kaiting'hana na mtumigwa miyage yakalile yomuwila dinali‡ mia. Kamgoga na kusonga kumfida msingo, kalonga, 'Nilihe deni jangu!'
29 Ija imtumigwa miyage kamfugamila mavindi kamuyalalila kamulongela, 'Nyalize, nokuliha deni jako jose!'
30 Ila heyo kalema, avo kachola, kamgela mkifungo mbaka vondayalihe hela zose ziyakalile yowilwa.
31 Watumigwa wayage viwawene gaja galawilile, wona giogio, avo wachola, wamulongela mndewa wao mbuli zose zilawilile.

---

* **18:11** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 11. † **18:24** ***Talanta imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha milao 15.* ‡ **18:28** ***Dinali imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha zua dimwe.*

32 Abaho, ija imndewa kamkema kamulongela, ‘Gweye kwa mtumigwa wihile!
Nie nikugela kumgongo deni jako jose
kwavija vuuniyalalile.
33 Vino hulondigwe na gweye kumonela bazi mtumigwa miyago kamba
nie vinikonele bazi?’
34 Mndewa wake kona lusango, avo
kamgoga, kamgela mkifungo mbaka vondayalihe dideni.
35 “Vino vivo Tataangu wa kuulanga
vondayawatende mweye ahaja munhu
mmwanza wenu yahalema kumgela
kumgongo ndugu yake, kulawa mmoyo
wake.”

19

Yesu Kofundiza Mbuli za Nyasa (Mlk. 10:1-12)

1 Yesu viyamambukize kulonga mbuli
zino, kalawa Galilaya kachola kuna iisi ya
Yudea mwambu uyagwe wa Ulwanda lwa
Yolodani.
2 Wanhu bwando wamkweleleza, na
heyo kawahonya hiko.
3 Mafalisayo wamcholela na kumgeza
mkumuuza, “Malagizo ga Musa gomtogoza munhu kumwasa mtwanzi wake
mmbuli yoyose?”
4 Yesu kawedika, “Vino, hamsomile
Mzinyandiko Zing'alile? Ahaja hazilonga kamba haichanduso Mulungu
kawalumba mtwanzi na mbigalo.
5 Na heyo kalonga, ‘Mkilamso kino
mbigalo kowaleka tataake na mamaake
na kuilumba na mwehe wake, na wabili
wano wowa lukuli lumwe.’*
6 Avo sio wabili, ila lukuli lumwe.
Kwavija kiyalumbile Mulungu, haduhu
munhu yondayakimamazule.”
7 Mafalisayo wamuuza, “Habali Musa
kalonga Mmalagizo gake kamba munhu
kodaha kumgwelela mtwanzi wake lupwilili lwa nyasa na kumwasa?”
8 Yesu kawalongela, “Musa kawatogoza
muwase watwanzi zenu sama ya udala
wa mioyo yenu. Ila haikalile vino songela
haichanduso.
9 Nowalongela kamba, mbigalo yoyose
yomwasa mtwanzi wake na kumsola
mtwanzi iyagwe, kotenda ugoni. Ila
munhu yahamwasa mtwanzi wake sama
ya kutenda ugoni kodaha kusola mtwanzi
iyagwe.”†
10 Wanahina zake wamulongela,
“Ihawa vino vivo ili ha mbigalo na
mtwanzi wake, vinoga kuleka kusola.”
11 Yesu kawedika kawalongela, “Sio
wanhu wose wodaha kuitogola mbuli ino,
ila ha waja wose wagweleligwe motelo
ino na Mulungu.
12 Kwavija hana vibohola‡ wali hivo
songela viwavumbuke, na hana vibohola watendigwe na wanhu, na wayagwe
woleka kusola sama ya Undewa wa Kuulanga. Munhu yodaha kugabokela gano,
yagabokele.”

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo (Mlk. 10:13-16; Luk. 18:15-17)

13 Abaho, wana wadodo wagaligwa
ha Yesu giladi yawekile makono
na kuwatambikila, ila wanahina
wawakomhokela waja wawagalile.
14 Yesu kalonga, “Walekeni wana
wadodo weze kumwangu, sambimuwagomese, kwavija Undewa wa Kuulanga uli
wa wanhu wali kamba wano.”
15 Avo, kawekila makono gake
kuwamoteza, abaho, kachola.

Mmhale Mgoli (Mlk. 10:17-31; Luk. 18:18-30)

16 Baho mmhale imwe kamcholela Yesu
kamuuza, “Mkulufunzi, nitende kinhu
chaki kinogile giladi ningile muugima wa
digunge?”
17 Yesu kamwidika, “Habali uniuza
mbuli ya kinhu kinogile? Hana imwe
yeiyeka iyo yanogile. Uhalonda kwingila
muugima wa digunge, zigoge ndagizi za
Mulungu.”
18 Ija immhale kauza, “Ndagizi zaki?”
Yesu kamwidika, “Sambiukome, sambiutende ugoni, sambiwibe, sambiulave
usindila wa uvwizi,

* **19:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24. † **19:9** Nyandiko ziyagwe za umwaka zongeza mbuli zino, *Na ayo yondayamsole mtwanzi ija yasigwe kotenda ugoni.* ‡ **19:12** ***Vibohola*** nhegulo yake *wambigalo walibule kimbigalo.*

19 wahishimile tataako na mamaako, na
mnogele munhu wa habehi nagwe kamba
vuukinogela mwenyego.”

20 Ija immhale kedika, kamulongela,
“Gano gose nigagoga, nisigaza kinhu
chaki?”

21 Yesu kamwidika, “Uhalonda sambi-
uhungule hanhu, genda kaguze vinhu
vako, abaho, zihela uwagwelele wakum-
bulu, avo kowa na ngama kuulanga,
abaho, izo unikoleleze.”

22 Ija immhale viyahulike vino, ka-
chola kuno yokona giogio, kwavija kakala
mgoli.

23 Abaho, Yesu kawalongela wanahina
zake, “Nowalongela ikweli, yowa vidala
mgoli kwingila muna Undewa wa Kuu-
langa.

24 Nowalongela mwanza uyagwe,
vibuha ngamia kubita mkizonzo cha
shindano, kubanza mgoli kwingila Muun-
dewa wa Mulungu.”

25 Wanahina viwahulike vino, wakan-
ganya ng'hani na kuuza, “Avo, yalihi
yodaha kukomboligwa?”

26 Yesu kawalola kalonga, “Mwa wanhu
mbuli ino haidahika, ila ha Mulungu
mbuli zose zodahika.”

27 Abaho, Petulo kedika, kalonga, “Tw-
eye tuleka kila kinhu tukukoleleza gweye,
avo, kwiza topata choni?”

28 Yesu kawalongela, “Nowalongela ik-
weli, mweye mose mung'holeleze nie,
muna uulumwengu wa sambi, Mwana
wa Munhu vondayakale mkigoda chake
cha undewa kili na yenzi, vivija na mw-
eye mokala m'vigoda va undewa longo
dimwe na vibili, muitagusa mitala longo
dimwe na mibili ya Islaeli.

29 Na munhu yoyose yoleka ng'anda
ama ndugu ama lumbu ama tata ama
mama ama wana ama migunda sama
yangu, kobokela mianza mia na kuuhala
ugima wa digunge.

30 Ila wanhu bwando wali wa haichan-
duso, wowa wa haikimambukizo, na
wanhu bwando wali wa haikimambuk-
izo, wowa wa haichanduso.

20

Wasang'hana Mumgunda wa Mizabibu

1 “Kwavija Undewa wa Kuulanga ulinga
na munhu yalawile ulukwili kuchola
kuzahila wanhu wa kusang'hanika mum-
gunda wake wa mizabibu.

2 Waitogolela yawalihe dinali* mdizua
dimwe, abaho, kawatuma kusang'hanika
mumgunda wake wa mizabibu.

3 Mkipigiti cha saa ndatu kachola ka-
bili, kawona wanhu wayagwe wemile
hadisoko walibule sang'hano ya kutenda,

4 avo kawalongela, ‘Na mweye gen-
deni mkasang'hanike mumgunda wa miz-
abibu, nowaliha kilondigwa kulihigwa.’

5 Avo wachola. Mkipigiti cha saa sita na
saa tisa kachola kabili, katenda vivija.

6 Na mkipigiti cha saa longo dimwe
na imwe, kachola na kuwavika wanhu
wayagwe wema, avo kawauza, ‘Habali
mwimile hano songela imitondo bila ku-
tenda sang'hano yoyose?’

7 Waja wanhu wamulongela, ‘Kwavija
haduhu munhu yatugwelele sang'hano ya
kutenda.’ Ija imunhu kawalongela, ‘Gen-
deni na mweye mkasang'hanike mum-
gunda wa mizabibu.’

8 “Viivikile ichungulo, mwene mgunda
kamulongela salange wake, ‘Wakeme
wasang'hana, abaho, walihe maliho gao,
songa na waja wasongile kusang'hanika
ichungulo, abaho, umambukizile na waja
wasongile kusang'hanika imitondo.’

9 Na waja wose wasongile ku-
sang'hanika ichungulo, kila munhu
kalihigwa dinali.

10 Viwezile waja wasongile ku-
sang'hanika imitondo, wagiza kamba
wolihigwa dinali bwando, ila vivija na
hewo walihigwa dinali imwe kila munhu.

11 Wabokela dinali zao, abaho, wasonga
kumtwanganikila mwene mgunda,

12 walonga, ‘Wanhu wano wa ikimam-
bukizo wasang'hanika saa dimwe diiyeka,
ila kuwaliha kamba vuutulihile tweye
tusang'hanike mdizua kali na kugaya misi
yose!’

* **20:2** ***Dinali imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha zua dimwe.*

13 “Mwene mgunda kamwidika munhu
imwe mmwanza wao, kalonga, ‘Mbwiga,
sikutendele kinhu chochose kihile! Ha-
tuitogolele kusang'hanika mdizua dimwe
kwa dinali imwe?
14 Sola maliho gako uchole. Nisagula
kumgwelela ino waikimambukizo kamba
vinikugwelele gweye.
15 Vino sidaha kutenda vija vinilonda
na hela zangu mwenyego? Ama kokona
migongo kwavija vinili na moyo unogile?’
16 “Avo, wali wa haikimambukizo
wowa wa haichanduso, na wali wa
haichanduso wowa wa haikimambuk-
izo.”

Yesu Kolonga Mwanza wa Ikadatu Vija Vondayadanganhike
(Mlk. 10:32-34; Luk. 18:31-34)

17 Yesu viyakalile yochola Yelusalemu,
mnzila kawasola wanahina longo dimwe
na wabili hamgwazo weiyeka, na kuwa-
longela,
18 “Tochola Yelusalemu, na Mwana wa
Munhu kogeligwa mmakono ga wakulu
wa wakulu wa nhambiko na wafundiza
Malagizo ga Musa. Womtagusa kudan-
ganhika,
19 abaho, kogeligwa mmakono ga Wam-
hazi, womtendela uponela, womulanha
mbalati, na womuwamba mumsalaba, ila
mdizua da ikadatu kozuka.”

Mama wa Yakobo na Yohana Kopula
(Mlk. 10:35-45)

20 Abaho, mama wa wana wa Zebe-
dayo kamcholela Yesu hamoja na wan-
age, kamfugamila mavindi giladi yapule
kinhu.
21 Yesu kamulongela, “Kolonda choni?”
Ija imtwanzi kamwidika yolonga, “Lag-
iza kamba wanangu wano wabili, imwe
yakale mkono wako wa ukulume na
iyagwe yakale mkono wako wa ukumoso
muna Undewa wako.”
22 Yesu kawalongela, “Hammanyile
kinhu chumpula. Modaha kuking'wela
kikasi cha mgayo kinilondigwa kuk-
ing'wela nie?”
Wamwidika walonga, “Todaha.”
23 Yesu kawalongela, “Moking'wela
kikasi cha migayo kining'wela nie, ila
kukala kumkono wangu wa ukulume
na wa ukumoso sio sang'hano yangu.
Ila hanhu aho wekiligwa waja wose
watandiligwe na Tataangu.”
24 Wanahina wayagwe longo dimwe vi-
wahulike vino, wawonela lusango Yakobo
na Yohana.
25 Ila Yesu kawakema hamoja kawa-
longela, “Movitanga kamba wandewa
wa Wamhazi wowatawala na mhiko, na
wakulu zao wana udaho mwa wanhu zao.
26 Sambiiwe vino kumwenu. Ila
munhu yoyose mmwanza wenu ya-
halonda kuwa mkulu, kolondigwa yawe
mtumigwa wenu.
27 Na munhu yoyose mmwanza
wenu yahalonda kuwa waichanduso,
kolondigwa yawe nyakadala wenu.
28 Kwavija Mwana wa Munhu hezile
kusang'hanikilwa, ila kusang'hanikila
wayagwe, na kulava ugima wake giladi
yawakombole wanhu bwando.”

Yesu Kowahonya Vimbugumbugu Wabili
(Mlk. 10:46-52; Luk. 18:35-43)

29 Yesu na wanahina zake viwasegele
Yeliko, wanhu bwando wamkweleleza.
30 Haja kukala na vimbugumbugu wa-
bili wakalile hamgwazo wa inzila, na
viwahulike kamba Yesu kobita, wenula
dizwi, walonga, “Mndewa, Mwana wa
Daudi,† tonele bazi!”
31 Didale da wanhu diwakomhokela
na kuwalongela wanyamale. Ila wagen-
delela kwinula dizwi, wolonga, “Mndewa,
Mwana wa Daudi, tonele bazi!”
32 Yesu kema, abaho, kawakema
kawauza, “Molonda niwatendele choni?”
33 Wamulongela, “Mndewa, tolonda tu-
lole!”
34 Yesu kawonela bazi, kagakwasa meso
gao. Bahaja wadaha kulola, abaho,
wamkweleleza.

21

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mlk. 11:1-11; Luk. 19:28-40; Yoh. 12:12-19)

† **20:30** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

1 Yesu na wanahina zake viwakalile
behi na kuvika Yelusalemu, wavika mki-
wambo cha Betifage hana Ikigongo cha
Mizaituni, Yesu kawatuma wanahina
zake wabili,
2 kawalongela, “Gendeni hana iki-
wambo kili haulongozi wenu, baho
mom'vika mhunda yafungigwe hamoja
na mwanage. Wafunguleni, abaho, mu-
nigalile.
3 Na kamba munhu yoyose ya-
hawauza, mulongeleni kamba, ‘Mndewa
kowalonda.’ Na himahima kowag-
welela.”
4 Gano galawilila giladi gavikile gaja
galongigwe na muhokozi, yolonga,
5 “Mulongele mndele wa Sayuni,*
‘Lola, Mndewa wako kokwizila!
Kahola moyo na kapapigwa na mhunda,
mwana wa mhunda.’ ”
6 Avo, wanahina wachola na watenda
kamba Yesu viyawalongele.
7 Wamgala imhunda na mwana wa
mhunda, watandika vivalo vao uchana
yao, abaho, Yesu kakala uchana ya
imwana mhunda.
8 Dale kulu ng'hani da wanhu janzanza
vivalo vao mnzila, na wayagwe wakanha
mikuti ya mitende na kuyanzanza mnzila.
9 Dale da wanhu dikalile dimulongole
na wose wakalile wamsondolele wenula
dizwi walonga, “Yatogolwe Mwana wa
Daudi! Kamota ayo yokwiza mditwaga da
Mndewa! Nhogolwa uchana kuulanga!”
10 Yesu viyengile Yelusalemu, wambo
jose dikala mumzahimzahi, na wanhu
wauza, “Ino iyo munhu yalihi?”
11 Didale da wanhu diwalongela, “Ino
iyo Yesu, muhokozi kulawa Nazaleti mki-
wambo cha Galilaya.”

Yesu Kochola Kuna Ing'anda ya Mulungu
(Mlk. 11:15-19; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

12 Yesu kengila mdikonhi da Ing'anda
ya Mulungu na kuwawinga wanhu wose
wakalile muja woguza na kugula. Kazi-
hindula meza za wavunja hela na vigoda
va wose wakalile woguza njiwa,
13 kawalongela, “Yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile, ‘Ng'anda yangu yokemigwa
ng'anda ya nhambiko.’ Ila mweye
moitenda fisilo da wabavi!”
14 Vimbugumbugu na walemale wam-
cholela kuna Ing'anda ya Mulungu, na
heyo kawahonya.
15 Ila wakulu wa wakulu wa nham-
biko na wafundiza Malagizo ga Musa vi-
wonile vinhu va mkanganyo viyatendile,
na wana wotoa nyangi kuna Ing'anda
ya Mulungu wolonga, “Yatogolwe Mwana
wa Daudi!” wona lusango.
16 Wamulongela, “Kowahulika wano
vowolonga?”
Yesu kawalongela, “Ona! Hamsomile
gaja gandikigwe Mzinyandko Zing'alile,
golonga, ‘Wana wadodo na ving'hele,
wokwimba nyila za nhogolwa’?”
17 Kawaleka, kachola hanze ya idi-
wambo mbaka Betania, kawasa hiko.

Yesu Kowikila Kinyulu Mtini
(Mlk. 11:12-14, 20-24)

18 Imitondo ng'hani Yesu viyakalile
mnzila yobwela mdiwambo, kona nzala.
19 Kawona mtini hamgwazo wa inzila,
kaukwenhukila, ila honile chochose
uchana yake ila mijani iiyeka. Abaho,
kaulongela, “Sambiulele mujo milao
yose!” Bahaja umtini unyala.
20 Wanahina viwawene vino wakan-
ganya, wauza, “Habali umtini unyala
himahima?”
21 Yesu kawedika, yolonga, “Nowa-
longela ikweli, kamba muhawa na
nhamanila bila kusinha mmioyo yenu, sio
kamba modaha kutenda kija kitendigwe
mumtini uno, ila vivija modaha kuki-
longela kigongo kino, ‘Goboka, uiyase
m'bahali,’ na yotendeka.
22 Kamba muhawa na nhamanila, cho-
chose chondampule mkutambika, mog-
weleligwa.”

Mbuza ya Udaho wa Yesu
(Mlk. 11:27-33; Luk. 20:1-8)

23 Yesu viyengile muna Ing'anda ya
Mulungu, wakulu wa wakulu wa nham-
biko na wavyele wa wanhu wamcholela
kipigiti viyakalile yofundiza, wamuuza,

* **21:5** ***Mndele wa Sayuni*** nhegulo yake *wanhu wa Yelusalemu.*

"Kotenda mbuli zino na udaho ulihi? Na yalihi yakugwelele udaho uno?"
24 Yesu kawalongela, "Vivija na nie nowauza mbuli, na kamba muhanilongela nhegulo yake, na nie nowalongela kamba notenda mbuli zino na udaho ulihi.
25 Mbatiza ya Yohana ilawa kwahi? Ilawa ha Mulungu ama ilawa ha wanhu?"
Wakiiuza wenyego kwa wenyego, walonga, "Tuhalonga, 'Ulawa ha Mulungu,' kotuuza, 'Habali hamumtogole?'
26 Ila tuhalonga, 'Ulawa ha wanhu,' towadumba wanhu kwavija wanhu wose wotogola kamba Yohana kakala muhokozi."
27 Avo wamwidika Yesu, "Hatuvitanga."
Abaho, na heyo kawalongela, "Na nie siwalongela kamba notenda mbuli zino na udaho ulihi.

Hala da Wamhale Wabili

28 "Mweye mokonaze? Kukala na munhu imwe yakalile na wana wabili. Kamcholela ija imkulu kamulongela, 'Mwanangu, lelo genda ukasang'hanike mumgunda wa mizabibu.'
29 Ija imwana kamwidika kamulongela, 'Sichola,' ila mkipigiti kidodo kagelegeza mmoyo wake, abaho, kachola.
30 Abaho, kamcholela imdodo kamulongela vivija. Na heyo kamwidika kalonga, 'Ona, nochola, tata,' ila hacholile.
31 Yalihi mmwanza wa wano wabili yatendile gamnogele tataake?"
Wamwidika wamulongela, "Ija imkulu."
Yesu kawalongela, "Nowalongela ikweli, wawila kodi na watenda ugoni ndwanga wowalongola kwingila muna Undewa wa Mulungu.
32 Kwavija Yohana M'batiza keza kumwenu mnzila ilibule uzenzeleganye, na mweye hamumtogole, ila wawila kodi na watenda ugoni ndwanga wamtogola. Na hata vimgawene gano, hamulekile vilozo venu na kumtogola.

Hala da Walimi wa Mgunda wa Mizabibu
(Mlk. 12:1-12; Luk. 20:9-19)

33 "Tegelezeni hala diyagwe, kukala na munhu yakalile na mgunda wa mizabibu, kauzengela konhi na kuhimba lwingila lwa kukamulila zabibu na kuzenga ulingo. Abaho, kawapangiza walimi, kachola isi ya kutali.
34 Kipigiti cha kuhuna zizabibu vikivikile, kawatuma nyakadala zake ha iwalimi wakamsolele fungu jake da izizabibu.
35 Iwalimi wawanwang'hula waja iwanyakadala, imwe wamtoa, iyagwe wamkoma, na iyagwe wamtoa na mabwe mbaka kadanganhika.
36 Abaho, ija imunhu kawatuma mwanza uyagwe nyakadala wayagwe bwando kubanza waja wa ichanduso, na iwalimi wawatendela vivija kamba viwawatendele waja wa ichanduso.
37 Hakimambukizo, kamulagiza mwanage ha iwalimi, yolonga, 'Kwa vovose womuhishimila mwanangu.'
38 Ila iwalimi viwamuwene imwana, wailongela wenyego kwa wenyego, 'Ino iyo muhazi. Izoni tumkome, abaho, tusole uhazi wake!'
39 Avo wamsola na kumwasa hanze ya umgunda wa mizabibu na kumkoma.
40 "Avo mwene mgunda yeheza, kowatenda choni iwalimi?"
41 Wamulongela, "Kowakoma wanhu waja wehile, na kuwagwelela umgunda walimi wayagwe wondawamgwelele zabibu mkipigiti cha kuhuna."
42 Yesu kawalongela, "Hamsomile Zinyandiko Zing'alile?

'Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka dibwe da kutamanilwa
ng'hani kubanza mabwe gose.
Mndewa iyo yatendile mbuli ino,
nayo iwa mkanganyo mmeso getu!'†

43 "Avo nowalongela, Undewa wa Mulungu wosegezigwa kumwenu na kugweleligwa wanhu wayagwe wondawatende gamnogele Mulungu.
44 Munhu yodilagalila dibwe dino kobeneka vidangavidanga, na munhu yoyose yondadimulagalile domsiginha lipilipi."

† **21:42** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:22-23.

45 Wakulu wa wakulu wa nhambiko
na Mafalisayo viwahulike hala da Yesu,
wavitanga kamba kowalonga hewo,
46 avo wazahila nzila ya kumgoga.
Ila wadumba didale da wanhu kwav-
ija wakala womtogola Yesu kamba
muhokozi.

22

Hala da Lusona lwa Zengele
(Luk. 14:15-24)

1 Yesu kawalongela mmahala mwanza
uyagwe, yolonga,
2 "Undewa wa Kuulanga ulinga na mn-
dewa yatandile lusona lwa zengele lwa
mwanage.
3 Kawatuma nyakadala zake wakawakeme
waja wagonekigwe mulusona lwa zen-
gele, ila walema kwiza.
4 Abaho, kawatuma nyakadala
wayagwe, kawalongela, 'Walongeleni
wanhu wose wagonekigwe kamba ni-
tanda mandia gangu. Ng'ombe zangu
iwakulu na iwadodo wanonile wesha
kuchinjigwa, na kila kinhu kisasaligwa.
Izoni hana ulusona lwa zengele!'
5 Ila hawasinhuke. Wachola na zao,
imwe kachola kumgunda, na iyagwe ka-
chola kuuchuluzi wake.
6 Wayagwe wawagoga nyakadala zake,
wawaliga na kuwakoma.
7 Ija imndewa kona lusango, avo kawa-
tuma asikali zake wawabanange waja
wakomaji na kudisoma wambo jao.
8 Abaho, kawalongela nyakadala zake,
'Lusona lwa zengele lusasaligwa, ila
wanhu wagonekigwe hawalumbile ku-
vika.
9 Avo gendeni mzinzilamhanda za
mkiwambo mkawagoneke wanhu won-
damuwawene weze kulusona lwa zen-
gele.'
10 Avo waja iwanyakadala wachola
muna zinzila za mkiwambo na kuwalun-
diza wanhu wose wawavikile, wanogile
na wehile, na dibugano da lusona lwa
zengele dimema wahenza.
11 "Ila ija imndewa viyengile kuwalola
iwahenza, kamona munhu haja yalekile
kuvala vivalo va lusona lwa zengele.
12 Kamuuza, 'Mbwiga, kwingilaze hano
bila vivalo va lusona lwa zengele?' Ija
imunhu kanyamala.
13 Abaho, imndewa kawalongela watu-
migwa, 'Mfungeni makono na magulu,
abaho, mmwase kunze mdiziza. Ako
kowa na kililo na kugegedula meno.'
14 "Kwavija wanhu bwando wag-
onekigwe, ila wasaguligwe wadodo."

Mbuza ya Kuliha Kodi
(Mlk. 12:13-17; Luk. 20:20-26)

15 Mafalisayo waiting'hana hamoja na
kumwikila zundo Yesu giladi wamnamate
mzimbuli zake.
16 Avo, wawatuma wanahina zao
hamoja na wanhu wa Helode,* wolonga,
"Mkulufunzi! Tuvitanga kamba gweye
kwa munhu ulibule uzenzeleganye na
kowafundiza wanhu ikweli ya gaja
goyolonda Mulungu, bila kudumba
gowogelegeza wanhu wayagwe, kwavija
hulola ukulu wa munhu yoyose.
17 Tulongele, gweye kogesaze? Mala-
gizo ga Musa gotogoza kuliha kodi ha
Kaisali† ama gogomesa?"
18 Ila Yesu kazitanga ngelegeza zao zi-
hile, kalonga, "Videlenya mweye! Habali
mgeza kunikila vitega?
19 Nilagusileni ihela ya kuliha kodi!"
Na hewo wamgalila ihela,
20 abaho, kawauza, "Kihanga kino na
twaga dino va munhu yalihi?"
21 Wamwidika, "Va Kaisali."
Avo Yesu kawalongela, "Mulonga goya,
avo ga Kaisali mgweleleni Kaisali, na ga
Mulungu mgweleleni Mulungu."
22 Viwahulike vino, wakanganya, avo
wamuleka, wachola na zao.

Mbuza ya Kuzuka Kulawa Mkudanganhika
(Mlk. 12:18-27; Luk. 20:27-40)

23 Zua didija Masadukayo, awo wolonga
kamba haduhu mzuso, wamcholela Yesu,
wamuuza,

* **22:16** ***Wanhu wa Helode*** nhegulo yake *wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa.* † **22:17** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

24 “Mkulufunzi! Musa katulongela kamba, kamba munhu yahadanganhika bila kuleka mwana, ndugu yake kolondigwa yamsole ija ikizuka giladi yamulelele mwana ndugu yake yadanganhike.
25 Avo kukala na ndugu saba mmwanza wetu, waichanduso kasola mtwanzi, abaho, kadanganhika bila kulela nayo mwana, abaho, ikizuka kamulekela ndugu yake.
26 Na ija waikabili gamulawilila gagaja, na waikadatu, na waja wose saba.
27 Hakimambukizo, na ija imtwanzi kadanganhika.
28 Avo mdizua da mzuso, imtwanzi ija kowa mtwanzi wa munhu yalihi? Kwavija wanhu wose saba wakala wamsolile.”
29 Yesu kawedika kawalongela, “Mweye muhonyela! Kwavija hamzitangile Zinyandiko Zing'alile ama mhiko za Mulungu.
30 Kwavija mdizua da mzuso, wanhu hawasola ama kusoligwa, ila wolinga kamba wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
31 Mmbuli ya mzuso wa wanhu wadanganhike, hamsomile Mzinyandiko Zing'alile kija kimulongeligwe na Mulungu?
32 ‘Nie iyo Mulungu wa Ablaham, na Isaka, na Yakobo.’ Heyo iyo Mulungu wa wanhu wagima na sio Mulungu wa wanhu wadanganhike.”
33 Didale da wanhu vidihulike gano, wakanganya mafundo gake.

Ndagizi Ili Ng'hulu
(Mlk. 12:28-34; Luk. 10:25-28)

34 Ila Mafalisayo viwahulike kamba Yesu kawavudaliza Masadukayo, waiting'hana hamoja.
35 Na munhu imwe mmwanza wao, yakalile mfundiza Malagizo ga Musa, kamgeza mkumuuza,
36 “Mkulufunzi, ndagizi ilihi ili ng'hulu Mmalagizo ga Musa?”
37 Yesu kamwidika kamulongela, “ ‘Mnogele Mndewa Mulungu wako na moyo wako wose, na loho yako yose, na nzonzi zako zose.’
38 Ino iyo ndagizi ili ng'hulu na iyo ya ichanduso.
39 Na ino iyo ndagizi ya ikabili, ‘Mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vuukiinogela mwenyego.’
40 Malagizo gose ga Musa na mafundo ga wahokozi gotamanila ndagizi zino mbili.”

Mbuza ya Kilisto
(Mlk. 12:35-37; Luk. 20:41-44)

41 Mafalisayo viwaiting'hane hamoja, Yesu kawauza,
42 “Mweye moigelegezaze mbuli ya Kilisto? Iyo mwana wa munhu yalihi?”
Wamwidika wamulongela, “Iyo Mwana wa Daudi.”
43 Yesu kawauza, “Avo, vilihi Daudi kubitila mhiko za Loho wa Mulungu komkema Kilisto, ‘Mndewa’?
44 Kwavija kalonga, ‘Mndewa kamulongela Mndewa wangu,
“Kala kumkono wangu wa ukulume
mbaka vondaniweke wadumuka
zako hasi ya magulu gako.” ’
45 Ihawa Daudi komkema Kilisto, ‘Mndewa,’ yodahikaze kuwa mwanage?”
46 Haduhu munhu yadahile kumwidika mbuli yoyose, na kulawa zua dija haduhu munhu yagezile kumuuza mbuli yoyose.

23

Yesu Kowazuma Wanhu kamba Waiteganye na Vilangizi wa Dini
(Mat. 12:38-39; Luk. 11:43, 46; 20:45-46)

1 Abaho, Yesu kalonga na didale da wanhu na wanahina zake,
2 “Wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wana udaho wa kugatapita Malagizo ga Musa.
3 Avo, gatendeni na kugagoga gaja gose gowowafundiza mweye, ila sambimtende vija vowotenda hewo, kwavija hewo hawagatenda gaja gowofundiza.
4 Wowafungila wanhu mibahasha mikulu na kuwadikwa mmaega, ila hewo wenyego hawalonda hata kugolosa kidole waipape.
5 Wotenda mbuli zao zose giladi woneke na wanhu. Avo, wofudika mifundo mikulu mgati yandikigwe Nyandiko za

Malagizo ga Musa uchana mwa ikihanga
na mmakono! Na wokwika minyemvule
mitali ng'hani mmikanzu yao!
6 Wonogelwa kukala m'vigoda va hau-
longozi mulusona na kukala m'vigoda va
haulongozi mzing'anda za nhambiko,
7 na kulamsigwa na hishima mmasoko
na kukemigwa, 'Mkulufunzi.'
8 Ila mweye sambimkemigwe 'Mkulu-
funzi,' kwavija muna mkulufunzi imwe,
na mweye mose mwa kinhu kimwe
kamba ndugu.
9 Na sambimumkeme munhu yoyose
'tata' muisi, kwavija Tataenu iyo imwe
yali kuulanga.
10 Ama sambimkemigwe 'Vilangizi,'
kwavija muna kilangizi imwe, iyo Kilisto.
11 Yali mkulu mmwanza wenu yawe
mtumigwa wenu.
12 Ila yoyose yokiinula kohumuluswa,
na yoyose yokiihumulusa kokwinuligwa.

Yesu Koutagusa Udelenya Wao
(Mlk. 12:40; Luk. 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13 "Mojona, wafundiza Malagizo ga
Musa na Mafalisayo, mweye videlenya!
Moluhinda lwivi lwa Undewa wa Kuu-
langa haulongozi wa wanhu, na mweye
wenyego hamwingila ama hamuwato-
goza kwingila waja wolonda kwingila!
14 Mojona, wafundiza Malagizo ga
Musa na Mafalisayo, mweye videlenya!
Mowabulunya vizuka na kutenda nham-
biko nhali za uzenzeleganye. Avo nh-
aguso yenu yowa ng'hulu ng'hani!*
15 "Mojona, wafundiza Malagizo ga
Musa na Mafalisayo, videlenya! Mo-
funga mwanza kuchola muisi inyalile na
m'bahali giladi kumzahila munhu imwe
yawinze nhamanila yenu. Na muham-
pata, momtenda yawe mwana wa kuzimu
mianza mibili kubanza mweye wenyego.
16 "Mojona, vilangizi vimbugumbugu!
Mweye mulonga, 'Ihawa munhu ya-
haiduilila Ng'anda ya Mulungu, jaga bule.
Ila munhu yahaiduilila zahabu ya muna
Ing'anda ya Mulungu, kakiifunga na
ikiduilo chake.'
17 Mweye vimbugumbugu wabozi! Kil-
ihi kili kikulu, izahabu ama Ing'anda ya
Mulungu iitenda izahabu ing'ale?
18 Vivija mulonga, 'Ihawa munhu ya-
haiduilila kilingo cha kulavila nhosa, jaga
bule. Ila munhu yahaiduilila nhunza ili
hachana ya ikilingo hicho, kakiifunga na
ikiduilo chake.'
19 Mweye vimbugumbugu! Kilihi kili
kikulu, inhunza ama ikilingo cha kulavila
nhosa kiitenda inhunza ing'ale?
20 Avo, heyo yoiduilila ikilingo cha
kulavila nhosa, kaiduilila ikilingo hicho
hamoja na kila kinhu kili hachana yake.
21 Na heyo yoiduilila Ng'anda ya Mu-
lungu, kaiduilila Ing'anda hiyo hamoja na
Mulungu yokala himo.
22 Na heyo yoiduilila ulanga, kaki-
iduilila kigoda cha undewa cha Mulungu
hamoja na ija yakikalile.

23 "Mojona, wafundiza Malagizo ga
Musa na Mafalisayo, videlenya! Kwav-
ija molava zaka za vinhu va kulungila
mandia na mboga kamba vija matepo
ga kunung'hila, binzali, na jila. Ila
muleka mafundo makulu ga Malagizo ga
Musa, kamba vija bazi, nhamanila, na
kuwa bule uzenzeleganye. Gano gago
mulondigwa kutenda, na bila kuleka gaja
gayagwe.
24 Mweye vilangizi vimbugumbugu!
Molenguza nzuguni, ila momeza ngamia!

25 "Mojona, wafundiza Malagizo ga
Musa na Mafalisayo, videlenya! Mweye
mwa kamba munhu yosuluza hanze ya
kikasi na sahani, ila mgati vimema vinhu
m'vipatile muubavi na ugila.
26 Gweye Mfalisayo kimbugumbugu!
Tanhu suluza mgati mwa ikikasi, abaho,
vivija na hanze chong'ala!

27 "Mojona, wafundiza Malagizo ga
Musa na Mafalisayo, videlenya! Kwav-
ija mulinga na mapanga gabakazigwe
chokaa, hanze gokoneka mazelu ila mgati
gamema mizege na vinhu vose vihile.
28 Vivo na mweye, kunze mokoneka na
wanhu kamba mnoga, ila mgati mmema
udelenya na mbuli zihile.

* **23:14** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 14.

Yesu Kohokola Nhaguso Yao
(Luk. 11:47-51)

29 "Mojona, wafundiza Malagizo ga
Musa na Mafalisayo, videlenya! Mozenga
mapanga ga wahokozi na kugahamba
mapanga ga wanhu wanogile.
30 Abaho, molonga, 'Kamba tuhaw-
ile baho mkipigiti hicho cha wahenga
zetu, sambituilumbe nao mkuwakoma
wahokozi.'
31 Avo, mweye wenyego mosindila
kamba mweye mwa lukolo lwa wanhu
waja wawakomile wahokozi!
32 Avo, mambukizileni gaja gawasongile
wahenga zenu!
33 Mweye nyoka, wana wa nyoka!
Moikimbila vilihi nhaguso ya kuzimu?
34 Avo, nowalagizila wahokozi, wanhu
wali na nzewele, na wafundiza Malagizo
ga Musa. Ila wayagwe mowakoma na
kuwawamba mumsalaba, na wayagwe
mowalanha mbalati mzing'anda zenu za
nhambiko na kuwawinga kulawa ki-
wambo kimwe mbaka kiwambo kiyagwe.
35 Nhaguso ya mulopa wa wanhu wose
watendile ganogile muisi iwapate mw-
eye, kulawa mulopa wa Abeli mbaka
mulopa wa Zakalia, mwanage Balakia,
mumkomile hagatigati ya Ing'anda ya
Mulungu na ikilingo cha kulavila nhosa.
36 Nowalongela ikweli, nhaguso ya
wakomaji wano wose yowapata wanhu
wa mulelo uno!

Noge da Yesu Sama ya Wambo da Yelusalemu
(Luk. 13:34-35)

37 "Yelusalemu, Yelusalemu! Gw-
eye uwakoma wahokozi na kuwatoa na
mabwe waja watumigwe kumwako! Mi-
anza mingahi nilonda kuwakunzanya
hamoja wanago kamba nguku viyowafa-
gatila wanage hasi ya mbawa zake, ila
hutogole!
38 Na ng'anda yako yolekigwa na yowa
ukiwa.
39 Nokulongela, hunyona nie kabili
mbaka vondaulonge, 'Kamota ayo yok-
wiza mditwaga da Mndewa.' "

24

Yesu Kolongelela Ubananzi wa Ng'anda ya Mulungu
(Mlk. 13:1-2; Luk. 21:5-6)

1 Yesu kalawa Kung'anda ya Mulungu,
na viyakalile yochola wanahina zake
wamcholela giladi wamulagusile ng'anda
zizunguluke Ing'anda ya Mulungu.
2 Yesu kalonga, "Mozona ng'anda zino
zose? Nowalongela ikweli, haduhu hata
dibwe dimwe dondadisigale uchana ya
diyagwe, dondadileke kubomoligwa."

Kugaya na Kugazigwa
(Mlk. 13:3-13; Luk. 21:7-19)

3 Yesu viyakalile yakalile Hakigongo
cha Mizaituni, wanahina wamcholela
weiyeka, wamulongela, "Tulongele, zua
jaki vondagalawilile gano, na choni chon-
dakiwe kilaguso cha wizilo wako na
idizua da kimambukizo?"
4 Yesu kawalongela, "Teganyeni,
munhu sambiyawagize.
5 Kwavija wanhu bwando wokwiza mt-
waga jangu, wolonga, 'Nie iyo Kilisto!' Na
wowagiza wanhu bwando.
6 Mohulika ng'hondo na singilimo za
ng'hondo, ila sambimdumbe. Kwavija
vinhu kamba vino volondigwa vilawilile,
ila ikimambukizo hakinavika.
7 Isi yogomba na isi iyagwe, na undewa
wouvamhila undewa uyagwe. Yolawila
nzala na mgudemo wa isi kila hanhu.
8 Gano gose gowa kamba mwanduso wa
usungu wa kulela mwana.
9 "Abaho, mogogigwa giladi mgazigwe
na kukomigwa. Na wanhu wose wa isi
zose wowehila sama yangu nie.
10 Kipigiti kija wanhu bwando woileka
nhamanila yao, na kukiihonza na kuki-
ihila wenyego kwa wenyego.
11 Abaho, wahokozi bwando wa uvwizi
wolawilila, na kuwagiza wanhu bwando.
12 Sama ya kongezeka mbuli zihile,
noge da wanhu bwando dohuha.
13 Ila yondayananahile mbaka haki-
mambukizo, iyo yondayakomboligwe.
14 Na Usenga uno Unogile wa Undewa
wa Mulungu wopetigwa kila hanhu muu-
lumwengu wose giladi uwe usindila ha

wanhu wa isi zose, abaho, ikimambukizo cha isi leka kize.”

Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi (Mlk. 13:14-23; Luk. 21:20-24)

15 Munhu yondayasome yaitange nhegulo yake! Yesu kagendelela kulonga, “Muhachona ‘Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi’ kilongigwe na muhokozi Danieli kima Hanhu Hang'alile Ng'hani Muing'anda ya Mulungu,
16 avo, awo wali Yudea wakimbilile m'vigongo.
17 Munhu yoyose yali mkiswili cha ng'anda yake sambiyahumuluke hasi na kusola kinhu chochose kulawa mng'anda yake.
18 Munhu yoyose yali kumgunda sambiyabwele kusola kivalo chake.
19 Wojona watwanzi wali na inda na watwanzi wali na ving'hele mmazua higo!
20 Tambikeni giladi ng'himbila yenu sambiiwe mkipigiti cha kihuhe ama mkipigiti cha Zua da Mhumulo!
21 Kwavija wowa mgayo mkulu, haunapata kulawilila songela kulumbigwa kwa ulumwengu mbaka sambi, na haulawila kabili mgayo kamba hiwo.
22 Na kamba kipigiti kija sambikihunguzwe na Mulungu, haduhu munhu yahadahile kukombolwa, ila sama ya wanhu wasaguligwe na Mulungu, kipigiti hicho kihunguzwa.

23 “Abaho, kamba munhu yoyose yahawalongela, ‘Lola! Kilisto kahano,’ ama ‘Kahaja!’ Sambimtogole.
24 Kwavija makilisto wa uvwizi na wahokozi wa uvwizi wolawila, wotenda vilaguso na mizonza mikulu giladi kamba vihadahika wawagize hata wanhu wasaguligwe na Mulungu.
25 Tegelezeni! Niwalongela nisha mbuli zino kipigiti king'hali hakinavika.

26 “Avo kamba wanhu wahawalongela, ‘Kamkiwala!’ Sambimchole, ama wahalonga, ‘Kakugati!’ Sambimtogole.
27 Kwavija kamba lumwemwe vulumwemwesa kulawa haulawilo wa zua na koneka mbaka kuuswelo wa zua, na Mwana wa Munhu vivo vondayoneke kipigiti vondayeze.
28 “Hohose hali na mtufi baho hondawaiting'hane vimhungu.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu (Mlk. 13:24-27; Luk. 21:25-28)

29 “Bahaja ikipigiti cha mazua ga mgayo vondakimale, zua doziziwala, mulenge haulava mulangaza wake, nhondo zolagala kulawa kuulanga, na mhiko za kuulanga zokwekwesigwa kulawa hazikalile.
30 Abaho, kilaguso cha Mwana wa Munhu chokoneka kuulanga, na wanhu wa isi zose wolila ahaja vondawanyone nie Mwana wa Munhu nikwiza muna gamawingu ga kuulanga na mhiko na yenzi ng'hulu.
31 Kowalagiza wasenga zake wa kuulanga wali na mhalati ilava dizwi kulu, na wowakunzanya wanhu zake wasaguligwe na Mulungu kulawa ng'ambu zose za ulumwengu.

Hala da Mtini (Mlk. 13:28-31; Luk. 21:29-33)

32 “Muifundize mum'biki wa mtini. Matambi gake gahasonga udeke wa kuzuka na kulava matepo, movitanga kamba vuli da mmabehi.
33 Vivija na mweye, muhazona mbuli zino zose, m'vitange kamba ka mmabehi kwiza.
34 Nowalongela ikweli, wanhu wa mulelo uno hawadanganhika mbaka mbuli zino zose zilawilile.
35 Ulanga na isi vose vobita, ila mbuli zangu hazibita.

Haduhu Munhu Yoditanga Zua ama Saa (Mlk. 13:32-37; Luk. 17:26-30, 34-36)

36 “Haduhu munhu yoditanga zua ama saa, si wasenga wa Mulungu wa kuulanga, ama Mwana, ila Tata yeiyeka.
37 Kwiza kwa Mwana wa Munhu kowa kamba mkipigiti cha Nuhu.
38 Kwavija mmemelo wa mazi vuukalile haunalawila, wanhu wakala woja na kung'wa, wasola na kusoligwa, mbaka zua dija Nuhu viyengile muisafina,
39 hawakitangile kija kilondile kulawilila, mbaka mmemelo wa mazi vuwizile

na kuwakoma wanhu wose. Na vino vivo
vondayeze Mwana wa Munhu.
40 Mkipigiti hicho, wambigalo wabili
wolima mumgunda, imwe kosoligwa na
iyagwe kolekigwa.
41 Watwanzi wabili wotwanga, imwe
kosoligwa na iyagwe kolekigwa.
42 "Avo goneleleni, kwavija hamudi-
tanga zua dondayeze Mndewa wenu.
43 Ila m'vitange kamba, kamba mwene
ng'anda yahakitangile kipigiti chon-
dayeze m'bavi, yahagonelele na sam-
biyaileke ng'anda yake ibomoligwe.
44 Avo, na mweye muisasale, kwav-
ija Mwana wa Munhu kokwiza mkipigiti
hamkitangile.

Mtumigwa Mwende na Mtumigwa Yalibule Wende (Luk. 12:41-48)

45 "Yalihi mtumigwa mwende na
m'bala, mndewa wake yamtendile
salange wa watumigwa wali mng'anda
yake yondayawagwelele mandia gao
mkipigiti kilondigwa?
46 Kamota mtumigwa ija mndewa wake
yahabwela yom'vika yotenda vino!
47 Nowalongela ikweli, komtenda yawe
mkulu wa vinhu vake vose.
48 Ila kamba ija imtumigwa yehile
koilongela mwenyego, 'Mndewa wangu
kokawa kubwela,'
49 na kusonga kuwatoa watumigwa
wayage na kuja na kung'wa na wang'wa
ugimbi.
50 Abaho, mndewa wa imtumigwa ija
kokwiza mdizua yalekile kudigelegeza na
saa yalekile kuitanga.
51 Abaho, komkanha vidangavidanga
imtumigwa ija na kumwika mdidale
dimwe na videlenya. Ako kowa na kililo
na kugegedula meno.

25

Hala da Wandele Longo Dimwe

1 "Kipigiti kija Undewa wa Kuulanga
wolinga na wandele longo dimwe waso-
lile viwenge vao na kuchola kum'bokela
mulawilamhambe.
2 Wandele watano wakala wabozi na
watano wakala wabala.
3 Waja iwabozi wasola viwenge vao,
bila kugela mavuta mgati yake.
4 Ila waja iwabala wasola viwenge vao
hamoja na via va mavuta.
5 Kwavija mulawilamhambe kakawa
kwiza, wose wakukila na kuwasa.
6 "Kilo kikulu kukala na nyangi,
'Mulawilamhambe kavika! Laweni
mkam'bokele!'
7 Abaho, waja iwandele wose wala-
muka na kuvigongomanya viwenge vao.
8 Abaho, waja iwabozi wawalongela
waja iwabala, 'Tugweleleni mavuta genu,
kwavija viwenge vetu vofa.'
9 Waja iwabala wawalongela, 'Hagatu-
tosha tweye na mweye. Ila gendeni ha
wachuluzi mkagule.'
10 Viwakalile mnzila wochola kugula
mavuta, mulawilamhambe kavika. Na
waja watano wakalile waisasale wengila
hamoja nayo mulusona lwa zengele,
abaho, lwivi luhindigwa.
11 "Kipigiti waja iwandele wabozi vi-
wezile, wakemelela, walonga, 'Mndewa,
Mndewa! Tuvugulile!'
12 Mulawilamhambe kawalongela,
'Nowalongela ikweli! Siwatanga mweye.'
13 "Avo, goneleleni, kwavija hamdi-
tanga zua ama saa yondanibweleganye.

Hala da Watumigwa Wadatu (Luk. 19:11-27)

14 "Kipigiti kija Undewa wa Kuulanga
wolinga na munhu yochola mwanza,
kawakema watumigwa zake na kuwa-
tenda wemilizi wa vinhu vake.
15 Kila munhu kagweleligwa kulingana
na vija viyadahile, imwe kagweleligwa
talanta* tano na iyagwe talanta mbili na
iyagwe talanta imwe. Abaho, ija imunhu
kachola mwanza wake.
16 Ija imtumigwa yagweleligwe talanta
tano, baho kachola kuzitendela uchu-
luzi talanta zake, na kapata talanta tano
ziyagwe.
17 Vivija na ija yagweleligwe talanta
mbili, kapata talanta mbili ziyagwe.

* **25:15** ***Talanta imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha milao 15.*

18 Ila ija imtumigwa yagweleligwe talanta imwe, kachola kuhimba lwingila, abaho, kaifisa italanta ya mndewa wake.

19 “Vikibitile kipigiti kitali, ija imndewa wa waja iwatumigwa kabwela na kutenda mheta ya talanta zao.

20 Ija imtumigwa yagweleligwe talanta tano, kagala talanta tano ziyagwe, kalonga, ‘Mndewa, kunigwela talanta tano, hano hana talanta tano ziyagwe zinipatile!’

21 Mndewa wake kamulongela, ‘Kutenda goya mtumigwa unogile na ulibule uzenzeleganye! Na kwavija hutendile uzenzeleganye m'vinhu vidodo, avo nokutenda uwe mwimilizi wa vinhu bwando. Izo udeng'he hamoja na nie, mndewa wako!’

22 “Vivija na ija imtumigwa yagweleligwe talanta mbili keza kalonga, ‘Mndewa, kunigwelela talanta mbili, hano hana talanta mbili ziyagwe zinipatile.’

23 Mndewa wake kamulongela, ‘Kutenda goya mtumigwa unogile na ulibule uzenzeleganye! Na kwavija hutendile uzenzeleganye m'vinhu vidodo, avo nokutenda uwe mwimilizi wa vinhu bwando. Izo udeng'he hamoja na nie, mndewa wako!’

24 “Abaho, ija imtumigwa yagweleligwe talanta imwe keza kalonga, ‘Mndewa, nivitanga kamba gweye kwa munhu mdala, kohuna vija huvihandile, na kokunzanya haja haulekile kumiza mbeyu.

25 Avo nidumba, nichola kuifisa talanta yako hasi muisi. Avo talanta yako ino hano.’

26 “Mndewa wake kamulongela, ‘Gweye mtumigwa mwavu na mkoka! Kuvitanga kamba nie nohuna vija sivihandile na nokunzanya haja hanilekile kumiza?

27 Kulondigwa talanta yangu ukaike benki, vinibwelile nihaivikile talanta yangu na kija chongezeke.

28 Avo, m'bokeni italanta, abaho, mumgwelele ija imtumigwa yali na talanta longo dimwe.

29 Kwavija munhu yali na kinhu kokongezelwa, na kowa navo bwando. Ila munhu yalibule kinhu, hata kija ikidodo chayalinacho kobokigwa.

30 Ino mtumigwa mwavu, mwaseni hanze hana diziza. Ako kowa na kililo na kugegedula meno.’

Nhaguso ya Kimambukizo cha Ulumwengu

31 “Mwana wa Munhu vondayeze muna iyenzi yake, hamoja na wasenga wose wa Mulungu wa kuulanga, kokala mkigoda chake cha undewa.

32 Na wanhu wa isi zose woilundiza haulongozi wake. Abaho, kowabagula kamba mchunga voyowabagula ng'hondolo na menhe.

33 Ng'hondolo koweka ng'ambu yake ya ukulume, na menhe ng'ambu yake ya ukumoso.

34 Abaho, Mndewa kowalongela waja wali ng'ambu yake ya ukulume, ‘Izoni, mweye mmotezwe na Tataangu! Muuhale Undewa mtandiligwe songela vuulumbigwe ulumwengu.

35 Kwavija nikala na nzala munigwelela mandia, nikala na ng'hilu muning'weza, nikala muhenza munibokela,

36 nikala bule vivalo munivaza, nikala mtamu mwiza kunyuguza, na nikala mkifungo mwiza kunitembelela.’

37 “Abaho, waja wanhu walibule uzenzeleganye womwidika, ‘Mndewa, zua jaki vitukuwene kukala na nzala tukugwelela mandia, ama kukala na ng'hilu tukung'weza?

38 Zua jaki vitukuwene kukala muhenza tukubokela, ama kukala kwabule vivalo tukuvaza?

39 Zua jaki vitukuwene kukala mtamu ama kukala mkifungo, twiza kukutembelela?’

40 Abaho, Mndewa kowalongela, ‘Nowalongela ikweli, kinhu chochose kimumtendele munhu imwe wa wano ndugu zangu wadodo,† munitendela nie!’

41 “Abaho, kowalongela waja wanhu wali ng'ambu yake ya ukumoso, ‘Segeleni hamwangu, mweye mdukumizwe na Mulungu! Gendeni hana umoto wa digunge

† **25:40** ***Ndugu zangu wadodo*** nhegulo yake *wakumbulu.*

yekiligwe Mwenembago na vinyamkela zake!
42 Kwavija nikala na nzala hamunigwelele mandia, na nikala na ng'hilu hamuning'weze,
43 nikala muhenza hamunibokele, nikala bule vivalo hamunivazile, nikala mtamu na nikala mkifungo hamwizile kunitembelela.'
44 "Vivija na hewo womwidika, 'Mndewa, zua jaki vitukuwene kukala na nzala, ama kukala na ng'hilu, ama kukala muhenza, ama kukala bule vivalo, ama kukala mtamu, ama kukala mkifungo, na tweye hatukutazile?'
45 Abaho, Mndewa kowalongela, 'Nowalongela ikweli, vumulekile kumtendela mbuli zino imwe wa wano ndugu zangu wadodo,‡ hamunitendele nie.'
46 Avo wanhu wano wokwingila muinhaguso ya digunge, ila waja walibule uzenzeleganye wokwingila muugima wa digunge."

26

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mlk. 14:1-2; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Yesu viyamambukize kufundiza mbuli zino zose, kawalongela wanahina zake,
2 "Movitanga kamba gahabita mazua mabili lowa Lusona lwa Pasaka, na Mwana wa Munhu kogogigwa giladi yawambigwe mumsalaba."
3 Abaho, wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu waiting'hana mding'anda da kindewa da Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, yokemigwa Kayafa.
4 Weka zundo mkuzahila nzila ya uzenzeleganye ya kumgoga Yesu giladi wamkome.
5 Walonga, "Sambitutende mbuli ino mkipigiti cha lusona giladi sambikilawilile kiyahiyahi mwa wanhu."

Yesu Kobakigwa Mavuta ako Betania
(Mlk. 14:3-9; Yoh. 12:1-8)

6 Yesu kakala Betania kung'anda ya Simoni ayo yakalile na utamu wa dikulu.
7 Kipigiti Yesu viyakalile yoja hana imeza, keza mtwanzi imwe, yakalile na nyhupa ya alabasta ili na mavuta ga kunung'hila ga hela bwando, kamcholela Yesu kamwitila mpala jake.
8 Wanahina viwawene gano, wona lusango, walonga, "Ubananzi uno wa choni?
9 Mavuta gano gahaguzigwe na hela bwando, abaho, zihela wahagweleligwe wakumbulu!"
10 Ila Yesu viyazitangile ngelegeza zao, kawalongela, "Habali mumgaza mtwanzi ino? Kanhendela kinhu kinogile ng'hani.
11 Wakumbulu mokala nao mazua gose, ila nie sikala na mweye mazua gose.
12 Viyanitile mavuta gano mulukuli lwangu, kanisasala na mazisi.
13 Nowalongela ikweli, hanhu hohose hondaupetigwe Usenga uno Unogile muulumwengu wose, kija chayatendile mtwanzi ino cholongwa mkumkumbukila heyo."

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu
(Mlk. 14:10-11; Luk. 22:3-6)

14 Abaho, imwe wa wanahina longo dimwe na wabili, yakemigwe Yuda Isikalioti, kachola ha wakulu wa wakulu wa nhambiko
15 kawauza, "Monigwelela choni kamba nihamgela Yesu mmakono genu?" Avo wamgwelela vidanga malongo madatu va hela.
16 Kulawa haja Yuda kasonga kuzahila nzila ya kumgela mmakono gao.

Yesu Koja Mandia ga Pasaka na Wanahina Zake
(Mlk. 14:12-21; Luk. 22:7-13, 21-23; Yoh. 13:21-30)

17 Muna dizua da mwanduso wa Lusona lwa Mikate Ilibule Mela, wanahina wamcholela Yesu wamuuza, "Kwahi kuulonda tukakutandile mandia ga Pasaka?"
18 Yesu kawalongela, "Gendeni mdiwambo, mom'vika munhu, abaho, mulongeleni, 'Mkulufunzi kolonga, "Kipigiti kiyakisagule Mulungu sama yangu nie kikwenhuka. Nie na wanahina zangu toja mandia ga Pasaka mng'anda yako." ' "

‡ **25:45** ***Ndugu zangu wadodo*** nhegulo yake *wakumbulu.*

19 Wanahina watenda kamba Yesu
viyawalagize, abaho, wagatanda mandia
ga Pasaka.
20 Viivikile ichungulo, Yesu kakala hana
imeza hamoja na wanahina zake longo
dimwe na wabili.
21 Viwakalile woja, Yesu kalonga,
“Nowalongela ikweli, imwe mmwanza
wenu konihonza.”
22 Wanahina wona giogio, na wasonga
kumuuza imweimwe, “Nie, Mndewa?”
23 Yesu kawedika, “Ayo yozanhika
mkate mkia hamoja na nie iyo yondayani-
honze.
24 Mwana wa Munhu kodanganhika
kamba Nyandiko Zing'alile vuzimulonga.
Ila kojona munhu ija yondayamuhonze
Mwana wa Munhu! Vihanogile munhu
hiyo sambiyaleligwe!”
25 Yuda, yakalile yolonda kumuhonza,
kamuuza, “Nie, Mkulufunzi?”
Yesu kamwidika, “Gweye kulonga
vino.”

Mandia ga Mndewa
(Mlk. 14:22-26; Luk. 22:14-20; 1Kol. 11:23-25)

26 Viwakalile woja, Yesu kasola mkate,
kaumoteza, abaho, kaumogola, kawag-
welela wanahina zake, kalonga, “Soleni
mje, kwavija uno uwo lukuli lwangu.”
27 Abaho kasola kikasi, kalonga hewela,
kawagwelela wanahina zake, kalonga,
“Ing'weni, mose,
28 kwavija uno uwo mulopa wangu uli
usindila wa lagano da Mulungu na wanhu
zake, witike sama ya wanhu bwando
giladi wageligwe kumgongo vilozo vao.
29 Nowalongela, sing'wa kabili mulelo
uno wa zabibu mbaka zua dija vonda-
niung'we wa sambi hamoja na mweye
Muundewa wa Tataangu.”
30 Viweshile kwimba, wachola hana
Ikigongo cha Mizaituni.

Yesu Kohokola Kamba Petulo Kom'bela
(Mlk. 14:27-31; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38)

31 Abaho, Yesu kawalongela, “Kilo ya
lelo, mweye mose mong'himbila, kamba
viyandikigwe Mnyandiko Zing'alile,
‘Nomtoa imchunga, na didale da
ng'hondolo dopwililika.’
32 Ila nihazuka, nowalongola kuchola
Galilaya.”
33 Petulo kalonga, “Hata kamba wose
wahakukimbila, nie sikukimbila bule!”
34 Yesu kamulongela Petulo, “Nokulon-
gela ikweli, kilo ya lelo, nzogolo yang'hali
hanakwika, konibela mianza midatu.”
35 Petulo kamulongela, “Hata kamba
kudanganhika, nidanganhike hamoja na
gweye! Sikubela bule!”
Na wanahina wose wasigale walonga
vivo.

Yesu Kotambika ako Getisemane
(Mlk. 14:32-42; Luk. 22:39-46)

36 Abaho, Yesu kachola hamoja na
wanahina zake hanhu hakemigwe Getise-
mane, kawalongela, “Kaleni hano, nie
nichole haja kutambika.”
37 Kawasola Petulo na waja iwana wa-
bili wa Zebedayo, kasonga kona giogio na
kugazika.
38 Abaho, kawalongela, “Moyo wangu
una giogio ng'hani behi na kudanganhika.
Kaleni hano mgonelele hamoja na nie.”
39 Kachola hamwande kidogo, katam-
balala kingubanguba, katambika, yo-
longa, “Tataangu, vihadahika, kikasi kino
cha migayo kinisegele! Ila sio kamba
vinilonda nie, ila kamba vuulonda gw-
eye.”
40 Abaho, kawabwelela waja iwanahina,
kawavika wawasa. Kamuuza Petulo,
“Mulemelwa kugonelela hamoja na nie
hata saa dimwe?
41 Goneleleni, mtambike, giladi sam-
bimwingile mkugezigwa. Kwavija loho
yolonda, ila lukuli lutepweta.”
42 Yesu kachola mwanza wa ikabili,
katambika, yolonga, “Tataangu, kamba
havidahika kikasi kino cha migayo
kinisegele ila mbaka niking'wele, gaja
guulonda gatendeke.”
43 Viyabweleganye mwanza uyagwe,
kawavika wawasa, kwavija meso gao
gakala na utulo.
44 Avo kawaleka, kachola kutambika
mwanza wa ikadatu, yolonga mbuli zizija.
45 Abaho, kawabwelela wanahina
kawalongela, “Mng'hali wasa na kuhu-
mula? Saa ivika ya Mwana wa Munhu

kugeligwa mmakono ga wanhu wene vilozo.
46 Lamukeni, tuchole! Loleni, munhu yonihonza ka habehi!”

Yesu Kogogigwa
(Mlk. 14:43-50; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12)

47 Yesu viyakalile yang'hali yolonga, Yuda, imwe wa iwanahina longo dimwe na wabili, keza. Kailongoza hamoja na dale kulu da wanhu wapapile mizele na mimbwego. Wakala watumigwe na wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu.
48 Imunhu yomuhonza kawagwelela utango, kawalongela, “Ija yondanimnonele, iyo heyo. Mgogeni!”

49 Baho Yuda kamcholela Yesu, kalonga, “Nokulamsa, Mkulufunzi!” Abaho, kamnonela.
50 Yesu kamulongela, “Mbwiga, tenda chuuwinzile!”

Abaho, waja iwanhu weza, wamgoga Yesu na kumfunga.
51 Imwe wa waja wakalile na Yesu kasomola zele jake na kumkanha gwiti nyakadala wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko.
52 Yesu kamulongela, “Bweza zele jako muna iyala yake, kwavija wose wotamanila zele wodanganhika na zele.
53 Mokwagiza kamba sidaha kumulongela Tataangu yanigalile sambisambi madale gabanza longo dimwe na mabili ga wasenga zake wa kuulanga?
54 Ila zovikila vilihi Nyandiko Zing'alile zilonga kamba vino vivo vilondigwa ilawilile?”

55 Kipigiti kikija Yesu kadilongela didale da wanhu, “Mwiza na mizele na mimbwego kunigoga kamba nie na m'bokonyi? Mazua gose nikala nifundiza kuna Ing'anda ya Mulungu, na mweye hamunigogile.
56 Ila gano gose galawilila, giladi Nyandiko Zing'alile za wahokozi zivikile.”

Abaho, wanahina wose wamuleka, wakimbila.

Yesu Kogaligwa hana Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
(Mlk. 14:53-65; Luk. 22:54-55, 63-71; Yoh. 18:13-14, 19-24)

57 Waja wamgogile Yesu wamsola wamgala ha Kayafa, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, kuwaiting'hane wafundiza Malagizo ga Musa na wavyele wa wanhu.
58 Petulo kamkoleleza kutalitali mbaka kudikonhi da ing'anda ya Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. Kengila na kukala hasi hamoja na wemilizi giladi yachone chondakilawilile.
59 Wakulu wa wakulu wa nhambiko hamoja na Ikitala chose Kikulu cha Isi ya Wayahudi wazahila usindila wa uvwizi giladi wamkome Yesu.
60 Walawilila wasindila bwando wa uvwizi, ila hawapatile mbuli yoyose. Hakimambukizo, walawilila wanhu wabili
61 walonga, “Munhu ino kalonga, ‘Nie nodaha kuibomola Ng'anda ya Mulungu na kuizenga mmazua madatu.’ ”
62 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kenuka kamulongela Yesu, “Kwabule kinhu cha kwidika? Usindila waki uno woolava wanhu wano wokutagusa gweye?”
63 Ila Yesu kanyamala. Abaho Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuuza, “Nokuduiza ha Mulungu yali mgima, tulongele kamba gweye iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu.”
64 Yesu kamwidika kalonga, “Gweye kulonga vino. Ila nowalongela, kulawa kipigiti kino monyona nie Mwana wa Munhu nikalile ng'ambu ya ukulume ya Ukulu, nikwiza muna gamawingu ga kuulanga!”
65 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kadega vivalo vake kalonga, “Kafukula! Habali tulonda wasindila wayagwe? Avo muhulika ufukuzi wake!
66 Mogelegeza vilihi?”

Wamwidika, “Kolondigwa yakomigwe!”
67 Abaho, wamtemela mate mkihanga chake, wamtoa, na wayagwe wamtoa makofi,
68 walonga, “Gweye Kilisto, zuza! Yalihi yakutoile?”

Petulo Kom'bela Yesu
(Mlk. 14:66-72; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:15-18, 25-27)

69 Petulo viyakalile yakalile hasi hanze
ya idikonhi, mtumigwa imwe wa kitwanzi
wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko
kamcholela kamulongela, “Na gweye kwa
hamwe na Yesu wa Galilaya.”
70 Ila Petulo kabela haulongozi wa
wanhu wose, kamulongela, “Sikitanga
chuulonga.”
71 Viyakalile yolawa hanze ya idikonhi,
mtumigwa iyagwe wa kitwanzi kamona
na kuwalongela wanhu wakalile haja,
“Munhu ino kakala hamwe na Yesu wa
Nazaleti.”
72 Petulo kabela mwanza uyagwe
mkuiduila, kalonga, “Simtanga munhu
ino!”
73 Kipigiti kidodo hamwande, wanhu
wemile haja wamcholela Petulo wa-
mulongela, “Tokona na gweye kwa
mmwanza wao, kwavija hata ulonzi wako
ulinga na hewo!”
74 Abaho, Petulo kasonga kuidukumiza
na kuiduila, yolonga, “Simtanga munhu
ija!”
Kipigiti kikija nzogolo keka.
75 Petulo kakumbukila vija Yesu
viyamulongele, “Nzogolo yang'hali
hanakwika, konibela mianza midatu.”
Kalawa hanze kalila ng'hani.

27

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mlk. 15:1; Luk. 23:1-2; Yoh. 18:28-32)

1 Imitondo ng'hani, wakulu wa wakulu
wa nhambiko wose na wavyele wa
wanhu wamwikila zundo Yesu giladi
wazahile nzila ya kumkoma.
2 Wamfunga, wamsola, na kumgala ha
Pilato, mndewa wa Yudea kulawa Loma.

Yuda Kodanganhika
(Sang'h. 1:18-19)

3 Abaho, Yuda, ija yamuhonzile Yesu,
viyawene kamba Yesu katagusigwa ku-
danganhika, kona giogio na kuvibweza
vija vidanga malongo madatu va hela
ha wakulu wa wakulu wa nhambiko na
wavyele wa wanhu.
4 Kalonga, “Nitenda vilozo mku-
muhonza munhu yakalile bule mbuli
yoyose ihile!”
Na hewo wamulongela, “Avo tweye
tutendeze? Na lwako mwenyego!”
5 Avo Yuda kazibwanha zihela muna
Ing'anda ya Mulungu, abaho, kalawa
hanze ya idikonhi da Ing'anda ya Mu-
lungu, kachola kuibota.
6 Wakulu wa wakulu wa nhambiko
wazidondola zihela, walonga, “Hela zino
za mulopa* zigomesigwa na Malagizo ga
Musa kwikigwa muna ingama ya Ng'anda
ya Mulungu.”
7 Avo, walamula kamba hela zija wag-
ule mgunda wa munhu imwe yakalile
muumbi giladi hawe hanhu ha kuzikila
wahenza.
8 Avo mbaka lelo† mgunda uja
wokemigwa, “Mgunda wa Mulopa.”
9 Abaho, gavikila gaja galongigwe na
muhokozi Yelemia, “Wasola vidanga ma-
longo madatu va hela, kiasi kikigwe na
wanhu wa Islaeli sama yake,
10 na zihela wazigulila mgunda wa
munhu imwe yakalile muumbi, kamba
Mndewa viyanilagize.”

Pilato Komuuza Yesu
(Mlk. 15:2-5; Luk. 23:3-5; Yoh. 18:33-38)

11 Yesu kema haulongozi wa Pilato,
mndewa wa Yudea kulawa Loma, na
Pilato kamuuza, “Gweye iyo mndewa wa
Wayahudi?”
Yesu kamulongela, “Gweye iyo ulonga
avo.”
12 Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko
na wavyele wa wanhu viwakalile womta-
gusa, halongile kinhu chochose.
13 Abaho, Pilato kamuuza, “Huhulika
mbuli bwando zowokutagusa?”
14 Ila Yesu hedike hata mbuli imwe, avo
Pilato kakanganya ng'hani.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika
(Mlk. 15:6-15; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39—19:16)

* **27:6** ***Hela za mulopa*** nhegulo yake *hela za kitumetume cha kumkoma munhu.* † **27:8** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.*

15 Mkipigiti cha Lusona lwa Pasaka,
mndewa wa Yudea kulawa Loma kakala
na nzoela ya kumfungulila mfungigwa
imwe ija wanhu iwamulondile.
16 Kipigiti kija kukala na mfungigwa
imwe yatangigwe ng'hani na wanhu sama
ya kutenda gehile yokemigwa Balaba.
17 Avo, dale da wanhu vidiiting'hane, Pi-
lato kawauza, “Yalihi yummulonda niwa-
fungulile? Balaba, ama Yesu yokemigwa
Kilisto?”
18 Kwavija Pilato kavitanga kamba
wakulu wa wakulu wa nhambiko na
wavyele wa wanhu wamgala Yesu
kumwake sama ya migongo.
19 Pilato viyakalile mkigoda cha nh-
aguso, mtwanzi wake kamtumila usenga,
kamulongela, “Sambiumtende kinhu cho-
chose munhu hiyo yalibule vilozo, kwav-
ija lelo nigaya ng'hani mnzozi sama
yake.”
20 Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko
na wavyele wa wanhu wadiswagiza di-
dale da wanhu dimpule Pilato yawafun-
gulile Balaba na Yesu yakomigwe.
21 Pilato kadiuza didale da wanhu, “Yal-
ihi mwa wanhu wano wabili yummu-
londa niwafungulile?”

Wamwidika, “Balaba.”

22 Pilato kawauza, “Nimtendeze Yesu
yokemigwa Kilisto?”

Wose wamwidika, “Yawambigwe mum-
salaba!”
23 Pilato kawauza, “Habali, mbuli yaki
ihile yaatendile?”

Ila wose wongeza kuguta nyangi wo-
longa, “Yawambigwe mumsalaba!”
24 Pilato viyawene kamba hawamtegeleza,
ila kizuka kiyahiyahi, kasola mazi na
kusuluza makono gake haulongozi wa
didale da wanhu, kalonga, “Nie nabule
mbuli na ifa ya munhu ino! Iloleni
mwemwe wenyego!”
25 Didale da wanhu dimulongela, “Nh-
aguso ya ifa yake toisola tweye na
wanetu!”
26 Abaho, Pilato kawafungulila Balaba,
na kuwalagiza asikali wamulanhe Yesu
mbalati, na kumgela mmakono gao giladi
yawambigwe mumsalaba.

Asikali Womtendela Yesu Uponela (Mlk. 15:16-20; Yoh. 19:2-3)

27 Abaho, asikali wa mndewa wa Yudea
kulawa Loma wamsola Yesu wamwingiza
mding'anda da ija imndewa, abaho, dale
jose da asikali dimzunguluka.
28 Wam'vula vivalo vake na kum'vaza
kanzu da zambalau.
29 Abaho, waluka mkungo wa mizomola
wamwikila mpala jake na kumwikila
ludete mumkono wake wa ukulume.
Abaho, wamfugamila mavindi na kum-
tendela uponela, wamulongela, “Kwa
mpile, Mndewa wa Wayahudi!”
30 Wamtemela mate, wasola ludete na
kumulanha nao mpala.
31 Viwamambukize kumtendela up-
onela, wam'vula dija dikanzu, wam'vaza
vivalo vake. Abaho, wamgala ku-
muwamba mumsalaba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba (Mlk. 15:21-32; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:17-27)

32 Viwakalile wochola, waiting'hana na
munhu kulawa isi ya Kilene, yakemigwe
Simoni, wemilizi wamshulutiza giladi
yaupape msalaba wa Yesu.
33 Wavika hanhu hakemigwe, Goligota,
nhegulo yake “Hanhu ha Fulu da Pala.”
34 Wamgwelela Yesu divai igeligwe
vinhu va usungu, ila viyailanzile,
haing'wile.
35 Wamuwamba mumsalaba, abaho,
wakiigolela vivalo vake mkuvitoela kula.
36 Abaho, wakala hasi, wamwimiliza.
37 Uchana ya pala jake wandika lup-
wilili lwa nhaguso yake lulonga, “INO IYO
YESU, MNDEWA WA WAYAHUDI.”
38 Wamuwamba Yesu mumsalaba
hamoja na mibokonyi mibili, dimwe
ng'ambu yake ya ukulume, na diyagwe
ng'ambu yake ya ukumoso.
39 Wanhu wakalile wobita wamuliga,
watigisa mapala gao
40 walonga, “Gweye iyo ulondile kuibo-
mola Ng'anda ya Mulungu na kuizenga
mmazua madatu, ikombole mwenyego!
Ihawa gweye iyo Mwana wa Mulungu,
humuluka kulawa mumsalaba!”
41 Vivija na wakulu wa wakulu wa
nhambiko, wafundiza Malagizo ga Musa

na wavyele wa wanhu wamtendela uponela, walonga,
42 “Kawakombola wayagwe, ila hadahile kuikombola mwenyego! Heyo iyo Mndewa wa Islaeli! Avo na yahumuluke kulawa mumsalaba, na tweye tomtogola!
43 Komtamanila Mulungu, avo tulole vija Mulungu vondayamkombole, kwavija kalonga, ‘Nie iyo Mwana wa Mulungu.’ ”
44 Vivija na ija imibokonyi iwambigwe hamoja na heyo imuliga.

Yesu Kodanganhika
(Mlk. 15:33-41; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30)

45 Songela kipigiti cha saa sita, kukala na ziza muisi yose mbaka kipigiti cha saa tisa.
46 Mkipigiti cha saa tisa, Yesu kenula dizwi kalila, “Eloi, Eloi, lama sabakitani?” Nhegulo yake, “Mulungu wangu, Mulungu wangu, habali kundeka?”
47 Wanhu wemile haja viwahulike, walonga, “Munhu ino komkema Eliya!”
48 Bahaja munhu imwe kakimbila na kusola siponji, kaizabika muna idivai igwaduke na kuifunga kuisota ya lumango na kumng'weza Yesu.
49 Ila wayagwe walonga, “Muleke! Tulole kamba Eliya kokwiza kumkombola!”
50 Yesu kenula dizwi kalila kabili, abaho, kadanganhika.
51 Kipigiti kikija, diguo ditungikwe Muing'anda ya Mulungu didegeka vidanga vibili, kulawa uchana mbaka hasi. Isi igudema, na mibwe itulika,
52 mapanga gatulika, na ng'huli za wanhu bwando wang'alile wadanganhike wazuka.
53 Yesu viyazukile, na hewo walawa hana gamapanga wachola hana diwambo ding'alile da Yelusalemu, na koneka na wanhu bwando.
54 Mkulu wa asikali mia wa Loma, hamoja na waja wakalile womwimiliza Yesu, viwawene mgudemo wa isi na gaja galawilile, wadumba na kulonga, “Kweli munhu ino kakala Mwana wa Mulungu!”
55 Hanhu haja kukala na watwanzi bwando wolola kutalitali, wakalile womkweleleza Yesu kulawa Galilaya na wakala womsang'hanikila.
56 Watwanzi hiwo wakala Maliamu wa kiwambo cha Magidala, Maliamu mamaake Yakobo na Usufu, na mama wa wanage Zebedayo.

Uzisi wa Yesu
(Mlk. 15:42-47; Luk. 23:50-56; Yoh. 19:38-42)

57 Viivikile ichungulo, keza mgoli imwe kulawa wambo da Alimataya, yakemigwe Usufu, vivija kakala mwanahina wa Yesu.
58 Kachola ha Pilato na kumpula lukuli lwa Yesu, na Pilato kalagiza kamba yagweleligwe.
59 Usufu kalusola ulukuli, kaluzinga sanda,
60 na kulutambalika mdipanga jake mwenyego da sambi dipukigwe mdidibwe. Kadibimbilisa dibwe kulu na kudika hana umulomo wa idipanga, abaho, kachola.
61 Maliamu wa kiwambo cha Magidala na Maliamu iyagwe wakala hamgwazo wa idipanga.

Wemilizi hana Dipanga

62 Imitondo yake, ikala Zua da Mhumulo, wakulu wa wakulu wa nhambiko na Mafalisayo wamcholela Pilato
63 na kulonga, “Mndewa, tokumbuka kamba viyakalile mgima, m'vwizi ija kalonga, ‘Gahabita mazua madatu nozuka.’
64 Avo lagiza kamba panga jake diimilizwe mbaka zua da ikadatu, giladi wanahina zake sambiwachole kulusola ulukuli, na kuwalongela wanhu kamba kazuka. Uvwizi uno wa kimambukizo wokwiha ng'hani kubanza uja wa ichanduso.”
65 Pilato kawalongela, “Soleni iwaasikali, gendeni mkadiimilize kamba vumdaha.”
66 Avo wachola kudimiliza dipanga mkuweka asikali na kwika utango mumgwazo wa idibwe giladi kamba munhu yahadisegeza wavitange.

28

Yesu Kozuka
(Mlk. 16:1-10; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10)

1 Vidimalile Zua da Mhumulo, imitondo iyagwe, zua vidikalile disimbuka, Maliamu wa ikiwambo cha Magidala na Maliamu iyagwe wachola kudilola dipanga.
2 Bahaja kulawilila na mgudemo mkulu wa isi, kwavija msenga wa Mndewa wa kuulanga kahumuluka kulawa kuulanga, kadibimbilisa idibwe kumgwazo, abaho, kadikalila.
3 Lukuli lwake lunang'hazika kamba lumwemwe, na vivalo vake vikala vizelu ng'hani.
4 Waja iwaasikali wadumba na kugudema ng'hani, walinga kamba wanhu wadanganhike.
5 Msenga wa Mndewa wa kuulanga kawalongela waja iwatwanzi, "Sambimdumbe, kwavija novitanga kamba momzahila Yesu, yawambigwe mumsalaba.
6 Kahaduhu hano, kazuka, kamba viyalongile. Izoni mulole hanhu hayakalile yatambalale.
7 Tendeni mbwisa mchole mkawalongele wanahina zake kamba kazuka, kowalongola kuchola Galilaya ako kondammone. Uno uwo usenga wangu kumwenu."
8 Hima walawa hana dipanga, kuno wogudema na kudeng'ha ng'hani, abaho, wakimbila, wachola kuwalongela wanahina zake.
9 Bahaja Yesu kawating'hanila, kalonga, "Nowalamsa!" Wamcholela, wamgoga magulu gake na kumtambikila.
10 Yesu kawalongela, "Sambimdumbe, gendeni mkawalongele wanahina zangu wachole Galilaya, ako wonyona."

Usenga wa Iwaasikali

11 Waja iwatwanzi viwakalile mnzila, asikali wayagwe wakalile wodimiliza idipanga wachola mdiwambo kuwalongela wakulu wa wakulu wa nhambiko mbuli zose zilawilile.
12 Wakulu wa wakulu wa nhambiko waiting'hana hamoja na wavyele wa wanhu, na viweshile kuitogolela, wawagwelela hela bwando iwaasikali,
13 wawalongela, "Longeni, 'Vitukalile tuwasile, wanahina zake weza ikilo na kulwiba lukuli lwake.'
14 Kamba mbuli ino iham'vikila mndewa wa Yudea kulawa Loma, tolonga nayo mkuwagombeleza giladi sambimgazigwe."
15 Avo iwaasikali wasola zihela na kutenda kamba viwalongeligwe. Na mbuli zino zibwililika mwa Wayahudi mbaka lelo.*

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake
(Mlk. 16:14-18; Luk. 24:36-49; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8)

16 Wanahina longo dimwe na imwe, wachola Galilaya hana ikigongo chayawalongele Yesu wachole.
17 Viwamuwene, wamtambikila, ila wanahina wayagwe wadungwadungwa mmoyo.
18 Yesu kawakwenhukila kawalongela, "Nigweleligwa udaho wose kuulanga na muisi.
19 Avo gendeni mkawatende wanhu wa isi zose wawe wanahina, na kuwabatiza mtwaga da Tata, na Mwana, na Loho wa Mulungu,
20 na kuwafundiza kugagoga gaja gose ganiwalongele mweye. Na nie na hamoja na mweye mazua gose, mbaka hakimambukizo cha iisi."

* **28:15** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.*

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA MALUKO

ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Maluko uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi vija visimulila ugima wa Yesu songela viyavumbuke mbaka viyasoligwe uchana kuulanga. Vitabu vose vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake, "Usenga Unogile" vandikigwe na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana. Vitabu vino vandikigwa kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Maluko uwo Usenga uli mguhi ng'hani kubanza senga zose. Na ilongigwa kamba uwo Usenga ulongole kwandikigwa kubanza senga zose. Wandikigwa mkipigiti cha milao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Wasomi bwando wotogola kamba Usenga uno wandikigwa mdiwambo da Loma sama ya kuwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto wa Loma wakalile haja.

Maluko, vivija yakalile yokemigwa "Yohana Maluko," heyo kakala mmwanza wa kina Paulo na Banaba, ila kapotela mngelegeza za wanhu haja viwailekile na kina Paulo mmwanza wao wa umishieni (Sang'h. 13:13). Abaho, Maluko kailumba na Banaba mmwanza wake wa umishieni (Sang'h. 15:37-39). Vivija Maluko kakala mbwiga wa habehi wa Petulo (1Pet. 5:13). Wasomi wotogola kamba Maluko kausola usindila kulawa ha Petulo, na uno uwo mwimilo wa Usenga Unogile kamba viwandikigwe na Maluko. Muusenga Unogile, Maluko kasimulila uwanahina na mafundo ga Yesu mkipigiti cha hakimambukizo.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Muna isula ya *1:1-13*, Maluko kokitambuza ikitabu.
2. Muna isula ya *1:14—8:21*, Maluko kosimulila sang'hano ya Yesu kipigiti viyakalile Galilaya.
3. Muna isula ya *8:22—10:52*, Maluko kosimulila mwanza wa Yesu viyacholile Yelusalemu.
4. Muna isula ya *11:1—16:8*, Maluko kamambukiza mkwandika kipigiti cha Yesu viyakalile Yelusalemu, vija viyadanganhike, na vija viyazukile.

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu (Mat. 3:1-12; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

1 Uno uwo mwanduso wa Usenga Unogile wa Yesu Kilisto, Mwana wa Mulungu.
2 Kamba viwandikigwe na muhokozi Isaya,
"Mulungu kalonga, 'Nomulagiza msenga wangu yakulongole,
Yondayaitande nzila yako.'
3 Munhu kenula dizwi muluwala, yolonga,
'Itandeni nzila ya Mndewa,
Mgoloseleni nzila zake!' "
4 Yohana M'batiza kakala muluwala, youpeta ubatizo wa kuleka vilozo, giladi vilozo vao vigeligwe kumgongo.
5 Wanhu bwando kulawa muisi ya Yudea na mkiwambo cha Yelusalemu wachola kumtegeleza Yohana. Wavilonga vilozo vao haulongozi wa wanhu, na heyo kawabatiza muna Ulwanda lwa Yolodani.
6 Yohana kavala guo ditendigwe na mijusu ya ngamia na lukumbulu lwa kwembe mchuno chake, kakala yoja nzige na uki.
7 Yohana kawapetela wanhu, yolonga, "Munhu yokwiza hachugu changu kana mhiko kunibanza nie. Nie silondigwa hata kuinamila na kufungula nzabi za ng'hwabasa zake.
8 Nie niwabatiza mweye mmazi, ila heyo yeheza kowabatiza na Loho wa Mulungu."

Yesu Kobatizigwa na Kugezigwa (Mat. 3:13—4:11; Luk. 3:21-22; 4:1-13)

9 Mazua gaja, Yesu kalawa mkiwambo cha Nazaleti muisi ya Galilaya, keza kubatizigwa na Yohana M'batiza Mulwanda lwa Yolodani.

10 Kipigiti kikija Yesu viyalawile mmazi,
kawona ulanga uvuguka na Loho wa Mu-
lungu kamuhumulukila yalumbile kamba
hua.
11 Dizwi dihulikwa kulawa kuulanga
dilonga, “Gweye iyo Mwanangu unogele.
Nogelwa nagwe.”
12 Baho Loho wa Mulungu kam-
sung'hiza yachole muluwala,
13 kakala hiko mazua malongo mane,
yogezigwa na Mwenembago. Hiko kakala
na wang'onyo wa kumuhulo, na wasenga
wa Mulungu wa kuulanga wakala wom-
sang'hanikila.

Yesu Kowakema Waloa Somba Wane (Mat. 4:12-22; Luk. 4:14-15; 5:1-11)

14 Yohana M'batiza viyageligwe mki-
fungo, Yesu kachola Galilaya, kawapetela
wanhu Usenga Unogile wa Mulungu.
15 Kalonga, “Kipigiti kivika, na Undewa
wa Mulungu ukwenhuka! Muleke vilozo
venu na muutogole Usenga Unogile.”
16 Yesu viyakalile yobita mumgwazo wa
Idilamba da Galilaya, kawona Simoni na
Endelea ndugu yake, wotanda nhando
zao mdilamba, kwavija wakala waloa
somba.
17 Yesu kawalongela, “Ng'hwelelezeni,
na nie nowatenda muwe waloa wanhu.”
18 Baho wazileka nhando zao wamk-
weleleza.
19 Kachola haulongozi kidogo, kawona
Yakobo na Yohana, wanage Zebedayo.
Wakala mngalawa zao wozigongomanya
goya nhando zao.
20 Yesu viyawawene, bahaja kawakema,
wamuleka tataao Zebedayo muingalawa
na wasang'hana, wamkweleleza Yesu.

Munhu Yali na Kinyamkela (Luk. 4:31-37)

21 Yesu na wanahina zake wengila mki-
wambo cha Kapenaumu. Vidivikile Zua
da Mhumulo, Yesu kengila muna ing'anda
ya nhambiko, kasonga kufundiza.
22 Wanhu wamuhulike wakanganya
vija voyokala yofundiza, kwavija hafun-
dize kamba wafundiza Malagizo ga Musa,
ila kafundiza kamba munhu yali na
udaho.
23 Kipigiti kikija munhu yali na
kinyamkela kengila mng'anda yao ya
nhambiko, kaguta lwangi, yolonga,
24 “Kotulonda choni, Yesu wa Nazaleti?
Kwiza kutubananga? Nokutanga gweye
iyo mtumigwa wa Mulungu ung'alile!”
25 Yesu kamkomhokela ikinyamkela yo-
longa, “Nyamala! Mulawe munhu ino!”
26 Kinyamkela kamtigisatigisa ng'hani
ija imunhu, kaguta lwangi na kumulawa.
27 Wanhu wose wakanganya, wasonga
kuilongela, “Mbuli yaki ino? Dino fundo
da sambi? Munhu ino kana udaho wa
kuwakomhokela vinyamkela, na hewo
womuhulika!”
28 Avo mbuli za Yesu zenela himahima
kila hanhu muiisi ya Galilaya.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando (Mat. 8:14-17; Luk. 4:38-41)

29 Yesu na wanahina zake hamoja na
Yakobo na Yohana walawa mng'anda ya
nhambiko wachola hakae ya Simoni na
Endelea.
30 Mama mkwe yake Simoni kakala
mtamu wa homa, kipigiti kikija Yesu
viyavikile wamulongela.
31 Yesu kamcholela, kamgoga mkono
kamwinula. Homa imulawa, na heyo
kasonga kuwasang'hanikila.
32 Ichungulo zua vidiswile, wanhu
wamgalila Yesu watamu wose na awo
wakalile na vinyamkela.
33 Wanhu wose wa mkiwambo wait-
ing'hana haulongozi wa ing'anda.
34 Yesu kawahonya wanhu bwando
wakalile na vitamu va namna zose na
kuwinga vinyamkela bwando. Hawalek-
ile vinyamkela walonge kinu chochose,
kwavija wamtanga heyo iyo yalihi.

Yesu Kowapetela Wanhu Muisi ya Galilaya (Luk. 4:42-44)

35 Imitondo iyagwe ulukwili, zua hadi-
nalawa, Yesu kenuka, kalawa mng'anda.
Kachola kutali na ikiwambo hanhu hal-
ibule wanhu kutambika.
36 Simoni na wayage wachola kumza-
hila.
37 Viwamuwene wamulongela, “Wanhu
wose wokuzahila gweye.”

38 Ila Yesu kawalongela, “Tucholeni
hana iviwambo viyagwe vituzunguluke.
Nolondigwa nikaupete Usenga Unogile
hiko nako, kwavija ino iyo sang'hano
iminzile.”
39 Avo kachola kila hanhu muisi
ya Galilaya yowapetela wanhu muna
zing'anda za nhambiko na kuwinga
vinyamkela.

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Dikulu (Mat. 8:1-4; Luk. 5:12-16)

40 Munhu imwe yakalile na dikulu keza
ha Yesu, kafugama mavindi kaiyalala yo-
longa, “Uhalonda, kodaha kunihonya.”
41 Yesu kamwonela bazi, kagolosa
mkono wake kamkwasa, kalonga,
“Nolonda, hona!”
42 Baho utamu umulawa, kahona.
43 Abaho, Yesu kamulongela yachole na
zake kuno yomzuma yolonga,
44 “Tegeleza, sambiumulongele munhu
yoyose mbuli ino, ila genda dimwe kwa
dimwe ha mkulu wa nhambiko yakulole
goya. Abaho, ukalave nhosa kamba
viyalagize Musa, giladi wanhu wose wato-
gole kamba kuhona.”
45 Ila munhu ija kachola na kasonga
kubwililisa mbuli ija kila hanhu. Kweli
kailonga ng'hani mbuli ija mbaka Yesu
hadahile kwingila mkiwambo kimwa-
gaia. Avo kakala hanhu halibule wanhu,
na wanhu wamwizila kulawa kila hanhu.

2

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole (Mat. 9:1-8; Luk. 5:17-26)

1 Mazua madodo hamwande, Yesu kab-
weleganya Kapenaumu, mbuli zija zib-
wililika kamba kaukae.
2 Avo, wanhu bwando waiting'hana
hamoja mbaka kukala haduhu hanhu
hasigale, wakala wamemile mbaka
haluhelengo. Na heyo kawapetela Usenga
Unogile.
3 Abaho, weza wanhu, wamgalila
munhu yaholole, yakalile yapapigwe na
wanhu wane wakalile mmwanza wao.
4 Avija wanhu viwamemile, hawadahile
kumgala ija imunhu ha Yesu. Avo
watenda zonzo mkiswili walinga hayali
Yesu. Viwatendile idizonzo, wamuhumu-
lusa hasi ija imunhu, yawasile mulusazi.
5 Viyaiwene nhamanila yao, Yesu kamu-
longela ija imunhu yaholole, “Mwanangu,
vilozo vako vigeligwa kumgongo.”
6 Wafundiza wayagwe wa Malagizo ga
Musa wakalile baho, wasonga kugelegeza
munda kwa munda.
7 “Habali munhu ino yolonga kamba
vino? Uno ufukuzi! Mulungu yeiyeka yo-
daha kugela kumgongo vilozo va wanhu!”
8 Bahaja Yesu kagatanga gaja
gawakalile wogelegeza, avo kawalongela,
“Habali mgelegeza vinhu kamba avo?
9 Dilihi dibuhile ng'hani, kumulongela
munhu yaholole ‘Vilozo vako vigeligwa
kumgongo,’ ama kulonga, ‘Ima wima
upape lusazi lwako, utembele?’
10 Nolonda m'vitange kamba, nie,
Mwana wa Munhu, nna udaho wa
kuvigela kumgongo vilozo va wanhu
muisi.” Abaho kamulongela ija imunhu
yaholole,
11 “Ima wima, papa lusazi lwako, uc-
hole ukae yako!”
12 Hameso gao ija imunhu kenuka ka-
papa lusazi lwake himahima kachola.
Wanhu wose wakanganya ng'hani wa-
muyenzi Mulungu wolonga, “Hatunayona
mbuli kamba ino!”

Yesu Komkema Lawi (Mat. 9:9-13; Luk. 5:27-32)

13 Yesu kabweleganya kabili mumg-
wazo wa Idilamba da Galilaya. Wanhu
bwando wamwizila, na heyo kasonga
kuwafundiza.
14 Viyakalile yobita, kamona muwila
kodi yokemigwa Lawi, mwana wa Al-
ufayo, yakalile muna ing'anda yake
ya kulihila kodi. Yesu kamulongela,
“Ng'holeleza.” Lawi kenuka kamkoleleza.
15 Yesu viyakalile yoja mng'anda ya
Lawi, wawila kodi bwando na wene
vilozo wayagwe wakala woja na heyo
hamoja na wanahina zake, kwavija
kukala na wanhu bwando wakalile wom-
kweleleza.
16 Wafundiza Malagizo ga Musa,
wakalile Mafalisayo, viwamuwene Yesu
yoja na wawila kodi na wene vilozo

wayagwe, wawauza wanahina zake,
"Habali yoja na wanhu kamba wano?"
17 Yesu kawahulika na kawalongela,
"Wanhu wagima hawamulonda mganga,
ila waja wali watamu wawo womulonda.
Sizile kuwakema wanhu walibule vilozo
ila wanhu wali na vilozo."

Mbuza ya Kufunga
(Mat. 9:14-17; Luk. 5:33-39)

18 Wanahina wa Yohana M'batiza na
wanahina wa Mafalisayo wakala wo-
funga. Wanhu wayagwe wamwizila Yesu
wamuuza, "Habali wanahina wa Yohana
M'batiza na wanahina wa Mafalisayo wo-
funga, ila wanahina zako hawafunga?"
19 Yesu kawedika, "Mokwagiza wa-
henza halusona lwa zengele wacholaga
bila kuja? Nokona havilumba! Kipig-
iti chose chondawakale na mulawil-
amhambe havidahika kufunga.
20 Ila kipigiti chovika mulawilamhambe
vondayasegezigwe kumwao, baho hon-
dawasonge kufunga.
21 "Haduhu munhu yokanha kidanga
muna ikivalo cha sambi na kukigela
muna ikivalo cha umwaka, kwavija
yahatenda avo ikidanga cha sambi
chobananga ikivalo cha umwaka, na
hanhu hadegeke hokongezeka.
22 Haduhu munhu yogela divai ya
sambi muna ivibuyu va umwaka vi-
tendigwe na kwembe. Kwavija ya-
hatenda avo idivai ya sambi yovitula
ivibuyu, idivai yokwitika na ivibuyu
vobanangika. Ila divai ya sambi yo-
geligwa muna ivibuyu va sambi vi-
tendigwe na kwembe."

Mbuza ya Dizua da Mhumulo
(Mat. 12:1-8; Luk. 6:1-5)

23 Yesu kakala yobita muna imigunda
ya ngano Mdizua da Mhumulo na
wanahina zake. Viwakalile wotembela
mnzila, wanahina zake wasonga kufyola
zisota za gamakungwi ga ngano.
24 Avo Mafalisayo wamuuza Yesu,
"Lola! Wanahina zako wotenda
gagomeswe kutendigwa Mdizua da
Mhumulo!"
25 Yesu kawedika, "Hamsomile kija
chayatendile Daudi kipigiti heyo na
wayage viwakalile na nzala?
26 Kengila mdihema da Mulungu kaija
imikate ilavigwe nhosa ha Mulungu, na
iyagwe kawagwelela wayage. Vinhu
vikalile vigomeswe Mmalagizo getu
kudigwa na munhu yoyose ila wakulu
wa nhambiko weiyeka. Gano galawilila
kipigiti kija Abiatali viyakalile Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko."
27 Abaho, Yesu kamambukiza, "Zua da
Mhumulo dikiligwa wanhu na si wanhu
wekiligwe Zua da Mhumulo."
28 Avo nie, Mwana wa Munhu, nene
Mndewa wa Zua da Mhumulo.

3

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole Mkono
(Mat. 12:9-14; Luk. 6:6-11)

1 Abaho, Yesu kabweleganya kabili mu-
ing'anda ya nhambiko. Amo kukala na
munhu yali na mkono uholole.
2 Wanhu wayagwe wakalile haja
wakala wozahila kilamso cha kumta-
gusila Yesu, avo wamulola ng'hani wone
kamba kohonya Mdizua da Mhumulo.
3 Yesu kamulongela ija imunhu yali na
mkono uholole, "Ima hano haulongozi wa
wanhu wose."
4 Abaho, Yesu kawauza waja iwanhu,
"Malagizo getu gotulongela tutende kinhu
chaki Mdizua da Mhumulo? Kutenda
ganogile ama gehile? Kuukombola ugima
wa munhu ama kuubananga?"
Ila hawalongile kinhu chochose.
5 Yesu kawalola wanhu wose na lu-
sango, ila kipigiti kikija kona bazi na gio-
gio sama yao, kwavija wakala na mioyo
midala na wapotela. Abaho, kamulongela
ija imunhu, "Golosa mkono wako." Na
heyo kaugolosa, na mkono wake uhona.
6 Avo Mafalisayo walawa hanze ya
ing'anda ya nhambiko na waiting'hana na
wanhu wa Helode,* na wasonga kuzahila
nzila ya kumkoma Yesu.

Dale da Wanhu Hamgwazo wa Idil-amba

* **3:6** ***Wanhu wa Helode*** nhegulo yake *wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa.*

7 Yesu na wanahina zake wachola kuna
Idilamba da Galilaya na dale kulu da
wanhu dimkweleleza.
8 Viwahulike gaja gose goyokala
yotenda, wanhu bwando wamwizila
kulawa Yudea, Yelusalemu, Idumea, na
isi za mwambu wa ikabili wa Ulwanda
lwa Yolodani, na isi zose zizunguluke Tilo
na Sidoni.
9 Kwavija kukala na dale kulu da
wanhu, Yesu kawalongela wanahina zake
wamwikile goya ngalawa, giladi wanhu
sambiwamkukusule.
10 Yesu kawahonya wanhu bwando, na
wanhu wose wakalile watamu wakiiba-
banika womcholela giladi wamgoge.
11 Na vinyamkela viwamuwene Yesu,
wawagwisa hasi wanhu iwawavagale
haulongozi wake, waguta nyangi, wa-
longa, "Gweye iyo Mwana wa Mulungu!"
12 Ila Yesu kawalagiza vinyamkela sam-
biwamulongele munhu yoyose kamba
heyo iyo yalihi.

Yesu Kowasagula Watumigwa Zake Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:1-4; Luk. 6:12-16)

13 Yesu kakwela mkigongo na
kuwakema wanhu yaawalondile, na
hewo wamuwinza.
14 Kawasagula wanhu longo dimwe
na wabili awo vivija yaawakemile wa-
tumigwa wa Kilisto, wondawakale na
heyo na yondayawatume wachole kuu-
peta Usenga Unogile,
15 na kawagwelela udaho wa kuwinga
vinyamkela.
16 Na wano iwo wanhu longo dimwe na
wabili yaawasagule Yesu. Simoni, Yesu
yamgwelele twaga da Petulo,
17 Yakobo na ndugu yake Yohana, wana
wa Zebedayo, Yesu yaawakemile Boaneji,
nhegulo yake, "Wana wa Mdumo,"
18 Endelea, Filipo, Batolomayo, Matayo,
Tomaso, Yakobo mwana wa Alufayo,
Tadayo, Simoni yakalile yokemigwa
Mgombeleza Isi ya Islaeli,
19 na Yuda Isikalioti yamuhonzile Yesu.

Yesu na Belizebuli
(Mat. 12:22-32; Luk. 11:14-23; 12:10)

20 Yesu kachola ukae. Dale kulu da
wanhu waiting'hana mwanza uyagwe
mbaka Yesu na wanahina zake hawap-
atile kipigiti cha kuja.
21 Mulango wake viwahulike, wachola
kumsola kwavija wanhu wakala wolonga,
"Kana luwege!"
22 Wafundiza wayagwe wa Malagizo
ga Musa walawile Yelusalemu walonga,
"Kana Belizebuli, mkulu wa vinyamkela
iyo yomgwelela mhiko za kuwinga
vinyamkela."
23 Avo Yesu kawakema na kawalongela
mmahala, "Mwenembago kodahaze kuki-
iwinga mwenyego?
24 Kamba undewa uhaigola mmadale-
madale, gogomba genyego kwa genyego,
undewa hiwo wopwililika."
25 Kamba mulango uhaigola mmadale-
madale, gogomba genyego kwa genyego,
mulango hiwo wopwililika.
26 Avo kamba undewa wa Mwenem-
bago uhaigola mmadalemadale haugen-
delela, ila wopwililika na kupotela.
27 "Haduhu munhu yodaha kwingila
mng'anda ya munhu yali na mhiko na
kumsolela vinhu vake, mbaka yanduse
kumfunga munhu iyo yali na mhiko.
Abaho, leka yadahe kum'boka vinhu
vake.
28 "Nowalongela ikweli, vilozo vose na
mbuli zose za ufukuzi za wanhu vo-
geligwa kumgongo.
29 Ila munhu yoyose yondayamfukulile
Loho wa Mulungu, havidahika kugeligwa
kumgongo, kwavija katenda vilozo va
digunge."
30 Yesu kalonga vino kwavija wakala
wolonga, "Kana kinyamkela."

Mamaake na Wadodo Zake Yesu
(Mat. 12:46-50; Luk. 8:19-21)

31 Abaho, mamaake na wadodo zake
Yesu weza. Wema hanze, wamulagiza
munhu yengile mng'anda yakamkeme.
32 Dale da wanhu wakalile wamzun-
guluke, wamulongela, "Mamaako na
wadodo zako na lumbu zako wakunze
wokuzahila."
33 Yesu kawedika, "Mamaangu yalihi?
Na wadodo zangu walihi?"
34 Abaho, kawalola wanhu wamzungu-
luke na kulonga, "Wano iwo mamaangu
na wadodo zangu!

35 Munhu yoyose yogatenda gaja goyolonda Mulungu, heyo iyo mdodo wangu, lumbu jangu, na mamaangu.”

4

Hala da Munhu Yochola Kuhanda
(Mat. 13:1-9; Luk. 8:4-8)

1 Yesu kasonga kufundiza mumgwazo wa Idilamba da Galilaya. Wanhu kombenakombena wammemela womzunguluka wakala dale kulu, avo kengila mngalawa na kakala himo. Ija ingalawa ikala mumgwazo wa idilamba, na ididale da wanhu wakala wemile mhwani, mulugigo lwa igamazi.
2 Kawafundiza vinhu bwando mmahala.
3 Yolonga, “Tegelezeni! Mulimi kachola kuhanda mbeyu.
4 Viyakalile yomiza, ziyagwe zilagalila mnzila, ndege weza wazija.
5 Ziyagwe zilagalila muna uulongo uli na mabwe, hakalile na ulongo mdodo. Hima zimbeyu zota, kwavija ulongo ukala mdodo.
6 Zua vidilawile diilukuza imiche, na kwavija ikala na mizizi midodo imiche inyala.
7 Mbeyu ziyagwe zilagalila mmizomola, imizomola ikula na kuizingiliza imiche, avo hailelile.
8 Ila ziyagwe zilagalila hana ulongo unogile, zota, zikula na kulela, ziyagwe zilela malongo madatu, ziyagwe zilela malongo sita, na ziyagwe zilela mia.”
9 Yesu kamambukiza, “Munhu yali na magwiti na yahulike!”

Kilamso cha Igamahala
(Mat. 13:10-17; Luk. 8:9-10)

10 Yesu viyakalile yeiyeka, wanahina zake longo dimwe na wabili na wanhu wakalile womtegeleza, wamcholela wamulongela yawalongele nhegulo ya mahala gaja.
11 Yesu kawedika, “Mweye mgweleligwa nyong'onyo za Undewa wa Mulungu, ila wanhu wali kunze wohulika vinhu vose mmahala,
12 giladi,
‘Walole,
Ila sambiwone,
Wahulike,
Ila sambiwavitange,
Kwavija wahavitanga, womuhindukila Mulungu,
Na heyo kovigela kumgongo vilozo vao.’ ”

Yesu Kodilonga Hala da Munhu Yochola Kuhanda
(Mat. 13:18-23; Luk. 8:11-15)

13 Abaho, Yesu kawauza, “Avo kamba hamditanga hala dino, mogatangaze mahala gayagwe?
14 Imunhu yohanda kohanda imbuli ya Mulungu.
15 Wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile mnzila, haja imbuli ya Mulungu viihandigwe. Kipigiti kikija viwoihulika, Mwenembago kokwiza na kuisola imbuli ya Mulungu ihandigwe mgati yao.
16 Wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile muulongo uli na mabwe. Woihulika imbuli ya Mulungu, na kipigiti kikija woibokela mkudeng'ha.
17 Ila haiwengila mgati ng'hani avo haikala kipigiti kitali. Uhalawila mgayo ama kugazigwa sama ya imbuli ya Mulungu, woileka hima.
18 Wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile mmizomola. Wanhu wano iwo waihulike imbuli ya Mulungu,
19 ila mzahimzahi wa ulumwengu uno, kunogela mali na msulukilo wa vinhu bwando viyagwe mmioyo yao voizingiliza imbuli ya Mulungu, avo hawalela mujo.
20 Ila wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile muna ulongo unogile. Waihulika imbuli ya Mulungu na waitogola na kulela mujo, wayagwe malongo madatu, wayagwe malongo sita na wayagwe mia.”

Kiwenge Kigubikigwe
(Luk. 8:16-18)

21 Yesu kagendelela kulonga, “Vino kuna munhu yogala mng'anda kiwenge na kukigubika na kinongo ama kukika hauvungu wa lusazi? Nokona si vivo! Kokika mkingolobweda.

22 Kinhu chochose kifisigwe chovumbuligwa, na kinhu chochose kigubikigwe chogubuligwa.
23 Munhu yali na magwiti na yahulike."
24 Vivija kawalongela, "Gagelegezeni ng'hani gaja gomuhulika! Mhima iija yondamuwapimile wayagwe, iyo mhima yondampimilwe mweye, tena yobanziliza.
25 Waja wali na kinhu wokongezeligwa, na waja walibule kinhu, wobokigwa hata kija ikinhu kidodo kiwalinacho."

Hala da Mbeyu Ikota

26 Yesu kagendelela kulonga, "Undewa wa Mulungu ulinga na munhu yomiza mbeyu mumgunda wake.
27 Ikilo kowasa na imisi kameso, kipigiti kino chose zimbeyu zozuka na kukula. Ila mwenyego havimanya mbuli zino vuzitendeka.
28 Ulongo wenyego woutenda umche ukule na kulela. Wosonga koneka umche, abaho matepo, abaho ngano muna imikungwi.
29 Ngano ihakangala, iyo imunhu kosonga kusenga na zele jake, kwavija kipigiti cha kusenga kivika."

Hala da Mbeyu ya Haladali
(Mat. 13:31-32, 34; Luk. 13:18-19)

30 Yesu kalonga, "Undewa wa Mulungu tuulinge na choni? Tuulonge mdihala jaki?
31 Ulinga kamba munhu yasolile mbeyu ya haladali, mbeyu ndodo kubita mbeyu zose muulumwengu, na kuzihanda muisi.
32 Mkipigiti kiguhi yokula yowa biki kulu ng'hani kubanza mibiki yose na kulava mitambi mikulu mbaka ndege wokwiza na kuzenga mvulu zao muna imbeho yake."
33 Yesu kawapetela wanhu mbuli zake mmahala bwando galingile na gano. Kawalongela kamba viwadahile kuvitanga.
34 Halongile nao chochose bila mahala. Ila viyakalile yeiyeka na wanahina zake, kawalongela kila kinhu.

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba
(Mat. 8:23-27; Luk. 8:22-25)

35 Ichungulo ya zua didija, Yesu kawalongela wanahina zake, "Tuloke mwambu wa ikabili wa idilamba."
36 Avo wadileka dale da wanhu, wanahina wengila mngalawa ija Yesu yaakalile yeshile kukala, wamsola wachola hamoja nayo. Ngalawa ziyagwe vivija zikala bahaja.
37 Baho dilawilila kukuzumbi, na mawimbi gasonga kuikunhiza ingalawa, avo isonga kumema mazi.
38 Yesu kakala kukisogo mwa ingalawa kawasa kuno pala jake kasagamila muna umto. Wanahina wamulamusa wamulongela, "Mkulufunzi! Hukona vihile vitulonda kudanganhika?"
39 Yesu kema wima kadikomhokela dibeho, yolonga, "Nyamala!" Na kagalongela ga mawimbi, "Ituze!" Beho dinyamala, na kukala hapozike.
40 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, "Habali mkona bwembwe? Mng'hali mwabule nhamanila?"
41 Ila wakala wodumba ng'hani na wakala wokiilongela, "Munhu waki ino? Hata beho na mawimbi vomuhulika!"

5

Yesu Komuhonya Munhu yali na Vinyamkela
(Mat. 8:28-34; Luk. 8:26-39)

1 Yesu na wanahina zake wavika mwambu uyagwe wa Idilamba da Galilaya muisi ya Gelasi.
2 Kipigiti kikija Yesu viyahumuluke muna ingalawa, munhu yali na vinyamkela kulawa kuna gamapanga hima kamwizila.
3 Munhu ino kakala yokala kuna gamapanga, haduhu munhu yadahile kumfungiliza hata na mnyolo.
4 Mianza bwando wamdaza gamagulu na makono gake na mhikwi na minyolo, ila kaitola iminyolo na kuzibena zimhikwi ziwamdazile mmagulu gake. Haduhu munhu yakalile na mbavu za kumgoga.
5 Imisi na ikilo kakala yoembea mmapanga na m'vigongo yoguta nyangi na kuikanhakanha na mabwe.

6 Viyamuwene Yesu yang'hali kutali,
kamkimbilila, kamfugamila mavindi,
7 kaguta lwangi, kalonga, “Yesu,
Mwana wa Mulungu Mkulu Ng'hani!
Konilonda choni? Mtwaga da Mulungu,
nokuyalalila, sambiungaze!”
8 Kalonga vino kwavija Yesu kakala
yomulongela, “Kinyamkela, mulawe
munhu ino!”
9 Avo Yesu kamuuza, “Twaga jako dijo
dilihi?”
Ija imunhu kamwidika, “Twaga jangu
‘Dale’ kwavija twa bwando!”
10 Kagendelela kumuyalalila Yesu sam-
biyawawinge walawe muisi ija.
11 Kukala na dale kulu da mitumbi behi
na haja, woja hana ikigongo.
12 Avo ivinyamkela wamuyalalila Yesu
wolonga, “Tugale ha imitumbi, na utuleke
tukaiingile.”
13 Yesu kawaleka wachole, na
ivinyamkela wamulawa munhu ija na
kuiingila imitumbi. Dale jose da imi-
tumbi divikila alufu mbili, dihumuluka
mdigema, dingila mdilamba na kudan-
ganhikila mmazi.
14 Wachunga wa imitumbi wakimbila,
wabwililisa mbuli zija mkiwambo na
mmigunda. Wanhu wachola kulola kija
kilawilile.
15 Viwavikile ha Yesu, wamona munhu
ija yakalile na dale da vinyamkela, kakala
hasi, kavala na yali na nzonzi zake, na
wanhu wose wona bwembwe.
16 Waja wagonile gaja wawalongela
wanhu gaja gamulawilile ija imunhu yali
na vinyamkela na mbuli za ija imitumbi.
17 Avo wanhu wamulongela Yesu
yasegele muundewa wao.
18 Yesu viyakwelile mngalawa, ija
imunhu yakalile na vinyamkela kaiyalala
yomulongela, “Nolonda tuchole tose.”
19 Ila Yesu kamgomesa, kamulongela,
“Genda hakae yako mmulango wako na
uwalongele mbuli zose zayakutendele
Mndewa na vija viyakonele bazi.”
20 Avo munhu ija kasegela kachola
muna iviwambo longo dimwe vikemigwa
Dekapoli, yopeta gaja Yesu gayamtendele.
Na wanhu wose wahulike wakanganya
ng'hani.

Mndele wa Yailo na Mtwanzi Yakwasile Valo da Yesu
(Mat. 9:18-26; Luk. 8:40-56)

21 Yesu kakwela kabili muingalawa,
kabweleganya mwambu uyagwe wa idil-
amba, ako dale kulu da wanhu kudiilun-
dize muimhwani dimzunguluka heyo.
22 Mkulu imwe wa ing'anda ya nham-
biko, yokemigwa Yailo, kavika. Viya-
monile Yesu, kaibwanha hasi ha magulu
gake,
23 kaiyalala kamulongela yomgong'ondeza,
“Mndele wangu imdodo mtamu ng'hani.
Avo izo umwikile makono gako yahone!”
24 Avo Yesu kachola nayo. Wanhu
bwando wamkoleleza wakala wokiiba-
bana nayo ng'ambu zose.
25 Bahaja kukala na mtwanzi yakalile
na utamu wa kutumika mkipigiti cha
milao longo dimwe na mibili.
26 Kakala yagangigwe na mafundi
bwando, kasa hela zake zose, na utamu
wake ugendelela kongezeka ng'hani.
27 Viyahulike singilimo za Yesu, kengila
mdidale da wanhu hachugu cha Yesu na
kudikwasa valo jake.
28 Kwavija kalonga munda kwa munda,
“Nihakwasa vivalo vake, nohona.”
29 Bahaja kutumika kuleka, na kakiihu-
lika mulukuli lwake kamba kahonyigwa
utamu wake.
30 Bahaja Yesu kavitanga kamba mhiko
zimulawa, avo kawahindukila didale da
wanhu kawauza, “Yalihi yakwasile vivalo
vangu?”
31 Wanahina zake wamwidika,
“Kowona wanhu viwakumemele, habali
uuza yalihi yakukwasile?”
32 Ila Yesu kagendelela kulolesa, ya-
mone yatendile vija.
33 Mtwanzi ija kagatanga gaja gamu-
lawilile, avo keza yogudema kuno yokona
bwembwe, kaibwanha hasi ha magulu
gake, kamulongela ikweli yose.
34 Yesu kamulongela, “Mndele wangu,
nhamanila yako ikuhonya. Genda
mditindiwalo na utamu wako uhone.”
35 Yesu viyakalile yolonga vija, weza
wasenga kulawa kung'anda ya Yailo wa-
mulongela, “Mndele wako kadangan-
hika. Habali ugendelela kumgaza mkulu-
funzi?”

36 Yesu hagategeleze gaja iwasenga
gawalongile, ila kamulongela Yailo, “Sam-
biudumbe, tamanila tu.”
37 Abaho, Yesu hamtogoze munhu
yoyose yachole nayo ila Petulo, Yakobo,
na Yohana ndugu yake Yakobo.
38 Wavika hang'anda ya Yailo, Yesu
kona kiyahiyahi na wanhu wolila na ku-
lombokeza.
39 Kengila mng'anda na kuwalongela,
“Kiyahiyahi chose kino cha choni? Habali
mulila? Mwana hadanganhike ino, ila
kawasa!”
40 Wamseka, avo kawalava kunze wose,
kawasola tata na mama wa imwana na
wanahina zake wadatu, abaho, wengila
kugati kuyatambalikigwe imwana.
41 Kamgoga mkono na kumulongela,
“Talita komu!” Nhegulo yake, “Mndele,
nokulongela, lamuka!”
42 Kipigiti kikija ija imndele kenuka,
kasonga kutembela, kwavija kakala na
milao longo dimwe na mibili. Vigalawilile
gano wanhu wakanganya ng'hani.
43 Ila Yesu kawagomesa yowag-
ong'ondeza, sambiwamulongele munhu
yoyose, abaho, kawalongela, “Mgweleleni
kinhu cha kuja.”

6

Yesu Kolemigwa ako Nazaleti
(Mat. 13:53-58; Luk. 4:16-30)

1 Yesu kahalawa haja kabwela haki-
wambo cha hakae yake, na wanahina
zake wamkweleleza.
2 Muna Dizua da Mhumulo Yesu ka-
songa kufundiza muna ing'anda ya nham-
biko, kukala na wanhu bwando, na vi-
wamuhulike, wanhu wose wakanganya,
walonga, “Kagapata kwahi mafundizo
gano gose? Na ng'hungwe yaki ino
yagweleligwe, na kodahaze kutenda mi-
zonza?
3 Ino sio salamala, mwanage Maliamu,
na mkulu wao kina Yakobo, Usufu, Yuda,
na Simoni? Na walumbu zake si wano
wokala bahano?” Avo wamulema.
4 Yesu kawalongela, “Wahokozi
wohishimilwa kila hanhu, ila hawahishim-
ilwa m'viwambo vao wenyego na
mwa wandugu zao na mmilango yao
wenyego.”
5 Hadahile kutenda mizonza yoyose
haja, ila kawekila makono gake watamu
wabili wadatu kawahonya.
6 Kakanganya ng'hani, avija wanhu wa
haja viwalibule nhamanila.

Yesu Kowatuma Wanahina Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:5-15; Luk. 9:1-6)

Abaho, Yesu kachola kuna iviwambo
vizunguluke haja, yowafundiza wanhu.
7 Yesu kawakema wanahina longo
dimwe na wabili hamoja, na kawatuma
wabiliwabili. Kawagwelela udaho wa
kuwinga vinyamkela
8 na kawalagiza, yowalongela, “Sam-
bimsole kinhu chochose mmwanza wenu,
ila fimbo iiyeka. Sambimsole mkate,
mkoba, ama hela.
9 Valeni ng'hwabasa, ila sambimpape
kivalo kiyagwe.”
10 Vivija kawalongela, “Hanhu hohose
hondam'bokeligwe, kaleni baho mbaka
vondamsegele.
11 Kamba muhengila mkiwambo na
wanhu wahalema kuwabokela ama
wahalema kuwategeleza, segeleni na
kung'unheni timbwisi dili mmagulu genu.
Iyo yowa nzuma yao!”
12 Avo wachola na kuwapetela wanhu
waleke vilozo vao.
13 Wawinga vinyamkela bwando,
na kuwabakaza mavuta ga mizaituni
watamu na kuwahonya.

Yohana M'batiza Kodanganhika
(Mat. 14:1-12; Luk. 9:7-9)

14 Mndewa Helode Antipa,* mtawala
wa Galilaya, kazihulika mbuli zino,
kwavija sang'hano za Yesu zenela kila
hanhu. Wanhu wayagwe walonga,
“Yohana M'batiza kazuka. Kino kicho
kilamso kana mhiko zino za kutenda
mizonza.”
15 Wayagwe walonga, “Ino iyo Eliya.”
Na wayagwe walonga, “Ino iyo
muhokozi yalingile kamba imwe wa
wahokozi wa umwaka.”

* **6:14** ***Mndewa Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

16 Helode viyahulike, kalonga, “Ino iyo
Yohana M'batiza! Nimkanhile pala jake,
kawa mgima kabili!”
17 Kwavija Helode mwenyego kakala
yalagize Yohana yagogigwe, abaho,
yageligwe mkifungo. Katenda vino sama
ya Helodia mtwanzi wa Filipo mkulu
wake, ayo yakalile yamsolile.
18 Kwavija Yohana kakala yananahile
kumulongela Helode, “Havilumbile gw-
eye kumsola mtwanzi wa mkulu wako
Filipo.”
19 Avo Helodia kamwihila Yohana,
kalonda kumkoma, ila hadahile.
20 Helode kamdumba Yohana kwavija
kavitanga kamba Yohana hakalile munhu
kizenzeleganye na kakala munhu wa Mu-
lungu, avo kamwimiliza. Kanogelwa
kumtegeleza, ila yehesha kumtegeleza
kakala yogaya ng'hani mkugelegeza, ila
kipigiti chose kakala yomtegeleza.
21 Hakimambukizo, Helodia kapata
nzila. Dikala zua da ng'humbukila ya
mvumbuka ya Helode, kipigiti Helode
vayawatendele lusona wakulu wose wa
silikali, wakulu wa asikali, na wakulu wa
wenekae wa Galilaya.
22 Mndele wa Helodia kengila na
kuvina, Helode na iwahenza wakalile
baho wanogelwa ng'hani. Avo mndewa
kamulongela ija imndele, “Nipule kinhu
chochose chuulonda, nokugwelela.”
23 Mkuiduila kamulongela, “Nokug-
welela kinhu chochose chondaunipule,
hata lwenza lwa undewa wangu.”
24 Avo ija imndele kalawa kunze ku-
muuza mamaake, “Nikapule choni?”
Na heyo kamulongela, “Pala da Yohana
M'batiza.”
25 Ija imndele kabwela hima ha mn-
dewa na kupula, “Nolonda unigwelele
sambisambi pala da Yohana M'batiza
muna ulungo!”
26 Mndewa kona giogio ng'hani, ila
sama ya kiduilo chayaiduile na sama ya
iwahenza wakalile haja hameza, hadahile
kulema.
27 Avo kamulagiza asikali yomkomhokela
yagale pala da Yohana. Asikali kachola
mding'anda da kufungila wanhu, na
kukanha pala da Yohana.
28 Abaho, kadigala mulungo na kumg-
welela imndele, na heyo kamgwelela ma-
maake.
29 Wanahina wa Yohana viwahulike
gano, weza kulusola lukuli lwake na ku-
luzika.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando

(Mat. 14:13-21; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

30 Iwatumigwa wa Kilisto wabwela
waiting'hana na Yesu wamulongela gose
gawatendile na kufundiza.
31 Kukala na wanhu bwando wayagwe
wokwiza na wayagwe wochola mbaka
Yesu na wanahina zake hawapatile hata
kipigiti cha kuja. Avo Yesu kawalon-
gela, “Tusegeleni tuchole hanhu ha kifiso,
muhumule kidogo.”
32 Avo wakwela mngalawa wasonga
kusegela weiyeka, wachola hanhu ha ki-
fiso.
33 Wanhu bwando wawona vowosegela,
mkipigiti kiguhi wawatanga, avo wanhu
kulawa m'viwambo vose wakimbila na
magulu na walongola kuvika hanhu
hayakalile yochola Yesu na wanahina
zake.
34 Yesu viyahumuluke muna ingalawa,
kajona dale kulu da wanhu, kawonela
bazi mmoyo kwavija wakala kamba
ng'hondolo walibule mchunga. Avo ka-
songa kuwafundiza vinhu bwando.
35 Zua vidiswile, wanahina zake wamc-
holela wamulongela, “Zua diswa na hano
hatuli twa muluwala,
36 walongele wanhu wachole mmi-
gunda na m'viwambo va mmabehi giladi
wakagule vinhu vakuja.”
37 Yesu kawedika, “Wagweleleni
mwenye vinhu vakuja.”
Na hewo wamuuza, “Kolonda tuchole
tukawagulile mikate ya kitumetume cha
munhu cha milenge minane tuwagwelele
waje?”
38 Avo Yesu kawauza, “Mikate mingahi
imulinayo? Gendeni mkalole.”
Viwayonile, wamulongela, “Ilibaho
mikate mitano na somba wabili.”
39 Abaho, Yesu kawalongela wanahina
zake wawagole wanhu wose muna

gamadale na kuwalongela wakale hasi muluzondo.
40 Avo wanhu wakala hasi mmadale ga wanhu miamia na wanhu malongo matanomatano.
41 Abaho, Yesu kaisola ija imikate mitano na iwasomba wabili, kalola uchana kuulanga, na kamgwelela hewela Mulungu. Kaimogola imikate na kuwagwelela wanahina zake wawagolele wanhu. Vivija kawagolela iwasomba wabili wanhu wose.
42 Wanhu wose waja na kwiguta.
43 Abaho, wanahina wadondola migelo longo dimwe na mibili ya imikate na iwasomba wasigale.
44 Mheta ya wambigalo wadile wakala alufu tano.

Yesu Kotembela Uchana ya Igamazi
(Mat. 14:22-33; Yoh. 6:15-21)

45 Bahaja Yesu kawalongela wanahina zake wakwele muingalawa walongole kuchola Betisaida, mwambu uyagwe wa idilamba, kipigiti heyo vayakalile yowalaga wanhu.
46 Viyeshile kuwalaga iwanhu, kachola hakigongo kutambika.
47 Viivikile ichungulo, ngalawa ikala hadidindi da idilamba, kipigiti Yesu viyakalile yeiyeka mulusanga.
48 Kawona wanahina zake wogaya kuzikunhiza zinyiko kwavija wakala wochola kudilawa beho, avo mkipigiti cha hagatigati ya nzogolo zikwika na imitondo, kawacholela yotembela uchana ya igamazi. Kalonda kuwabita,
49 ila wamona yotembela uchana ya igamazi. Watoa nyangi wagiza wona mzimu.
50 Wose viwamuwene wona bwembwe.
Bahaja Yesu kawalongela, “Iyo nie, sambimdumbe.”
51 Abaho, kakwela mngalawa hamoja nao, na dibeho dinyamala. Wanahina zake wakanganya ng'hani.
52 Kwavija hawakitangile kilamso cha kuwagwelela mandia wanhu alufu tano, nzonzi zao hazigogile gaja.

Yesu Kowahonya Watamu hiko Genesaleti
(Mat. 14:34-36)

53 Waloka idilamba na wavika muisi ya Genesaleti, aho hawaitatilize ngalawa yao.
54 Viwahumuluke mngalawa bahaja wanhu wamtanga Yesu.
55 Avo wanhu wakimbila muna iisi yose, wasonga kuwagala watamu mmachela kokose kuwamuhulike.
56 Na kila hanhu Yesu kuyacholile m'viwambo, mmiwambo, ama mmigunda, wanhu wawasola watamu wawagala hadisoko na wamuyalalila womulongela yawaleke wakwase hata lugigo lwa kivalo chake, na wose wakwasile wahona.

7

Mafundo ga Wahenga
(Mat. 15:1-9)

1 Mafalisayo wayagwe na wafundiza Malagizo ga Musa walawile Yelusalemu weza wailundiza haulongozi wa Yesu.
2 Wona wanahina wayagwe wa Yesu woja vakuja kuno makono gao ganyolodoke, kwavija gakala haganananavigwa.
3 Kwavija Mafalisayo na Wayahudi wose, hawaja mbaka wasunguse ng'hani makono gao kamba viilondigwa, sama ya kuwinza mafundo ga wahenga zao.
4 Hawaja kinhu chochose kilawa hadisoko mbaka wakisuluze. Na wawinza mafundo bwando gawabokele kulawa mwa wahenga zao, kamba vija, kusuluza vikasi, viteleko, na via va shaba.
5 Avo, Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wamuuza Yesu, “Habali wanahina zako hawagawinza mafundo gatufundizigwe na wahenga, ila woja na makono ganyolodoke?”
6 Yesu kawedika yolonga, “Muhokozi Isaya kahokola goya viyahokole yowalonga mweye! Mweye videlenya, kamba vija viyandike,
‘Wanhu wano wonihishimila mmilomo yao,
ila mioyo yao yakutali na nie.
7 Wonitambikila nie bule,
kwavija wofundiza mafundo ga wanhu
kamba Malagizo gangu!’
8 Mzika hamgwazo ndagizi za Mulungu, na mgawinza mafundo ga wanhu.”

9 Yesu kagendelela kulonga, “Muna
ubala wa kuzilema ndagizi za Mulungu
giladi mgatunize mafundo genu wenyego.
10 Musa kalagiza, ‘Wahishimile tataako
na mamaako,’ na ‘Munhu yoyose yomu-
longa vihile tataake ama mamaake,
yakomigwe.’
11 Ila mweye mofundiza kamba, kamba
munhu kana kinhu cha kumgwelela tata
ama mamaake, ila yahalonga, ‘Kinhu
kino kicho Kolubani,’ nhegulo yake,
‘Nhosa ya Mulungu,’
12 avo halondigwa kuwataza mkuwag-
welela vinhu tata na mamaake.
13 Vino vivo mafundo gamuwafundiza
wanhu vigobeza mbuli za Mulungu. Na
kuna vinhu viyagwe bwando kamba vino
vimtenda.”

Vinhu Vimtenda Munhu Yanyolodoke (Mat. 15:10-20)

14 Abaho, Yesu kadikema kabili didale
da wanhu, kawalongela, “Nitegelezeni na
m'vitange.
15 Haduhu kinhu kimwingila munhu
kulawa kunze chondakimtende munhu
yanyolodoke. Ila kija kimulawa munhu,
kicho kimtenda munhu yanyolodoke.”
16 Munhu yali na magwiti ga kuhulika,
na yahulike!
17 Viyadilekile didale da wanhu na
kwingila mng'anda, wanahina zake wa-
mulonda yawalongele goya hala dino.
18 Yesu kawalongela, “Na mweye
vivija hamnavitanga? Ham'vimanya
kamba kinhu chochose kingila mgati
mwa munhu kulawa kunze hakidaha
kumnyolodosa,
19 kwavija hakimwingila mmoyo, ila
mmunda, abaho, chochola kucholo?”
Viyalongile vino, Yesu kavilonga vakuja
vose vidigwe.
20 Yesu kagendelela kulonga, “Kija kim-
ulawa munhu kicho kimtenda yany-
olodoke.
21 Kwavija kulawa mgati ya umoyo wa
munhu, molawa ngelegeza zihile, ugoni,
ubavi, kukoma,
22 ugoni, ugila, kutenda gehile, sulukila
ya ugoni, uzenzeleganye, sulukila za ku-
londa vinhu bwando, migongo, kuilonga
vihile, magoda, na ubozi.
23 Mbuli zose zino zihile zilawa mgati
mwa munhu na zizo zimtenda yany-
olodoke.”

Mtwanzi wa Kimhazi Yali na Nhamanila (Mat. 15:21-28)

24 Yesu kalawa kachola muisi ili behi na
wambo da Tilo. Kengila muna ing'anda
imwe na halondile munhu yoyose yavi-
tange kamba kahaja, ila hadahile kuifisa.
25 Mtwanzi imwe, mndele wake yakalile
na kinyamkela, kahulika mbuli za Yesu,
hima kamwizila kamfugamila mavindi
haulongozi wake.
26 Mtwanzi ija kakala Mmhazi,
yaleligwe ng'ambu ya Foinike muisi
ya Silia. Kaiyalala yomulongela Yesu
yamuwinge ikinyamkela yam'vamhile
mndele wake.
27 Ila Yesu kamwidika, “Beta tanhu
iwana wegute. Havinogile kusola mandia
ga wana na kuwagwelela umbwa.”
28 Ija mtwanzi kamwidika, “Mndewa!
Hata umbwa woja vakuja viwasigaze
iwana hasi ya imeza.”
29 Avo Yesu kamulongela, “Sama ya
mbuli zako zino, genda ukae kom'vika
kinyamkela kamulawa mndele wako!”
30 Kachola ukae kam'vika mwanage
yawasile mulusazi, na kweli kinyamkela
kamulawa.

Yesu Komuhonya Munhu Kinziwi na Bubui

31 Abaho, Yesu kasegela muna iisi ya
Tilo, kachola Lamba da Galilaya kubitila
Sidoni mbaka muisi ya viwambo longo
dimwe vikemigwa Dekapoli.
32 Wanhu wamgalila munhu yakalile
kinziwi na bubui, wamuyalalila Yesu
yamwikile makono gake.
33 Yesu kamsola yeiyeka, kamgala kutali
na ididale da wanhu, kagela vidole vake
mmagwiti ga ija imunhu, kazenha vizite,
abaho, kalukwasa lulimi lwake.
34 Abaho, Yesu kalola uchana kuu-
langa, kabweza mhumuzi, na kumulon-
gela ija imunhu, “Efata!” Nhegulo yake,
“Vuguka!”
35 Bahaja munhu ija magwiti gake gahu-
lika, kigagaziko chake kisegezigwa, avo
kasonga kulongelela bila kugaya.

36 Abaho, Yesu kawagong'ondeza
wanhu sambiwamulongele munhu
yoyose mbuli ija. Ila avija viyakalile
yowagong'ondeza ng'hani vivo vowokala
wobwililisa ng'hani.
37 Wanhu wose wahulike wakanganya
ng'hani na walonga, “Kila kinhu kotenda
goya! Kawatenda hata vinziwi wahulike
na mabubui walonge!”

8

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Alufu Nne (Mat. 15:32-39)

1 Mazua madodo hamwande, dale kulu
diyagwe da wanhu waiting'hana hamoja.
Wanhu wakala wabule kinhu chochose
cha kuja, Yesu kawakema wanahina zake
kawalongela,
2 “Nowonela bazi wanhu wano, kwavija
wakala na nie mazua madatu, na kipigiti
kino wabule kinhu cha kuja.
3 Nihawalongela wachole mkae zao
na nzala, wosinduka mnzila, kwavija
wayagwe walawa kutali.”
4 Wanahina zake wamuuza, “Muluwala
luno kwahi munhu kondayazahile man-
dia ga kuwagwelela wanhu wose wano?”
5 Yesu kawauza, “Mikate mingahi imuli-
nayo?”
Wamulongela, “Mikate saba.”
6 Yesu kadilongela didale da wanhu
dikale hasi. Abaho, kaisola ija imikate
saba, kalonga hewela ha Mulungu,
kaimogola na kuwagwelela wanahina
zake wawagolele iwanhu, na wanahina
watenda kamba viwalagizwe.
7 Vivija wakala na visomba vidogodogo.
Yesu kalonga hewela ha Mulungu, vivija
kawalongela wanahina zake wawagolele
iwanhu.
8 Wanhu wose waja weguta, wanahina
zake wadondola, wamemeza migelo saba
ya vakuja visigale!
9 Wakala wanhu alufu nne. Yesu
kawalaga iwanhu wachole kumwao.
10 Kipigiti kikija kakwela mngalawa
hamoja na wanahina zake wachola muisi
ya Dalumanuta.

Mafalisayo Wolonda Mzonza (Mat. 12:38-42; 16:1-4)

11 Mafalisayo wamcholela Yesu wa-
songa kuibamilila nayo. Wamwikila
vitega wamulonda yatende mzonza wone
kamba Mulungu kamtogola.
12 Ila Yesu kabweza mhumuzi, kalonga,
“Habali wanhu wa mazua gano wolonda
mzonza? Haduhu, nowalongela! Haduhu
ikweli yondamgweleligwe!”
13 Abaho, kawaleka, kakwela muna
ingalawa na kasonga kuloka mwambu
uyagwe wa idilamba.

Mela da Mafalisayo na da Helode (Mat. 16:5-12)

14 Wanahina wakala waisemwile kusola
mikate na wakala na mkate umwe mn-
galawa.
15 Yesu kawazuma, kawalongela, “Ite-
ganyeni na mela da Mafalisayo na mela
da Helode.”*
16 Wasonga kuilongela wenyego kwa
wenyego, “Kolonga vino kwavija twabule
mikate.”
17 Yesu kagatanga gaja gawakalile wo-
longa, avo kawauza, “Habali mulongelela
avija vimulibule mikate? Ham'vimanya
ama hamnavitanga? Mwabule nzonzi?
18 Muna meso ila hamulola? Muna
magwiti ila hamuhulika? Muisemwa
19 avija viniimogole imikate mitano na
kuwagwelela wanhu alufu tano, migelo
mingahi ya imikate isigale imdondole?”
Wamwidika, “Longo dimwe na mibili.”
20 Yesu kawauza kabili “Na vinimogole
imikate saba na kuwagwelela wanhu
alufu nne, migelo mingahi imemile ya
imikate isigale imdondole?”
Wamwidika, “Saba.”
21 Yesu kawauza, “Mng'hali hamnavi-
tanga?”

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu ako Betisaida

22 Wavika Betisaida, wanhu wamgala
munhu kimbugumbugu ha Yesu, wa-
muyalalila yamkwase.
23 Yesu kamgoga mkono ija imunhu
kimbugumbugu, kamgala kutali na iki-
wambo. Kamtemela visite mmeso, abaho,

* **8:15** ***Helode*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

kamwikila makono gake, kamuuza, “Kodaha kulola kinhu chochose?”
24 Ija imunhu kalola uchana kalonga, “Nowona wanhu, ila wokoneka kamba mibiki itembela.”
25 Yesu kamwikila makono mwanza uyagwe mmeso, mwanza uno kaiyoha kubunhula, na meso gake gananazuka, kadaha kulola goya kila kinhu.
26 Abaho, Yesu kamulagiza yachole ukae yomgong'ondeza, yolonga, “Sambiubweleganye muna ikiwambo.”

Petulo Komulonga Yesu (Mat. 16:13-20; Luk. 9:18-21)

27 Abaho, Yesu na wanahina zake wachola kuna iviwambo behi na Kaisalia Filipi. Viwakalile mnzila kawauza, “Nongeleni, wanhu wolonga nie iyo munhu yalihi?”
28 Wamwidika wolonga, “Wayagwe wolonga gweye iyo Yohana M'batiza, wayagwe wolonga gweye iyo Eliya, wayagwe wolonga gweye iyo imwe wa wahokozi.”
29 Yesu kawauza, “Na mweye molonga nie iyo munhu yalihi?”
Petulo kamwidika, “Gweye iyo Kilisto yasaguligwe na Mulungu.”
30 Abaho, Yesu kawalagiza, “Sambimmulongele munhu yoyose mbuli zino.”

Yesu Kolonga Avija Vondayagaye na Kudanganhika (Mat. 16:21-28; Luk. 9:22-27)

31 Abaho, Yesu kasonga kuwafundiza wanahina zake kawalongela, “Nie, Mwana wa Munhu, nolondigwa nigazigwe ng'hani na kulemigwa na wakulu, wakulu wa wakulu wa nhambiko, na wafundiza Malagizo ga Musa. Nokomigwa, ila mazua madatu hamwande nozuka nowa mgima kabili.”
32 Kawalongela kinaganaga. Avo Petulo kamsola kamgala hamgwazo kasonga kumkomhokela.
33 Ila Yesu kahinduka kukisogo, kawalola wanahina zake na kumkomhokela Petulo, yolonga, “Segela hamwangu, Mwenembago! Ngelegeza zako hazilawa ha Mulungu ila zolawa mwa wanhu.”
34 Abaho, Yesu kadikema ididale da wanhu hamoja na wanahina zake kawalongela, “Kamba munhu yahalonda kuwa mwanahina wangu, yaibele mwenyego, yaidikwe msalaba wake yanikoleleze.†
35 Kwavija munhu yoyose yahalonda kuukombola ugima wake kowagiza, ila munhu yoyose yowagiza ugima wake, sama yangu nie na sama ya Usenga Unogile, koukombola.
36 Vino wanhu wokwing'higwa choni kamba wahagweleligwa vinhu vose vili muisi, abaho, wawagize ugima wao? Nokona haduhu!
37 Haduhu kinhu chondawalave wabweze ugima wao.
38 Ihawa munhu yahanyonela kinyala nie na mafundo gangu mwa wanhu wano walibule bwembwe da Mulungu na mmazua gano gehile, avo nie, Mwana wa Munhu, nomonela kinyala munhu hiyo vondanize muna iyenzi ya Tata wangu hamoja na wasenga wa Mulungu wa kuulanga wang'alile.”

9

1 Yesu kagendelela kulonga, “Nowalongela ikweli, hana wanhu hano hawadanganhika mbaka wawone Undewa wa Mulungu ukwiza na mhiko.”

Kugaluka kwa Yesu (Mat. 17:1-13; Luk. 9:28-36)

2 Vigabitile mazua sita, Yesu kawasola Petulo, Yakobo, na Yohana, kakwela nao kukigongo kitali weiyeka. Yesu kagaluka haulongozi wao.
3 Vivalo vake vinang'hazika! Vikala vizelu, haduhu munhu yoyose muulumwengu yahadahile kuvisuluza kamba vija.
4 Abaho, waja wanahina wadatu wamona Eliya na Musa wolongelela na Yesu.
5 Petulo kamulongela Yesu, “Mkulufunzi, vinoga tweye tukale hano, tuzenge vizewe vidatu, kimwe chako, kiyagwe cha Musa, na kiyagwe cha Eliya.”
6 Petulo haditangile da kulonga kwavija heyo na wayage wakala wokona bwembwe.

† **8:34** ***Yanikoleleze*** nhegulo yake *yaitogole migayo sama ya Yesu Kilisto.*

7 Abaho, dilawilila wingu diwagubika,
na dihulikwa dizwi kulawa mdiwingu,
dilonga, “Ino iyo Mwanangu yanogele,
mtegelezeni heyo!”
8 Himahima walola kuno na kuno,
hawamuwene munhu yoyose, ila Yesu
yeiyeka hamoja na hewo.
9 Viwakalile wohumuluka mkigongo,
Yesu kawalagiza, yowalongela, “Sambim-
mulongele munhu yoyose gaja gamonile,
mbaka nie, Mwana wa Munhu, von-
danizuke kulawa mkudanganhika.”
10 Wagatogola malagizo gake, ila
wenyego kwa wenyego wasonga kuigela
msego mbuli ija, wokiiuza, “Kuzuka
kulawa mkudanganhika ndo choni?”
11 Na hewo wamuuza Yesu, “Habali
wafundiza Malagizo ga Musa wolonga
tanhu yeze Eliya?”
12 Yesu kawalongela, “Vivo! Eliya
kolongola kwiza, giladi yeke goya kila
kinhu. Habali Nyandiko Zing'alile
zolonga kamba Mwana wa Munhu
kogazigwa ng'hani na kulemigwa?
13 Ila nowalongela kwa vovose, Eliya
keza kesha, na wanhu wamtendela
kamba viwalondile, kamba Nyandiko
Zing'alile vuzimulonga.”

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela
(Mat. 17:14-21; Luk. 9:37-43a)

14 Viwaiting'hanile na iwanahina
wayagwe, wajona dale kulu da wanhu
diwazunguluka wanahina zake na wa-
fundiza wayagwe wa Malagizo ga Musa
wokiibamilila.
15 Waja iwanhu viwamuwene Yesu,
wakanganya ng'hani na wamkimbilila
wamulamsa.
16 Yesu kawauza wanahina zake,
“Moibamilila choni?”
17 Munhu imwe muna ididale da
wanhu kamulongela, “Mkulufunzi, nim-
gala mmhale wangu kumwako, kwavija
kana kinyamkela na hadaha kulonga.
18 Yaham'vamhila, kom'bwanha hasi na
kolawa holovu mmulomo na kugegedula
meno gake na kugangamala lukuli lwake
lose. Niwalongela wanahina zako wa-
muwinge ikinyamkela, ila walemelwa.”
19 Yesu kawalongela, “Mweye wanhu
mulibule nhamanila! Nokala namwe
mbaka zua jaki? Nowazaganya mbaka
zua jaki? Nigalile hano immhale!”
20 Wamgala ha Yesu.

Kinyamkela viyamonile Yesu, bahaja
kamgela kisango, kabwanhika hasi
yobimbilika kuno holovu dimulawa
mmulomo.
21 Yesu kamuuza tata wa imwana ija,
“Kitamu kino kimsonga mazua gaki?”

Na heyo kamwidika, “Songela udodo
wake.
22 Mianza bwando kinyamkela kalonda
kumkoma mkumulagazila hamoto na
mmazi. Kamba vihadahika, utonele bazi
na ututaze!”
23 Yesu kalonga, “Vihadahika! Gose go-
dahika mwa imunhu yali na nhamanila.”
24 Hima tata wa imwana kenula dizwi
yolonga, “Notogola, nhaza niuhume ubezi
wa nhamanila unilinayo!”
25 Yesu viyonile dale da wanhu
dowakwenhukila, avo kamkomhokela
ikinyamkela kalonga, “Gweye kinyamkela
kinziwi na bubui, nokulongela umulawe
mmhale ino na sambiumwingile kabili!”
26 Kinyamkela kaguta lwangi, abaho,
kamgela kisango na kumulawa. Mmhale
iyo koneka konga munhu yadanganhike,
na wanhu wose walonga, “Kadangan-
hika!”
27 Ila Yesu kamgoga mkono na kamtaza
kwinuka, na heyo kema wima.
28 Yesu viyengile mng'anda, wanahina
zake wamuuza kinyele, “Habali tweye
hatudahile kumuwinga kinyamkela ija?”
29 Yesu kawedika, “Kinyamkela kamba
ino kodaha kulawa kubitila nhambiko
iiyeka, haduhu nzila iyagwe.”

Yesu Kolonga Kabili Avija Vondayadan-ganhike
(Mat. 17:22-23; Luk. 9:43b-45)

30 Yesu na wanahina zake wasegela
hanhu haja wagendelela na mwanza
wobitila muisi ya Galilaya. Yesu halondile
munhu yoyose yavitange hanhu hayali,
31 kwavija kakala yowafundiza
wanahina zake, yowalongela, “Nie,
Mwana wa Munhu, nogeligwa mmakono

ga awo wondawanikome. Ila gahabita
mazua madatu nozuka nowa mgima."
32 Wanahina zake hawavitangile nheg-
ulo ya fundo dino, na wadumba ku-
muuza.

Yalihi Yali Mkulu?
(Mat. 18:1-5; Luk. 9:46-48)

33 Wavika Kapenaumu, viwengile
mng'anda Yesu kawauza wanahina zake,
"Mkala mkiibamilila choni mnzila?"
34 Ila hawamwidike, kwavija mnzila
wakala wokiibamilila wenyego kwa
wenyego yalihi yali mkulu.
35 Yesu kakala hasi, kawakema
wanahina zake longo dimwe na wabili,
kawalongela, "Munhu yahalonda kuwa
wa mwanduso kolondigwa yaibweze
mwenyego hachugu cha wanhu wose na
yawe mtumigwa wa wose."
36 Abaho, kamsola mwana, kamwimiza
haulongozi wao. Kamkumbatila, abaho,
kawalongela,
37 "Munhu yoyose yom'bokela imwe wa
wana wano wadodo mtwaga jangu koni-
bokela nie, na munhu yoyose yonibokela
nie hanibokela nie niiyeka ila kom'bokela
ayo yanhumile."

Munhu Yoyose Yalekile Kuihasanya na Tweye Ka Hamoja na Tweye
(Luk. 9:49-50)

38 Yohana kamulongela, "Mkulufunzi,
tumona munhu yowinga vinyamkela na
twaga jako, tumgomesa, kwavija halawa
mdidale jetu."
39 Yesu kawalongela, "Sambimum-
gomese, kwavija haduhu munhu yotenda
mzonza mtwaga jangu, abaho, yanonge
vihile.
40 Munhu yoyose yalekile kuihasanya
na tweye ka hamoja na tweye.
41 Nowalongela ikweli, kamba munhu
yoyose yahawagwelela mweye kikasi cha
mazi ga kung'wa, kwavija mweye mwa
wanhu wa Kilisto, kobokela maliho gake.

Vinhu Vimgeza Munhu Yengile M'vilozo
(Mat. 18:6-9; Luk. 17:1-2)

42 "Munhu yoyose yondayamtende
imwe wa wanhu wano wadodo yasegeze
nhamanila yake kumwangu, vihanogile
munhu ija yafungigwe msingo dibwe
kulu da kusiginhila na kwasigwa
m'bahali.
43 Avo kamba mkono wako wokutenda
gweye utenda vilozo, ukanhe! Vinoga
kumwako kwingila muugima kuno
ulibule mkono, kubanza kuwa na makono
gose mabili, abaho, wasigwe kuzimu,
44 ako 'kuna iwamhembele hawafaga
wondawawaje, na moto haufaga won-
dauwalukuze.'
45 Na kamba mgulu wako wokutenda
gweye utende vilozo, ukanhe! Vinoga
kumwako kwingila muugima kuno
ulibule mgulu, kubanza kuwa na magulu
gose mabili, abaho, wasigwe kuzimu,
46 ako 'kuna iwamhembele hawafaga
wondawawaje, na moto haufaga won-
dauwalukuze.'
47 Na kamba siso jako dokutenda gweye
utende vilozo, dilave! Vinoga kumwako
kwingila Muundewa wa Mulungu na siso
dimwe, kubanza kuwa na meso gose
mabili, abaho, wasigwe kuzimu,
48 ako 'kuna iwamhembele hawafaga
wondawawaje, na moto haufaga won-
dauwalukuze.'
49 "Kila munhu kong'alizwa na moto
kamba vija nhosa viing'alizwa na munyu.
50 "Munyu unoga, ila uhagiza kilandu
chake, kodahaze kuutenda unoge kabili?
"Muwe kamba munyu, mkale mditindi-
walo wenyego kwa wenyego."

10

Yesu Kofundiza Mbuli ya Nyasa
(Mat. 19:1-12; Luk. 16:18)

1 Yesu kahalawa hanhu haja, kachola
muisi ya Yudea na kuloka mwambu wa
ikabili wa Ulwanda lwa Yolodani. Dale
da wanhu bwando dimcholela kabili, na
heyo kawafundiza kamba viyatendaga.
2 Mafalisayo wamcholela na wageza
kumwikila vitega wamulongela, "Tulon-
gele, Malagizo getu gomtogoza munhu
kumwasa mtwanzi wake?"
3 Yesu kawedika, kuwauza, "Musa
kawalagiza choni?"
4 Wamwidika wamulongela, "Musa
katogoza munhu yamwandikile lup-
wilili lwa nyasa mtwanzi wake, abaho,
yamwase."

5 Yesu kawalongela, “Sama ya udala
wa mioyo yenu Musa kawandikila ndagizi
ino.
6 Ila songela haichanduso, ‘Mulungu
viyasongile kulumba, kalumba mtwanzi
na mbigalo.’
7 ‘Mkilamso kino mbigalo kowaleka
tataake na mamaake na kuilumba na
mwehe wake,
8 na wabili wano wowa lukuli lumwe.’*
Avo si wabili tena ila lukuli lumwe.
9 Avo kiyalumbile hamoja Mulungu,
munhu sambiyakimamazule.”
10 Viwengile mng'anda mwanza wa ika-
bili, wanahina zake wamuuza Yesu mbuli
ija.
11 Yesu kawalongela, “Munhu yoyose
yomwasa mtwanzi wake na kusola mt-
wanzi iyagwe, komtendela ugoni mt-
wanzi wake.
12 Vivija mtwanzi yomwasa mbigalo
wake na kusoligwa na mbigalo iyagwe,
kotenda ugoni.”

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo (Mat. 19:13-15; Luk. 18:15-17)

13 Wanhu wamgalila Yesu wana
wadodo yawekile makono gake, ila
wanahina zake wawakomhokela.
14 Yesu viyawawene, kona lusango
kawalongela, “Walekeni wana wadodo
weze kumwangu, sambimuwagomese
kwavija Undewa wa Mulungu wa sama
ya wanhu kamba wano.
15 Nowalongela ikweli, munhu yoyose
yondayaleke kuubokela Undewa wa Mu-
lungu kamba mwana mdodo hengila
himo.”
16 Abaho, kawakumbatila waja iwana
na makono gake, kawekila makono gake,
na kuwamoteza.

Mgoli (Mat. 19:16-30; Luk. 18:18-30)

17 Yesu viyagendelele na mwanza wake,
munhu imwe kamkimbilila, kamfugamila
mavindi haulongozi wake, kamuuza,
“Mkulufunzi Unogile, nhendeze giladi ni-
ubokele ugima wa digunge?”
18 Yesu kamuuza, “Habali ung'hema nie
ninogile? Haduhu munhu yanogile ila
Mulungu yeiyeka.
19 Kuzitanga ndagizi. ‘Sambiukome,
sambiutende ugoni, sambiwibe, sam-
biulave usindila wa uvwizi, sam-
bium'vwizile munhu yoyose, wahishimile
tataako na mamaako.’ ”
20 Munhu ija kamulongela, “Mkulu-
funzi, higo gose nigatenda songela hau-
dodo wangu.”
21 Yesu kamulola kamnogela, kamulon-
gela, “Kuhungukilwa na kinhu kimwe.
Genda ukaguze vinhu vose vuulinavo,
abaho, zihela uwagwelele wakumbulu,
avo kowa na ngama kuulanga, abaho,
unikoleleze.”
22 Munhu ija viyahulike vija, kakunza
kihanga kasegela kuno yokona giogio,
kwavija kakala na mali bwando.
23 Yesu kazunguluka yowalola
wanahina zake wose, kawalongela,
“Vidala munhu mgoli kwingila muna
Undewa wa Mulungu!”
24 Wanahina zake wasinhuka viwahu-
like mbuli zino, ila Yesu kagendelela ku-
longa, “Wanangu, vidala kwingila muna
Uundewa wa Mulungu!
25 Vibuha ngamia kubita mkizonzo cha
shindano, kubanza mgoli kwingila Muun-
dewa wa Mulungu.”
26 Wanahina zake wakanganya ng'hani
na kukiiuza wenyego kwa wenyego,
“Munhu yalihi yondayadahe kukom-
boligwa?”
27 Yesu kawalola, kawalongela, “Mwa
wanhu mbuli ino haidahika ila sio ha Mu-
lungu, kwavija ha Mulungu vinhu vose
vodahika.”
28 Abaho, Petulo kalonga, “Lola, tweye
tuleka vinhu vose na kukukweleleza gw-
eye.”
29 Yesu kawalongela, “Nowalongela ik-
weli, munhu yoyose yalekile ng'anda ama
ndugu zake ama lumbu zake ama ma-
maake ama tataake ama wanage ama
migunda sama yangu nie na sama ya
Usenga Unogile,
30 kobokela mkipigiti kino mianza mia
ya ng'anda, wandugu, walumbu, mama,
wana, na migunda, na vivija mgayo, na
mkipigiti kikwiza kobokela ugima wa di-
gunge.

* **10:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

31 Ila wanhu bwando wali sambi haulongozi wowa kuchugu, na wanhu bwando wali sambi kuchugu wowa haulongozi.”

Yesu Kolonga Mwanza wa Ikadatu Avija Vondayadanganhike
(Mat. 20:17-19; Luk. 18:31-34)

32 Yesu na wanahina zake wakala mnzila wokwela wochola Yelusalemu, Yesu kalongola haulongozi wao. Wanahina zake wakala wokanganya ng'hani, na wanhu wakalile womkweleleza hachugu wakala wodumba. Mwanza uyagwe viyawasolile wanahina zake kawagala hamgwazo na kuwalongela mbuli zondazimulawilile.

33 Kawalongela “Tegelezeni, tokwela tochola Yelusalemu ako nie, Mwana wa Munhu, kondanigeligwe mmakono ga wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa. Wonitagusa kudanganhika na kunigela mmakono ga wanhu hawali Wayahudi,

34 na hewo wonitendela mzihaka, wonitemela vizite, wonilanha mbalati na kunikoma, ila gahabita mazua madatu nozuka.”

Yakobo na Yohana Wompula Yesu
(Mat. 20:20-28)

35 Abaho Yakobo na Yohana, wanage Zebedayo, wamcholela Yesu wamulongela, “Mkulufunzi, tolonda ututendele mbuli.”

36 Yesu kawauza, “Mbuli yaki?”

37 Wamwidika, “Tutogoze imwe yakale kumkono wako wa ukulume na iyagwe yakale kumkono wako wa ukumoso kuna iyenzi yako.”

38 Yesu kawalongela, “Hammanyile kinhu chumpula. Modaha kuking'wela kikasi cha mgayo kinilondigwa kung'wela nie? Ama modaha kubatizigwa kamba vinilondigwa kubatizigwa nie?”

39 Wamulongela, “Todaha.”

Yesu kawalongela, “Moking'wela kikasi cha mgayo kinilondigwa kuking'wela nie na mobatizigwa kamba vinilondigwa kubatizigwa.

40 Ila kusagula yalihi yakale kumkono wangu wa ukulume ama kumkono wangu wa ukumoso haili sang'hano yangu. Mulungu iyo yondayawagwelele awo watandiligwe ukazi uno.”

41 Wanahina wayagwe longo dimwe viwahulike mbuli zija, wawonela lusango Yakobo na Yohana.

42 Avo Yesu kawakema wose hamoja kawalongela, “M'vimanya waja wogesigwa kamba wandewa wa wanhu hawali Wayahudi wana udaho mwa wanhu zao, na wakulu zao wotenda vovose vowolonda.

43 Sambiiwe vino kumwenu. Kamba munhu imwe mdidale jenu yahalonda kuwa mkulu, kolondigwa yawe mtumigwa wa wayage,

44 na munhu imwe mdidale jenu yahalonda kuwa haulongozi, kolondigwa yawe nyakadala wa wose.

45 Kwavija hata nie, Mwana wa Munhu, sizile kusang'hanikiligwa, ila niza kusang'hanika na kulava ugima wangu giladi niwakombole wanhu bwando.”

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu Yokemigwa Batimayo
(Mat. 20:29-34; Luk. 18:35-43)

46 Wavika kudiwambo dikemigwa Yeliko, Yesu viyakalile yolawa mkiwambo na wanahina zake na dale kulu da wanhu, kimbugumbugu imwe yakalile yopula vinhu yokemigwa Batimayo mwanage Timayo kakala yakalile hasi behi na inzila.

47 Viyahulike kamba Yesu wa Nazaleti kobita, kasonga kwinula dizwi yolonga, “Yesu! Mwana wa Daudi! Nyonela bazi!”

48 Wanhu bwando wamkomhokela na wamulongela yavudale. Ila kagendelela ng'hani kutoa nyangi, yolonga, “Mwana wa Daudi! Nyonela bazi!”

49 Yesu kema, kalonga, “Mkemeni.”

Avo wamkema ija imunhu kimbugumbugu wamulongela, “Deng'helela! Inuka kokukema.”

50 Kajasa guo jake, kazumha kachola ha Yesu.

51 Yesu kamuuza, “Kolonda nikutendele choni?”

Ija imunhu kamwidika, “Mkulufunzi, nolonda kulola.”

52 Yesu kamulongela, “Genda, nhamanila yako ikuhonya.”

Bahaja kadaha kulola na kamkweleleza Yesu mnzila.

11

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mat. 21:1-11; Luk. 19:28-40; Yoh. 12:12-19)

1 Viwavikile behi na wambo da Yelusalemu, wavika Betifage hana Ikigongo cha Mizaituni, behi na ikiwambo cha Betania. Yesu kawatuma wanahina zake wabili walongole haulongozi.
2 Kawalongela, “Gendeni hana ikiwambo kili haulongozi wenu. Muhavika, mom'vika mwana mhunda yafungigwe hanapapa munhu yoyose. Mfunguleni munigalile.
3 Na kamba munhu yahawauza habali motenda avo, mulongeleni Mndewa komulonda, na sambi baha kom'bweza.”
4 Avo wachola wam'vika mwana mhunda mulubuga, yafungigwe muna ulwivi lwa ng'anda imwe. Viwakalile womfungula,
5 wanhu wakalile wemile behi nawo wawauza, “Habali mumfungula imwana mhunda?”
6 Wawedika kamba Yesu viyawalongele, na hewo wawaleka wachole nayo.
7 Wamgala imwana mhunda ha Yesu, watandika vivalo vao mumgongo wake, na Yesu kakwela mumgongo wake.
8 Wanhu bwando wanzanza vivalo vao mnzila, wayagwe wakanha mitambi mmigunda waiyanzanza mnzila.
9 Wanhu walongole na wose wawawinzile kukisogo wasonga kwinula dizwi wolonga, “Yatogolwe Mulungu! Mulungu ummoteze ayo yokwiza mtwaga da Mndewa!
10 Mulungu uumoteze undewa ukwiza wa Mndewa Daudi, tata wetu! Yatogolwe Mulungu!”
11 Yesu kengila Yelusalemu, kachola na kwingila muna Ing'anda ya Mulungu, kalola kila hanhu. Ila kwavija zua dikala diswile, kachola Betania na wanahina zake longo dimwe na wabili.

Yesu Kawikila Kinyulu Mtini
(Mat. 21:18-19)

12 Imitondo iyagwe, viwakalile wosegela kulawa Betania, Yesu kakala na nzala.
13 Kawona hatalitali m'biki ukemigwa mtini utimile mitepo, avo kachola kuulola siku kovika tini. Ila viyaukwenhukile, kavika mitepo yeka, kwavija haukalile msimu wa tini.
14 Yesu kaulongela uja umtini, “Haduhu munhu yoyose yondayaje tini kulawa kumwako milongo yose!”

Na wanahina zake wamuhulika.

Yesu Kochola Kuna Ing'anda ya Mulungu
(Mat. 21:12-17; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

15 Viwavikile Yelusalemu, Yesu kachola Kung'anda ya Mulungu, kasonga kuwalava hanze wanhu wose wakalile wogula na kuguza. Kazihindula izimeza za wavunja hela na ivigoda va waguza njiwa,
16 na hamulekile munhu yoyose yapape kinhu chochose yakanhize muna idikonhi da Ng'anda ya Mulungu.
17 Abaho, kawafundiza, “Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, Mulungu kalonga, ‘Ng'anda yangu yokemigwa ng'anda ya nhambiko za isi zose.’ Ila mweye muigalula kuwa fiso da wabavi!”
18 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa wahulika, avo wasonga kuzahila nzila ya kumkoma Yesu. Ila wamdumba kwavija dale jose da wanhu dikala dokanganya mafundo gake.
19 Viivikile ichungulo, Yesu na wanahina zake wasegela hakiwambo kija.

Fundo da Mtini
(Mat. 21:20-22)

20 Imitondo iyagwe, viwakalile wobita mnzila, wawona umtini unyala kusongela kunhembeti mbaka mmizizi.
21 Petulo kakumbukila mbuli zija Yesu zayaulongele umtini, kamulongela Yesu, “Lola, mkulufunzi, uja umtini uwikile kinyulu uholola!”
22 Yesu kawedika, “Mtamanileni Mulungu.
23 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yahakilongela kigongo kino, ‘Goboka

ukalagalile m'bahali,' bila kudungwadungwa mmoyo wake ila kotamanila gaja gayalongile, kotendeligwa.
24 Avo nowalongela, avija vumtambika na kupula kinhu kulawa ha Mulungu, tamanileni kamba m'bokela, na mogweleligwa kinhu chochose chumpula.
25 Na muhawa muna inhambiko, geleni kumgongo kinhu chochose chumuihasanye na munhu yoyose, avo Tata wenu wa kuulanga kovigela kumgongo vilozo venu vumtendile."
26 Avo kamba hamuwagela waenu kumgongo, na Tata wenu havigela kumgongo vilozo venu vimtendile.*

Mbuza ya Udaho wa Yesu
(Mat. 21:23-27; Luk. 20:1-8)

27 Wavika Yelusalemu mwanza uyagwe. Yesu viyakalile yotembela kuna Ing'anda ya Mulungu, wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa na iwakulu wamcholela,
28 wamuuza, "Kotenda mbuli zino na udaho ulihi? Yalihi yakugwelela udaho wa kutenda mbuli zino?"
29 Yesu kawedika kawalongela, "Nowauza mbuli imwe na muhanidika, nowalongela notenda mbuli zino na udaho ulihi.
30 Nilongeleni, Yohana kapata kwahi udaho wa kubatiza, kapata kulawa ha Mulungu ama ulawa ha wanhu?"
31 Wasonga kuibamilila wenyego kwa wenyego, "Tulongeze? Tuhalonga, 'Ulawa ha Mulungu,' kolonga, 'Habali hamumtegeleze Yohana?'
32 Ila sambitulonge, 'Ulawa ha wanhu.' " Wawadumba wanhu, kwavija wanhu wose watogola kamba Yohana kakala muhokozi.
33 Avo wamulongela Yesu, "Hatuvimanyile."
Yesu kawalongela, "Na nie siwalongela kamba notenda mbuli zino na udaho ulihi."

12

Hala da Walimi Mumgunda wa Mizabibu
(Mat. 21:33-46; Luk. 20:9-19)

1 Abaho, Yesu kalonga nao mmahala, "Munhu imwe kakala na mgunda wa mizabibu, kauzengela konhi na kuhimba lwingila lwa kukamulila zabibu na kuzenga ulingo. Abaho, kawapangiza walimi, kachola isi ya kutali.
2 Kipigiti cha kuhuna zizabibu vikivikile, kamtuma nyakadala wake ha iwalimi yakamsolele fungu jake da izizabibu.
3 Iwalimi wamnwang'hula ija inyakadala, wamtoa, na wam'bweza bila kinhu.
4 Abaho, mwene mgunda kamulongela nyakadala iyagwe yachole ha iwalimi yakamsolele zabibu zake, waja iwalimi wamtoa mdipala na kumtendela mbuli za kumgela kinyala.
5 Mwene mgunda kamulagiza nyakadala iyagwe, na heyo wamkoma. Na kawalagiza nyakadala wayagwe bwando, wayagwe wawatoa na wayagwe wawakoma.
6 Munhu yasigale wa kumulagiza kakala mwanage mnogelwa ng'hani wa mwene mgunda. Avo hakimambukizo, kamulagiza mwanage ha iwalimi, kalonga, 'Kwa vovose ino womuhishimila, kwavija mwanangu.'
7 Ila waja iwalimi wakiilongela, 'Ino iyo mwana wa mwene mgunda. Haya izoni tumkome, na uhazi wake wowa wetu!'
8 Avo wamnwang'hula imwana wa mwene umgunda wamkoma na kumwasa hanze ya umgunda wa imizabibu."
9 Yesu kauza, "Abaho, kotenda choni ija imunhu yali na umgunda? Kokwiza na kowakoma iwalimi waja na kuwagwelela walimi wayagwe.
10 Hamzisomile Nyandiko zino Zing'alile?
'Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka kuwa dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza mabwe gose.
11 Mndewa iyo yatendile mbuli ino,
nayo iwa mkanganyo mmeso getu!' "
12 Wakulu wa Wayahudi wageza kumgoga Yesu, kwavija wavitanga kamba kalonga hala dino yowalonga hewo. Ila

* **11:26** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 26.

wakala wowadumba wanhu, avo wamuleka wachola na zao.

Mbuza ya Kuliha Kodi
(Mat. 22:15-22; Luk. 20:20-26)

13 Mafalisayo na wanhu wa Helode* walagizwa na wakulu wa Wayahudi ha Yesu wamwikile vitega mkumuuza.
14 Wamcholela wamulongela, “Mkulufunzi, tuvitanga kamba gweye kolonga mbuli zili kweli, bila kudumba ngelegeza za wanhu. Humdumba munhu yoyose, ila kofundiza ikweli ya Mulungu mwa wanhu. Tulongele, totenda galemigwe na Malagizo getu vituliha kodi ha Kaisali?”†
15 Ila Yesu kavitanga vitega vao kawalongela, “Habali mgeza kunikila vitega? Nigalileni ihela niilole.”
16 Wamgalila hela imwe, kawauza, “Kihanga na ditwaga dino va munhu yalihi?”
Wamwidika, “Va Kaisali.”
17 Avo Yesu kawalongela, “Mulonga goya, avo ga Kaisali mgweleleni Kaisali, na ga Mulungu mgweleleni Mulungu.”
Na hewo wakanganya ng'hani vija viyawedike.

Mbuza ya Kuzuka
(Mat. 22:23-33; Luk. 20:27-40)

18 Abaho, Masadukayo, awo wolonga kamba wanhu hawazuka kulawa mkudanganhika, wamcholela Yesu wamuuza,
19 “Mkulufunzi, Musa katwandikila, ‘Ihawa munhu kadanganhika na kuleka mtwanzi halelile nayo mwana, mkulu wake ama mdodo wake ija yadanganhike kolondigwa yamsole ija ikizuka, yamulelele wana indugu yake yadanganhike.’
20 Avo kukala na wanhu saba wambigalo wa mulango umwe, mkulu wao kasola mtwanzi, kadanganhika bila kulela nayo wana.
21 Abaho, waikabili kamsola ija imtwanzi, vivija kadanganhika bila kulela nayo wana. Na waikadatu gam'vika gagaja,
22 na wasigale wose saba, wanhu wose saba wamsola mtwanzi ija na wadanganhika bila kulela nayo wana. Hakimambukizo, ija imtwanzi na heyo kadanganhika.
23 Avo wanhu wose wadanganhike wahazuka wawe wagima muna idizua da kuzuka kwa wanhu wose, mtwanzi ija kowa mtwanzi wa munhu yalihi? Kwavija wanhu wose saba wakala wamsolile.”
24 Yesu kawedika, “Muhonyela ng'hani! Kwavija hamzimanyile Nyandiko Zing'alile ama mhiko za Mulungu.
25 Wanhu wadanganhike wahazuka hawasola ama kusoligwa, wowa kamba wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
26 Avo tuilole mbuli ya kuzuka kwa wanhu wadanganhike, hamsomile mkitabu cha Musa hanhu handikigwe kitutua kikwaka? Mulungu kalongaze? Kalonga, ‘Nie iyo Mulungu wa Ablaham, na Isaka, na Yakobo.’
27 Heyo si Mulungu wa wanhu wadanganhike ila Mulungu wa wanhu wagima. Mweye muhonyela ng'hani!”

Ndagizi Ng'hulu Kubanza Zose
(Mat. 22:34-40; Luk. 10:25-28)

28 Mfundiza Malagizo ga Musa yakalile haja, kahulika viwakalile wokiibamilila. Kona kamba Yesu kamsambulila vinogile, avo kamcholela na mbuza, kamuuza, “Ndagizi ilihi ili ng'hulu kubanza zose?”
29 Yesu kamwidika, “Ndagizi ili ng'hulu kubanza zose iyo ino. ‘Tegeleza Islaeli! Mndewa Mulungu wetu iyo Mndewa yeiyeka.
30 Mnogele Mndewa Mulungu wako na moyo wako wose, na loho yako yose, na nzonzi zako zose, na mhiko zako zose.’‡
31 Ndagizi ya ikabili iyo ino, ‘Mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vukinogela mwenyego.’§ Haduhu ndagizi ziyagwe zili ng'hulu kubanza zino mbili.”
32 Ija mfundiza Malagizo ga Musa kamulongela Yesu, “Mkulufunzi, kulonga goya! Kulonga ili kweli, vuulongile

* **12:13** ***Wanhu wa Helode*** nhegulo yake *wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa.* † **12:14** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.* ‡ **12:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:4-5. § **12:31** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18.

kamba Mndewa yeiyeka iyo Mulungu na haduhu mulungu iyagwe ila heyo.
33 Kumnogela Mulungu na moyo wako wose, na nzonzi zako zose, na mhiko zako zose, na mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vukiinogela mwenyego, vinoga ng'hani kubanza kumulavila Mulungu nhosa zose za kulukuza na zija zili si za kulukuza."
34 Yesu viyonile ija imunhu kalonga galawile mmoyo, kamulongela, "Huli kutali na Undewa wa Mulungu."
Kulawila haja haduhu munhu yamuuzile Yesu mbuli yoyose.

Mbuza ya Kilisto
(Mat. 22:41-46; Luk. 20:41-44)

35 Yesu viyakalile yofundiza Kuing'anda ya Mulungu, kawauza, "Habali wafundiza Malagizo ga Musa wolonga kamba Kilisto iyo mwana wa Daudi?
36 Daudi mwenyego kalongozigwa na Loho wa Mulungu, kalonga,
'Mndewa kamulongela Mndewa wangu.
Kala kumkono wangu wa ukulume
mbaka vondaniweke wadumuka
zako hasi ya magulu gako.'
37 "Daudi mwenyego komkema Kilisto 'Mndewa.' Avo kodahaze Kilisto kulawa mulukolo lwake?"

Yesu Kowazuma Wanhu Kamba Waiteganye na Wafundiza Malagizo ga Musa
(Mat. 23:1-36; Luk. 20:45-47)

Dale kulu da wanhu dikala dimtegeleza Yesu mkudeng'ha.
38 Viyakalile yofundiza kalonga, "Iteganyeni na wafundiza Malagizo ga Musa. Wonogelwa kuzungulukazunguluka kuno wavalile mikanzu mitali na wonogelwa kulamsigwa na hishima mmasoko,
39 na kusagula vigoda va haulongozi mzing'anda za nhambiko na hanhu hanogile kuna izisona.
40 Wowabulunya vizuka na kutenda nhambiko nhali za uzenzeleganye hameso ga wanhu. Nhaguso yao yowa ng'hulu ng'hani!"

Nhosa ya Kizuka
(Luk. 21:1-4)

41 Yesu kakala habehi na ikia cha kulavila nhosa, kakala yowalola wanhu volava hela zao muna ikia cha kulavila nhosa. Wanhu wagoli walava hela bwando,
42 abaho, keza kizuka mkumbulu kalava hela mbili ndodo ng'hani.
43 Yesu kawakema wanahina zake hamoja kawalongela, "Nowalongela ikweli, kizuka ino mkumbulu kalava hela bwando kubanza wanhu wose.
44 Kwavija wayagwe walava vinhu viwabanzile, ila kizuka ino hamoja na ukumbulu wake, kalava vose vayalinavo."

13

Yesu Kolonga Mbuli ya Kubanangigwa Ng'anda ya Mulungu
(Mat. 24:1-2; Luk. 21:5-6)

1 Yesu viyakalile yolawa Kuing'anda ya Mulungu, mwanahina wake imwe kamulongela, "Mkulufunzi! Lola mabwe gaja vigali makulu na zing'anda vuzinogile ng'hani!"
2 Yesu kamulongela, "Kuzona ng'anda zino ng'hulu? Haduhu dibwe hano dondadisigale hadili, gose gobomoligwa na kwasigwa hasi."

Kugaya na Kugazigwa
(Mat. 24:3-14; Luk. 21:7-19)

3 Yesu kakala yakalile Hakigongo cha Mizaituni, kikalile kigongo kwa kigongo na Ing'anda ya Mulungu. Petulo, Yakobo, Yohana, na Endelea wamuuza kinyele,
4 "Tulongele, mbuli zino zolawila zua jaki? Na tulongele, choni chondakilawile kutulagusila kamba kipigiti kivika cha mbuli zino zose kulawilila?"
5 Yesu kawalongela, "Teganyeni, munhu yoyose sambiyawavwizile.
6 Wanhu bwando wokwiza mtwaga jangu, wolonga 'Nie iyo Kilisto!' na kuwavwizila wanhu bwando.
7 Muhahulika ng'hondo na singilimo za ng'hondo, sambimdumbe. Vinhu kamba avo volondigwa vilawile, ila ikimambukizo hakinavika.
8 Isi yogomba na isi iyagwe, na undewa wogomba na undewa uyagwe, kowa na mgudemo wa isi hanhu na hanhu na nzala. Gano gose gowa kamba usungu wa mwanduso wa kulela mwana.

9 “Teganyeni, kwavija mogogigwa na
kugaligwa m'vitala, molanhigwa mz-
ing'anda za nhambiko. Mogaligwa hau-
longozi wa iwakulu wa isi na wandewa
sama yangu kamba usindila kumwao.
10 Na Usenga Unogile wolondigwa
tanhu upetigwe muisi zose kipigiti
king'hali ikimambukizo hakinavika.
11 Muhagogigwa na kugaligwa m'vitala,
sambimgelegeze kija chondamulonge.
Kipigiti kihavika, longeni gogose
gondamgweleligwe. Kwavija mbuli
zondamulonge haziwa zenu mweye, ila
zolawa ha Loho wa Mulungu.
12 Ndugu komuhonza ndugu yake giladi
yakomigwe, na tata komuhonza mwan-
age. Wana wowahonza watata na wa-
mama zao na kuwatenda wadanganhike.
13 Wanhu wose wowehila mweye sama
yangu, ila yondayananahile mbaka haki-
mambukizo kokomboligwa.

Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi (Mat. 24:15-28; Luk. 21:20-24)

14 “Kipigiti chokwiza vondamone
‘Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi’
kima hanhu hakilondigwe kukala.”
Munhu yosoma na yaitange nhegulo
yake! Yesu kagendelela kulonga, “Avo,
awo wali Yudea wakimbilile m'vigongo.
15 Munhu yali mkiswili cha ng'anda
yake sambiyahumuluke hasi ama yengile
mng'anda yakasole kinhu chochose.
16 Yali kumgunda sambiyabwele ukae
kusola kivalo chake.
17 Wogaya ng'hani watwanzi wali na
inda na wokong'heza mmazua higo!
18 Tambikeni giladi Mulungu yazitende
mbuli zino sambizilawile mkipigiti cha
kihuhe!
19 Kwavija mgayo wa mazua higo wowa
mkulu kubanza mgayo wowose woneke
songela haichanduso Mulungu vayalum-
bile iisi mbaka vino. Na haulawila mgayo
kamba hiwo milongo yose ikwiza.
20 Kamba Mndewa yahalekile kugahun-
guza mazua higo, haduhu munhu yaha-
honile. Ila sama ya awo wamnogele Mu-
lungu, awo yaawasagule, kagahunguza
mazua higo.
21 “Abaho, kamba munhu yoyose ya-
hawalongela, ‘Lola, Kilisto kahano!’ ama
‘Kakuja!’ sambimumtegeleze.
22 Kwavija wolawila makilisto wa
uvwizi na wahokozi wa uvwizi. Wo-
tenda vilaguso na mikanganyo giladi
vihadahika wawakonge hata wanhu
wasaguligwe na Mulungu.
23 Teganyeni! Niwalongela mbuli zose
kipigiti king'hali hakinavika.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu (Mat. 24:29-31; Luk. 21:25-28)

24 “Avo muna gamazua higo kipigiti
cha mgayo vondakimale, zua doziziwala,
mulenge haulava mulangaza wake,
25 nhondo zolagala kulawa kuulanga,
na mhiko za kuulanga zokwekwesigwa
kulawa hazikalile.
26 Abaho, wonyona nie, Mwana wa
Munhu, nikwiza na mawingu na mhiko
na yenzi ng'hulu.
27 Abaho, nowatuma wasenga wa
Mulungu wa kuulanga kuna zing'ambu
nne za ulumwengu wawaduganye
wanhu wasaguligwe na Mulungu kulawa
ng'ambu imwe ya ulumwengu mbaka
ng'ambu iyagwe ya ulumwengu.

Hala da Mtini (Mat. 24:32-35; Luk. 21:29-33)

28 “Muifundize mum'biki wa mtini.
Matambi gake gahasonga udeke wa
kuzuka na kulava matepo, movitanga
kamba vuli da mmabehi.
29 Vivija na mweye, muhazona mbuli
zino zolawila, m'vitange kamba mbuli
zino za mmabehi kusonga.
30 Nowalongela ikweli, mbuli zino zose
zolawilila ing'hali wanhu wa mulelo uno
hawanadanganhika.
31 Ulanga na isi vose vobita, ila mbuli
zangu hazibita.

Haduhu Yotanga Zua ama Saa (Mat. 24:36-44)

32 “Kwa vovose haduhu munhu yoi-
tanga saa ama zua dilihi mbuli zino
vondazilawile, sio wasenga wa Mulungu
wa kuulanga ama nie, Mwana, ila Tata
yeiyeka iyo yoitanga.

33 Goneleleni na teganyeni, kwavija
ham'vitanga kipigiti kilihi mbuli zino von-
dazilawile.
34 Volinga kamba munhu yawagwelele
nyakadala zake kila munhu na sang'hano
yake ya kutenda na kumulongela mwim-
iliza ulwivi yagonelele, abaho, kachola
mwanza na kuwaleka nyakadala zake
wosang'hanika.
35 Avo goneleleni kwavija hamkimany-
ile kipigiti mwene ng'anda vondayeze,
siku ichungulo ama ikilo kikulu ama nzo-
golo zikwika ama imitondo.
36 Ihawa yeheza mkuwasinhukiza, sam-
biyawavike muwasile.
37 Avo kinilonda kuwagong'ondeza,
nowalongela wose kamba, goneleleni!"

14

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mat. 26:1-5; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Gakala gasigale mazua mabili kuvikila
Pasaka na Lusona lwa Imikate Ilibule
Mela. Wakulu wa wakulu wa nhambiko
na wafundiza Malagizo ga Musa wakala
wozahila nzila ya kumgoga Yesu kinyele
wamkome.
2 Walonga, "Sambitutende gano mkipig-
iti cha ulusona, ama wanhu wosongeza
mzahimzahi."

Yesu Kobakigwa Mavuta hiko Betania
(Mat. 26:6-13; Yoh. 12:1-8)

3 Yesu viyakalile Betania, yoja hameza
mng'anda ya munhu imwe yokemigwa
Simoni yakalile na utamu wa dikulu,
mtwanzi imwe keza na nyhupa ya al-
abasta ili na mavuta ga kunung'hila ga
hela bwando, gatendigwe na nado inogile.
Kaifungula inyhupa na kumwitila Yesu
gamavuta mmwiti.
4 Wanhu wayagwe wakalile haja we-
hilwa, wailongela, "Habali mavuta gano
ga kunung'hila gobanangwa kamba vino?
5 Gahaguzigwe zihapatikane hela
zidaha kuliha kitumetume cha mu-
lao umwe, na zihela wahagweleligwe
wakumbulu!" Wamkomhokela ng'hani
mtwanzi ija.
6 Ila Yesu kawalongela, "Mulekeni,
habali mumgaza? Kanhendela kinhu
kinogile ng'hani.
7 Wakumbulu mokala nao mazua gose,
na muhalonda kuwagwelela vinhu kipig-
iti chochose mowagwelela. Ila nie sikala
na mweye mazua gose.
8 Katenda chayadahile, kalubaka
mavuta lukuli lwangu kulutanda na
mazisi mazua ga hamwande.
9 Nowalongela ikweli, kila hanhu
hondaupetigwe Usenga Unogile muu-
lumwengu wose, kino chayatendile mt-
wanzi ino cholongwa mkumkumbukila
heyo."

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu
(Mat. 26:14-16; Luk. 22:3-6)

10 Abaho, Yuda Isikalioti, imwe wa
wanahina longo dimwe na wabili, ka-
chola ha wakulu wa wakulu wa nham-
biko giladi yamuhonze Yesu kumwao.
11 Wadeng'helela ng'hani viwahulike
gaja gayalongile, wailagana kumgwelela
hela. Avo kasonga kuzahila nzila ya
kumgela mmakono gao.

Yesu Koja Mandia ga Pasaka na Wanahina Zake
(Mat. 26:17-25; Luk. 22:7-14, 21-23; Yoh. 13:21-30)

12 Muna dizua da mwanduso wa Ulu-
sona lwa Imikate Ilibule Mela, idizua ajo
wana ng'hondolo wa Pasaka vowochin-
jigwa, wanahina zake wamuuza, "Kwahi
kuulonda tuchole tukakutandile mandia
ga Pasaka?"
13 Yesu kawalagiza wanahina zake wa-
bili kawalongela, "Gendeni mkiwambo,
mom'vika mbigalo yapapile nongo ya
mazi. Mkwelelezeni
14 mbaka hana ing'anda yondayengile,
mulongeleni mwene ng'anda, 'Mkulu-
funzi kouza, Dakwahi digati da wa-
henza kondanidile mandia ga Pasaka na
wanahina zangu?'
15 Kowalagusila gati kulu da uchana,
difagiligwe na kuhambigwa. Tutandileni
mandia himo."
16 Wanahina walawa, wachola haki-
wambo, wavika kila kinhu kamba
viyawalongele. Avo wagatanda gamandia
ga Pasaka.

17 Viivikile ichungulo, Yesu keza na
wanahina zake longo dimwe na wabili.
18 Viwakalile hameza woja, Yesu ka-
longa, “Nowalongela ikweli, munhu imwe
mmwanza wenu yoja hamoja na nie,
konihonza.”
19 Wanahina wona giogio, na wasonga
kumuuza imweimwe, “Nie, Mndewa?”
20 Kawalongela, “Imwe mmwanza
wenu mweye longo dimwe na wabili
yozanhika mkate mkia hamoja na nie.
21 Nie, Mwana wa Munhu, nodangan-
hika kamba Nyandiko Zing'alile vuzimu-
longa, ila kogaya ng'hani munhu ija yon-
dayanihonze nie, Mwana wa Munhu! Vi-
hanogile munhu ija sambiyaleligwe!”

Mandia ga Mndewa
(Mat. 26:26-30; Luk. 22:14-20; 1Kol. 11:23-25)

22 Viwakalile woja, Yesu kasola mkate,
kalonga hewela ha Mulungu, kaumogola
kawagwelela wanahina zake, kawalon-
gela, “Usoleni, uno uwo lukuli lwangu.”
23 Abaho, kasola kikasi, kalonga
hewela ha Mulungu, abaho, kawagwelela
wanahina zake, na wose wang'wa.
24 Kawalongela, “Uno uwo mulopa
wangu wa lagano witika sama ya wanhu
bwando.
25 Nowalongela ikweli, sing'wa kabili
mulelo uno wa zabibu mbaka zua dija
vondaniung'we wa sambi muna Undewa
wa Mulungu.”
26 Viwamambukize kwimba wila, wa-
chola kuna Ikigongo cha Mizaituni.

Yesu Kohokola Avija Petulo Vondayam'bele
(Mat. 26:31-35; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38)

27 Yesu kawalongela wanahina zake,
“Mweye mose, mong'himbila na kundeka,
kamba Zinyandiko Zing'alile vuzilonga,
‘Nomtoa imchunga, na iwang'hondolo
wopwililika.’
28 Ila nihazuka kulawa mkudangan-
hika, nowalongola nochola Galilaya.”
29 Petulo kamulongela, “Kamba wose
wahakuleka ila nie sikuleka!”
30 Yesu kamulongela, “Nokulongela ik-
weli, ikilo ya lelo, nzogolo hanakwika
mianza mibili,* konibela mianza midatu.”
31 Ila Petulo kagangamiza yolonga,
“Hata kamba nihadanganhika hamoja
na gweye, nidanganhike, ila nie sidaha
kukubela gweye!” Na wanahina wose
wasigale walonga vivo.

Yesu Kotambika hiko Getisemane
(Mat. 26:36-46; Luk. 22:39-46)

32 Wavika hanhu hakemigwe Getise-
mane, Yesu kalonga na wanahina zake,
“Kaleni hano, nitambike.”
33 Kawasola Petulo, Yakobo, na Yohana
na heyo mwenyego. Kasonga kudung-
wadungwa na kugaya mmoyo,
34 kawalongela, “Moyo wangu una gio-
gio ng'hani behi na kudanganhika, kaleni
hano mgonelele.”
35 Kachola hamwande kidogo,
kafugama mavindi, katambika kalonga,
vihadahika sambiyabitile muna ikipigiti
cha mgayo.
36 Katambika yolonga, “Tataangu! Gose
godahika kumwako. Nisegezele kikasi
kino cha mgayo. Ila sio kamba vinilonda
nie, ila kamba vuulonda gweye.”
37 Abaho, kabwela ha wanahina zake
kawavika wawasile. Kamulongela Petulo,
“Simoni, kuwasa? Hudahile kugonelela
hata saa dimwe?”
38 Kawalongela, “Goneleleni, na mtam-
bike giladi sambimwingile mkugezigwa.
Kwavija loho yolonda, ila lukuli lutep-
weta.”
39 Kachola mwanza uyagwe, katambika
yolonga mbuli zizija.
40 Viyabwelile kawavika wawasile ka-
bili, kwavija meso gao gakala gamemile
utulo. Wakala wabule da kumulongela.
41 Viyawabwelele mwanza wa ika-
datu, kawalongela, “Mng'hali wasa na
kuhumula? Yotosha! Kwavija kipigiti
kivika! Lola, nie, Mwana wa Munhu,
nohonzigwa, mkugeligwa mmakono ga
wanhu wali na vilozo.
42 Lamukeni tuchole. Lola, munhu
yonihonza ka mmabehi!”

* **14:30** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***mianza mibili.***

Yesu Kogogigwa
(Mat. 26:47-56; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12)

43 Yesu viyakalile yogendelela kulonga, Yuda, imwe wa waja wanahina longo dimwe na wabili, kavika. Keza na dale da wanhu wapapile mizele na mimbwego, wakala watumigwe na wakulu wa wakulu wa nhambiko, wafundiza Malagizo ga Musa, na wakulu.
44 Ija imunhu yamuhonzile kakala yawagwelele kilaguso kawalongela, "Munhu yondanimnonele iyo immulonda. Mgogeni mumsole mchole nayo kuno mmwimiliza ng'hani."
45 Yuda viyavikile, hima kachola ha Yesu na kulonga, "Mkulufunzi!" Abaho, kamnonela.
46 Avo wagolosa makono gao na kumgoga.
47 Ila munhu imwe yakalile yemile hamoja na Yesu, kasomola zele jake na kumuyenza nyakadala wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na kumkanha gwiti jake.
48 Yesu kawauza, "Mwiza na mizele na mimbwego kunigoga nie kamba vija nie na m'bavi?
49 Mazua gose nikala hamoja na mweye nifundiza kuna Ing'anda ya Mulungu, hamunigogile. Ila Nyandiko Zing'alile zolondigwa zivikile kamba vuzandikigwe."
50 Abaho, wanahina zake wose wamuleka, wakimbila.
51 Mmhale imwe yakalile yavalile guo da kuigubika kakala yomkweleleza Yesu. Wageza kumgoga,
52 ila kadileka idiguo da kuigubika kuchugu na kukimbila mwazi.

Yesu Haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
(Mat. 26:57-68; Luk. 22:54-55, 63-71; Yoh. 18:13-14, 19-24)

53 Abaho, wamsola Yesu na kumgala ha Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, na wakulu wa wakulu wa nhambiko, na iwakulu na wafundiza Malagizo ga Musa, wose waiting'hanila.
54 Petulo kamkoleleza Yesu kutalitali mbaka kengila mdikonhi da ing'anda ya Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. Kakala hasi hamoja na wemilizi, yokota moto.
55 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na Ikitala chose Kikulu cha Isi ya Wayahudi wageza kuzahila mbuli ya kumgela m'vilozo Yesu giladi wamkome, ila hawapatile.
56 Wanhu bwando walava usindila wa uvwizi, ila usindila wao hauiduganye.
57 Abaho, wanhu wenuka na kumulonga Yesu mbuli za uvwizi, walonga,
58 "Tumuhulika yolonga, 'Noibomola Ng'anda ino ya Mulungu izengigwe na wanhu. Na gahabita mazua madatu noizenga iyagwe ayo haizengigwe na wanhu.' "
59 Vivija usindila wao hauiduganye.
60 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kenuka haulongozi wao wose kamuuza Yesu, "Kwabule cha kwidika mnhaguso zino zose zowokutagusa?"
61 Ila Yesu kanyamala na halongile chochose. Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuuza Yesu mwanza uyagwe, "Gweye iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu Mwene Yenzi?"
62 Yesu kalonga, "Iyo nene. Na monyona nie, Mwana wa Munhu, nikalile ng'ambu ya ukulume ya Ukulu, nikwiza na mawingu ga kuulanga!"
63 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kasinhuka, kadega guo jake, kalonga, "Hatulonda wasindila wayagwe!
64 Muuhulika ufukuzi wake! Mweye molongaze?"

Wose walamula walonga, "Kaloza, kolondigwa yakomigwe."

65 Wanhu wayagwe wasonga kumtemela mate, wamgubika ikihanga, abaho, wamtoa, walonga, "Zuza, yalihi yakutoile!" Na wemilizi wamsola wamtoa makofi.

Petulo Kom'bela Yesu
(Mat. 26:69-75; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:15-18, 25-27)

66 Petulo viyakalile yakalile hasi mdikonhi, mtwanzi imwe mtumigwa wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko keza behi nayo.
67 Viyamuwene Petulo yokota moto, kamulola ng'hani, abaho, kamulongela,

"Gweye nagwe kukala hamoja na Yesu wa
Nazaleti?"
68 Ila Petulo kabela, kamulongela,
"Sikimanya, ama sikitanga chuulonga."
Abaho, kalawa kunze mkubitila mulwivi
lwa haulongozi, kipigiti kikija nzogolo
keka.†
69 Ija imtumigwa wa kitwanzi kamona
Petulo mwanza uyagwe, kasonga kub-
welela kulonga mbuli iija ha wanhu
wemile behi nayo, "Ino ka mmwanza
wao!"
70 Ila Petulo kabela mwanza uyagwe.
Kipigiti kidodo hamwande, wanhu
wakalile wemile behi wamulongela
Petulo mwanza uyagwe, "Sambiubele,
gweye kwa mmwanza wao, kwavija na
gweye kwa Mgalilaya."
71 Kasonga kudukumiza na kuiduila,
"Simtangile munhu ino yummulonga
mbuli zake!"
72 Abaho, bahaja nzogolo keka mwanza
uyagwe, abaho, Petulo kakumbukila
avija vayamulongele Yesu, "Nzogolo
hanakwika mianza mibili,‡ konibela
mianza midatu." Kabemendeka kakala
hasi kasonga kulila.

15

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mat. 27:1-2, 11-14; Luk. 23:1-5; Yoh. 18:28-38)

1 Ulukwili, wakulu wa wakulu wa
nhambiko waiting'hana hima na iwakulu,
wafundiza Malagizo ga Musa, na Ikitala
chose Kikulu cha Isi ya Wayahudi, na
kugelegeza vondawatende. Wamdaza
Yesu minyolo, wamgala na kumgwelela
Pilato.
2 Pilato kamuuza, "Gweye iyo Mndewa
wa Wayahudi?"
Yesu kamwidika, "Gweye iyo ulonga
avo."
3 Wakulu wa wakulu wa nhambiko
wamtagusa Yesu vinhu bwando,
4 avo, Pilato kamuuza mwanza uyagwe,
"Hulonda kwidika? Tegeleza mbuli zao
zose zowokutagusa!"
5 Mwanza uyagwe Yesu halongile
mbuli, na Pilato kakanganya.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika
(Mat. 27:15-26; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39—19:16)

6 Kila Lusona lwa Pasaka Pilato kakala
yazoele kumfungulila mfungigwa imwe,
ija wanhu iwamulondile.
7 Kipigiti kija munhu yakemigwe Bal-
aba kakala mkifungo sama ya kuwadu-
lukila wanhu wa silikali, na kukoma
mkipigiti cha umzahimzahi wa kuilema
silikali.
8 Dale da wanhu dimwizila Pilato,
wasonga kumuuza yawatendele kamba
viyawatendelaga.
9 Kawauza, "Molonda niwalekesele Mn-
dewa wa Wayahudi?"
10 Kwavija heyo kavitanga kamba,
wakulu wa wakulu wa nhambiko wakala
wamgalile Yesu kumwake sama ya
migongo.
11 Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko
wawaswagiza didale da wanhu dimulon-
gele Pilato yawafungulile Balaba.
12 Pilato kalonga mwanza uyagwe,
"Molonda nimtende choni munhu ino
imumkema Mndewa wa Wayahudi?"
13 Watoa nyangi walonga, "Muwambe
mumsalaba!"
14 Pilato kauza, "Ila choni chayatendile
munhu ino?"
Wose wongeza kutoa nyangi,
"Muwambe mumsalaba!"
15 Pilato kalonda yawanogeze ididale
da wanhu, avo, kawalekesela Balaba.
Abaho, kalagiza Yesu yalanhigwe abaho
kamgela mmakono ga asikali waka-
muwambe mumsalaba.

Asikali Womtendela Uponela Yesu
(Mat. 27:27-31; Yoh. 19:2-3)

16 Asikali wamsola Yesu wamwingiza
mdikonhi da iding'anda da kindewa na
kuwakema hamoja asikali wasigale.
17 Wam'vaza Yesu guo da zambalau,
waluka mkungo wa mizomola, wam'vaza
mditwi jake.
18 Abaho, wasonga kumulamsa mumz-
ihaka, "Kwa mpile, Mndewa wa
Wayahudi!"

† **14:68** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***kipigiti kikija nzogolo keka.***
‡ **14:72** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***mianza mibili.***

19 Wamtoatoa na ludete mditwi,
wamtemela mate, wamfugamila mavindi
na kumwinamila.
20 Viwamambukize kumtendela up-
onela, wam'vula idiguo da zambalau,
abaho, wam'vaza vivalo vake. Abaho,
wamulava hanze ya idiwambo waka-
muwambe mumsalaba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba
(Mat. 27:32-44; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:17-27)

21 Munhu imwe kulawa isi ya Kilene
yokemigwa Simoni, tata wa Alekizanda
na Lufo, kakala yokwingila mdiwambo
kulawa kumigunda, asikali wamshulutiza
yaupape msalaba wa Yesu.
22 Wamsola Yesu wamgala hanhu
hakemigwe Goligota, nhegulo yake,
"Hanhu ha Fulu da Pala."
23 Wageza kumgwelela divai igeligwe
manemane,* ila Yesu haing'wile.
24 Abaho, wamuwamba mumsalaba
na kuigolela vivalo vake wenyego kwa
wenyego, watoa kula walamule yalihi
yapate kivalo kilihi.
25 Ikala saa ndatu ya imitondo viwa-
muwambile mumsalaba.
26 Lupwilili lwa nhaguso yake
lwandikigwa vino, "MNDEWA WA
WAYAHUDI."
27 Na vivija wabavi wabili wawawamba
mumsalaba hamoja na Yesu, imwe
ng'ambu yake ya ukulume na iyagwe
ng'ambu yake ya ukumoso.
28 Na Nyandiko Zing'alile zolonga,
"Kapetigwa hamoja na watenda gehile,"
zivikila.
29 Wanhu wabitile behi na haja
wamwasila maligo watigisa mapala gao
na kulonga, "Aha! Gweye ulondile
kuibananga Ng'anda ya Mulungu na
kuizenga mmazua madatu,
30 uikombole mwenyego, uhumuluke
mumsalaba!"
31 Vivija wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wafundiza Malagizo ga
Musa wamtendela uponela, wenyego
kwa wenyego wolonga, "Kawakombola
wayagwe, ila hadahile kukiikombola
mwenyego!
32 Tumulole Kilisto Mkombola, Mndewa
wa Islaeli, yahumuluke kulawa mumsal-
aba, na tweye tumtogole!"
Vivija na waja wabili wawambigwe
hamoja nayo wamuliga Yesu.

Yesu Kodanganhika
(Mat. 27:45-56; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30)

33 Viivikile saa sita imisi, isi yose ikala
igubikwe na ziza mbaka saa tisa ichun-
gulo.
34 Viivikile saa tisa, Yesu kenula dizwi
kalila yolonga, "Eloi, Eloi, lama sabaki-
tani?" nhegulo yake "Mulungu wangu,
Mulungu wangu, habali undekile?"
35 Wanhu wakalile behi wahulika
mbuli zija, walonga, "Tegeleza, komkema
Eliya!"
36 Munhu imwe kakimbila, kazabika
siponji† mdivai igwaduke kaika kuisota ya
lumango, na kumgwelela Yesu yang'we,
yolonga, "Beta tulole kamba Eliya kok-
wiza kumuhumulusa kulawa mumsal-
aba!"
37 Yesu kenula dizwi kaguta ng'hani,
abaho, kadanganhika.
38 Guo ditungikwe Mng'anda ya Mu-
lungu didegeka vidanga vibili, kulawa
uchana mbaka hasi.
39 Mkulu wa asikali mia wa Loma
yakalile yemile haja haulongozi wa
Yesu, kahulika avija viyakalile yolila na
kumona vija viyodanganhika, kalonga,
"Kweli munhu ino kakala Mwana wa
Mulungu."
40 Kukala na watwanzi wolola kutalitali.
Mmwanza wao wakala Maliamu wa ki-
wambo cha Magidala, Salome, Maliamu
mamaake Usufu na Yakobo mdodo.
41 Watwanzi wano wakala womk-
weleleza Yesu na kumsang'hanikila
viyakalile Galilaya. Vivija watwanzi
bwando wayagwe wakalile wokwela
hamoja na heyo kwiza Yelusalemu,
wakala bahaja.

Lukuli lwa Yesu Lokwikigwa Mdipanga
(Mat. 27:57-61; Luk. 23:50-56; Yoh. 19:38-42)

* **15:23** ***Manemane*** iyo dawa ya kuhunguza usungu mulukuli. † **15:36** ***Siponji*** nhegulo yake *kinhu chochose kifyonza mazi.*

42 Dikala disigale zua dimwe kuvikila
Zua da Mhumulo ajo dikemigwa zua da
msasalo. Avo ichungulo vuikwenhuke,
43 Usufu kulawa mdiwambo da Ali-
mataya, yakalile imwe wa wanhu wa Iki-
tala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, yakalile
yobeta kwiza kwa Undewa wa Mulungu,
bila kudumba kachola ha Pilato kulupula
lukuli lwa Yesu.
44 Pilato kakanganya kuhulika kamba
Yesu kesha kudanganhika. Kamkema
mkulu wa asikali mia wa Loma, kamuuza
kamba Yesu kadanganhika kamala.
45 Viyahulike kulawa ha ija imkulu
wa asikali mia wa Loma kamba Yesu
kadanganhika, Pilato kamulongela Usufu
yakalusole ulukuli.
46 Abaho, Usufu kagula sanda, kaluhu-
mulusa ulukuli, kaluzingiliza sanda
na kulutambalika mdipanga dipukigwe
mdibwe, abaho, kadibimbilisa dibwe
kadika hamulomo wa idipanga.
47 Maliamu wa kiwambo cha Magidala
na Maliamu mamaake Usufu wahona hal-
wikigwe lukuli lwa Yesu.

16

Yesu Kozuka
(Mat. 28:1-8; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10)

1 Vidibitile Zua da Mhumulo, Maliamu
wa kiwambo cha Magidala, Salome,
na Maliamu mamaake Yakobo wagula
mavuta ga kunung'hila giladi wakalubake
lukuli lwa Yesu.
2 Ndamuka ya zua da mwanduso wa
wiki,* zua vudisongile kusimbuka, wa-
chola kudipanga.
3 Wakala wokiilongela wenyego kwa
wenyego, "Yalihi yondayatubimbilisile
idibwe hana umulomo wa idipanga?"
4 Ila viwalolile uchana, wajona dija
idibwe dikalile kulu ng'hani dibimbil-
isigwa kumgwazo.
5 Viwakalile wokwingila mdipanga, wa-
mona mmhale imwe yavalile ng'hanzu
nzelu yakalile kumkono wa ukulume wa
idipanga, wasinhuka.
6 Ila kawalongela, "Sambimsinhuke,
novimanya kamba momzahila Yesu wa
Nazaleti, yawambwigwe mumsalaba. Ka-
haduhu hano, kazuka! Loleni, hanhu
hawamtambalike.
7 Ila gendeni mkawalongele wanahina
zake na Petulo, 'Kowalongola kuchola
Galilaya, ako momona kamba viyawalon-
gele.' "
8 Wahalawa na kukimbila kulawa mdi-
panga, kwavija wagogigwa na bwem-
bwe na mkanganyo, na hawamulongele
munhu yoyose, kwavija wona bwem-
bwe.†

Yesu Komulawilila Maliamu wa Kiwambo cha Magidala
(Mat. 28:9-10; Yoh. 20:11-18)

9 Yesu viyazukile kulawa mkudangan-
hika mdizua da mwanduso wa wiki,
kasonga kumulawilila Maliamu wa ki-
wambo cha Magidala ayo yakalile na
vinyamkela saba wawingigwe.
10 Maliamu kachola kuwalongela waja
wakalile hamoja na heyo, viwakalile
wokiiyalala na kulila.
11 Ila viwahulike kamba Yesu mgima na
heyo mwenyego kamona, hawatogole.

Yesu Kowalawilila Wanhu Wabili
(Luk. 24:13-35)

12 Vuzibitile mbuli zino, Yesu koneka
mwa wanhu wabili wakalile wamtogole
kuno yagaluke ikihanga, wakalile mnzila
wolawa mkiwambo wochola kumigunda.
13 Wabwela na kuwalongela wayao, ila
hawawatogole.

Yesu Kowalawilila Wanahina Longo Dimwe na Imwe
(Mat. 28:16-20; Luk. 24:36-49; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8)

14 Hakimambukizo, Yesu kawalawilila
wanahina longo dimwe na imwe vi-
wakalile woja. Kawakomhokela, kwav-
ija viwakalile bule nhamanila na vija
viwakalile wadala mmioyo yao, kwav-
ija hawawatogole waja wamonile kipigiti
viyazukile kulawa mkudanganhika.
15 Kawalongela, "Gendeni muu-
lumwengu wose mkaupete Usenga Un-
ogile ha wanhu wose.

* **16:2** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.* † **16:8** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 9-20.

16 Munhu yoyose yondayatogole na
kubatizigwa kokomboligwa, ila munhu
yoyose yoleka kutogola kotagusigwa.
17 Na vilaguso vino vokwandakana na
awo wondawatogole. Mtwaga jangu
wowinga vinyamkela, na wolonga ulonzi
wa mkanganyo.
18 Wogoga nyoka na makono gao, na
kamba wahang'wa kinhu chochose cha
kukoma, hakiwagaza. Wokwika makono
gao mwa watamu, na wohona."

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga
(Luk. 24:50-53; Sang'h. 1:9-11)

19 Viyeshile kulonga nao, Mndewa
Yesu kasoligwa uchana kuulanga kakala
kumkono wa ukulume wa Mulungu.
20 Wanahina wachola kuupeta Usenga
Unogile kila hanhu, na Mndewa
kasang'hanika nao na kuzigangamiza
mbuli zake na vilaguso vandakane nazo.

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA LUKA

ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi usimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake, "Usenga Unogile." Vitabu vino vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Luka handike vitabu va mbuli za Yesu ziiyeka, ila vivija kandika mbuli zawatendile wanahina wa Yesu kipigiti viyeshile kudanganhika na kuzuka, kitabu kikemigwa Sang'hano za Watumigwa. Haduhu munhu yakitangile kipigiti chenyego hasa Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka viwandikigwe ama hanhu hawandikigwe, ila wasomi bwando wotogola kamba siku wandikigwa muna imilao ya 70 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto.

Luka iyo yandike, yakalile mganga wa usipitali, vija vayandike na vija vayawikile goya uulonzi volagusa kamba kakala munhu yasomile. Luka kalonda kwandika mbuli za Yesu zili kweli, yosimulila vinhu kamba vivija vuvilawilile, giladi wanhu wavitange goya (1:1-3). Heyo hakalile Muyahudi (Kol 4:10-14), na vija viyandike, kandika mnzila ya kuwatenda wanhu hawali Wayahudi wadahe kuvimanya. Ino yolagusa vinogile kabisa vija viyasimulile mbuli za Wayahudi ziwatendaga (1:8).

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka uilinga ng'hani na vitabu va Matayo na Maluko, kwavija vosimulila kinhu kimwe mnzila imwe. M'vitabu vino vidatu, Luka kasambula ng'hani mvumbuka ya Yohana M'batiza. Vivija Luka kagong'ondeza kugela kumgongo mbuli muisula ya 3:3, 11:4, 23:34, 24:47, na nhambiko muisula ya 3:21, 5:16, 6:12, 11:1-12, na 22:32.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Muisula ya *1:1-4*, Luka koutambuza usenga wake na kulonga kilamso cha kwandika ikitabu.
2. Muisula ya *1:5—4:13*, Luka kosimulila mvumbuka ya Yesu na vija viyasasaligwe sama ya sang'hano.
3. Hanhu hakulu hasigale mkitabu cha Usenga Unogile wandikigwe na Luka muisula ya *4:14—21:38*, kolonga sang'hano yaasang'hane Yesu, hasa mizonza yaatendile na mbuli zayafundize.
4. Muna zisula ndatu za ikimambukizo, *22—24*, kosimulila vija Yesu viyadanganhike, viyazikigwe, na kuzuka kulawa mkudanganhika.

1 Mkulu Teofilo, wanhu bwando waiyoha kwandika mumnhongo mbuli zija zivikizwe mmwetu.
2 Wandika kamba vija vuzikalile zisimulilwa na waja wazonile na meso gao songela haichanduso, awo wakalile wozipeta.
3 Avo na nie, Mkulu, avija vunizilolile goya mbuli zino zose songela ichanduso chake, nivigesa vinoga nikwandikile vinogile.
4 Notenda vino giladi na gweye uitange ikweli ya mbuli zija zuufundizigwe.

Mvumbuka ya Yohana M'batiza Yohokoligwa

5 Kipigiti Helode Mkulu vayakalile mndewa wa Yudea,* kukala na mkulu wa nhambiko imwe twaga jake Zakalia, yakalile wa dale da watambika dikemigwa Abiya. Mtwanzi wake kakala yokemigwa Elizabeti, na heyo kakala wa lukolo lwa mtambika Haloni.
6 Wose wabili wakala womnogela Mulungu na wawinza ndagizi zose za Mndewa bila kusigaza.
7 Zakalia na Elizabeti wakala wabule wana, kwavija Elizabeti kakala bule sambo, na hewo wose wabili wakala wavyele ng'hani.

* **1:5** ***Yudea*** nhegulo yake *isi yose ya Palestina.*

8 Zua dimwe Zakalia kakala yosang'hana
sang'hano za watambika Mng'anda ya
Mulungu, kwavija dale jake da watam-
bika dikala mzamu.
9 Kamba viwazoele kutenda watam-
bika, kula imgwila Zakalia yachole ku-
fusha ubane kuna ikilingo cha kulavila
nhosa. Avo kengila Mng'anda ya Mn-
dewa,
10 wanhu wose wakala wakiilundize
hanze wotambika kipigiti hicho cha ku-
fusha ubane.

11 Msenga wa Mndewa wa kuulanga
kamulawilila, kema ng'ambu ya ukulume
ya ikilingo cha kufushila ubane.
12 Zakalia viyamuwene, kasinhuka,
bwembwe dimwingila.
13 Msenga wa Mulungu wa kuulanga
kamulongela, "Zakalia, sambiudumbe
kwavija Mulungu kazihulika nhambiko
zako, avo Elizabeti mtwanzi wako
kokulelela mwana mbigalo, na gweye
umgwelele twaga dikemigwa Yohana.
14 Kosekelela na kudeng'ha ng'hani, na
wanhu bwando woitoela ng'henze mvum-
buka yake!
15 Kowa mkulu hameso ga Mndewa.
Hang'wa ugimbi ama kinhu chochose cha
kukola. Komemezigwa Loho wa Mulungu
songela mmunda mwa mamaake.
16 Kowabweza wanhu bwando wa Is-
laeli kuli Mndewa Mulungu wao.
17 Kochola haulongozi wa Mndewa na
mhiko na loho ya Eliya, kowaduganyiza
tena watata na wana zao, kowatenda
wanhu wadulu wawe wende avo yam-
tandile Mndewa wanhu zake."

18 Zakalia kamuuza msenga wa Mu-
lungu wa kuulanga, "Novitangaze kamba
mbuli zino zowa avo? Kwavija nie na
mtwanzi wangu tose twa wavyele."

19 Msenga wa Mulungu wa kuulanga
kamwidika, "Nie iyo Gabulieli, mtumigwa
nimaga haulongozi wa Mulungu, nitu-
migwa nikugalile usenga uno unogile.
20 Ila kwavija huzitogole mbuli zangu
zondazivikile mumsimu wake, kowa
bubui, hudaha kulonga mbaka zua dija
gano gose ganikulongele vondagalaw-
ilile."

21 Kipigiti hicho wanhu wakala
wom'beta Zakalia kuno wokanganya ha-
bali kokawa muja Mng'anda ya Mulungu.
22 Viyalawile hanze, kakala hadaha ku-
longa nao, avo wavitanga kamba kakala
yonile nzozi Mng'anda ya Mulungu.
Kakala hadaha kulonga, kakala yolonga
mkulagusa na makono.
23 Kipigiti chake cha kusang'hanika Mu-
ing'anda ya Mulungu vukimalile, kabwela
ukae.
24 Mkipigiti kiguhi mtwanzi wake kap-
ata inda, avo kakala hakae yake milenge
mitano.
25 Kalonga, "Hakimambukizo, Mndewa
kanyonela bazi, kanisegezela kinyala
changu mwa wanhu."

Mvumbuka ya Yesu Yohokoligwa

26 Muna umulenge wa sita wa inda ya
Elizabeti, Mulungu kamulagiza msenga
wake wa kuulanga, yokemigwa Gabu-
lieli, hakiwambo cha Galilaya, kikemigwa
Nazaleti.
27 Kakala na usenga wa mndele imwe
mhambe, mkasano wa munhu imwe
twaga jake Usufu kulawa mulukolo lwa
Mndewa Daudi. Twaga jake Maliamu.
28 Msenga wa Mulungu wa kuulanga
kamcholela kamulongela, "Nokulamsa!
Mndewa ka hamoja nagwe na kaku-
moteza ng'hani!"
29 Maliamu kazanywa ng'hani sama ya
mbuli zija za msenga wa Mulungu wa
kuulanga na kugelegeza choni nhegulo ya
mbuli zija.
30 Msenga wa Mulungu wa kuulanga
kamulongela, "Sambiudumbe, Maliamu,
kwavija Mulungu kanogelwa nagwe.
31 Kopata inda, komulela mwana mbi-
galo, na gweye kolondigwa umgwelele
twaga dikemigwa Yesu.
32 Heyo kowa mkulu na kokemigwa
Mwana wa Mulungu Mkulu Ng'hani. Mn-
dewa Mulungu komgwelela kigoda cha
undewa kamba tataake Daudi.
33 Avo kowa Mndewa wa lukolo lwa
Yakobo milongo yose, Undewa wake
hauziga!"
34 Maliamu kedika kalonga, "Nie na
mhambe. Yodahikaze mbuli ino?"

35 Msenga wa Mulungu wa kuulanga
kedika kalonga, “Loho wa Mulungu
kokuhumulukila, na mhiko za Mu-
lungu Mkulu Ng'hani zokugubika. Avo
mwana yondayavumbuke kowa mwana
yang'alile, kokemigwa Mwana wa Mu-
lungu.
36 Mgelegeze lumbu jako Elizabeti wa-
mulongile kabule sambo, ila sambi kana
inda ya milenge sita hamoja na uvyele
wake.
37 Kwavija haduhu mbuli haidahika ha
Mulungu.”
38 Maliamu kedika kalonga, “Nie na
mtumigwa wa Mndewa, na nhendelwe
kamba vuulongile.” Abaho, ija msenga
wa Mulungu wa kuulanga kahalawa.

Maliamu Komtembelela Elizabeti

39 Kipigiti kidodo hamwande Maliamu
kaisasala, hima kachola kuna ikiwambo
kili muisi ya vigongovigongo ya Yudea.
40 Kengila muna ing'anda ya Zakalia,
kamulamsa Elizabeti.
41 Elizabeti viyahulike ndamsa ya
Maliamu, chana king'hele kizumha mku-
deng'ha muinda ya Elizabeti. Na Elizabeti
kamemezigwa† Loho wa Mulungu,
42 na kenula dizwi kalonga, “Ku-
mota gweye kubanza watwanzi wose, na
imwana yondaumulele kamota!
43 Vilihi mbuli zino ng'hulu zindawilile
nie, hata mama wa Mndewa wangu yeze
kumwangu?
44 Mhunde vinihulike ndamsa yako,
chana king'hele muinda yangu kizumha
mkudeng'ha.
45 Kumota gweye utogole kamba gaja
gayalongile Mndewa kumwako golaw-
ilila!”

Maliamu Komtogola Mulungu

46 Na Maliamu kalonga,
“Moyo wangu womuyenzi Mulungu.
47 Loho yangu yomdeng'helela Mu-
lungu Mkombola wangu.
48 Kwavija kamgelegeza nyakadala
wake imwende!
Avo kusongela lelo wanhu wa milelo yose
wong'hema yamotile,
49 mmbuli zija ng'hulu Mulungu
Mkulu zayanitendele.
Twaga jake ding'ala.
50 Kulawa wanhu wa mulelo umwe
mbaka mulelo uyagwe
kowonela bazi awo womdumba heyo.
51 Kaugolosa mkono wake mkulu
na kawapwililisa awo woitopela
ngelegeza zao.
52 Kawahumulusa wandewa wali na
mhiko walawe muna ivigoda vao
va undewa,
na kawenula iwakumbulu.
53 Wali nzala kawegutiza vinhu vinogile,
na wagoli kawaleka wachole bila
kinhu.
54 Kakigoga kilagano chayailagane na wa-
henga zetu,
avo keza kumtaza mtumigwa wake
Islaeli.
55 Kakumbukila kumonela bazi Ablaham
na lukolo lake lose milongo yose
kamba viwailagane na wahenga
zetu!”
56 Maliamu kakala na Elizabeti kamba
milenge midatu vino, abaho, kabwela
ukae yake.

Mvumbuka ya Yohana M'batiza

57 Kipigiti cha Elizabeti kulela kivika,
kamulela mwana mbigalo.
58 Wanhu wa mmambwegambwega
na walawile mulukolo lwake viwahulike
mbuli zija zinogile za mkanganyo Mn-
dewa ziyamtendele, wose wadeng'helela
hamoja na heyo.
59 Zua da nane weza kumwingiza
kumbi imwana, walonda kumgwaa twaga
da tataake, Zakalia.
60 Mamaake kalonga, “Ndema! Twaga
jake dokemigwa Yohana.”
61 Wanhu wamulongela, “Ila mulukolo
lwenu haduhu munhu yali na twaga
hijo.”
62 Abaho, wamuuza tataake mkumu-
lagusila na makono, womuuza kamba
twaga dilihi doyolonda yagweleligwe
mwanage.
63 Kawapula kibanzi cha kwandikila,
kandika vino, “Twaga jake Yohana.”
Wanhu wose wakanganya.

† **1:41** ***Kamemezigwa Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *kagweleligwa Loho wa Mulungu.*

64 Baho mulomo na lulimi lwake Za-
kalia vifunguligwa, kasonga kulonga, ka-
muyenzi Mulungu.
65 Bwembwe diwengila wanhu wose
wa mmambwegambwega na mbuli hizo
zisimulilwa ng'ambu zose za isi ya
vigongovigongo ya Yudea.
66 Wose wahulike mbuli hizo
wagelegeza mmioyo yao, wolonga,
"Mwana ino kowa munhu wa vilihi?
Kwavija mhiko za Mndewa za hamoja na
heyo."

Zakalia Kohokola

67 Zakalia tataake imwana kamemezwa
Loho wa Mulungu, na kulonga usenga
uno wa Mulungu,
68 "Yayenzigwe Mndewa, Mulungu wa
Islaeli!
Kwavija keza kuwataza wanhu zake
na kuwakombola.
69 Katugwelela Mkombola mkulu,
wa lukolo lwa mtumigwa wake
Daudi,
70 kamba vija vayailagane na wahokozi
zake wang'alile umwaka,
71 kamba kotukombola tulawe
mmakono ga wadumuka,
na kulawa mmakono ga wose watwi-
hile.
72 Kalonga kowonela bazi wahenga zetu
na kudikumbukila lagano jake
ding'alile.
73 Kamduilila Ablaham tata wetu,
74 kailagana na heyo kamba kotukom-
bola kulawa mmakono ga wadu-
muka,
na kututenda tweye tumsang'hanikile
heyo bila bwembwe,
75 giladi tuwe wanhu wang'alile na
tulibule uzenzeleganye haulongozi
wake,
mazua gose ga ugima wetu.

76 "Na gweye, mwanangu, kokwiza
kukemigwa muhokozi wa Mulungu
Mkulu Ng'hani.
Kolongola haulongozi wa Mndewa
kumtandila nzila yake,
77 kowalongela wanhu zake avija von-
dawakomboligwe
mkusegezelwa vilozo vao.
78 Mulungu wetu kogatenda higo sama ya
bazi jake kulu,
na ukombola wake kulawa kuulanga
wotuhumulukila kamba zua da
imitondo
79 na kuwamulikila wose wokala
mdiziza na awo wakala mdisisila
da kudanganhika,
na kugalongoza magulu getu muna
inzila ya tindiwalo."

80 Mwana ija kakula na kuwa na mhiko
muloho. Kakala muluwala mbaka zua
dija viyalawilile mwa wanhu wose wa
Islaeli.

2

Mvumbuka ya Yesu
(Mat. 1:18-25)

1 Mazua gaja mkulu wa undewa wa
Loma, yakalile yokemigwa Augusto, kala-
giza wanhu wakalile muundewa wose wa
Loma matwaga gao gandikigwe mkitabu.
2 Nyandikisha ino ikala ya ichanduso,
kipigiti kija Kulenio viyakalile mkulu wa
isi ya Silia.
3 Avo wose wachola kwandikigwa kila
munhu mkiwambo chake mwenyego.

4 Usufu na heyo kasegela kulawa haki-
wambo cha Nazaleti muisi ya Galilaya,
kakwela kachola kukiwambo cha Betele-
hemu muisi ya Yudea, kwaaleligwe Mn-
dewa Daudi kwavija kakala yolawa mu-
lukolo lwa Daudi.
5 Kachola kwandikigwa hamoja na
mkasano wake Maliamu, ayo yakalile na
inda.
6 Viwakalile hiko, kipigiti chake cha
kulela kivika.
7 Kamulela chaudele mbigalo, kam'vaza
vivalo vowowavazaga wana ving'hele,
kamtambalika mkia kiwadilaga ng'ombe,
kwavija hawapatile gati muna ing'anda
ya wahenza.

Wachunga na Wasenga wa Mulungu wa Kuulanga

8 Ng'ambu ija kukala na wachunga wok-
wimiliza madale gao ga ng'hondolo ikilo
mmigunda.

9 Msenga wa Mndewa wa kuulanga kawalawilila, na yenzi ya Mndewa Mulungu iwamulika ng'ambu zose, wadumba ng'hani.
10 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kawalongela, “Sambimdumbe! Niwagalila mbuli inogile yondaiwatende wanhu wose wadeng'he ng'hani.
11 Kwavija lelo ino muna ikiwambo cha Daudi kavumbuka Mkombola wenu, iyo Kilisto Mndewa.
12 Na vino vivo vondamumtambule, mom'vika mwana king'hele yavazigwe vivalo vowowavazaga wana ving'hele katambalikwa mkia kiwadilaga ng'ombe.”
13 Baho dale kulu da wasenga wa Mulungu wa kuulanga diza kuilumba hamoja na miyao wa ichanduso, womuyenzi Mulungu, wolonga,
14 “Yenzi ha Mulungu yali uchana ng'hani kuulanga,
na tindiwalo muisi, ha wanhu wanogelwe na heyo!”
15 Waja iwasenga wa Mulungu wa kuulanga viwabweleganye kuulanga, waja iwachunga wakiilongela, “Tucholeni Betelehemu tukalole mbuli ino ilawilile, Mndewa yaatulongele.”
16 Avo wachola hima wam'vika Maliamu na Usufu na wamona ija imwana king'hele katambalikwa mkia kiwadilaga ng'ombe.
17 Wachunga viwamonile ija imwana, wawalongela wanhu mbuli za mwana ija ziwahulike kulawa ha msenga wa Mulungu wa kuulanga.
18 Wanhu wose wakanganya viwahulike mbuli ziwalongeligwe na wachunga.
19 Maliamu kazika mbuli zija zose mmoyo wake kuno yozigelegeza.
20 Waja iwachunga wabwela kuno womuyenzi na kumtogola Mulungu, kwavija gaja gawahulike na kugona gawa kamba vija msenga wa Mulungu wa kuulanga viyawalongele.

Mwana Kogweleligwa Twaga

21 Vigabitile mazua manane, kipigiti cha kumwingiza kumbi vikivikile, wamgwaa twaga Yesu, twaga dayagweleligwe na msenga wa Mulungu wa kuulanga kipigiti mamaake hanapata inda.

Yesu Kokwikigwa Mmakono ga Mndewa Mulungu

22 Kipigiti cha Usufu na Maliamu kutaulwa vikivikile kamba Malagizo ga Musa vigalagize, Usufu na Maliamu wamsola imwana wachola na heyo Yelusalemu wamwike mmakono ga Mndewa.
23 Muna Gamalagizo ga Mndewa yandikigwa, “Wana mbigalo wose wa udele wobagulwa na kwikigwa sama ya Mulungu.”
24 Vivija wachola kulava nhosa kamba viilagizwe Mmalagizo ga Mndewa, hua wabili ama makinda mabili ga njiwa.
25 Kipigiti kija kukala na munhu imwe twaga jake Simioni yakalile yokala Yelusalemu. Kakala yomdumba Mulungu, yotenda gamnogele Mulungu na kakala yololela kukombolwa kwa Islaeli. Na Loho wa Mulungu kakala na heyo.
26 Loho wa Mulungu kamgubulila kamba heza kudanganhika mbaka yamone Kilisto Mndewa.
27 Kuno yolongozwa na Loho wa Mulungu, Simioni kachola Kuing'anda ya Mulungu. Usufu na Maliamu viwamgalile Yesu Kung'anda ya Mulungu wamtendele kamba viilagizigwe muna Gamalagizo ga Musa,
28 Simioni kamsola Yesu mmakono gake kuno yomuyenzi Mulungu yolonga,
29 “Avino, Mndewa, kugavikiza gaja gautulongele,
avo muleke nyakadala wako yachole mditindiwalo.
30 Kwavija nyona ukombola wako na meso gangu mwenyego,
31 awo uugalile sama ya wanhu wa isi zose.
32 Mulenge wondauwagubulile Wamhazi gaja gaulonda,
na kugala yenzi mwa wanhu zako wa Islaeli.”
33 Tata na mama wa imwana wakala wokanganya mbuli ziyalongile Simioni yomulonga Yesu.
34 Simioni kawamoteza, kamulongela Maliamu mamaake imwana, “Tegeleza,

mwana ino kavumbuka giladi yawe kilamso cha kuhumuluswa kwa wanhu bwando na kwinuligwa kwa wanhu bwando muna iisi ya Islaeli. Kowa kilaguso kilawa ha Mulungu chondakilemigwe na wanhu,
35 avo ngelegeza za wanhu bwando zili mgati zokoneka. Na gweye mwenyego usungu uli kamba zele wokuhoma mmoyo wako."
36 Vivija kukala na muhokozi imwe mtwanzi m'vyele ng'hani twaga jake Ana, mndele wa Fanueli wa mtala wa Asheli. Kakala yakalile na mbigalo milao saba songela viyasoligwe,
37 songela aho kakala kizuka mbaka viyakalile m'vyele wa milao malongo manane na mine. Kipigiti hicho chose kakala Kung'anda ya Mulungu yomtambikila Mulungu misi na kilo, yofunga na kutambika.
38 Kipigiti kikija keza, na kusonga kamuyenzi Mulungu na kulonga mbuli za ija imwana mmagwiti ga wanhu wose wakalile wololela kukomboligwa kwa Yelusalemu.

Kubwela Nazaleti

39 Usufu na Maliamu viweshile kutenda gose galagizwe muna Gamalagizo ga Mndewa, wabwela ukae yao kukiwambo cha Nazaleti muisi ya Galilaya.
40 Mwana ija kakula, kongezeka mhiko na ng'hungwe, na Mulungu kammoteza.

Yesu Kung'anda ya Mulungu Viyakalile Mmhale

41 Milao yose Usufu na Maliamu wokwelaga wochola Yelusalemu mkipigiti cha lusona lwa Wayahudi lukemigwa Pasaka.
42 Yesu viyakalile mmhale wa milao longo dimwe na mibili, wachola kuna ulusona kamba vowotendaga milao yose.
43 Ulusona vulwishile, wasonga mwanza wa kubwela kumwao, ila Yesu kasigala Yelusalemu. Usufu na Maliamu hawavitangile.
44 Wagiza kakala mdale da wanhu mnzila, wachola mwanza wa zua dimwe, abaho, wasonga kumzahila mwa wandugu na wambwiga zao.
45 Hawamonile, avo wabwela Yelusalemu kumzahila.
46 Zua da ikadatu wam'vika Kung'anda ya Mulungu, kakala na wafundiza Malagizo ga Musa, yowategeleza na kuwauza.
47 Wose wahulike mbuli zake wakanganya ubala na nyidikilo zake.
48 Usufu na Maliamu viwamonile wakanganya ng'hani, Maliamu mamaake kamuuza, "Habali ututendele vino, mwanangu? Tataako na nie tugaya tukuzahila kuno tugudema."
49 Ila heyo kawedika yolonga, "Habali munizahila? Ham'vitangile avija vinilondigwa nikale mng'anda ya Tataangu?"
50 Tataake na mamaake hawaitangile nhegulo ya mbuli ino.
51 Avo Yesu kahumuluka kabwela Nazaleti na hewo, kakala mwende ha tataake na mamaake. Mamaake kazika mbuli zija zose mmoyo wake.
52 Yesu kakula mulukuli na mng'hungwe. Kadeng'helwa na Mulungu na wanhu.

3

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu (Mat. 3:1-12; Mlk. 1:1-8; Yoh. 1:19-28)

1 Mulongo umwe na milao mitano ya undewa wa Mndewa Tibelio, Pontio Pilato kakala mtawala wa isi ya Yudea. Helode Antipa* kakala mtawala wa isi ya Galilaya, na mkulu wake Filipo kakala mndewa wa isi ya Itulea na Tulakoniti. Lisania kakala mndewa wa isi ya Abilene,
2 na Anasi na Kayafa wakala wakulu wa wakulu wose wa nhambiko. Kipigiti kikija mbuli za Mulungu zim'vikila Yohana, mwanage Zakalia, kuja kuluwala.
3 Avo Yohana kachola muisi zose zizunguluke Ulwanda lwa Yolodani, kawapetela, yolonga, "Lekeni vilozo venu mkabatizigwe, na Mulungu kovigela kumgongo vilozo venu."
4 Kamba vija viyandikigwe muna ikitabu cha muhokozi Isaya,
"Munhu kenula dizwi muluwala, yolonga,
'Itandeni nzila ya Mndewa,
mgoloseleni nzila zake.
5 Migea yose yokusiligwa,

* **3:1** ***Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

vigongo na visugulu vose vohimbu-
ligwa.
Nzila ziveduke zogolosigwa,
hali na mikolongokolongo hatele-
buswe.
6 Na wanhu wose wowona ukombola
kulawa ha Mulungu.' "

7 Yohana kawalongela wanhu bwando wamwizile wabatizigwe, "Mweye wana wa nyoka! Iyo yalihi yawazumile kulukimbila lusango lwa Mulungu londalwize?

8 Tendeni mbuli zilagusa kamba muleka vilozo venu. Sambimsonge kuilongela kamba 'Ablaham iyo tata wetu.' Kwavija nie nowalongela Mulungu kodaha kumwinulila Ablaham wana kulawa mgamabwe gano.

9 Avo nhemo ikigwa goya kuikanha mibiki mmisina, avo biki jojose dondadileke kulela mujo unogile dokanhigwa na kwasigwa hamoto."

10 Dale da wanhu dimuuza, "Avo, tutendeze?"

11 Kawalongela, "Yali na vivalo vibili yam'bagulile yalibule, na yali na mandia yatende vivo."

12 Wawila kodi na hewo weza kubatizigwa, wamuuza, "Mkulufunzi, na tweye tutendeze?"

13 Na heyo kawalongela, "Sambimuwile kodi ng'hulu kubanza vumulagizwe."

14 Asikali na hewo weza kumuuza, "Na tweye tutende choni?"

Na heyo kawalongela, "Sambim'bokonye hela za munhu yoyose ama sambimum'vwizile mbuli munhu yoyose, mwenelwe na maliho genu."

15 Wanhu wose wakala wamemile nhamanila ha Yohana, wakala wokiiuza mmioyo yao kamba siku Yohana iyo Kilisto.

16 Avo Yohana kawalongela wanhu wose, "Nie nowabatiza mweye na mazi, ila kokwiza yali na mhiko kubanza nie, nie sidaha hata kufungula nzabi za ng'hwabasa zake. Heyo kowabatiza na Loho wa Mulungu na moto.

17 Heyo kana kia chake cha kubetela ngano yake, yakunzanye ingano kukano, na imikumvi yaisome na moto hauzimikaga."

18 Yohana kaupeta Usenga Unogile mwa wanhu yowazuma mkuwagong'ondeza na mbuli bwando waleke gehile.

19 Ila Yohana kamkomhokela Helode Antipa,† mndewa, kwavija kakala yamsolile Helodia, mtwanzi wa ndugu yake, na gehile gose goyokala yotenda.

20 Avo Helode kabanziliza udumuka wake ha Yohana, na kamgela mkifungo.

Yesu Kobatizigwa
(Mat. 3:13-17; Mlk. 1:9-11)

21 Wanhu wose viweshile kubatizigwa, Yesu na heyo kabatizigwa. Na viyakalile yotambika, ulanga uvuguka,

22 na Loho wa Mulungu kamuhumulukila yalumbile kamba hua. Dizwi dihulikwa kulawa kuulanga, "Gweye iyo Mwanangu uninogele, ninogelwa nagwe."

Wahenga wa Yesu
(Mat. 1:1-17)

23 Yesu viyasongile sang'hano yake, kakala na milao malongo madatu. Na wanhu wamgesa iyo mwana wa Usufu, mwanage Heli.

24 Heli kakala mwanage Matati, Matati kakala mwanage Lawi, Lawi kakala mwanage Meliki, Meliki kakala mwanage Yanai, na Yanai kakala mwanage Usufu,

25 Usufu kakala mwanage Matatia, Matatia kakala mwanage Amosi, Amosi kakala mwanage Nahumu, Nahumu kakala mwanage Hesili, Hesili kakala mwanage Nagai,

26 Nagai kakala mwanage Maati, Maati kakala mwanage Matatia, Matatia kakala mwanage Shemeni, Shemeni kakala mwanage Yoseki, Yoseki kakala mwanage Yoda,

27 Yoda kakala mwanage Yohanani, Yohanani kakala mwanage Lesa, Lesa kakala mwanage Zelubabeli, Zelubabeli kakala mwanage Shelitieli, Shelitieli kakala mwanage Neli,

† **3:19** ***Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

28 Neli kakala mwanage Meliki, Meliki
kakala mwanage Adi, Adi kakala mwan-
age Kosamu, Kosamu kakala mwanage
Elimadamu, Elimadamu kakala mwanage
Eli,
29 Eli kakala mwanage Yoshua, Yoshua
kakala mwanage Eliezeli, Eliezeli kakala
mwanage Yolimu, Yolimu kakala mwan-
age Matati, Matati kakala mwanage Lawi,
30 Lawi kakala mwanage Simioni,
Simioni kakala mwanage Yuda, Yuda
kakala mwanage Usufu, Usufu kakala
mwanage Yonamu, Yonamu kakala
mwanage Eliakimu,
31 Eliakimu kakala mwanage Melea,
Melea kakala mwanage Mena, Mena
kakala mwanage Matata, Matata kakala
mwanage Natani, Natani kakala mwan-
age Daudi,
32 Daudi kakala mwanage Yese, Yese
kakala mwanage Obedi, Obedi kakala
mwanage Boazi, Boazi kakala mwan-
age Salimoni, Salimoni kakala mwanage
Nashoni,
33 Nashoni kakala mwanage Aminad-
abu, Aminadabu kakala mwanage Adi-
mini, Adimini kakala mwanage Ani,
Ani kakala mwanage Heziloni, Heziloni
kakala mwanage Pelesi, Pelesi kakala
mwanage Yuda,
34 Yuda kakala mwanage Yakobo,
Yakobo kakala mwanage Isaka, Isaka
kakala mwanage Ablaham, Ablaham
kakala mwanage Tela, Tela kakala
mwanage Naholi,
35 Naholi kakala mwanage Selugi, Sel-
ugi kakala mwanage Leu, Leu kakala
mwanage Pelegi, Pelegi kakala mwanage
Ebeli, Ebeli kakala mwanage Shela,
36 Shela kakala mwanage Kainamu,
Kainamu kakala mwanage Alufaksadi, Al-
ufaksadi kakala mwanage Shemu, Shemu
kakala mwanage Nuhu, Nuhu kakala
mwanage Lameki,
37 Lameki kakala mwanage Metusela,
Metusela kakala mwanage Henoko,
Henoko kakala mwanage Yaledi, Yaledi
kakala mwanage Mahalaleli, Mahalaleli
kakala mwanage Kainamu,
38 Kainamu kakala mwanage Enoshi,
Enoshi kakala mwanage Seti, Seti kakala
mwanage Adamu, Adamu kakala mwan-
age Mulungu.

4

Yesu Kogezigwa
(Mat. 4:1-11; Mlk. 1:12-13)

1 Yesu kalawa Mulwanda lwa Yolodani
kuno yamemile Loho wa Mulungu, ka-
longozwa na Loho wa Mulungu mbaka
muluwala.
2 Ako kagezigwa na Mwenembago
mkipigiti cha mazua malongo mane.
Kipigiti hicho chose hadile kinhu cho-
chose, kipigiti hicho vikimalile, kona
nzala.
3 Mwenembago kamulongela, “Uhawa
gweye iyo Mwana wa Mulungu, dilongele
dibwe dino digaluke mkate.”
4 Yesu kedika kalonga, “Yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile, ‘Munhu hawa
mgima sama ya mkate wiyeka.’ ”
5 Mwenembago kamsola kamgala
uchana ng'hani, mkipigiti kiguhi kamu-
lagusila ndewa zose za ulumwengu.
6 Mwenembago kamulongela, “Nokug-
welela mhiko zino zose na mali gano
gose, kwavija nigweleligwa na nodaha
kumgwaa yoyose inimulonda.
7 Uhanitambikila, vino vose vowa vako
gweye.”
8 Yesu kamwidika, “Yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile, ‘Mtambikile Mn-
dewa Mulungu wako na umsang'hanikile
heyo yeiyeka!’ ”
9 Mwenembago kamsola kamgala
Yelusalemu kuna inhembeti ya Ing'anda
ya Mulungu, kamulongela, “Uhawa
gweye iyo Mwana wa Mulungu, ibwanhe
hasi kulawa hano.
10 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile, ‘Mulungu kokulagizila
wasenga zake wa kuulanga wakwimilize.’
11 Kabili yandikigwa, ‘Wokudang'ha
mmakono gao, sambiuikwale mgulu
wako muna idibwe.’ ”
12 Ila Yesu kamwidika, “Yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile, ‘Sambiumgeze
Mndewa Mulungu wako.’ ”
13 Mwenembago viyeshile kumgeza
mmbuli zose, kamuleka mkipigiti kidodo.

Yesu Kosonga Sang'hano Zake Muisi ya Galilaya
(Mat. 4:12-17; Mlk. 1:14-15)

14 Yesu kabwela muisi ya Galilaya yamemile mhiko za Loho wa Mulungu, na singilimo zake zenela isi zose za mmambwegambwega.
15 Na heyo kakala yowafundiza wanhu muna zing'anda zao za nhambiko, na wanhu wose wamtogola.

Yesu Kolemigwa Mkiwambo cha Nazaleti
(Mat. 13:53-58; Mlk. 6:1-6)

16 Abaho, Yesu kachola Nazaleti kiwambo chayakulile, na muna Idizua da Mhumulo, kengila mng'anda ya nhambiko kamba vayazoele. Kema giladi yasome Nyandiko Zing'alile.
17 Kagweleligwa ikitabu cha muhokozi Isaya. Kakigubula kavika hanhu handikigwe vino,
18 "Loho wa Mndewa ka hamoja na nie,
kwavija kanisagula niwagalile wakumbulu Usenga Unogile.
Kanilagiza niipete ndekesa mwa awo wagogigwe,
na vimbugumbugu wadahe kulola,
niwadohole waja wogazigwa.
19 Na kupeta kamba kipigiti kivika
cha mndewa kuwakombola wanhu zake."
20 Abaho, Yesu kakigubika ikitabu kam'bwezela mwimilizi wa ing'anda ya nhambiko, abaho, kakala hasi. Wanhu wose wakalile muja mng'anda ya nhambiko wamulola ng'hani.
21 Na heyo kawalongela "Lelo Nyandiko zino Zing'alile zivikila, kamba vumuhulike."
22 Wanhu wose wanogelwa ng'hani, wakanganya mbuli zinogile zayalongile. Walonga, "Ino sio mwanage Usufu?"
23 Yesu kawalongela, "Nivitanga kamba monilongela ulonzi uno, 'Mganga, ihonye mwenyego! Gaja gatuhulike ugatendile Kapenaumu ugatende hano hakiwambo chako mwenyego.' "
24 Kagendelela kulonga, "Nowalongeleni ikweli, muhokozi hatogoligwa hakae yake mwenyego.
25 "Kweli, kukala na vizuka bwando muna iisi ya Islaeli kipigiti chayakalile Eliya, kipigiti mvula vuilekile kutoa milao midatu na milenge sita, nzala ikala mpamanho muna iisi yose.
26 Ila Eliya hatumigwe ha kizuka yoyose, ila ha kizuka imwe yakalile Salepta muna iisi ya Sidoni.
27 Na kukala wanhu bwando wakalile na dikulu muna iisi ya Islaeli kipigiti chayakalile muhokozi Elisha, na haduhu mtamu yoyose wa dikulu yahonyigwe, ila Naamani yeiyeka yakalile yokala muisi ya Silia."
28 Wanhu wose wakalile muja mng'anda ya nhambiko viwahulike mbuli zija wona lusango.
29 Wema, wamkwekwesa Yesu, wamulava hanze ya ikiwambo. Wamsola wamgala uchana ya ikigongo, haja idiwambo jao hadizengigwe, walonda kumsung'hizila mdigema.
30 Ila Yesu kabita hagatigati yao, kachola na zake.

Munhu Yali na Kinyamkela
(Mlk. 1:21-28)

31 Abaho, Yesu kachola kukiwambo cha Kapenaumu muisi ya Galilaya, kawafundiza wanhu muna Dizua da Mhumulo.
32 Wakanganya avija voyokala yofundiza kwavija mbuli zake zikala na udaho.
33 Muja muna ing'anda ya nhambiko kukala na munhu yakalile na kinyamkela, katoa nyangi yolonga,
34 "Ka! Kotulonda choni gweye, Yesu wa Nazaleti? Kwiza kutubananga? Nokutanga, gweye iyo Ung'alile wa Mulungu!"
35 Yesu kamkomhokela ija kinyamkela, yolonga, "Nyamala, mulawe munhu ino." Kinyamkela kam'bwanha hasi ija imunhu hameso gao, kamulawa bila kumulumiza hanhu.
36 Wanhu wose wakanganya, wailongela, "Mbuli zaki zino? Munhu ino kana mhiko na udaho wa kuwakomhokela vinyamkela, nao wolawa!"
37 Mbuli za Yesu zenela ng'ambu zose za isi ija.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando
(Mat. 8:14-17; Mlk. 1:29-34)

38 Yesu kalawa muna ing'anda ya nhambiko, kachola hakae ya Simoni. Mama mkwe yake Simoni kakala yolumwa homa ng'hali, avo wamulongela Yesu yamuhonye.
39 Yesu keza kema behi na heyo, kaikomhokela ija ihoma, imulawa, kenuka na kuwasang'hanikila.
40 Viivikile ichungulo, wanhu wose wawagala ha Yesu wanhu zao wakalile wolumwa vitamu va namna zose, kawekila makono gake kawahonya.
41 Vinyamkela wawalawa wanhu bwando, watoa nyangi wolonga, "Gweye iyo Mwana wa Mulungu."
Yesu kawakomhokela hawalekile walonge, kwavija wamtanga heyo iyo Kilisto.

Yesu Koupeta Usenga Unogile Mzing'anda za Nhambiko
(Mlk. 1:35-39)

42 Ulukwili, Yesu kasegela kachola hanhu halibule wanhu. Wanhu wasonga kumzahila, viwamonile, wageza kumzuila sambiyasegele hamwao.
43 Ila heyo kawalongela, "Nolondigwa niupete Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu m'viwambo viyagwe, kwavija nhumigwa nhende vino."
44 Kakala yowapetela wanhu Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu muna zing'anda za nhambiko muisi yose ya Yudea.

5

Yesu Kowakema Wanahina wa Ichanduso
(Mat. 4:18-22; Mlk. 1:16-20)

1 Zua dimwe Yesu kakala yemile hamgwazo wa Idilamba da Genesaleti. Wanhu wakala wokiibabanika wokwenhuka behi na heyo kutegeleza mbuli za Mulungu.
2 Kazona ngalawa mbili mulugigo lwa idilamba, zikigwe haja na waloa somba, wakalile wosuluza nhando zao.
3 Yesu kengila mngalawa imwe ikalile ya Simoni, kamulongela Simoni yaikwenhuse hamwande, hatalitali na ulugigo lwa idilamba. Yesu kakala mngalawa yowafundiza wanhu bwando.
4 Viyeshile kulonga kamulongela Simoni, "Kwenhusa ingalawa hamwande hana ididindi da idilamba, na gweye na wayago tandeni nhando zenu muloe somba."
5 Simoni kamulongela, "Mndewa, tugonelela tuloa somba hatupatile kinhu, ila kwavija gweye kulonga, nozitanda nhando."
6 Viwazitandile izinhando, wonza somba bwando, na nhando zao zisonga kukanhika.
7 Wawakema wayao wakalile mngalawa iyagwe weze kuwataza. Weza wamemeza somba ngalawa zose mbili, avo ngalawa zikala mmabehi kudidimila mmazi.
8 Simoni Petulo viyagonile gaja, kafugama mavindi haulongozi wa Yesu, yolonga, "Mndewa, sambiung'hwenhukile kwavija nie nna vilozo!"
9 Simoni na wayage wose wakanganya avija viwonzile somba bwando kamba vija.
10 Yakobo na Yohana wanage Zebedayo, wakalile waloa somba wayage Simoni, vivija wakanganya. Yesu kamulongela Simoni, "Sambiudumbe, kusongela lelo kowa muloa wanhu."
11 Wazikwekwesa zingalawa wazika mumgwazo wa idilamba, waleka gose wamkweleleza Yesu.

Yesu Komuhonya Mtamu wa Dikulu
(Mat. 8:1-4; Mlk. 1:40-45)

12 Yesu viyakalile mdiwambo dimwe da hiko, kaiting'hana na mbigalo imwe yakalile na dikulu lukuli lugima. Viyamonile Yesu, kafugama mavindi, kamulongela mkuiyalala, "Mndewa, uhalonda, kodaha kunihonya."
13 Yesu kagolosa mkono wake kamkwasa yolonga, "Nolonda, hona!" Kipigiti kikija kahona utamu wa dikulu.
14 Abaho, Yesu kamulagiza yolonga, "Sambiumulongele munhu yoyose, ila genda dimwe kwa dimwe ha mkulu wa nhambiko yakulole goya, abaho, ukalave nhosa kamba Musa vayalagize, giladi iwe usindila mwa wanhu wose kamba kuhona."
15 Ila mbuli za Yesu zibanza kwenela muisi yose, wanhu bwando weza kumtegeleza na kuhonyigwa vitamu vao.

16 Ila Yesu mianza bwando kakala
yonyelenhuka yochola hanhu halibule
wanhu kutambika.

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole (Mat. 9:1-8; Mlk. 2:1-12)

17 Zua dimwe Yesu kakala yofundiza.
Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga
Musa, walawile m'viwambo vose va
Galilaya, Yudea na kulawa Yelusalemu,
wakala baho. Mhiko za Mndewa zikala
na heyo, avo kawahonya watamu.
18 Baho weza wanhu wampapile
munhu yaholole mulusazi, wageza
kumwingiza mng'anda wamwike haulon-
gozi wa Yesu.
19 Avija wanhu viwakalile wamemile
hawadahile kumwingiza mng'anda. Avo
wampapa, wamgala uchana mkiswili, wa-
fumula usoti, wamuhumulusa hamoja na
lusazi lwake, na kumwika hagatigati ya
ididale da wanhu haulongozi wa Yesu.
20 Yesu viyonile avija viwakalile na
nhamanila ng'hulu, kamulongela ija
imunhu, “Mbwiga, vilozo vako vigeligwa
kumgongo.”

21 Wafundiza Malagizo ga Musa na
Mafalisayo wasonga kukiiuza, “Iyo yal-
ihi yofukula? Mulungu yeiyeka yodaha
kugela kumgongo vilozo va wanhu!”

22 Ila Yesu kazitanga ngelegeza zao,
kawauza, “Habali mgelegeza mbuli
kamba azo?
23 Dilihi dibuhile ng'hani, kulonga,
‘Vilozo vako vigeligwa kumgongo,’ ama
kulonga, ‘Ima wima utembele’?
24 Nolonda m'vitange kamba, nie,
Mwana wa Munhu, nna udaho wa
kuvigela kumgongo vilozo va wanhu
muisi.” Abaho kamulongela ija imunhu
yaholole, “Ima wima, papa lusazi lwako,
uchole ukae yako.”

25 Baho ija imunhu kema wima hameso
gao wose, kasola lusazi lwake lwayakalile
yaluwasile, kachola ukae yake kuno
yomuyenzi Mulungu.
26 Wanhu wose wakanganya, kuno
wona bwembwe, wamuyenzi Mulungu,
wolonga, “Lelo tona mbuli za mkan-
ganyo!”

Yesu Komkema Lawi (Mat. 9:9-13; Mlk. 2:13-17)

27 Viyeshile kutenda higo, Yesu kalawa
hanze, kamona muwila kodi imwe
yokemigwa Lawi, yakalile muna ing'anda
yake ya kulihila kodi. Yesu kamulongela,
“Ng'holeleza.”
28 Na heyo kenuka, kaleka gose,
kamkoleleza.
29 Abaho, Lawi kamtendela lusona
lukulu ng'hani Yesu mng'anda yake, na
dale kulu da wawila kodi na wanhu
wayagwe wakala woja na heyo.
30 Mafalisayo na wafundiza Malagizo
ga Musa wakalile mdidale jao wawat-
wanganikila wanahina wa Yesu, wouza,
“Habali moja na kung'wa na wawila kodi
na watenda vilozo wayagwe?”
31 Yesu kedika kalonga, “Wanhu wag-
ima hawamulonda mganga, ila waja wali
watamu wawo womulonda.
32 Sizile kuwakema wanhu walibule
vilozo, ila wanhu wali na vilozo waleke
vilozo vao.”

Mbuza ya Kufunga (Mat. 9:14-17; Mlk. 2:18-22)

33 Wanhu wamulongela Yesu,
“Wanahina wa Yohana M'batiza wofunga
mianza bwando na kutambika, na
wanahina wa Mafalisayo wotenda vivo.
Ila wanahina zako woja na kung'wa.”
34 Yesu kawalongela, “Mokwagiza
modaha kuwatenda wambwiga za mu-
lawilamhambe wafunge kipigiti mulawil-
amhambe yang'hali hamoja nawo?
35 Ila kipigiti chovika avija mulaw-
ilamhambe vondayasegezigwe hamwao,
aho baho vondawafunge.”
36 Vivija Yesu kawalongela hala dino.
“Haduhu munhu yokanha kidanga cha
kivalo cha sambi na kukigela mkivalo cha
mwaka. Kamba yahatenda avo, kokidega
ikivalo cha sambi, na acho ikidanga cha
ikivalo cha sambi hakilumba mkivalo cha
mwaka.
37 Vivija wanhu hawagela divai ya
sambi muna vibuyu va umwaka vi-
tendigwe na kwembe, kwavija ija idivai
ya sambi yovitula ivibuyu vitendigwe na
kwembe, avo idivai yokwitika na vibuyu
vitendigwe na kwembe vobanangika.

38 Vilumbaga, divai ya sambi igeligwe
muna vibuyu va sambi vitendigwe na
kwembe.
39 Na haduhu munhu yolondaga divai
ya sambi kuno yeshile kung'wa divai ya
mwaka, mana kolonga, 'Ya mwaka ibanza
kunoga.' "

6

Mbuza ya Zua da Mhumulo
(Mat. 12:1-8; Mlk. 2:23-28)

1 Yesu kakala yotembela muna imi-
gunda ya ngano Mdizua dimwe da Mhu-
mulo. Wanahina zake wasonga ku-
fyola zisota za gamakungwi ga ngano,
wagafigisa mmakono gao, ikwisha waja
zinzele.
2 Mafalisayo wayagwe wamuuza, "Ha-
bali motenda gagomeswe kutendigwa
Mdizua da Mhumulo?"
3 Yesu kawedika kawalongela, "Ham-
somile kija chayatendile Daudi kipigiti
heyo na wayage viwakalile na nzala?
4 Kengila mdihema da Mulungu, kaija
imikate ilavigwe nhosa ha Mulungu, na
iyagwe kawagwelela wayage. Vinhu
vikalile vigomeswe Mmalagizo getu
kudigwa na munhu yoyose ila wakulu
wa nhambiko weiyeka."
5 Yesu kamambukiza mkulonga, "Nie,
Mwana wa Munhu, nene Mndewa wa Zua
da Mhumulo."

Munhu Yali na Mkono Uholole
(Mat. 12:9-14; Mlk. 3:1-6)

6 Zua diyagwe da Mhumulo Yesu
kengila mng'anda ya nhambiko na kufun-
diza. Kukala na munhu yaholole mkono
wake wa ukulume.
7 Mafalisayo na wafundiza Malagizo
ga Musa wakala wozahila kilamso cha
kumtagusila Yesu, avo wamulola ng'hani
wone kamba kohonya Mdizua da Mhu-
mulo.
8 Yesu kazitanga ngelegeza zao avo ka-
mulongela ija imunhu, "Ima wima, wize
hano haulongozi." Ija imunhu kema
wima, abaho, kachola haulongozi.
9 Abaho, Yesu kawalongela, "Nowauza,
Malagizo getu golonga tutende choni
Mdizua da Mhumulo? Tutende ganogile
ama gehile? Kumuhonya munhu ama
kumkoma?"
10 Kawalola wanhu wose, abaho, ka-
mulongela ija imunhu, "Golosa mkono
wako." Na heyo kaugolosa, na mkono
wake ubwela goya.
11 Wona lusango wasonga kuiuza vija
vondawamtende Yesu.

Yesu Kosagula Watumigwa Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:1-4; Mlk. 3:13-19)

12 Zua dimwe mkipigiti kija, Yesu ka-
chola kukigongo kutambika, kagonelela
yomtambikila Mulungu.
13 Viivikile imitondo, kawakema
wanahina zake na kawasagula longo
dimwe na wabili, awo yawakemile
watumigwa zake,
14 Simoni, yagweleligwe twaga da
Petulo, na ndugu yake Endelea, na Yakobo
na Yohana, na Filipo na Batolomayo,
15 na Matayo na Tomaso, na Yakobo
mwanage Alufayo, na Simoni yakalile
yokemigwa Mgombeleza Isi ya Islaeli,
16 na Yuda mwanage Yakobo, na Yuda
Isikalioti, yamuhonzile Yesu.

Yesu Kofundiza na Kuhonya
(Mat. 4:23-25)

17 Yesu viyahumuluke kulawa
hakigongo na watumigwa zake, kema
hanhu hatambalale na wanahina zake
bwando. Na wanhu bwando weza
kulawa isi yose ya Yudea na kulawa
Yelusalemu na kulawa viwambo vose va
mhwani ya Tilo na Sidoni.
18 Weza kumtegeleza na kuhonyigwa
vitamu vao. Waja wakalile wogazigwa
na vinyamkela vivija na hewo weza na
wahonyigwa.
19 Wanhu wose walonda kumkwasa
kwavija mhiko za uhonya zikala zimu-
lawa na kuwahonya wanhu wose.

Kudeng'ha na Giogio
(Mat. 5:1-12)

20 Yesu kawalola wanahina zake na
kulonga,
"Mmota mweye iwakumbulu wa gamali,
kwavija Undewa wa Mulungu uli
wenu!
21 Mmota mweye muli nzala sambi,
kwavija kwiza mokwiguta!

Mmota mweye mulila sambi,
kwavija kwiza moseka!
22 “Mmota mweye avija wanhu wa-
hawehila, na kuwalema, na kuwaliga, na
kuwabanangila matwaga genu sama ya
nie, Mwana wa Munhu!
23 Deng'heni mmazua higo na zumheni
mkudeng'ha kwavija maliho genu
makulu mwikiligwa kuulanga. Kwavija
wahenga zao wawatendela wahokozi
gano gowotenda.

24 “Ila mojona mweye muli wagoli sambi,
kwavija mwisha kubokela uhondo
wenu.
25 Mojona mweye mwigute sambi,
kwavija mochola na nzala.
Mojona mweye mseka sambi,
kwavija mokwiza kuiyalala na kulila.
26 “Mojona, avija wanhu wose von-
dawawatogole, kwavija wahenga zao
wakala wowatogola kamba avo wahokozi
wa uvwizi.

Kuwanogela Wadumuka
(Mat. 5:38-48; 7:12a)

27 “Ila nowalongeleni mweye mu-
nitegeleza, wanogeleni wadumuka zenu,
watendeleni ganogile awo wawehile.
28 Wamotezeni awo wowadukumiza, na
watambikileni awo wowatendela gehile.
29 Munhu yahakutoa mkanza dimwe,
muhindusile na diyagwe, na munhu ya-
hakuboka koti jako, muleke yasole na
kanzu yako.
30 Munhu yoyose yondayakupule kinhu
mgwelele, na munhu yahasola kinhu
chako, sambiumulongele yakubwezele.
31 Watendeleni wanhu kamba vija vu-
mulonda wanhu wawatendele mweye.
32 “Kamba muhawanogela wanhu
wowanogela mweye, maliho galihi
gondam'bokele? Kwavija hata wali
na vilozo na hewo wowanogela awo
wawanogele!
33 Muhawatendela ganogile awo wowa-
tendela mweye ganogile, maliho galihi
gondam'bokele? Kwavija wali na vilozo
nawo wotenda vivo.
34 Avo muhawakalizi mali genu ha awo
mtamanila wodaha kuliha, maliho galihi
gondam'bokele? Kwavija wali na vilozo
wowakalizi wali na vilozo wayao wab-
wezeligwe kikija chawakalizigwe.
35 Viha! Ila wanogeleni wadumuka
zenu na watendeleni ganogile, wakalizini
wanhu mali genu, sambimtamanile kub-
wezelwa na kinhu. Avo kwiza mog-
weleligwa maliho makulu, avo mowa
wana wa Mulungu Mkulu Ng'hani, kwav-
ija heyo kotenda ganogile mwa wanhu
wabezi na wotenda gehile.
36 Muwe na bazi kamba Tata wenu
viyali na bazi.

Kuwatagusa Wayagwe
(Mat. 7:1-5)

37 “Sambimuwataguse wayagwe, na
Mulungu hawatagusa mweye. Sam-
bimuwadununze wayagwe, na Mulungu
hawadununza mweye. Geleni kumgongo
vilozo va wanhu wayagwe, na Mulungu
kovigela kumgongo vilozo venu.
38 Wagweleleni wanhu vinhu, na
Mulungu kowagwelela mweye. Mhima
imemile, isindiligwe na kutigiswa
na kwitika iyo yondamgweleligwe
m'vipepelo venu. Kwavija mhima
yondamuwapimile wayagwe iyo mhima
yondampimilwe mweye.”
39 Avo Yesu kawalongela hala dino,
“Kimbugumbugu hadaha kumulongoza
kimbugumbugu miyage, kamba yaha-
tenda avo, wose wabili wogwila mdiko-
longo.
40 Mwanahina hamuhuma mkulufunzi
wake, ila mwanahina yeheshiliza kufun-
dizigwa kowa kamba mkulufunzi wake.
41 “Habali ukilola kikupi msiso da
ndugu yako, na huchona kibanzi kili
msiso jako mwenyego?
42 Kodahaze kumulongela ndugu yako,
‘Ndugu yangu, beta nikilave kikupi mdi-
siso jako,’ kuno hudaha hata kuchona
kibanzi kili msiso jako mwenyego? Kide-
lenya gweye! Tanhu kilave ikibanzi kili
msiso jako mwenyego, abaho, kodaha
kulola goya kukilava kikupi kili mdisiso
da ndugu yako.

M'biki na Mujo Wake
(Mat. 7:16-20; 12:33-35)

43 “M'biki unogile haulela mujo wihile,
vivija m'biki wihile haulela mujo unogile.

44 Kila m'biki wotambulwa sama ya
mujo wake uulela. Hudaha kubawa tini
muna imizomola, ama zabibu muna zim-
bigili.
45 Munhu yanogile kolava ganogile ku-
lawa mngama ya vinhu vinogile vili
mmoyo wake. Munhu yehile kolava
gehile kulawa mngama ya vinhu vi-
hile. Kwavija mulomo wolonga kimemile
mmoyo.

Wazenga Ng'anda Wabili
(Mat. 7:24-27)

46 "Habali mong'hema, 'Mndewa, Mn-
dewa,' abaho, hamtenda gaja ganiwalon-
gela?
47 Kila munhu yokwiza kumwangu na
kutegeleza mbuli zangu na kuzitogola,
nowalagusila kilihi kilingile na heyo.
48 Kalinga na munhu yozenga ng'anda,
kahimba lukwambaza hasi ng'hani
mbaka kavika dibwe, avo kazenga msingi
mdibwe. Lwanda lutula na kugeza
kuikulula ng'anda ija, ila haludahile
kuitigisa kwavija izengigwa goya.
49 Ila munhu yoyose yohulika mbuli
zangu na kuzileka baho, ayo kalinga
na munhu yazengile ng'anda yake bila
kuhimba ng'hani lukwambaza na kwika
msingi. Mkipigiti kidodo lwanda lutula
na kuikulula ng'anda ija, igwa mkipigiti
kiguhi. Na igwa yake ikala ihile ng'hani."

7

Yesu Komuhonya Nyakadala wa Mkulu wa Asikali Mia wa Loma
(Mat. 8:5-13)

1 Yesu viyeshile kulonga mbuli zino
zose mwa wanhu, kachola kukiwambo
cha Kapenaumu.
2 Mkulu wa asikali mia wa Loma kakala
na nyakadala yakalile yamnogele ng'hani,
ija inyakadala kakala mtamu ng'hani behi
na kudanganhika.
3 Ija imkulu wa iwaasikali mia wa Loma
viyahulike singilimo za Yesu, kawatuma
wakulu wa Wayahudi wakamulongele
yeze yamuhonye nyakadala wake.
4 Viwavikile ha Yesu, wamuyalalila,
wolonga, "Munhu ino kalumba kuten-
deligwa mbuli ino,
5 kwavija kawanogela wanhu zetu, na
heyo iyo yatuzengele ng'anda yetu ya
nhambiko."
6 Avo Yesu kachola na hewo, viwavikile
behi na ing'anda, ija imkulu wa iwaasikali
mia wa Loma kawalagiza wambwiga zake
wamulongele Yesu vino, "Mndewa, sam-
biugaye, nie silumbile gweye wize wingile
mng'anda yangu,
7 kileka nivigesile kamba silumbile
kwiza hamwako nene mwenyego, ila
longa mbuli! Na nyakadala wangu ko-
hona.
8 Nie vivija na munhu nikigwe hasi
ya udaho wa wakulu zangu wa uchana
yangu, na nna asikali hasi yangu. Ni-
hamulongela ino, 'Genda!' kochola, ni-
hamulongela ija, 'Izo!' kokwiza, na ni-
hamulongela nyakadala wangu, 'Tenda
vino!' kotenda."
9 Yesu viyahulike gano, kamkanganya
munhu ija, kahinduka kuchugu na
kudilongela dale da wanhu dikalile
dimsondolela, "Nowalongela, sinakona
nhamanila ng'hulu kamba ino, hata mwa
wanhu wa Islaeli!"
10 Waja watumigwe wabwela kung'anda
ya ija imkulu, wam'vika nyakadala wake
kahona.

Yesu Komzusa Mwana wa Kizuka

11 Mkipigiti kiguhi Yesu kachola haki-
wambo kikemigwa Naini, kailongoza na
wanahina zake na dale kulu da wanhu.
12 Viwavikile halwivi lwa ikiwambo,
wanhu wakalile wapapile munhu yadan-
ganhike wakala wolawa hanze ya
ikiwambo. Mmhale yakalile yaleligwe
yeiyeka na mtwanzi imwe yakalile
kizuka, na dale kulu da wanhu kulawa
mkiwambo dikala hamoja na ija imt-
wanzi.
13 Mndewa Yesu viyamuwene, ka-
monela bazi, kamulongela, "Sambiulile."
14 Abaho, kachola haulongozi na ku-
lukwasa ulusazi, avo wanhu waupapile
wema. Yesu kalonga, "Mmhale, nokulon-
gela, lamuka!"
15 Ija immhale yadanganhike kenuka,
kakala ukala, kasonga kulonga. Yesu
kamgwelela mamaake.
16 Wanhu wose wona bwembwe wa-
muyenzi Mulungu, walonga, "Muhokozi

mkulu koneka hamwetu, Mulungu keza
kuwakombola wanhu zake.”
17 Mbuli zino za Yesu zenela muisi yose
ya Yudea na isi za mmambwegambwega.

Wasenga Kulawa ha Yohana M'batiza (Mat. 11:2-19)

18 Wanahina wa Yohana viwamulon-
gele mbuli zino zose, kawakema wabili
mmwanza wao,
19 na kuwalagiza wachole ha Mndewa
wakamuuze vino, “Yohana kalonga, gw-
eye iyo mkombola yondayeze? Ama
tumtamanile iyagwe?”
20 Wanhu waja viwavikile ha Yesu, wa-
longa, “Yohana M'batiza katulagiza yo-
longa tukuuze, ‘Gweye iyo yondayeze,
ama tumtamanile iyagwe?’ ”
21 Kipigiti kikija Yesu kawahonya
wanhu bwando wakalile na vitamu na
utamu, na awo wakalile na vinyamkela,
na kuwatenda vimbugumbugu bwando
wadahe kulola.
22 Kawalongela waja wasenga wa
Yohana, “Gendeni mkamulongele Yohana
gaja gamonile na kugahulika, vimbugum-
bugu wolola, mbetembete wotembela,
wali na dikulu wohonyigwa, vinziwi
wohulika, wadanganhike wowa wagima
kabili, na Usenga Unogile wopetigwa
mwa wakumbulu.
23 Wamota wanhu awo walibule
ving'hwaso na sang'hano zangu.”
24 Wasenga wa Yohana viwacholile,
Yesu kasonga kumulonga Yohana haulon-
gozi wa dale da wanhu, yolonga, “Vum-
cholile ha Yohana kuluwala, mtamanila
kona choni? Ludete lutigiswa na beho?
25 Mchola kulola choni? Munhu
yavalile vivalo vinogile ng'hani? Wanhu
wovala kamba avo na kukala vinogile wa
mming'anda ya kindewa!
26 Nongeleni, mchola kulola choni?
Muhokozi? Ona, ila nowalongela, yum-
monile kana ukulu kubanza muhokozi.
27 Yohana iyo munhu Nyandiko
Zing'alile zimulonga, ‘Mulungu kalonga,
nomulagiza msenga wangu yakulongole,
yondayaitande nzila yako.’ ”
28 Yesu kongeza kulonga “Nowalongela,
wanhu wose waleligwe na watwanzi,
haduhu yali mkulu kum'banza Yohana.
Ila yali mdodo ng'hani muna Uun-
dewa wa Mulungu iyo mkulu kum'banza
Yohana.”
29 Wanhu wose, hata wawila kodi,
viwazihulike mbuli za Yesu, watogola
kamba nzila ya Mulungu igoloka, kwavija
wakala wabatizigwe na Yohana.
30 Ila Mafalisayo na wafundiza Malag-
izo ga Musa wagalema gaja gayalondile
kutenda Mulungu kumwao kwavija
walema kubatizigwa na Yohana.
31 Yesu kagendelela kulonga, “Vino ni-
walinganyize na choni wanhu wa mazua
gano? Walinga na wanhu walihi?
32 Walinga na wana wakalile
hadibugano da soko. Dale dimwe
dowalongela dale diyagwe, ‘Tuwatoela
ngoma ya lusona lwa zengele, ila mweye
ham'vinile! Twimba vawembaga hauzisi,
ila mweye hamulilile!’
33 Yohana M'batiza keza kafunga na
hang'wile divai, na mulonga, ‘Kana
kinyamkela!’
34 Nie, Mwana wa Munhu, niza, noja
na kung'wa, mulonga, ‘Loleni munhu ino,
mmelo na mng'waji, mbwiga wa wawila
kodi na wene vilozo wayagwe!’
35 Kwa vovose vija ng'hungwe ya Mu-
lungu yonekaga mmeso ga awo wose
waitogole.”

Yesu Hakae ya Simoni Mfalisayo

36 Mfalisayo imwe kamulonda Yesu
yeze kuja na heyo mandia ga ikilo, avo
Yesu kachola hang'anda ya ija Mfalisayo,
kakala hasi yaje.
37 Mkiwambo kija kukala na mtwanzi
imwe yakalile yotenda vilozo mazua gose.
Kahulika Yesu kakala yoja mng'anda ya
Mfalisayo, avo kagala nyhupa ya alabasta
ikalile na mavuta ga kunung'hila.
38 Kema hachugu cha Yesu, behi na
magulu gake, yolila na kumdodeza mag-
ulu gake na mahozi gake. Abaho,
kamuhangusa magulu gake na mvili
zake, kaganonela na kugetila mavuta
ga kunung'hila. 39 Ija Imfalisayo yam-
goneke viyonile gaja, kalonga munda
kwa munda, “Kamba munhu ino yahaw-
ile muhokozi, yahamtangile mtwanzi ino

yomkwasa yali munhu wa vilihi, yahavitangile vija voyokala ukazi wa vilozo."
40 Yesu kamulongela ija Imfalisayo, "Simoni, nna mbuli nolonda kukulongela."
Kalonga "Ona, mkulufunzi, nongela."
41 Yesu kasonga kulonga, "Kukala na wanhu wabili wowilwa hela na mkalizi hela imwe. Imwe kakala yowilwa hela zilinganye maliho ga milenge longo dimwe, na iyagwe kakala yowilwa hela zilinganye maliho ga mulenge umwe.
42 Wose wabili hawadahile kuliha, avo kawagela kumgongo wose wabili. Vino yalihi hana iwanhu wano wabili yondayamnogele heyo ng'hani?"
43 Simoni kamulongela, "Nokona ija imunhu yageligwe kumgongo hela bwando."
Yesu kalonga, "Kulonga goya."
44 Abaho, kamuhindukila ija imtwanzi, kamulongela Simoni, "Komona mtwanzi ino? Ningila mng'anda yako, hungwelele mazi ngele magulu gangu, ila heyo kagadodeza magulu gangu na mahozi gake na kugahangusa na mvili zake.
45 Hunibokele mkuninonela, ila mtwanzi ino songela hanizile halekile kuganonela magulu gangu.
46 Gweye hunibakile mavuta mpala jangu, ila mtwanzi ino kagetila mavuta ga kunung'hila magulu gangu.
47 Avo nokulongela, noge kulu diyalaguse mtwanzi ino dolagusa avija vilozo vake bwando vuvigeligwe kumgongo. Ila munhu yoyose yageligwe kumgongo hadodo kolagusa noge dodo."
48 Abaho, Yesu kamulongela ija mtwanzi, "Vilozo vako vigeligwa kumgongo."
49 Wanhu wayagwe wakalile hameza wasonga kulonga hasihasi, "Iyo yalihi munhu ino, yogela kumgongo hata vilozo?"
50 Ila Yesu kamulongela ija imtwanzi, "Nhamanila yako ikukombola, genda mditindiwalo."

8

Watwanzi Wamkweleleze Yesu

1 Kipigiti kiguhi hamwande, Yesu kagendelela kuupeta Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu mmiwambo na m'viwambo. Wanahina zake longo dimwe na wabili wachola hamoja na heyo,
2 hamoja na watwanzi wakalile wahonyigwe vinyamkela na vitamu viyagwe, Maliamu yakalile yokemigwa munhu wa Magidala ayo wamulavile vinyamkela saba,
3 Yoana, mwehe wa Kuza yakalile mkulu wa ng'anda ya Helode Antipa, Suzana, na watwanzi wayagwe bwando wasolile vinhu vao na kumgwaa Yesu na wanahina zake.

Hala da Muhanda
(Mat. 13:1-9; Mlk. 4:1-9)

4 Wanhu wakala wogendelela kwiza ha Yesu kulawa m'viwambo vose, na viwamemile, Yesu kawalongela hala dino.
5 "Mulimi kachola kuhanda mbeyu. Viyakalile yozihanda, ziyagwe zilagalila mnzila, wanhu wazibojaga na ndege weza wazija.
6 Ziyagwe zigwila muisi ili na mabwe, avo viisongile kukula inyala, kwavija kukala haduhu mnyefu muisi.
7 Ziyagwe zigwila mmizomola, imizomola ikula hamoja na umche na kuuzingiliza.
8 Na mbeyu ziyagwe zigwila haulongo unogile, zikula na zilela masuke gali na nzele mia kila dimwe."
Yesu kamambukiza mkwinula dizwi, yolonga, "Yali na magwiti na yahulike."

Nhegulo ya Igamahala
(Mat. 13:10-17; Mlk. 4:10-12)

9 Wanahina zake wamuuza Yesu nhegulo ya hala dino.
10 Na heyo kawalongela, "Mweye mgweleligwa mhome ya kuzitanga nyong'onyo za Undewa wa Mulungu, ila wayagwe wolongelwa muna gamahala, giladi walole ila sambiwone, na wategeleze ila sambiwahulike."

Yesu Kopeta Lumosilumosi Hala da Muhanda
(Mat. 13:18-23; Mlk. 4:13-20)

11 Ino iyo nhegulo ya hala dino. Zimbeyu zizo mbuli ya Mulungu.

12 Mbeyu zigwile mnzila zizo wanhu
wahulike imbuli ya Mulungu, abaho,
Mwenembago keza kaisegeza kulawa
mmioyo yao, giladi sambiwaitogole,
abaho, wakomboligwe.
13 Mbeyu zigwile muisi ili na mabwe
zizo wanhu wahulike mbuli ya Mulungu
na kuibokela mkudeng'ha. Ila hawakalile
na mizizi, woitogola mkipigiti kiguhi,
wahabitilwa na kipigiti kidala, wobwele-
ganya kuchugu.
14 Mbeyu zigwile mmizomola zizo
wanhu wahulike mbuli ya Mulungu,
ila viwakalile wogendelela kuitogola,
mholemhole wazingilizwa na bwembwe
da ugima, usu da kuwa na mali bwando,
na usu da kuwa na vinhu vinogile, avo
mujo wao hawipa.
15 Mbeyu zija zigwile haulongo unogile
zizo wanhu wahulike mbuli ya Mulungu
waika mmioyo, avo waitogola, waza-
ganya, hakimambukizo walela mujo un-
ogile.

Kiwenge Kigubikwe na Kiteleko (Mlk. 4:21-25)

16 "Haduhu munhu yobwinha kiwenge,
abaho, yakigubike na kiteleko ama
yakike haluvungu. Ila kokika uchana
hakingolobweda avo wanhu wehengila
mng'anda wone mulangaza.
17 "Kwavija haduhu kinhu chochose
kifisigwe chondakileke kuvumbulwa na
kwikigwa hakimwagaia, na haduhu
kinhu chochose kigubikwe chondakileke
kugubulwa na kwikigwa hamulangaza.
18 "Avo teganyeni vija vumtegeleza,
kwavija awo wali na kinhu wogweleligwa
na viyagwe, ila awo walibule kinhu,
na vidodo vija vowogesa wanavo
wobokonywa."

Mamaake na Wandugu wa Yesu (Mat. 12:46-50; Mlk. 3:31-35)

19 Mamaake Yesu na wandugu zake
wamwizila, ila hawadahile kumkwen-
hukila avija wanhu viwakalile bwando.
20 Munhu imwe kamulongela, "Ma-
maako na wandugu zako wahanze wonda
wakone."
21 Ila Yesu kawalongela, "Mamaangu na
ndugu zangu iwo wano wotegeleza mbuli
ya Mulungu na kuitenda."

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba (Mat. 8:23-27; Mlk. 4:35-41)

22 Zua dimwe Yesu kawalongela
wanahina zake, "Natuloke mwambu
wa ikabili wa idilamba." Avo wengila
mngalawa wasonga kuloka.
23 Viwakalile woloka, Yesu kawasa
utulo. Wedukila kukuzumbi dikwiza
mdilamba, na ingalawa isonga kumema
mazi, avo wose wakala mmwangalo.
24 Wanahina wachola ha Yesu wamu-
lamusa, wolonga, "Mndewa, Mndewa!
Todanganhika!"
Yesu kalamuka kadikomhokela
dikukuzumbi na umnyukwamnyukwa wa
igamazi, vose vihola, hakala hapozike.
25 Abaho, kawalongela wanahina zake,
"Nhamanila yenu ili kwahi?"
Wakanganya ng'hani, kuno wona
bwembwe, wakiilongela, "Ino munhu
waki? Kodikomhokela beho na igamaw-
imbi, na vose vomtegeleza!"

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Vinyamkela (Mat. 8:28-34; Mlk. 5:1-20)

26 Yesu na wanahina zake wagendelela
kuloka, wavika mhwani ya isi ya Gelasi
ili mwambu wa ikabili wa Idilamba da
Galilaya.
27 Yesu viyahumuluke muingalawa,
munhu imwe wa kiwambo kija yakalile
na vinyamkela kamwizila. Mazua
bwando munhu ija kakala yotembela bila
mvaza na kakala hakala muna ing'anda,
ila kakala yokala muna zimhango zi-
wazikilaga wanhu.
28 Viyamuwene Yesu, kaguta lwangi,
kafugama mavindi hamagulu ga Yesu,
kenula dizwi yolonga, "Yesu, Mwana
wa Mulungu Mkulu Ng'hani, konilonda
choni? Nokuyalalila, sambiungaze!"
29 Kalonga vino kwavija Yesu
kamkomhokela ikinyamkela yamulawe.
Mianza bwando kakala yovagaligwa na
ikinyamkela, hata kamba kakala ya-
fungigwe makono na magulu na minyolo
na kwimilizwa, ila kaikanha iminyolo

na kakala yowingigwa na ikinyamkela muluwala.
30 Yesu kamuuza, “Twaga jako dijo dilihi?”
Kedika kalonga, “Twaga jangu ‘Dale,’ ” kwavija kakala yavagaligwe na vinyamkela bwando.
31 Vinyamkela wamuyalalila Yesu sambiyawagale mdikolongo dilibule nziga.
32 Kukala na dale kulu da mitumbi behi na hewo, wakala woja hakigongo. Avo vinyamkela wamuyalalila Yesu yawaleke wachole wakaingile ija imitumbi, Yesu kawaleka wachole kuiingila.
33 Vinyamkela viwamulawile ija imunhu, waiingila ija imitumbi, na dale jose dihumuluka kubonde mdigema, dingila mdilamba na kufa mazi.
34 Wanhu wakalile woichunga imitumbi wagona gaja galawilile, avo wakimbila na wabwililisa mbuli zija mkiwambo na mmigunda.
35 Wanhu wachola kulola gaja galawilile, na viwavikile ha Yesu, wam'vika ija imunhu yalavigwe vinyamkela kakala hamagulu ga Yesu, kavala vivalo, yali na nzonzi zake. Wanhu wose wona bwembwe.
36 Waja wagonile gaja wawalongela wanhu avija munhu ija vayahonyigwe.
37 Abaho, wanhu wose wa isi ya Gelasi wamulongela Yesu yasegele hamwao, kwavija wadumba ng'hani. Avo kengila mngalawa kasegela.
38 Munhu ija yalavigwe vinyamkela kamuyalalila Yesu yachole na heyo.
Ila Yesu kamtuma, yolonga,
39 “Bwela ukae yako ukapete gaja Mulungu gayakutendele.”
Ija imunhu kabitabita kila hanhu mkiwambo, yolonga gaja Yesu gayamtendele.

Mndele wa Yailo na Mtwanzi Yakwasile Lugigo lwa Guo da Yesu
(Mat. 9:18-26; Mlk. 5:21-43)

40 Yesu viyabwelile mwambu wa ikabili wa idilamba, wanhu wam'bokela, kwavija wanhu wose wakala wom'beta.
41 Abaho, keza munhu yokemigwa Yailo, kakala munhu mkulu muing'anda ya nhambiko. Kafugama mavindi haulongozi wa Yesu, kamuyalalila yachole kung'anda yake,
42 kwavija mndele wake yavumbuke yeiyeka, yakalile wa ukulu wa milao longo dimwe na mibili, kakala mtamu, behi na kudanganhika.
Yesu viyakalile mnzila, wanhu wammemela ng'ambu zose.
43 Mdidale dija da wanhu kukala na mtwanzi imwe yakalile na utamu wa kutumika mkipigiti cha milao longo dimwe na mibili, kasa vinhu vake vose ha mafundi, ila haduhu yadahile kumuhonya.
44 Kaibabanika mdidale da wanhu hachugu cha Yesu na kukwasa ulugigo lwa guo da Yesu, na bahaja kahona.
45 Yesu kauza, “Yalihi yang'hwasile?”
Wanhu wose wabela, Petulo kalonga, “Mndewa, wanhu wamema woikunhizila kumwako.”
46 Ila Yesu kalonga, “Hana munhu kang'hwasa kwavija nokona mhiko zinilawa.”
47 Ija mtwanzi viyawene gayatendile gatangigwa, keza yogudema, kafugama mavindi haulongozi wa Yesu. Bahaja hameso ga wanhu wose, kamulongela kimtendile yamkwase na vija vayahonyigwe mkipigiti kiguhi.
48 Yesu kamulongela, “Mwanangu, nhamanila yako ikuhonya. Genda mditindiwalo.”
49 Yesu viyakalile yang'hali yolonga gano, keza munhu imwe kulawa kung'anda ya Yailo. Kamulongela Yailo, “Mndele wako kadanganhika, sambiumgaze Mkulufunzi.”
50 Yesu kahulika kamulongela Yailo, “Sambiudumbe, tamanila, na mndele wako kohona.”
51 Viyavikile hang'anda ya Yailo, hamulondile munhu yoyose kwingila na heyo mng'anda, ila Petulo, Yohana, Yakobo, na tata na mama wa imndele.
52 Wanhu wose walila na kona giogio sama ya ija imndele, Yesu kawalongela, “Sambimulile, mwana mgima, kawasa tu!”
53 Wanhu wose wamseka, kwavija wavitanga kamba kakala yeshile kudanganhika.

54 Ila Yesu kamgoga mkono na kwinula
dizwi yolonga, “Mwanangu, lamuka.”
55 Loho yake ibwela, kipigiti kikija kala-
muka, Yesu kalagiza wamgwelele kinhu
yaje.
56 Tataake na mamaake wakanganya
ng'hani, ila Yesu kawagong'ondeza sambi-
wamulongele munhu yoyose gaja galaw-
ilile.

9

Yesu Kowatuma Watumigwa Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:5-15; Mlk. 6:7-13)

1 Yesu kawakema watumigwa zake
longo dimwe na wabili hamoja, kawag-
welela mhiko na udaho wa kuwinga
vinyamkela wose na kuhonya vitamu.
2 Abaho, kawalagiza wachole kuupeta
Undewa wa Mulungu na kuwahonya
watamu.
3 Kawalongela, “Sambimsole kinhu cho-
chose mmwanza wenu, fimbo ama mkoba
ama mandia ama hela ama kanzu ya
ikabili.
4 Ng'anda yoyose yondamwingile, kaleni baho mbaka vondamsegele haki-
wambo hicho.
5 Wanhu wahalema kuwabokela, sege-
leni hakiwambo kija, kung'unheni timb-
wisi dili mmagulu genu kamba usindila
ulagusa hewo wenyego waulema Undewa
wa Mulungu.”
6 Avo wasegela, wabita m'viwambo
vose wopeta Usenga Unogile na kuhonya
wanhu kila hanhu.

Helode Kodungwadungwa Sama ya Yesu
(Mat. 14:1-12; Mlk. 6:14-29)

7 Helode Antipa, mtawala wa Galilaya,
kagahulika gose gakalile gotendeka.
Avo kadungwadungwa ng'hani, kwav-
ija wanhu wayagwe wakala wolonga,
“Yohana M'batiza kazuka.”
8 Wayagwe walonga, “Eliya kalawilila,”
na wayagwe walonga, “Imwe wa wa-
hokozi wa umwaka kazuka.”
9 Helode kalonga, “Yohana nimdumula
pala jake, avo yalihi munhu ino inihulika
mbuli zake?” Avo mazua gose kakala
yozahila kumona Yesu.

Yesu Kowegutiza Wanhu Bwando
(Mat. 14:13-21; Mlk. 6:30-44; Yoh. 6:1-14)

10 Watumigwa wa Kilisto viwabwelile,
wamulongela Yesu vinhu vose vawa-
tendile. Kawasola, wasegela wachola
kukiwambo kikemigwa Betisaida.
11 Dale da wanhu diitanga mbuli ija,
wamsondolela. Kawabokela, kawalon-
gela mbuli za Undewa wa Mulungu,
na kawahonya waja walondigwe kuho-
nyigwa.
12 Zua vidisongile kuhonga, wanahina
longo dimwe na wabili wamwizila wo-
longa, “Walongele wanhu wachole kuvi-
wambo na kumigunda ili behi wakazahile
mandia na uwaso, kwavija hano hatuli
twa muluwala.”
13 Ila Yesu kawalongela, “Wagweleleni
mweye wenyego kinhu cha kuja.”
Wamulongela, “Vitulinavo tweye
mikate mitano na somba wabili. Kolonda
tuchole kuwagulila mandia wanhu wano
wose?”
14 Haja wakala wanhu wambigalo
kamba alufu tano vino.
Yesu kawalongela wanahina zake, “Wa-
longeleni wanhu wakale hasi mmadale ga
wanhu malongo matanomatano.”
15 Wanahina watenda vija, na wanhu
wose wakala hasi.
16 Yesu kasola imikate mitano na iwa-
somba wabili, kalola uchana kuulanga,
kamgwaa hewela Mulungu, kavimogola
kawagwelela wanahina zake wawagolele
iwanhu.
17 Wanhu wose waja weguta, wanahina
wadondola vidanga va vakuja visigale
migelo longo dimwe na mibili.

Petulo Komulonga Yesu Iyo Yalihi
(Mat. 16:13-19; Mlk. 8:27-29)

18 Zua dimwe Yesu kakala yotambika
yeiyeka. Wanahina zake wakala hamoja
na heyo, kawauza, “Wanhu wolonga nie
iyo yalihi?”
19 Wamulongela, “Wayagwe wolonga
gweye iyo Yohana M'batiza, wayagwe
wolonga gweye iyo Eliya, na wayagwe
wolonga gweye iyo imwe wa wahokozi
wa umwaka kuzuka kabili.”
20 Yesu kawauza, “Na mweye, molonga
nie iyo yalihi?”

Petulo kalonga, “Gweye iyo Kilisto
Mkombola ulawile ha Mulungu.”

Yesu Kohokola Avija Vondayagazigwe na Vondayadanganhike
(Mat. 16:20-28; Mlk. 8:30—9:1)

21 Abaho, Yesu kawazuma na kuwag-
omesa ng'hani sambiwamulongele
munhu yoyose mbuli ino.
22 Vivija kawalongela, “Nie, Mwana wa
Munhu, nolondigwa nigaye ng'hani, na
nilemigwe na wakulu hamoja na wakulu
wa wakulu wa nhambiko na wafundiza
Malagizo ga Musa. Nokomigwa, ila
mdizua da ikadatu nozuka, nowa mgima
kabili.”
23 Avo kawalongela wanhu wose,
“Kamba munhu yahalonda kuwa
mwanahina wangu, yaibele mwenyego,
yaidikwe msalaba wake mazua gose,
yanikoleleze.
24 Munhu yoyose yahalonda kuukom-
bola ugima wake, kowagiza, na munhu
yoyose yowagiza ugima wake sama yangu
nie, koukombola.
25 Wanhu kamba wahapata vinhu vose
va muisi na hewo wenyego wopotela ama
wokwangama, kuna unozi waki? Nokona
haduhu!
26 Kwavija munhu yoyose yahanyonela
kinyala nie na mafundo gangu, nie,
Mwana wa Munhu, nomonela kinyala
heyo vondanize muyenzi yangu na
muyenzi ya Tata na muyenzi ya wasenga
wa Mulungu wang'alile wa kuulanga.
27 Nowalongeleni ikweli, hana wanhu
wayagwe hano hawadanganhika mbaka
wawone Undewa wa Mulungu.”

Yesu Kogaluka
(Mat. 17:1-8; Mlk. 9:2-8)

28 Mazua manane songela hayalongile
mbuli zija, Yesu kawasola Petulo, Yohana,
na Yakobo wachola kukigongo kutam-
bika.
29 Yesu viyakalile yotambika, kihanga
chake kigaluka, na vivalo vake vigaluka
vizelu nang'hanang'ha.
30 Bahaja wanhu wabili wakala wolon-
gelela na heyo. Wakala Musa na Eliya.
31 Wakalile woneke muyenzi ya kuu-
langa na walongelela na Yesu avija ndag-
izi za Mulungu vondazivikile hima na vija
vondayadanganhikile Yelusalemu.
32 Petulo na wayage wakala wawasile,
ila viwalamuke, wayona yenzi ya Yesu na
wanhu wabili wakalile wemile na heyo.
33 Waja iwanhu wabili viwakalile
wosonga kuchola, Petulo kamulongela
Yesu, “Mndewa, vinoga tweye tukale
hano, tuzenge vizewe vidatu, kimwe
chako, kimwe cha Musa, na kimwe cha
Eliya.” Kalonga avo kuno hakitangile
choyolonga.
34 Petulo viyakalile hanamambukiza
kulonga, wingu dilawilila diwagubika,
wanahina zake wadumba ng'hani avija
diwingu vidiwagubike.
35 Dihulikwa dizwi kulawa mdiwingu,
dilonga, “Ino iyo Mwanangu inimsagule,
mtegelezeni heyo!”
36 Dizwi dija vudipozike, kasigala Yesu
yeiyeka. Wanahina zake wanyamala
tulu mmbuli zose zino na hawamulongele
munhu yoyose mmazua gaja gose mbuli
ziwonile.

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela
(Mat. 17:14-18; Mlk. 9:14-27)

37 Imitondo iyagwe Yesu na waja
wanahina zake wadatu wahumuluka
hakigongo, na dale da wanhu dimwizila
Yesu.
38 Munhu imwe kulawa muja mdidale
da wanhu kenula dizwi yolonga, “Mku-
lufunzi, chonde, chonde, mulole mmhale
wangu, iyo mwanangu yeiyeka!
39 Kinyamkela kam'vagalaga mkumsin-
hukiza na kumtenda yatoe nyangi chaka,
komgela kisango baho holovu domu-
lawa mmulomo, kogendelela kumulu-
miza, hamulekesa hima.
40 Niwayalalila wanahina zako wa-
muwinge ikinyamkela, ila hawadahile.”
41 Yesu kawalongela, “Mweye wanhu
mpotele, mulibule nhamanila, nokala na
mweye mbaka zua jaki? Nowapapa
mbaka kwahi?” Abaho, kamulongela ija
imunhu, “Mgale hano mwanago.”
42 Ija mmhale vayakalile yomkwenhuk-
ila Yesu, kinyamkela kam'bwanha hasi na

kumgela kisango. Yesu kamkomhokela
ija kinyamkela, kamuhonya ija immhale,
kam'bweza ha tataake.
43 Wanhu wose wakanganya mhiko
ng'hulu za Mulungu.

Yesu Kolonga Kabili Avija Vondayadanganhike
(Mat. 17:22-23; Mlk. 9:30-32)

Wanhu vawakalile wogendelela kukanganya mbuli zose zayatendile Yesu, kawalongela wanahina zake,
44 "Tegelezeni goya kinhu kinilonda
kuwalongela! Nie, Mwana wa Munhu,
nochola kugeligwa mmakono ga wanhu."
45 Ila wanahina zake hawaitangile
nhegulo ya mbuli ija. Mbuli ija ikala
ifisigwe kumwao, avo hawaitangile nhegulo yake, na wadumba kumuuza.

Yalihi Yali Mkulu?
(Mat. 18:1-5; Mlk. 9:33-37)

46 Wanahina wa Yesu wasonga
kuibamilila wolonga yalihi yondayawe
mkulu kubanza wose.
47 Yesu kazitanga ngelegeza zao, avo
kamsola mwana mdodo kamwika behi na
heyo,
48 kawalongela, "Munhu yoyose yon-
dayam'bokele mwana ino sama ya twaga
jangu, konibokela nie, na munhu yoyose
yondayanibokele nie, kom'bokela ayo
yanhumile nie. Avo yali mdodo kubanza
mweye mose iyo mkulu kubanza wose."

Munhu Yoyose Yoleka Kuibamilila Namwe Ka Hamoja Namwe
(Mlk. 9:38-40)

49 Yohana kalonga, "Mndewa, tumona
munhu yowinga vinyamkela mtwaga
jako, tumgomesa, kwavija hali hamoja na
tweye."
50 Yesu kawalongela, "Sambimum-
gomese, kwavija munhu yoyose yoleka
kuibamilila namwe, ka hamoja namwe."

Wanhu wa Kiwambo Kimwe cha Samalia Wolema Kum'bokela Yesu

51 Kipigiti chake vikikwenhuke cha ku-
soligwa uchana kuulanga, Yesu kalamula
yagoge nzila yachole Yelusalemu.
52 Kawagala wasenga wamulongole,
avo wengila mkiwambo kimwe cha
Samalia kumsasalila.
53 Ila wanhu wa haja hawam'bokele,
kwavija kakala mnzila yochola
Yelusalemu.
54 Wanahina zake wokemigwa Yakobo
na Yohana viwawene vino, wamuuza,
"Mndewa, kolonda tweye tuukeme
moto uhumuluke kulawa kuulanga wize
kuwalukuza kabisa?"
55 Yesu kawahindukila na kuwakomhokela
yolonga, "Hamuimanyile loho imuli-
nayo, kwavija nie, Mwana wa Munhu,
sizile kubananga ugima wa wanhu, ila
kuukombola."*
56 Abaho, Yesu na wanahina zake wa-
chola hakiwambo kiyagwe.

Waja Hawalumbile Kuwa Wanahina wa Yesu
(Mat. 8:19-22)

57 Viwakalile wochola mnzila, munhu
imwe kamulongela Yesu, "Nokusondolela
kokose kondauchole."
58 Yesu kamulongela, "Mbweha wana
mhango, ndege wana mvulu, ila nie,
Mwana wa Munhu, nabule hanhu ha
kutambalika pala jangu."
59 Yesu kamulongela munhu iyagwe,
"Nisondolele."
Ija munhu kamwidika, "Mndewa,
nileke tanhu nyhole hazike tataangu."
60 Yesu kamulongela, "Waleke wanhu
wadanganhike wazike wadanganhike
wayao. Ila gweye genda ukaupete
Undewa wa Mulungu."
61 Munhu iyagwe kamulongela, "Mn-
dewa, nokusondolela, ila tanhu beta ny-
hole nikalage wanhu wa hakae yangu."
62 Ila Yesu kamwidika, "Munhu yoyose
yosonga kulima, abaho, kolola kuchugu,
halumba Muundewa wa Mulungu."

10

Yesu Kowatuma Wanhu Malongo Saba na Wabili

* **9:55** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo uno ulonga ***hamuimanyile loho imulinayo, kwavija nie, Mwana wa Munhu, sizile kubananga ugima wa wanhu, ila kuukombola.*** * **10:1** Nyandiko ziyagwe za umwaka zolonga ***malongo saba.***

1 Abaho, Mndewa kawasagula wanhu
wayagwe malongo saba na wabili,* kawa-
tuma wabiliwabili, wamulongole wachole
m'viwambo vose na kila hanhu hay-
alondile kuchola mwenyego.
2 Kawalongela, “Va kuhuna vimema, ila
wahunaji wadodo. Avo mpuleni mwene
mgunda yawagale wahunaji wahune
vakuja vake.
3 Gendeni! Nowalagiza mweye kamba
wana ng'hondolo mdidale da mbwizi.
4 Sambimsole mkwiji ama mkoba ama
ng'hwabasa, sambimmulamse munhu
yoyose mnzila.
5 Muhengila mng'anda yoyose, longeni,
‘Tindiwalo dingile mng'anda ino.’
6 Kamba munhu yokala mng'anda ija
yahawa mnogela tindiwalo, tindiwalo
dosigala na heyo, na kamba sio, tindiwalo
jenu dowabwelela.
7 Kaleni mng'anda hiyo muja na
kung'wa chochose chondamgweleligwe,
kwavija wasang'hana wolondigwa wag-
weleligwe kitumetume chao. Sam-
bimuhamehame mulawa ng'anda ino
mwingila ng'anda iyagwe.
8 Muhengila mkiwambo chochose na
wanhu wa kiwambo kija wahawabokela,
dieni chochose chondawawagweleleni.
9 Wahonyeni watamu wa mkiwambo
kija na muwalongele wanhu wa kiwambo
kija, ‘Undewa wa Mulungu uwakwenhuk-
ila.’
10 Ila muhengila mkiwambo, na wanhu
wa kiwambo kija hawawabokele, laweni
gendeni mnzila za mkiwambo kija mu-
longe,
11 ‘Timbwisi da kiwambo chenu di-
nanahile mmagulu getu todihangusa di-
wabwelele. Ila vimanyeni Undewa wa
Mulungu uwakwenhukila.’
12 Nowalongela, mdizua da inhaguso
vobuha wanhu wa kiwambo cha Sodoma
kwazaganya nhaguso yake kubanza
wanhu wa kiwambo kija.”

Viwambo Vilemile Kutogola Mbuli za Mulungu
(Mat. 11:20-24)

13 “Kojona, Kolazini! Kojona, Beti-
saida! Mizonza itendigwe kumwenu iha-
tendigwe Tilo na Sidoni, wanhu wa haja
mwaka wahakalile hasi na kuvala ma-
gunia na kuitila mitozi kulagusa kamba
waleka vilozo vao.
14 Mdizua da inhaguso, Mulungu ko-
zonela bazi isi za Tilo na Sidoni kubanza
mweye.
15 Na gweye, Kapenaumu! Kolonda
kukiinula mwenyego uchana kuulanga?
Kokwasigwa hasi kuzimu!”
16 Abaho, Yesu kawalongela wanahina
zake, “Munhu yoyose yahawategeleza
mweye konitegeleza nie. Na munhu
yoyose yahawalema mweye konilema nie.
Na munhu yoyose yahanilema nie ko-
mulema ija yanhumile.”

Wanahina Malongo Saba na Wabili Wobwela

17 Waja iwanahina malongo saba na
wabili† wabwela wodeng'ha ng'hani,
wolonga, “Mndewa, hata vinyamkela
wotuhulika vituwakomhokele mditwaga
jako!”
18 Yesu kawalongela, “Nimona Mwen-
embago yolagala kamba mwemwe ku-
lawa kuulanga.
19 Tegelezeni! Niwagweleleni udaho wa
kuwabojaga nyoka na inge na kuzihuma
mhiko zose za Mwenembago, na haduhu
kinhu chochose chondakiwalumize.
20 Ila sambimdeng'he kwavija
vinyamkela vowowafugamila mavindi,
ila mdeng'he kwavija matwaga genu
gandikwa kuulanga.”

Yesu Kodeng'helela
(Mat. 11:25-27; 13:16-17)

21 Kipigiti kija Yesu kuno yamemile
deng'ho da Loho wa Mulungu ka-
longa, “Nokuheweza, Tata, Mndewa wa
kuulanga na muisi! Kwavija mbuli
zino kuwafisa wabala na wasomile na
kuwagubulila wana wadodo. Ona, Tata,
vino vivo vikunogele.”
22 Abaho, kalonga, “Tataangu kang-
welela nie vinhu vose. Haduhu munhu
yomtanga Mwana, ila Tata, na haduhu
munhu yomtanga Tata, ila Mwana, na

† **10:17** Nyandiko ziyagwe za umwaka zolonga ***malongo saba.***

ayo Mwana yaasagule kumgubula Tata kumwake."
23 Abaho, Yesu kawahindukila wanahina zake na kuwalongela kinyele, "Muna mhome ng'hani mweye kuzona mbuli zino zimzona!
24 Nowalongeleni, wahokozi bwando na wandewa wasulukila kugona gano gomgona mweye, ila hawagonile, na wasulukila kugahulika gano gomuhulika mweye, ila hawagahulike."

Hala da Msamalia Yali na Moyo Unogile

25 Abaho, mfundiza Malagizo ga Musa kakwenhuka behi na Yesu, kageza kumwikila kitega, kamuuza, "Mkulufunzi, nhende choni kileka ningile muugima wa digunge?"
26 Yesu kamulongela, "Nyandiko Zing'alile zolongaze? Gweye kozisomaze?"
27 Ija imunhu kedika, "Mnogele Mndewa Mulungu wako na moyo wako wose, na loho yako yose, na mhiko zako zose, na nzonzi zako zose, na mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vuukiinogela mwenyego."
28 Yesu kamulongela, "Kulonga goya, tenda vino avo kokwingila muugima wa digunge."
29 Ila ija imfundiza Malagizo ga Musa kalonda kuilagusa kamba kakimanya kija chayakalile youza, kamuuza Yesu, "Munhu wa habehi yangu iyo yalihi?"
30 Yesu kamulongela, "Munhu imwe kakala yohumuluka kulawa Yelusalemu kachola Yeliko, mibokonyi im'vamhila, im'bokonya vinhu vake vose, abaho, wamtoa ng'hani, wamuleka behi na kudanganhika.
31 Baho kalawila mkulu wa nhambiko imwe kahumuluka mnzila ija, viyamuwene ija imunhu, kakuluguta, kagendelela na mwanza wake.
32 Vivija mnzila ija kabita Mulawi, kamkwenhukila, kamulola, abaho, kakuluguta, kagendelela na mwanza wake.
33 Ila Msamalia yakalile yobita nzila ija kavika hayali munhu ija, viyamuwene, kamonela bazi.
34 Kamkwenhukila, kamgela mavuta na divai m'vilonda vake, na kumfungiliza ivilonda, abaho, kamkweleza mkihongwe wake kamgala kung'anda ya wahenza kumuguza.
35 Imitondo iyagwe kalava vidanga vibili va hela, kamgwelela ija imwimilizi wa ing'anda ya wahenza. Kamulongela, 'Muguze, nihabwela, nokuliha kinhu chochose chuulavile sama yake.' "
36 Baho Yesu kalonga, "Kokonaze, yalihi muwanhu wano wadatu yali munhu wa habehi wa munhu ija yavamhilwe na mibokonyi?"
37 Ija imfundiza Malagizo ga Musa kamwidika, "Ija yamonele bazi."
Yesu kalonga, "Genda ukatende kamba avo."

Yesu Kowatembelela Mata na Maliamu

38 Yesu na wanahina zake viwakalile wochola mnzila, wavika hakiwambo kimwe. Mtwanzi imwe yokemigwa Mata kam'bokela hakae yake.
39 Kakala na lumbu jake yokemigwa Maliamu yakalile hamagulu ga Mndewa, yotegeleza gaja goyolonga.
40 Avo Mata kakala yogaya na sang'hano zose, avo keza ha Yesu kamulongela, "Mndewa, huvona vino lumbu jangu voyonilekela nitende sang'hano zose nene niiyeka? Mulongele yeze kunitaza."
41 Ila Mndewa kamwidika, yolonga, "Gweye Mata, gweye Mata! Kohunganika na kugaya m'vinhu bwando,
42 ila kinhu kimwe kilondigwa. Maliamu kasagula kinhu hicho, na havidahika kusegezwa kumwake."

11

Yesu Kofundiza Kutambika
(Mat. 6:9-13; 7:7-11)

1 Zua dimwe Yesu kakala yotambika hanhu hamwe. Viyeshile kutambika, mwanahina wake imwe kamulongela, "Mndewa, tufundize kutambika kamba Yohana viyawafundize wanahina zake."
2 Yesu kawalongela, "Muhatambika, longeni vino,
'Tata,*

* **11:2** Nyandiko ziyagwe za umwaka zongeza *uli kuulanga.*

twaga jako diyenzigwe,
undewa wako wize,
3 utugwelele mandia getu ga kila zua,
4 ugele kumgongo vilozo vetu,
kwavija na tweye towagela kumgongo awo wotutendela gehile,
na sambiutugele mkugezigwa.' "
5 Yesu kawalongela wanahina zake, "Tutende munhu imwe mmwanza wenu yachole hang'anda ya mbwigaake ikilo kikulu yolonga, 'Mbwigaangu, ng'halizi mikate midatu,
6 kwavija mbwigaangu ka mmwanza kabitila hang'anda yangu, na nabule mandia ga kumgwaa!'
7 Na mbwigaako yakwidike yali mng'anda, 'Sambiungaze! Lwivi luhindigwa lwisha, nie na wanangu twa mulusazi. Sidaha kwinuka nikugwelele kinhu chochose.'
8 Nowalongela, hata kamba henuka yakugwelele umkate, kwavija gweye kwa mbwigaake, kokwinuka na kokugwelela kila kinhu kwavija hukonile kinyala kupula ubwelela.
9 "Avo nowalongeleni puleni, mogweleligwa. Zahileni, movumbula. Toeni hodi, movugulilwa.
10 Kwavija yoyose yopula kogweleligwa, na yoyose yozahila kovumbula, na yoyose yotoa hodi kovugulilwa.
11 Vino hana tata yalihi kumwenu, mwanage yahampula somba yomgwaa nyoka?
12 Ama yahampula finga yomgwaa inge?
13 Ihawa mweye mtenda mbuli zihile, movitanga kuwagwelela wanenu vinhu vinogile, avo, Tata wenu wa kuulanga kabanza ng'hani kuwagwelela Loho wa Mulungu waja wose wompula!"

Yesu na Belizebuli (Mat. 12:22-30; Mlk. 3:20-27)

14 Yesu kakala yomuwinga kinyamkela yamtendile munhu yawe bubui, na ikinyamkela viyalawile, munhu ija kasonga kulonga, dale da wanhu dikanganya.
15 Ila wanhu wayagwe walonga, "Kowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli, mkulu wa vinyamkela."
16 Wayagwe walonda kumwikila vitega Yesu, avo wamulonda yatende mzonza yoneke kamba udaho wake ulawa kuulanga.
17 Ila Yesu kagatanga gaja gowokala wogelegeza, avo kawalongela, "Undewa wowose uhaigola wenyego kwa wenyego wopwililika, na kamba mulango uhaigola wenyego wogwa.
18 Kamba Mwenembago yahaigola mwenyego, undewa wake wokwimaze? Nolonga gano kwavija molonga kamba nowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli.
19 Kamba nie nowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli, wanenu wowinga vinyamkela na udaho ulihi? Avo wanenu wowa watagusa wenu.
20 Ila kamba nowinga vinyamkela na mhiko za Mulungu, togoleni kamba Undewa wa Mulungu uwavikila."
21 Munhu yali na mhiko, yehemiliza ng'anda yake na via vake va kuiimilizila, vinhu vake vose havibigwa.
22 Ila munhu yali na mhiko kubanza heyo yaham'vamhila na kumuhuma, kom'bokonya via vake vose va kuiimilizila voyokala yotamanila na kupwililisa vinhu vayebile.
23 "Munhu yoyose yalekile kuwa hamoja na nie, konibeza, na munhu yoyose yalekile kukunzanya na nie, kopwililisa.

Kinyamkela Voyobwela (Mat. 12:43-45)

24 "Kinyamkela yahamulawa munhu, kochola hanhu halibule mazi yozahila hanhu ha kuhumula. Kamba honile hanhu, kokiilongela mwenyego, 'Nobwela hang'anda yangu.'
25 Avo kobwela koivika ng'anda ifagiligwe na kuhambigwa.
26 Abaho, kochola kuwasola vinyamkela wayagwe saba wehile kubanza heyo mwenyego, wokwiza na kumwingila. Avo hali ya munhu ija yokwiha ng'hani kubanza viyakalile haichanduso."

Deng'ho da Kweli

27 Yesu viyalongile gano, mtwanzi imwe kenula dizwi kalonga, "Kamota

ng'hani mtwanzi ija yakulelile na
yakukong'heze."
28 Yesu kamulongela, "Wamota
ng'haning'hani wanhu waja wotegeleza
mbuli za Mulungu na kuzitogola."

Wanhu Wolonda Wone Mzonza
(Mat. 12:38-42)

29 Wanhu viwammemele womzungu-
luka Yesu, kasonga kulonga, "Wanhu wa
mulelo wihile wozahila kilaguso! Hawag-
weleligwa kilaguso, ila kilaguso cha Yona.
30 Kamba vija Yona viyakalile kilaguso
cha wanhu wa Ninawi, avo nie, Mwana
wa Munhu, nowa kilaguso cha wanhu wa
mazua gano.
31 Hana dizua da nhaguso Malikia wa
Sheba kokwima na kuwatagusa wanhu
wa mulelo uno, kwavija kachola mwanza
mtali kulawa muisi yake keza kutegeleza
mafundo gali na ng'hungwe ga Mndewa
Selemani, avo nowalongeleni hano hana
munhu mkulu kubanza Selemani.
32 Hana idizua da nhaguso wanhu wa
Ninawi vivija wokwima haja hamoja na
mweye na wowatagusa mweye, kwavija
viwahulike Yona yopeta mbuli za Mu-
lungu, waleka vilozo vao, avo nowalon-
geleni hano hana munhu mkulu kubanza
Yona!

Kiwenge cha Lukuli
(Mat. 5:15; 6:22-23)

33 "Haduhu munhu yobwinha kiwenge,
abaho, yakifise ama yakigubike na
kiteleko, ila kokika uchana hakingolob-
weda wanhu wehengila mng'anda wone
mulangaza.
34 Kiwenge cha lukuli lwako meso gako.
Kamba meso gako gahawa magima, lukuli
lwako lose lowa na mulangaza, ila meso
gako gahabanangika, lukuli lwako lose
lowa mziza.
35 Teganyeni, mulangaza uli mmwenu
sambiuwe ziza.
36 Ihawa lukuli lwako lose luna mu-
langaza, bila kuleka hanhu mziza, avo
lukuli lose lomulika, kamba vija kiwenge
vikikumulikila na mulangaza wake."

Yesu Kowatagusa Mafalisayo na Wa-
fundiza Malagizo ga Musa
(Mat. 23:1-36; Mlk. 12:38-40)

37 Yesu viyeshile kulonga, Mfalisayo
imwe kamgoneka yachole kumwake
yakaje hamoja na heyo, avo kachola,
kengila mng'anda kakala hasi yaje.
38 Ija Imfalisayo kakanganya viyawene
kamba Yesu hasonga kusungusa makono
kipigiti yahalonda kuja mandia.
39 Avo Mndewa kamulongela, "Mw-
eye Mafalisayo mosungusa hanze ya
ikikasi na ichano, ila mgati yenu mmema
ubokonyi na wiho.
40 Wabozi mweye! Avino si heyo Mu-
lungu yatendile hanze vivija katenda na
mgati?
41 Avo wagweleleni wakumbulu vinhu
vili mchano na mkikasi, avo kila kinhu
chong'ala kumwenu.
42 "Mojona Mafalisayo! Molava zaka ya
matepo ga kulungila mandia na mboga
ziyagwe, ila muleka kutenda ganogile
mwa wanhu na kumnogela Mulungu.
Molondigwa mtende gano tanhu, na sam-
bimuleke gayagwe.
43 "Mojona Mafalisayo! Kwavija
molonda kukala m'vigoda va haulongozi
muna izing'anda za nhambiko na kulam-
swa m'vigenge va wanhu.
44 Mojona! Kwavija mweye mwa
kamba mapanga galibule viguzo wanhu
wogabojaga bila kuvimanya."
45 Mfundiza imwe wa Malagizo ga
Musa kamulongela Yesu, "Mkulufunzi,
uhalonga avo, kotuliga na tweye!"
46 Yesu kamulongela, "Vivija na mw-
eye wafundiza Malagizo ga Musa, mo-
jona! Kwavija mowadikwa wanhu miba-
hasha haidahika kupapika, kuno mw-
eye wenyego hamgolosa hata kidole
kuwataza.
47 Mojona! Kwavija mogazengela
goya mapanga ga wahokozi, wawaja
wakomigwe na wahenga zenu.
48 Avo mwemwe wenyego moto-
gola gaja gawatendile wahenga zenu.
Wawakoma wahokozi, na mweye
mogazengela mapanga gao.
49 Avo sama ya mbuli ino, Ng'hungwe
ya Mulungu ilonga, 'Nowagalila wahokozi
na watumigwa, wayagwe wowakoma na
wayagwe wowagaza ng'hani.'

50 Avo wanhu wa mulelo uno
wotaguswa sama ya wahokozi wose
wakomigwe songela isi viilumbigwe,
51 songela kukomigwa kwa Abeli mbaka
kukomigwa kwa Zakalia, yakomigwe ha-
gatigati ya ikilingo cha kulavila nhosa
na Hanhu Hang'alile. Ona, nowalongela,
wanhu wa mulelo uno wotaguswa sama
ya kuwakoma wanhu wano wose!
52 "Mojona mweye wafundiza Malagizo
ga Musa! Kwavija mkisola kivugulilo cha
ulwivi lwa ilimu ya kuzimanyila mbuli,
mweye wenyego hamwingila, na waja
wolonda kwingila mowazuila!"
53 Yesu viyalawile muja, wafundiza
Malagizo ga Musa na Mafalisayo wasonga
kum'beza na lusango na kumuuza mbuli
bwando,
54 wompelemba giladi kamba yaha-
longa gehile, wamnamate.

12

Yesu Kowazuma Videlenya (Mat. 10:26-27)

1 Wanhu bwando walibule mheta vi-
wakiilundize hamoja, mbaka wakala
wokiibojaga, tanhu Yesu kasonga kulonga
na wanahina zake, "Iteganyeni na mela
da Mafalisayo, nolonga udelenya wao.
2 Haduhu kinhu chochose kigubikwe
chondakileke kugubulwa, ama kifisigwe
chondakileke kutangigwa.
3 Avo mina, chochose chumulongile
mziza, chohulikwa mmulangaza, na cho-
chose chumnyong'onye mwiyeka mgati
dihindigwe, chopetigwa mwa wanhu
wose.

Yolondigwa Kudumbigwa (Mat. 10:28-31)

4 "Nowalongeleni, mweye wambwiga
zangu, sambimuwadumbe awo wokoma
ulukuli, abaho, hawadaha kutenda kinhu
chochose kiyagwe.
5 Ila nowalagusila wa kumdumba,
mdumbeni Mulungu kwavija Mulungu
yehesha kulukoma ulukuli, kana udaho
wa kuwasa mweye kuzimu. Avo, nowa-
longeleni, ino iyo wa kumdumba!
6 "Vitongwa vitano haviuzigwa na hela
ndodo? Ila haduhu hata kitongwa kimwe
kiisemwigwa na Mulungu.
7 Ila mweye, hata mheta ya mvili za
mmapala genu zitangigwa na Mulungu.
Avo sambimdumbe, mweye mzama
ng'hani kubanza vitongwa bwando!

Kumtogola ama Kumulema Kilisto (Mat. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 "Nowalongela, munhu yoyose yon-
dayanitogole nie hameso ga wanhu
kamba ka ng'ambu yangu, nie, Mwana
wa Munhu, nomtogola munhu ija hameso
ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
9 Ila munhu yoyose yahanilema nie
hameso ga wanhu, nie, Mwana wa
Munhu, nomulema munhu ija hameso ga
wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
10 "Munhu yoyose yolonga mbuli za
kunibeza nie, Mwana wa Munhu, vo-
dahika kugeligwa kumgongo, ila munhu
yoyose yahalonga mbuli za ufukuzi ha
Loho wa Mulungu, havidahika kugeligwa
kumgongo.
11 "Wahawagala mzing'anda za nham-
biko ama ha wandewa ama ha wakulu
kuwatagusa, sambimgelegeze avija von-
damuigombeleze ama avija vondamu-
longe.
12 Kwavija Loho wa Mulungu kowa-
fundiza kimulondigwa kulonga mkipigiti
hicho."

Hala da Mgoli M'bozi

13 Munhu imwe yakalile mdidale dija
kamulongela Yesu, "Mkulufunzi, mulon-
gele mkulu wangu yanigolele uhazi uyat-
ulekele tata wetu."
14 Yesu kamulongela, "Mbwigaangu,
yalihi yangwelele nie sang'hano ya ku-
lamula ama kuwagolela vinhu mweye
wabili?"
15 Abaho, kawalongela, "Teganyeni, in-
egeni na sulukila ya namna zose, kwavija
ugima wa munhu hauli m'vinhu bwando
vayalinavo."
16 Abaho, Yesu kawalongela hala dino,
"Kukala na munhu imwe mgoli, yakalile
na mgunda ugwisile vakuja bwando.

17 Kasonga kugelegeza munda kwa
munda, yolonga, ‘Nabule hanhu ha kwika
vakuja vangu. Nhendeze?’
18 Abaho, kalonga, ‘Nhende vino,
nogabomola makano gangu, nizenge
makano makulu, avo nokwika vakuja
vangu na vinhu vangu vose visigale.
19 Abaho, nokiilongela, “Gweye munhu
mwene mhome! Kuna vinhu bwando
vinogile vuwikile ngama ya milao
bwando, avo uhumule, uje, ung'we, na
udeng'he!” ’
20 Ila Mulungu kamulongela, ‘M'bozi
gweye! Ikilo ya lelo ugima wako
wolondigwa, avo vinhu vino vose vu-
uilundikizile vowa va yalihi!’ ”
21 Yesu kamambukiza yolonga, “Vino
vivo vondaiwe mwa munhu yoyose yoki-
ilundikizila mwenyego vinhu, ila hameso
ga Mulungu kabule kinhu.”

Mtamanile Mulungu (Mat. 6:25-34)

22 Abaho, Yesu kawalongela wanahina
zake, “Avo, nowalongela, sambimuigazile
ugima wenu, muje choni, ama ng'huli
zenu, m'vale choni.
23 Kwavija ugima uzama kubanza man-
dia, na lukuli luzama kubanza vivalo.
24 Waloleni mabondwa, hawahanda
mbeyu ama kuhuna vakuja, wabule
makano gogose, ila Mulungu kowag-
welela mandia! Mweye mzama ng'hani
kubanza ndege.
25 Yalihi kumwenu mkuigaza ng'hani
mmoyo, yodaha kongeza hata zua dimwe
muugima wake?
26 Kamba hamdaha kutenda kinhu ki-
dodo kamba kino, habali muigazila vinhu
viyagwe?
27 Loleni malua ga mmuhulo vigokula,
hagasang'hanika ama kuitendela vivalo.
Ila nowalongela, hata Selemani na mali
gake gose hawile na vivalo vinogile
kamba malua gano.
28 Kamba Mulungu koivaza mijani ya
mmuhulo ikoneka lelo na mayo yok-
wasigwa na kusomigwa, habanza ng'hani
kuwavaza mweye? Mweye wanhu muli
na nhamanila ndodo!
29 “Avo sambimgaye mmioyo yenu,
kamba moja choni, ama mong'wa choni,
na sambimdungwedungwe sama ya
mbuli zino.
30 Kwavija Wamhazi wa ulumwengu
uno wawo wozigelegeza ng'hani mbuli
kamba zino, ila mweye, Tata wenu kovi-
tanga kamba movilonda vinhu vino.
31 Ila uzahileni Undewa wa Mulungu,
na gano gose mogweleligwa.

Mali Kuulanga (Mat. 6:19-21)

32 “Sambimdumbe, mweye dale dodo,
kwavija Tata wenu kanogelwa kuwag-
welela mweye Undewa wake.
33 Guzeni vimulinavo zihela muwag-
welele wakumbulu. Itendeleni wenyego
mkwiji wa hela haulalaga, mwike mali
genu kuulanga, aho mali genu hagahun-
guka, kwavija haduhu wabavi won-
dawakwenhukile ama vimhungu von-
davibanange.
34 Kwavija mali gako hagali na moyo
wako baho hondaukale.

Watumigwa Wali Meso

35 “Kaleni meso na jojose dondadize,
toeni lupati, na kubwinha viwenge venu,
36 kamba watumigwa wom'beta mn-
dewa wao yobwela kulawa kulusona lwa
zengele. Avija yobwela na kubwenga
ulwivi, hima wom'vugulila.
37 Wodeng'ha ng'hani watumigwa waja
mndewa wao vondayabwele yahawavika
wameso, waisasale! Nowalongela ikweli,
koisasala, na kuwalongela wakale hasi na
kuwasang'hanikila.
38 Wodeng'ha ng'hani watumigwa
waja kamba yahawavika waisasale, hata
kamba yeheza ikilo kikulu ama nzogolo
zikwika.
39 Muitange goya mbuli ino, kamba
mwene ng'anda yahakimanyile kipig-
iti m'bavi chondayeze, sambiyaileke
ng'anda yake ituligwe.
40 Vivija na mweye muisasale, kwavija
nie, Mwana wa Munhu, nokwiza mkipig-
iti hamkitamanile.”

Mtumigwa Yalibule Uzenzeleganye na Mtumigwa Mzenzeleganye (Mat. 24:45-51)

41 Petulo kalonga, “Mndewa, hala dino
kotulongela tweye twiyeka, ama kowalon-
gela na wanhu wose?”
42 Mndewa kamulongela, “Yalihi mtu-
migwa ija yalibule uzenzeleganye, yali
m'bala, mkulu wake yondayamwike yawe
mkulu wa watumigwa zake wayagwe,
giladi yawagwelele mandia mkipigiti kilo-
ndigwa?
43 Kodeng'ha ng'hani mtumigwa ija
mkulu wake yahabwela ukae, yaham'vika
yotenda vino.
44 Nowalongela ikweli, mkulu ija kom-
tenda mtumigwa ija yawe mkulu wa mali
gake gose.
45 Ila kamba mtumigwa ija yahalonga
mmoyo wake, ‘Mkulu wangu kokawa
ng'hani kubwela,’ na kusonga kuwa-
toa watumigwa wayage wakitwanzi na
wakimbigalo na kuja na kung'wa na
kukoligwa,
46 mkulu ija kobwela mdizua mtu-
migwa ija haditamanile na kipigiti haki-
tangile. Mkulu ija komkanha mtumigwa
ija vidangavidanga na kumwika hamoja
na walibule nhamanila.
47 “Mtumigwa ija yovimanya vija voy-
olondigwa yatende na mkulu wake ila
hakiisasala, ama hatenda gaja goyolonda
mkulu wake, mtumigwa ija kolimbwa
ng'hani.
48 Ila kamba mtumigwa ija hagatangile
gaja mkulu wake goyolonda, na kutenda
kinhu kimulumbile kulimbwa, kolimbwa
hadodo. Munhu yagweleligwe vinhu
bwando, kumwake volondigwa vinhu
bwando. Na munhu yagweleligwe vinhu
bwando ng'hani, kumwake volondigwa
vinhu bwando ng'hani.

Yesu Keza Kugala Mbagu
(Mat. 10:34-36)

49 “Niza kubwinha moto muisi,
vinilondile wakile umalile!
50 Nna ubatizo nolondigwa niubokele,
nogaya ng'hani mbaka vondaumale!
51 Mwagiza niza kugala tindiwalo
muisi? Si vivo, sigalile tindiwalo ila
uhasanyi.
52 Songela lelo na kugendelela, mulango
wa wanhu watano wokiihasanya, wadatu
kwa wabili na wabili kwa wadatu.
53 Watata wokiihasanya na wana zao,
na wana wokiihasanya na watata zao,
wakinamama wokiihasanya na wandele
zao, na wandele wokiihasanya na wa-
mama zao, wamama mkwe wokiihasanya
na wakemwana zao, na wakemwana
wokiihasanya na wamama mkwe zao.”

Kuutanga Msimu
(Mat. 16:2-3)

54 Kabili Yesu kawalongela wanhu,
“Muhajona wingu dilawilila ng'ambu ya
uswelo wa zua, molonga mvula konda
kutoa, na kweli kotoa.
55 Na muhajona beho dilawilila kusi,
molonga zua dobatuka lelo, na kweli
dobatuka.
56 Videlenya mweye! Modaha kutapita
gaja gokoneka kuulanga na muisi. Habali
hamtanga kukitapita kipigiti kino?

Ilumbe na Mdumuka Wako
(Mat. 5:25-26)

57 “Habali hamdaha kuilamula
wenyego mtende mbuli zinogile?
58 Iyohe ng'hani kuilumba na munhu
yokugala ha mulamula kipigiti mng'hali
mnzila, kamba hutendile avo kokukwek-
wesa yakuvikize ha mulamula, na mula-
mula yakugele mmakono ga wemilizi, na
wemilizi wakugele mkifungo.
59 Nokulongela hulawa himo mbaka
ulihe shilingi ya ikimambukizo.”

13

Lekeni Vilozo Venu Bule Mofa

1 Kipigiti kija wanhu wayagwe wakalile
haja wamulongela Yesu mbuli ya Wa-
galilaya wakomigwe na Pilato viwakalile
womulavila Mulungu nhosa zao.
2 Yesu kawauza, “Kwavija Wagalilaya
waja wakomigwa kamba vija, mokwa-
giza wakala walozile ng'hani kubanza
Wagalilaya wose?
3 Si vivo! Na nowalongela, kamba
hamulekile vilozo venu, mweye mose
modanganhika kamba viwadanganhike
wano.

4 Ama mowagesaze waja wanhu longo
dimwe na wanane walagalilwe na ulingo
kuja Siloamu? Mokwagiza kamba wakala
walozile ng'hani kubanza wanhu wose
wokala Yelusalemu?
5 Si vivo! Na nowalongela, kamba
hamulekile vilozo venu, mweye mose
modanganhika kamba viwadanganhike
wano."

Hala da Mtini Haulelaga

6 Abaho, Yesu kawalongela hala dino,
"Kukala na munhu imwe yakalile na
mtini uhandigwe muna umgunda wake
wa mizabibu. Kachola kuzahila mujo
muja mumtini ila havikile kinhu.
7 Avo kamulongela imulimi wa um-
gunda, 'Lola! Mulao wa ikadatu uno
nikwiza kuzahila mujo mumtini uno
na sipata kinhu. Uukanhe! Habali
uibananga isi bule?'
8 Ija imulimi kamulongela, 'Mndewa,
uleke tanhu mulao umwe, niutifulile
nizunguluka disina, abaho, niwikile
mboji.
9 Abaho, mulao uyagwe kamba uhalela,
vonoga. Ila kamba haulelile, leka
uukanhe.' "

Yesu Komuhonya Mtwanzi Imwe Mdizua da Mhumulo

10 Zua dimwe da Mhumulo, Yesu kakala
yofundiza mng'anda ya nhambiko.
11 Na haja kukala na mtwanzi yale-
mazwe na kinyamkela mmilao longo
dimwe na minane. Kakala yabongomale
na hadahile kugoloka hata kidogo.
12 Yesu viyamonile, kamkema haulon-
gozi, kamulongela, "Mama, utamu wako
uhona!"
13 Kamwikila makono gake, na bahaja
kagoloka na kusonga kumuyenzi Mu-
lungu.
14 Ila mkulu wa ing'anda ya nham-
biko kona lusango kwavija Yesu kaho-
nya Mdizua da Mhumulo, avo kenula
dizwi yowalongela wanhu, "Hana mazua
sita gamulondigwa kusang'hanika, izoni
kuhonyigwa mmazua higo, ila sam-
bimwize kuhonyigwa Mdizua da Mhu-
mulo!"
15 Mndewa kamwidika yolonga, "Mw-
eye videlenya! Hana munhu yoyose
mmwanza wenu yoleka kumfungula
ng'ombe wake ama mhunda wake yalawe
mdikonhi yamgale kung'wa mazi Mdizua
da Mhumulo?
16 Avo mtwanzi ino yali wa lukolo lwa
Ablaham, Mwenembago yambongomaze
mmilao longo dimwe na minane, sam-
biyahonyigwe Mdizua da Mhumulo?"
17 Mbuli zake ziwatenda wadumuka
zake wone kinyala, ila wanhu wayagwe
wadeng'helela mbuli zose za mkanganyo
zayatendile.

Hala da Mbeyu ya Haladali
(Mat. 13:31-32; Mlk. 4:30-32)

18 Yesu kauza, "Undewa wa Mulungu
ulinga na kinhu kilihi? Niulinge na kinhu
chaki?
19 Ulinga kamba mbeyu ya haladali,
yaaisolile munhu na kuihanda mkihati
chake. Ikula na kugaluka kamba m'biki,
na ndege wazenga mvulu zao mmatambi
gake."

Hala da Mela
(Mat. 13:33)

20 Kabili Yesu kauza, "Undewa wa Mu-
lungu niulinge na kinhu chaki?
21 Ulinga na mela diyasolile mtwanzi
na kuditibuliza muna ivibaba vidatu va
usage mbaka tonge jose dilulumuka."

Lwivi Lusisili
(Mat. 7:13-14, 21-23)

22 Yesu kagendelela na mwanza wake
yochola Yelusalemu, yobitila mmiwambo
na m'viwambo yowafundiza wanhu.
23 Munhu imwe kamuuza, "Mndewa,
wanhu wadodo iwo wondawakom-
boligwe?"
Yesu kawalongela,
24 "Iyoheni kwingila mkubitila mulwivi
luli lusisili, kwavija nowalongela, wanhu
bwando wogeza kwingila, ila hawadaha.
25 Mwene ng'anda vondayenuke na
kuhinda ulwivi, abaho, mweye mokwima
hanze na kusonga kubwenga ulwivi na
kulonga, 'Mndewa, tuvugulile ulwivi!' Na
heyo kowalongela, 'Siwatangile mweye
na sikutangile kumulawa!'
26 Abaho, momulongela, 'Tuja na
kung'wa nagwe, na kutufundiza
m'viwambo vetu!'

27 Ila heyo kowalongela, ‘Siwatangile
mweye na sikutangile kumulawa, sege-
leni hano hamwangu, mweye mose wa-
tenda gehile!’
28 Aho hondahawe na kililo na
kugegedula meno vondamuwone Abla-
ham na Isaka na Yakobo na wahokozi
wose wa Kuundewa wa Mulungu, ila
mweye mokwasigwa hanze.
29 Wanhu wokwiza kulawa ng'ambu
zose za ulumwengu na kukala hasi waje
kulusona lwa Kuundewa wa Mulungu.
30 Kweli, wanhu wayagwe wali kuchugu
wowa haulongozi, na wanhu wayagwe
wali haulongozi wowa kuchugu.”

Yesu Koilililа Yelusalemu (Mat. 23:37-39)

31 Kipigiti kikija Mafalisayo wamcholela
Yesu wamulongela, “Segela hano uchole
hanhu hayagwe, kwavija Helode Antipa
konda kukukoma.”
32 Yesu kawalongela, “Gendeni mka-
mulongele mbweha ija, ‘Lelo na mayo
nowinga vinyamkela na kuhonya wanhu,
na zua da ikadatu nokwishiliza sang'hano
yangu.’
33 Nolondigwa nigendelele na mwanza
wangu, lelo, mayo, na kisindo. Havi-
dahika muhokozi kudanganhikila hanze
ya Yelusalemu.
34 “Yelusalemu! Yelusalemu! Gw-
eye uwakoma wahokozi na kuwatoa na
mibwe waja watumigwe kumwako! Mi-
anza mingahi nilonda kuwakunzanya
hamoja wanago kamba nguku viyowafa-
gatila wanage hasi ya mbawa zake, ila
hutogole!
35 Avo lola ng'anda yako yolekigwa.
Nokulongela, hunyona nie kabili mbaka
vondaulonge, ‘Kamota ayo yokwiza mdit-
waga da Mndewa.’ ”

14

Yesu Komuhonya Mtamu wa Kuvuha Lukuli

1 Zua dimwe da Mhumulo Yesu kachola
kuja mandia kung'anda ya mkulu imwe
wa Mafalisayo, wanhu wakala womulola
goya.
2 Haulongozi wake kukala na munhu
yali na utamu wa kuvuha lukuli.
3 Yesu kawauza wafundiza Malagizo ga
Musa na Mafalisayo, yolonga, “Malagizo
getu gotutogoza kuhonya Mdizua da Mhu-
mulo, ama gotugomesa?”
4 Ila hewo hawalongile kinhu chochose.
Yesu kamgoga ija imunhu kamuhonya,
abaho, kamuleka yachole na zake.
5 Abaho, kawalongela, “Yalihi
mmwanza wenu mwanage ama ng'ombe
wake yehengila mdisima, yondayaleke
kumulava mbwisa Mdizua da Mhumulo?”
6 Ila hewo wanyamala.

Wende na Moyo Kunoga

7 Yesu kawona avija wahenza wayagwe
viwokala wosagula ivigoda va haulon-
gozi, avo kawalongela wanhu wose hala
dino,
8 “Munhu yahakugoneka halusona lwa
zengele, sambiukale m'vigoda va haulon-
gozi. Ihalawila kagonekigwa munhu yali
na twaga kubanza gweye yeheza,
9 na mwenekae wenu, yawagoneke gw-
eye na heyo, kokwiza na kukulongela,
‘Mnegele ino yakale hano.’ Avo vivo von-
dausegele kuno ukona kinyala uikunyate
uchola kukala kuchugu.
10 Ila uhagonekigwa hanhu, genda
ukakale kigoda cha kuchugu, avo
mwenekae wenu kokwiza hauli na
kulonga, ‘Izo kuno kuulongozi, mb-
wigaangu, ukale hanhu hanogile.’ Dino
dokugwaa kituno hameso ga wahenza
wose.
11 Kwavija munhu yoyose yokiituniza
mwenyego kobwezwa hasi, na ayo yoib-
weza hasi mwenyego kotunizwa.”
12 Abaho, Yesu kamulongela mwenekae
wake, “Mana uwagomela wanhu man-
dia ga imisi ama mandia ga ichungulo,
sambiuwagoneke wambwiga zako ama
wandugu zako ama wanhu wa lukolo
lwako ama wanhu wa habehi yako wali
wagoli, kwavija na hewo kwiza woku-
goneka, mkutenda vino kolihigwa gaja
gautendile.
13 Uhatenda mandia ga lusona, wag-
oneke wakumbulu, mbetembete, wale-
male ivipindi, na vimbugumbugu,
14 na gweye komotezwa kwavija hewo
hawadaha kukuliha. Ila Mulungu

kokuliha kuna idizua da kuzusigwa kwa
wanhu walibule uzenzeleganye."

Hala da Lusona Lukulu
(Mat. 22:1-10)

15 Imwe wa wanhu wakalile na heyo
hameza, kagahulika gaja, kamulongela
Yesu, "Kamota ng'hani munhu ayo yon-
dayaje kulusona Muundewa wa Mu-
lungu!"
16 Yesu kamulongela, "Kukala na
munhu imwe yatendile lusona lukulu
ng'hani, abaho, kawagoneka wanhu
bwando.
17 Kipigiti cha kuja vikivikile, kamula-
giza nyakadala wake yakawalongele wa-
henza zake, 'Izoni, vinhu vose visas-
aligwa vimala!'
18 Ila kila munhu kasonga kulava
uyalazi wake, waichanduso kamulon-
gela ija inyakadala, 'Nigula mgunda
avo nolondigwa nikaulole, chonde togola
uyalazi wangu.'
19 Waikabili kalonga, 'Nigula ng'ombe
longo dimwe wa kulimila, avo nochola
kuwageza, chonde ndeka nyhole.'
20 Iyagwe kalonga, 'Nisola mtwanzi
sambi baha, avo sidaha kwiza.'
21 "Ija inyakadala kabwela, kam-
simulila mbuli zose mkulu wake. Ija
imkulu kagevuzika ng'hani avo kamu-
longela nyakadala wake, 'Hima, genda
mzinzila ng'hulu na ndodo za mkiwambo,
ukawagale wakumbulu, mbetembete,
vimbugumbugu, na walemale.'
22 Ija inyakadala kamulongela, 'Mkulu,
gaja gose gaulagize gatendigwa, ila hana
nafasi isigala.'
23 Avo mkulu ija kamulongela
nyakadala wake, 'Genda m'balabala
ng'hulu na ndodo za muisi ukawashul-
utize wanhu wose weze kwingila giladi
ng'anda yangu imeme.'
24 Nowalongela mweye mose kamba,
'Waja wagonekigwe haichanduso,
haduhu hata imwe yondayalanze vakuja
vangu!' "

Golondigwa Giladi Uwe Mwanahina wa Kilisto
(Mat. 10:37-38)

25 Zua dimwe dale kulu da wanhu
dikala diilongoza na Yesu, kahinduka
kawalongela,
26 "Munhu yoyose yokwiza kumwangu,
na kuno koleka kuninogela nie kubanza
tataake na mamaake, na mtwanzi wake,
na wanage, na wandugu zake na lumbu
zake na hata ugima wake mwenyego,
hadaha kuwa mwanahina wangu.
27 Munhu yoyose yoleka kupapa msal-
aba wake na kung'holeleza hadaha kuwa
mwanahina wangu.

28 "Vino yalihi mmwanza wenu ya-
halonda kuzenga ulingo, yondayaleke
kukala hasi tanhu, yalole kamba kana
hela za kwishilizila sang'hano ija?
29 Kamba hatendile vino, yahamambuk-
iza umsingi na kuhumwa kumambukiza,
wanhu wondawone gaja galawilile wom-
seka,
30 wolonga, 'Munhu ino kasonga
kuzenga ila hadahile kwishilizila
isang'hano.'

31 "Ama mndewa yalihi yochola ku-
gomba na mndewa iyagwe, yoleka tanhu
kukala na kugelegeza kamba heyo na
asikali zake alufu longo dimwe kodaha
kugomba na mndewa ija yokwiza ku-
gomba na heyo yali na asikali alufu mal-
ongo mabili?
32 Kamba ihawa hadaha, kowagala
wasenga wakaiting'hane na ija imndewa
iyagwe, wakamgwile mavindi kulonda
tindiwalo kipigiti yang'hali kutali."
33 Yesu kamambukiza, "Vivija haduhu
yoyose mmwanza wenu yodaha kuwa
mwanahina wangu kamba halekile vinhu
vake vose vayalinavo.

Munyu Ubanangike
(Mat. 5:13; Mlk. 9:50)

34 "Munyu unoga, ila uhagiza kilandu
chake, haduhu nzila iyagwe ya kuutenda
unoge kabili.
35 Haunoga kinhu, kwikigwa mmi-
gunda ama kutibulizwa na mhugutu, ila
wanhu wowasa kunze. Yali na magwiti
na yahulike!"

15

Hala da Ng'hondolo Yapotele (Mat. 18:12-14)

1 Zua dimwe wawila kodi bwando
na wanhu wayagwe wene vilozo weza
kumtegeleza Yesu.
2 Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga
Musa wasonga kutwanganika, wolonga,
"Munhu ino kowabokela wanhu wali na
vilozo na hata kuja nao!"
3 Avo Yesu kawalongela hala dino.
4 "Tutende munhu imwe mmwanza
wenu kana ng'hondolo mia, abaho,
ng'hondolo imwe kapotela, kotendaze?
Kowaleka waja iwang'hondolo malongo
tisa na tisa muluwala na kuchola
kumzahila ija yapotele mbaka yamone.
5 Yahamona, kodeng'helela ng'hani avo
kompapa mmaega
6 na kum'bweza ukae. Abaho,
kowakema hamoja wambwiga zake na
wanhu wa mzing'anda za habehi na
kuwalongela, 'Nodeng'ha ng'hani kwavija
nimona ng'hondolo wangu yapotele, avo
izoni tudeng'he chose!'
7 Avo nowalongela, kowa na
ndeng'helelo ng'hulu kuulanga avija
munhu imwe yali na vilozo yahaleka
vilozo vake, kubanza wanhu malongo
tisa na tisa walibule vilozo na hawalonda
kuleka vilozo vao.

Hala da Hela Yagile

8 "Ama tulonge mtwanzi imwe kana
hela* longo dimwe, abaho, kasa hela
imwe, kotendaze? Kobwinha kiwenge na
kufagila ng'anda yake na kulolesa kila
hanhu mbaka yayone.
9 Yahayona, kowakema hamoja wamb-
wiga zake na wanhu wa mzing'anda za
habehi na kuwalongela, 'Nodeng'helela
ng'hani kwavija niyona ihela inyasile.
Izoni tudeng'he tose!'
10 Avo nowalongela, vivija wasenga wa
Mulungu wa kuulanga wodeng'ha avija
munhu imwe yali na vilozo yahaleka
vilozo vake."

Hala da Mwana Yapotele

11 Yesu kagendelela kulonga, "Kukala
na munhu imwe yakalile na wana wabili
wambigalo.
12 Imdodo kamulongela tataake, 'Tata,
ngwelela uhazi wangu sambisambi.' Avo
ija imunhu kawagolela mali gake wanage
wose wabili.
13 Mkipigiti kiguhi ija imwanage im-
dodo kaguza vinhu vake vose, kasegela
hakae na izihela. Kachola isi ya ku-
tali, ako kwayasile hela zake mmbuli za
mzanyamzanya.
14 Viyamambukize vinhu vose, ingila
nzala mpamanho muisi ija yose, avo
kasonga kuzahila vinhu vakuja.
15 Avo kachola kusang'hanika ha
munhu imwe mwenekae wa isi ija,
na heyo kamgala kumgunda wake
yakemilize mitumbi.
16 Kasulukila kuigutiza na mikamhi
iidile imitumbi, na haduhu munhu yamg-
welele kinhu chochose.
17 Ngelegeza zinogile vuzimwizile, ka-
longa mmoyo wake, 'Wasang'hana wan-
gahi wa tataangu woja na kusigaza, ila nie
hano nofa nzala!
18 Nosegela nibweleganye ha tataangu
nikamulongele, "Tata, niloza ha Mulungu
na hamwako gweye.
19 Silumbile kukemigwa mwanago, ni-
tende kamba vija imwe wa wasang'hana
zako." '
20 Avo kenuka na kusonga kubwela ha
tataake.

"Viyakalile yang'hali kutali, tataake ka-
mona, kamonela bazi, avo kamkimbilila,
abaho, kamkumbatila na kumnonela.
21 Ija imwana kalonga, 'Tata, niloza ha
Mulungu na hamwako gweye. Silumbile
kukemigwa mwanago.'
22 Ila tataake kawakema nyakadala
zake, kalonga, 'Hima mgalileni ng'hanzu
inogile mum'vaze. M'vazeni kitindi mki-
dole chake na vilatu mmagulu gake.
23 Abaho, gendeni mkamsole mwanang'ombe
yanonile mumchinje, na tutende lusona,
tudeng'he!
24 Kwavija mwanangu ino kakala
kamba yadanganhike, ila sambi mgima,

* **15:8** ***Hela imwe*** ikala iliha sang'hano ya zua dimwe.

kakala yapotele, ila sambi koneka!’ Avo
lusona lusonga.
25 “Kipigiti kikija mwanage imkulu
kakala yobwela kulawa kumgunda,
mnzila viyakalile behi na ing'anda,
kahulika ngoma na sing'hino za mvina.
26 Avo kamkema imwe wa nyakadala,
kamuuza, ‘Kuna choni?’
27 Ija inyakadala kamulongela, ‘Mdodo
wako kabwela, na tataako kachinja
mwanang'ombe yanonile kwavija kab-
wela yali mpile.’
28 “Ija imwana imkulu kagevuzika
ng'hani mbaka kalema kwingila
mng'anda. Avo tataake kalawa hanze ka-
muyalalila yomulonda yengile mng'anda.
29 Ila heyo kamulongela tataake,
‘Lola! Milao ino yose nikusang'hanikila
sang'hano zako kamba nyakadala, na
siduluke ndagizi zako zozose. Kungwelela
choni? Hungwelele hata menhe mdodo
nhende lusona na wambwiga zangu!
30 Ila mwanago ino kasa mali gako gose
mkutenda ugoni ndwanga, abaho, kab-
wela ukae, komchinjila mwanang'ombe
yanonile!’
31 Tataake kamulongela, ‘Mwanangu,
gweye kokala hano na nie mazua gose, na
vinhu vose vinilinavo nie vako gweye.
32 Avo vinoga tweye tuvine na ku-
deng'ha kwavija mdodo wako kakala
kamba yadanganhike, ila sambi mgima.
Kakala yapotele, ila sambi koneka!’ ”

16

Hala da Mwimilizi M'bala

1 Yesu kawalongela wanahina zake,
“Kukala na munhu imwe mgoli yakalile
na mwimilizi wa vinhu vake. Ija im-
goli kalongeligwa kamba ija imwimilizi
kakala yomung'hunya hela zake,
2 avo kamkema, kamuuza, ‘Mbuli
zaki zino zinihulika zikulonga gweye?
Ngwelela mheta ya mali gangu gose
gaukalile wimiliza, kwavija hudaha tena
gweye kuwa mwimilizi wangu.’
3 Ija imwimilizi kalonga munda kwa
munda, ‘Mkulu wangu kolonda ku-
nisegeza msang'hano yangu. Nhendeze?
Kulima sidaha, na kupula nokona kinyala.
4 Nikitanga chondanhende! Ni-
hawingigwa kulawa msang'hano yangu,
nopata wambwiga wondawanibokele
mkae zao.’
5 “Avo kawakema wanhu wose wakalile
wowilwa na ija imgoli wake, kamuuza
waichanduso, ‘Kowilwa aki na mkulu
wangu?’
6 Na heyo kalonga, ‘Madebe mia mbili
ga mavuta ga mizaituni.’ Ija imwimilizi
kamulongela, ‘Sola cheti chako, ukale
hasi hima wandike madebe mia.’
7 Abaho, kamuuza iyagwe, ‘Na gweye
kowilwa aki?’ Kalonga, ‘Vipeto mia sita
va ngano.’ Ija imwimilizi kamulongela,
‘Sola cheti chako, wandike vipeto mia nne
na malongo manane.’
8 “Avo mkulu wa mwimilizi ija kizen-
zeleganye kamtogola avija vayatendile
ubala kamba uja, kwavija wanhu
wa ulumwengu uno wabala ng'hani
mkuzigongomanya mbuli zao na wayao
kubanza wanhu wali mmulangaza.”
9 Yesu kagendelela kulonga, “Nowa-
longela, izahilileni wambwiga mkubitila
mali ga muulumwengu, avo kamba gehe-
sha, mobokelwa muna uukazi wa mi-
longo yose.
10 Munhu yoyose yalibule uzenzele-
ganye m'vinhu vidodo, vivija kowa bule
uzenzeleganye m'vinhu bwando. Na
munhu yoyose yali na uzenzeleganye
m'vinhu vidodo, vivija kowa na uzenzele-
ganye m'vinhu bwando.
11 Avo kamba muhawa vizenzeleganye
mkwimiliza mali ga muulumwengu, yal-
ihi yondayawatogole kwimiliza mali ga
kweli?
12 Na kamba muhawa vizenzeleganye
m'vinhu va munhu iyagwe, yalihi yon-
dayaweng'he vinhu venu wenyego?
13 “Haduhu mtumigwa yodaha
kuwasang'hanikila wakulu wabili, kwav-
ija komwihila ino na kumnogela iyagwe,
ama koigoga na imwe na kum'buhiza
iyagwe. Hamdaha kumsang'hanikila
Mulungu hamoja na hela.”

Mbuli Ziyagwe za Yesu
(Mat. 11:12-13; 5:31-32; Mlk. 10:11-12)

14 Mafalisayo viwahulike gano,
wam'beza Yesu kwavija wanogelwa na
hela.
15 Yesu kawalongela, “Mweye iwo
wanhu mkiitenda muna mioyo inogile
mmeso ga wanhu, ila Mulungu koitanga
mioyo yenu, kwavija vinhu vigesigwa
na wanhu kamba vinoga ng'hani vabule
unozi hameso ga Mulungu.
16 “Malagizo ga Musa na Nyandiko
Zing'alile za wahokozi zikala zipetigwa
mbaka kipigiti cha Yohana M'batiza,
songela aho Usenga Unogile wa Undewa
wa Mulungu wopetigwa, na kila munhu
kokwingila na mhiko.
17 Ila vibuha ulanga na isi kuyangayuka
kubanza kidanga kidodo cha Malagizo ga
Musa kusegezwa.
18 “Mbigalo yoyose yahamwasa mt-
wanzi wake na kusola mtwanzi iyagwe,
kotenda ugoni, na munhu yahamsola mt-
wanzi yasigwe, kotenda ugoni.

Mgoli na Lazalo

19 “Kukala na munhu imwe mgoli
yakalile yovala vivalo va zambalau vene
hela bwando na kakala yoja goya mazua
gose.
20 Vivija kukala na munhu imwe mkum-
bulu yokemigwa Lazalo, yakalile na
vilonda lukuli lugima, yakalile yogaligwa
halwivi lwa ija imgoli,
21 yosulukila kuja vakuja vilagale ku-
lawa hameza ya ija imgoli. Hata mibwa
iza kumulambita vilonda vake.
22 “Hakimambukizo, ija imkumbulu
kadanganhika, kapapigwa na wasenga
wa Mulungu wa kuulanga kekigwa be-
hibehi na Ablaham. Vivija ija imgoli na
heyo kadanganhika na kazikigwa.
23 Avo akuja kuzimu ija imgoli kakala
mumgayo mkulu ng'hani, kenula meso
gake hatalitali kamona Ablaham na
Lazalo hamgwazo wake.
24 Avo kenula dizwi yolonga, ‘Tata Abla-
ham! Nyonela bazi, mulongele Lazalo
yazabike kidole chake mmazi yaluhoze
lulimi lwangu, kwavija nie na mumgayo
mkulu mmoto uno!’
25 “Ila Ablaham kamulongela, ‘Kum-
bukila tanhu, mwanangu, vuukalile
muulumwengu kugweleligwa vinhu vose
vinogile, ila Lazalo kagweleligwa vinhu
vose vihile. Ila sambi kohozigwa moyo
na gweye kogaya.
26 Uhaleka gose gano, hana kolongo
kulu dikigwe hagatigati yetu mweye
na tweye, giladi waja wolonda kuloka
kulawa hano kwiza hamwenu sambi-
wadahe, na munhu yoyose yolonda ku-
loka kulawa hiko kwiza kuno sam-
biyadahe.’
27 Ija imgoli kalonga, ‘Basi, tata Abla-
ham, nokuyalalila, mulagize Lazalo yac-
hole kung'anda ya tataangu,
28 hiko kuna ndugu zangu watano,
yakawazume, giladi sambiweze kuno kuli
na mgayo!’
29 “Ila Ablaham kamulongela, ‘Wan-
dugu zako wana Malagizo ga Musa na
Nyandiko Zing'alile za wahokozi, waleke
wazitegeleze hizo vuzilonga.’
30 Ija imgoli kalonga, ‘Hivo havitosha,
tata Ablaham! Ila munhu yahazuka na
kuwacholela, woleka vilozo vao.’
31 Ila Ablaham kalonga, ‘Kamba
hawazitegeleze Nyandiko za Musa na
wahokozi, hawatogola hata kamba
munhu yahazuka.’ ”

17

Kugela Kumgongo Vilozo
(Mat. 18:6-7, 21-22; Mlk. 9:42)

1 Yesu kawalongela wanahina zake,
“Mbuli ziwatendaga wanhu watende
vilozo hazilekaga kulawilila, ila kojona
ng'hani munhu ija yondayazitende
zilawile!
2 Vihamnogele munhu ija yafungigwe
msingo dibwe kulu da kusiginhila, abaho,
yakasigwe m'bahali kubanza kumtenda
imwe wa wanhu wano wadodo kuloza.
3 Avo teganyeni!
“Kamba ndugu yako yahaloza,
mkomhokele, yahaleka kuloza, mgele
kumgongo.
4 Kamba yahakutendela vilozo mianza
saba mdizua dimwe, na mianza yose saba
keza kumwako yolonga, ‘Nileka,’ mgele
kumgongo.”

Nhamanila

5 Watumigwa wa Kilisto wamulongela
Mndewa Yesu, “Tongezele nhamanila
yetu.”
6 Mndewa kawalongela, “Kamba
muhawile na nhamanila ndodo kamba
mbeyu ya haladali, muhadahile kuulon-
gela mkuyu uno, ‘Ng'ozoka ukaihande
m'bahali!’ Na uhawahulike.

Sang'hano za Nyakadala

7 “Tulonge munhu imwe mmwanza
wenu kana nyakadala wa kumulimila
ama kumchungila ng'hondolo. Yahab-
wela kulawa kumgunda, komulongela
nyakadala wake yatende hima yeze kuja
mandia?
8 Nokona si vivo! Ila komulongela,
‘Nhelekela mandia gangu hima, uisasale
unisang'hanikile mbaka niheshiliza kuja
na kung'wa, kileka na gweye uje mandia
gako.’
9 Avo, komuheweza nyakadala ija avija
viyagatendile gaja gayalagizwe?
10 Vivija na mweye! Muhatenda kila
kinhu kimulongeligwe mkitende, longeni,
‘Tweye twa nyakadala tulibule maliho,
tutenda gaja gatulondigwe kutenda tu.’ ”

Yesu Kowahonya Wanhu Longo Dimwe

11 Yesu viyakalile yochola Yelusalemu,
kabitila muimbaka ya isi za Samalia na
Galilaya.
12 Viyakalile yokwingila muna iki-
wambo kimwe, wanhu longo dimwe
wolumwa dikulu wamwizila, wema ku-
talitali,
13 wenula dizwi wolonga, “Mndewa,
Yesu, utonele bazi!”
14 Yesu viyawawene kawalongela,
“Gendeni ha iwakulu wa nhambiko
wakawalole goya.”
Viwakalile wochola mnzila wahona.
15 Munhu imwe mmwanza wao viy-
onile kahona, kabwela, kenula dizwi
yomuyenzi Mulungu.
16 Kamfugamila mavindi Yesu na kumg-
waa hewela. Na munhu ija kakala
Msamalia.
17 Ila Yesu kauza, “Hawakalile wanhu
longo dimwe wahonyigwe? Wakwahi
wayagwe tisa?
18 Haduhu hata munhu imwe yabwelile
kumuheweza Mulungu ila muhenza ino
yeiyeka?”
19 Yesu kamulongela, “Ima wima uc-
hole, nhamanila yako ikuhonya.”

Kwiza kwa Undewa wa Mulungu (Mat. 24:23-28, 37-41)

20 Mafalisayo wayagwe wamuuza Yesu,
wolonga, “Zua dilihi Undewa wa Mu-
lungu vondawize?”
Heyo kawalongela, “Undewa wa Mu-
lungu hawiza mkoneka na meso.
21 Haduhu munhu yondayalonge,
‘Loleni wa hano!’ Ama ‘Wa haja!’ Kwav-
ija Undewa wa Mulungu wa mmwenu.”
22 Abaho, kawalongela wanahina zake,
“Kipigiti chokwiza vondamusulukile kona
zua dondanibwele, nie, Mwana wa
Munhu, ila hamujona.
23 Na wanhu wowalongela, ‘Loleni ka-
haja!’ ama, ‘Loleni kahano!’ Ila sam-
bimuwakweleleze.
24 Kamba vija lumwemwe vulumweka
kulawa kuulanga na kumwemwesa ku-
lawa ng'ambu ino mbaka ng'ambu ija,
avo vivo vondaiwe mdizua dondanize,
nie, Mwana wa Munhu.
25 Ila tanhu nolondigwa nigaye ng'hani
na kulemigwa na wanhu wa mulelo uno.
26 Kamba viikalile mkipigiti cha Nuhu
vivo vondaiwe mdizua dondanibwele,
nie, Mwana wa Munhu.*
27 Wanhu wose wakala woja na
kung'wa, wosola na kusoligwa, mbaka
zua dija Nuhu viyengile muisafina,† na
mvula ng'hulu ng'hani itoa na kumemeza
mazi na kuwakoma wanhu wose.
28 Yowa kamba viikalile kipigiti cha
Loti. Wanhu wose wakala woja na
kung'wa, wogula na kuguza, wohanda na
kuzenga,
29 mbaka zua dija Loti viyasegele
wambo da Sodoma, moto na baluti
vihumuluka hasi kulawa kuulanga na
kuwakoma wanhu wose.
30 Vino vivo vondaiwe mdizua don-
danigubuligwe, nie, Mwana wa Munhu.
31 “Mdizua dija munhu yali kukiswili
cha ng'anda yake sambiyahumuluke hasi

* **17:26** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 26. † **17:27** Uhalonda kuitanga nhegulo ya ***Safina***, soma kitabu cha MWANDUSO 6—7.

yengile mng'anda yakasole vinhu vake,
na munhu yali kumgunda sambiyabwele ukae.
32 Kumbukileni gam'vikile mtwanzi wa Loti!
33 Munhu yoyose yogeza kuukombola
ugima wake, kowagiza, na munhu yoyose
yowagiza ugima wake, koukombola.
34 Nowalongela, ikilo ija wanhu wa-
bili wowasa mulusazi lumwe, imwe
kosoligwa na imwe kolekigwa.
35 Watwanzi wabili wokomola ngano
hamoja, imwe kosoligwa na imwe
kolekigwa.
36 Wanhu wabili wolima mumgunda,
imwe kosoligwa na imwe kolekigwa.”‡
37 Wanahina zake wamuuza, “Mndewa,
kwahi?”
Yesu kawalongela, “Hohose hauli mtufi,
baho hondawaiting'hanile vimhungu.”

18

Hala da Kizuka na Mulamula

1 Abaho, Yesu kawalongela hala
wanahina zake yowafundiza kamba
wolondigwa kutambika bila kudonha.
2 Kalonga, “Kukala na mulamula mki-
wambo kimwe, yakalile hamdumba Mu-
lungu, na vivija hawagesa wanhu.
3 Mkiwambo kija kukala na kizuka
yakalile yomwizila mulamula ija mi-
anza bwando, yolonga, ‘Nhaza mhate
kwing'higwa gaja golondigwa mhate ku-
lawa ha ija yolonda kunizulunza!’
4 Mazua bwando ija imulamula kalema,
ila hakimambukizo kalonga munda kwa
munda, ‘Nie simdumba Mulungu vivija
siwagesa wanhu,
5 ila kwavija kizuka ino kongaza
ng'hani, noilola nhaguso yake yeng'higwe
choyolonda. Kamba sitendile vino, kogen-
delela kwiza, hakimambukizo kondon-
heza ng'hani!’ ”
6 Abaho Mndewa kagendelela kulonga,
“Tegelezeni viyolonga ija imulamula yal-
ibule unhu.
7 Avo mokwagiza Mulungu hon-
dayawedike hima wanhu zake mwenyego
womulilila misi na kilo? Mokwagiza
kotenda mholemhole kuwataza?
8 Nowalongela, kowataza hima. Ila von-
danize nie, Mwana wa Munhu, noivika
nhamanila muisi?”

Hala da Mfalisayo na Muwila Kodi

9 Vivija Yesu kawalongela hala dino
wanhu wokiiyona kamba hewo iwo
iwende na kuwabeza wayagwe.
10 “Wanhu wabili wakwela wachola
Kung'anda ya Mulungu kutambika, imwe
kakala Mfalisayo na imwe muwila kodi.
11 “Ija Mfalisayo kaibagula kema
yeiyeka katambika yolonga, ‘Nokuheweza,
Mulungu, kwavija nie sili kamba wanhu
wayagwe, mibokonyi ama vizenzeleganye
ama wagoni ama kamba ino muwila kodi.
12 Nofunga mianza mibili mmazua
saba, nolava zaka m'vinhu vangu vose
vinipata.’
13 “Ila ija imuwila kodi kema kutali na
hadahile hata kwinula kihanga chake ku-
ulanga, kaitoatoa mmhambaga kulagusa
giogio na kulonga, ‘Go Mulungu, nyonela
bazi, nie nili na vilozo.’ ”
14 Yesu kawalongela, “Ija imuwila
kodi kabwela ukae yopetigwa kutenda
gamnogele Mulungu kubanza ija Imfal-
isayo. Kwavija munhu yoyose yokiinula
mwenyego kohumuluswa, na ija yoihu-
mulusa mwenyego kokwinuligwa.”

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo
(Mat. 19:13-15; Mlk. 10:13-16)

15 Wanhu wamgalila Yesu wana zao
wadodo yawekile makono yawamoteze.
Wanahina zake viwawawene wotenda
vija, wawakomhokela.
16 Ila Yesu kawakema iwana kumwake
kalonga, “Walekeni wana wadodo weze
kumwangu, sambimuwagomese. Kwavija
Undewa wa Mulungu una wanhu wali
kamba wano.
17 Nowalongeleni ikweli! Munhu
yoyose yahaleka kuubokela Undewa wa
Mulungu kamba viyali mwana mdodo
havidahika kuwingila.”

Mgoli
(Mat. 19:16-30; Mlk. 10:17-31)

18 Mkulu imwe wa Wayahudi kamuuza
Yesu, “Mkulufunzi Unogile, nhende choni
kileka mana niuhale ugima wa digunge?”

‡ **17:36** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 36.

19 Yesu kamuuza, “Habali ung'hema nie
ninogile? Haduhu munhu yanogile ila
Mulungu yeiyeka.
20 Kuzitanga ndagizi? ‘Sambiutende
ugoni, sambiukome, sambiwibe, sambi-
ulave usindila wa uvwizi, wahishimile
tataako na mamaako.’ ”
21 Ija imunhu kalonga, “Gano gose niga-
tenda songela ning'hali mdodo.”

22 Yesu viyahulike gano kamulongela,
“Kusigaza kinhu kimwe chuulondigwa
kutenda. Guza vinhu vose vuulinavo
na zihela uwagwelele wakumbulu, avo
kowa na ngama kuulanga, abaho, wize
ung'holeleze.”
23 Ila munhu ija viyahulike gaja,
kanyunguala ng'hani kwavija kakala na
mali bwando.
24 Yesu kamulola, abaho kalonga, “Vino
vivo vondaviwe vidala wagoli kwingila
Muundewa wa Mulungu!
25 Vibuha ngamia kubita mkizonzo cha
shindano kubanza mgoli kwingila Muun-
dewa wa Mulungu.”

26 Wanhu wagahulike gano wamuuza,
“Avo yalihi basi yondayadahe kukom-
boligwa?”

27 Yesu kawalongela, “Gaja hagadahika
mwa wanhu ha Mulungu godahika.”

28 Abaho, Petulo kamulongela, “Lola!
Tweye tuleka vinhu vetu vose, tukuk-
weleleza gweye.”

29 Yesu kawalongela, “Nowalongela ik-
weli, munhu yoyose yalekile kae ama
mtwanzi wake ama wandugu ama watata
na wamama ama wana sama ya Undewa
wa Mulungu,
30 kobokela vinhu bwando ng'hani
mkipigiti kino, na kubokela ugima wa
digunge mkipigiti kikwiza.”

Yesu Koilonga Ifa Yake Mwanza wa Ikadatu
(Mat. 20:17-19; Mlk. 10:32-34)

31 Yesu kawagala wanahina zake
longo dimwe na wabili hamgwazo,
kawalongela, “Tegelezeni! Tokwela
Yelusalemu, aho kila kinhu chawandike
wahokozi kinilonga nie, Mwana wa
Munhu, chovikila.
32 Nogeligwa mmakono ga Wam-
hazi awo wondawanitendele uponela,
woniliga na kunitemela mate.
33 Wonilanha, abaho, wonikoma, ila
mdizua da ikadatu nozuka.”
34 Ila wanahina zake hawazimanyile
mbuli zija. Nhegulo ya mbuli zija ikala
ifisigwa kumwao, na hawagamanyile gaja
gayawalongele.

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu Yapulaga
(Mat. 20:29-34; Mlk. 10:46-52)

35 Yesu viyakalile behi na wambo da
Yeliko, kukala na kimbugumbugu imwe
yakalile mumgwazo wa inzila yopula.
36 Viyahulike dale da wanhu dobita,
kauza, “Kuna choni?”
37 Wamulongela, “Yesu wa Nazaleti ko-
bita.”
38 Kenula dizwi yolonga, “Yesu, Mwana
wa Daudi, nyonela bazi!”
39 Wanhu walongole wamkomhokela
wamulongela yanyamale. Ila heyo ka-
gendelela kwinula dizwi kulu ng'hani, yo-
longa, “Mwana wa Daudi, nyonela bazi!”
40 Avo Yesu kema, kawalagiza wamgale
hamwake ija imunhu kimbugumbugu.
Viyavikile behi, Yesu kamuuza,
41 “Kolonda nikutendele choni?”
Na heyo kamwidika, “Mndewa,
nolonda kulola kabili.”
42 Yesu kamulongela, “Lola! Nhamanila
yako ikuhonya.”
43 Bahaja munhu ija kadaha kulola ka-
bili, kamkweleleza Yesu, kuno yomuyenzi
Mulungu. Wanhu viwonile gaja, wose
wamuheweza Mulungu.

19

Yesu na Zakayo

1 Yesu kengila mdiwambo da Yeliko
kakala yobita mnzila za idiwambo dija.
2 Haja kukala na mkulu imwe wa waw-
ila kodi twaga jake Zakayo, yakalile mgoli
ng'hani.
3 Kakala yolonda kumona Yesu iyo
munhu wa vilihi, ila kakala mguhi avo
hadahile kumona Yesu kwavija wanhu
wakala bwando.

4 Avo kakimbilila haulongozi mwa ididale da wanhu na kukwela mumkuyu giladi yamone Yesu, kwavija kakala yobita mnzila ija.
5 Yesu viyavikile haja, kalola uchana kamulongela Zakayo, “Zakayo, humuluka mbwisa, kwavija lelo nolondigwa nikale mng'anda yako.”
6 Zakayo kahumuluka himahima, kam'bokela na ndeng'helelo ng'hulu.
7 Wanhu wose wagawene gaja wasonga kutwanganika, walonga, “Munhu ino kachola kukala kung'anda ya munhu mwene vilozo!”
8 Zakayo kema wima kamulongela Yesu, “Tegeleza, Mndewa! Nie nolava lwenza lwa vinhu vangu niwagwelele wakumbulu, na kamba nihasola kinhu cha munhu yoyose mkum'bulunya, nom'bwezela mianza mine.”
9 Yesu kamulongela, “Lelo ukombola wingila mng'anda ino, kwavija ino vivija munhu wa lukolo lwa Ablaham.
10 Kwavija nie, Mwana wa Munhu, niza kuzahila na kuwakombola waja wapotele.”

Hala da Hela Longo Dimwe (Mat. 25:14-30)

11 Wanhu wakala womtegeleza Yesu, avo kawalongela hala diyagwe, katenda vino kwavija kakala behi na Yelusalemu, na wanhu wakala wogelegeza kamba Undewa wa Mulungu wa mmabehi kulawilila.
12 Avo kalonga, “Kukala na munhu imwe wa lukolo lwa kindewa kachola isi ya kutali kutendigwa mndewa wa isi yake, ikwisha yabweleganye ukae.
13 Viyakalile behi na kuchola, kawakema nyakadala zake longo dimwe, kamgwelela kila imwe hela imwe.* Kawalongela, ‘Tendeni uchuluzi mbaka vondanibwele.’
14 Ila wanhu wa muisi yake wamwihila, avo wawagala wasenga hachugu chake wakalonge, ‘Hatumulonda munhu ino yawe mndewa wetu.’
15 “Ija munhu kagweleligwa undewa na kubwela ukae. Viyavikile, hima kalagiza wakemigwe nyakadala zake wachole kumwake giladi yavimanye hela nyingahi ziwapatile.
16 Nyakadala wa ichanduso keza kalonga, ‘Mndewa, mhata hela ziyagwe longo dimwe kulawa muhela imwe yuungwelele.’
17 Kalonga, ‘Vinoga, nyakadala mwende! Kwavija hutendile uzenzeleganye mmbuli ndodo, nokwika uwe mkulu m'viwambo longo dimwe.’
18 Keza nyakadala wa ikabili, kalonga, ‘Mndewa, mhata hela tano kulawa muhela imwe yuungwelele.’
19 Na heyo kamulongela, ‘Kowa mkulu m'viwambo vitano.’
20 “Nyakadala iyagwe keza, kalonga, ‘Mndewa, hela yako ino hano, niifunga mkitambala niifisa.
21 Nikudumba, kwavija gweye kwa munhu mgaga. Kosola vinhu si vako, na kohuna vija huvihandile.’
22 Ija imndewa kamulongela, ‘Nokutagusa kulawa mmbuli zako mwenyego! Gweye nyakadala mwavu, kuvitanga kamba nie na munhu mgaga, nosola vinhu si vangu, na nohuna vija sivihandile.
23 Habali hwikile hela yangu benki vinibwelile niivike ilelile?’
24 “Abaho, kawalongela waja wakalile wemile haja, ‘M'bokeni ihela yaali nayo, mumgwelele nyakadala ija yapatile hela longo dimwe!’
25 Ila hewo wamulongela, ‘Mndewa, heyo kana hela longo dimwe!’
26 Ija imndewa kawedika, ‘Nowalongela, munhu yoyose yali na kinhu kokongezelwa, ila ija yalibule kinhu, hata kija ikidodo chayalinacho kobokonywa.
27 Na waja wadumuka zangu wanilemile nie sambiniwe mndewa wao, wagaleni hano muwakome hameso gangu!’ ”

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila (Mat. 21:1-11; Mlk. 11:1-11; Yoh. 12:12-19)

* **19:13** Hano ***hela imwe*** ikala iliha kitumetume cha milenge midatu.

28 Yesu viyeshile kulonga gano, kagendelela na mwanza yowalongola wanhu, yochola Yelusalemu.
29 Viyavikile mkiwambo cha Betifage hana Ikigongo cha Mizaituni behi na kiwambo cha Betania, kawatuma wabili mmwanza wa wanahina zake,
30 kawalongela mbuli zino, “Gendeni hakiwambo kili haulongozi wenu, muhavika, mom'vika mwana mhunda hanapapa munhu yoyose, yafungigwe. Mfunguleni, munigalile.
31 Kamba munhu yahawauza habali mumfungula, mulongeleni, ‘Mndewa komulonda.’ ”
32 Wanahina waja wachola, wavika kamba vija Yesu viyawalongele.
33 Viwakalile womfungula imwana mhunda, wenyego wawauza, “Habali mumfungula?”
34 Wawalongela, “Mndewa komulonda.”
35 Wamsola imwana mhunda, wamgala ha Yesu. Abaho, watandika vivalo vao mumgongo wa imwana mhunda, abaho, wampapa Yesu wamwika mumgongo wa imwana mhunda.
36 Yesu viyakalile yochola, wanhu wanzanza vivalo vao mnzila.
37 Viyakalile behi na kuvika Yelusalemu, ahaja hana inhelemuko Hakigongo cha Mizaituni, dale kulu da wanahina zake disonga kwinula nyangi kuno wotoa ng'henze na kumuheweza Mulungu, sama ya mbuli zose ng'hulu ziwonile.
38 Wolonga, “Kamota Mtawala yokwiza mtwaga da Mndewa! Tindiwalo kuulanga na yenzi ha Mulungu!”
39 Mafalisayo wayagwe wakalile mdidale dija wamulongela Yesu, “Mkulufunzi, walongele wanahina zako wanyamale!”
40 Yesu kawedika, “Nowalongela! Kamba wano wahanyamala, mabwe gosonga kwinula dizwi.”

Yesu Kodililila Wambo da Yelusalemu

41 Viyakwenhuke behi na Yelusalemu na viyadiwene idiwambo, kadililila,
42 yolonga, “Kamba uhakitangile lelo kija kilondigwa kugala tindiwalo! Ila kifisigwa hameso gako!
43 Kwavija kipigiti chokwiza wadumuka zako vondawakuzungulusile lwigo, na kukuzunguluka kukubaniza ng'ambu zose.
44 Wokuhondahonda kabisa na kuwakoma wanhu wali mgati mwa iviwambaza vako, haduhu dibwe dondadilekigwe hachana ya diyagwe, kwavija hukitangile kipigiti Mulungu viyezile kukukombola!”

Yesu Kochola Kung'anda ya Mulungu (Mat. 21:12-17; Mlk. 11:15-19; Yoh. 2:13-22)

45 Abaho, Yesu kachola Kung'anda ya Mulungu, kasonga kuwawinga wanhu wakalile woguza vinhu,
46 yowalongela, “Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile kamba, ‘Ng'anda yangu yowa ng'anda ya nhambiko.’ Ila mweye muitenda kifiso cha wabavi!”
47 Mazua gose viyakalile Yelusalemu, Yesu kakala yofundiza Kung'anda ya Mulungu. Wakulu wa wakulu wa nhambiko, wafundiza Malagizo ga Musa, na wakulu wa wanhu wakala wozahila nzila ya kumkoma.
48 Ila hawapatile nzila ya kumkomela, kwavija wanhu wose wakala womtegeleza goya mazua gose, hawalondile kuihonya hata mbuli imwe.

20

Mbuza ya Udaho wa Yesu (Mat. 21:23-27; Mlk. 11:27-33)

1 Zua dimwe Yesu viyakalile Kung'anda ya Mulungu yowafundiza wanhu na kuwapetela Usenga Unogile, wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa hamoja na wavyele wa wanhu weza,
2 wamuuza, “Tulongele, kotenda mbuli zino na udaho ulihi? Yalihi yakugwelele udaho uno?”
3 Yesu kawedika, “Beta niuze mbuli. Nilongeleni,
4 vino udaho wa Yohana wa kubatiza ulawa ha Mulungu ama ulawa mwa wanhu?”
5 Wasonga kuibamilila wenyego kwa wenyego, “Tulongeze? Kamba tuhalonga ‘Ulawa ha Mulungu,’ kwiza kotulongela, ‘Habali hamumtogole Yohana?’

6 Na tuhalonga, ‘Ulawa mwa wanhu,’
wanhu wose hano wotukoma mkututoa
na mabwe, kwavija wamtogola kamba
Yohana kakala muhokozi.”
7 Avo wamulongela, “Hatukutangile ku-
ulawile.”
8 Yesu kawalongela, “Na nie siwalon-
gela na udaho ulihi notenda mbuli zino.”

Hala da Walimi Mumgunda wa Zabibu (Mat. 21:33-46; Mlk. 12:1-12)

9 Abaho, Yesu kawalongela wanhu hala
dino, “Kukala na munhu imwe yakalile
na mgunda wa mizabibu, kawapangiza
walimi, abaho, kachola isi ya kutali,
kakala kuja kipigiti kitali.
10 Kipigiti cha kuhuna zizabibu
vikivikile, kamtuma nyakadala wake
ha iwalimi yakamsolele fungu jake da
izizabibu. Ila waja iwalimi wamtoa ija
inyakadala na kum'bweza bila kinhu.
11 Avo kamgala nyakadala iyagwe, ila
waja iwalimi vivija wamtoa, wamten-
dela mbuli za kumgela kinyala, abaho,
wam'bweza bila kinhu.
12 Abaho, kamgala nyakadala wa
ikadatu, na heyo vivija waja iwalimi
wamgela milonda, abaho, wamwasa
hanze ya umgunda.
13 Avo mwene umgunda wa zabibu ka-
longa, ‘Nhendeze? Nomgala mwanangu
mwenyego yaninogele, kwa vovose ino
womuhishimila!’
14 Ila waja iwalimi viwamonile, wai-
longela, ‘Ino iyo muhazi wake mwene
mgunda. Natumkome, na uhazi wake
wowa wetu!’
15 Avo wamwasa hanze ya umgunda,
abaho, wamkoma.”

Yesu kawauza, “Ija mwene umgunda
wa izizabibu kowatenda choni waja iwal-
imi?
16 Kokwiza kuwakoma wanhu waja, na
umgunda wa izizabibu kowagwaa walimi
wayagwe.”

Wanhu viwahulike gano, walonga,
“Sambigatulawilile gano!”

17 Ila Yesu kawalola, abaho, kawauza.
“Nyandiko zino Zing'alile nhegulo yake
choni?
‘Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka kuwa dibwe da kuta-
manilwa ng'hani kubanza mabwe
gose.’
18 Munhu yoyose yondayadigwile dibwe
dija kokanhika vidangavidanga, na
kamba dibwe dija dihamgwila munhu,
domsiginha lipilipi.”

Mbuza ya Kuliha Kodi (Mat. 22:15-22; Mlk. 12:13-17)

19 Wafundiza Malagizo ga Musa na
wakulu wa wakulu wa nhambiko bahaja
walonda kumgoga Yesu, kwavija wavi-
tanga kamba kadilonga hala dino yowa-
longa hewo, ila wawadumba wanhu.
20 Wakala womuhembula ng'hani,
abaho, wawatuma visepi waitendile
kamba wanhu wanogile. Watamanila
kumnamata Yesu mmbuli zayalongile,
giladi wamgoge wamgele mmakono ga
mkulu wa undewa wa Loma.
21 Wanhu waja wamulongela Yesu,
“Mkulufunzi, tuvitanga kamba kolonga
na kufundiza mbuli za kweli, na kamba
hudumba kihanga cha munhu yoyose,
ila kofundiza ikweli vija Mulungu voy-
owalonda wanhu watende.
22 Tulongele, vino vinoga tweye kuliha
kodi ha mkulu wa undewa wa Loma ama
havinogile?”
23 Ila Yesu kaumanya ubala wao, kawa-
longela,
24 “Ndagusileni ihela. Twaga na ki-
hanga kino kili muno cha munhu yalihi?”
Walonga, “Va mkulu wa undewa wa
Loma.”
25 Avo Yesu kalonga, “Vinoga. Avo muli-
heni mkulu wa undewa wa Loma vija
vili va mkulu wa undewa wa Loma, na
muliheni Mulungu vija vili va Mulungu.”
26 Hawadahile kumnamata mmbuli
ziyalongile haja hameso ga wanhu, avo
wanyamala, wakanganya nyidikilo yake.

Mbuza ya Kuzuka (Mat. 22:23-33; Mlk. 12:18-27)

27 Abaho, Masadukayo wayagwe, waja
wolonga kamba wanhu hawazuka, weza
ha Yesu na mbuza,
28 walonga, “Mkulufunzi, Musa kat-
wandikila tweye lagizo dino, ‘Kamba
munhu yahadanganhika na kaleka
mwehe ila halelile nayo mwana, mdodo

ama mkulu wa munhu hiyo kolondigwa
yamsole ija ikizuka yamulelele wana
ndugu yake yadanganhike.'
29 Avo kukala na wandugu saba.
Imkulu kasola mtwanzi, kadanganhika
halekile mwana.
30 Abaho, waikabili kamsola ija imt-
wanzi, na heyo kadanganhika bila kuleka
mwana,
31 na waikadatu kamsola. Galawilila
gagaja mbaka wose saba wadanganhika
bila kuleka wana.
32 Hakimambukizo, ija imtwanzi vivija
kadanganhika.
33 Avo kuna dizua da kuzuka kwa
wanhu wadanganhike, kowa mtwanzi
wa yalihi? Kwavija wose saba wakala
wamsolile."
34 Yesu kawalongela, "Wanhu wa kipig-
iti kino wosola na kusoligwa,
35 ila wanhu waja walumbile kwingila
muulumwengu uja, na kuna umzuso wa
kulawa mkudanganhika, hawasola ama
kusoligwa,
36 na hawadanganhika, wowa kamba
wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
Wao wowa wana wa Mulungu, kwavija
wazusigwa.
37 Ila mmbuli ya kuzuka kwa
wanhu, hata Musa kalagusa mbuli hiyo
Mzinyandiko Zing'alile muna imbuli
ya kitutua kikwaka, aho komulonga
Mndewa kamba 'Mulungu wa Ablaham,
na Isaka, na Yakobo.'
38 Heyo hali Mulungu wa wadangan-
hike, ila Mulungu wa wagima, kwavija
kumwake heyo wose wana ugima."
39 Wafundiza wayagwe wa Malagizo ga
Musa walonga, "Kulonga goya, Mkulu-
funzi!"
40 Na haduhu munhu yagezile kumuuza
tena mbuli iyagwe!

Mbuza ya Kilisto Mkombola
(Mat. 22:41-46; Mlk. 12:35-37)

41 Yesu kawauza, "Vodahikaze wanhu
kulonga kamba Kilisto Mkombola kowa
mwana wa Daudi?
42 Kwavija Daudi mwenyego kolonga
mkitabu cha Zabuli,
'Mndewa kamulongela Mndewa wangu,
Kala kumkono wangu wa ukulume
43 mbaka vondaniweke wadumuka
zako wawe kamba kigoda cha
kwikila magulu gako.'
44 Kamba Daudi kamkema heyo Mndewa,
abaho, Kilisto Mkombola kowaze mwana
wa Daudi?"

Yesu Kowazuma Wanhu Waiteganye na Mafundo ga Wafundiza Malagizo
(Mat. 23:1-36; Mlk. 12:38-40)

45 Wanhu wose viwakalile wotegeleza,
Yesu kawalongela wanahina zake,
46 "Iteganyeni na wafundiza Malagizo
ga Musa, awo wonogelwa kuzungu-
lukazunguluka kuno wavalile mikanzu
yao, na wonogelwa kulamsigwa na
hishima mmasoko, na kusagula vigoda
va haulongozi mzing'anda za nhambiko
na mulusona.
47 Wowabulunya vizuka na kutenda
nhambiko nhali za uzenzeleganye
hameso ga wanhu! Nhaguso yao yowa
ng'hulu ng'hani!"

21

Nhosa ya Kizuka
(Mlk. 12:41-44)

1 Yesu kawalola wanhu wose, kawona
wagoli vowogela nhosa zao mkia cha
kulavila nhosa,
2 abaho, kamona kizuka imwe mkum-
bulu ng'hani kagela senti mbili.
3 Yesu kalonga, "Nowalongela kizuka
ino imkumbulu kagela nhosa ng'hulu
kubanza wayagwe wose,
4 kwavija wayagwe walava nhosa zao
kulawa m'vinhu vibanzile mmali gao gali
bwando, ila heyo, hamoja na ukumbulu
wake, kalava vose vayatamanile."

Yesu Kolonga Ubananzi wa Ng'anda ya Mulungu
(Mat. 24:1-2; Mlk. 13:1-2)

5 Wanhu wayagwe wakala wolongelela
woilonga Ing'anda ya Mulungu viiham-
bigwe na mabwe ganogile na nhosa zilav-
igwa ha Mulungu. Yesu kalonga,
6 "Gano gomkona hano, kipigiti chok-
wiza haduhu hata dibwe dimwe don-
dadilekigwe hachana ya diyagwe, gose
golagazwa hasi."

Kugaya na Kugazigwa
(Mat. 24:3-14; Mlk. 13:3-13)

7 Wamuuza, “Mkulufunzi, mbuli zino zolawila zua jaki? Na choni chondakilawilile kutulagusila kamba kipigiti kivika cha mbuli ino kulawilila?”
8 Yesu kalonga, “Tegelezeni munhu sambiyawavwizile. Wanhu bwando wokwiza mtwaga jangu, wolonga, ‘Nie iyo Kilisto!’ na, ‘Kipigiti kivika!’ Ila sambimuwakoleleze.
9 Sambimdumbe muhahulika ng'hondo na muhindumuhindu, kwavija vinhu kamba avo volondigwa visonge kulawila, ila ikimambukizo hakiza hima.”
10 Kagendelela kulonga, “Isi yogomba na isi iyagwe, na undewa wouvamhila undewa uyagwe.
11 Kowa na mgudemo mkulu ng'hani wa isi, nzala na utamu hauhonaga hanhu na hanhu, kowa na vinhu va mkanganyo na va kudumbiza vilagala kulawa kuulanga.
12 Ila mbuli zino zose kipigiti hazinalawila, tanhu, mogogigwa na kugazigwa, mogaligwa mzing'anda za nhambiko na kugeligwa mkifungo, mogaligwa mwa wandewa na mwa watawala sama yangu.
13 Kino chowa kipigiti cha mweye kuzipeta mbuli zangu kumwao.
14 Lamuleni mmioyo yenu kamba hamwiza kugelegeza avija vondamuigombeleze,
15 kwavija nowagwelela ng'hungwe na mbuli za kulonga azo zondaziwatende wadumuka zenu wose sambiwadahe kuzilema ama kubamila.
16 Mohonzigwa na watata zenu na wamama zenu na wakulu na wadodo zenu na wandugu zenu na wambwiga zenu, na wayagwe mmwanza wenu wokomigwa.
17 Wanhu wose wowehila sama yangu.
18 Ila haduhu hata luvili lumwe kulawa mmatwi genu londalupotele.
19 Nanahileni, moikombola wenyego.

Yesu Koulonga Ubananzi wa Yelusalemu
(Mat. 24:15-21; Mlk. 13:14-19)

20 “Muhajona wambo da Yelusalemu dizungulukwe na madale ga asikali, m'vitange kamba mkipigiti kiguhi dokwiza kubanangwa.
21 Avo, awo wali Yudea wakimbilile m'vigongo, awo wali mdiwambo wasegele, na awo wali kumigunda sambiwabwele mdiwambo.
22 Kwavija kino kicho kipigiti cha nhaguso, kugatenda gaja gose galongigwe Mzinyandiko Zing'alile galawile.
23 Wogaya ng'hani watwanzi wali na inda mmazua higo na watwanzi wali na wana ving'hele! Mgayo mkulu wokwiza muisi ino, na lusango lukulu lwa Mulungu lowagwila wanhu wano.
24 Wanhu wayagwe wokomigwa na mapanga, na wanhu wayagwe wosoligwa kamba wafungigwa na kupwililiswa muisi zose. Na wambo da Yelusalemu dobojagwa na Wamhazi, mbaka kipigiti chao vondakimale.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu
(Mat. 24:29-31; Mlk. 13:24-27)

25 “Kowa na vinhu va mkanganyo vondavilawile mdizua, mmulenge, na mnhondo. Muulumwengu, wanhu wa muisi zose wowa bule nhamanila, wodumba kisindo cha bahali na nyangi za kumema na kuhungula kwa ibahali.
26 Wanhu wosinduka mkona bwembwe, wobeta wone chondakilawilile muulumwengu wose, kwavija mhiko za kuulanga zotigiswa.
27 Aho baho hondawanyone nie, Mwana wa Munhu, nikwiza na mawingu na mhiko na yenzi ng'hulu.
28 Mbuli zino zihasonga kulawila, imeni wima, mgangamale, kwavija ukombola wenu wa mmabehi.”

Fundo da Mtini
(Mat. 24:32-35; Mlk. 13:28-31)

29 Abaho, Yesu kawalongela hala dino, “Ugelegezeni mtini na mibiki yose.
30 Muhagona matepo gake gosonga kuzuka, movitanga kamba vuli da mmabehi.
31 Vivija, muhazona mbuli zino zolawila, m'vitange kamba Undewa wa Mulungu wa mmabehi.
32 “Kweli nowalongela, wanhu wa mulelo uno hawesha wose mbaka mbuli zino zose zilawilile.
33 Ulanga na isi vose vobita, ila mbuli zangu hazibita.

Kaleni Meso

34 "Teganyeni, mioyo yenu sambi-
ibasakanywe na ngelegeza za kubukanya
na kung'wa ugimbi na mbuli za
ulumwengu uno, kwavija zua dija da iki-
mambukizo dowezila mkuwasinhukiza
35 kamba mtego. Kwavija vivo vondadi-
wezile wanhu wose wokala kila hanhu
muulumwengu.
36 Kaleni meso mazua gose, na mtam-
bike kipigiti chose giladi mwing'higwe
mhiko za kubita muilegehe mmbuli hizo
zose azo zondazilawile na kwima haulon-
gozi wa nie, Mwana wa Munhu."
37 Mazua gaja Yesu kakala yofundiza
Kung'anda ya Mulungu, na ichungulo
kakala yochola kuwasa kuna Ikigongo
cha Mizaituni.
38 Ndamuka ya kila imitondo wanhu
wose wachola Kung'anda ya Mulungu
kumtegeleza.

22

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mat. 26:1-5; Mlk. 14:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Kipigiti cha Lusona lwa Imikate Ilibule
Mela, lukemigwa Pasaka, kikwenhuka.
2 Wakulu wa wakulu wa nhambiko
na wafundiza Malagizo ga Musa wakala
wozahila nzila ya kumkoma Yesu, ila
wawadumba wanhu.

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu
(Mat. 26:14-16; Mlk. 14:10-11)

3 Abaho, Mwenembago kamwingila
Yuda, yokemigwa Isikalioti, yakalile
mmwanza wa wanahina longo dimwe na
wabili.
4 Avo Yuda kachola kulonga na wakulu
wa wakulu wa nhambiko na wakulu wa
asikali wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu
avija vondayamgele mmakono gao.
5 Wadeng'helela ng'hani, wailagana
kumgwaa hela.
6 Yuda katogola, kasonga kuzahila
hanhu ha kumgela Yesu mmakono gao
kipigiti halibule wanhu.

Yesu Koisasala Kuija Pasaka
(Mat. 26:17-25; Mlk. 14:12-21; Yoh. 13:21-30)

7 Zua da Ulusona lwa Imikate Ilibule
Mela divika, lusona lwawachinjaga wana
ng'hondolo wa Pasaka.
8 Yesu kawatuma Petulo na Yohana
yowalongela, "Gendeni mkatutandile
mandia ga Pasaka tuje."
9 Wamuuza, "Kwahi kuulonda tukai-
tande?"
10 Kawalongela, "Muhengila mdi-
wambo, moiting'hana na munhu yapapile
nongo ya mazi. Mkwelelezeni mbaka
kuna ing'anda yondayengile,
11 mulongeleni mwene ng'anda, 'Mku-
lufunzi kokuuza, dakwahi digati don-
dawadile Pasaka heyo na wanahina
zake?'
12 Kowalagusila gati kulu da uchana dili
na vinhu vose. Aho baho hondamsasale
kila kinhu."
13 Wachola wavika kila kinhu kamba
viwalongeligwe na Yesu, avo wasasala
mandia ga Pasaka.

Mandia ga Mndewa
(Mat. 26:26-30; Mlk. 14:22-26; 1Kol. 11:23-25)

14 Kipigiti vikivikile, Yesu kakala
hameza na watumigwa zake.
15 Kawalongela, "Nisulukila ng'hani
kuja na mweye mandia gano ga Pasaka
ning'hali sinagazigwa.
16 Kwavija nowalongela sigaja kabili
mandia gano mbaka vondagavikile
Muundewa wa Mulungu."
17 Abaho, Yesu kasola kikasi, ka-
muheweza Mulungu, kalonga, "Soleni
kino muigolele mwemwe kwa mwemwe.
18 Nowalongela, songela kipigiti kino
na kugendelela, sing'wa viyagwe divai
mbaka Undewa wa Mulungu vondawize."
19 Abaho, kasola mkate, kamuheweza
Mulungu, kaumogola, kawagwelela
yolonga, "Uno uwo lukuli lwangu
lulavigwe sama yenu, tendeni vino
mkung'humbukila nie."
20 Viyeshile kuwagwelela gamandia,
vivija kawagwelela kikasi yolonga,
"Kikasi kino kicho lagano da isambi dili
mmulopa wangu, ukwitika sama yenu.
21 "Ila lola! Mkono wa munhu yon-
dayanihonze wa bahano na nie hameza!

22 Nie, Mwana wa Munhu, nodanganhika kamba vayalamule Mulungu, ila kogaya ng'hani munhu ija yondayanihonze!”
23 Avo wasonga kuiuza wenyego kwa wenyego yalihi mmwanza wao yondayazitende mbuli zija.

Wanahina Woibamilila Ukulu

24 Bamila dizuka mwa wanahina, kamba yalihi mmwanza wao yogelegezwa kuwa mkulu kubanza wayagwe.
25 Yesu kawalongela, “Wandewa wa Wamhazi wowatawala wanhu zao na mhiko, na watawala wolonda kukemigwa, ‘Wambwiga za Wanhu.’
26 Ila vino sio vumulondigwa mweye muwe. Ila yali mkulu kubanza wose mmwanza wenu kolondigwa kuwa kamba mdodo kubanza wose, na ayo yali kilangizi kolondigwa kuwa kamba mtumigwa.
27 Yalihi yali mkulu, ija yokala hasi kuja ama ija imtumigwa? Nokwagiza ija yokala hasi kuja. Ila nie na mmwanza wenu kamba mtumigwa.
28 “Mweye mkala na nie kipigiti chose kinikalile nigazigwa,
29 na kamba Tataangu viyangwelele nie Undewa, vivija na nie nowagwelela mweye Undewa.
30 Moja na kung'wa hameza yangu Muundewa wangu, na mokala muna ivigoda va undewa, muitagusa mitala longo dimwe na mibili ya Islaeli.

Yesu Kolonga Avija Petulo Vondayam'bele

(Mat. 26:31-35; Mlk. 14:27-31; Yoh. 13:36-38)

31 “Simoni, Simoni! Tegeleza! Mwenembago kampula Mulungu giladi yeze kuwageza mweye, yone kamba nhamanila yenu yogendelela.
32 Ila nikutambikila gweye, Simoni, nhamanila yako sambiihunguke. Na uhabwela kumwangu, uwagangamaze wandugu zako.”
33 Ila Petulo kalonga, “Mndewa, nie nitogola kugeligwa mkifungo hamoja nagwe ama kudanganhika hamoja nagwe!”
34 Yesu kamulongela, “Nokulongela, Petulo, kilo cha lelo nzogolo hanakwika, konibela mianza midatu kamba hunimanyile.”

Mkwiji, Mkoba, na Zele

35 Abaho, Yesu kawauza wanahina zake yolonga, “Viniwatumile kipigiti kija bila mkwiji wa hela na bila mkoba na bila vilatu viyagwe, mkala muhungukilwe na kinhu?”
Wamulongela, “Hatuhungukilwe na kinhu.”
36 Yesu kawalongela, “Ila kipigiti kino yoyose yali na mkwiji wa hela ama mkoba, nayavisole, na munhu yalibule zele yaguze koti jake yakagule zele.
37 Avo, nowalongela, Nyandiko Zing'alile zolonga, ‘Kapetigwa hamoja na watenda gehile,’ Zolondigwa zivikile kumwangu, kwavija ugima wangu wokwenhuka kuisota.”
38 Wanahina zake walonga, “Lola, Mndewa! Hano hana mizele mibili!”
Na heyo kalonga, “Yotosha.”

Yesu Kotambika Hakigongo cha Mizaituni

(Mat. 26:36-46; Mlk. 14:32-42)

39 Yesu kasegela haja hakiwambo kachola Hakigongo cha Mizaituni na wanahina zake kamba vayatendaga.
40 Viwavikile haja hakigongo, kawalongela wanahina zake, “Tambikeni, giladi sambimwingile muna ivitega.”
41 Abaho, kachola hamwande mwanza wa kwasa dibwe, kafugama mavindi, katambika,
42 kalonga, “Tata, kamba vihakunogela, nisegezele kikasi kino cha mgayo. Ila sio kamba vinilonda nie, ila kamba vuulonda gweye.”
43 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulawilila na kumgangamaza.
44 Muusungu mkulu kaiyoha kutambika, mhome yake ikala kamba madwendwe ga mulopa godwendweka hasi.*
45 Viyamambukize kutambika, kema, kabweleganya ha wanahina zake,

* **22:44** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 43 na 44.

kawavika wawasile kwavija wakala na giogio.
46 Kawalongela, “Habali mweye muwasa? Lamukeni mtambike, giladi sambimwingile muna ivitega.”

Yesu Kogogigwa
(Mat. 26:47-56; Mlk. 14:43-50; Yoh. 18:3-11)

47 Yesu viyakalile yang'hali yolonga, dale da wanhu divika dilongozwa na Yuda yakalile mmwanza wa wanahina zake longo dimwe na wabili. Kamkwenhukila Yesu na kumnonela.
48 Ila Yesu kamulongela, “Yuda, konihonza nie, Mwana wa Munhu, mkuninonela?”
49 Wanahina wakalile na Yesu viwagawene gaja galondile kulawila, wamuuza, “Mndewa, tuwakanhe na mizele yetu?”
50 Mwanahina imwe kadikanha gwiti da ukulume da nyakadala wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko.
51 Ila Yesu kalonga, “Lekeni.” Kadikwasa gwiti da ija imunhu na kumuhonya.
52 Abaho, Yesu kawalongela wakulu wa wakulu wa nhambiko na waja wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu na wakulu wa ikitala wezile haja kumgoga, “Munizila na mizele na mimbwego kamba vija nie na m'bavi?
53 Nikala na mweye Kung'anda ya Mulungu mazua gose, hamunigogile. Ila kino kicho kipigiti chenu cha kutenda gano, kipigiti cha mhiko za ziza zotawala.”

Petulo Kom'bela Yesu
(Mat. 26:57-58, 69-75; Mlk. 14:53-54, 66-72; Yoh. 18:12-18, 25-27)

54 Wamgoga Yesu, wamsola wamgala kung'anda ya Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, na Petulo kakala yowakoleleza kutalitali.
55 Ubwinhigwa moto hagatigati ya idikonhi da ing'anda, wakala hamoja wokota moto, na Petulo kakala hamoja nawo.
56 Nyakadala imwe wa kitwanzi viyamonile yakalile haja hamoto, kamulola ng'hani, kalonga, “Munhu ino vivija kakala na Yesu!”
57 Petulo kabela, kalonga, “Gweye mtwanzi, simtangile munhu hiyo!”
58 Mkipigiti kiguhi, munhu imwe kamona, kalonga, “Vivija na gweye kwa mmwanza wao!”
Petulo kalonga, “Gweye munhu, sio nie!”
59 Na kipigiti cha kamba saa dimwe, munhu iyagwe kagong'ondeza, yolonga, “Kabisa! Munhu ino kakala na Yesu kwavija heyo nayo kolawa Galilaya!”
60 Petulo kalonga, “Gweye munhu, sikitanga chuulonga.”
Bahaja viyakalile hanamambukiza kulonga, nzogolo keka.
61 Mndewa kahinduka kamulola Petulo, na Petulo kakumbukila kamba Mndewa kakala yamulongele kamba, “Kipigiti nzogolo hanakwika kilo ya lelo, kom'bela mianza midatu.”
62 Abaho, Petulo kalawa hanze, kalila ng'hani.

Yesu Kotoigwa na Kutendelwa Mzihaka
(Mat. 26:67-68; Mlk. 14:65)

63 Wanhu wakalile womwimiliza Yesu wasonga kumtendela mzihaka na kumtoa.
64 Wamfunga na kitambala mmeso, abaho, wamuuza, “Zuza! Yalihi yakutoile?”
65 Na wamulongela vinhu viyagwe bwando va maligo.

Yesu Kogaligwa Kuna Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
(Mat. 26:59-66; Mlk. 14:55-64; Yoh. 18:19-24)

66 Vuuchile, wavyele na wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa waiting'hanila hamoja, na Yesu kagaligwa haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi.
67 Walonga, “Tulongele, gweye iyo Kilisto Mkombola?”
Kawalongela, “Kamba nihawalongela, hamunitogola,
68 na kamba nihawauza mbuli, hamwidika.
69 Ila songela kipigiti kino, nie, Mwana wa Munhu, nokala kumkono wa ukulume wa Mulungu Mkulu.”
70 Wose walonga, “Avo gweye iyo Mwana wa Mulungu?”
Kawalongela, “Mweye iwo mulonga nie iyo nene.”

71 Walonga, “Hatulonda usindila uyagwe! Tweye wenyego tuhulika kulawa mmulomo wake mwenyego!”

23

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mat. 27:1-2, 11-14; Mlk. 15:1-5; Yoh. 18:28-38)

1 Dale jose dinuka, wamsola Yesu wamgala ha Pilato.
2 Wasonga kumtagusa wolonga, “Tum'vika munhu ino yowagiza wanhu zetu, yowagomesa sambiwamulihe kodi Kaisali,* na mwenyego koikema kamba heyo iyo Kilisto, Mndewa.”
3 Pilato kamuuza, “Gweye iyo mndewa wa Wayahudi?”
Yesu kamwidika, “Gweye iyo ulonga avo.”
4 Abaho, Pilato kawalongela wakulu wa wakulu wa nhambiko na dija didale da wanhu, “Siyona mbuli ya kumtagusila munhu ino.”
5 Ila hewo wananahila ng'hani wolonga, “Mafundo gake genula mzahimzahi mwa wanhu wose wa Yudea, kasonga Galilaya na sambi kahano.”

Yesu Kogaligwa ha Helode

6 Pilato viyahulike gano, kawauza, “Munhu ino kolawa Galilaya?”
7 Viyavitangile goya kamba Yesu kokala yolawa isi yootawala Helode Antipa, kamgala ha Helode, yakalile Yelusalemu kipigiti kija.
8 Helode kadeng'helela ng'hani viyamuwene Yesu, kwavija kakala yohulika mbuli zake, avo kipigiti kitali kakala yolonda kumona. Kakala yotamanila kumona Yesu viyotenda mzonza.
9 Avo Helode kamuuza Yesu mbuli bwando, ila Yesu kamnyamalila.
10 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa wakwenhuka, wamtagusa Yesu na lusango.
11 Helode na asikali zake wamtendela mzihaka Yesu na kumgela kinyala, abaho, wam'vaza guo da undewa, ikwisha wam'bweza kabili ha Pilato.
12 Pilato na Helode wakala waihile, ila songela zua dija wakala wambwiga.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika
(Mat. 27:15-26; Mlk. 15:6-15; Yoh. 18:39—19:16)

13 Pilato kawakema hamoja wakulu wa wakulu wa nhambiko, wakulu wa isi, na wanhu.
14 Kawalongela, “Mumgala munhu ino kumwangu mulonga kowagiza wanhu. Avo nimpelemba hano hameso genu, sonile mbuli yoyose ihile imumtagusila.
15 Helode na heyo honile mbuli ihile, kileka mana yam'bwezile kumwetu. Haduhu kinhu chochose kihile chayatendile munhu ino kilumbile munhu ino kudanganhika.
16 Avo nolagiza yalanhigwe, abaho, nomuleka yagende na zake.”
17 Kila kipigiti cha Lusona lwa Pasaka Pilato kawafungulilaga mfungigwa imwe.†
18 Dale jose diguta nyangi walonga, “Mkome hiyo! Tufungulile Balaba!”
19 Balaba kakala yafungigwe sama ya mzahimzahi wa kuilema silikali ulawilile mdiwambo na kukoma.
20 Pilato kalonda kumfungula Yesu, avo kalawilila kabili haulongozi wa ididale da wanhu.
21 Ila wagendelela kutoa nyangi, wolonga, “Yawambigwe mumsalaba, yawambigwe mumsalaba!”
22 Pilato kawalongela mwanza wa ikadatu, yolonga, “Mbuli ilihi ihile yaatendile? Nie siyona mbuli yoyose ihile yaatendile ilumbile heyo kudanganhika! Kolanhigwa, abaho, kolekesigwa.”
23 Ila wagendelela kutoa nyangi ng'hani wolonga Yesu kolondigwa yawambigwe mumsalaba. Hakimambukizo, nyangi zao zihuma.
24 Avo Pilato kawatogolela waja iwanhu vija vowokala womulonda Yesu.
25 Avo kawafungulila Balaba iwamulondile, munhu yakalile mkifungo sama ya kugala mzahimzahi wa kuilema silikali na kukoma, na kumgela Yesu mmakono ga asikali, wamtende kamba vowolonda Wayahudi.

* **23:2** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*
† **23:17** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 17.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba
(Mat. 27:32-44; Mlk. 15:21-32; Yoh. 19:17-27)

26 Viwakalile womgala, wamgoga munhu imwe yokemigwa Simoni, munhu wa isi ya Kilene, yakalile yokwingila mdiwambo yolawa kumgunda. Wamdikwa msalaba, kaupapa hachugu cha Yesu.

27 Dale kulu da wanhu dimkweleleza, mmwanza wao kukala na watwanzi wokala womulililа na kumuyalalila.

28 Yesu kawahindukila kawalongela, "Mweye watwanzi wa Yelusalemu! Sambimunililile nie, ila ililileni wenyego na wanenu,

29 kwavija mazua gokwiza wanhu wokwiza kulonga, 'Wana mhome watwanzi walibule wana, na waja hawalelile na waja hawakong'heze.'

30 Kipigiti hicho wanhu wosonga kuilongela migongo, 'Tulagalile!' Na vigongo, 'Tufise!'

31 Kwavija kamba vinhu kamba vino votendeka mum'biki mbisi, vowaze mum'biki unyalile?"

32 Wanhu wayagwe wabili, wakalile watendaga gehile, vivija na hewo walongozwa wachola kukomigwa hamoja na Yesu.

33 Viwavikile hanhu hokemigwa, "Fulu da Pala," wamuwamba Yesu mumsalaba hamoja na watenda gehile wabili, imwe kumkono wake wa ukulume na iyagwe kumkono wake wa ukumoso.

34 Yesu kalonga, "Tata, wagele kumgongo kwavija hawagatangile gaja gowotenda."

Waigolela vivalo vake mkutoa kula.

35 Wanhu wema haja wolola kipigiti wakulu wa Wayahudi viwakalile womtendela uponela, wolonga, "Kawakombola wayagwe, na yaikombole mwenyego kamba heyo iyo Kilisto yasaguligwe na Mulungu."

36 Asikali vivija wamtendela uponela, wamkwenhukila wamgwelela divai ya ugwadu,

37 wolonga, "Kamba gweye iyo Mndewa wa Wayahudi, ikombole mwenyego!"

38 Hachana ya umsalaba wake wandika vino, "INO IYO MNDEWA WA WAYAHUDI."

39 Mtenda gehile imwe yatungikigwe haja kamuliga Yesu yolonga, "Kamba gweye iyo Kilisto, ikombole mwenyego, abaho, utukombole na tweye."

40 Ila ija mtenda gehile iyagwe kamkomhokela miyage yolonga, "Gweye humdumba Mulungu? Gweye kwa mumgayo kamba heyo.

41 Kumwetu tweye vilumba kwavija tugweleligwa gaja galumbile na gaja gatutendile, ila ino hatendile mbuli yoyose ihile."

42 Abaho, kamulongela Yesu, "Yesu, ung'humbuke vondawize Muundewa wako."

43 Yesu kamulongela, "Nokulongela ikweli, lelo kowa hamoja na nie Paladiso."

Yesu Kodanganhika
(Mat. 27:45-56; Mlk. 15:33-41; Yoh. 19:28-30)

44 Viivikile kamba saa sita, ziza diigubika isi yose mbaka saa tisa

45 kwavija zua diziziwala, na idiguo ditungikwe Muing'anda ya Mulungu didegeka vidanga vibili.

46 Yesu kenula dizwi, kalila yolonga, "Tata, mmakono gako noika loho yangu!" Viyeshile kulonga vino, kadanganhika.

47 Ija imkulu wa iwaasikali mia wa Loma kagona gaja galawilile, kamuyenzi Mulungu yolonga, "Kweli, munhu ino kakala mwende!"

48 Wanhu wakalile waiting'hane haja kulola mbuli ija wagona gaja galawilile, wose wabwela ukae yao wokiitoatoa zimhambaga wokiiyalala ng'hani.

49 Wose wakalile wambwiga zake Yesu, hamoja na watwanzi wakalile womkweleleza kulawa Galilaya, wema hatalitali wolola.

Lukuli lwa Yesu Lokwikigwa Mdipanga
(Mat. 27:57-61; Mlk. 15:42-47; Yoh. 19:38-42)

50 Kukala na munhu imwe yokemigwa Usufu, yakalile imwe wa wanhu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, kakala mwende wa Mulungu,

51 na hatogole gaja gawalamule. Kakala yolawa kukiwambo cha Wayahudi kikemigwa Alimataya, na kakala youbeta Undewa wa Mulungu.

52 Munhu hiyo kachola ha Pilato
kulupula lukuli lwa Yesu.
53 Abaho, kaluhumulusa hasi ulukuli,
kaluvaza sanda, abaho, kalugela mdi-
panga dipukigwe mdibwe, dikalile hadi-
nazikilwa munhu yoyose.
54 Dikala zua da kuisasala na Zua
da Mhumulo kwavija Zua da Mhumulo
dikala behi kusonga.
55 Waja iwatwanzi, wakalile womk-
weleleza Yesu kulawa Galilaya, wamk-
weleleza Usufu. Avo wajona dipanga na
avija lukuli lwa Yesu vulwikigwe.
56 Abaho, wabwela mkae zao kusasala
vinung'hanung'ha na mavuta ga ku-
nung'hila ga kulubaka lukuli lwa Yesu.

Muna Idizua da Mhumulo, wahumula
kamba ndagizi vuzilagize.

24

Yesu Kozuka
(Mat. 28:1-10; Mlk. 16:1-8; Yoh. 20:1-10)

1 Zua da mwanduso wa wiki,* imitondo
ng'hani, watwanzi wachola kuna dipanga
wapapile vinung'hanung'ha vawatendile.
2 Wadivika dibwe dikigwe hamulomo
wa idipanga dibimbiliswe dikigwe hamg-
wazo,
3 ila viwengile mdipanga, hawaluvikile
lukuli lwa Mndewa Yesu. 4 Viwakalile
wang'hali wokanganya mbuli ija, ba-
haja walawilila wanhu wabili wavalile
mikanzu inang'hazika, wema behi nao.
5 Waja iwatwanzi wafugama mavindi
wokona bwembwe ng'hani, ila waja
wanhu wawalongela, “Habali mumzahila
munhu mgima mwa wanhu wadangan-
hike?
6 Kahaduhu hano, kazuka. Kumbuk-
ileni chayawalongele vayakalile yang'hali
Galilaya.
7 ‘Mwana wa Munhu kolondigwa
yageligwe mmakono ga wanhu wene
vilozo, na womuwamba mumsalaba, na
zua da ikadatu kozuka.’ ”
8 Aho waja iwatwanzi wakumbukila
mbuli zake,
9 wabwela kulawa kudipanga, na kuzi-
longa mbuli zija zose mwa wanahina
longo dimwe na imwe na mwa wanhu
wose wasigale.
10 Watwanzi waja wakala Maliamu ku-
lawa kiwambo cha Magidala, Yoana, na
Maliamu mamaake Yakobo. Wao hamoja
na watwanzi wayagwe wazilonga mbuli
zino mwa watumigwa wa Kilisto.
11 Ila watumigwa wa Kilisto wagiza
gaja gawalongile waja iwatwanzi ukala
uponela, avo hawawategeleze.
12 Ila Petulo kenuka kakimbila kachola
kudipanga, kainamila kasungulila, kona
isanda iiyeka. Abaho, kasegela haja hana
dipanga kabwela ukae, kuno yokanganya
gaja galawilile.

Kuchola Emau
(Mlk. 16:12-13)

13 Zua didija wanahina zake Yesu wa-
bili wakala wochola kukiwambo kimwe
kikemigwa Emau mwanza wa masaa ma-
bili kulawa Yelusalemu,
14 wakala wolongelela, wogalonga gaja
gose galawilile.
15 Viwakalile wolongelela kuno woki-
iuzagiza, Yesu mwenyego kawakwenhuk-
ila kailongoza nao.
16 Wamona, ila meso gao gazuilwa sam-
biwamtange.
17 Yesu kawauza, “Mbuli zaki hizo
zimuisimulila mnzila?”

Wema wanyamala tulu. Kuno vihanga
visifukile.
18 Munhu imwe mmwanza wao
yokemigwa Kileopa kamuuza, “Gweye
wiyeka iyo muhenza huzitangile mbuli
zija zilawilile haja Yelusalemu mazua
madodo gabitile?”
19 Kawauza, “Mbuli zaki?”

Na hewo wamulongela, “Mbuli zimu-
lawilile Yesu wa Nazaleti. Heyo kakala
muhokozi mwene mhiko mmbuli ziya-
longile na zija ziyatendile hameso ga
Mulungu na hameso ga wanhu.
20 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na
wakulu zetu wa isi wamgela mnhaguso ya
ifa, avo kawambigwa mumsalaba.
21 Ila tweye tutamanila kamba heyo iyo
yondayaikombole isi ya Islaeli! Tuha-
galeka higo gose, lelo zua da ikadatu
songela vigalawilile gano.

* **24:1** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

22 Vivija watwanzi wayagwe wa mdidale jetu watusinhusa, waidamuka wachola kudipanga,
23 ila hawaluvikile lukuli lwake. Wabwela walonga wawona wasenga wa Mulungu wa kuulanga, wawalongela kamba Yesu mgima.
24 Wanhu wayagwe wakalile mdale jetu wachola kudipanga wavika vivija kamba viwalongile watwanzi waja, ila hawamonile."

25 Abaho, Yesu kawalongela, "Habali muli wabozi kamba avo, na habali muli na mioyo izalame kuzitogola mbuli zose zawalongile wahokozi?
26 Vino Kilisto Mkombola halondigwa yagaye m'vinhu kamba avo, abaho, yengile muyenzi yake?"
27 Avo Yesu kawasimulila mbuli zimulonga heyo mwenyego muna Zinyandiko Zing'alile, songela vitabu va Musa na Nyandiko Zing'alile za wahokozi wose wa Mulungu.

28 Viwakwenhukile ikiwambo chawakalile wochola, Yesu kaitenda kamba vija kogendelela na mwanza,
29 ila wamuyalalila ng'hani, wolonga, "Kala hano na tweye, kwavija zua diswa na ziza dingila." Avo kengila mng'anda kakala na hewo.
30 Kakala hasi yaje nao mandia, kasola mkate, kamuheweza Mulungu, abaho, kaumogola kawagwelela.
31 Baho meso gao gagubuka, wamtanga, ila heyo kayangayuka havihanga vao.
32 Wakiilongela, "Mioyo yetu haiding'huke ng'hani na ndeng'helelo, kipigiti viyakalile yolonga na tweye mnzila na kutugubulila Zinyandiko Zing'alile?"

33 Bahaja wenuka wabweleganya Yelusalemu, wawavika waja wanahina longo dimwe na imwe waiting'hana hamoja na wanhu wayagwe,
34 na kulonga, "Kweli Mndewa kazuka na kamulawilila Simoni!"

35 Baho waja wanhu wabili wasimulila gaja gawalawilile mnzila na avija viwamtambule Mndewa kipigiti viyakalile youmogola umkate.

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake
(Mat. 28:16-20; Mlk. 16:14-18; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8)

36 Kipigiti waja iwanahina wabili hawanamambukiza kuwapetela gano, bahaja Mndewa mwenyego kema mdidale jao, kawalongela, "Tindiwalo diwe hamoja namwe."

37 Wasinhuka na kona bwembwe wagiza wakala wokona mzimu.
38 Ila heyo kawauza, "Habali mkona bwembwe? Habali mdungwadungwa mmioyo yenu?
39 Loleni makono gangu na magulu gangu. Mwone kamba iyo nene. Nibabaseni mwone kamba nie sio mzimu, kwavija mzimu wabule lukuli na mizege kamba vumnyona nie vinili."

40 Kagalonga gano na kuno yowalagusila makono na magulu gake.
41 Wakala wamemile ndeng'helelo ng'hulu ng'hani na mkanganyo kuno wang'hali hawanatogola kamba iyo heyo, avo kawauza, "Mna kinhu chochose hano cha kuja?"
42 Wamgwelela kidanga cha somba kibanikigwe,
43 kakisola kakija hameso gao.

44 Abaho, kawalongela, "Iyo inhegulo ya zimbuli ziniwalongele kipigiti vinikalile ning'hali na mweye, ilondigwa gatendeke gose ganyandikiligwe muna Gamalagizo ga Musa na muna ivitabu va wahokozi na muna ikitabu cha Zabuli."
45 Abaho, kawavugula zinzonzi zao wazimanye Zinyandiko Zing'alile,
46 kawalongela, "Yandikigwa vino, Kilisto kolondigwa yagazigwe, abaho, yadanganhike na mdizua da ikadatu yazuke,
47 na mtwaga jake, usenga wa kuwazuma wanhu waleke vilozo na kugeligwa kumgongo vilozo vao wopetigwa muisi zose kusongela Yelusalemu.
48 Mweye iwo wasindila wa mbuli zino.
49 Na nie mwenyego nowalagizila gaja gamuilagane na Tataangu. Ila kaleni himo mdiwambo mbaka vondamgweleligwe mhiko kulawa kuulanga."

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga
(Mlk. 16:19-20; Sang'h. 1:9-11)

50 Abaho, kawalongoza kawagala hanze
ya idiwambo mbaka Betania, aho kenula
makono gake kawamoteza.
51 Viyakalile yowamoteza, kainega na
hewo, abaho, kasoligwa kachola kuu-
langa.
52 Wamfugamila mavindi wamtambik-
ila, abaho, wabweleganya Yelusalemu,
kuno wodeng'helela ng'hani,
53 na kipigiti chose wakala Kuing'anda
ya Mulungu womuheweza Mulungu.

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA YOHANA

ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Yohana uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi visimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake "Usenga Unogile," vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Yohana siku wandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Hata kamba kitabu chenyego hakilonga kamba Yohana iyo yandike, ila vija vichandikwe kilumba ng'hani na mhwilili za Yohana wa ichanduso, Yohana wa ikabili, na Yohana wa ikadatu. Wandishi wayagwe wa umwaka wamulonga.

Yohana kakala yokala mdiwambo da Efeso kipigiti kino. Avo ilinga na kulonga kamba kitabu kino chandikigwa mdiwambo da Efeso.

Yohana kosimulila kinaganaga kamba kilamso cha kwandika kitabu kino kikala kuwataza wanhu watogole kamba Yesu iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu yali na ugima (Yoh. 20:31). Mkutogola gano tuwe na ugima mditwaga jake. Kitabu kino chandikigwa sama ya wasomaji wa namna zose mbili, Wayahudi na waja hawali Wayahudi.

Usenga Unogile wa Yohana haulingile kabisa na Senga zija ndatu ziyagwe. Heyo kakala yalolile ng'hani mizonza iyatendile Yesu, ila handike ng'hani mahala ga Yesu. Mbuli ziyagwe za mwanduso kamba vija kubatizwigwa kwa Yesu na kugezigwa muluwala vivija hazandikigwe Muusenga uno Unogile.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kosonga Usenga Unogile (*1:1-18*).
2. Abaho Yohana kokwandika mizonza bwando iyatendile Yesu (*1:19—12:50*).
3. Abaho Yohana kosimulila mbuli bwando ziyatendile Yesu kipigiti viyakalile muulumwengu zimulongoze kuna iifa yake na kuzuka (*13:1—20:31*).
4. Abaho Yohana komambukizila Usenga wake yolonga kipigiti kimwe Yesu viyoneke mwa wanhu kipigiti viyazukile kulawa mkudanganhika, abaho, kasonga nia yake ya kwandika ikitabu (*21*).

Mbuli Ilava Ugima

1 Haichanduso kukala na Mbuli, Mbuli
ija kakala na Mulungu, na Mbuli ija
kakala Mulungu.
2 Songela haichanduso Mbuli kakala na
Mulungu.
3 Mulungu kavilumba vinhu vose ku-
bitila heyo, haduhu kinhu chochose
kilumbigwe na Mulungu bila heyo.
4 Mbuli ija kakala iyo ichanduso cha
ugima, na ugima uno uwo ugala mu-
langaza mwa wanhu wose.
5 Mulangaza uno womulika mdiziza, na
ziza hadidaha kuuhuma.
6 Mulungu kamtuma munhu imwe
yokemigwa Yohana,
7 keza kamba msindila, giladi yalave
usindila wa mulangaza uja, avo wanhu
wose watogole kubitila heyo.
8 Heyo mwenyego hakalile mulangaza,
ila keza kamba msindila wa mulangaza.
9 Uno uwo mulangaza wa kweli,
uwamwemwesa wanhu wose, ukalile
ukwiza muulumwengu.
10 Heyo iyo mulangaza ukalile muu-
lumwengu, avo Mulungu kaulumba
ulumwengu mkubitila heyo, ila
ulumwengu haumtangile.
11 Keza mwa wanhu zake mwenyego,
ila wanhu zake mwenyego hawam'bokele.
12 Ila wanhu wose wam'bokele na kum-
togola, kawagwelela udaho wa kuwa
wana wa Mulungu,
13 awo watendigwe wawe wana wa
Mulungu si sama ya mulopa ama sama
ya manogelwa ga lukuli ama sama ya

manogelwa ga munhu, ila sama ya manogelwa ga Mulungu.
14 Mbuli kagaluka munhu, kakala hamoja na tweye. Tuyona yenzi yake, yenzi ya kamba mwana imwe yeiyeka wa Tata, yamemile ngekewa na kweli.
15 Yohana kazipeta mbuli zake Yesu. Kenula dizwi yolonga, "Ino iyo munhu inikalile nimulonga, avija vinilongile, 'Kokwiza hachugu changu, ila heyo iyo mkulu kubanza nie, kwavija kipigiti nie sinavumbuka heyo kakala baho.' "
16 Avija viyamemile ngekewa tweye tose tubokela motelo zose.
17 Mulungu katugwelela Malagizo kubitila Musa, ila ngekewa na kweli viza kubitila Yesu Kilisto.
18 Haduhu munhu yoyose yamonile Mulungu, ila Mwana yeiyeka, ayo yali hamgwazo wa Tata, iyo yamtendile Tata yatangigwe.

Yohana Kogong'ondeza Kamba Heyo Sio Kilisto
(Mat. 3:1-12; Mlk. 1:1-8; Luk. 3:1-18)

19 Uno uwo usindila uyalavile Yohana kipigiti wakulu wa Wayahudi viwawatumile wakulu wa nhambiko na Walawi kulawa Yelusalemu wakamuuze, "Gweye iyo yalihi?"
20 Yohana kawedika kawalongela kinaganaga, "Nie sili Kilisto."
21 Wamuuza, "Kumbe gweye iyo yalihi? Gweye kwa Eliya?"
Yohana kawalongela, "Nie sili Eliya."
Wamuuza, "Gweye kwa Muhokozi ija?"
Kawalongela, "Nie sili Muhokozi ija."
22 Wamulongela, "Basi tulongele gweye iyo yalihi? Giladi tukawalongele waja watutumile. Mzingelegeza zako gweye mwenyego koilongaze?"
23 Yohana kalonga, kuno yokwiga mbuli za Muhokozi Isaya, yolonga,
"Nie dijo 'Dizwi da munhu yoguta muluwala,
Igoloseni nzila yondayabite Mndewa.' "
24 Waja iwasenga, watumigwe na Mafalisayo,
25 wamuuza Yohana, "Kamba gweye huli Kilisto ama Eliya ama Muhokozi ija, habali ubatiza?"
26 Yohana kawalongela, "Nie nobatiza na mazi, ila mmwanza wenu mweye mwimile aho kema munhu hamumtangile.
27 Ayo yondayeze hachugu changu, nie silumba hata kudohola nzabi za ng'hwabasa zake."
28 Mbuli zino zose zilawilila mkiwambo cha Betania ng'ambu ya ulawilo wa zua ya Lwanda lwa Yolodani, aho Yohana hayakalile yobatiza.

Mwana Ng'hondolo wa Mulungu

29 Zua da ikabili Yohana kamona Yesu yokwiza, kalonga, "Lola! Mwana Ng'hondolo wa Mulungu yosola vilozo va ulumwengu!
30 Ino iyo munhu inikalile nimulonga, 'Kokwiza munhu hachugu changu, yali mkulu kubanza nie, kwavija kakala baho kipigiti nie sinavumbuka.'
31 Nie mwenyego simtangile kamba heyo iyo Kilisto, ila nie niza kubatiza na mazi sama ya kilamso kino, siku kogubuligwa mwa wanhu wa Islaeli."
32 Na Yohana kalava usindila uno, yolonga, "Nimona Loho wa Mulungu yohumuluka kulawa kuulanga kamba hua na kukala uchana yake.
33 Nie sambinimtange, ila ayo yandagize nie kubatiza na mazi, kanongela, 'Uhamona Loho wa Mulungu yohumuluka na kukala uchana ya munhu, iyo, iyo munhu yondayabatize na Loho wa Mulungu.'
34 Na nie nigona gano, na nilava usindila kamba, ino iyo Mwana wa Mulungu."

Wanahina wa Yesu wa Ichanduso

35 Zua da ikabili Yohana kakala yemile kabili bahaja na wanahina zake wabili,
36 viyamuwene Yesu yobita behi na hewo, kalonga, "Loleni! Mwana Ng'hondolo wa Mulungu."
37 Waja iwanahina wabili viwamuhulike yolonga gano, wamkweleleza Yesu.
38 Yesu viyahinduke kawona womkweleleza, kawauza, "Mozahila choni?"
Wamuuza, "Labi, kwahi kuukala?" "Labi," nhegulo yake "Mkulufunzi."

39 Yesu kawalongela, “Izoni mulole.”
Avo wachola wahone haja hayakalile
yokala, na wakala na heyo zua dija jose.
Ikala kamba saa longo dimwe ichungulo.
40 Imwe wa wanahina waja wabili
yamuhulike Yohana yolonga na kumk-
weleleza Yesu kakala Endelea mkulu
wake Simoni Petulo.
41 Kinhu cha ichanduso kiyatendile En-
delea kikala kumzahila ndugu yake Si-
moni na kumulongela, “Tumona Masihi.”
Mbuli ino nhegulo yake iyo, “Kilisto.”*
42 Abaho, kamsola kamgala ha Yesu.

Yesu kamulola kalonga, “Twaga jako
kokemigwa Simoni, mwana wa Yohana,
ila songela lelo kokemigwa Kefa.” Twaga
dino nhegulo yake iyo “Dibwe.”

Yesu Kowakema Filipo na Natanieli

43 Zua da ikabili Yesu kalonda kuchola
Galilaya, kam'vika Filipo kamulongela,
“Nikoleleze.”
44 Filipo kakala yolawa Betisaida, ki-
wambo chawakalile wokala Endelea na
Petulo.
45 Filipo kamzahila Natanieli kamulon-
gela, “Tumona munhu ayo Musa yandike
mbuli zake mkitabu cha Malagizo na
ayo vivija wahokozi wandike mbuli zake,
Yesu, mwana wa Usufu, kulawa Nazaleti.”
46 Natanieli kauza, “Vodahika kinhu
kinogile kilawe Nazaleti?”

Filipo kalonga, “Izo ulole.”

47 Yesu viyamuwene Natanieli yok-
wiza, kalonga, “Lola! Ino iyo Muislaeli
mwenyego kabisa, mduhu uzenzeleganye
mmoyo wake!”

48 Natanieli kamuuza, “Kunitangaze?”

Yesu kalonga, “Nikona vuukalile hasi ya
umtini kipigiti Filipo hanakukema.”

49 Natanieli kalonga, “Mkulufunzi, gw-
eye kwa Mwana wa Mulungu! Gweye
kwa Mndewa wa Islaeli!”
50 Yesu kamulongela, “Kutogola kwavija
nikulongela nikona vuukalile hasi ya um-
tini? Avo kovona vinhu vikulu kubanza
vino!”
51 Abaho, kawalongela, “Nowalongela
ikweli, mowona ulanga uvuguka na
wasenga wa Mulungu wa kuulanga wok-
wela na kunihumulukila nie Mwana wa
Munhu.”

2

Lusona lwa Zengele Mkiwambo cha Kana

1 Zua da ikadatu kukala na lusona
lwa zengele mkiwambo kikemigwa Kana
muisi ya Galilaya. Mamaake Yesu kakala
bahaja.
2 Yesu na wanahina zake vivija wag-
onekigwa hana ulusona luja lwa zengele.
3 Divai viimalile, mamaake Yesu kamu-
longela, “Wabule divai.”
4 Yesu kamulongela, “Mama, gano
gavikaze kumwetu? Kipigiti changu haki-
navika.”
5 Abaho, mamaake Yesu kawalongela
waja wakalile wosang'hanika na vakuja,
“Tendeni chochose chondayawalongele.”
6 Haja kukala na minongo sita ya mazi
itendigwe na mabwe, na kila nongo
dimwe dikala na ukulu wa nongo mbili
ama ndatu kwavija Wayahudi wakala na
nzoela ya kuinava makono na magulu.
7 Yesu kawalongela waja wakalile
wosang'hanika, “Memezeni mazi mi-
nongo ino.” Avo wamemeza minongo
yose mbaka hamulomo.
8 Abaho, kawalongela, “Haya, deheni
vimazi vidodo mkamgwelele mkulu wa
ulusona.” Wasola gamazi wamgalila
mkulu wa ulusona.
9 Mkulu wa ulusona viyagalanzile
gamazi gakalile gagaluke divai, kakan-
ganya kwahi kuilawile divai ija. Ila
waja wakalile wosang'hanika na ulu-
sona wadehile gamazi wavitanga, avo
kamkema imulawilamhambe,
10 kamulongela, “Wanhu wose wagome-
laga divai inogile haichanduso, na iwa-
henza wehesha kung'wa ng'hani kowag-
omela divai igwaduke, ila gweye kwika
divai inogile mbaka vino!”
11 Yesu katenda mzonza uno wa mwan-
duso mkiwambo cha Kana muisi ya
Galilaya, aho hayailaguse yenzi yake, na
wanahina zake wamtogola.

* **1:41** ***Kilisto*** nhegulo yake *ayo yasaguligwe na Mulungu.*

12 Abaho Yesu na mamaake, wandugu zake, na wanahina zake wachola Kapenaumu, wakala haja mazua madodo.

Yesu Kochola Kung'anda ya Mulungu
(Mat. 21:12-13; Mlk. 11:15-17; Luk. 19:45-46)

13 Lusona lwa Pasaka lwa Wayahudi lukala lukwenhuke, avo Yesu kachola Yelusalemu.
14 Akuja kung'anda ya Mulungu kawavika wanhu woguza ng'ombe, ng'hondolo, na nziwa, na wavunja hela wakala wakalile mzimeza zao.
15 Avo kasola nzabi kogosa lukumbulu, kasonga kuwawinga waja iwang'onyo wose yowalava hanze ya Ing'anda ya Mulungu, ng'hondolo hamoja na ng'ombe. Kazihindula zimeza za wavunja hela na kuzipwililisa zihela zao,
16 na kawalongela awo wakalile woguza nziwa, yolonga, "Wasegezeni nziwa zenu hano! Lekeni kutenda Ng'anda ya Tataangu kuwa gulilo!"
17 Wanahina zake wakumbukila avija Zinyandiko Zing'alile vuzilonga, "Nogelwa iniinogele ng'anda yako, Mulungu, yondukuza kamba moto."*
18 Wakulu wa Wayahudi wamwidika mkumuuza, "Mzonza ulihi wondautulagusile tuvitange kamba kuna udaho wa kutenda mbuli zino?"
19 Yesu kawalongela, "Bomoleni Ng'anda ino ya Mulungu, na nie noizenga kabili mmazua madatu."
20 Wamuuza, "Kodahaze gweye kuizenga kabili mmazua madatu? Ng'anda ino ya Mulungu isola milao malongo mane na sita kumambukiza kuizenga!"
21 Ila ng'anda ya Mulungu iyailongile Yesu ikala lukuli lwake.
22 Viyazukile kulawa mkudanganhika, wanahina zake wakumbukila kamba kakala yalongile gano, na wazitogola Zinyandiko Zing'alile na gaja Yesu gayalongile.

Yesu Viyawatangile Wanhu

23 Kipigiti cha Lusona lwa Pasaka Yesu kakala Yelusalemu, wanhu bwando viwonile mizonza iyaitendile wamtogola.
24 Ila Yesu haitogole nhogola yao, kwavija kautanga uzenzeleganye wa wanhu.
25 Halondile munhu yoyose yamulongele mbuli za wanhu waja, kwavija heyo mwenyego kagatanga gaja gakalile mmioyo yao.

3

Yesu Kolongelela na Nikodemo

1 Kukala na munhu yokemigwa Nikodemo, imwe wa wakulu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, yakalile Mfalisayo.
2 Kachola ha Yesu ikilo, kamulongela, "Mkulufunzi, tuvimanya kamba gweye kwa mkulufunzi ugaligwe na Mulungu. Kwavija haduhu munhu yondayadahe kutenda mizonza yuutenda kamba Mulungu hali hamoja na heyo."
3 Yesu kamulongela, "Nokulongela ikweli, munhu kamba havumbuke mwanza wa ikabili hadaha kuwona Undewa wa Mulungu."
4 Nikodemo kamuuza, "Vodahikaze munhu m'vyele kuleligwa kabili? Havidahika kwingila muinda ya mamaake na kuvumbuka mwanza wa ikabili!"
5 Yesu kamulongela, "Nokulongela ikweli, haduhu munhu yondayengile Muundewa wa Mulungu kamba havumbuke na mazi na Loho.
6 Kivumbuke na lukuli chowa lukuli, na kivumbuke na Loho wa Mulungu chowa loho.
7 Sambiukanganye kwavija nikulongela kamba mose molondigwa m'vumbuke kabili.
8 Ubeho ucholaga kuulonda, na mweye mohulika kisindo chake, ila mweye hamuutanga kuulawa ama kuuchola. Vivo ili na waja wose wavumbuke Muloho wa Mulungu."
9 Nikodemo kauza, "Yowaze mbuli ino?"
10 Yesu kamulongela, "Gweye kwa mkulufunzi muisi ya Islaeli, hugatangile gano?

* **2:17** ***Yondukuza kamba moto*** nhegulo yake *wonikoma.*

11 Nokulongela ikweli, tolonga gaja
tugamanyile na tosimulila gaja gatonile,
ila haduhu munhu yoyose mmwanza
wenu youtogola usenga wetu.
12 Niwalongela mbuli za muulumwengu
na hamzitogola, motogolaze kamba ni-
hawalongela mbuli za kuulanga?
13 Haduhu munhu yoyose yakwelile
kuulanga ila ayo yahumuluke kulawa
kuulanga, nie, Mwana wa Munhu.
14 "Kamba Musa viyamwinule nyoka
kuluwala, vivija na Mwana wa Munhu
kolondigwa yenuligwe,
15 giladi yoyose yondayamtogole
yeng'higwe ugima wa digunge.
16 Kwavija Mulungu kaunogela
ulumwengu avo kamulava Mwanage
imwe yeiyeka, giladi yoyose yondayam-
togole sambiyadanganhike, ila yawe na
ugima wa digunge.
17 Kwavija Mulungu hamgalile Mwan-
age muulumwengu yeze kuutagusa
ulumwengu, ila ulumwengu ukom-
boligwe kubitila heyo.
18 "Awo womtogola Mwana hawata-
gusigwa. Ila awo woleka kumtogola we-
sha kutagusigwa, kwavija hawamtogole
Mwana yeiyeka wa Mulungu.
19 Na ino iyo nhaguso, mulangaza wiza
muulumwengu, ila wanhu wanogelwa na
ziza na kuwihila umulangaza, kwavija
sang'hano zao ziha.
20 Awo wose wotenda mbuli zihile wow-
ihila mulangaza, na haweza kuna umu-
langaza kwavija hawalonda mbuli zao
zihile zoneke.
21 Waja wotenda mbuli zinogile wok-
wiza kuna umulangaza, giladi yoneke
kamba sang'hano zao zitendeka kubitila
Mulungu."

Usindila wa Yohana Yomulonga Yesu

22 Abaho Yesu na wanahina zake wa-
chola ng'ambu ya Yudea, kakala hiko
mkipigiti kidodo na kubatiza.
23 Yohana na heyo kakala yobatiza ako
Ainoni behi na Salimu, kwavija hanhu
haja kukala na mazi bwando. Wanhu
wamgendela na heyo kawabatiza.
24 Mbuli zino zilawilila kipigiti Yohana
hanageligwa mkifungo.
25 Wanahina wa Yohana wasonga
kuibamilila na Muyahudi imwe muimbuli
ya nzoela ya kusuluza magulu na
makono.
26 Avo wachola ha Yohana wamulon-
gela, "Mkulufunzi, munhu ija yakalile na
gweye mwambu wa ikabili wa Ulwanda
lwa Yolodani, ija iumulongile kamba iyo
Kilisto, na heyo kobatiza, na wanhu wose
womgendela."
27 Yohana kawalongela, "Haduhu
munhu yodaha kupata kinhu chochose
kamba hagweleligwe na Mulungu.
28 Mweye wenyego iwo wasindila zangu
haja hanilongile, 'Nie sili Kilisto, ila nitu-
migwa nimulongole.'
29 Mhambe mwenyego mulawil-
amhambe, mbwigaake mulawilamhambe
kokwima na kumtegeleza mulawil-
amhambe, yahadihulika dizwi da mulaw-
ilamhambe kodeng'ha ng'hani. Avo sama
ya kilamso kino ndeng'ha yangu ivikila.
30 Vinoga heyo yabanze na nie nihun-
gule."

Ayo Yokwiza Kulawa Kuulanga

31 Ayo yezile kulawa uchana kawa-
banza wose. Ayo yezile kulawa muisi ka
munhu wa muisi, na kolonga mbuli za
muisi. Ila ayo yezile kulawa kuulanga
kawabanza wose.
32 Kolonga gaja gayonile na kugahulika,
ila haduhu munhu yozitogola mbuli zake.
33 Ila munhu yondayatogole mbuli zake
kosindila kamba Mulungu iyo ikweli.
34 Munhu yatumigwe na Mulungu
kopeta mbuli za Mulungu, kwavija
Mulungu komgwelela Loho wake bila
mhima.
35 Tata komnogela Mwana avo keka
vinhu vose mmakono gake.
36 Munhu yoyose yomtogola Mwana
kana ugima wa digunge, ila yoyose
yomulema Mwana hawona ugima kwav-
ija lusango lwa Mulungu lowa hamoja na
heyo.

4

Yesu na Mtwanzi wa Kisamalia

1 Mafalisayo wahulika kamba Yesu
kowapata na kuwabatiza wanahina
bwando kum'banza Yohana.
2 Ila Yesu mwenyego ham'batize munhu
yoyose, ila wanahina zake wawo waba-
tize.
3 Yesu viyahulike gano, kasegela muisi
ya Yudea kabwela muisi ya Galilaya,
4 kabita nzila ibitile muisi ya Samalia.
5 Kavika mkiwambo kimwe muisi
ya Samalia kikemigwa Sikali, behi na
mgunda wa Yakobo uyakalile yaamg-
welele mwanage, Usufu.
6 Haja kukala na sima da Yakobo, na
Yesu, avija viyadonhile na umwanza,
kakala hasi hamgwazo wa idisima. Ikala
saa sita imisi.
7 Mtwanzi wa Kisamalia keza kudeha
mazi, na Yesu kamulongela, "Nigwelele
mazi ning'we."
8 Wanahina zake wakala wacholile
kukiwambo kugula mandia.
9 Ija imtwanzi kamulongela, "Gw-
eye kwa Muyahudi na nie na mt-
wanzi wa Kisamalia, konipulaze nie
mazi ga kung'wa?" Kwavija Wayahudi
hawasangilaga vinhu na Wasamalia.
10 Yesu kedika, "Kamba uhaimanyile
nhunza ya Mulungu na uhammanyile ayo
yokupula mazi ga kung'wa, uhampulile
heyo na yahakugwelele mazi golava
ugima."
11 Ija imtwanzi kalonga, "Mndewa, kia
cha kudehela kwabule na sima digidila,
kwahi kondaugapate mazi higo gali na
ugima?
12 Gweye kwa mkulu kum'banza
muhenga wetu Yakobo yatugwelele sima
dino, na heyo mwenyego na wanage
na madale gake ga ng'hondolo wose
wang'wa mazi ga sima dino?"
13 Yesu kamulongela, "Wanhu wose
wong'wa mazi gano wokona ng'hilu ka-
bili,
14 ila munhu yoyose yondayang'we
mazi gondanimgwelele nie honda yone
ng'hilu kabili. Mazi gondanimgwelele
nie gogaluka nzokwe mgati yake,
gondagamgwelele ugima wa digunge."
15 Ija imtwanzi kalonga, "Mndewa, ng-
welela mazi higo! Giladi sambinyone
ng'hilu kabili, na sambinize hano kudeha
mazi."
16 Yesu kamulongela, "Genda kamkeme
mbigalo wako, abaho, ubwele."
17 Ija imtwanzi kedika, "Nabule mbi-
galo."
Yesu kamulongela, "Kulonga goya avija
vuulonga kwabule mbigalo.
18 Kwavija kusoligwa na wambigalo
watano, na mbigalo yuukala nayo sambi
sio mbigalo wako. Kunongela ikweli."
19 Ija imtwanzi kalonga, "Mndewa,
nokona gweye kwa muhokozi.
20 Wahenga zetu wakala wotam-
bika mkigongo kino, ila mweye
mogong'ondeza kamba Yelusalemu baho
hanhu ha kutambikila."
21 Yesu kamulongela ija imtwanzi,
"Nhegeleza nie, go mtwanzi, kipigiti
chokwiza wanhu hawamtambikila Tata
mkigongo kino ama kuja Yelusalemu.
22 Mweye motambikila kija hamki-
tangile, ila tweye tukitanga kija itukita-
mbikila, kwavija ukombola wolawa mwa
Wayahudi.
23 Ila kipigiti chokwiza na tena kipigiti
kivika, watambika wa ikweli womtam-
bikila Tata muloho na muikweli, kwavija
Tata kowazahila wanhu wondawamtam-
bikile kamba vino.
24 Mulungu iyo Loho, avo awo womtam-
bikila wolondigwa wamtambikile muloho
na muikweli."
25 Ija imtwanzi kamulongela, "Nivi-
tanga kamba Kilisto kokwiza, na yeheza,
kotulongela kila kinhu."
26 Yesu kamulongela, "Nie, inilonga
nagwe, iyo Kilisto."
27 Kipigiti kikija wanahina zake wab-
wela, wakanganya ng'hani viwam'vikile
yolongelela na mtwanzi. Ila haduhu
hata imwe mmwanza wao yamulongele,
"Kolonda choni?" ama kumuuza Yesu,
"Habali ulonga na mtwanzi ino?"
28 Abaho, ija imtwanzi kaleka nongo
yake ya mazi, kabweleganya kukiwambo
na kuwalongela wanhu wakalile haja.
29 Yolonga, "Izoni mmulole munhu
yanongele kila kinhu kinhendile. Havi-
dahika munhu ino kuwa iyo Kilisto?"

30 Avo wasegela haja hakiwambo wa-
chola kuyali Yesu.
31 Kipigiti kikija wanahina zake wa-
muyalalila Yesu wolonga, “Mkulufunzi,
uje mandia.”
32 Ila heyo kawalongela, “Nie nnago
mandia ago mweye hamgamanyile.”
33 Avo waja wanahina wasonga kuki-
iuza wenyego kwa wenyego, “Hana
munhu yamgalile mandia?”
34 Yesu kawalongela, “Mandia gangu
nie gago gano, kugatenda gaja gamno-
gele ayo yanhumile na kuimambukiza
sang'hano yake.
35 Mnawo ulonzi ulonga, ‘Isigala
milenge mine mulao ulawe.’ Ila nie
nowalongela, loleni mmigunda, vakuja
vipa visha avo volondigwa kuhunigwa.
36 Muhuna vakuja kogendelela kuli-
higwa hata sambi, na heyo kokunzanya
ivakuja yavike muugima wa digunge,
avo yahandile na ayo yohuna wodeng'ha
hamoja.
37 Kamba ulonzi uno vuulonga, ‘Imwe
kohanda, iyagwe kohuna.’
38 Niwagala kuhuna vakuja mumgunda
hamuulimile. Wanhu wayagwe iwo
wasang'hanike, na mweye mpata fong'ha
kulawa msang'hano yao.”
39 Wasamalia bwando kulawa mki-
wambo kija wamtogola Yesu, sama ya
gaja gayalongile ija imtwanzi, “Kanongela
kila kinhu kinhendile.”
40 Avo waja Wasamalia viwamwizile,
wamuyalalila yakale na hewo, avo Yesu
kakala haja mazua mabili.
41 Wanhu wayagwe bwando wamtogola
sama ya mbuli zake,
42 na wamulongela ija imtwanzi, “Tu-
togola si kwavija gweye kutulongela, ila
kwavija tumuhulika tweye wenyego, na
tuvitanga kamba heyo iyo Mkombola wa
ulumwengu.”

Yesu Komuhonya Mwana wa Mkulu wa Silikali

43 Vigabitile mazua mabili, Yesu
kasegela haja kachola kuisi ya Galilaya.
44 Kwavija heyo mwenyego kalonga,
“Muhokozi hahishimilwa muisi yake
mwenyego.”
45 Viyavikile Galilaya wanhu wa haja
wam'bokela, kwavija wavona vinhu vose
viyatendile Yelusalemu, kipigiti cha Ulu-
sona lwa Pasaka, kwavija na hewo
wakala wacholile kuna ulusona.
46 Abaho, Yesu kabweleganya kuna iki-
wambo cha Kana muisi ya Galilaya, ako
kuyagalule mazi kuwa divai. Haja kukala
na mkulu imwe wa silikali yakalile na
mwanage mtamu ako Kapenaumu.
47 Viyahulike kamba Yesu keza kulawa
Yudea kwiza Galilaya, kamgendela na
kumuyalalila yachole Kapenaumu yaka-
muhonye mwanage yakalile behi na ku-
danganhika.
48 Yesu kamulongela, “Kamba hamonile
vilaguso na mikanganyo, hamtogola.”
49 Ija imkulu wa silikali kamulon-
gela, “Mndewa, izo kipigiti mwanangu
hanadanganhika.”
50 Yesu kamulongela, “Genda ukae
yako, na mwanago kohona.”
Ija imkulu wa silikali kazitogola mbuli
za Yesu, avo kachola.
51 Viyakalile yobwela ukae, mnzila kait-
ing'hana na nyakadala zake, wamulon-
gela, “Mwanago kahona.”
52 Kawauza kipigiti kilihi mwanage
chayahonile, wamulongela, “Ikala saa
saba imisi mayo homa imsegela.”
53 Avo ija tata wa imwana kakumbukila
kamba kikala kipigiti kikija Yesu chaya-
mulongele, “Mwanago kohona.” Avo
heyo na mulango wake wose wamtogola
Yesu.
54 Uno ukala mzonza wa ikabili waa-
tendile Yesu viyalawile Yudea kuchola
Galilaya.

5

Uhonyaji hana Dibwawa

1 Abaho, Yesu kachola Yelusalemu kuna
ulusona lwa Wayahudi.
2 Kuja Yelusalemu, behi na Lwivi lwa
Ng'hondolo, kukala na bwawa dikemigwa
Mkieblania “Betizata,” dikalile na mhe-
lengo tano.
3 Wanhu bwando wakalile watamu
wakala wowasa mmhelengo zija, vim-
bugumbugu, mbetembete, na wanhu wa-
holole wakala wobeta mazi gatibuke.

4 Kwavija watogola kamba kuna kipigiti
msenga wa Mndewa wa kuulanga
kohumuluka mdibwawa na kugatibula
gamazi. Na mtamu wa ichanduso
kwingila mdibwawa kipigiti msenga
wa Mulungu yehesha kugatibula, koho-
nyigwa utamu wose uyalinao.
5 Haja kukala na munhu yakalile
mtamu mmilao malongo madatu na mi-
nane.
6 Yesu viyamonile munhu ija kawasa
haja na viyavitangile kamba munhu ija
kakala mtamu mkipigiti kitali, kamuuza,
"Kolonda kuwa mgima?"

7 Ija imtamu kamwidika, "Mndewa,
nie nabule munhu hano wa kunigela
mdibwawa kipigiti mazi gahatibuligwa.
Nihalonda kwingila, munhu iyagwe koni-
longola."

8 Yesu kamulongela, "Ima wima, papa
lusazi lwako utembele."
9 Bahaja ija imunhu kahona, kapapa
lusazi lwake, kasonga kuchola.

Mbuli ino ilawilila Mdizua da Mhu-
mulo.
10 Avo wakulu wa Wayahudi wamulon-
gela ija imunhu yahonyigwe, "Lelo Zua
da Mhumulo, malagizo getu gokugomesa
gweye kupapa lusazi lwako."

11 Na heyo kawalongela, "Ija munhu
yanihonyile kanilongela, 'Papa lusazi
lwako uchole.' "

12 Wamuuza, "Iyo munhu yalihi yaku-
longele upape lusazi lwako uchole?"

13 Ila ija imunhu yahonyigwe kakala
hamtangile kakala munhu yalihi, kwavija
Yesu kakala yengile mdidale da wanhu
dikalile haja.

14 Mkipigiti kiguhi hamwande, Yesu
kam'vika ija imunhu Kuing'anda ya Mu-
lungu, kamulongela, "Tegeleza, sambi
kuhona, avo sambiutende vilozo kabili,
ama vokulawilila vinhu viyagwe vihile
ng'hani kubanza vino."

15 Abaho, ija imunhu kachola kuwalon-
gela wakulu wa Wayahudi kamba Yesu
iyo yamuhonyile.
16 Avo wasonga kumgaza Yesu kwavija
kahonya Mdizua da Mhumulo.

17 Yesu kawalongela, "Tataangu
kosang'hanika mazua gose, na nie vivija
nosang'hanika."

18 Sama ya kilamso kino wakulu
wa Wayahudi wazahila ng'hani nzila
ya kumkomela, sio kwavija katenda
gagomeswe Mdizua da Mhumulo, ila
vivija kamkema Mulungu Tataake, avo
kaitenda heyo kalinga na Mulungu.

Udaho wa Mwana wa Mulungu

19 Avo Yesu kawedika yolonga, "Nowa-
longela ikweli, Mwana hadaha kutenda
chochose heyo mwenyego, ila kotenda
kija choyomona Tataake yotenda. Kija
choyotenda Tata, kicho vivija Mwana
choyotenda.
20 Kwavija Tata komnogela Mwanage
na kamulagusila vinhu vose voyotenda
heyo. Komulagusila vinhu vikulu ng'hani
kubanza vino, na mweye mose mokwiza
kukanganya.
21 Kamba vija Tata viyozusa wadan-
ganhike na kuwabwezela ugima, vivija
na Mwana kowabwezela ugima waja
yoolonda kuwabwezela.
22 Tata hamtagusa munhu yoyose. Ila
kamgwelela Mwanage udaho wose wa
kutagusa,
23 giladi wanhu wose wamuhishim-
ile Mwana kamba vija viwomuhishimila
Tata. Munhu yoyose yondayaleke ku-
muhishimila Mwana, vivija hamuhishim-
ila Tata yamtumile.

24 "Nowalongela ikweli, munhu yoyose
yondayazihulike mbuli zangu na kumto-
gola ayo yanhumile nie kana ugima wa
digunge. Hatagusigwa, ila kabita kulawa
mkudanganhika kengila muugima.
25 Nowalongela ikweli, kipigiti chok-
wiza na kipigiti kivika aho wanhu wadan-
ganhike wodihulika dizwi da nie, Mwana
wa Mulungu, na awo wondawadihulike
wowa wagima.
26 Kamba vija Tata viyali na ugima
mgati yake mwenyego, vivija kamtenda
Mwanage yawe na ugima mgati yake
mwenyego.
27 Na kanigwelela udaho wa kutagusa
kwavija nie iyo Mwana wa Munhu.

28 Sambimkanganye mbuli ino, kipigiti
chokwiza aho wanhu wali mgamapanga
vondawahulike dizwi jangu,
29 na kulawa hanze ya igamapanga,
awo watendile ganogile wozuka giladi
wagweleligwe ugima wa digunge, na awo
watendile gehile wozuka giladi wake-
higwe.

Usindila wa Yesu

30 "Nie sidaha kutenda kinhu chochose
nene mwenyego, notagusa kamba vini-
hulika. Nhaguso yangu yabule uzen-
zeleganye, kwavija sizahila kuinogeza
mwenyego ila kumnogeza ayo yanhumile.
31 "Kamba nihaisindila mwenyego,
usindila wangu hautogoligwa kamba
kweli.
32 Ila hana munhu iyagwe yonisindila
nie, na munhu hiyo iyo Yohana, na nie
nivitanga kamba gaja goyolonga goto-
goligwa kamba kweli.
33 Muwatuma wasenga zenu ha Yohana,
na heyo kawalongela ikweli yose.
34 Nie silonda usindila kulawa mwa
wanhu, ila nilonga gano giladi mkom-
boligwe.
35 Yohana kakala kamba kiwenge
kilukula na kulava mulangaza, na mweye
mulonda kudeng'helela mulangaza wake
mkipigiti kiguhi.
36 Ila nie nna usindila mkulu ng'hani
kubanza usindila yaawagwelele Yohana.
Kwavija sang'hano ino initenda yaang-
welele Tata niimambukize, ino inigen-
delela kuitenda, yolagusa kamba Tata iyo
yanhumile.
37 Tataangu yanhumile vivija mwenyego
kasindila sama yangu. Hamdihulike
dizwi jake ama kuchona kiwiliwili chake,
38 na hamzikile mbuli zake mmioyo
yenu, kwavija hamumtogole ayo iyamtu-
mile.
39 Mozihimbula ng'hani Nyandiko
Zing'alile, kwavija mokwagiza kamba
mkutenda vino mokwing'higwa ugima
wa digunge. Na Nyandiko Zing'alile
zimuhimbula zizo zinilonga nie!
40 Hata avo hamulonda kwiza
kumwangu giladi mpate ugima.
41 "Nie sizizahila nhogolwa kulawa
mwa wanhu.
42 Ila niwamanya mweye mwa wanhu
wa vilihi. Nivitanga kamba mweye
mwabule noge da Mulungu mmioyo
yenu.
43 Nie niza mtwaga da Tataangu,
ila mweye hamunibokele. Ila kamba
munhu yeheza mtwaga jake mwenyego,
mom'bokela.
44 Kamba mweye mobokela nhogolwa
zilawa mmwenu mwemwe wenyego, ila
hamuiyoha mpate nhogolwa zilawa ha
Mulungu yeiyeka, avo modahaze kuto-
gola?
45 Sambimgelegeze kamba nie niza
kuwatagusa ha Tata. Musa, imumta-
manila, iyo yondayawataguse mweye.
46 Kamba mweye mumtogola Musa,
muhanitogole nie, kwavija kandika mbuli
zangu.
47 Ila kamba hamgatogole gaja
gayandike, mogatogolaze gonilonga?"

6

Yesu Kowegutiza Wanhu Alufu Tano
(Mat. 14:13-21; Mlk. 6:30-44; Luk. 9:10-17)

1 Abaho Yesu kaloka Lamba da Galilaya,
ama vivija vowodikemaga Lamba da
Tibelia.
2 Dale kulu da wanhu dimkweleleza,
kwavija wayona mizonza iyatendile mwa
watamu.
3 Yesu kakwela hakigongo, kakala hasi
na wanahina zake.
4 Kipigiti cha Lusona lwa Wayahudi
lukemigwa Pasaka kikwenhuka.
5 Yesu kalola uchana kona dale kulu
da wanhu domwizila, kamulongela Filipo,
"Tukagule kwahi mikate ya kuwegutiza
wanhu wose wano?"
6 Kalonga gano giladi yamgeze, kwav-
ija mwenyego kavimanya vija vondaya-
tende.
7 Filipo kamwidika kalonga, "Kitume-
tume cha milenge minane hakidaha
kugula mikate ya kumtenda kila imwe
yapate kikate kidodo."
8 Mwanahina wake iyagwe yokemigwa
Endelea, mkulu wake Simoni, ayo vivija
yokemigwa Petulo, kalonga,

9 “Hana mmhale hano kana mikate
mitano ya mpunga na visomba vibili. Ila
wangahi wondawaje mdidale dino jose?”
10 Yesu kalonga, “Walongeleni wanhu
wakale hasi.” Haja kukala na visoti
bwando. Avo wanhu wose wakala hasi,
na wanhu wakalile haja wakala kamba
wambigalo alufu tano vino.
11 Abaho Yesu kaisola ija imikate, kamg-
waa Mulungu hewela, kawagolela wanhu
wakalile haja kamba viwalondile. Ka-
tenda vivija na ivisomba.
12 Wanhu wose viweigute, kawalongela
wanahina zake, “Dondoleni ividanga va
imikate isigale, sambikipotele chochose.”
13 Avo wavidondola na kumemeza
migelo longo dimwe na mibili imemile
vidanga va imikate ya mpunga isigale
iwadile iwanhu.
14 Wanhu viwonile mzonza uno waa-
tendile Yesu, walonga, “Kweli ino iyo
Muhokozi yalongigwe kokwiza muu-
lumwengu.”
15 Yesu kavitanga kamba wakala
mmabehi kwiza kumgoga wamtende
mndewa wao kwa shuluti, avo kasegela
kabweleganya kukigongo yeiyeka.

Yesu Kotembela Uchana ya Igamazi (Mat. 14:22-33; Mlk. 6:45-52)

16 Viivikile ichungulo, wanahina zake
Yesu wahumuluka kudilamba,
17 kilo vukisongile kwingila na Yesu
kakala yang'hali hanabwela, wakwela
mngalawa na kusonga kuloka idilamba
wochola Kapenaumu.
18 Kukuzumbi dilawilila, na gamazi
gasonga kutibuka.
19 Wanahina viwakalile wogela ng'hafi
mwanza wa kilometa tano ama sita, wa-
mona yesu yotembela uchana ya igamazi,
yokwiza behi na ingalawa. Avo, wad-
umba ng'hani.
20 Yesu kawalongela, “Sambimdumbe,
nie iyo.”
21 Avo wam'bokela mkudeng'ha, kengila
mngalawa, na kipigiti kikija ingalawa
ivika mulusanga, bahaja hawakalile wo-
chola.

Wanhu Womzahila Yesu

22 Zua da ikabili wanhu bwando
wakalile mwambu wa ikabili wa idilamba
wakumbukila kamba haja kukala na
ngalawa imwe, na Yesu hacholile na
wanahina zake mngalawa ija, ila wachola
weiyeka.
23 Ngalawa ziyagwe zikalile zizile ku-
lawa kiwambo cha Tibelia zivika behi
na hanhu haja wanhu hawadile imikate,
Mndewa viyeshile kumgwaa hewela Mu-
lungu.
24 Wanhu viwonile kamba Yesu na
wanahina zake wahaduhu, wengila mzin-
galawa zija, wachola Kapenaumu kumza-
hila Yesu.

Yesu Iyo Mandia ga Ugima

25 Wanhu viwam'vikile Yesu mwambu
wa ikabili wa idilamba, wamulongela,
“Mkulufunzi, kwiza zua jaki hano?”
26 Yesu kawalongela, “Nowalongela ik-
weli, monizahila si kwavija vumuyonile
imizonza, ila kwavija muja imikate na
kupata gaja gamulondile.
27 Sambimsang'hanikile ng'hani man-
dia gaja gobanangika, ila sang'hanikileni
mandia gondagakale mbaka kuugima wa
digunge, ago nie, Mwana wa Munhu
gondaniwagwelele. Mwa heyo Mulungu
Tata keka kilagilo chake.”
28 Abaho wamuuza, “Tutendeze giladi
tugatende gaja Mulungu goyolonda tweye
tugatende?”
29 Yesu kawalongela, “Kino kicho
Mulungu choyolonda mumsang'hanikile,
mumtogole ayo iyamtumile.”
30 Wamulongela, “Mzonza ulihi won-
dauutende tuwone, giladi tukutogole? Ko-
tenda kinhu kilihi?
31 Wahenga zetu waja mana* mu-
luwala, kamba Zinyandiko Zing'alile vuzi-
longa, ‘Kawagwelela mkate kulawa kuu-
langa waje.’ ”
32 Yesu kawalongela, “Nowalongela ik-
weli, sio Musa yawagwelele mkate ku-
lawa kuulanga, ila Tataangu iyo yowag-
welela mkate wa ikweli kulawa kuulanga.
33 Kwavija mkate wa Mulungu uwo
heyo yohumuluka kulawa kuulanga,
yolava ugima muulumwengu.”

* **6:31** ***Mana*** iyo chakuja kilingile na mkate kiyalagaze Mulungu kulawa kuulanga kipigiti Waislaeli viwakalile muluwala.

34 Wamulongela, “Mndewa, tugwelele
mkate uno mazua gose.”

35 Yesu kawalongela, “Nie iyo mkate
wa ugima. Yoyose yondayeze kumwangu
heza kona nzala, na yoyose yondayanito-
gole heza kona ng'hilu.
36 Ila kamba viniwalongele, munyona
ila hamunitogola.
37 Wose waangwelele Tataangu wok-
wiza kumwangu, na yoyose yondayeze
kumwangu simuwinga.
38 Kwavija nihumuluka kulawa kuu-
langa kutenda gaja goyolonda ayo yanhu-
mile, na sio kutenda gaja ganilonda nie.
39 Na gano gago goyolonda ija yan-
humile, sambinimwase munhu yoyose
mmwanza wa waja waanigwelele, ila
nolondigwa niwazuse wose wawe wag-
ima mdizua da ikimambukizo.
40 Kwavija choyolonda Tataangu icho
kino, wose wondawamone Mwana na
kumtogola wopata ugima wa digunge.
Na nowazusa wawe wagima mdizua da
ikimambukizo.”

41 Wayahudi wasonga kumtwan-
ganikila, kwavija kalonga, “Nie iyo mkate
uhumuluke kulawa kuulanga.”
42 Walonga, “Munhu ino hali Yesu,
mwanage Usufu? Tumtanga tataake na
mamaake. Avo kolongaze kahumuluka
kulawa kuulanga?”

43 Yesu kawedika, “Sambimtwanganike
wenyego kwa wenyego.
44 Haduhu munhu yodaha kwiza
kumwangu kamba hakwegigwe na
Tataangu yanhumile nie, na nie nomzusa
yawe mgima mdizua da ikimambukizo.
45 Wahokozi wandika, ‘Wanhu wose
wofundizigwa na Mulungu.’ Munhu
yoyose yomuhulika Tata na kuifundiza
kumwake kokwiza kumwangu.
46 Haduhu munhu yamonile Tata, ila
ayo yalawile ha Mulungu iyo yeiyeka
yamonile Tata.
47 Nowalongela ikweli, ayo yondayato-
gole kana ugima wa digunge.
48 Nie iyo umkate wa ugima.
49 Wahenga zenu waja mana muluwala,
ila wadanganhika.
50 Ila uno uwo mkate uhumuluka ku-
lawa kuulanga, awo munhu youja hadan-
ganhika.
51 Nie iyo mkate uli na ugima uhumu-
luke kulawa kuulanga. Kamba munhu
yoyose yahauja mkate uno, kowa na
ugima wa digunge. Mkate wondanimg-
welele uwo lukuli lwangu nilulava giladi
ulumwengu uwe na ugima.”

52 Wayahudi wasonga kuibamilila
ng'hani wenyego kwa wenyego wolonga,
“Vodahikaze munhu ino yatugwelele
lukuli lwake tuluje?”

53 Yesu kawalongela, “Nowalongela ik-
weli, kamba hamuludile lukuli lwa nie,
Mwana wa Munhu, na kuung'wa mulopa
wangu, mowa bule ugima mgati yenu.
54 Awo woja lukuli lwangu na kuung'wa
mulopa wangu wana ugima wa digunge,
na nowazusa wawe wagima mdizua da
hakimambukizo.
55 Kwavija lukuli lwangu lulo mandia ga
ikweli, na mulopa wangu uwo ung'waji
wa ikweli.
56 Yoyose yondayaluje lukuli lwangu na
kuung'wa mulopa wangu kokala mgati
yangu, na nie nokala mgati yake.
57 Tata mwene ugima iyo yanhumile,
na sama yake na nie nnao ugima. Vivija
munhu yoyose yondayanije kowa na
ugima sama yangu nie.
58 Uno uwo mkate uhumuluke kulawa
kuulanga. Wahenga zenu waja mana
na viwadanganhike hawapatile ugima wa
digunge. Ila awo wondawaje mkate uno
wowa na ugima wa digunge.”

59 Yesu kagalonga gano viyakalile
yofundiza mng'anda ya nhambiko ako
Kapenaumu.

Mbuli za Ugima wa Digunge

60 Wanahina zake bwando viwahulike
gano walonga, “Mafundo gano magaga.
Yalihi yondayadahe kugabokela?”

61 Yesu kavitanga kamba wakala woit-
wanganikila mbuli ino, kawalongela,
“Mbuli ino iwagevuza?
62 Yowaze kamba muhanyona nie,
Mwana wa Munhu, nikwinuligwa kub-
weleganya kunikalile haichanduso?

63 Yagelaga ugima iyo Loho, mhiko za
wanhu hazidaha chochose. Mbuli ini-
walongele iyo Loho wa Mulungu yolava
ugima.
64 Hata avo hana wanhu mmwanza
wenu hawagatogola." Songela haichan-
duso Yesu kavitanga wanhu walihi
wakalile hawamtogola na munhu yalihi
yondayamuhonze.
65 Abaho, kongeza kulonga, "Kino kicho
kilamso cha kuwalongela kamba haduhu
munhu yondayeze kumwangu kamba ha-
galigwe na Tata."
66 Sama ya mbuli zino, wanahina zake
bwando wabweleganya kuchugu, avo
waleka kumkweleleza.
67 Avo Yesu kawauza waja wanahina
zake longo dimwe na wabili, "Na mweye
vivija molonda kusegela?"
68 Simoni Petulo kamulongela, "Mn-
dewa, tuchole ha munhu yalihi? Gweye
kuna mbuli zili na ugima wa digunge.
69 Na sambi tutogola na kuvitanga
kamba gweye iyo Ung'alile wa Mulungu."
70 Yesu kamwidika yolonga, "Siwasag-
ule mweye longo dimwe na wabili? Hata
avo imwe mmwanza wenu Mwenem-
bago!"
71 Kakala yagalongile gano yomulonga
Yuda mwanage Simoni Isikalioti, ayo
yakalile mmwanza wa wanahina longo
dimwe na wabili, ayo hamwande ya-
muhonzile Yesu.

7

Yesu na Wadodo Zake

1 Abaho Yesu kakala yotembela muiisi
ya Galilaya. Halondile kutembela muiisi
ya Yudea kwavija wakulu wa Wayahudi
wakala wolonda kumkoma.
2 Lusona lwa Vizewe lwa Wayahudi
lukala lukwenhuke,
3 avo wandugu zake Yesu wamulon-
gela, "Segela hano uchole Yudea, giladi
wanahina zako wazone sang'hano zuu-
tenda.
4 Haduhu munhu yofisa mbuli zoyo-
tenda kamba yahalonda kutangigwa na
wanhu. Kamba kotenda mbuli zino,
uilaguse muulumwengu."
5 Kwavija hata wandugu zake
hawamtogole.
6 Yesu kawalongela, "Kipigiti changu
kinogile hakinavika, ila vipigiti vose
kumwenu mweye vinoga.
7 Ulumwengu haudaha kuwehila mw-
eye, ila wonihila nie, kwavija mazua gose
noulongela kamba sang'hano zake ziha.
8 Mweye gendeni kulusona. Nie sichola
kuna ulusona, kwavija kipigiti changu
kinogile hakinavikila."
9 Viyamambukize kugalonga gano, ka-
gendelela kukala muiisi ya Galilaya.

Yesu Kulusona lwa Ivizewe

10 Wadodo zake viwacholile kulusona,
Yesu na heyo kachola, ila hacholile
mkuilagusa, ila mkuifisa.
11 Wakulu wa Wayahudi wakala wom-
zahila kuja kulusona, wauza, "Kakwahi?"
12 Kukala na nyong'onyo bwando mwa
wanhu womnyong'onya heyo. Wanhu
wayagwe walonga, "Munhu ino kanoga,"
wayagwe walonga, "Hanogile, kowagiza
wanhu."
13 Ila haduhu yamulongile kinaganaga
kwavija wakala wowadumba wakulu wa
Wayahudi.
14 Lusona vuluvikile mkindibwindibwi,
Yesu kachola Kung'anda ya Mulungu na
kusonga kufundiza.
15 Wakulu wa Wayahudi wakanganya
ng'hani walonga, "Munhu ino kozi-
tangaze mbuli zino zose na kuno hafun-
dizigwe na munhu yoyose?"
16 Yesu kalonga, "Kinifundiza nie sio
mafundo gangu mwenyego, ila galawa ha
Mulungu yanhumile.
17 Munhu yoyose yosagula kugatenda
gaja goyolonda Mulungu kovitanga
kamba gano gonifundiza nie golawa
ha Mulungu ama nolonga mbuli zangu
mwenyego.
18 Munhu yolonga mbuli zake
mwenyego kozahila nhogolwa yake
mwenyego. Ila munhu yosang'hanika
sama ya nhogolwa ya ayo yamtumile iyo
mwene ikweli, na mduhu dihile mgati
yake.
19 Musa hawagwelele Malagizo? Na
haduhu hata munhu imwe mmwanza

wenu yogazindilila Malagizo. Habali mulonda kunikoma?”
20 Waja wanhu walonga, “Gweye kuna Mwenembago! Yalihi yondakukukoma?”
21 Yesu kawalongela, “Nitenda mzonza umwe,* na mose msinhuka.
22 Musa kawalagiza mweye muwengize kumbi wanenu. Hata avo sio Musa yasongile mbuli ino ila wahenga zenu. Avo mumwingiza kumbi mwana Mdizua da Mhumulo.
23 Kamba mwana kengizigwa kumbi Mdizua da Mhumulo giladi Malagizo ga Musa sambigadulukwe, habali basi munyonela lusango nie kwavija nimuhonya munhu utamu wake wose Mdizua da Mhumulo?
24 Sambimumtaguse munhu kwavija voyoneka, ila mtaguseni muikweli.”

Yesu Iyo Kilisto?

25 Wanhu wayagwe wa Yelusalemu walonga, “Ino hali munhu ija woyolonda kumkoma?
26 Lola, kolongelela hakimwagaia, na wakulu hawalonga kinhu chochose cha kumtagusa. Yokoneka wavitanga kamba heyo iyo Kilisto?
27 Ila Kilisto vondayeze haduhu munhu yondayavitange koyolawa. Ila tweye tose tukutanga koyolawa munhu ino.”
28 Yesu viyakalile yofundiza Kung'anda ya Mulungu, kenula dizwi yolonga, “Nie munitanga na mkutanga kuja kunilawa. Sizile na udaho wangu mwenyego. Ayo yanhumile kabule uzenzeleganye, na mweye hamumtangile.
29 Ila nie nimtanga, kwavija niza kulawa kumwake, na heyo iyo yanhumile nie.”
30 Avo, walonda kumgoga, ila haduhu munhu yamgolosele mkono wake, kwavija kipigiti chake kikala hakinavika.
31 Wanhu bwando wakalile mdidale dija wamtogola, walonga, “Kipigiti chondayeze Kilisto, kotenda mizonza kubanza ino yootenda munhu ino?”

Wemilizi Wotumigwa Wakamgoge Yesu

32 Mafalisayo wawahulika wanhu wonyong'onya mbuli zija womulonga Yesu, avo hewo na wakulu wa wakulu wa nhambiko wawatuma wemilizi wa Ng'anda ya Mulungu wakamgoge.
33 Yesu kalonga, “Nokala na mweye mkipigiti kidodo, abaho, nobwela ha ayo yanhumile.
34 Monizahila ila hamunyona, na kondaniwe hamdaha kwiza.”
35 Wakulu wa Wayahudi wakiilongela wenyego kwa wenyego, wolonga, “Kwahi koyolonda kuchola kondatuleke kumona? Konda kuchola kuwapwililikile wanhu zetu muisi ya Ugiliki na kuwafundiza Wagiliki?
36 Mbuli ino nhegulo yake choni ahaja hayolongile, ‘Monizahila, ila hamunyona’ na ‘Kondaniwe, hamdaha kwiza’?”

Lwanda lwa Mazi Golava Ugima

37 Zua da mgotoko wa ulusona dikala zua dinogelwe ng'hani na wanhu. Yesu kema kenula dizwi kalonga, “Munhu yoyose yali na ng'hilu na yeze kumwangu yang'we,
38 munhu yoyose yonitogola, kamba Nyandiko Zing'alile vuzilongile, ‘Lwanda lwa mazi golava ugima gotililika kulawa mmoyo wake.’ ”
39 Mazi gayalongile Yesu gakala Loho wa Mulungu, ayo waja wamtogole heyo wom'bokela. Kipigiti kija Loho wa Mulungu kakala yang'hali hanavika, kwavija Yesu kakala yang'hali hanayenzigwa.

Wanhu Wokiigola

40 Wanhu wayagwe wakalile mdidale dija wamuhulike Yesu yolonga gano walonga, “Munhu ino kweli iyo Muhokozi ija.”
41 Wayagwe walonga, “Ino iyo Kilisto.”
Ila wayagwe walonga, “Vodahikaze Kilisto yalawe muisi ya Galilaya?
42 Nyandiko Zing'alile hazilonga kamba Kilisto kokwiza kulawa mulukolo lwa Daudi, na kovumbuka muisi ya Betelehemu, kiwambo chayakalile yokala Daudi?”
43 Avo wanhu wakiigola sama ya Yesu.
44 Wayagwe walonda kumgoga, ila haduhu yamgolosele mkono.

* **7:21** Hano Yesu kowakumbusa wanhu mzonza uyamtendele munhu yaholole Mdizua da Mhumulo muisula ya 5:1-18.

Wakulu wa Wayahudi Wolema Kumtogola Yesu

45 Wemilizi wabwela ha wakulu wa
wakulu wa nhambiko na Mafalisayo, na
hewo wawauza, “Habali hamumgogile?”
46 Wemilizi walonga, “Hatunamona
munhu yolonga kamba viyolonga munhu
ino!”
47 Mafalisayo wawauza, “Na mweye
vivija kawavwizila?
48 Mmona munhu yoyose mmwanza wa
wakulu wa wanhu ama Mfalisayo imwe
yomtogola ino?
49 Wanhu wano womuwinza ino hawa-
gatangile Malagizo ga Musa, avo woki-
igela mulusango lwa Mulungu!”
50 Imwe wa Mafalisayo wakalile haja
kakala Nikodemo, munhu yacholile ku-
mona Yesu mazua ga kuchugu, kauza,
51 “Malagizo hagalonga kamba havi-
dahika kumtagusa munhu yoyose kamba
hatunamuhulika na kugatanga gaja gaya-
tendile?”
52 Walonga, “Gweye vivija kolawa
Galilaya? Pelesa Zinyandiko Zing'alile na
kokwiza kona kamba haduhu muhokozi
yondayeze kulawa Galilaya.”
53 Abaho, kila munhu kachola ukae
yake.

8

Mtwanzi Yagogigwe Muugoni

1 Ila Yesu kachola Kukigongo cha Miza-
ituni.
2 Imitondo ng'hani zua da ikabili
kabweleganya Kung'anda ya Mulungu.
Wanhu wose waiting'hana womzungu-
luka, na heyo kakala hasi kasonga kuwa-
fundiza.
3 Wafundiza Malagizo ga Musa na
Mafalisayo wamgalila mtwanzi ya-
gogigwe muugoni. Wamwika haulongozi
wao,
4 wamulongela, “Mkulufunzi, mtwanzi
ino kagogigwa hadibugo yotenda ugoni.
5 Muna Gamalagizo, Musa katulagiza
kamba, watwanzi kamba wano watoigwe
na mabwe mbaka wadanganhike. Avo
gweye kolongaze?”
6 Wagalonga gano womwikila vitega
Yesu giladi weze kumtagusa. Ila heyo
kainamila yokwandika muisi na kidole
chake.
7 Waja wanhu wemile haja viwa-
banzilize kumuuzagiza, Yesu kenuka
kawalongela, “Munhu yoyose mmwanza
wenu yalibule vilozo yawe waichanduso
kumwasila dibwe.”
8 Abaho, kainamila kabili yokwandika
muna iisi.
9 Viwahulike gano, wose wasegela
imweimwe, kusongela iwakulu mbaka
iwadodo, kasigala Yesu yeiyeka na ija
imtwanzi yemile bahaja.
10 Kenuka kamulongela ija imtwanzi,
“Wakwahi? Haduhu hata imwe yakuta-
guse?”
11 Ija imtwanzi kalonga, “Haduhu hata
imwe, Mndewa.”
Yesu kalonga, “Vinoga, hata nie siku-
tagusa. Genda na zako ila sambiutende
vilozo kabili.”

Yesu Iyo Mulangaza wa Ulumwengu

12 Yesu kawalongela wanhu kabili, “Nie
iyo mulangaza wa ulumwengu. Munhu
yoyose yong'hweleleza kowa na mu-
langaza ugala ugima na hatembela mdiz-
iza kabisa.”
13 Mafalisayo wamulongela, “Gweye
koisindila mwenyego, avo gano gaulonga
hagatogoligwa kamba kweli.”
14 Yesu kawalongela, “Hata nihaisindila
mwenyego, usindila wangu wotogoligwa
kamba kweli, kwavija nikutanga kuni-
lawa na kunichola, ila mweye hamku-
tangile kunilawa ama kunichola.
15 Mweye motenda nhaguso ya kiunhu,
ila nie simtagusa munhu yoyose.
16 Na kamba nihamtagusa munhu, nh-
aguso yangu ina kweli mgati yake, kwav-
ija nie sili niiyeka muinhaguso ino, ila
Tata yanhumile ka hamoja na nie.
17 Yandikigwa Mmalagizo genu kamba
usindila wa wanhu wabili wotogoligwa
kamba kweli.
18 Niisindila mwenyego, na Tata yanhu-
mile vivija konisindila.”
19 Wamuuza, “Tataako kakwahi?”
Yesu kawalongela, “Hamunimanyile
nie na Tataangu hamummanyile. Kamba
muhanimanyile nie, vivija muhammany-
ile na Tataangu.”

20 Yesu kagalonga gano gose viyakalile
yofundiza Kung'anda ya Mulungu, mdi-
gati dija mkikigwe kia cha kulavila nhosa.
Na haduhu munhu yagezile kumgoga,
kwavija kipigiti chake cha kugogigwa
kikala hakinavika.

Hamdaha Kuchola Kunichola Nie

21 Kabili Yesu kawalongela, "Nochola na
zangu, ila mokwiza kunizahila, na mofa
na vilozo venu. Na hamdaha kuchola
kunichola nie."
22 Avo wakulu wa Wayahudi walonga,
"Kalonga kamba hatudaha kuchola koy-
ochola heyo. Konda kuikoma?"
23 Yesu kawedika yolonga, "Mweye mu-
lawa hasi, nie nilawa uchana. Mweye
mwa wanhu wa ulumwengu uno, nie si
munhu wa ulumwengu uno.
24 Niwalongela kamba mofa na vilozo
venu. Kamba hamutogole kamba nie iyo,
kweli mofa na vilozo venu."
25 Wamuuza, "Gweye iyo yalihi?"
Yesu kawalongela, "Nie iyo ija iniwa-
longele songela haichanduso.
26 Nna mbuli bwando za kuwalonga
mweye, na mbuli bwando za kuwata-
gusila. Ayo yanhumile kabule uvwizi, na
nie noulongela ulumwengu gaja ganihu-
like kulawa kumwake."
27 Hawavitangile kamba Yesu kakala
yowalongela mbuli za Tata.
28 Yesu kawalongela, "Muhaniinula*
nie, Mwana wa Munhu, movitanga
kamba nie iyo, na sitenda kinhu chochose
nene mwenyego, ila nolonga mbuli zino
kamba viyanilongele Tata.
29 Na ayo yanhumile nie ka hamoja na
nie, hanilekile niiyeka, kwavija mazua
gose notenda gaja gamnogele heyo."
30 Viyakalile yolonga mbuli zino, wanhu
bwando wamtogola.

Kweli Yowatenda Mkale Muulegeho

31 Avo Yesu kawalongela awo Wayahudi
wamtogole, "Kamba muhagatogola ma-
fundo gangu, mowa wanahina zangu wa
ikweli.
32 Moitanga ikweli, na ikweli yowa-
tenda mkale muulegeho."
33 Wamulongela, "Tweye twa lukolo lwa
Ablaham, na hatunakuwa nyakadala wa
munhu yoyose. Kotulongelaze tokwiza
kuilegeha?"
34 Yesu kawalongela, "Nowalongela ik-
weli, munhu yoyose yoloza hiyo ka
nyakadala wa vilozo.
35 Nyakadala hapetigwa kuwa munhu
wa mulango wa munhu yomsang'hanikila
milongo yose, ila mwana kopetigwa kuwa
wa mulango uja milongo yose.
36 Kamba Mwana yahawakombola,
mokomboligwa kwelikweli.
37 Novitanga kamba mweye mwa lukolo
lwa Ablaham. Hata avo molonda ku-
nikoma kwavija hamgatogola mafundo
gangu.
38 Nowalongela gaja ganyonile ha
Tataangu, kamba mweye vumtenda gaja
gamuhulike kulawa ha tata zenu."
39 Wamulongela, "Tweye twa lukolo lwa
Ablaham."
Yesu kawalongela, "Kamba muhawile
kweli mwa lukolo lwa Ablaham, muha-
tendile kamba viyatendile Ablaham.
40 Molonda kunikoma nie, munhu
yawalongele kweli iniihulike kulawa ha
Mulungu. Ablaham hatendile kinhu
kamba kino!
41 Mweye motenda goyotenda tata
wenu."
Wamulongela, "Tweye hatuli wana wa
ugoni. Mulungu yeiyeka iyo Tata wetu."
42 Yesu kawalongela, "Kamba Mulungu
iyo Tata wenu, muhaninogele, kwavija
nilawa ha Mulungu na sambi na hano.
Siigalile mwenyego, ila Mulungu iyo yan-
humile.
43 Habali hamgategeleza gaja gani-
longa? Kwavija hamulonda hata kuzihu-
lika mbuli zangu.
44 Mweye mwa wana wa tata wenu,
Mwenembago, na molonda kugawinza
gaja goyolonda tata wenu. Songela
haichanduso heyo kakala mkoma wanhu
na hakalile muikweli hata mwanza
umwe, kwavija mmwake mduhu kweli.
Yahalonga uvwizi, kumwake heyo ko-
tenda goya, kwavija heyo m'vwizi na iyo
tata wa wavwizi wose.

* **8:28** Hano ***Kwinula*** hana nhegulo mbili muulonzi wa Kigiliki, nhegulo ya ichanduso *kuyenzigwa,* na nhegulo ya ikabili *kuwambigwa mumsalaba.*

45 Ila kwavija nie nowalongela ikweli,
hamunitogola.
46 Yalihi mmwanza wenu yodaha
kunongela nie kamba nna vilozo? Na
kamba nowalongela ikweli, habali basi
hamunitogola?
47 Munhu yalawile ha Mulungu
kozitegeleza mbuli za Mulungu. Kwavija
mweye hamulawile ha Mulungu, kileka
mana hamzitegeleza."

Yesu na Ablaham

48 Wakulu wa Wayahudi wamwidika,
wolonga, "Tuhonyela vitulongile kamba
gweye kwa Msamalia na kuna
kinyamkela?"
49 Yesu kawedika, yolonga, "Nie nab-
ule kinyamkela. Nie nomuhishimila
Tataangu, ila mweye monizabuza nie.
50 Nie sizahila yenzi yangu mwenyego.
Ila kuna imwe yoizahila, na heyo iyo
mulamula.
51 Nowalongela ikweli, munhu yoyose
yogatogola mafundo gangu hadangan-
hika."
52 Wakulu wa Wayahudi wamulongela,
"Sambisambi tuvimanya kamba kuna
kinyamkela! Ablaham kadanganhika na
wahokozi wayagwe wadanganhika, hata
avo gweye ung'hali longa kamba munhu
yoyose yogatogola mafundo gako hadan-
ganhika.
53 Muhenga wetu Ablaham kadangan-
hika na wahokozi wayagwe vivija wadan-
ganhika. Gweye koitenda mkulu kubanza
muhenga wetu Ablaham? Vuigelegeza
gweye kwa munhu yalihi hasa?"
54 Yesu kawalongela, "Kamba nihaito-
gola mwenyego, nhogolwa yangu si
kinhu. Yonitogola nie iyo Tataangu, ayo
yummulonga kamba iyo Mulungu wenu.
55 Mweye hamumtangile, ila nie nim-
tanga. Kamba nihalonga simtangile,
nowa m'vwizi kamba mweye. Ila nie
nimtanga na nozigoga mbuli zake.
56 Muhenga wenu Ablaham kadeng'helela
viyalolile haulongozi na kuwona mwizilo
wangu. Kawona na kadeng'helela
ng'hani."
57 Wayahudi wamulongela, "Gweye hu-
navikila hata milao malongo matano, ku-
mona Ablaham?"
58 Yesu kawalongela, "Nowalongela ik-
weli, kipigiti Ablaham hanavumbuka,
'Nie iyo.' "
59 Viyalongile vija, wadondola mabwe
giladi wamtoe, ila Yesu kaifisa, abaho,
kalawa Kung'anda ya Mulungu.

9

Yesu Komuhonya Munhu Yavumbuke Kimbugumbugu

1 Yesu viyakalile yobita mnzila, kamona
munhu yavumbuke kimbugumbugu.
2 Wanahina zake wamuuza, "Mkulu-
funzi, yalihi yalozile, kileka mana munhu
ino yavumbuke kimbugumbugu, heyo
mwenyego ama wamulelile?"
3 Yesu kawalongela, "Sio munhu ino
ama waja wamulelile watendile vilozo,
gano galawilila giladi sang'hano za Mu-
lungu zoneke mkubitila heyo.
4 Kipigiti chose cha imisi tolondigwa ku-
tenda sang'hano za ayo yanhumile. Kilo
chokwiza haduhu munhu yondayadahe
kusang'hanika.
5 Kipigiti nie ning'hali muulumwengu,
nie iyo mulangaza wa ulumwengu."
6 Viyeshile kulonga gano, Yesu kazenha
vizite hasi muisi, abaho, katenda tope
yovulugiza na ivizite, abaho, kam'baka
mmeso ga ija imunhu. 7 Kamulongela,
"Genda ukainave kihanga chako Mdib-
wawa da Siloamu." Nhegulo ya twaga
dino iyo, "Yatumigwe." Avo ija imunhu
kachola kaisuluza, kabwela yolola.
8 Wanhu wakalile wokala behi nayo
na wanhu wamonile viyakalile yopula
kipigiti hanahonyigwa wakiiuza, "Ino hali
munhu ija yakalile yokala mnzila yop-
ula?"
9 Wanhu wayagwe walonga, "Iyo heyo,"
ila wayagwe walonga, "Sio heyo, ila
wailinga."
Avo ija imunhu kamana kulonga
mwenyego, "Iyo nene."
10 Wamuuza, "Kutendaze, kileka mana
sambi ulola?"

11 Kawalongela, “Munhu imwe
yokemigwa Yesu katenda vitope, kani-
baka mmeso gangu, kanilongela nichole
Siloamu nikaisuluze kihanga changu.
Avo nichola, vunimambukize kuisuluza,
nilola.”
12 Wamuuza, “Kakwahi?”
Kawalongela, “Mmane.”

Mafalisayo Wouzagiza Uhonya wa Kimbugumbugu

13 Abaho, wamsola ija imunhu yakalile
kimbugumbugu, wamgala kuwali Mafal-
isayo.
14 Zua dija Yesu diyatendile ditope
na kumuhonya umbugumbugu wake ija
imunhu dikala Zua da Mhumulo.
15 Avo Mafalisayo wamuuza ija imunhu
kabili vija viyadahile kulola. Kawalon-
gela, “Kanibaka mitope mmeso gangu,
abaho, niisuluza kihanga changu, na
sambi nolola.”
16 Mafalisayo wayagwe walonga,
“Munhu yatendile vino halawile ha
Mulungu, kwavija hadigoga Zua da
Mhumulo.”
Wayagwe walonga, “Kodahaze munhu
yali na vilozo kutenda mizonza kamba
ino?” Avo kukala na muhasanyo wenyego
kwa wenyego.
17 Avo Mafalisayo wamuuza ija imunhu
mwanza uyagwe, wolonga, “Kulonga
kakuhonya umbugumbugu uukalile nao,
avo gweye komulonga vilihi munhu ino?”
Ija imunhu kalonga, “Nokona munhu
ino muhokozi.”
18 Wakulu wa Wayahudi hata avo
hawalondile kutogola kamba kakala kim-
bugumbugu na sambi kolola, mbaka
wawakema waja wamulelile,
19 na kuwauza, “Ino iyo mwanenu yum-
mulonga kamba kavumbuka kimbugum-
bugu? Choni kitendeke mbaka sambi
kodaha kulola?”
20 Waja wamulelile wawalongela, “Tu-
vitanga kamba ino iyo mwanetu, na
kakala yavumbuke kimbugumbugu.
21 Ila hatukitangile kija kitendeke
mbaka sambi kodaha kulola, vivija
hatumtangile yamuhonyile umbugum-
bugu uyakalile nao. Muuzeni, kwavija
heyo mwenyego mkulu, heyo mwenyego
kodaha kuwalongela!”
22 Waja wamulelile walonga vino
kwavija wakala wowadumba wakulu
wa Wayahudi kwavija wakala walamule
kamba munhu yoyose yamtogola Yesu
kamba iyo Kilisto kowingigwa mng'anda
ya nhambiko.
23 Kino kicho kilamso kiwatendile waja
wamulelile walonge, “Heyo mwenyego
mkulu, muuzeni!”
24 Mwanza wa ikabili wamkema ija
imunhu yavumbuke kimbugumbugu, wa-
mulongela, “Mulungu iyo yolondigwa
kugweleligwa yenzi mmbuli ino, kwavija
tweye tuvitanga kamba munhu ino kana
vilozo.”
25 Ija imunhu kawalongela, “Nie siv-
itanga kamba kana vilozo ama kabule.
Kinhu kimwe kinikitanga, nikala kim-
bugumbugu, na sambi nolola.”
26 Wamuuza, “Kakutendela kinhu
chaki? Kakuhonyaze umbugumbugu
uukalile nao?”
27 Kawedika, “Niwalongela nisha, na
hamtegeleze. Habali mulonda kuhu-
lika kabili? Na mweye molonda kuwa
wanahina zake?”
28 Wamuliga, abaho, wamulongela,
“Gweye iyo mwanahina wake munhu ija,
ila tweye twa wanahina wa Musa.
29 Tukitangile tweye Mulungu kalonga
na Musa, ila munhu ino hatukutangile
hata koyolawa!”
30 Ija imunhu kawalongela, “Kino kicho
kinhu cha mkanganyo! Hamumtangile
koyolawa, ila nie kamhonya umbugum-
bugu unikalile nao!
31 Tuvimanya kamba Mulungu hawa-
tegeleza wanhu wali na vilozo, ila kowa-
tegeleza wanhu waja womuhulika na ku-
tenda gaja goyolonda heyo wagatende.
32 Songela vuulumbigwe ulumwengu,
haduhu munhu yoyose yamuhulike
munhu yoyose yamtendile munhu
yavumbuke kimbugumbugu yalole.
33 Kamba munhu ino halawile ha Mu-
lungu, sambiyadahe kutenda kinhu cho-
chose.”
34 Wamwidika wolonga, “Gweye ku-
vumbuka na kukula m'vilozo, abaho,

konda kutufundiza tweye?” Avo wamuwinga kulawa mng'anda ya nhambiko.

Umbugumbugu wa Muloho

35 Yesu viyagahulike gaja galawilile, kamzahila ija imunhu, viyamuwene kamulongela, “Gweye komtogola Mwana wa Munhu?”
36 Ija munhu kalonga, “Mndewa, nongela, iyo yalihi giladi nimtogole!”
37 Yesu kamulongela, “Kumona kwisha, na ayo yolonga nagwe iyo heyo.”
38 Ija imunhu kalonga, “Notogola, Mndewa,” abaho, kafugama mavindi kamtambikila.
39 Yesu kalonga, “Niza muulumwengu uno kutagusa, avo vimbugumbugu weze kulola, na awo wolola weze kuwa vimbugumbugu.”
40 Mafalisayo wakalile na heyo haja wamuhulika yolonga gano, wamuuza, “Gweye kolonga tweye twa vimbugumbugu?”
41 Yesu kawalongela, “Kamba muhawile vimbugumbugu, sambimuwe na vilozo. Ila kwavija mokiiyona molola, vilozo venu mogendelela kuwa navo.”

10

Hala da Mchunga na Ng'hondolo Zake

1 Yesu kalonga, “Nowalongela ikweli, munhu yolema kwingila mulwigo lwa ng'hondolo mkubitila mulwivi, ila kozumha mkiwambaza, munhu hiyo m'bavi na m'bokonyi.
2 Munhu yokwingila mkubitila mulwivi iyo mchunga wa ng'hondolo.
3 Mwimilizi wa ulwivi kom'vugulila, na ng'hondolo wodihulika dizwi jake. Kowakema ng'hondolo zake na matwaga gao, na kuwalava hanze.
4 Yahamala kuwalava hanze, kolongola haulongozi wao, na iwang'hondolo womkweleleza kwavija waditanga dizwi jake.
5 Muhenza hawamkweleleza ila womkimbila, kwavija hawaditangile dizwi jake.”
6 Yesu kawalongela hala dino, ila hawaitangile nhegulo yake.

Yesu Mchunga Yanogile

7 Avo Yesu kalonga kabili, “Nowalongela ikweli, nie iyo ulwivi lwa ng'hondolo.
8 Awo wayagwe wose wanilongole wabavi na mibokonyi, ila ng'hondolo hawawahulike.
9 Nie iyo ulwivi. Munhu yoyose yondayengile mkubitila nie kokomboligwa. Kokwingila na kulawa kuchola kuzahila mandia.
10 M'bavi kokwiza giladi yebe na kukoma na kubananga. Nie niza giladi muwe na ugima, na muwe nao bwando.”
11 “Nie iyo mchunga yanogile. Mchunga yanogile koulava ugima wake sama ya ng'hondolo.
12 Munhu wa kitumetume ayo yali sio mchunga, na ng'hondolo sio zake. Yahamona mbwizi yokwiza, kowaleka iwang'hondolo na kukimbila. Avo mbwizi kowagoga iwang'hondolo na wayagwe wopwililika.
13 Munhu wa kitumetume kokimbila kwavija munhu wa kitumetume hawagelegeza ng'hondolo, kwavija si ng'hondolo zake.
14 Nie iyo mchunga yanogile. Nowatanga ng'hondolo zangu na hewo wonitanga,
15 kamba vija Tataangu viyonitanga nie na nie vinimtanga Tataangu. Noulava ugima wangu sama ya ng'hondolo.
16 Hana ng'hondolo zangu wayagwe hawali mdikonhi dino. Vivija nolondigwa niwengize, woihulika nongelo yangu na kugaluka dale dimwe na mchunga imwe.
17 “Tata kaninogela nie kwavija noulava ugima wangu, giladi niubokele kabili.
18 Haduhu munhu yonisegezela ugima wangu. Noulava nene mwenyego. Nodaha kuulava na nodaha kuubweza kabili. Vino vivo Tataangu vayanilagize nitende.”
19 Wayahudi wakiigola kabili sama ya mbuli zino.
20 Wayahudi bwando walonga, “Kana kinyamkela, na kana luwege! Habali mumtegeleza?”
21 Ila wayagwe walonga, “Munhu yali na kinyamkela hadaha kulonga kamba vino! Kodahaze kinyamkela kuwatenda wanhu vimbugumbugu walole?”

Yesu Kolemigwa

22 Ukala msimu wa kihuhe, na Lusona
lwa Kuifumbika Ng'anda ya Mulungu
Mmakono ga Mulungu lukala lugendelela
ako Yelusalemu.
23 Yesu kakala yobita hanhu hokemigwa
Lubuga lwa Selemani muja mgati ya
idikonhi da Ing'anda ya Mulungu.
24 Wakulu wa Wayahudi wammemela
wamzunguluka, abaho, wamuuza, "Kotu-
lulunganya mbaka zua dilihi? Tulongele
ikweli kamba gweye iyo Kilisto!"
25 Yesu kawalongela, "Niwalongela
nisha, ila hamulondile kutogola. Mbuli
zinitenda mtwaga da Tataangu zolonga
vinili nie.
26 Ila hamunitogola kwavija mweye
hamuli ng'hondolo zangu.
27 Ng'hondolo zangu wodihulika dizwi
jangu. Nowatanga, na wonikweleleza nie.
28 Nowagwelela ugima wa digunge,
na hawadanganhika, na haduhu munhu
yondayadahe kuwabokonya kulawa
kumwangu.
29 Tataangu, yangwelele wano, iyo
mkulu kubanza vinhu vose. Haduhu
munhu yondayadahe kuwabokonya ku-
lawa mmakono gake Tata.
30 Tata na nie twa kinhu kimwe."
31 Abaho, Wayahudi wenula mabwe
kabili wamtoe nago.
32 Yesu kawalongela, "Niwalagusila
mizonza bwando mikulu kulawa ha
Tataangu, mbuli ilihi ihile yumulondela
kunitoela na mabwe?"
33 Wamulongela, "Hatulonda kukutoa
gweye na mabwe sama ya mbuli zinogile,
ila sama ya ufukuzi wako! Gweye kwa
munhu, abaho, kokiitenda mwenyego
kuwa Mulungu!"
34 Yesu kawedika kalonga, "Hayandikigwe
Mmalagizo genu, 'Nilonga, mweye mwa
miungu'?
35 Kamba Mulungu kawakema 'mi-
ungu' awo wavikiligwe na usenga
wake, na Nyandiko Zing'alile hazidahika
kubezigwa,
36 kamba nie Tata kanisagula na kun-
huma muulumwengu, vilihi mweye mo-
longa nofukula kwavija nilonga nie iyo
Mwana wa Mulungu?
37 Kamba sitendile sang'hano zoy-
onilonda nitende Tataangu, sambimuni-
togole.
38 Ila kamba nihazitenda, hata kamba
hamunitogola, mogatogola gaja gondan-
itende, giladi m'vitange kamba Tata
ka mgati yangu, na nie na mgati ya
Tataangu."
39 Walonda kumgoga mwanza uyagwe
kabili, ila kawazuluhuka mmakono gao.
40 Abaho, Yesu kabweleganya mwambu
wa ikabili wa Ulwanda lwa Yolodani
kachola hanhu haja hayakalile yobatiza
Yohana umwaka, kakala haja.
41 Wanhu bwando wamcholela, wa-
longa, "Yohana hatendile mzonza
wowose, ila mbuli zose zayamulongile
munhu ino zilawila kweli."
42 Avo wanhu bwando haja wamtogola
Yesu.

11

Lazalo Kodanganhika

1 Munhu imwe yokemigwa Lazalo,
yakalile yokala Betania, kakala yolumwa.
Betania kikala kiwambo chawakalile
wokala Mata na lumbu jake Maliamu.
2 Maliamu ino iyo yamwitile mavuta
ga kunung'hila Mndewa mmagulu na ku-
muhangusa na mvili zake. Lazalo yakalile
yolumwa kakala lumbu jake.
3 Walumbu wano wamgalila usenga
Mndewa, wolonga, "Mndewa, mb-
wigaako yuumnogele kolumwa."
4 Yesu viyahulike, kalonga, "Kimam-
bukizo cha malawililo ga utamu uno
hakigala ifa ya Lazalo, ila ulawila giladi
Mulungu yayenzigwe. Na mkilamso kino,
Mwana wa Mulungu koyenzigwa."
5 Yesu kakala yamnogele Mata na
lumbu jake na Lazalo.
6 Viyahulike kamba Lazalo kolumwa,
kakala bahaja hayakalile mazua mabili.
7 Abaho, kawalongela wanahina zake,
"Tubweleganye Yudea."
8 Wanahina zake wamulongela, "Mku-
lufunzi, kipigiti kiguhi kibitile Wayahudi
wa kuja walonda kukutoa na mabwe,
abaho, konda kubweleganya kukuja?"
9 Yesu kalonga, "Zua hadili na masaa
longo dimwe na mabili? Avo munhu

yoyose yotembela imisi hadaha kuikwala, kwavija kowona mulangaza wa ulumwengu.
10 Ila yahatembela ikilo kokiikwala, kwavija kabule mulangaza.”
11 Viyamambukize kulonga gano, kawalongela, “Mbwiga wetu Lazalo kawasa, ila nochola nikamulamuse.”
12 Wanahina zake wamulongela, “Mndewa, kamba kawasa, basi kohona.”
13 Yesu kakala yalongile ifa ya Lazalo, ila wanahina zake wagiza kawasa utulo wa mazua gose.
14 Avo Yesu kawalongela bila kufisa, “Lazalo kadanganhika,
15 ila sama yenu mweye, nie ninogelwa ng'hani kwavija sikalile kuja, giladi mtogole. Tucholeni kumwake.”
16 Tomaso, yokemigwa Ubasa, kawalongela wanahina wayage, “Tucholeni hamoja na Mkulufunzi, avo yahakomigwa tukomigwe tose!”

Yesu Iyo Mzuso na Ugima

17 Yesu viyavikile, kavika Lazalo yazikigwe mazua mane gabitile.
18 Betania kikala kiwambo kikalile behi na Yelusalemu, kamba mwanza wa kilometa ndatu,
19 na Wayahudi bwando weza kumulola Mata na Maliamu kuwahani avija lumbu jao viyadanganhike.
20 Mata viyahulike kamba Yesu kokwiza, kalawa hanze yam'bokele, ila Maliamu kasigala mng'anda.
21 Mata kamulongela Yesu, “Mndewa, kamba uhakalile baha, lumbu jangu sambiyadanganhike.
22 Ila nivitanga kamba hata lelo Mulungu kokugwelela chochose chondaumpule.”
23 Yesu kamulongela, “Lumbu jako kozuka.”
24 Kamwidika, kalonga, “Nivitanga kamba kozuka mdizua da ikimambukizo.”
25 Yesu kamulongela, “Nie iyo mzuso na ugima. Awo wonitogola, hata kamba wahadanganhika, wowa wagima kabili.
26 Na awo wose wali na ugima na kunitogola nie hawadanganhika. Kozitogola mbuli zino?”
27 Kamulongela, “Ona, Mndewa, notogola kamba gweye iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu, ayo yokwiza muulumwengu.”

Yesu Kolila

28 Mata viyeshile kulonga gano, kabweleganya mng'anda kachola kumkema lumbu jake Maliamu, kamnyong'onyela, “Mkulufunzi kabaha avo kokulonda.”
29 Maliamu viyahulike gano, kenuka hima kalawa hanze kachola ha Yesu.
30 Yesu kakala hanavika hakiwambo, ila kakala haja hawaiting'hane na Mata.
31 Wayahudi wakalile na Maliamu mng'anda womuhembekeza, viwamonile yogundumuka yolawa hanze, wamkweleleza. Wagiza kakala yochola kudipanga kulila.
32 Maliamu viyavikile haja hayakalile Yesu, viyamonile, kagwa ha magulu gake, kalonga, “Mndewa, kamba uhakalile baha, lumbu jangu sambiyadanganhike!”
33 Yesu kamulola viyakalile yolila, abaho, kawalola waja wanhu wakalile na heyo vivija viwakalile wolila, kagaya ng'hani mmoyo na kona chuhila ng'hani.
34 Kawauza, “Mumzikila kwahi?”
Wamulongela, “Izo ulole, Mndewa.”
35 Yesu kalila.
36 Wayahudi walonga, “Loleni viyamnogele!”
37 Ila wanhu wayagwe walonga, “Ayo yamtendile munhu kimbugumbugu yalole, hadahile kumtenda Lazalo sambiyadanganhike?”

Lazalo Kozusigwa

38 Yesu kona chuhila ng'hani mwanza wa ikabili, kachola kudipanga. Dikala kamba mhango, na dibwe kulu dikigwa hamulomo.
39 Yesu kalonga, “Segezeni didibwe!”
Mata, lumbu ja ija imunhu yadanganhike, kamulongela, “Mndewa, kuna bundo, kwavija kazikigwa mazua mane gabitile!”
40 Yesu kamulongela, “Sikulongele kamba uhatogola, koyona yenzi ya Mulungu?”
41 Wadisegeza didibwe. Yesu kalola uchana, kalonga, “Nokuheweza, Tata, kwavija konhegeleza nie.

42 Nivitanga kamba mazua gose kon-
hegeleza, ila nolonga gano sama ya
wanhu wali hano, giladi kwiza watogole
kamba gweye iyo unhumile."
43 Viyeshile kulonga gano, kenula dizwi
yolonga, "Lazalo, lawa hanze!"
44 Ija imunhu yakalile yadanganhike
kalawa hanze, kuno makono gake na
magulu gake gazingilizwe na sanda, na ki-
hanga chake kizingilizwa kitambala. Yesu
kawalongela, "Mfunguleni, mmuleke yac-
hole na zake."

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mat. 26:1-5; Mlk. 14:1-2; Luk. 22:1-2)

45 Wayahudi bwando wezile kumulola
Maliamu wagona gaja gayatendile Yesu,
na wamtogola.
46 Ila wayagwe mmwanza wao wachola
ha Mafalisayo na kuwalongela gaja Yesu
gayatendile.
47 Avo Mafalisayo na wakulu wa
wakulu wa nhambiko waiting'hana na
Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi,
walonga, "Tutendeze? Loleni mizonza
yose yootenda munhu ino.
48 Kamba tuhamuleka yagendelele
kamba vino, wanhu wose womtogola,
na Wakulu wa Loma wokwinuka na
kuibananga isi yetu na Ing'anda ya
Mulungu."
49 Imwe mmwanza wao, yokemigwa
Kayafa, yakalile Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko mulao uja, kalonga, "Mw-
eye mwa mipulaputi kabisa.
50 Ham'vitangile kamba vinoga munhu
imwe yadanganhike sama ya wanhu
bwando, kubanza kuileka isi yose
ibanangike?"
51 Halongile gano kulawa mmoyo wake
mwenyego, ila avija viyakalile Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko mulao
uja, kakala yalongozwe na Mulungu ya-
hokole kamba Yesu kodanganhika sama
ya Wayahudi wose,
52 na sio hewo weiyeka, ila vivija
kaweka hamoja kamba lukuli lumwe
wana wa Mulungu wapwililike.
53 Songela zua dija wakulu wa
Wayahudi weka mizundo ya kumkoma
Yesu.
54 Avo Yesu kakala yotembela mkuifisa
muiisi ya Yudea, na kasegela kachola
hana ikiwambo kikemigwa Eflaim,
kikalile behi na luwala, kakala haja na
wanahina zake.
55 Lusona lwa Pasaka lwa Wayahudi
lukala behi, na wanhu bwando walawa
muisi zao wachola Yelusalemu kutaulwa
kipigiti lusona halunasonga.
56 Wakala womzahila Yesu, na vi-
wakalile wemile Kung'anda ya Mulungu,
waiuza, "Mogelegeza vilihi? Heza hana
ulusona, ama vilihi?"
57 Wakulu wa wakulu wa nhambiko
na Mafalisayo walava ndagizi kamba,
munhu yoyose yahakutanga kuyali
Yesu kolondigwa yakawalongele, giladi
wamgoge.

12

Yesu Kobakigwa Mavuta ako Betania
(Mat. 26:6-13; Mlk. 14:3-9)

1 Vigasigale mazua sita kuvikila Pasaka,
Yesu kachola Betania hakae ya Lazalo,
munhu ija yazusigwe kulawa mkudan-
ganhika.
2 Wamtelekela mandia ga ichungulo,
Mata kakala yowataza kugomela. Lazalo
kakala imwe wa wanhu wakalile hameza
na Yesu.
3 Abaho, Maliamu kasola nyhupa ya
mavuta ga kunung'hila ga hela bwando
gatendigwe na nado, kamwitila Yesu
mmagulu, abaho, kamuhangusa na mvili
zake. Mnung'ho unogile wa gamavuta
gaja ga kunung'hila wenela mng'anda
yose.
4 Mwanahina imwe wa Yesu,
yokemigwa Yuda Isikalioti ayo ya-
muhonzile Yesu, kalonga,
5 "Habali mavuta gano ga kunung'hila
sambigaguzigwe zipatikane hela za
kuliha kitumetume cha mulao umwe
giladi wagweleligwe wakumbulu?"
6 Kalonga vino si kamba kowonela bazi
wakumbulu, ila kwavija kakala m'bavi.
Heyo iyo yakalile yopapa umkoba wa
izihela na kakala yokwiba kulawa himo.
7 Ila Yesu kalonga, "Mulekeni! Lekeni
yageke mavuta higo mbaka zua da mazisi
gangu.

8 Wakumbulu munao mazua gose, ila
nie sikala namwe mazua gose."

Zundo da Kumkoma Lazalo

9 Wayahudi bwando wahulika kamba
Yesu kakala mkiwambo cha Betania,
avo wachola kuja sio tu kumulola Yesu
ila vivija kumulola Lazalo, ayo Yesu
yamzusile kulawa mkudanganhika.
10 Avo wakulu wa wakulu wa nhambiko
weka zundo da kumkoma Lazalo vivija,
11 kwavija sama ya gaja gatendigwe
kumwake, Wayahudi bwando wawalema
hewo na kumtogola Yesu.

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mat. 21:1-11; Mlk. 11:1-11; Luk. 19:28-40)

12 Zua da ikabili, wanhu bwando wezile
Kulusona lwa Pasaka wahulika kamba
Yesu kokwiza Yelusalemu.
13 Avo wasola mitambi ya mitende
walawa wachola kum'bokela, kuno
wenula dizwi, wolonga, "Yatogolwe Mu-
lungu! Mulungu mmoteze ayo yokwiza
mtwaga da Mndewa! Mulungu mmoteze
Mndewa wa Islaeli!"
14 Yesu kam'vika mwana mhunda, na
kukwela uchana yake, kamba Nyandiko
Zing'alile vuzilonga,
15 "Sambiudumbe, gweye kiwambo cha
Sayuni!
Mndewa wako kokwiza,
yapapigwe mumgongo wa mhunda
mdodo."
16 Wanahina zake hawagatangile gano
kipigiti kija, ila Yesu viyayenzigwe,
wakumbukila kamba Nyandiko Zing'alile
zilonga gano na avo gatendigwa gano
sama yake.
17 Wanhu wakalile na Yesu kipigiti
viyamkemile Lazalo kulawa mdipanga na
kumzusa kulawa mkudanganhika wagen-
delela kugapeta gaja galawilile.
18 Wanhu bwando wachola kum'bokela,
kwavija wakala wahulike kamba katenda
mzonza uno.
19 Abaho, Mafalisayo wakiilongela,
"M'vona, tuhumwa! Lola, ulumwengu
wose womkweleleza heyo!"

Wagiliki Womzahila Yesu

20 Mmwanza wa wanhu waja wacholile
Yelusalemu kutambika kipigiti cha Ulu-
sona lwa Pasaka wakala Wagiliki.
21 Wachola ha Filipo, yakalile
mwenekae wa Betisaida ako Galilaya, wa-
mulongela, "Mndewa, tolonda kumona
Yesu."
22 Filipo kachola kumulongela Ende-
lea, na awo wabili wachola kumulongela
Yesu.
23 Yesu kawalongela, "Kipigiti cha nie,
Mwana wa Munhu, kuyenzigwa kivika.
24 Nowalongela ikweli, kamba nzele ya
ngano hailagale hasi na kudanganhika,
yosigala kuwa imwe. Ila ihadanganhika,
yolela nzele bwando.
25 Awo wounogela ugima wao wowag-
iza, na awo wowihila ugima wao muu-
lumwengu uno wowika kuugima wa di-
gunge.
26 Munhu yoyose yolonda ku-
nisang'hanikila kolondigwa yang'holeleze
nie, kuja kunili na mtumigwa wangu
vivija kowa hiko. Tataangu komuhishim-
ila munhu yoyose yonisang'hanikila nie.

Yesu Koilonga Ifa Yake

27 "Moyo wangu una giogio, nongeze?
Nilonge, 'Tata, sambiuleke mbuli zino
zinivikile?' Bule, kwavija niza sama ya
mbuli zino.
28 Tata, udiyenzi twaga jako!"
Abaho, dihulikwa dizwi kulawa kuu-
langa, "Nidiyenzi, na nodiyenzi kabili."
29 Wanhu bwando wakalile haja wadi-
hulika dizwi dija, na wanhu wayagwe
walonga ukala mdumo. Wayagwe wa-
longa, "Msenga wa Mulungu wa kuulanga
kalonga nayo!"
30 Ila Yesu kawalongela, "Dizwi dino
dihulikwe si sama yangu nie, ila sama
yenu mweye.
31 Kino hicho kipigiti cha kuta-
guswa kwa ulumwengu, na kipigiti
kino mtawala wa ulumwengu uno
kowingigwa.
32 Nihenuligwa uchana kulawa muisi,
nomkwega kila munhu kumwangu."
33 Mkulonga gano kalagusa ifa ilihi
yondayadanganhikile.
34 Adija ididale da wanhu dimulon-
gela, "Malagizo getu gotulongela kamba

Kilisto kokala milongo yose. Avo gweye kolongaze kamba Mwana wa Munhu kolondigwa yenuligwe uchana? Mwana ino wa Munhu iyo yalihi?”
35 Yesu kawalongela, “Mulangaza wowa namwe mkipigiti kidodo. Gendeleleni kutembela mnzila imulinayo kipigiti mulangaza ung'hali namwe, giladi ziza sambidiwavike. Kwavija munhu yotembela mziza hakutanga koyochola.
36 Utogoleni mulangaza kipigiti u hamoja namwe, giladi muwe wana wa mulangaza.”

Wanhu Walibule Nhogola

Yesu viyeshile kulonga gano, kasegela kachola kuifisa.
37 Hamoja na kutenda mizonza ino yose hameso gao, hawamtogole,
38 avo gaja gayalongile Muhokozi Isaya galawilila kweli, yolonga,
“Mndewa, yalihi yautogole usenga wetu?
Mhiko ya Mndewa igubuligwa ha munhu yalihi?”
39 Hawatogole, kwavija vivija Isaya kalonga,
40 “Mulungu kagagubika meso gao,
na kuzibumbuwaza nzewele zao,
avo meso gao sambigalole,
na sambiwavitange mnzewele zao,
giladi sambiwanihindukile,
niwahonye.”
41 Isaya kagalonga gano kwavija kayona yenzi ya Yesu na kumulonga heyo.
42 Avo wanhu bwando mmwanza wa wakulu wa Wayahudi wamtogola. Ila sama ya kuwadumba Mafalisayo hawamtogole hakimwagaia, kwavija wadumba sambiwawawinge kulawa mng'anda ya nhambiko.
43 Wanogelwa na nhogolwa za wanhu kubanza nhogolwa za Mulungu.

Mbuli za Yesu Zowatagusa Wanhu

44 Yesu kenula dizwi kalonga, “Munhu yoyose yonitogola nie hanitogola nie niiyeka, ila vivija komtogola ayo yanhumile.
45 Munhu yoyose yonyona nie vivija komona ayo yanhumile.
46 Nie niza muulumwengu kamba mulangaza, avo munhu yoyose yonitogola sambiyasigale mdiziza.
47 Kamba munhu yoyose yahahulika usenga wangu na kuuleka baho, simtagusa. Kwavija nie sizile kuutagusa ulumwengu ila kuukombola.
48 Kwavija awo wonilema nie na kuulema usenga wangu, kabaho yondayawataguse. Mbuli zinilongile zowa mulamula hana idizua da ikimambukizo.
49 Kwavija silongile kamba vinilondile nie mwenyego, ila Tata yanhumile iyo yandagize gaja ga kulonga na vija vondanigalonge.
50 Na nivitanga kamba ndagizi zake zogala ugima wa digunge. Avo kinilonga nie kicho Tata chayanongele nilonge.”

13

Yesu Kowanava Magulu Wanahina Zake

1 Ikala behi na Lusona lwa Pasaka. Yesu kavitanga kamba kipigiti kivika cha heyo kuuleka ulumwengu uno na kuchola ha Tataake. Mazua gose kakala yawanogele awo wakalile wanhu zake muulumwengu, na kawanogela mbaka hakimambukizo cha ugima wake.
2 Yesu na wanahina zake wakala woja mandia ga ichungulo. Mwenembago kakala yeshile kwika mmoyo wa Yuda, mwana wa Simoni Isikalioti, ngelegeza za kumuhonza Yesu.
3 Yesu kavitanga kamba Tata kamgwaa vinhu vose, na kamba keza kulawa ha Mulungu na kakala yochola ha Mulungu,
4 avo kenuka kulawa haja hameza, kasegeza kitambi chake cha kuigubika mmaega, kaifunga na kitambala mkigudi chake.
5 Abaho, kagela mazi mkiteleko, kasonga kuwanava magulu ga wanahina zake na kuwahangusa na ikitambala kikalile mkigudi chake.
6 Keza ha Simoni Petulo, Simoni Petulo kamulongela, “Mndewa, gweye konda kuganava magulu gangu?”
7 Yesu kamwidika, kalonga, “Kinitenda nie hukimanya sambi baha, ila kokimanya kumwande.”
8 Petulo kamulongela, “Bule, gweye huninava nie magulu gangu!”

Yesu kamwidika, kalonga, “Kamba
sikunavile gweye, hauli hamoja na nie.”
9 Simoni Petulo kamwidika, kalonga,
“Mndewa, sio magulu gangu geiyeka,
vivija ninave na makono na pala jangu!”
10 Yesu kalonga, “Munhu yogile
kang'ala lukuli lose, ila magulu gake
gago golondigwa kunavigwa. Mweye
mung'ala, ila si mose.”
11 Yesu kakala yammanyile munhu yal-
ihi yondayamuhonze, kileka mana ya-
longile, “Si mose mung'alile.”
12 Yesu viyamambukize kuwanava mag-
ulu gao, kaigubika kabili kitambi chake,
abaho, kabwela haja hameza hayakalile,
abaho, kawauza, “Mkimanya kija kiniwa-
tendele sambisambi?
13 Monikema nie Mkulufunzi na Mn-
dewa, motenda goya, kwavija avo vivo
nili.
14 Kamba nie na Mndewa wenu na
Mkulufunzi wenu niwanava magulu
genu, vivija na mweye molondigwa mki-
inave magulu mwemwe kwa mwemwe.
15 Niwalagusila vija vondamtende, avo
kwiza mtende kamba vija nie viniwaten-
dele mweye.
16 Nowalongela ikweli, nyakadala hali
mkulu kum'banza mndewa wake, na mtu-
migwa hali mkulu kum'banza ija yamtu-
mile.
17 Sambi mzitanga mbuli zino, momota
ng'hani kamba muhazisang'hana.
18 “Siwalonga mweye mose, niwatanga
awo iniwasagule. Ila Nyandiko Zing'alile
zilonga, ‘Munhu yadile mandia gangu ka-
galuka kuwa mdumuka wangu,’ zivikile.
19 Nowalongela gano sambisambi kipig-
iti haganalawila, avo vondagalawile mo-
togola kamba, ‘Nie iyo heyo yokwiza.’
20 Nowalongela ikweli, munhu yoyose
yom'bokela munhu yoyose inimtumile
konibokela nie, na munhu yoyose yoni-
bokela nie kom'bokela ayo yanhumile
nie.”

Yesu Kohokola Vija Vondayahonzigwe

(Mat. 26:20-25; Mlk. 14:17-21; Luk. 22:21-23)

21 Yesu viyeshile kulonga gano, kona
giogio ng'hani mmoyo wake, kalonga,
“Nowalongela ikweli, munhu imwe
mmwanza wenu konihonza.”
22 Waja iwanahina wakiilola, wakan-
ganya ng'hani wogelegeza yalihi Yesu iya-
mulongile.
23 Mwanahina imwe, ayo Yesu yaamno-
gele ng'hani, kakala yakalile behi na Yesu.
24 Simoni Petulo kamfunyiza yomulon-
gela, “Muuze, yalihi yoomulonga mdidale
jetu?”
25 Avo ija imwanahina kuno
yomsagamila Yesu, kamuuza, “Mndewa,
yalihi?”
26 Yesu kalonga, “Ayo yondanimgwelele
kidanga kino cha mkate nihesha kukizan-
hika mkikalango.” Avo kasola ikidanga
kakizanhika na kumgwaa Yuda, mwana
wa Simoni Isikalioti.
27 Kipigiti kikija Yuda viyasolile
ikidanga cha umkate, Mwenembago
kamwingila. Yesu kamulongela, “Chuu-
genda kutenda, kitende mbwisa!”
28 Haduhu munhu yoyose iyagwe haja
hameza yavimanyile kamba habali Yesu
kamulongela Yuda mbuli zino.
29 Kwavija Yuda kakala iyo mgoga
umkoba wa izihela, wanahina wayagwe
wagiza Yesu kamulongela yachole kugula
vinhu vilondigwa mulusona, ama kuwag-
welela kinhu wakumbulu.
30 Yuda kakibokela ikidanga cha
umkate, abaho, kalawa hanze hima. Na
ikala ikilo.

Ndagizi ya Isambi

31 Yuda viyasegele, Yesu kalonga, “Sam-
bisambi nie, Mwana wa Munhu, noyen-
zigwa, na Mulungu koyenzigwa mkubitila
nie.
32 Kamba Mulungu kayenzigwa mku-
bitila Mwanage, na vivija Mulungu
komuyenzi Mwanage mkubitila heyo
mwenyego, na kotenda avo hima.
33 Wanangu, sikala namwe kipigiti ki-
tali. Kwiza monizahila, ila nowalongela
kamba viniwalongele Wayahudi, sambi
vivija nowalongela na mweye, ‘Kunichola
nie mweye hamdaha kwiza.’
34 Na sambisambi nowagwelela nda-
gizi ya isambi, ‘Muinogele.’ Kamba
viniwanogele mweye, avo molondigwa
muinogele.

35 Kamba muhainogela, wanhu wose
wovitanga kamba mweye mwa wanahina
zangu."

Yesu Kohokola Avija Petulo Vondayam'bele
(Mat. 26:31-35; Mlk. 14:27-31; Luk. 22:31-34)

36 Simoni Petulo kamuuza, "Kochola
kwahi, Mndewa?"
Yesu kamwidika, yolonga, "Hudaha ku-
nikweleleza kunichola nie sambisambi,
ila koniwinza mazua ga hamwande."
37 Petulo kamuuza, "Mndewa, habali
sidaha kukukweleleza sambisambi? Nie
nhogola kudanganhika sama yako!"
38 Yesu kamwidika, yolonga, "Kolonga
kweli kamba kutogola kudanganhika
sama yangu? Nokulongela ikweli, behi na
nzogolo zikwika, konibela mianza midatu
kamba hunimanyile."

14

Yesu Iyo Nzila ya Kuvika ha Tata

1 Yesu kawalongela, "Sambimnyun-
guale mmioyo yenu. Mtogoleni Mulungu,
munitogole na nie.
2 Kuna magati bwando mng'anda ya
Tataangu, nochola kuwatandila hanhu.
Kamba sambiiwe avo, sambiniwalongele
mweye gano.
3 Na nihachola kuwatandileni hanhu,
nobwela niwasole niwagale kumwangu,
avo mowa haja hanili nie.
4 Moitanga nzila ilongoze hanhu kuni-
chola."
5 Tomaso kamulongela, "Mndewa,
hatukutangile kuuchola, avo toitangaze
inzila?"
6 Yesu kamwidika, yolonga, "Nie iyo
nzila, kweli, na ugima. Haduhu munhu
yondayachole ha Tata kamba habitile
kumwangu."
7 Yesu kawalongela, "Avija vumuni-
tanga nie sambisambi, vivija momtanga
na Tataangu. Na songela kipigiti kino na
kugendelela, mumtanga na mumona."
8 Filipo kamulongela, "Mndewa, tula-
gusile Tata, kino kicho kinhu kitulonda."
9 Yesu kamwidika, yolonga, "Nikala na
mweye mkipigiti kino chose, ung'hali hu-
nanitanga, Filipo? Munhu yoyose yany-
onile nie kamona Tata. Habali ulonga,
'Tulagusile Tata'?"
10 Yesu kawalongela wanahina zake,
"Hamtogola kamba nie na mgati ya Tata
na Tata ka mgati yangu? Mbuli zini-
walongele sizilongile na udaho wangu
mwenyego. Ila Tata yokala mgati yangu
kotenda sang'hano yake.
11 Nihalonga nie na mgati ya Tata,
na Tata ka mgati yangu, nitogoleni.
Kamba hamulonda kutogola gano, zito-
goleni sang'hano zinitenda.
12 Nowalongela ikweli, awo wonitogola
nie vivija wozitenda sang'hano zinitenda
nie, na wozitenda sang'hano ng'hulu
kubanza zino, kwavija nochola ha Tata.
13 Na chochose chondampule mtwaga
jangu, nokitenda, avo Tata yayenzigwe
kubitila Mwana.
14 Kamba muhanipula kinhu chochose
mtwaga jangu, nokitenda.

Kilagano cha Wizilo wa Loho wa Mulungu

15 "Kamba muhaninogela nie, mozigoga
ndagizi zangu.
16 Nompula Tata, na heyo kowagwelela
Ija iyagwe wa Kuwataza, yondayakale na
mweye milongo yose.
17 Ino iyo Loho wa ikweli. Ulumwengu
haudaha kum'bokela, kwavija haumona
ama kumtanga. Ila mweye momtanga,
kwavija kokala na mweye na kowa mgati
yenu.
18 "Nihachola, siwaleka ukiwa, nowab-
welela.
19 Kisigala kipigiti kiguhi ulumwengu
haunyona, ila mweye monyona. Kwavija
nowa na ugima, na mweye mowa na
ugima.
20 Zua dija vondadivike movitanga
kamba nie na mgati ya Tata, na mweye
mwa mgati yangu, na nie na mgati yenu.
21 "Awo wozitogola ndagizi zangu na
kuzigoga, wawo wanogelwe na nie.
Na awo woninogela nie wonogelwa
na Tataangu, na nie nowanogela na
kuigubula kumwao."

22 Yuda, sio Yuda Isikalioti, kalonga,
“Mndewa, vilihi uigubule kumwetu na sio
kuulumwengu?”
23 Yesu kamulongela, “Munhu yoyose
yoninogela nie kogagoga mafundo gangu.
Tataangu komnogela, na nie na Tataangu
tokwiza kumwake na kukala na heyo.
24 Munhu yoyose yoleka kuninogela nie
hagagoga mafundo gangu. Na mbuli zino
zimuhulika sio mbuli zangu nie ila za Tata
yanhumile.
25 “Niwalongela gano kipigiti ning'hali
na mweye.
26 Ila Ija wa Kuwataza, ayo Loho wa Mu-
lungu, Tata yondayamgale mtwaga jangu,
kowafundiza kila kinhu na kuwakum-
busa mbuli zose ziniwalongele.
27 “Tindiwalo nowalekela, tindiwalo ku-
lawa kumwangu nowagwelela. Sidilava
kamba ulumwengu vuulava. Sambim-
dumbe ama kudungwadungwa mmioyo
yenu.
28 Munihulika nie vunilongile,
‘Nosegela, ila nobwela kumwenu.’
Kamba muhaninogele, muhadeng'helele
kwavija nochola ha Tata, kwavija Tata
mkulu kubanza nie.
29 Niwalongela gano kipigiti kino mbuli
zino hazinalawila, giladi zihalawila, mto-
gole.
30 Silongelela ng'hani namwe kwavija
mtawala wa ulumwengu uno kokwiza.
Heyo kabule mhiko za kunihuma nie,
31 ila ulumwengu wolondigwa uvitange
kamba nomnogela Tata. Kino kicho kil-
amso notenda vinhu vose voyonilonda
nie nitende.
“Inukeni, tuchole.”

15

Yesu Iyo Mzabibu wa Ikweli

1 Yesu kawalongela wanahina zake,
“Nie iyo mzabibu wa ikweli, na Tataangu
iyo imulimi.
2 Kila tambi dili mgati yangu dilek-
ile kulela, kodikanha. Na kila tambi
dilela, kodifagilila giladi ding'ale na
kulela ng'hani.
3 Mweye mwisha kung'alizwa na ma-
fundo ganiwafundize.
4 Kaleni mgati yangu, na nie nokala
mgati yenu. Kamba vija tambi vidileka
kulela dihakala diiyeka, kamba hadikalile
mumzabibu, vivija na mweye hamdaha
kulela kamba hamkalile mgati yangu.
5 “Nie iyo mzabibu, na mweye mwa
matambi. Awo wokala mgati yangu, na
nie nihakala mgati yao, wolela ng'hani.
Kwavija mweye hamdaha kutenda mbuli
yoyose kamba hamkalile mgati yangu nie.
6 Munhu yoyose yoleka kukala mgati
yangu kokwasigwa hanze kamba tambi
na kuholola. Matambi kamba gano
gokunzanywa na kwasigwa hamoto na
kusomigwa.
7 Kamba muhakala mgati yangu na
mbuli zangu zihakala mgati yenu, pu-
leni kinhu chochose kimulonda, mog-
weleligwa.
8 Tataangu koyenzigwa mmbuli ino,
avija mweye muhalela mujo bwando, na
mowa wanahina zangu.
9 Nie niwanogela mweye kamba Tata
viyaninogele nie. Kaleni mdinoge jangu.
10 Kamba muhazigoga ndagizi zangu,
mokala mdinoge jangu, kamba nie
vinizigogile ndagizi za Tataangu na
kukala mdinoge jake.
11 “Niwalongela mweye gano giladi
deng'ho jangu dikale mgati yenu na
deng'ho jenu divikizwe.
12 Ndagizi yangu iyo ino, ‘Muinogele
kamba nie viniwanogele mweye.’
13 Haduhu munhu yali na noge kulu
kubanza dino, da munhu kuulava ugima
wake sama ya wambwiga zake.
14 Na mweye mowa wambwiga zangu
muhatenda gaja ganiwalagiza.
15 Siwakema mweye watumigwa, kwav-
ija watumigwa hawagatanga gaja goy-
otenda mkulu wao. Ila nowakema mweye
wambwiga, kwavija niwalongela vinhu
vose vinivihulike kulawa ha Tata.
16 Mweye hamunisagule nie, ila nie iyo
niwasagule mweye na kuwalagiza mchole
mkalele mujo bwando, mujo uja won-
daukale milongo yose. Avo Tata kowag-
welela chochose chondampule mtwaga
jangu.
17 Avo nowalagiza vino, ‘Muinogele.’ ”

Kwihilwa na Wanhu wa Ulumwengu

18 Yesu kalonga, “Kamba ulumwengu uhawehila, m'vimanye kamba usonga kunihila nie tanhu.
19 Kamba mweye muhawile wa ulumwengu uno, ulumwengu uhawanogele kamba wanhu zake. Ila niwasagula mweye kulawa muulumwengu, na mweye vumuli si wa ulumwengu uno, kino kicho kilamso ulumwengu uwehila.
20 Kumbukileni gaja ganiwalongele, ‘Nyakadala hali mkulu kum'banza mtawala wake.’ Kamba wanhu wahanigaza nie, vivija wowagaza na mweye. Kamba wahagagoga mafundo gangu, vivija wogagoga mafundo genu.
21 Ila wowatendela gano gose sama ya twaga jangu, kwavija hawamtanga ayo yanhumile nie.
22 Maza sizile kulonga nao, sambiwawe na vilozo. Ila sambisambi wabule cha kuiyalalila m'vilozo vao.
23 Munhu yoyose yonihila nie vivija komwihila na Tataangu.
24 Maza sitendile sang'hano zija hazinatendigwa na munhu yoyose mmwao, sambiwawe na vilozo. Ila sambisambi wazona na tose watwihila, nie na Tataangu.
25 Gano galawilila giladi gavikizwe gaja gandikigwe Mmalagizo gao, golonga, ‘Wanihila bila kilamso.’
26 “Vondayeze Ija wa Kuwataza, ayo yondaniwagalile kulawa ha Tata, Loho wa ikweli yolawa ha Tata, kozilonga mbuli zangu nie.
27 Na mweye vivija molondigwa mzilonge mbuli zangu, kwavija mkala na nie songela haichanduso.

16

1 “Niwalongela mweye gano giladi sambimwage.
2 Mowingigwa kulawa mzing'anda za nhambiko, na kipigiti chokwiza munhu yahawakoma mweye kogelegeza kamba kotenda gamnogele Mulungu.
3 Wowatendela mweye mbuli zino kwavija hawamtangile Tata ama nie.
4 Ila niwalongela gano mweye, giladi kipigiti hicho kihavika cha hewo kuzitenda mbuli zino mokumbukila kamba nisha kuwalongela.

Sang'hano ya Loho wa Mulungu

“Siwalongele mbuli zino haichanduso, kwavija nikala namwe.
5 Ila sambisambi nochola ha heyo yanhumile, hata avo haduhu munhu yoyose mmwanza wenu yambuzile, ‘Kwahi kuuchola?’
6 Ila kwavija niwalongela mbuli zino, mioyo yenu ina giogio.
7 Ila nowalongela ikweli, vinoga ng'hani kumwenu vija vinichola, kwavija kamba sicholile, Ija wa Kuwataza heza kumwenu. Ila kamba nihachola, nomgala kumwenu.
8 Na yeheza, koulagusila ulumwengu kamba uhonyela mmbuli ya vilozo, uhonyela mgaja goyolonda Mulungu, na uhonyela mnhaguso ya Mulungu.
9 Uhonyela mkutenda vilozo, kwavija uleka kunitogola nie,
10 uhonyela mkuleka kugagoga gaja goyolonda Mulungu, kwavija nochola ha Tata, ako kondamuleke kunyona kabili,
11 na uhonyela mnhaguso,* kwavija mtawala wa ulumwengu uno kataguswa kamala.
12 “Nna mbuli bwando za kuwalongela, ila mkipigiti kino hamdaha kugagoga gose.
13 Ila ayo Loho wa ikweli yeheza, kowalongoza muikweli yose. Kwavija halonga gaja goyolonda heyo mwenyego, ila kolonga gaja gose goyohulika, na kowalongela mbuli zose zikwiza.
14 Koniyenzi nie, kwavija kozisola mbuli zangu na kuwapetela mweye.
15 Gose gayalinago Tataangu, gangu nie, kino kicho kilamso cha nie kulonga Loho kosola mbuli zangu nie na kuwapetela mweye.

Giogio Digaluka Ndeng'helelo

16 “Kisigala kipigiti kidodo hamunyona, na kipigiti kidodo hamwande monyona.”

* **16:11** Hano ***uhonyela mnhaguso*** nhegulo yake *wanhu viwamkomile Yesu wagiza nhaguso isegela, ila wahonyela kwavija nhaguso ing'hali baho mana mtawala wa ulumwengu katagusigwa kamala.*

17 Wanahina zake wayagwe wakiiuza, “Mbuli ino nhegulo yake choni, ahaja hayatulongele, ‘Kisigala kipigiti kidodo hamunyona, na kipigiti kidodo hamwande monyona,’ na ‘Kwavija nochola ha Tata’?”
18 Walonga, “Mbuli ino nhegulo yake choni ahaja hayalongile, ‘Kipigiti kidodo’? Hatukitanga choyolonga!”

19 Yesu kavitanga kamba walonda kumuuza mbuli ino, avo kawalongela, “Mokiiuza nhegulo ya mbuli zija avija vinilongile, ‘Mkipigiti kidodo hamunyona, na abaho, mkipigiti kidodo monyona’?
20 Nowalongela ikweli, molila na kugegemeza, ila ulumwengu wodeng'helela. Mweye mokona giogio, ila giogio jenu dogaluka ndeng'helelo.
21 Mtwanzi yahawa mumgayo wa kulela kokona usungu, kwavija kipigiti chake kivika. Ila mwana yahavumbuka, koisemwa mgayo wake sama ya deng'ho da kuvumbuka mwana muulumwengu.
22 Vino vivo ili kumwenu, sambisambi muna giogio, ila nobwela kabili kumwenu na mioyo yenu yomema ndeng'helelo, haduhu munhu yondayaisegeze.

23 “Zua dija dihavika, hamuniuza kinhu chochose. Nowalongela ikweli, Tata kowagwelela chochose chondamumpule mtwaga jangu.
24 Mbaka sambisambi hamunapula kinhu chochose mtwaga jangu, puleni na mobokela giladi ndeng'helelo yenu ivikizwe.

Nie Niuhuma Ulumwengu

25 “Niwalongela mbuli zino mmahala. Ila kipigiti chokwiza siwalongela mmahala, ila nomulonga Tata hakimwagaia.
26 Kuna dizua dija, mompula Tata mtwaga jangu. Silonga kamba nie nompula Tata sama yenu.
27 Tata mwenyego kowanogela mweye, kwavija mweye muninogela nie na mtogola kamba nilawa ha Mulungu.
28 Nie nilawa ha Tata, niza muulumwengu. Na sambisambi nouleka ulumwengu, nobweleganya ha Tata.”

29 Abaho, wanahina zake wamulongela, “Sambisambi kolonga utobola, bila kwika mahala.
30 Sambisambi tuvitanga kamba kila kinhu kukitanga, na hulonda munhu yoyose yakuuze mbuli. Gano gatutenda tweye tutogole kamba kulawa ha Mulungu.”
31 Yesu kawalongela, “Sambisambi mtogola?
32 Kipigiti chokwiza na kipigiti kivika, mweye mose vondampwililike, kila munhu na kumwake, na monileka nie niiyeka. Ila sikala niiyeka, kwavija Tata ka hamoja na nie.
33 Niwalongela gano giladi muwe na tindiwalo mkukala mgati yangu. Ulumwengu wowagaza, ila funyeni umoyo! Nie niuhuma ulumwengu!”

17

Yesu Kowatambikila Wanahina Zake

1 Yesu viyamambukize kulonga gano, kalola uchana kuulanga, kalonga, “Tata, kipigiti kivika. Umuyenzi Mwanago, giladi Mwana yakuyenzi gweye.
2 Kwavija kumgwelela udaho mwa wanhu wose, awo yondayawagwelele ugima wa digunge, wanhu awo yuumgwelele.
3 Na ugima wa digunge uwo uno, wakutange gweye Mulungu wiyeka uli wa ikweli, na wamtange Yesu Kilisto yuumtumile.
4 Nikugalila yenzi muulumwengu mkuimambukiza sang'hano yuungwelele niitende.
5 Avo, Tata, uniyenzi haulongozi wako na yenzi kamba iija inikalile nayo kipigiti vinikalile nagwe kipigiti ulumwengu haunalumbigwa.
6 “Nikutenda gweye twaga jako ditangigwe na awo yuungwelele kulawa muulumwengu. Wakala wanhu zako, kungwelela nie, na waigoga mbuli yako.
7 Sambisambi wavitanga kamba vinhu vose vuungwelele vilawa kumwako.
8 Niwagwelela mbuli zuungwelele nie, na wazibokela. Wavitanga kamba nie nilawa kumwako, na watogola kamba gweye iyo unhumile.

9 “Nowatambikila. Siutambikila ulumwengu, ila awo yuungwelele, kwavija wano wanhu zako.
10 Wose inilinao nie, wako gweye, na wose uulinao gweye, wangu nie. Na nie mhata yenzi kubitila hewo.
11 Na sambisambi sili muulumwengu tena, ila hewo wa muulumwengu. Nie nokwiza kumwako. Tata Ung'alile! Wemilize na twaga jako, twaga diungwelele nie, giladi wawe kinhu kimwe kamba nie na gweye vituli kinhu kimwe.
12 Kipigiti vinikalile na hewo, niwemiliza na mhiko za twaga jako, twaga diungwelele nie. Niwakikiwiza, na haduhu hata imwe yapotele, ila ija imwe yalumbiligwe kupotela, giladi Nyandiko Zing'alile zivikile.
13 Na sambisambi nokwiza kumwako, ila nozilonga mbuli zino kipigiti ning'hali muulumwengu, giladi ndeng'helelo yangu imeme mgati yao.
14 Niwagwelela mbuli yako, na ulumwengu uwehila, kwavija hewo sio wa ulumwengu, kamba vija nie vinili sio wa ulumwengu.
15 Sikupula gweye uwalave muulumwengu, ila kinilonda kumwako uwemilize kulawa ha Mwenembago.
16 Hewo sio wa ulumwengu, kamba vija nie vinili sio wa ulumwengu.
17 Wang'alize na kweli yako. Mbuli yako iyo kweli.
18 Kamba gweye vuunhumile nie muulumwengu, na nie niwatuma hewo muulumwengu.
19 Noing'aliza sama yao, giladi na hewo vivija wang'alizwe kwelikweli.

20 “Siwatambikila wano weiyeka, ila vivija awo wondawanitogole kubitila usenga kulawa mwa wano.
21 Nowatambikila giladi wose wawe kinhu kimwe. Tata! Kamba gweye vuuli mgati yangu nie na nie vinili mgati yako gweye, na hewo vivija wawe mgati yetu tweye, giladi ulumwengu utogole kamba gweye iyo unhumile.
22 Niwagwelela yenzi kamba iija yuungwelele nie, giladi wawe kinhu kimwe kamba vija gweye na nie vituli kinhu kimwe.
23 Nie na mgati yao na gweye kwa mgati yangu, giladi wawe kinhu kimwe kabisa, na ulumwengu uvitange kamba gweye iyo unhumile, na kuwanogela kamba vuuninogele nie.
24 “Tata! Nolonda wano yuungwelele wakale hamoja na nie haja hondanikale, giladi wayone yenzi yangu yuungwelele, kwavija gweye kuninogela nie songela ulumwengu haunalumbigwa.
25 Tata Ulibule Uzenzeleganye! Ulumwengu haukutanga, ila nie nikutanga, na wano wakutanga kamba gweye iyo unhumile.
26 Nie iyo niditendile waditange twaga jako, na nogendelela kutenda avo, giladi vija vuuninogele nie uwanogele na hewo, avo na nie vivija niwe mgati yao.”

18

Yesu Kohonzigwa
(Mat. 26:47-56; Mlk. 14:43-50; Luk. 22:47-53)

1 Yesu viyeshile kulonga mbuli zino, kasegela heyo na wanahina zake na kuloka bonde dikemigwa Kiduloni. Haja hakala na hanhu ha kuhumulila, avo Yesu na wanahina zake wengila haja.
2 Yuda, ija yomuhonza Yesu, kahatanga hanhu haja kwavija mianza bwando Yesu kakala yoiting'hanila na wanahina zake haja.
3 Avo Yuda kachola hanhu haja ha kuhumulila hamoja na asikali wa Kiloma na wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu, watumigwe na wakulu wa wakulu wa nhambiko na Mafalisayo. Wakala na mizele kuno wagogile taa na miwenge.
4 Yesu kuno yovitanga vinhu vose vikalile vilonda kumulawilila heyo, kakwenhuka haulongozi kawauza, “Yalihi imumzahila?”
5 Wamwidika, “Yesu wa Nazaleti.”
Kalonga, “Nie iyo.”
Yuda, ija yomuhonza Yesu, kakala bahaja yemile nao.
6 Yesu viyawalongele, “Nie iyo,” wabwela kuchugu, wagwa hasi.
7 Abaho, Yesu kawauza kabili, “Yalihi imumzahila?”

Wamulongela, “Yesu wa Nazaleti.”
8 Yesu kawalongela, “Nisha kuwalongela, ‘Nie iyo.’ Kamba mweye monizahila nie, walekeni wano wayagwe wachole na zao.”
9 Kalonga vino giladi gaja gayalongile gavikile, “Tata, waja ungwelele haduhu hata imwe inimwagize.”*
10 Simoni Petulo, yakalile na zele, kadisomola na kumkanha gwiti da ukulume Maliko, nyakadala wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko.
11 Yesu kamulongela Petulo, “Bweza zele jako haja hadikalile! Kokwagiza nie sing'wela kikasi cha mgayo chayangwelele Tataangu?”

Yesu Haulongozi wa Anasi

12 Abaho, asikali wa Waloma na mkulu wao na wemilizi wa Ng'anda ya Mulungu wamgoga Yesu wamfunga,
13 tanhu wamgala ha Anasi, yakalile tata mkwe yake Kayafa, yakalile Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko mulao uja.
14 Kayafa iyo yakalile yawalongele wakulu wa Wayahudi kamba vinoga munhu imwe yadanganhike sama ya wanhu wose.

Petulo Kom'bela Yesu
(Mat. 26:69-70; Mlk. 14:66-68; Luk. 22:55-57)

15 Simoni Petulo na mwanahina iyagwe wamkweleleza Yesu. Kwavija ija imwanahina iyagwe kakala yatangigwe goya na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, avo kengila na Yesu mulubuga lwa mgati ya idikonhi da ing'anda ya Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko,
16 na Petulo kasigala hanze behi na ulwivi lwa idikonhi. Abaho, ija imwanahina iyagwe, yakalile yatangigwe goya na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, kabweleganya hanze kulonga na mndele yakalile mwimilizi wa ulwivi, na kumwingiza Petulo mgati ya idikonhi.
17 Ija imndele yokwimiliza ulwivi kamulongela Petulo, “Na gweye vivija kwa mwanahina wa munhu ija?”
Petulo kamwidika, “Nie sili mwanahina wake.”
18 Kwavija kukala na beho waja iwanyakadala na iwemilizi wabwinha moto wa misizi, wakala wokota. Petulo na heyo vivija kakala yemile na hewo, yokota.

Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko Komuuzagiza Yesu
(Mat. 26:59-66; Mlk. 14:55-64; Luk. 22:66-71)

19 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuuza Yesu mbuli ya wanahina zake na mafundo gake.
20 Yesu kamwidika, “Mazua gose nikala nilonga na wanhu wose hakimwagaia, mafundo gangu gose nifundiza mzing'anda za nhambiko na Kung'anda ya Mulungu amuja Wayahudi wose mowaiting'hana. Silongile kinhu chochose mkuifisa.
21 Avo habali uniuzagiza nie? Wauze awo wakalile wonhegeleza, wagatanga ganilongile.”
22 Yesu viyalongile gano, mwimilizi imwe yakalile haja kamtoa kofi na kumulongela, “Kodahaze kumulongela kamba avo Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko!”
23 Yesu kamwidika, yolonga, “Kamba nilonga kinhu chochose kihile, kilonge kinhu hicho. Ila kamba silongile kinhu kihile mmbuli zinilongile, habali unhoa?”
24 Abaho, Anasi kamgala ha Kayafa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, kuno Yesu yang'hali yadazigwe nzabi.

Petulo Kom'bela Yesu Kabili
(Mat. 26:71-75; Mlk. 14:69-72; Luk. 22:58-62)

25 Kipigiti Petulo yang'hali yemile haja yokota moto, wanhu wayagwe wamulongela, “Gweye huli imwe wa wanahina zake munhu ija?”
Petulo kabela, kalonga, “Nie sio.”
26 Nyakadala imwe wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, ndugu yake munhu ija yakanhigwe gwiti jake na Petulo, kamuuza, “Nie sikonile gweye na heyo haja hanhu ha kuhumulila?”

* **18:9** Mbuli zino zolawa muisula ya 6:39 na muisula ya 17:12.

27 Kabili Petulo kabela, yolonga, “Sio nie.” Na bahaja nzogolo keka.

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mat. 27:1-2, 11-14; Mlk. 15:1-5; Luk. 23:1-5)

28 Imitondo ng'hani Yesu kasoligwa kulawa kung'anda ya Kayafa wamgala kuding'anda da kindewa da Pilato, mndewa wa Yudea kulawa Loma. Wakulu wa Wayahudi hawengile mding'anda da kindewa, kwavija wadumba kuinyolodosa, kamba viili nzoela yao, giladi waije Pasaka.
29 Avo Pilato, mkulu wa isi ya Loma, kalawa hanze, kawauza, “Choni chumumtagusila munhu ino?”
30 Wamwidika, “Kamba yahakalile bule mbuli ihile, sambitumgale kumwako.”
31 Pilato kawalongela, “Msoleni mwemwe wenyego, mkamtaguse kamba malagizo genu vigalonga.”
Wamulongela, “Tweye hatulongeligwe kumtagusa munhu yoyose kudanganhika.”
32 Gano galawilila giladi kuzitenda mbuli za Yesu zilawilile, haja hayailongile ifa yondayafe.
33 Pilato kabweleganya mding'anda da kindewa na kumkema Yesu, kamuuza, “Gweye iyo Mndewa wa Wayahudi?”
34 Yesu kamwidika, “Mbuli ino yuuniuza yolawa kumwako, ama wanhu wayagwe wakulongela mbuli zangu nie?”
35 Pilato kamwidika, “Kokwagiza nie na Muyahudi? Wanhu zako mwenyego na wakulu wa wakulu wa nhambiko wakugalile kumwangu. Kutenda choni?”
36 Yesu kalonga, “Undewa wangu si wa ulumwengu uno. Kamba undewa wangu uhawile wa ulumwengu uno, wemilizi zangu wahagombile kunigombeleza sambinigogigwe na wakulu wa Wayahudi. Ila undewa wangu sio wa hano!”
37 Avo Pilato kamuuza, “Avo, gweye kwa mndewa?”
Yesu kamwidika, “Gweye iyo ulonga kamba nie iyo mndewa. Nivumbuka sama ya mbuli ino, na sama ya mbuli ino niza muulumwengu kuilonga ikweli. Munhu yoyose yali muikweli konhegeleza.”
38 Pilato kamuuza, “Ikweli iyo ilihi?”

Yesu Kotaguswa Kudanganhika
(Mat. 27:15-31; Mlk. 15:6-20; Luk. 23:13-25)

Abaho, Pilato kabweleganya hanze ha Wayahudi, na kuwalongela, “Nie sonile mbuli yoyose ya kumtagusila.
39 Ila kwavija muna nzoela ya nie kuwafungulila mfungigwa imwe kipigiti cha Pasaka, avo molonda niwafungulile Mndewa wa Wayahudi?”
40 Wamwidika mkuguta nyangi, “Sambiutufungulile heyo! Tufungulile Balaba!” Balaba kakala m'bokonyi.

19

1 Abaho, Pilato kalagiza Yesu yagogigwe na kulanhigwa.
2 Asikali watenda mkungo wa mizomola na kumwikila mditwi jake. Abaho wam'vaza kanzu da zambalau,
3 na wamwizila mianza bwando womtendela mzihaka, wolonga, “Kwa mpile, Mndewa wa Wayahudi!” na kumtoa makofi mkihanga.
4 Pilato kalawa hanze mwanza uyagwe, na kuwalongela waja iwanhu, “Loleni, nowalavileni hanze munhu ino m'vitange kamba sonile mbuli yoyose ya kumtagusila.”
5 Avo Yesu kalawa hanze yavalile kanzu da zambalau na mkungo wa mizomola mditwi. Pilato kawalongela, “Loleni, munhu mwenyego ino hano!”
6 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na iwemilizi wa Ing'anda ya Mulungu viwamonile, waguta, wolonga, “Muwambe mumsalaba! Muwambe mumsalaba!”
Pilato kawalongela, “Nie sonile mbuli ya kumtagusila, avo msoleni mwemwe mkamuwambe mumsalaba.”
7 Wayahudi wamulongela, “Tweye tuna lagizo, na sama ya lagizo hijo kolondigwa yadanganhike, kwavija kailonga heyo ka Mwana wa Mulungu.”

* **19:8** Pilato kadumba kwavija mngelegeza zake kagiza kamba Yesu ka mmwanza wa miungu igaluke kuwa wanhu, avo yahatendigwa gehile kogaluka na kumkoma heyo.

8 Pilato viyahulike gano, kagendelela
kona bwembwe.*
9 Kabweleganya mgati ya iding'anda
da kindewa na kumuuza Yesu, “Kwahi
kuulawa gweye?”
Ila Yesu hamwidike.
10 Pilato kamulongela, “Hunilongela?
Huvitanga kamba nie nna udaho wa
kukufungula na vivija nna udaho wa
kukuwamba mumsalaba?”
11 Yesu kamwidika, “Gweye sambiuwe
na udaho kumwangu nie kamba sambi-
ugweleligwe na Mulungu. Avo munhu
yangelile nie mmakono gako kana vilozo
vikulu ng'hani.”
12 Songela kipigiti kija, Pilato kageza
kumfungula Yesu, ila Wayahudi wagen-
delela kutoa nyangi, wolonga, “Kamba
uhamfungula munhu ino, gweye huli mb-
wiga wa Kaisali.† Munhu yoyose yoki-
ikema mndewa kom'beza Kaisali!”
13 Pilato viyahulike mbuli zino,
kamulava Yesu kunze, abaho, heyo
kakala mkigoda cha nhaguso, hanhu
hokemigwa, “Bugano da Mabwe,” ama
Mkieblania wohakema, “Gabbata.”
14 Dikala zua da msasalo wa wiki ya
Pasaka, kamba saa sita imisi. Pilato
kawalongela Wayahudi, “Mndewa wenu
ino hano!”
15 Wenula lwangi, womulongela,
“Mkome! Mkome! Muwambe mumsal-
aba!”
Pilato kawauza, “Molonda nie
nimuwambe mumsalaba mndewa
wenu?”
Wakulu wa wakulu wa nhambiko
wamwidika, “Tweye twabule mndewa
iyagwe ila Kaisali.”
16 Abaho, Pilato kamgela Yesu
mmakono gao wakamuwambe mumsal-
aba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba
(Mat. 27:32-44; Mlk. 15:21-32; Luk. 23:26-43)

Avo wamsola Yesu,
17 kuno yapapile msalaba wake heyo
mwenyego, kachola “Hanhu ha Fulu da
Pala” aho hakemigwe Mkieblania, “Golig-
ota.”
18 Haja baho wamuwambile, na vivija
wawawamba wanhu wayagwe wabili,
imwe mkono wake wa ukumoso na imwe
mkono wake wa ukulume, na Yesu hagati-
gati yao.
19 Pilato kalagiza chandikwe kibao
kikigwe uchana ya umsalaba, kilo-
nga, “YESU WA NAZALETI, MNDEWA WA
WAYAHUDI.”
20 Wayahudi bwando wakisoma, kwav-
ija hanhu hayawambigwe Yesu hakala si
kutali kulawa hakiwambo. Kija ikibao
kikala chandikigwe Mkieblania, Mkila-
tini, na Mkigiliki.
21 Wakulu wa wakulu wa nhambiko
wa Wayahudi wamulongela Pilato, “Sam-
biwandike ‘Mndewa wa Wayahudi,’ ila
uhandike, ‘Munhu ino kalonga, nie iyo
Mndewa wa Wayahudi.’ ”
22 Pilato kawedika, yolonga, “Kinyandike,
nyandika.”
23 Asikali viweshile kumuwamba Yesu
mumsalaba, wasola vivalo vake na ku-
vigola m'vifumvugulu vine, kila imwe na
kifumvugulu chake. Vivija wasola ikanzu
ilukigwe dimwe kwa dimwe bila lusilili
lwa kushonigwa koneka.
24 Waja iwaasikali wakiilongela, “Sam-
bituidege, na tuitoele kula tulole yalihi
yondayaipate.” Galawilila gano giladi
kuzitenda Zinyandiko Zing'alile zivikile,
zilonga,

“Waigolela vivalo vangu wenyego kwa wenyego
na kuitoela kula kanzu yangu.”

Vino vivo iwaasikali viwatendile.
25 Behi na umsalaba wa Yesu wakala
wemile mamaake Yesu, na lumbu ja ma-
maake Yesu, na Maliamu mtwanzi wa
Kiliopa, na Maliamu wa kiwambo cha
Magidala.
26 Yesu viyamonile mamaake na ija
imwanahina yamnogele yemile hamg-
wazo wake, kamulongela mamaake,
“Mama, ino iyo mwanago.”
27 Abaho, kamulongela ija imwanahina,
“Ino iyo mamaako.” Songela kipigiti kija,
ija imwanahina kamsola kachola kukala
nayo ukae yake.

† **19:12** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

Yesu Kodanganhika
(Mat. 27:45-56; Mlk. 15:33-41; Luk. 23:44-49)

28 Yesu kavitanga kamba kipigiti kino
kila kinhu kimala, na giladi yazitende
Zinyandiko Zing'alile zilawilile kweli, ka-
longa, “Nokona ng'hilu.”‡
29 Na haja kukala na kikonha kimemile
divai ya ugwadu, avo wazabika siponji
mkikonha cha idivai, waika isiponji mu-
lumango lwa hisopo, wawinula mbaka
hamulomo wake.
30 Yesu kaing'wa idivai na kulonga,
“Imala!”
Abaho, kaidulika na kudanganhika.

Yesu Kotoboligwa Ulubavu

31 Avija vidikalile zua da msasalo wa
Pasaka, na zua da ikabili dikala Zua
kulu da Mhumulo, wakulu wa Wayahudi
hawalondile waja iwanhu walekigwe
mmisalaba kipigiti cha Zua da Mhumulo.
Avo wampula Pilato yalagize gabenigwe
magulu ga wanhu wawambigwe mumsal-
aba. Abaho wawahumuluse hasi.
32 Avo asikali weza na kubena magulu
ga munhu wa ichanduso, yakalile
yawambigwe mumsalaba hamoja na
Yesu, abaho ija wa ikabili.
33 Ila viwavikile ha Yesu, wam'vika
yeshile kudanganhika, avo magulu gake
hawagabenile.
34 Ila asikali imwe kamuhoma Yesu
mulubavu na mgoha wake, na bahaja
ulawa mulopa na mazi.
35 Munhu yonile gano galawilile kaga-
longa, giladi na mweye vivija mtogole. Na
gaja gayalongile kalonga kweli, na heyo
kavimanya kamba kalonga kweli.
36 Mbuli zino zilawilila giladi
Zinyandiko Zing'alile zivikile, “Haduhu
hata luzege lwake lumwe londalube-
nigwe.”§
37 Na kuna Nyandiko ziyagwe Zing'alile
zilonga, “Womulola ayo iwamtobole.”*

Mazisi ga Yesu
(Mat. 27:57-61; Mlk. 15:42-47; Luk. 23:50-56)

38 Abaho, Usufu, yakalile yolawa kuki-
wambo cha Alimataya, kampula Pilato
yalusole lukuli lwa Yesu. Usufu kakala
mwanahina wa Yesu, ila kakala yoifisa,
kwavija kakala yowadumba wakulu wa
Wayahudi. Pilato kamulongela yakalu-
sole, avo Usufu kachola kulusegeza.
39 Nikodemo, ayo haichanduso yakalile
yacholile ikilo kumulola Yesu, kachola na
Usufu na kibweta cha vinung'hanung'ha
va manemane na ubane vikalile na
nzamo ya kilo malongo madatu.
40 Wanhu wano wabili walusola lukuli
lwa Yesu, na kulugela msanda na iv-
inung'hanung'ha, kamba viwatendaga
Wayahudi mkusasala lukuli na mazisi.
41 Haja Yesu hayakomigwe kukala na
hanhu ha kuhumulila, hanhu haja hakala
na panga da sambi hadinazikigwa munhu
yoyose.
42 Kwavija dikala zua da Wayahudi da
msasalo wa Zua da Mhumulo, na kwavija
dija idipanga dikala behi, walwika lukuli
lwa Yesu haja.

20

Yesu Kozuka
(Mat. 28:1-8; Mlk. 16:1-8; Luk. 24:1-12)

1 Ndamuka ya zua da mwanduso wa
wiki,* usiku haunakucha goya, Maliamu
wa kiwambo cha Magidala kachola kudi-
panga, kavika idibwe dikalile hamulomo
wa idipanga disegezigwa.
2 Kakimbila kachola ha Simoni Petulo
na ha ija imwanahina iyagwe ayo Yesu
yamnogele na kuwalongela, “Wamsegeza
Mndewa haja hadipanga, na hatuku-
tangile kuwamwikile!”
3 Abaho, Petulo na ija imwanahina
iyagwe wachola kudipanga.
4 Wose wabili wakimbila, ila ija
imwanahina iyagwe kakimbila ng'hani
kum'banza Petulo na kumulongola
kuvika kudipanga.
5 Kainamila na kusungulila mgati, kay-
ona isanda, ila hengile mgati.
6 Simoni Petulo yakalile kuchugu chake,
kavika na kengila dimwe kwa dimwe

‡ **19:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:21. § **19:36** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 12:46, MHETA 9:12, ZABULI 34:20. * **19:37** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 12:10. * **20:1** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

mdipanga. Kavona ivitambala va isanda
viwasile haja,
7 vivija na ikitambala kikalile
kizingilizwe mdipala da Yesu. Hakikalile
hamoja na isanda ila kikunzigwa na
kiinega kutali na isanda.
8 Abaho, ija imwanahina iyagwe
yavikile haichanduso kudipanga na heyo
kengila mgati, kalola na kutogola.
9 Wakala hawanazimanya Zinyandiko
Zing'alile zilonga kamba kolondigwa
yazuke kulawa mkudanganhika.
10 Abaho, waja iwanahina wabwele-
ganya mkae zao.

Yesu Komulawilila Maliamu wa Kiwambo cha Magidala (Mat. 28:9-10; Mlk. 16:9-11)

11 Maliamu kema hanze ya idipanga
yolila. Kuno yang'hali yolila, kainamila
kalola mgati mwa idipanga,
12 na kawona wasenga wabili wa
Mulungu wa kuulanga wavalile miguo
mizelu, wakala haja halukalile lukuli lwa
Yesu, imwe kuna iditwi na imwe kuna
gamagulu.
13 Wamuuza, "Gweye mtwanzi, habali
ulila?"
Kedika, yolonga, "Wamsegeza Mndewa
wangu, na sikutangile kuwamwikile!"
14 Abaho, kahinduka, kamona Yesu
yemile bahaja, ila havimanyile kamba
kakala Yesu.
15 Yesu kamuuza, "Gweye mtwanzi, ha-
bali ulila? Yalihi yuumzahila?"
Kuno yokwagiza kakala msang'hanika
wa haja ihanhu ha kuhumulila, avo ka-
mulongela, "Mndewa, kamba gweye iyo
umsegeze, nongela kwahi kuumwikile
nichole nikamsole."
16 Yesu kamulongela, "Maliamu!"
Kamuhindukila na kulonga Mkieblania,
"Labboni!" Nhegulo yake, "Mkulufunzi."
17 Yesu kamulongela, "Sambiuni-
nanahile kwavija sinachola uchana ha
Tata. Ila genda ha wanahina zangu
uwalongele kamba nie nobweleganya ha
Tataangu na Tata wenu, Mulungu wangu
na Mulungu wenu."
18 Avo Maliamu wa kiwambo cha
Magidala kachola kuwalongela wanahina
kamba kamona Mndewa, na kuwalongela
gaja gose gayamulongele.

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake (Mat. 28:16-20; Mlk. 16:14-18; Luk. 24:36-49)

19 Ikala ichungulo ya zua da mwan-
duso wa wiki,† na wanahina wakala
waiting'hane hamoja na kuno nyivi
za ing'anda zikala zihindigwe, kwav-
ija wakala wowadumba wakulu wa
Wayahudi. Abaho, Yesu keza na kwima
hamoja na hewo, kalonga, "Tindiwalo
diwe hamoja namwe."
20 Viyeshile kulonga gano, kawala-
gusila makono gake na lubavu lwake.
Waja iwanahina wakala wamemile
ndeng'helelo viwamonile Mndewa.
21 Yesu kawalongela kabili, "Tindiwalo
diwe hamoja namwe. Kamba vija Tata
viyanhumile nie, avo na nie nowatuma."
22 Abaho, kawahuzila na mhumuzi
yake, kawalongela, "Bokeleni Loho wa
Mulungu.
23 Kamba muhavigela kumgongo vilozo
va wanhu, vogeligwa kumgongo. Na
kamba hamuvigelile kumgongo, hav-
igeligwa kumgongo."

Yesu na Tomaso

24 Imwe wa waja wanahina longo
dimwe na wabili yokemigwa Tomaso,
twaga diyagwe Ubasa, kakala haduhu
viyezile Yesu.
25 Avo waja iwanahina wayagwe wamu-
longela, "Tumona Mndewa!"
Tomaso kawalongela, "Kamba sonile
ng'hovu za misumali mmakono gake na
kwika kidole changu mzing'hovu zake na
mkono wangu mulubavu lwake, sitogola
kamba kazuka!"
26 Vigabitile mazua saba wanahina zake
waiting'hana kabili mng'anda, na Tomaso
kakala baho. Nyivi zikala zihindigwe, ila
Yesu keza na kwima na hewo, kalonga,
"Tindiwalo diwe hamoja namwe."
27 Abaho, kamulongela Tomaso, "Ika
kidole chako na ugalole makono gangu,

† **20:19** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

abaho, golosa mkono wako uwike mulubavu lwangu. Sambiudungwedungwe mmoyo, ila utogole."
28 Tomaso kamulongela, "Mndewa wangu na Mulungu wangu."
29 Yesu kamulongela, "Gweye kutogola kamba nizuka kwavija kunyona. Wamota ng'hani awo wondawatogole bila kunyona."

Kilamso cha Kwandika Kitabu Kino

30 Mizonza yaatendile Yesu hameso ga wanahina zake ilekile kwandikigwa mkitabu kino ikala bwando.
31 Ila gano gandikigwa giladi mtogole kamba Yesu iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu, na mkutogola gano muupate ugima mtwaga jake.

21

Yesu Kowalawilila Wanahina Saba

1 Abaho, Yesu kawalawilila wanahina zake mwanza uyagwe Kudilamba da Tibelia. Vino vivo viyawalawilile.
2 Simoni Petulo, na Tomaso yakemigwe Ubasa, na Natanieli ayo yakalile yolawa Kana ako Galilaya, na wana wa Zebedayo, na wanahina wayagwe wabili wa Yesu wakala hamoja.
3 Simoni Petulo kawalongela wayage, "Nie nochola kuloa somba."
Wamulongela, "Na tweye tokwiza." Avo walawa wachola kwingila mngalawa, ila ikilo ija hawapatile kinhu.
4 Imitondo ng'hani, Yesu kema mulugigo lwa igamazi, ila wanahina zake hawamtangile kamba kakala heyo.
5 Kawauza, "wambwiga zangu, muna somba?"
Walonga, "Twabule."
6 Kawalongela, "Tandeni nhando yenu ng'ambu ya ukulume ya ingalawa, na mokonza." Avo waitanda inhando na hawadahile kuikwega waibweze mngalawa, kwavija wawonza somba bwando.
7 Ija imwanahina Yesu iyamnogele kamulongela Petulo, "Kumbe Mndewa!" Petulo viyahulike kumbe Mndewa, kaizinga mkigudi kivalo chake cha kuigubika, na kuzumha mmazi, kwavija kakala yavulile vivalo vake.
8 Wanahina wayagwe weza kuingalawa na kuikwekwesa inhando imemile somba, kwavija hawakalile kutali kulawa muisi inyalile, ikala kamba meta mia.
9 Viwavikile muisi inyalile, wona moto wa misizi, uchana yake kukala somba na mkate.
10 Abaho, Yesu kawalongela, "Ngalileni somba kidogo wumonzile sambisambi."
11 Simoni Petulo kachola mngalawa na kuibululila kunyalile inhando imemile somba wakulu mia imwe na malongo matano na wadatu. Wakala somba bwando hata avo inhando haidegeke.
12 Yesu kawalongela, "Izoni mje." Haduhu hata mwanahina imwe yagezile kumuuza, "Gweye iyo yalihi?" kwavija wavitanga kamba kakala Mndewa.
13 Avo Yesu kachola kasola umkate na kuwagwelela, abaho, katenda vivija na isomba.
14 Uno ukala mwanza wa ikadatu Yesu kuwalawilila wanahina zake songela hayazukile.

Yesu na Petulo

15 Viweshile kuja, Yesu kamulongela Simoni Petulo, "Simoni, mwana wa Yohana, koninogela nie kubanza wano wayagwe viwoninogela?"
Kamwidika, "Ona, Mndewa, gweye kuvitanga kamba nokunogela."
Yesu kamulongela, "Wagwelele mandia ng'hondolo zangu."
16 Yesu kamulongela mwanza wa ikabili, "Simoni, mwana wa Yohana, koninogela nie?"
Kamwidika, "Ona, Mndewa, gweye kuvitanga kamba nie nokunogela."
Yesu kamulongela, "Imiliza ng'hondolo zangu."
17 Yesu kalonga mwanza wa ikadatu, "Simoni, mwana wa Yohana, koninogela?"
Petulo kona giogio avija Yesu viyamuuzile mwanza wa ikadatu, "Koninogela?" Avo kamulongela Yesu, "Mndewa, gweye kugamanya gose. Na kuvimanya kamba nokunogela!"
Yesu kamulongela, "Wagwelele mandia ng'hondolo zangu.

18 Nokulongela ikweli, vuukalile
mmhale, kukala ukiifunga mkwiji na
kuchola kokose kuulondile kuchola. Ila
uhalala, kogogolosa makono gako na
munhu iyagwe kokufunga na kukusola
yakugale hanhu hukulondile kuchola."
19 Mkulonga gano, Yesu kalagusa ifa
ilihi Petulo yondayafe na yondaimgalile
yenzi Mulungu. Abaho, kamulongela,
"Nikweleleze."

Yesu na Wanahina Zake

20 Petulo kahinduka kuchugu kamona
ija imwanahina Yesu iyamnogele kowak-
weleleza. Ino iyo munhu ija yakalile
behi na Yesu viwakalile woja mkate wa
ugima na iyo yalongile, "Mndewa, yalihi
yondayakuhonze?"
21 Petulo viyamuwene, kamuuza Yesu,
"Mndewa, vilihi na ino?"
22 Yesu kamwidika, "Kamba nihalonda
yakale mbaka niheza, ikudwanzaze?
Nikweleleze!"
23 Avo mbuli zenela mwa wanahina
wa Yesu kamba mwanahina ino hadan-
ganhika. Ila Yesu halongile vija kamba
hadanganhika, ila kalonga, "Kamba ni-
halonda yakale mbaka niheza, ikudwan-
zaze?"
24 Heyo iyo ija imwanahina yazilongile
mbuli zino, na vivija iyo yazandike, na tu-
vimanya kamba gaja gayalongile kalonga
kweli.

Kimambukizilo

25 Na kuna mbuli bwando ziyagwe za-
yatendile Yesu. Kamba zose zihandikwe,
nokwagiza kamba ulumwengu wose sam-
biudahe kuvipapa ivitabu vandikigwe.

SANG'HANO ZA WATUMIGWA WA KILISTO

ULONGOZI

Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto kicho kitabu kisimulila vija wanhu wamtogole Kilisto viwasongile na vija viwenele kulawa Yelusalemu mbaka Yudea, Samalia, na isi za kutali, kamba vija Yesu viyawalongele wanahina zake kipigiti hanasoligwa uchana kuulanga (1:8). Kitabu kino chandikigwa na Luka, ayo vivija yandike kitabu cha Usenga Unogile wa Luka. Heyo kakala mganga wa usipitali na kakala m'bala mkwandika mbuli vinogile. Vitabu vose vibili viyandike kamwandikila "Teofilo" ayo yakalile Mgiliki, kija cha Usenga Unogile wa Luka na kija cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto. Ila siku vitabu vino vivija vikala sama ya wanhu wamtogole Kilisto, wose, Wagiliki na Wayahudi (1:1).

Siku kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto chandikigwa hagatigati ya milao ya 60-64 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto, kwavija kitabu kino kimambukizwa kipigiti Paulo hanalawa mkifungo. Luka vivija kakala yokiilongoza na mtumigwa wa Kilisto Paulo na siku kandika kitabu kino mdiwambo da Antiokia. Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto kicho mgendelelo wa kitabu cha Usenga Unogile wa Luka, na kisongela haja Yesu viyasoligwe uchana kuulanga. Kilamso cha Luka kwandika kitabu kino kikala kilingile na kija kili mkitabu chake cha Usenga Unogile. Kamulonda Teofilo na wanhu wose wamtogole Kilisto kutogola gaja gawafundizigwe, avo kandika vinogile mbuli ziyatendile Yesu kipigiti viyakalile mgima na vija Ukilisto viwenele.

Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto chotulagusila avija wanhu wamtogole Kilisto wa umwaka viwakalile na vija viwakalile womtamanila Yesu. Vija watumigwa wa Kilisto viwakalile wokala wotulagusila tweye vija vitulondigwa kumtamanila Loho wa Mulungu muisang'hano ya kweneza Usenga Unogile mwa wanhu wayagwe.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Loho wa Mulungu kowahumulukila wanahina, na wanhu wamtogole Kilisto wosonga kongezeka (*1:1—8:1*).
2. Wanhu wamtogole Kilisto wogazigwa na kusonga kwenela kutali ya idiwambo da Yelusalemu (*8:2—12:23*).
3. Paulo kochola mwanza wake wa ichanduso kweneza Usenga Unogile (*12:24—14:28*).
4. Kitala kikulu choiting'hana Yelusalemu kulamula cha kuwatenda wanhu wamtogole Kilisto (*15:1-35*).
5. Paulo kochola mwanza wake wa ikabili kweneza Usenga Unogile (*15:36—18:22*).
6. Paulo kochola mwanza wake wa ikadatu kweneza Usenga Unogile (*18:23—20:38*).
7. Paulo kogogigwa ako kudiwambo da Yelusalemu (*21—26*).
8. Hakimambukizo, kogaligwa kudiwambo da Loma (*27—28*).

1 Mkulu Teofilo, muna ikitabu changu
cha ichanduso, nyandika mbuli zose ziya-
tendile Yesu na kufundiza songela mwan-
duso wa sang'hano yake
2 mbaka zua dija diyasoligwe kuchola
kuulanga, viyeshile kulava malagizo ku-
bitila Loho wa Mulungu ha iwatumigwa
iyawasagule.
3 Mkipigiti cha mazua malongo mane
songela viyadanganhike, Yesu kawalaw-
ilila watumigwa zake mianza bwando
giladi yawatende watogole kamba kakala
mgima. Wamona, na heyo kawalongela
mbuli za Undewa wa Mulungu.
4 Na viyaiting'hane nao, kawalagiza yo-
longa vino, "Sambimsegele Yelusalemu,
ila beteni ija inhunza iniwalongele,
nhunza iyekile kilagano Tataangu.
5 Yohana kabatiza na mazi, ila mazua
madodo hamwande, mweye mobatizigwa
na Loho wa Mulungu."

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga
(Mlk. 16:19-20; Luk. 24:50-53)

6 Watumigwa wa Kilisto viwaiting'hane
hamoja, wamuuza Yesu, “Mndewa, kino
kicho kipigiti chondauwabwezele un-
dewa Waislaeli?”
7 Ila Yesu kawalongela, “Kipigiti na
msimu wa mbuli hizo va mmakono ga
Tataangu. Mweye, sio sang'hano yenu
kukitanga kipigiti na msimu wa mbuli
hizo vondazilawilile.
8 Ila Loho wa Mulungu vondayawezile,
mobokela mhiko, na mowapetela wanhu
mbuli zangu zimziwene mkiwambo cha
Yelusalemu, muisi yose ya Yudea na
Samalia, na hata hakimambukizo cha
ulumwengu.”
9 Viyamambukize kulonga avo, ka-
soligwa uchana kuulanga, na wose wa-
mulola mbaka mawingu vigamfisile.
10 Viwakalile wang'hali wolola kuu-
langa kipigiti Yesu viyakalile yochola,
wedukila wanhu wabili wavalile vivalo
vizelu wema behi na hewo.
11 Walonga, “Mweye wanhu wa
Galilaya, habali mwimile hano na
kulola kuulanga? Yesu ino yasoligwe
kulawa hamwenu kuchola kuulanga,
kobweleganya mwanza uyagwe kamba
vivija vimmuwene yochola kuulanga.”

Matia Kosaguligwa Kusola Hanhu ha Yuda
(Mat. 27:3-10)

12 Abaho, watumigwa wa Kilisto wab-
wela Yelusalemu kulawa Hakigongo cha
Mizaituni, kukalile na utali wa kilometa
imwe kulawa mkiwambo hicho.
13 Viwavikile mkiwambo, wengila mdi-
gati da uchana, kuwakalile wokala Petulo,
Yohana, Yakobo, Endelea, Filipo, Tomaso,
Batolomayo, Matayo, Yakobo mwana
wa Alufayo, Simoni yakalile yokemigwa
Mgombeleza isi ya Islaeli, na Yuda
mwana wa Yakobo.
14 Wano wose wakala wogendelela kuit-
ing'hana hamoja kutambika, hamoja na
watwanzi wayagwe, na Maliamu ma-
maake Yesu, na ndugu zake Yesu.
15 Mazua madodo hamwande, Petulo
kema ha wanhu wamtogole Kilisto
wakalile waiting'hane, dale jose dikala
wanhu mia na malongo mabili,
16 kalonga, “Ndugu zangu, Nyandiko
Zing'alile zilongigwe umwaka na Loho
wa Mulungu kubitila mulomo wa Daudi
zimulonga Yuda, yawalongoze awo
wamgogile Yesu, zolondigwa zivikile.
17 Yuda kakala mmwanza wetu,
kwavija kasaguligwa yasang'hanike
msang'hano ino.”
18 Kagula mgunda kulawa mzihela ziya-
patile mzisang'hano zake zihile, kagwa
hasi, katulika, na utumbo wake ukutuka
hanze.
19 Wanhu wose wa Yelusalemu wai-
hulika mbuli hiyo, avo muulonzi wa
kumwao waukema mgunda uwo Akeli-
dama, nhegulo yake “Mgunda wa Mu-
lopa.”
20 Petulo kagendelela kulonga, “Kwav-
ija yandikigwa muna ikitabu cha Zabuli,
‘Ng'anda yake ikale bila kinhu,
na mgati yake sambiyakale munhu
yoyose.’*
Vivija yandikigwa,
‘Munhu iyagwe yasole hanhu ha
sang'hano yake.’†
21 “Avo kolondigwa yasaguligwe
munhu imwe kulawa mmwanza wa
wanhu wakalile hamoja na tweye mkipig-
iti chose vitukalile na Mndewa Yesu,
22 songela Yesu viyabatizigwe na
Yohana, mbaka zua dija Yesu viyasoligwe
kulawa kumwetu kuchola uchana ku-
ulanga. Na munhu imwe mdidale jao
kowa msindila wa mzuso wake hamoja
na tweye.”
23 Avo wasagula matwaga ga wanhu
wabili, Usufu, yakemigwe Balisaba
yakalile na twaga diyagwe dikemigwa
Yusto, na Matia.
24 Abaho, watambika, walonga, “Mn-
dewa, gweye koitanga mioyo ya wanhu
wose, avo tulagusile yalihi muna iwanhu
wano wabili yuumsagule
25 giladi yasole sang'hano ino ya ki-
tumigwa ayo iyailekile Yuda na kunhu
kuyailumbile nako.”
26 Na viwasagule, kula imulagalila Ma-
tia, avo na heyo kongezigwa muna ididale

* **1:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:25.
† **1:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 109:8.

da watumigwa wa Kilisto longo dimwe na imwe.

2

Kwiza kwa Loho wa Mulungu

1 Vidivikile zua da Pentekoste, wanhu wose wamtogole Kilisto wakala wait-
ing'hane hanhu hamwe.
2 Baho kiza kidinhilo kulawa kuu-
langa kilingile na m'bumo wa kukuzumbi,
na kumemeza ng'anda yose iwakalile
wakalile.
3 Abaho, wona vinhu vilingile kamba
ndimi za moto ziigolile na kukala
hachana ya kila munhu yakalile haja.
4 Wose wamemezwa Loho wa Mu-
lungu,* wasonga kulonga lonzi za wanhu
wayagwe kamba Loho viyawadahize ku-
longa.
5 Na ako Yelusalemu kukala na
Wayahudi wakalile womtogola Mu-
lungu, wakalile wolawa muisi zose za
ulumwengu.
6 Viwahulike mbuli zino, dale kulu da
wanhu diiting'hana. Wose wakanganya,
kwavija kila munhu kawahulika wolonga
muulonzi wake mwenyego.
7 Wakanganya ng'hani na kulonga,
"Wanhu wose wano wolonga si wanhu
wa Galilaya?
8 Avo, vilihi tweye kila munhu
mmwanza wetu kowahulika wolonga
muulonzi wake mwenyego?
9 Wayagwe wenekae wa Palitia, Me-
dia, na Elamu, na wayagwe wenekae
wa Mesopotamia, Yudea, Kapadokia, na
wayagwe wolawa Ponto na Asia,
10 Fligia na Pamfilia, Misili na ng'ambu
za Libia behi na Kilene, na wahenza
wayagwe kulawa mdiwambo da Loma,
11 na Wayahudi wose na waja wait-
ogole dini ya Kiyahudi, na wayagwe
wanhu kulawa Kilete na Alabu. Na
tweye towahulika vowolonga sang'hano
ng'hulu ziyatendile Mulungu muulonzi
wetu wenyego!"
12 Wose wakanganya na kwazanywa,
wakiiuza, "Mbuli ino nhegulo yake
choni?"
13 Ila wanhu wayagwe wawaponeza
wolonga, "Wanhu wano wakoligwa!"

Usenga wa Petulo mwa Wanhu

14 Baho Petulo kema hamoja na
watumigwa wa Kilisto longo dimwe
na imwe, kenula dizwi kalonga,
"Wayahudi wayangu na wanhu wose
mkala Yelusalemu, tegelezeni goya, giladi
muitange mbuli ino.
15 Wanhu wano hawakoligwe kamba
vimgelegeza mweye, kwavija sambi saa
ndatu imitondo.
16 Ila, mbuli ino iyo ilongigwe na
muhokozi Yoeli,
17 'Mulungu kalonga, muna gamazua ga
kimambukizo,
kila munhu nomwitila Loho wangu.
Wanenu wa kimbigalo na wa kitwanzi
wohokola,
wasongolo zenu wokona nzozi,
na wavyele zenu wolota.
18 Ona, vivija na watumigwa zangu wose,
wakimbigalo na wakitwanzi,
nowetila Loho wangu mmazua higo,
na hewo wohokola.
19 Notenda mizonza uchana kuulanga,
na vilaguso hasi muisi,
kowa na mulopa, moto, na yosi kulu.
20 Zua dogaluka kuwa ziza,
na mulenge wowa mdung'hu kamba
mulopa,
kipigiti hadinalawila zua dija kulu
dili na yenzi da kwiza kwa Mn-
dewa.
21 Abaho, munhu yoyose yondayatam-
bike mtwaga da Mndewa, kokom-
boligwa.'†
22 "Mweye wanhu wa Islaeli, tegelezeni
mbuli zino. Yesu wa Nazaleti iyo munhu
yakalile na udaho wa kiungu ugubuligwe
kumwenu na mizonza, mbuli za mkan-
ganyo, na vilaguso viyatendile Mulungu
kumwenu kubitila heyo, kamba vum-
tanga.
23 Munhu ino kalavigwa kamba
viyalondile Mulungu na viyatangile
songela mwaka, na mweye mumkoma
mkuwalekela wanhu wehile wa-
muwambe mumsalaba.

* **2:4** ***Wamemezwa Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *wagweleligwa Loho wa Mulungu.* † **2:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOELI 2:28-32.

24 Ila Mulungu kamzusa, kamkombola
kulawa muna gamasungu ga kudanganhika, kwavija havidahike ifa imgoge.
25 Kwavija Daudi kalonga yomulonga heyo,
'Nimona Mndewa haulongozi wangu mazua gose,
kwavija kokala ng'ambu ya mkono wangu wa ukulume giladi sambinigudemezwe.
26 Avo, moyo wangu wodeng'helela,
na lulimi lwangu lotoa lukenze lwa ndeng'ha.
Na lukuli lwangu lose
lokala mditamanilo,
27 kwavija huileka loho yangu kuzimu,
na humuleka Munhu wako Yang'alile yole mdipanga.
28 Kundagusila nzila za ugima,
konitenda nideng'he mkukala hamoja na nie.'‡
29 "Ndugu zangu Waislaeli, ndekeni niwalongele bila kudumba mbuli zimpatile tata wetu Daudi. Heyo kadanganhika na kuzikigwa, na panga jake da bahano kumwetu mbaka lelo.§
30 Ila kwavija Daudi kakala muhokozi, kavitanga kamba Mulungu kamduilila kamba munhu imwe kulawa mulukolo lwake Daudi komwika mkigoda chake cha undewa.
31 Daudi kagatanga gaja gose Mulungu gayalondile kutenda, avo kalonga mbuli ya kuzuka kwa Kilisto,
'Halekigwe kuzimu,
na lukuli lwake halolile mdipanga.'
32 Yesu ino kazusigwa na Mulungu, na tweye tose tukala wasindila wa mbuli ino.
33 Kenuligwa uchana na kwikigwa mkono wa ukulume wa Mulungu, na kum'bokela Loho wa Mulungu yalalikigwe na Tata, na kutwitila gano gomgona na kugahulika.
34 Kwavija Daudi hakwelile kuulanga, ila kalonga,
'Mndewa kamulongela Mndewa wangu,
"Kala kumkono wangu wa ukulume
35 mbaka vondaniweke wadumuka zako wawe kamba kigoda cha kwikila magulu gako." '*
36 "Wanhu wose wa Islaeli wolondigwa kuvitanga kamba Yesu ino immuwambile mumsalaba, Mulungu kamtenda kamba Mndewa na Kilisto!"
37 Abaho, wanhu viwahulike vino, wahomigwa mmioyo yao, wamuuza Petulo na waja watumigwa wa Kilisto wayagwe, "Ndugu zetu, tutende choni?"
38 Petulo kawalongela, "Kila munhu mmwanza wenu yaleke vilozo vake na kubatizigwa mditwaga da Yesu Kilisto giladi msegezeligwe vilozo venu, na kubokela nhunza ya Loho wa Mulungu.
39 Kwavija kilagano kino kiza sama yenu mweye, na sama ya wanenu, na sama ya wanhu wose wokala kutali, nhegulo yake sama ya kila munhu yakemigwe na Mndewa Mulungu wetu."
40 Petulo kawalongela mbuli ziyagwe bwando na kuwagong'ondeza, yolonga, "Ikomboleni kulawa muna inhaguso yondaize ya wanhu wa mulelo uno wihile!"
41 Wanhu wautogole usenga wake wabatizigwa, na zua dija wongezeka kamba wanhu alufu ndatu.
42 Kipigiti chose wakala wobokela mafundo kulawa ha watumigwa wa Kilisto, wakala hamoja, waumogola mkate, na kutambika.

Ugima wa Wanhu Wamtogole Kilisto

43 Mizonza na mbuli bwando za mkanganyo zitendigwa kubitila watumigwa wa Kilisto, na wanhu wose wona bwembwe.
44 Wanhu wose wamtogole Kilisto wagendelela kukala hamoja na kuigolela vinhu vao.
45 Wakala woguza mali na vinhu vao, abaho, wamgolela hela munhu yoyose yakalile bule kinhu.
46 Mazua gose wagendelela kuiting'hana hamoja muna Ing'anda ya Mulungu, na kipigiti cha kumogola mkate, waiting'hana mzikae zao na waja mandia mkudeng'ha na mioyo ing'alile.

‡ **2:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 16:8-11.
§ **2:29** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Luka viyandike lupwilili luno.*
* **2:35** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:1.

47 Wamuyenzi Mulungu, na kunogelwa
na wanhu wose. Mazua gose Mndewa
kongeza mheta ya ididale da wanhu
wakalile wokomboligwa.

3

Mbetembete Kohonyigwa

1 Zua dimwe, saa tisa ichungulo,
mkipigiti cha kutambika, Petulo na
Yohana wakala wochola Kuing'anda ya
Mulungu.
2 Na kukala na munhu imwe yakalile
mbetembete songela viyavumbuke.
Munhu iyo kakala yopapigwa na wanhu
mazua gose na kwikigwa hana ulwivi
lwa Ing'anda ya Mulungu lukemigwe
"Lwivi Lunogile," giladi yapule hela ha
wanhu wakalile wokwingila Muing'anda
ya Mulungu.
3 Viyawawene Petulo na Yohana wok-
wingila muna Ing'anda ya Mulungu,
kawapula wamgwelele kinhu chochose.
4 Petulo kamulola ng'hani na Yohana
katenda vivija, abaho, Petulo kamulon-
gela, "Tulole tweye!"
5 Avo kawalola, kuno yotamanila ku-
pata kinhu kulawa kumwao.
6 Ila Petulo kamulongela, "Nie nab-
ule feza ama zahabu, ila nokugwaa kija
nilinacho. Mtwaga da Yesu Kilisto wa
Nazaleti, wime utembele!"
7 Abaho, kamgoga na mkono wake wa
ukulume, kamwinula. Na bahaja magulu
na ng'ongo zake zigangamala.
8 Kazumhazumha na magulu gake na
kasonga kutembela. Abaho, kengila
muna Ing'anda ya Mulungu hamoja
na hewo, kuno yotembela na kuzum-
hazumha na kumuyenzi Mulungu.
9 Wanhu wose viwamuwene yotembela
na kumuyenzi Mulungu,
10 wamtanga kamba munhu ija iyo
yakalile yopula behi na Ulwivi Lunogile
lwa Ing'anda ya Mulungu, wakanganya
ng'hani na wazanywa na gaja gamulaw-
ilile.

Usenga wa Petulo Kuing'anda ya Mulungu

11 Munhu ija viyakalile yowananahila
Petulo na Yohana, wanhu wose wakim-
bila na kuilundiza hanhu hakemigwe
"Lubuga lwa Selemani," na kukanganya
ng'hani.
12 Petulo viyagawene gano, kawalon-
gela, "Mweye Waislaeli, habali mkan-
ganya mbuli ino? Habali mtulola ng'hani
tweye kamba vija udaho wetu wenyego
ama sang'hano zetu zinogile zizo zim-
tendile munhu ino yatembele?
13 Mulungu wa wahenga zetu Abla-
ham, Isaka, na Yakobo kamuyenzi mtu-
migwa wake Yesu. Ila mweye mumgela
mmakono ga wanhu wali na udaho, na
mmulema hameso ga Pilato, hata haja
Pilato viyalondile kumulekesa.
14 Mweye mmulema Munhu Yang'alile
na Yalibule Uzenzeleganye, na mulonda
mulekeseligwe munhu iyagwe yakalile
yokoma wanhu.
15 Mumkoma ija yakalile chanduso cha
ugima, ila Mulungu kamzusa kulawa
mkudanganhika, na tweye twa wasindila
wa mbuli ino.
16 Munhu ino yummona na kumtanga,
katendigwa kuwa mgima na nhamanila
ili mtwaga da Yesu. Nhamanila ili mdit-
waga da Yesu iyo imuhonyile kamba vum-
mona.

17 "Sambi, ndugu zangu, nivitanga
kamba mweye mtenda ubozi uno, kamba
viwatendile wakulu zenu.
18 Ila vino Mulungu vivo viyagavikize
gaja gayahokole kubitila wahokozi zake
wose, yolonga kamba Kilisto wake kok-
wiza kugaya.
19 Avo, lekeni vilozo venu, mumgalukile
Mulungu, giladi vilozo venu visegezigwe,
20 giladi kize kipigiti cha kuhumula
kulawa ha Mndewa, na kuwagalila Kilisto
iyawasagulile yokemigwa Yesu.
21 Heyo kolondigwa yasigale kuulanga
mbaka vondakivike kipigiti cha vinhu
vose kutendigwa kuwa vinhu va sambi,
kamba Mulungu viyalongile umwaka ku-
bitila wahokozi zake wang'alile.
22 Kwavija Musa kalonga, 'Mndewa
Mulungu wenu kowenulila muhokozi
kamba nie, kulawa imwe wa wanhu zenu

wenyego. Molondigwa kutegeleza kinhu
chochose chondayawalongele.
23 Munhu yoyose yondayaleme
kumtegeleza muhokozi hiyo kobaguligwa
kulawa mwa wanhu zake mwenyego na
kubanangigwa.'*
24 Na wahokozi wose, songela Samweli
mbaka waja wezile kuchugu chake, wazi-
hokola mbuli zilawilila mmazua gano.
25 Mweye mwa wana wa wahokozi waja
na mgeligwa mdilagano dija Mulungu
diyailagane na wahenga zenu, kamba
viyamulongele Ablaham, 'Kubitila mulelo
wako, wanhu wose wali muisi wom-
otezwa.'†
26 Avo, Mulungu viyamzusile mtu-
migwa wake, tanhu kamgala kumwenu,
giladi yawamoteze mkuwatenda mweye
muleke mbuli zenu zihile."

4

Petulo na Yohana Wogaligwa Kukitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi

1 Petulo na Yohana viwakalile wang'hali
wolonga na wanhu, wakulu wa nham-
biko na mkulu wa wemilizi wa Ing'anda
ya Mulungu hamoja na *Masadukayo
wayagwe wavika.
2 Wagevuzika ng'hani kwavija Petulo
na Yohana wakala wowafundiza wanhu
kamba Yesu kazuka, kinhu kilagusa
kamba wanhu wadanganhike wozuka ku-
lawa mkudanganhika.
3 Avo wawagoga Petulo na Yohana, na
kwavija ikala ichungulo, wawagela mki-
fungo mbaka imitondo iyagwe.
4 Ila wanhu bwando wauhulike usenga
uja wamtogola Mulungu, na mheta ya
wambigalo yongezeka wavika wanhu
alufu tano.
5 Zua diyagwe wakulu wa Wayahudi,
wavyele, na wafundiza Malagizo ga Musa
waiting'hana Yelusalemu.
6 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko
yokemigwa Anasi kakala haja, na Kayafa,
na Yohana, na Alekizanda, na wanhu
wayagwe wakalile wa mulango wa Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko.
7 Wawasola Petulo na Yohana waweka
haulongozi wao, wasonga kuwauza,
"Mweye mtenda mbuli zino na mhiko
zilihi na mditwaga da munhu yalihi?"
8 Petulo, kuno yamemile Loho wa Mu-
lungu, kawedika, "Mweye wakulu na
wavyele wa Islaeli!
9 Kamba tuhauzigwa lelo mmbuli ija
inogile yaatendeligwe munhu ija yakalile
mbetembete na vija viyahonyigwe,
10 na vitangike kumwenu mweye na
wanhu wose wa Islaeli kamba munhu
ino yemile haulongozi wenu kuno yali
mgima, kahonyigwa na mhiko za twaga
da Yesu Kilisto wa Nazaleti immuwambile
mumsalaba, ayo Mulungu iyamzusile ku-
lawa mwa wanhu wadanganhike.
11 Yesu hiyo yolongigwa muna
Zinyandiko Zing'alile,

'Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka kuwa dibwe da kuta-
manilwa ng'hani kubanza mabwe
gose.'†

12 Ukombola haulawa ha munhu yoyose
iyagwe, kwavija haduhu twaga diyagwe
muisi yose wagweleligwe wanhu giladi
tukomboligwe kubitila twaga hijo."
13 Wakulu wa Ikitala Kikulu cha Isi
ya Wayahudi viwawawene Petulo na
Yohana wolonga bila kudumba na kuno
hawasomile na hawakalile na ubala
wowose, wakanganya ng'hani, na kuvi-
tanga kamba wakala hamoja na Yesu.
14 Ila viwamuwene ija imunhu yaho-
nyigwe kema hamoja na hewo, wakala
wabule da kulonga.
15 Avo, wawalongela walawe hanze ya
Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, na
hewo wasigala weiyeka wasonga kuilon-
gela wenyego.
16 Wakiiuza, "Tuwatende choni wanhu
wano? Kwavija kila munhu yokala
Yelusalemu kovitanga kamba mzonza
uno wa kukanganya utendeka, na tweye
hatudaha kuibela mbuli ino.

* **3:23** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 18:15, 18-19. † **3:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 22:18; 26:4. * **4:1** ***Masadukayo*** wakala wanhu walemile kutogola kamba kuna kuzuka kwa wanhu wadanganhike. † **4:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:22.

17 Ila, giladi mbuli ino sambiyenele
ng'hani mwa wanhu, tuwagomese sam-
biwalonge na munhu yoyose mditwaga
dino."
18 Avo wawakema mng'anda mwanza
uyagwe, wawazuma sambiwalonge ama
kufundiza mditwaga da Yesu.
19 Ila Petulo na Yohana wawedika,
"Lamuleni mwemwe wenyego kamba kil-
ihi kinogile hameso ga Mulungu, kamba
kuwategeleza mweye ama kumtegeleza
Mulungu?
20 Kwavija tweye hatudaha kuleka ku-
longa mbuli zija zituziwene na kuzihu-
lika."
21 Viwamambukize kuwalongela mbuli
za kuwadumbiza, wawalekesa wachole.
Hawayonile mbuli ya kuwasunila kwav-
ija wanhu wose wakala womuyenzi Mu-
lungu sama ya mbuli ija ilawilile.
22 Na munhu ija yahonyigwe kakala
mkulu wa milao kubanza malongo mane.

Wanhu Wamtogole Kilisto Womtambikila Mulungu Yawagangamize

23 Viwalekesigwe, Petulo na Yohana
wabwela ha wanhu zao, wawasimulila
mbuli zose ziwalongeligwe na wakulu wa
wakulu wa nhambiko na wavyele.
24 Na hewo viwahulike mbuli hiyo,
wailumba mkumtambikila Mulungu, wa-
longa, "Mndewa, gweye iyo ulumbile isi,
ulanga, bahali, na vinhu vose vili mgati
mwao.
25 Kulonga na Loho wa Mulungu ku-
bitila mulomo wa muhenga wetu Daudi
mtumigwa wako,

'Habali Wamhazi wagevuzika?
Habali wanhu wokwika mizundo ya
bule?
26 Wandewa wa muisi waitanda na
ng'hondo,
na wakulu waiting'hana hamoja
giladi wamuleme Mndewa na Kilisto
wake.'‡
27 Kwavija Helode Antipa§ na Pontio Pi-
lato waiting'hana na Wamhazi hamoja
na Waislaeli mkiwambo kino wouzahila
ugima wa Mtumigwa wako Yang'alile
Yesu, yuumsagule.
28 Watenda gaja gaulamule na mhiko na
moyo wako umwaka, kamba golondigwa
galawilile.
29 Avo, Mndewa, zilole mbuli zao zigela
bwembwe, uwatende watumigwa zako
wazipete mbuli zako bila kudumba.
30 Golosa mkono wako uwahonye wanhu,
na utende mizonza, vilaguso, na mikan-
ganyo mditwaga da Mtumigwa wako
Yang'alile Yesu."

31 Viwamambukize kutambika, hanhu
haja hawakalile waiting'hane hatigisika,
na wose wamemezigwa Loho wa Mu-
lungu.* Wose wasonga kuzipeta mbuli za
Mulungu bila kudumba.

Wanhu Wamtogole Kilisto Wosanga Vinhu Vao

32 Wanhu wose wamtogole Kilisto
wakala na moyo umwe na loho imwe.
Hakukalile na munhu yalongile kamba
kinhu chochose yali nacho kamba kinhu
chake mwenyego, ila wanhu wose
waigolela vinhu viwakalile navo.
33 Watumigwa wa Kilisto wawapetela
wanhu mmhiko ng'hulu mbuli ya
kuzuka kwa Mndewa Yesu, na Mulungu
kawamoteza motelo bwando.
34 Hakukalile na munhu yoyose hana
ididale jao yakalile bule kinhu. Kwavija
wanhu wose wakalile na migunda ama
ng'anda waviguza, abaho, wagala zihela
ziwapatile,
35 na kuwagwelela watumigwa wa
Kilisto, abaho, waigolela kila munhu
kamba viyalondigwe kupata.

36 Kukala na Mulawi imwe, mwenekae
wa Sipulo, twaga jake Usufu, ayo wa-
tumigwa wa Kilisto wamkemile Ban-
aba, nhegulo yake, "Munhu yowasegezela
wanhu giogio."
37 Na heyo kakala na mgunda wake,
kauguza, abaho, kazisola zihela na
kuwagwelela watumigwa wa Kilisto.

‡ **4:26** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:1-2. § **4:27** ***Helode Antipa*** katawala isi ya Galilaya na kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu. * **4:31** ***Wamemezigwa Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *wagweleligwa Loho wa Mulungu.*

5

Anania na Safila

1 Kukala na munhu imwe yakemigwe Anania, hamwe na mtwanzi wake Safila, na hewo vivija waguza mgunda.
2 Kuno mtwanzi wake yovitanga, Anania kabagula hela ziyagwe kazifisa, abaho, zisigale kawagwelela watumigwa wa Kilisto.
3 Abaho, Petulo kamulongela, “Anania, habali umulekile Mwenembago yawingile moyo wako, na kum'vwizila Loho wa Mulungu mkufisa zihela ziyagwe ziupatile mkuguza mgunda?
4 Vuukalile ung'hali haunaguzwa, haukalile wako? Na vuukalile uguzigwe, zihela ziupatile hazikalile zako? Habali kugelegeza vihile mmoyo wako na kutenda mbuli ino? Hum'vwizile munhu, ila kum'vwizila Mulungu!”
5 Anania viyahulike hivo, kagwa hasi, kadanganhika. Wanhu wose waihulike mbuli ino wadumba ng'hani.
6 Wamhale weza, waluzingiliza lukuli lwake muna isanda, abaho, walulava hanze, na kuluzika.
7 Vigabitile kamba masaa madatu, mtwanzi wake kengila, kuno hatangile gaja galawilile.
8 Petulo kamuuza, “Nilongele, zino zizo zihela zimpatile mkuguza mgunda wenu?” Na heyo kamwidika, “Ona, zizo zino.”
9 Petulo kamulongela, “Vino habali gweye na mbigalo wako mwitogolela kumgeza Loho wa Mndewa? Tegeleza, wanhu wacholile kumzika mbigalo wako wa hana ulwivi, na gweye vivija wokusola.”
10 Bahaja Safila kagwa hasi ha magulu ga Petulo, kadanganhika. Waja iwamhale viwengile wam'vika yeshile kudanganhika, wamulava kunze, abaho, wamzika habehi na mbigalo wake.
11 Wanhu wose wamtogole Kilisto na wanhu wose wayagwe waihulike mbuli hiyo wadumba ng'hani.

Vilaguso na Mikanganyo

12 Watumigwa wa Kilisto watenda vilaguso na mikanganyo bwando mwa wanhu. Na wanhu wose wamtogole Kilisto wakala woiting'hana hamoja Muing'anda ya Mulungu hana Ulubuga lwa Selemani.
13 Wanhu walekile kumtogola Kilisto wadumba kuilumba na hewo, hata avo wanhu wawagwaa nhogolwa ng'hulu.
14 Ila mheta ya watwanzi na wambigalo wamtogole Mndewa yongezeka ng'hani.
15 Na wanhu wakala wowagala watamu mnzila na kuwatambalika mzisazi na mmikeka giladi Petulo yahabita, walau sisila jake diwakwase watamu.
16 Wanhu bwando weza kulawa m'viwambo vizunguluke Yelusalemu, wawagala watamu zao na wanhu wavagaligwe na vinyamkela, na wose wahonyigwa.

Watumigwa wa Kilisto Wogazigwa

17 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na wayage, awo wakalile wanhu wa dale da Masadukayo, wakala wokona migongo.
18 Wawagoga watumigwa wa Kilisto, na kuwagela mkifungo.
19 Ila mkipigiti cha ikilo, msenga wa Mndewa wa kuulanga kazivugula zinyivi za ing'anda ya kifungo, abaho, kawalava hanze kawalongela,
20 “Gendeni mkeme muna Ing'anda ya Mulungu mkawalongele wanhu mbuli zose za Ugima uno.”
21 Watumigwa wa Kilisto viwahulike gano, imitondo ng'hani wengila muna Ing'anda ya Mulungu, wasonga kufundiza.
Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na wayage viwavikile, wakema mting'hano wa Ikitala Kikulu cha Isi yose ya Wayahudi, abaho, wawalagiza wanhu wachole kuing'anda ya kifungo wawagale waja iwatumigwa.
22 Ila waja iwemilizi wa Ing'anda ya Mulungu viwavikile muna ing'anda ya kifungo, hawawawene, avo, wabwela na kuwalongela gaja galawilile,
23 walonga, “Tuivika ng'anda ya kifungo ihindigwa goya, na wemilizi wema haulongozi wa zinyivi, ila vituvugule zinyivi, hatum'vikile munhu yoyose mng'anda!”

24 Mkulu wa wemilizi wa Ing'anda
ya Mulungu na wakulu wa wakulu
wa nhambiko viwahulike mbuli ino,
wazanywa ng'hani wogelegeza choni
chondakilawilile hamwande.
25 Abaho, munhu imwe keza kawalon-
gela, "Tegelezeni, waja iwanhu imuwek-
ile mkifungo, sambi wa muna Ing'anda ya
Mulungu wofundiza wanhu."
26 Avo imkulu wa wemilizi hamoja na
watumigwa zake wachola muna Ing'anda
ya Mulungu, wawasola, wawagala lu-
galuga, kwavija wadumba wanhu sambi-
wawatoe na mabwe.
27 Wawagala waja iwatumigwa wa
Kilisto, waweka haulongozi wa Ikitala
Kikulu cha Isi ya Wayahudi. Abaho,
Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko
kawauza,
28 "Hatuwagomese mweye kamba sam-
bimfundize mditwaga dino? Loleni,
Yelusalemu muimemeza mafundo genu,
na sambi molonda kutugalila nhaguso ya
ifa ya munhu ija."

29 Petulo na waja watumigwa wa Kilisto
wayagwe wedika, walonga, "Tolondigwa
kumtegeleza Mulungu, na sio wanhu.
30 Mulungu wa tata zetu kamzusa Yesu,
ija mweye imumkomile mkumuwamba
mumsalaba.
31 Mulungu kamwinula na kumwika
kumkono wake wa ukulume, kawa Ki-
langizi na Mkombola, giladi yawatende
wanhu wa Islaeli waleke vilozo vao, na
vilozo vao vigeligwe kumgongo.
32 Tweye twa wasindila wa mbuli
zino, hamoja na Loho wa Mulungu wag-
weleligwe wanhu wose wamtogole Mu-
lungu."

33 Wanhu wose wa Ikitala Kikulu cha
Isi ya Wayahudi viwahulike hivo, wona
lusango ng'hani, na walonda kuwakoma.
34 Ila Mfalisayo imwe twaga jake
Gamalieli, mfundiza Malagizo ga Musa
yakalile yohishimilwa na wanhu wose,
kema haulongozi wa Ikitala Kikulu cha
Isi ya Wayahudi, kalagiza kamba waja
watumigwa wa Kilisto wekigwe hanze
mkipigiti kidodo.
35 Abaho, kawalongela, "Mweye Wais-
laeli wayangu, iteganyeni ng'hani na kija
kimulonda kuwatenda wanhu wano!
36 Kwavija kipigiti kija kukala na
munhu imwe twaga jake Teuda, heyo
kakiitenda kamba munhu mkulu na
kubanza wanhu mia nne wakiilumba
hamoja na heyo. Ila kakomigwa, na
wanhu zake wose wapwililika, na mbuli
zake hazigendelele.
37 Kulawa ino, kalawilila Yuda munhu
wa Galilaya mkipigiti cha kupetigwa
wanhu, na munhu ino na heyo kawalun-
diza wanhu, abaho, wamkweleleza. Ila
na heyo vivija kakomigwa, na wanhu
zake wapwililika.
38 Avo, nowalongela, sambimuwatende
kinhu chochose wanhu wano, walekeseni
wachole! Kwavija, kamba mbuli ino ama
sang'hano ino iwoitenda ilawa ha wanhu,
haigendelela,
39 ila kamba ilawa ha Mulungu,
hamdaha kuibananga. Sambimwoneke
kamba mogomba na Mulungu!"

Avo watogola mbuli zake.
40 Avo wawakema mng'anda waja watu-
migwa wa Kilisto, wawalanha mbalati, na
wawagomesa sambiwafundize mwanza
uyagwe mditwaga da Yesu, abaho,
wawalekesa wachole.
41 Na hewo wasegela kulawa hau-
longozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya
Wayahudi kuno wodeng'ha kwavija Mu-
lungu kona kamba walumba kugeligwa
kinyala sama ya twaga da Yesu.
42 Mazua gose hawalekile kufundiza
mzikae zao na Kung'anda ya Mulungu,
na kuwapetela wanhu Usenga Unogile
kamba Yesu iyo Kilisto.

6

Wataza Saba

1 Mkipigiti hicho, wanhu wamto-
gole Kilisto viwakalile wokongezeka,
Wayahudi wa Kigiliki wakala wowatwan-
ganikila Wayahudi wa Kieblania kwavija
vizuka wao waisemwigwa mkugoleligwa
mandia gawaigolelaga kila zua.
2 Avo watumigwa wa Kilisto longo
dimwe na wabili wawakema hamoja
wanhu wose wamtogole Kilisto, wawa-
longela, "Havilumbile tweye tuleke

kuwapetela wanhu Usenga wa Mulungu tululukile sang'hano ya kugola mandia.
3 Avo, ndugu zetu, saguleni wanhu saba kulawa kumwenu wotangigwa kamba sang'hano zao zinoga, wanhu wamemile Loho wa Mulungu, na wanhu wali na ng'hungwe, giladi tuwagwelele sang'hano ino.
4 Ila, tweye tosang'hanikila kutambika na kuupeta Usenga wa Mulungu."
5 Mbuli ino iwanogeza wanhu wose wakalile waiting'hane, avo wamsagula Stefano, munhu yali na nhamanila na yamemezigwe Loho wa Mulungu, na Filipo, Polokolo, Nikanoli, Timoni, Palimena, na Nikolao munhu wa wambo da Antiokia yakalile yengile muna idini ya Kiyahudi.
6 Wanhu wano wagaligwa haulongozi wa watumigwa wa Kilisto, na hewo watambika na kuwekila makono wowamoteza.
7 Avo Usenga wa Mulungu ugendelela kwenela mdiwambo da Yelusalemu. Mheta ya wanhu wautogole igendelela ng'hani kongezeka, na wakulu wa nhambiko bwando waitogola nhamanila ino.

Stefano Kogogigwa

8 Mulungu kamnogela Stefano, kamgwelela bazi na mhiko za kutenda mbuli za mkanganyo na mizonza mikulu mwa wanhu.
9 Ila wanhu wayagwe wa ng'anda ya nhambiko ikemigwe Ng'anda ya Nhambiko ya Wanhu Wailegehe, wakalile walawile Kilene na Alekizandalia, na wayagwe kulawa Kilikia na Asia, wanhu wano wasonga kuibamilila na Stefano.
10 Ila walemelwa kumuhuma sama ya ng'hungwe yaali nayo na kwavija viyalongozigwe na Loho wa Mulungu viyakalile yolonga.
11 Abaho, wawaswagiza wanhu wayagwe walonge, "Tumuhulika Stefano yolonga mbuli za kumuliga Musa na kumuliga Mulungu."
12 Avo wawadinhiza wanhu, wavyele, na wafundiza Malagizo ga Musa, na hewo wamcholela Stefano, wamgoga na kumgala haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi.
13 Wawagala wasindila wa uvwizi walonga, "Munhu ino haleka kuhalonga vihile Hanhu Hang'alile ha Mulungu na Malagizo ga Musa.
14 Kwavija tumuhulika yolonga kamba Yesu wa Nazaleti kohabananga hanhu hano, na kugalema Malagizo gatugweleligwe na Musa."
15 Wanhu wose wakalile Mkitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi wam'bunhulila meso Stefano, wachona kihanga chake kikala kamba kihanga cha msenga wa Mulungu wa kuulanga.

7

Ulonzi wa Stefano

1 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuuza, "Mbuli ino kweli?"
2 Stefano kalonga, "Ndugu zangu na tata zangu, nhegelezeni nie, Mulungu wa yenzi kamulawila muhenga wetu Ablaham viyakalile Mesopotamia yang'hali hanahamila muisi ya Halani.
3 Mulungu kamulongela, 'Ilawe isi yako na lukolo lwako, uchole hana iisi yondanikulagusile.'*
4 Avo Ablaham kasegela kulawa muisi ya Kaldayo na kuchola kukala Halani. Tataake viyadanganhike, Mulungu kamsegeza na kumgala kuna iisi ino yumkala mweye sambi.
5 Hano Mulungu hamgwelele Ablaham uhazi hata mgulu umwe wa isi. Ila Mulungu keka kilagano na heyo kamba heyo na lukolo lwake lose londalwize wogweleligwa isi ija hata kamba kipigiti kija Ablaham kakala kabule mwana.
6 Mulungu kamulongela vino, 'Lukolo lwako lokala ukazi wa uhenza kuisi ya wanhu wayagwe, na wotendigwa kuwa nyakadala na kugazwa milao mia nne.'
7 Mulungu kalonga, 'Noisuna isi ija yondaiwasang'hanize hewo kamba nyakadala, na ikwisha wosegela kulawa muisi ija na kunitambikila nie hano.'†

* **7:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 12:1.
† **7:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:13-14.

8 Abaho, Mulungu kamgwaa Ablaham
lagano da kumbi. Avo Ablaham kamulela
Isaka, abaho, kamwingiza kumbi mdizua
da nane, na Isaka kamulela Yakobo, na
Yakobo kawalela waja longo dimwe na
wabili, wahenga zetu.
9 "Kwavija wana wa Yakobo wakala
wamonela migongo Usufu, avo wamguza
kamba nyakadala kuna iisi ya Misili. Ila
Mulungu kakala na heyo,
10 avo kamkombola kulawa mmigayo
yake yose. Kamgwelela ng'hungwe
na kumtenda yawe munhu yatogoligwe
hameso ga Falao, mndewa wa Misili,
avo kamtenda yawe mkulu wa Misili na
ng'anda yose ya Falao.
11 Abaho, nzala mpamanho iigubika isi
yose ya Misili na Kanaani, nzala igalile
mgayo mkulu, na tata zetu hawadahile
kupata vakuja.
12 Yakobo viyahulike kamba kukala na
vakuja kuna iisi ya Misili, kawatuma wan-
age, tata zetu, wachole Misili mmwanza
wao wa ichanduso.
13 Mmwanza wao wa ikabili, Usufu
kaitambula ha wandugu zake, na Falao
kalutanga mulango wa Usufu.
14 Abaho, Usufu kawatuma wasenga
wachole kumkema tataake Yakobo na
lukolo lwake lose, na mheta yao ikala
malongo saba na watano.
15 Abaho, Yakobo kachola Misili, ako
heyo na tata zetu kuwadanganhikile.
16 Ng'huli zao zibwezigwa Shekemu na
kwikigwa muna dipanga diyagulile Abla-
ham kulawa mwa wana wa Hamoli muisi
ya Shekemu na mheta ya hela.
17 "Kipigiti cha Mulungu kukivikiza ki-
lagano chake ha Ablaham vikikwenhuke,
mheta ya wanhu zetu muisi ya Misili
yongezeka ng'hani.
18 Abaho, mndewa iyagwe yakalile
hamtangile Usufu kawa mtawala wa isi ya
Misili.
19 Kawekila mizundo na kuwatendela
gehile wahenga zetu na kawashulutiza
wavase ving'hele vao giladi vidangan-
hike.
20 Kino kicho kipigiti chayavumbuke
Musa, heyo kakala mwana yanogile
ng'hani. Mkipigiti cha milenge midatu
kaleligwa mng'anda ya tataake.
21 Viyalavigwe hanze, mndele wa Falao
kamsola na kumulela kamba mwanage.
22 Musa kakala yafundizwe ng'hungwe
zose za Wamisili, na kakala na udaho
mkulonga na mzisang'hano.
23 "Musa viyakalile na milao malongo
mane, kalamula yachole kuwatembelela
wandugu zake Waislaeli yone vija vi-
wakalile wotendigwa.
24 Kamona imwe wa Waislaeli koten-
deligwa ukengemeno na Mmisili, avo
kamgombela ija yakalile yotendeligwa
ukengemeno, abaho, kam'bwelezela ija
Mmisili na kumkoma.
25 Musa kagiza ndugu zake wovitanga
kamba Mulungu kamgala heyo kwiza
kuwakombola hewo, ila hawavitangile.
26 Zua da ikabili keza ha Waislaeli
wayagwe wakalile wogomba, kageza
kuwalumba, yolonga, 'Mweye mwa
wandugu, habali mulonda kuilumiza
wenyego kwa wenyego?'
27 Ila ija yakalile yomtendela ukaini
miyage kamkunhiza Musa kumgwazo na
kulonga, 'Yalihi yakutendile gweye uwe
mndewa na mulamula wetu?
28 Kolonda kung'homa nie kamba vu-
umkomile ija Mmisili mayo?'‡
29 Musa viyahulike vija, kakimbilila
muisi ya Midiani, ako kuyakalile ukazi
wa uhenza, na ako kapata wana wabili
wakimbigalo.
30 "Viibitile milao malongo mane,
msenga wa Mulungu wa kuulanga
kamulawilila Musa mkitutua kikwaka
mkiwala behi na Gongo da Sinai.
31 Viyagawene gano kakanganya
ng'hani mmeso gake, kakwenhuka behi
yalole goya, kahulika dizwi da Mndewa,
32 'Nie iyo Mulungu wa watata
zako, Mulungu wa Ablaham, Isaka, na
Yakobo.'§ Musa kagudema kuno yokona
bwembwe na hagendelele kulola mwanza
uyagwe.
33 Abaho, Mndewa kamulongela, 'Vula
ng'hwabasa zako, kwavija hanhu aho
hawimile ha hanhu hang'alile.

‡ **7:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 2:14.

§ **7:32** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 3:6.

34 Kweli niwona ukaini uwotendelwa
wanhu zangu muisi ya Misili. Niwahu-
lika vija vowogugumila, avo nihumuluka
giladi niwakombole. Avo niza nikutume
ubweleganye Misili.'*
35 "Ino iyo Musa iija wamulemile mku-
longa mbuli zino, 'Yalihi yakutendile gw-
eye kuwa mndewa na mulamula?' Katu-
migwa na Mulungu mwenyego yawe mn-
dewa na mkombola wao kubitila msenga
wa Mulungu wa kuulanga yamulawilile
mkitutua.
36 Kawalava Waislaeli muisi ya Misili,
na mmilao malongo mane kotenda mbuli
za mkanganyo na vilaguso muisi ya Misili
na kuna Ibahali Indung'hu na muluwala.
37 Ino iyo Musa ayo yawalongele Wais-
laeli, 'Mulungu kowenulila muhokozi ku-
lawa mwa wanhu zenu kamba viyeninule
nie.'†
38 Heyo iyo yakalile na mting'hano wa
wanhu wa Islaeli muluwala. Kakala na
wahenga zetu kipigiti msenga wa Mu-
lungu wa kuulanga viyalongile nayo hana
Idigongo da Sinai, kazibokela mbuli zili
na ugima na kutugwelela tweye.
39 "Wahenga zetu walema kumtegeleza,
avo wamsung'hiza kumgwazo, na
mmioyo yao wakala wabweleganye
Misili.
40 Avo wamulongela Haloni, 'Tutendele
mizimu yondaitulongoze kwavija Musa
yatulongoze kulawa muisi ya Misili hatu-
vitanga gamulawilile.'‡
41 Kipigiti kija watenda wegu dilingile
na mwanang'ombe. Wamulavila nhosa
na kutenda lusona wokidumba kija ki-
tendigwe na makono gao.
42 Ila Mulungu kawaleka na kuwatenda
wachole kutambikila zua, mulenge, na
nhondo kamba vija viyandikigwe muna
ikitabu cha wahokozi,
'Mweye wanhu wa Islaeli!
Hana zua mweye mundavile nhosa
na kunyhinjila wang'onyo
milao malongo mane vumkalile ku-
luwala?
Bule! Hamtendile hivo.
43 Mkala mtembela kuno mpapile hema
ya mulungu wenu Moleki,
na nhondo ya mulungu wenu Lefani,
miwegu imuitendile giladi muitam-
bikile.
Avo nowahamizila mchole kuisi ya kutali
kubanza Babeli.'§
44 "Wahenga zetu wakala na hema da
usindila muluwala. Itendigwa kamba
Mulungu viyamulongele Musa kamba vija
viyalagusiligwe.
45 Viwadibokele hema dija kulawa ha
watata zao, watata zetu kuno wolon-
gozwa na Yoshua, wengila nayo kipig-
iti viwaisolile iisi ya Wamhazi Mulungu
yaawawingile haulongozi wao. Isigala
muisi mbaka kipigiti cha Daudi,
46 ayo yageligwe bazi da Mulungu na
kupula yamzengele ng'anda Mulungu wa
Yakobo.
47 Ila Selemani iyo yaizengile ng'anda
ya Mulungu.
48 "Ila Mulungu Mkulu Ng'hani hakala
mng'anda izengigwe na wanhu, kamba
muhokozi viyolonga,
49 'Mndewa kolonga, Ulanga kicho kigoda
changu cha undewa,
na isi kicho kigoda cha kwikila mag-
ulu gangu.
Ng'anda ya vilihi yondamunizengele nie?
Ama kwahi hondauwe ukazi wangu?
50 Sio mkono wangu utendile vinhu vino
vose?'*
51 "Mweye wanhu muli na singo
ndala, mulekile kwingila kumbi mmioyo
yenu na mmagwiti genu, mazua gose
mom'bamilila Loho wa Mulungu kamba
wahenga zenu viwatendile!
52 Muhokozi yalihi hagazigwe na wa-
henga zenu? Wawakoma hata waja wa-
hokole kwiza kwa Munhu Yalibule Uzen-
zeleganye. Na mweye mmuhonza na
kumkoma.
53 Mweye wenyego iwo m'bokele lagizo
kulawa ha wasenga wa Mulungu wa ku-
ulanga, na hata ivo hamdigogile!"

Stefano Kotoigwa Mabwe

* **7:34** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 3:5, 7, 8, 10. † **7:37** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 18:15. ‡ **7:40** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 32:1. § **7:43** Mbuli zino zolawa mkitabu cha AMOSI 5:25. * **7:50** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 66:1-2.

54 Viwahulike mbuli zino, wona lusango
ng'hani na kumgegedulila meno gao Ste-
fano.
55 Ila Stefano, kuno yamemile Loho
wa Mulungu, kalola uchana kuulanga
kayona yenzi ya Mulungu na Yesu yemile
kumkono wa ukulume wa Mulungu.
56 Kalonga, "Lola, nokona ulanga
uvuguka na Mwana wa Munhu kema
kumkono wa ukulume wa Mulungu!"
57 Viwahulike gano, waziwa magwiti
gao na kuguta nyangi ng'hani, na wose
hamoja wam'vamhila,
58 wamkwekwesa wamulava hanze ya
idiwambo na kusonga kumtoa na mabwe.
Kipigiti kikija, wasindila weka vivalo vao
hamagulu ga mmhale imwe yakemigwe
Sauli.
59 Viwakalile womtoa, Stefano katam-
bika yolonga, "Mndewa Yesu, ibokele loho
yangu." 60 Abaho, kafugama mavindi na
kwinula dizwi yolonga, "Mndewa, sambi-
uwapetele kilozo kino." Viyalongile vino,
kadanganhika.

8

1 Na Sauli kona goya kukomigwa kwa
Stefano.

Sauli Kowagaza Wanhu Wamtogole Kilisto

Kipigiti hicho mgayo mkulu ulawilila
mwa wanhu wamtogole Kilisto ako
Yelusalemu, na wanhu wose wapwililika
wakimbilila ng'ambu za Yudea na
Samalia. Ila watumigwa wa Kilisto
weiyeka iwo wasigale.
2 Wanhu wa Mulungu wamzika Stefano
na kumulilila ng'hani.
3 Ila Sauli kasonga kuwagaza wanhu
wamtogole Kilisto, kengila ng'anda kwa
ng'anda, yowalava wose, watwanzi na
wambigalo, na kuwagela mkifungo.

Usenga Unogile Wopetigwa Samalia na Filipo

4 Waja wapwililike wachola kila hanhu
waupeta Usenga Unogile.
5 Filipo kahumulukila mdiwambo dili
muisi ya Samalia na kuwapetela wanhu
mbuli za Kilisto.
6 Dale da wanhu vidimuhulike Filipo
na vija viwonile mizonza iyatendile, wa-
gategeleza goya gaja gayatendile.
7 Na vinyamkela wakalile wawavagale
wanhu bwando wawalawa kuno woguta
nyangi ng'hani, na wanhu bwando
wakalile waholole na walemale waho-
nyigwa.
8 Avo kukala na ndeng'ha ng'hulu mdi-
wambo dija.
9 Kukala na munhu imwe yakemigwe
Simoni yakalile yotenda uhawi mdi-
wambo hijo, na kuwazanya wanhu wa isi
ya Samalia, na kuitenda kamba heyo iyo
munhu mkulu.
10 Wanhu wose, wadodo na wakulu,
wamtegeleza goya walonga, "Munhu ino
iyo mhiko ya Mulungu ikemigwa, 'Mhiko
Ng'hulu.' "
11 Na hewo wamtegeleza goya, kwav-
ija mkipigiti kitali kakala yowazanya
ng'hani.
12 Ila viwamtogole Filipo viyakalile
youpeta Usenga Unogile wa Undewa wa
Mulungu na twaga da Yesu Kilisto, wose
wabatizigwa, wambigalo na watwanzi.
13 Na Simoni mwenyego katogola, kaba-
tizigwa, na kakala yokiilongoza na Filipo.
Abaho, kakanganya mizonza na mbuli za
mkanganyo zikalile zotendeka.
14 Na watumigwa wa Kilisto wakalile
Yelusalemu, viwahulike kamba wanhu
wa Samalia wautogola Usenga wa Mu-
lungu, wawatuma Petulo na Yohana.
15 Viwavikile, wawatambikila ha Mu-
lungu giladi wabokele Loho wa Mulungu.
16 Kwavija Loho wa Mulungu kakala
hanamuhumulukila munhu yoyose mdi-
dale jao, ila wakala wabatizigwe mdit-
waga da Mndewa Yesu diiyeka.
17 Abaho, Petulo na Yohana wawekila
makono gao, na hewo wabokela Loho wa
Mulungu.
18 Simoni viyawene kamba wanhu
wabokela Loho wa Mulungu mkwik-
ilwa makono na watumigwa wa Kilisto,
avo, kageza kuwagwelela hela Petulo na
Yohana yolonga,
19 "Nigweleleni na nie udaho uno, giladi
munhu yoyose yondanimwikile makono
gangu, yabokele Loho wa Mulungu."

20 Ila Petulo kamwidika, “Udanganhike
gweye hamoja na hela zako, kwagiza
nhunza ya Mulungu yoguligwa na hela!
21 Kwabule hanhu hohose muisang'hano
ino, kwavija moyo wako haumnogeze
Mulungu.
22 Avo, ukileke kilozo kino na umtam-
bikile Mndewa, siku kokugela kumgongo
mkukala na ngelegeza kamba ino mmoyo
wako.
23 Kwavija nokona kumema migongo na
kwa mkifungo cha mbuli zihile.”
24 Simoni kedika, kalonga, “Nitambik-
ileni ha Mndewa, giladi mbuli zose zimu-
longile sambizinivike.”
25 Petulo na Yohana viwamambukize
kulonga gaja gawonile na kuwapetela
wanhu Usenga Unogile, wabwela
Yelusalemu, na kuupeta Usenga Unogile
muna iviwambo bwando va Samalia.

Filipo na Mkulu wa Etiopia

26 Msenga wa Mndewa wa kuulanga
kamulongela Filipo, “Isasale, uchole
ng'ambu ya kusi kubitila nzila ya kiwala,
ihumuluka kulawa Yelusalemu mbaka
Gaza.”
27 Avo, Filipo kaisasala kuchola, na
viyakalile mnzila, kaiting'hana na ki-
bohola wa Etiopia, yakalile mkulu wa
ngama yose ya Kandake, Malikia wa
Etiopia. Munhu ino kakala yacholile
Yelusalemu kutambika.
28 Viyakalile yakalile mdikwama yob-
wela ukae, kakala yosoma kitabu cha
muhokozi Isaya.
29 Loho wa Mulungu kamulongela Fil-
ipo, “Dikwenhukile kwama dija uilongoze
najo.”
30 Abaho, Filipo kadikimbilila dikwama,
na kamuhulika munhu yosoma kitabu
chandikigwe na muhokozi Isaya. Fil-
ipo kamuuza, “Vino kugatanga ago guu-
soma?”
31 Na heyo kedika, “Nodahaze kuvi-
tanga, bila munhu kunilongoza?” Avo
kamgoneka Filipo yakwele uchana yakale
hamoja na heyo.
32 Na hanhu hayakalile yosoma hand-
ikigwa vino,

“Kalongozigwa kamba ng'hondolo
yochola kuchinjigwa,
na kamba vija mwana ng'hondolo
yanyamale haulongozi wa imunhu
yomkanha mijusu,
na heyo halongile mbuli yoyose.
33 Kageligwa kinyala na kakala bule
munhu wa kumgombela.
Yalihi yodaha kulusima lukolo lwake?
Kwavija ugima wake usegezigwa
muisi.”*
34 Mkulu ija kamuuza Filipo, “Nilongele,
muhokozi ino kolonga mbuli za munhu
yalihi? Kolonga mbuli zake mwenyego
ama za munhu iyagwe?”
35 Abaho, Filipo kasongela Mzinyandiko
zizija Zing'alile, kumpetela Usenga Un-
ogile wa Yesu.
36 Viwakalile mnzila wochola, wavika
hanhu hakalile na mazi, na ija imkulu
kalonga, “Hano hana mazi, avo kinhu
chaki kinigomesa ndeke kubatizigwa?”
37 Filipo kamulongela, “Kamba kotogola
mmoyo wako wose, kodaha kubatizigwa.”
Na heyo kedika, kalonga, “Ona, no-
togola kamba Yesu iyo Mwana wa Mu-
lungu.”
38 Mkulu hiyo kalagiza dikwama dime,
abaho, wose wabili wahumuluka wengila
mgamazi, na heyo Filipo kam'batiza.
39 Abaho, viwalawile mmazi, baho Loho
wa Mndewa kamnyamula Filipo, na ija
imkulu hamuwene mwanza uyagwe, avo
kagendelela na mwanza wake kuno yo-
deng'ha.
40 Filipo kedukila ka Azoto, na
viyakalile mnzila kakala youpeta
Usenga Unogile m'viwambo vose mbaka
viyavikile Kaisalia.

9

Sauli Kogaluka
(Sang'h. 22:6-16; 26:12-18)

1 Kipigiti kikija, Sauli yang'hali
yowadumbiza na kugelegeza kuwakoma
wanahina wa Mndewa. Kachola ha
Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko,
na

* **8:33** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:7-8.

2 kupula lupwilili lwa kumtenda yatambulwe muna zing'anda zose za nhambiko ako kudiwambo da Damaski, giladi yahawavika, wambigalo ama watwanzi woiwinza Nzila hiyo ya Mulungu, yawagoge na kuwabweza Yelusalemu.
3 Sauli viyakalile mnzila behi na kuvika Damaski, kedukila mulangaza kulawa kuulanga ummwemwesa ng'ambu zose.
4 Kagwa hasi, kahulika dizwi dilonga, "Sauli, Sauli! Habali ungaza?"
5 Sauli kauza, "Gweye kwa munhu waki, Mndewa?"
Na heyo kedika, "Nie iyo Yesu, ija gweye umgaza.
6 Ila wime, wingile mdiwambo, ako kolongeligwa chuulondigwa kutenda."
7 Wanhu wakalile mmwanza umwe na Sauli wema haja bila kulonga mbuli kuno wokanganya, wadihulika dija didizwi, ila hawamuwene munhu.
8 Sauli kenuka, ila viyananule meso gake, honile kinhu. Avo wamgoga mkono wamulongoza mbaka mdiwambo da Damaski.
9 Kakala hadahile kulola mmazua madatu, na kakala hadahile kuja ama kung'wa kinhu chochose.
10 Ako Damaski kukala na mwanahina imwe yakemigwe Anania. Mndewa kamulongela kinhu mnzozi, kamkema, "Anania!"
Anania kedika, "Iyo nie, Mndewa."
11 Mndewa kamulongela, "Winuke uchole kung'anda ya Yuda kubitila nzila ikemigwa Nzila Igoloke, ukamuuze munhu yokemigwa Sauli, mwenekae wa Taliso, kwavija heyo kotambika.
12 Na heyo muna inzozi kamona munhu, yokemigwa Anania, keza kamwikila makono gake uchana yake, giladi yadahe kulola mwanza uyagwe."
13 Ila Anania kedika, "Mndewa, nizihulika mbuli za munhu ino mwa wanhu bwando na mbuli zose zihile ziyawatendele wanhu zako wang'alile muisi ya Yelusalemu.
14 Na heyo keza hano yali na udaho kulawa ha wakulu wa wakulu wa nhambiko kuwagoga wanhu wose wotambika mditwaga jako."
15 Ila Mndewa kamulongela, "Genda, kwavija munhu ino iyo kia changu kinisagule giladi yadipape twaga jangu ha Wamhazi, wandewa zao, na ha wanhu wa Islaeli.
16 Na nie nomulagusila vija voyolondigwa kugaya ng'hani sama ya twaga jangu."
17 Avo, Anania kachola kengila muna ing'anda. Abaho, kamwikila makono gake Sauli, kamulongela, "Ndugu yangu Sauli, Mndewa Yesu mwenyego, yakulawilile mnzila yuubitile, kanilagiza giladi udahe kulola mwanza uyagwe na umemezwe Loho wa Mulungu."*
18 Bahaja vinhu kamba vigome vilagala kulawa mmeso ga Sauli, na kadaha kulola kabili. Kema, abaho, kabatizigwa.
19 Na viyamambukize kuja mandia, mhiko zimbwelela.

Sauli Kowapetela Wanhu Usenga Unogile Mdiwambo da Damaski

Sauli kakala mazua madodo hamoja na wanahina ako Damaski.
20 Baho kasonga kuwapetela wanhu muna zing'anda za nhambiko kamba Yesu iyo Mwana wa Mulungu.
21 Wanhu wose wamuhulike wakanganya, na kuuza, "Munhu ino si ija yakalile yowagaza waja wakalile wodikema twaga dino hiko Yelusalemu? Na hezile hano giladi yawagoge na kuwagala ha iwakulu wa wakulu wa nhambiko?"
22 Sauli kagendelela kuwa na mhiko, na kuwazanya Wayahudi wa Damaski mkulonga kamba Yesu iyo Kilisto.
23 Vigabitile mazua bwando, Wayahudi watenda zundo giladi wamkome Sauli.
24 Ila Sauli kazitanga sang'hano zao. Imisi na ikilo wemiliza zinyivi za idiwambo giladi wamkome.
25 Ila kipigiti cha ikilo wanahina zake wamsola mumgelo na kumuhumulusa hasi kubitila hanhu hakalile na zonzo mkiwambaza cha idiwambo.

Sauli Kobwela Yelusalemu

26 Sauli viyavikile Yelusalemu, kageza kuilumba na wanahina, ila wose

* **9:17** ***Umemezwe Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *ugweleligwe Loho wa Mulungu.*

wamdumba, hawatogole kamba kweli heyo kakala mwanahina.
27 Ila Banaba kamsola na kumgala ha watumigwa wa Kilisto. Kawalongela vija Sauli viyamuwene Mndewa, na Mndewa viyalongile na Sauli viyakalile mmwanza wake, na vija Sauli viyakalile yowapetela wanhu Usenga Unogile mtwaga da Yesu ako Damaski bila kudumba.
28 Avo Sauli kakala hamoja na hewo na kuzunguluka Yelusalemu yose kuno youpeta Usenga Unogile mditwaga da Mndewa bila kudumba.
29 Kalonga na kuibamilila na Wayahudi wa Kigiliki, ila wageza kumkoma.
30 Wanhu wamtogole Kilisto viwahulike mbuli zino, wamsola Sauli wamgala Kaisalia, abaho, wamuleka yachole Taliso.
31 Abaho, kipigiti hicho wanhu wamtogole Kilisto wakala mditindiwalo muisi zose za Yudea, Galilaya, na Samalia. Na kubitila Loho wa Mulungu, wageligwa mhiko na kukula mkumnogela Mndewa, na mheta yao yongezeka.

Petulo M'viwambo va Lida na Yopa

32 Petulo viyakalile yozunguluka kila hanhu, kachola kuwatembelela na wanhu wa Mulungu wakalile wokala Lida.
33 Ako kamona munhu imwe twaga jake Enea yakalile yaholole, munhu hiyo kakala yatambalale mulusazi mkipigiti cha milao minane.
34 Petulo kamulongela, “Enea, Yesu Kilisto kokuhonya. Winuke, utandike lusazi lwako.” Baho Enea kenuka.
35 Wanhu wose wakalile Lida na Shaloni wamuwene Enea, wamtogola Mndewa.
36 Kukala na mwanahina imwe mkiwambo cha Yopa twaga jake Tabita, nhegulo yake Mkigiliki Dolikasi, munhu yakalile na sang'hano zinogile na kuwagwelela vinhu wakumbulu.
37 Kipigiti hicho kakala yolumwa, abaho, kadanganhika, na lukuli lwake vilukoshigwe, lwikigwa mdigati da uchana.
38 Kiwambo cha Lida kikala behi na kiwambo cha Yopa, avo wanahina viwahulike kamba Petulo ka mkiwambo cha Lida, wamulagizila wanhu wabili na kumulongela, “Wize mbwisa kumwetu.”
39 Petulo kachola hamoja na hewo, na viyavikile, kagaligwa gati da uchana. Vizuka wose wema behi nayo kuno wolila na kumulagusila ng'hanzu na vivalo viyagwe viyavitendile Dolikasi viyakalile hamoja na hewo.
40 Petulo kawalava kunze wanhu wose, kafugama mavindi, katambika. Abaho, kalugalukila luja ulukuli kalonga, “Tabita, lamuka.” Na heyo kananula meso gake, na viyamuwene Petulo, kenuka kakala.
41 Kamgoga mkono na kumwinula. Abaho, kawakema wanhu wamtogole Kilisto na vizuka, kamwika haulongozi wao kuno yali mgima.
42 Mbuli ino ibwililika muisi yose ya Yopa, na wanhu bwando wamtogola Mndewa.
43 Petulo kagendelela kukala Yopa mazua bwando hakae ha munhu imwe twaga jake Simoni, yakalile msindika mikwembe.

10

Petulo na Kolinelio

1 Ako kudiwambo da Kaisalia kukala na munhu imwe twaga jake Kolinelio, mkulu wa dale da asikali mia wa Loma dikemigwa “Dale da Italia.”
2 Heyo hamoja na wanhu wose wa ng'anda yake wakala wanhu wa nhambiko, na wakala womdumba Mulungu. Kakala yowagwelela vinhu awo wakalile bule vinhu na kumtambikila Mulungu mazua gose.
3 Zua dimwe kamba saa tisa ichungulo kona kinhu mnzozi. Kamona na meso gake msenga wa Mulungu wa kuulanga yomwizila na kulonga, “Kolinelio!”
4 Kolinelio kamulola kuno yokona bwembwe, abaho, kamuuza, “Kuna choni, Mndewa?”
Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamwidika, “Nhambiko zako na nhosa zako zuuwagwelele wakumbulu zivika uchana na kuwa ukumbuso ha Mulungu.
5 Avo uwatume wanhu wachole Yopa wakamkeme munhu imwe twaga jake Simoni yakalile yokemigwa Petulo.
6 Kokala hamoja na Simoni msindika mikwembe, ng'anda yake ya behi na ibahali.”

7 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga viyasegele, Kolinelio kawakema nyakadala zake wabili na asikali imwe yakalile yamnogele Mulungu yakalile yomsang'hanikila heyo.
8 Kawalongela mbuli zose zilawilile, abaho, kawalagiza wachole Yopa.
9 Zua da ikabili mkipigiti cha kamba saa sita viwakalile mmwanza wao, wakwenhukila ikiwambo, Petulo kakwela mkiswili kutambika.
10 Kona nzala ng'hani, kasulukila kinhu cha kuja. Na mandia vigakalile gosasaligwa kapata kigumbizi.
11 Kawona ulanga uvuguka, na kinhu kilingile kamba guo kulu dikala dihumuluswa hasi digogigwe mng'ambu zake nne.
12 Mgati yake kukala na wang'onyo wose wali na migulu mine, waja wotambala na ndege wa kuulanga.
13 Abaho, kahulika dizwi domulongela, "Petulo, lamuka uchinje, uje!"
14 Ila Petulo kalonga, "Bule, Mndewa, nie sinakuja ng'hone ama kinhu chochose kinyolodoke."
15 Dizwi dimulongela mwanza wa ikabili, "Sambiuvikeme ng'hone vinhu vinogezwe na Mulungu."
16 Mbuli ino ilawilila mianza midatu, na baho kija ikinhu kilingile kamba guo kulu kisoligwa kubwela kuulanga.
17 Petulo viyakalile yogelegeza nhegulo ya inzozi ija, waja wanhu watumigwe na Kolinelio walawilila. Wakala wouza kuili ng'anda ya Simoni kuno wemile haulongozi wa ulwivi.
18 Wakemelela, wauza, "Hana muhenza hano yokemigwa Simoni Petulo?"
19 Petulo viyakalile yang'hali yogelegeza nhegulo ya inzozi ija, Loho wa Mulungu kamulongela, "Simoni, hana wanhu wadatu wokuzahila.
20 Avo wime na uhumuluke hasi. Sambiusinhe kuchola hamoja na hewo, kwavija nie iyo niwalagize."
21 Petulo kahumuluka hasi kawalongela, "Nie iyo munhu yumumzahila. Mwiza kuwinza choni?"
22 Waja wanhu walonga, "Kolinelio, mkulu wa dale da asikali mia wa Loma, katulagiza. Ino iyo munhu yalibule uzenzeleganye, munhu yomdumba Mulungu, na yodumbigwa na Wayahudi wose. Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulongela kamba, gweye uchole kung'anda yake giladi yahulike kija chondaulonge."
23 Abaho, Petulo kawabokela na kuwengiza mng'anda na kuwagwelela uwaso haja.

Zua diyagwe Petulo kasonga mwanza hamoja na hewo, na ndugu wayagwe kulawa Yopa wailongoza hamoja na heyo.
24 Zua da ikabili wavika mdiwambo da Kaisalia, ako Kolinelio kuyakalile yowabeta hamoja na ndugu zake na wambwiga zake yaakalile yawagoneke.
25 Petulo viyakalile behi kwingila mng'anda, Kolinelio kam'bokela na kumfugamila mavindi yomtambikila.
26 Ila Petulo kamwinula, kalonga, "Inuka, nie mwenyego na munhu tu."
27 Petulo kagendelela kulonga na Kolinelio, na viyengile mng'anda kajona dale kulu da wanhu wailundiza.
28 Kawalongela, "Mweye movitanga kamba Muyahudi yoyose kagomesigwa na Malagizo ga Musa kuilumba na Mmhazi ama kumtembelela. Ila Mulungu kanizuma kamba sambinimkeme munhu yoyose keha ama kanyolodoka.
29 Vumunikemile, silemile kwiza. Avo nouza, mbuli ilihi yumunikemele?"
30 Kolinelio kedika, "Mazua mane gabitile mkipigiti kamba kikino cha saa tisa, nikala mng'anda yangu nitambika. Baho munhu yakalile yavalile vivalo vinang'hazika kema haulongozi wangu
31 na kulonga, 'Kolinelio! Mulungu kaihulika nhambiko yako na kuzikumbuka nhunza zako ziuwagwelele wakumbulu.
32 Mulagize munhu yachole Yopa ha munhu yokemigwa Simoni yokemigwa Petulo. Heyo kokala muing'anda ya Simoni msindika mikwembe, yokala behi na bahali.'
33 Avo, hima niwalagiza wanhu kumwako, na gweye kutenda goya vuwizile. Avo wose twabaha haulongozi wa Mulungu kutegeleza mbuli yoyose yaakulagize Mndewa utulongele tweye."

Ulonzi wa Petulo

34 Abaho, Petulo kasonga kulonga, “Sambi nivitanga kamba Mulungu halola kihanga cha munhu.
35 Ila wanhu wa isi yoyose womdumba heyo na kutenda ganogile, kowatogola.
36 Moitanga imbuli yaigalile Mulungu ha wanhu wa Islaeli, kuno youpeta Usenga Unogile ugala tindiwalo kubitila Yesu Kilisto, yali Mndewa wa wanhu wose.
37 Mkitanga kija kilawile muisi yose ya Yudea, kusongela Galilaya, Yohana viyeshile kuwapetela wanhu usenga wake wa ubatizo.
38 Mumtanga Yesu wa Nazaleti, vija Mulungu viyamsagule kubitila Loho wa Mulungu na mhiko. Kachola kila hanhu, yotenda mbuli zinogile na kuwahonya wanhu wose wakalile wagogigwe na mhiko za Mwenembago, kwavija Mulungu kakala hamoja na heyo.
39 Tweye twa wasindila wa mbuli zose ziyatendile muisi ya Wayahudi na Yelusalemu. Na hewo wamkoma mkumuwamba mumsalaba.
40 Ila Mulungu kamzusa zua da ikadatu na kumtenda yoneke.
41 Honeke na wanhu wose, ila na wasindila wakalile wasaguligwe na Mulungu. Wasindila awo iwo tweye tukalile tudile na kung'wa hamoja na heyo, viyeshile kuzuka kulawa mkudanganhika.
42 Katulagiza tuwapetele wanhu Usenga Unogile na kusindila kamba Yesu iyo yasaguligwe na Mulungu yawe mulamula wa wanhu wagima na wadanganhike.
43 Wahokozi wose wolava usindila wa mbuli zake, kamba kila munhu yamtogole heyo, vilozo vake vogeligwa kumgongo kubitila twaga jake.”

Wamhazi Wobokela Loho wa Mulungu

44 Petulo viyakalile yang'hali yolonga mbuli zino, Loho wa Mulungu kawahumulukila wanhu wose wakalile woutegeleza uusenga.
45 Wayahudi wamtogole Kilisto wezile hamoja na Petulo wakanganya, avija Wamhazi vivija viwetiligwe nhunza ya Loho wa Mulungu.
46 Kwavija wawahulika wolonga ulonzi wa mkanganyo na kumuyenzi Mulungu. Abaho, Petulo kalonga,
47 “Wanhu wano wabokela Loho wa Mulungu kamba tweye vitubokele. Vino hana munhu yoyose yodaha kuwagomesa sambiwabatizigwe na mazi?”
48 Avo kalagiza kamba wabatizigwe mditwaga da Yesu Kilisto. Abaho, wamuyalalila Petulo yakale na hewo mmazua madodo.

11

Petulo Kopeta Mbuli Ziyatendile mwa Wanhu Wamtogole Kilisto ako Yelusalemu

1 Watumigwa wa Kilisto na wanhu wamtogole Kilisto wakalile muisi yose ya Yudea wahulika kamba Wamhazi na hewo waubokela Usenga wa Mulungu.
2 Avo, Petulo viyacholile Yelusalemu, wanhu wamtogole Kilisto wakalile wengile kumbi wam'bamilila,
3 walonga, “Habali gweye wingile mng'anda ya wanhu walekile kwingila kumbi na kuja na hewo?”
4 Avo, Petulo kasonga kuwasimulila vinhu vose lumosilumosi.
5 “Nikala mdiwambo da Yopa notambika, mhata kigumbizi nyona nzozi. Nyona kinhu kilingile kamba guo kulu dikalile dihumuluswa hasi kulawa kuulanga digogigwe mng'ambu zake nne na dikala dihumulukila hanhu hanikalile.
6 Nidilola goya mgati yake, nyona wang'onyo wa muisi wali na migulu mine, wang'onyo wa kumuhulo, wang'onyo wotambala, na ndege wa kuulanga.
7 Abaho, nihulika dizwi dinilongela, ‘Petulo, gandamuka uchinje, uje!’
8 Ila nie nilonga, ‘Bule, Mndewa, nie sinakuja ng'hone ama kinhu chochose kinyolodoke.’
9 Ila dizwi kulawa kuulanga dinidika mwanza wa ikabili, ‘Sambiukikeme ng'hone ama kinyolodoka kinhu chochose chayakinogeze Mulungu.’
10 Mbuli ino ilawilila mianza midatu, abaho, vinhu vose vikwenhigwa kabili kubwela kuulanga.
11 Kipigiti kikija wanhu wadatu, wakalile watumigwe kumwangu kulawa

Kaisalia, wema kuna ing'anda inikalile nikala.
12 Loho wa Mulungu kanilongela nichole na hewo sambinisinhe. Wandugu wano sita vivija wachola hamoja na nie, twingila muna ing'anda ya ija imunhu yatulagize.
13 Katulongela vija viyamonile msenga wa Mulungu wa kuulanga yemile mng'anda yake na kulonga, 'Mtume munhu yachole Yopa yamgale hano Simoni yokemigwa Petulo,
14 kokugwelela usenga, na kubitila usenga hiwo, gweye hamoja na wanhu wa ng'anda yako yose wokomboligwa.'
15 Na vunisongile kulonga, Loho wa Mulungu kawahumulukila na kukala uchana yao kamba viyatuhumulukile uchana yetu tweye haichanduso.
16 Avo ng'humbuka gaja gayalongile Mndewa kamba, 'Yohana kakala yobatiza na mazi, ila mweye mobatizigwa na Loho wa Mulungu.'
17 Avo kamba Mulungu kaweng'ha nhunza iija iyatugwelele tweye kipigiti vitumtogole Mndewa Yesu Kilisto, nie iyo munhu waki hata nim'bamilile Mulungu?"
18 Viwahulike gano, wanyamala wamuyenzi Mulungu wolonga, "Avo Mulungu kawagwelela hata Wamhazi bazi da kuleka vilozo digala ugima."

Wanhu Wamtogole Kilisto Mdiwambo da Antiokia

19 Avo waja wakalile wapwililike kipigiti cha mgayo ulawilile kipigiti chayakomigwe Stefano wachola isi za kutali za Foinike, Sipulo, na Antiokia woupeta Usenga mwa Wayahudi weiyeka.
20 Ila mmwanza wao wakala wanhu wayagwe kulawa Sipulo na Kilene wachola kudiwambo da Antiokia na kusonga kulongelela na Wagiliki, wowapetela Usenga Unogile wa Mndewa Yesu.
21 Mkono wa Mndewa ukala hamoja na hewo, na wanhu bwando watogola na kugalukila kuyali Mndewa.
22 Mbuli zino zihulikwa na wanhu wamtogole Kilisto wakalile Yelusalemu, avo wamtuma Banaba yachole kudiwambo da Antiokia.
23 Viyavikile na kona vija Mulungu viyawamoteze wanhu, kadeng'ha na kuwagong'ondeza wose wagendelele kukala muikweli ya Mndewa na mioyo yao yose,
24 kwavija heyo kakala munhu yali na moyo unogile yamemile Loho wa Mulungu na nhamanila. Na wanhu bwando wamtogola Mndewa.
25 Abaho, Banaba kachola Taliso kumzahila Sauli,
26 na viyamuwene, kamgala kudiwambo da Antiokia. Avo mmulao wose Banaba na Sauli wakala wokiiting'hanila na wanhu wamtogole Kilisto na kufundiza wanhu bwando ako kudiwambo da Antiokia. Na wanahina baho wasongile kukemigwa Wakilisto haja Antiokia.
27 Muna ikipigiti kino wahokozi kulawa Yelusalemu weza Antiokia.
28 Imwe mmwanza wao yokemigwa Agabo kema na kuhokola kubitila Loho wa Mulungu yolonga kamba nzala mpamanho yogubika ulumwengu wose, na gano galawilila kipigiti Klaudio viyakalile Mndewa.
29 Wanahina waitogolela kulava vinhu kila munhu viyadahile na kuwagwelela wanhu wamtogole Kilisto wakalile wokala Yudea.
30 Wagatenda gano, abaho, wawagwaa Banaba na Sauli wavigale vija viwasangile ha wavyele.

12

Mgayo Ubanzilinze

1 Mkipigiti kiguhi Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso* kawagoga wanhu wayagwe wamtogole Kilisto giladi yawagaze.
2 Kamsola Yakobo, ndugu yake Yohana, na kumkoma na zele.
3 Viyawene kamba mbuli ino iwanogela Wayahudi, kagendelela kumgoga na Petulo. Mbuli zino zilawilila mkipigiti cha Lusona lwa Mikate Ilibule Mela.

* **12:1** ***Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso*** kakala mzukulu wa Mndewa Helode Mkulu.

4 Viyeshile kumgoga Petulo kamgela
mkifungo, kamwika mmakono ga madale
mane ga asikali, na kila dale dikala
na asikali wane, wamwimilize. Helode
kakala yogelegeza kumulava hanze mwa
wanhu kipigiti Ulusona lwa Pasaka†
luhamala.
5 Avo Petulo kemilizwa mding'anda da
kufungila wanhu, ila wanhu wamtogole
Kilisto wagangamala kumtambikila Mu-
lungu sama yake.

Petulo Kofunguligwa Kulawa Mkifungo

6 Ikilo ya kuchela imitondo ya zua
diyalondile Helode kumulava hanze mwa
wanhu, Petulo kakala yawasile hagatigati
ya asikali wabili kuno yafungigwe miny-
olo mibili, na wemilizi wakala wogonelela
wokwimiliza ulwivi lwa iding'anda da
kufungila wanhu.
7 Bahaja msenga wa Mndewa wa
kuulanga kalawilila na mulangaza
umwemwesa muja mdigati, kamkwasa
mulubavu na kumulamusa, abaho, ka-
mulongela, "Inuka mbwisa!" Na bahaja
iminyolo imulagala kulawa mmakono
gake.
8 Abaho, msenga wa Mndewa wa kuu-
langa kamulongela, "Vala vivalo vako na
ng'hwabasa zako." Na Petulo katenda vija
vayalongeligwe. Abaho, msenga wa Mn-
dewa wa kuulanga kamulongela, "Izinge
guo jako unikweleleze."
9 Petulo kamkweleleza mbaka hanze ya
iding'anda da kufungila wanhu, ila kakala
bule nzonzi kamba gaja msenga wa Mn-
dewa wa kuulanga gayatendile gakala
kweli galawilila, kagiza kakala yokona
nzozi.
10 Wadibita dale da asikali da ichan-
duso na dale da asikali wemilizi da ik-
abili na kuvika kuna ulwivi lutendigwe
na mizuma lukalile lulola kudiwambo,
luwavugukila lwenyego na hewo wabita.
Na viwakalile wotembela mnzila ya mdi-
wambo, kedukila ija imsenga wa Mndewa
wa kuulanga kamuleka Petulo.
11 Abaho, Petulo nzonzi zim'bwelela,
kailongela mwenyego, "Sambi nivitanga
kamba Mndewa kamtuma msenga
wake wa kuulanga yanikombole kulawa
mmakono ga Helode na kulawa mgaja
gose gowokala wotamanila Wayahudi
galawilile."
12 Kipigiti kikija zinzonzi vuzim'bwelele,
kachola kung'anda ya Maliamu, ma-
maake Yohana, ayo yakalile na twaga
da ikabili dikemigwa Maluko, ako
wanhu bwando kuwakalile waiting'hane
wotambika.
13 Petulo kalubwenga ulwivi lwa kunze,
na mndele yokemigwa Loda keza kumu-
lola munhu yobwenga ulwivi.
14 Viyategeleze na kudihulika dizwi
da Petulo, kadeng'ha ng'hani kakimbila
kabweleganya bila kuvugula ulwivi na
kuguta yolonga, "Petulo ka halwivi."
15 Wamulongela, "Gweye kuna luwege."
Viyagendelele kugangamiza kamba kweli
Petulo ka halwivi, walonga, "Siku kowa
msenga wa Mulungu wa kuulanga yali
hamoja nayo."‡
16 Ila Petulo kagendelela kubwenga ul-
wivi, na viwavugule ulwivi na kumona
heyo, wakanganya ng'hani.
17 Petulo kawahungila na mkono wake
giladi wanyamale na kuwagondela avija
Mndewa viyamulawilile kulawa md-
ing'anda da kufungila wanhu, kalonga,
"Mulongeleni mbuli zino Yakobo na
wanhu wayagwe wamtogole Kilisto."
Abaho, kasegela kachola hanhu hayagwe.
18 Viivikile imitondo, kukala na
mkomemkome mmwanza wa asikali,
wolonga, "Kinhu chaki kimulawilile
Petulo?"
19 Helode kalagiza wanhu wamzahilile
Petulo kila hanhu ila hawamonile. Avo
kawatuma wanhu wawauze goya waja
iwaasikali, abaho, kalagiza wakomigwe.
Abaho, Helode kasegela Yudea kachola
kukala Kaisalia.

Helode Kodanganhika

20 Helode Agilipa wa ichanduso ka-
wonela lusango wanhu wa miwambo
ya Tilo na Sidoni, avo wanhu wa Tilo
na Sidoni waiduganya hamoja wachole

† **12:4** ***Pasaka*** nhegulo yake *kubita uchana.* ‡ **12:15** Kipigiti kija Wayahudi wakala wogelegeza kamba Mulungu komgwaa kila munhu msenga wake wa kuulanga yamwimilize, na msenga ija kolinga na munhu ija yomwimiliza mkihanga na mkiwiliwili.

kuiting'hana nayo. Avo wamuyalalila Blasto, mkulu wa ng'anda da kindewa da Helode, wachole na heyo ha Helode Agilipa wa ichanduso kumgwila mavindi kwavija isi yao yopata mandia kulawa muisi ya Helode.

21 Zua diwasagule kuiting'hana vidivikile, Helode kavala miguo yake ya kindewa, kakala mkigoda chake cha undewa na kuwapetela wanhu.

22 Wanhu wakala woguta, wolonga, “Dizwi dino da mulungu, na sio dizwi da munhu.”

23 Kwavija Helode hamuyenzile Mulungu, bahaja msenga wa Mndewa wa kuulanga kamtoa, kagwa hasi, kadigwa na masango, na kudanganhika.

24 Ila Usenga wa Mulungu ugendelela kwenela na kukula.

25 Abaho, Banaba na Sauli viwamambukize sang'hano yao, wasegela Yelusalemu, wamsola na Yohana ayo vivija yakalile yokemigwa Maluko.

13

Banaba na Sauli Wosaguligwa na Kutumigwa

1 Mdidale da wanhu wamtogole Kilisto ako kudiwambo da Antiokia kukala na wahokozi na wakulufunzi wakalile wokemigwa Banaba, Simioni yakalile na twaga diyagwe dikemigwa Munhu Mtitu, Lukio munhu wa Kilene, Manaeni yakalile yakulile mding'anda da Mndewa Helode Antipa, na Sauli.

2 Viwakalile womtambikila Mndewa na kufunga, Loho wa Mulungu kalonga, “Nibagulileni Banaba na Sauli sama ya sang'hano iniwakemele.”

3 Avo viwamambukize kufunga na kutambika, wawekila makono gao na kuwatuma.

Ako Sipulo

4 Wabili waja watumigwa na Loho wa Mulungu wabita mkiwambo cha Seleusia, kulawa haja wakwela mmeli wachola kukisiwa cha Sipulo.

5 Viwavikile mdiwambo da Salamisi, waupeta Usenga wa Mulungu mzing'anda za nhambiko za Wayahudi. Yohana, ayo vivija yakemigwe Maluko, kakala na hewo yowataza.

6 Watembela wabita mkisiwa chose mbaka walawilila Pafosi. Haja wam'vika muhawi wa Kiyahudi na muhokozi wa uvwizi yokemigwa Bali Yesu.

7 Yakalile munhu wa behi ng'hani na mkulu wa kisiwa kija yokemigwa Seligio Paulo, yakalile munhu m'bala ng'hani, ayo yagalile usenga ha Banaba na Sauli yolonda kuhulika Usenga wa Mulungu.

8 Ila Elima ija imuhawi, kwavija ino iyo nhegulo ya twaga jake dikemigwa Bali Yesu muulonzi wa Kigiliki, kawabamilila na kugeza kumtenda ija imkulu wa kisiwa yaileme nhamanila ija.

9 Ila Sauli, ayo vivija yakalile yokemigwa Paulo, kamemezwa Loho wa Mulungu kamulola ng'hani Elima

10 na kulonga, “Gweye kwa mwana wa Mwenembago na kwa mdumuka wa vinhu vose vilibule uzenzeleganye. Huleka kuzibulunya mbuli za Mndewa zilibule uzenzeleganye?

11 Avo lusango lwa Mndewa lwa hamoja nagwe, kowa kimbugumbugu, na mkipigiti kidodo hudaha kuwona mulangaza wa zua.”

Bahaja vinyunyu na ziza vimwizila, na kasonga kubabasila yozahila munhu yamgoge mkono yamulongoze.

12 Ija imkulu wa ikisiwa viyagonile gaja galawilile, katogola kwavija kakala yokanganya mafundo ga mbuli za Mndewa.

Ako Kudiwambo da Antiokia Muisi ya Pisidia

13 Abaho, Paulo na wayage wakwela mmeli kulawa Pafosi wachola Pega ili muisi ya Pamfilia, na viwavikile haja, Yohana, ayo vivija yakalile yokemigwa Maluko, kawaleka kabwela Yelusalemu.

14 Kulawa Pega, Paulo na Banaba wagendelela wachola kudiwambo da Antiokia muisi ya Pisidia. Mdizua da Mhumulo wengila mng'anda ya nhambiko wakala hasi.

15 Viwamambukize kusoma Malagizo ga Musa na wahokozi, mkulu wa ing'anda

ya nhambiko katuma munhu kumwao yolonga, “Ndugu zetu, kamba muna mbuli ya kuwagangamiza wanhu, mulonge.”
16 Paulo kenuka na kuwahungila mkono na kulonga, “Mweye wanhu wa Islaeli na mweye wanhu hamuli Wayahudi mumtambikila Mulungu, nhegelezeni!
17 Mulungu wa wanhu wa Islaeli kawasagula wahenga zetu na kawatenda wongezeke kipigiti viwakalile Misili na kuwalava muisi ija na mhiko ng'hulu.
18 Kawazaganya mmilao malongo mane muluwala,
19 na kaibananga mitala saba ya Kanaani na kuwagwelela wanhu zake isi zao kamba uhazi wao.
20 Mbuli zino zose zisola kamba milao mia nne na malongo matano.

“Vugabitile gano, Mulungu kawagwelela walamula mbaka kipigiti cha muhokozi Samweli.
21 Abaho, wanhu walonda mndewa, na Mulungu kawagwelela Sauli mwanage Kishi, wa mtala wa Benjamini, yakalile yatawale milao malongo mane.
22 Viyamsegeze Sauli, kamtenda Daudi yawe mndewa wao. Mulungu kalonga vino yomulonga Daudi, ‘Nimpata Daudi mwana wa Yese, munhu inimnogele, yondayagatende gose ganimulonda heyo yagatende.’
23 Kulawa mulukolo lwa munhu ino Mulungu kamgala Mkombola, Yesu, muisi ya Islaeli, kamba viyekile kilagano.
24 Yesu viyakalile hanasonga sang'hano yake, Yohana kaupeta usenga wa kuleka vilozo na kubatizigwa mwa wanhu wose wa Islaeli.
25 Yohana viyamambukize sang'hano yake, kalonga, ‘Mweye mokwagiza nie iyo munhu yalihi? Nie sio munhu ija imumtamanila kwiza, ila heyo kokwiza hachugu changu, ayo ng'hwabasa zake nie silondigwa kuzifungula.’

26 “Ndugu zangu, wana wa Ablaham, na mweye wanhu mumtambikila Mulungu mulekile kuwa Wayahudi, usenga uno wa ukombola tugaliligwa tweye!
27 Wanhu wa Yelusalemu na wakulu zao wa isi hawamtangile Yesu ama kuzitanga mbuli za wahokozi. Hata avo mkumtagusa Yesu kudanganhika, wazitenda mbuli zino za wahokozi ziwosoma Mazua gose ga Mhumulo zivikile.
28 Hata kamba hawonile kilamso kimulumbile heyo kudanganhika, wamulongela Pilato yamtaguse ifa.
29 Viwamambukize kutenda mbuli zose zayandikiligwe heyo, wamuhumulusa hasi kulawa mumsalaba na kumtambalika mdipanga.
30 Ila Mulungu kamzusa kulawa mkudanganhika,
31 na mazua bwando kakala yokoneka na awo wakalile wotembela nayo kulawa Galilaya mbaka Yelusalemu. Awo sambi iwo wasindila mwa wanhu wa Islaeli.
32 Tuwagalila Usenga Unogile awo Mulungu uwailagane na wahenga zetu,
33 katuvikizila tweye, wana zao, mkumzusa Yesu. Vivija, kamba vija viyandikigwe mzabuli ya ikabili ilonga,

‘Gweye iyo Mwanangu,
lelo nigaluka Tataako.’*

34 Ikweli ya kamba, Mulungu kamzusa Yesu kulawa mkudanganhika, sambiyadanganhike kabili, ilongwa muna zimbuli zino,

‘Nowagwelela motelo zing'alile na za kweli
ziniilagane na Daudi.’†

35 Avo vivija kalonga mzabuli iyagwe,

‘Humuleka Munhu wako Yang'alile yolele mdipanga.’‡

36 Kwavija Daudi viyamalile kusang'hanikila mbuli za Mulungu mwa wanhu wa mulelo wake mwenyego, kadanganhika, kazikigwa hamoja na wahenga zake, na lukuli lwake lolela mdipanga.
37 Ila munhu ija Mulungu iyamzusile holile.
38 Avo, ndugu zangu, mbuli ino na itangike kumwenu kamba mkubitila Yesu mpeteligwa kugeligwa kumgongo kwa vilozo.

* **13:33** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7. † **13:34** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 55:3. ‡ **13:35** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 16:10.

39 Mkubitila Yesu iino, kila munhu yotogola kosegezelwa vilozo vose, vija havidahike kusegezigwa na Malagizo ga Musa.
40 Avo teganyeni, gaja gandikigwe mkitabu cha wahokozi sambigawalawilile mweye.
41 'Loleni mweye mtenda mzihaka, kanganyeni na mdanganhike!
Kwavija mmazua genu, nosang'hana sang'hano,
sang'hano ayo yondamuleke kuitogola,
hata kamba munhu yahawalongela!'§"

42 Paulo na Banaba viwakalile wolawa hanze, wanhu wawayalalila wazilonge mbuli zino kabili Mdizua diyagwe da Mhumulo.
43 Mting'hano wa ing'anda ya nhambiko vuuigolile, Wayahudi bwando na waja Iwamhazi watogole kuwa Wayahudi wawakoleleza Paulo na Banaba. Paulo na Banaba wawayalalila wagendelele kukala mngekewa ya Mulungu.
44 Zua diyagwe da Mhumulo, wanhu behi na wose wa mdiwambo dija waiting'hana kutegeleza Usenga wa Mndewa.
45 Ila Wayahudi viwawene bwando da wanhu, wona migongo, wasonga kulonga mbuli za ufukuzi, kuno wozibeza mbuli zoyokala yolonga Paulo.
46 Abaho, Paulo na Banaba wose wabili wenula dizwi walonga bila kidumbo wolonga, "Ilondigwa kamba, Usenga wa Mulungu ulondigwa tanhu upetigwe kumwenu. Ila muulema na kulamula mwemwe wenyego kukala kutali na ugima wa digunge, avo tweye sambi towahindukila Wamhazi.
47 Kwavija Mndewa katushulutiza tweye yolonga,
'Niwatenda mweye muwe mulangaza wa Wamhazi,
avo muugale ukombola mbaka kuuwishilile ulumwengu.'* "

48 Wamhazi viwahulike mbuli zino, wadeng'ha na kuuyenzi Usenga wa Mndewa, na wose wasaguligwe sama ya ugima wa digunge wamtogola Kilisto.
49 Avo Usenga wa Mndewa wenela muisi ija yose.
50 Ila Wayahudi wawaswagiza watwanzi wali na matwaga wakalile womdumba Mulungu na wakulu wa idiwambo. Na hewo kawagaza Paulo na Banaba na kuwawinga, wawalava hanze ya isi ija.
51 Avo wakung'unha timbwisi dikalile mmagulu gao mkuwadukumiza na kuchola Ikonio.
52 Na wanahina wa mdiwambo da Antiokia wakala wamemile deng'ho na Loho wa Mulungu.

14

Ako Ikonio

1 Mbuli zizija zilawilila ako kudiwambo da Ikonio. Paulo na Banaba wengila muna ing'anda ya nhambiko ya Wayahudi na kulonga bila kudumba, na Wayahudi bwando na Wamhazi wamtogola Mndewa.
2 Ila waja Wayahudi walemile kumtogola Mndewa wawaswagiza Wamhazi na kuzigela usungu ngelegeza zao giladi wawaleme Paulo na Banaba.
3 Avo wakala haja kipigiti kitali woupeta Usenga wa Mndewa bila kudumba, na Mndewa kailagusa mmbuli ya ngekewa yake mkulava bule vilaguso na mikanganyo itendeke kubitila hewo.
4 Ila wanhu wa idiwambo dija wakala waigolile. Wayagwe wakala ng'ambu ya Wayahudi, na wayagwe ng'ambu ya watumigwa wa Kilisto.
5 Kukala na zundo, ditendigwe na Wamhazi na Wayahudi na wakulu zao, da kuwatendela ukaini na kuwatoa na mabwe.
6 Ila watumigwa wa Kilisto wazimanya mbuli zija, avo wakimbilila Listila na Delibe, miwambo ya Likaonia, na isi ziwazunguluke,
7 na haja wagendelela kuupeta Usenga Unogile.

Ako Listila na Delibe

§ **13:41** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 1:5.
* **13:47** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:6.

8 Kuja Listila kukala na munhu imwe
yakalile mbetembete songela hayavum-
buke, na kakala hadahile kutembela hata
mwanza umwe.
9 Kamtegeleza Paulo viyakalile yolonga.
Paulo kamulola ng'hani, kona kamba
kakala na nhamanila ya kuhonyigwa,
10 avo Paulo kenula dizwi yolonga, “Ima
na magulu gako!” Bahaja ija imunhu
kazumha na kusonga kutembela.
11 Wanhu viwonile gaja gayatendile
Paulo, waguta muulonzi wa Kilikaonia,
“Miungu ilumbile kamba wanhu ituhu-
mulukila!”
12 Banaba wamkema Zeu, na Paulo
wamkema Helime, kwavija kakala iyo
yolonga mbuli zose.
13 Mkulu wa nhambiko wa mzimu
ukemigwa Zeu, ayo ng'anda yake ikalile
hanze ya idiwambo, kagala ng'ombe na
mkungo wa malua halwivi lwa idiwambo,
heyo na ididale da wanhu walonda
kuwalavila nhosa watumigwa wa Kilisto.
14 Ila watumigwa wa Kilisto Banaba na
Paulo viwahulike gano, wadega vivalo
vao na hima walopola walawa hanze
na kukimbilila hagatigati ya didale da
wanhu, abaho, wenula dizwi walonga,
15 “Mweye wanhu, habali mtenda
mbuli zino? Tweye vivija twa wanhu
tu kamba mweye! Tuwagalila mw-
eye Usenga Unogile, tuwalongela mweye
mgaluke kulawa mmbuli zino zilibule
kinhu na mmuhindukile Mulungu yali na
ugima, yalumbile ulanga na isi na bahali
na vinhu vose vili himo.
16 Umwaka Mulungu kawaleka wanhu
wose wachole mnzila zao wenyego.
17 Hata avo kalagusa usindila wa kula-
gusa vija viyakalile baho. Kawalagusila
mweye unozi wake mkuwagwaa mvula
kulawa kuulanga na ndigwa mmisimu
yake, kawagwaa mandia bwando na
kuwamemeza ndeng'ha mmioyo yenu.”
18 Hamoja na mbuli zino ikala vi-
dala kudizuila ididale da wanhu sambidi-
walavile nhosa.
19 Ila Wayahudi kulawa mdiwambo da
Antiokia na Ikonio weza haja na kudiswa-
giza ididale da wanhu. Abaho, wamtoa
na mabwe Paulo, wam'bulula, wamulava
hanze ya idiwambo, wagiza kadangan-
hika.
20 Ila wanahina viwamzunguluke,
kenuka na kubweleganya mgati ya
idiwambo. Imitondo iyagwe heyo na
Banaba wasegela wachola Delibe.

Kubweleganya Mdiwambo da Antiokia Muisi ya Silia

21 Waupeta Usenga Unogile mdiwambo
dija na kuwapata wanahina bwando,
abaho, wabweleganya wachola Listila,
Ikonio, na kudiwambo da Antiokia.
22 Haja wawagangamiza imioyo
wanahina na kuwagong'ondeza kamba
wagendelele kukala muinhamanila,
wolonga, “Tolondigwa tubitile migayo
bwando kileka mana twingile Muundewa
wa Mulungu.”
23 Paulo na Banaba wawasagulila
wavyele mmadale gose ga wanhu wamto-
gole Kilisto. Na mkutambika na kufunga
waweka mmakono ga Mndewa mwa ayo
nhamanila yao muikalile.
24 Abaho, wabitila Pisidia wengila Pam-
filia,
25 na viwaupetile Usenga Unogile kuja
Pega, wachola Atalia,
26 kulawa Atalia wabweleganya mdi-
wambo da Antiokia, ahaja hawawek-
ile mngekewa ya Mulungu sama ya
sang'hano ija iwamambukize.
27 Viwavikile wawakema hamoja
wanhu wamtogole Kilisto na kuwalongela
mbuli zose Mulungu ziyatendile kubitila
hewo na vija viyawavugulile Wamhazi
lwivi lwa nhamanila.
28 Wakala haja mazua bwando na
wanahina.

15

Mting'hano ako Yelusalemu

1 Weza wanhu kulawa Yudea wakala
wowafundiza wanhu wamtogole Kilisto,
wolonga, “Kamba hamwingile kumbi
kamba viyafundize Musa, havidahika
mweye kukomboligwa.”
2 Mbuli ino iwatenda Paulo na Ban-
aba waibamilile nao na kuiuzagiza nao
ng'hani. Avo Paulo na Banaba wasag-
uligwa, hamoja na wanhu wayagwe

wamtogole Kilisto, wachole Yelusalemu ha watumigwa wa Kilisto na wavyele wakawauze mbuli ino.

3 Wanhu wamtogole Kilisto wawatuma, na viwakalile wochola kubitila Foinike na Samalia, wawalongela avija Wamhazi viwautogole Usenga wa Mndewa. Mbuli zino ziwatenda wanhu wose wamtogole Kilisto wadeng'he ng'hani.

4 Viwavikile Yelusalemu, wabokelwa na wanhu wamtogole Kilisto, watumigwa wa Kilisto, na wavyele. Wawasimulila gose gayatendile Mulungu kubitila hewo.

5 Abaho, wanhu wayagwe wamtogole Kilisto wakalile ng'ambu ya Mafalisayo wema na kulonga, "Wamhazi wolondigwa wengizigwe kumbi na wagawinze Malagizo ga Musa."

6 Watumigwa wa Kilisto na wavyele waiting'hana wailole goya mbuli ino.

7 Viwagendelele ng'hani kulongelela, Petulo kenuka na kuwalongela, "Ndugu zangu, movitanga kamba mazua gabitile Mulungu kanisagula nie kulawa mmwanza wenu niwapetele Wamhazi Usenga Unogile giladi wahulike na watogole.

8 Na Mulungu, yoitanga mioyo ya wanhu, kalagusa kamba kawatogola mkuwagwelela Loho wake, kamba viyatendile kumwetu.

9 Mkuing'aliza mioyo yao na nhamanila, katutenda tweye na hewo tuilinge.

10 Avo habali mulonda kumgeza Mulungu mkuwekila wanahina nila msingo ayo wahenga zetu ama tweye hatuidaha kuipapa?

11 Si vivo! Totogola kamba tokomboligwa kubitila ngekewa ya Mndewa wetu Yesu, kamba vija hewo viwokomboligwa."

12 Wanhu wose waiting'hane haja wanyamala, wawategeleza Paulo na Banaba viwakalile wowalongela vilaguso na mikanganyo Mulungu iyatendile mwa Wamhazi kubitila hewo.

13 Viwamambukize kulonga, Yakobo kalonga, "Ndugu zangu, nhegelezeni!

14 Simoni Petulo katusimulila avija tanhu Mulungu viimnogele kuwasola wanhu kulawa mwa Wamhazi sama ya twaga jake.

15 Mbuli za wahokozi zoigondanya na mbuli ino kamba vizandikwe,

16 'Zihamala mbuli zino, nobweleganya,
na kudizenga kabili hema da Daudi dikalile digwile.
Nodizenga chusa haja hadibanangigwe, na kudinula.

17 Avo wanhu wose wasigale wamzahile Mndewa,
hamoja na Wamhazi wose, awo wakemigwe mtwaga jangu,
kolonga Mndewa yatendile mbuli zino,'*

18 zitangigwe songela mwaka.

19 "Avo, vino vivo nilamule kamba, sambituwagaze Wamhazi wamtogole Mulungu,

20 ila tuwandikile kamba wakale kutali na vakuja vilavigwe nhosa ha miwegu, ugoni, kuja nyama ifile mkubotigwa, na kuja na kung'wa mulopa.

21 Kwavija Musa kapetwa m'viwambo vose songela mwaka na mwaka, na mbuli zake zisomigwa mzing'anda za nhambiko Mmazua gose ga Mhumulo."

Lupwilili Lwandikiligwe Wamhazi Wamtogole Kilisto

22 Abaho, watumigwa wa Kilisto na wavyele na wanhu wose wamtogole Kilisto walamula kuwasagula wanhu kulawa mmwanza wao, wawatume wachole kudiwambo da Antiokia hamoja na Paulo na Banaba. Avo wawasagula wanhu wabili, Yuda, yakalile na twaga da ikabili dikemigwa Balisaba, na Sila, wakalile vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto.

23 Wawagwelela na lupwilili luno lwandikigwe vino,

"Tweye watumigwa wa Kilisto na wavyele, wandugu zenu, ha Wamhazi wamtogole Kilisto ako kudiwambo da Antiokia, na muisi za Silia na Kilikia. Towalamsa.

24 Tuhulika kamba kuna wanhu walawa kunze ya gaja gatufundize bila

* **15:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha AMOSI 9:11-12.

kulongeligwa na tweye walonga mbuli za kuwagaza na kuzizungulusa ngelegeza zenu,
25 avo wose tuitogolela kuwasagula wanhu tuwatume kumwenu na wambwiga zetu wanogelwa Banaba na Paulo,
26 wauhonzile ugima wao sama ya Mndewa wetu Yesu Kilisto.
27 Avo tuwatuma Yuda na Sila awo wenyego wowalongela na mulomo wao mbuli zino zitwandike.
28 Imnogela Loho wa Mulungu na tweye sambituwadikwe kinhu kiyagwe chochose hanze ya malagizo gano,
29 kamba muleke kuja vakuja vilavigwe nhosa ha miwegu, muleke kuja na kung'wa mulopa, muleke kuja nyama ibotigwe, na muleke ugoni. Kamba muhainega na vinhu vino, motenda goya. Tokiibona."
30 Waja wanhu watumigwa wachola kudiwambo da Antiokia, viwavikile wawakema hamoja wanhu wamtogole Kilisto na kuwagwelela ulupwilili.
31 Wanhu viwalusomile, wadeng'helela sama ya Usenga uja wa kugangamiza.
32 Yuda na Sila wakala wahokozi walonga mbuli bwando za kuwagangamiza na kuwagela mhiko wanhu wamtogole Kilisto.
33 Wakala haja kipigiti kiguhi, abaho, wanhu wamtogole Kilisto wawabweza na tindiwalo ha awo wawatumile.
34 Ila Sila kanogelwa kukala haja.
35 Ila Paulo na Banaba wasigala mdiwambo da Antiokia, hamoja na wanhu wayagwe bwando wafundiza na kuupeta Usenga wa Mndewa.

Paulo na Banaba Woigola

36 Mazua madodo hamwande Paulo kamulongela Banaba, "Na tubweleganye kuchugu tuwatembelele wanhu wose wamtogole Kilisto m'viwambo vose kutuupetile Usenga wa Mndewa tukawalole vija vowogendelela."
37 Banaba kalonda kumsola Yohana, yakalile na twaga diyagwe dikemigwa Maluko, wachole wose,
38 Ila Paulo kalema kwavija Yohana vivija yokemigwa Maluko kakala yawalekile Pamfilia na kulema kugendelela na hewo msang'hano.
39 Avo wakala wokiibamililа ng'hani mbaka waigola. Banaba kamsola Maluko wengila mmeli na kuchola Sipulo.
40 Ila Paulo kasagula kuchola na Sila, na wanhu wamtogole Kilisto wawatambikila wachole na ngekewa ya Mulungu.
41 Kachola kubitila isi za Silia na Kilikia yowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto.

16

Timoteo Koilumba na Paulo na Sila

1 Paulo kavika Delibe na Listila, kuyakalile yokala mwanahina imwe yakemigwe Timoteo. Kakala mwana wa mtwanzi wa Kiyahudi Yamtogole Kilisto, ila tataake kakala Mgiliki.
2 Wanhu wamtogole Kilisto wa Listila na Ikonio wanogezwa ng'hani na Timoteo.
3 Paulo kamulonda Timoteo yachole nayo mmwanza wake, kamsola kamwingiza kumbi sama ya Wayahudi wakalile wokala hiko, kwavija wose wavitanga kamba tataake kakala Mgiliki.
4 Viwakalile wobita mmiwambo ija, wawagwaa wanhu malagizo galavigwe na watumigwa wa Kilisto na wavyele wa hiko Yelusalemu, giladi wagagoge.
5 Avo wanhu wamtogole Kilisto wagendelela kugangamala muna inhamanila, na kila zua mheta yao yongezeka.

Nzozi ya Paulo ako Tiloa

6 Paulo na wayage wabitila muisi ya Fligia na Galatia, kwavija Loho wa Mulungu kawagomesa sambiwaupete Usenga wa Mulungu muisi ya Asia.
7 Viwavikile muimbaka ya isi ya Misia, wageza kuchola isi ya Bitinia, ila Loho wa Yesu kawagomesa.
8 Avo, wabitila Misia, wahumuluka mbaka mdiwambo da Toloa.
9 Mkipigiti cha ikilo Paulo kona nzozi. Kamona munhu wa isi ya Makedonia kema na kumuyalalila yomulongela, "Wize Makedonia ukatutaze!"
10 Paulo viyaiwene nzozi hiyo, kipigiti kikija tuisasala kuchola Makedonia, kwavija Mulungu katukema tuwapetele Usenga Unogile.

Ako Filipi

11 Kulawa Toloa tuloka na meli dimwe
kwa dimwe mbaka Samotilake, imitondo
yake tuvika Neapoli.
12 Kulawa haja tuchola mbaka Filipi,
wambo kulu muisi ya Makedonia, dikalile
koloni da Waloma. Tukala haja mazua
madodo.
13 Mdizua da Mhumulo tulawa hanze ya
ulwivi lwa idiwambo tuchola kumgwazo
wa ulwanda, kutugelegeze kamba ako
kukala na hanhu ha kutambikila. Tukala
hasi na kulongelela na watwanzi wakalile
wailundize haja.
14 Mtwanzi imwe yakemigwe Lidia,
yakalile yochuluza vivalo va hela bwando
kulawa mdiwambo da Tiatila, yakalile
yomtambikila Mulungu, katutegeleza.
Mndewa kauvugula moyo wake,
kagabokela gaja gakalile golongigwa na
Paulo.
15 Heyo na wanhu wa kung'anda yake
viwabatizigwe, katugoneka yotuyalalila
yolonga, "Ihawa munyona kamba
nie nimtogola Mndewa, izoni mkale
mng'anda yangu." Abaho, katunanahila
tuchole.

Paulo na Sila Mkifungo ako Filipi

16 Zua dimwe vitukalile tochola hanhu
ha kutambikila, tumting'hana nyakadala
wa kitwanzi yakalile na kinyamkela wa
ulaguzi. Nyakadala hiyo kakala yowag-
welela hela bwando wakulu zake kulawa
mzisang'hano zake za ulaguzi.
17 Mndele ino kamuwinza Paulo na
tweye, kenula lwangi kalonga, "Wanhu
wano wawo watumigwa wa Mulungu
Mkulu Ng'hani! Wowapeteleni nzila ya
kukomboligwa!"
18 Na katenda vino mmazua bwando,
ila Paulo kona lusango, kahinduka na
kumulongela ikinyamkela, "Mtwaga da
Yesu Kilisto, nokulonda umulawe mndele
ino!" Na kipigiti kikija ija ikinyamkela
kamulawa.
19 Iwakulu zake viwawene kamba
tamanilo jao da kupata hela dimala,
wawagoga Paulo na Sila na kuwakwek-
wesa mbaka kuna disoko haulongozi wa
wanhu wali na udaho.
20 Wawagala ha walamula walonga,
"Wambo jetu dibanangigwa sama ya
Wayahudi wano.
21 Wozipeta nzoela zigomesigwe na
malagizo getu kuzibokela ama kuziwinza,
kwavija tweye twa wenekae wa Loma."
22 Dale da wanhu dikiilumba na
kuwavamhila, na iwalamula walagiza
wavuligwe vivalo vao, abaho, walan-
higwe mbalati.
23 Viweshile kuwalanha ng'hani,
wawagela mkifungo, na mwimilizi
wa ing'anda ya kifungo kalagizigwa
yawemilize goya.
24 Na heyo viyabokele ndagizi ino,
kawagela mdigati da mng'anda, na
kuwadaza gamagulu na mhikwi.
25 Viivikile kilo kikulu Paulo na Sila
wakala wotambika na kumwimbila Mu-
lungu nyila za kumtogola, na wanhu
wayagwe wakalile wafungigwe na hewo
wakala wowategeleza.
26 Bahaja ulawilila mgudemo mkulu wa
isi, hata msingi wa ing'anda ya kifungo
utigisika. Baho nyivi zose za ing'anda
ya kifungo zivuguka, na minyolo ikalile
iwafungile ikongoloka.
27 Ija imwimilizi wa ing'anda ya ki-
fungo kalamuka, na viyawene zinyivi za
ing'anda ya kifungo zivuguka, kasomola
zele jake na kulonda kukiikoma kwavija
kagelegeza kamba wanhu wakalile mki-
fungo wakimbila.
28 Ila Paulo kenula dizwi kalonga, "sam-
biuikome mwenyego! Tweye tose twa
bahano!"
29 Viyamkemile munhu yagale viwenge,
ija imwimilizi wa ing'anda ya ikifungo
kakimbilila mng'anda, kailagaza haulon-
gozi wa gamagulu ga Paulo na Sila kuno
yogudema.
30 Abaho, kawalava hanze kawauza,
"Wandewa, nhendeze giladi nikom-
boligwe?"
31 Wamwidika, "Mtogole Mndewa Yesu,
kokomboligwa gweye na wanhu wali
mng'anda yako."
32 Abaho, wampetela Usenga wa
Mndewa, heyo na wanhu wose wali
mng'anda yake.

33 Kipigiti kikija cha ikilo ija imwimilizi kawasola Paulo na Sila kawasuluza vilonda vao, baho heyo na wanhu wose wali mng'anda yake wabatizigwa.
34 Kawasola, kawagala kung'anda yake, na kuwagwelela mandia. Heyo na wanhu wose wali mng'anda yake wadeng'ha ng'hani, kwavija wamtogola Mulungu.
35 Imitondo iyagwe, walamula wawalagiza wakulu wa asikali wa Loma, walonga, "Walekeseni waja wanhu wachole."
36 Ija imwimilizi wa ing'anda ya kifungo kamulongela Paulo, "Walamula walagiza kamba mulekesigwe. Avo, laweni hanze, mchole mditindiwalo."
37 Ila Paulo kawalongela iwakulu wa asikali, "Hatutendile mbuli yoyose ihile, ila watutoa haulongozi wa wanhu, na kutugela mkifungo kamba tweye twa wenekae wa wambo da Loma. Na sambi wolonda kutulava mkifiso. Bule! Leka weze watulekese wenyego."
38 Wakulu wa asikali wawalongela walamula mbuli zino, na hewo viwahulike kamba Paulo na Sila wakala wenekae wa Loma, wadumba.
39 Weza wawayalalila, na viweshile kuwalava hanze, wawalongela wahalawe mdiwambo dija.
40 Paulo na Sila viwalawile mkifungo, wachola hakae ya Lidia, viweshile kuiyona na wanhu wamtogole Kilisto, wawagangamiza, abaho, wachola.

17

Paulo Koupeta Usenga Unogile ako Kudiwambo da Tesalonike

1 Paulo na Sila viwabitile m'viwambo va Amfipolia na Apolonia, wavika Tesalonike, kukalile na ng'anda ya nhambiko ya Wayahudi.
2 Paulo, kamba viyatendaga, kengila mng'anda ya nhambiko, mkipigiti cha Mazua madatu ga Mhumulo kalongelela na Wayahudi kulawa Mzinyandiko Zing'alile,
3 kawapetela na kuwalagusila kamba Kilisto kagazigwa na kuzuka kulawa mkudanganhika. Paulo kalonga, "Yesu, ino iniwapetele mweye mbuli zake, iyo Kilisto."
4 Wayahudi wayagwe watogola na kuilumba na Paulo na Sila, watenda mheta ya Wagiliki wamdumbile Mulungu iwa ng'hulu, na watwanzi bwando wali na udaho.
5 Ila Wayahudi wona migongo, wawasola wanhu wehile kulawa mdisoko, watenda dale na kusonga kutenda mbuli zihile mdiwambo. Waivamhila ng'anda ya Yasoni, kuno wowazahila Paulo na Sila giladi wawagale haulongozi wa didale da wanhu.
6 Ila viwawahonyile, wamkwekwesa Yasoni na wanhu wayagwe wamtogole Kilisto haulongozi wa iwakulu wa idiwambo, walonga, "Wanhu wano wagala ndwagi muulumwengu wose na sambi wa hano,
7 na Yasoni kawagoneka hakae yake. Wose watenda mbuli zilemigwe na malagizo ga Kaisali,* wolonga kamba hana mndewa iyagwe, yokemigwa Yesu."
8 Viwahulike vino, wakulu wa idiwambo na ididale da wanhu wenula hebohebo kulu.
9 Wawatoza hela Yasoni na wayage, abaho, wawalekesa wachole.

Paulo na Sila ako Kudiwambo da Beloya

10 Viivikile ikilo, wanhu wamtogole Kilisto wawatuma Paulo na Sila ako Beloya. Viwavikile hiko, wengila muna ing'anda ya nhambiko.
11 Wanhu wa hiko wakala wana sulukila za kuifundiza kubanza wanhu wa Tesalonike. Waubokela goya uja usenga mmioyo yao, na mazua gose wakala wozigelegeza ng'hani Zinyandiko Zing'alile, giladi wone kamba zija zilongigwe na Paulo na Sila zikala mbuli za kweli.
12 Wanhu bwando mmwanza wao watogola, ng'haning'hani watwanzi wali na matwaga na wambigalo bwando wa Kigiliki.
13 Wayahudi wa Tesalonike viwahulike kamba Paulo koupeta Usenga wa Mulungu ako Beloya, wachola hiko na ku-

* **17:7** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

songa kutenda kiyahiyahi na kudivuluga didale da wanhu.
14 Bahaja wanhu wamtogole Kilisto wamtuma Paulo yachole mhwani, ila Sila na Timoteo wasigala Beloya.
15 Waja iwanhu wakalile womsindikiza Paulo wamgala mbaka Atene, abaho, wabwela na ndagizi kulawa ha Paulo kamba Sila na Timoteo wamuwinze mbwisa.

Paulo Mdiwambo da Atene

16 Paulo viyakalile Atene yowabeta Sila na Timoteo, moyo wake ugevuzika ng'hani, viyonile wambo hijo vidimemile miwegu.
17 Kakala yokiibamilila na Wayahudi na wanhu wayagwe wakalile womnogela Mulungu muna ing'anda ya nhambiko, na mazua gose kakala yokiibamilila hadisoko hamoja na wanhu wose wakalile hano.
18 Vivija wanhu wayagwe wawinzile mafundo ga Waepikulio na Wastoiki wambamilila. Wayagwe walonga, "M'bozi ino kolonda kulonga choni?" Na wayagwe walonga, "Kokoneka kamba munhu yozipeta mbuli za mizimu ya wahenza." Walonga vino kwavija Paulo kakala youpeta Usenga Unogile wa Yesu na mbuli ya mzuso wa wanhu.
19 Abaho, wamsola Paulo wamgala ha wakulu wa ikitala cha Aleopago, walonga, "Tolonda kuitanga mbuli ino ya mafundo ga sambi guulonga.
20 Kwavija mbuli ziyagwe zituhulike zigala mkanganyo mmagwiti getu, avo tolonda kuzitanga nhegulo za mbuli zino."
21 Wenekae wose wa Atene na wahenza wakalile hiko waleka sang'hano zao zose ila wakala wosimulila na kutegeleza mbuli za sambi.
22 Paulo kema haulongozi wa ikitala cha Aleopago kalonga, "Wanhu wa Atene, nokona kamba mweye mwa wanhu muigogile dini ng'hani.
23 Vinikalile nizunguluka mdiwambo jenu na kulola goya hanhu hamtambikila, nyona kilingo kimwe cha kulavila nhosa chandikigwa, 'Ha Mulungu yalekile kutangigwa.' Avo, heyo yumumtambikila bila kumtanga, iyo niwapetela mbuli zake.
24 Mulungu yautendile ulumwengu na vinhu vose vili mgati yake, iyo Mndewa wa ulanga na isi, heyo hakala mzing'anda zizengigwe na makono ga wanhu.
25 Heyo hasang'hanikiligwa na makono ga wanhu kamba vija kolonda kinhu kulawa kumwao, kwavija heyo mwenyego iyo yowagwelela wanhu ugima, yowatenda wahumule na kuwagwelela vinhu vose.
26 Kulawa munhu imwe kazitenda ng'holo zose za wanhu giladi wakakale isi yose, vivija kalamula kipigiti kikigwe sama yao na hanhu hondawakale.
27 Mulungu katenda vino giladi wanhu wamzahile, hata mkum'babasababasa, giladi wamone, ila Mulungu halikutali na munhu yoyose mmwanza wetu.
28 Kamba viyalongile munhu imwe,
'Mgati mmwake tweye tokala, totembela,
na towa wagima.'
Kamba watunga nyila zenu wayagwe viwalongile,
'Tweye twa wanage.'
29 Kwavija tweye twa wana wa Mulungu, havilumbile kugelegeza kamba Mulungu yali kuulanga ka kamba zahabu ama zuma ama dibwe, vinhu visongoligwe na kuhambigwa na wanhu.
30 Umwaka Mulungu kakala kamba vija hawonile ubozi uno uwatendile wanhu. Ila sambi kowalagiza wanhu wose wa kila hanhu waleke vilozo vao.
31 Kwavija keka zua dondayawalamule wanhu wose wali muulumwengu bila kulola kihanga cha munhu kubitila munhu imwe yamsagule. Mulungu kawagubulila wanhu wose mbuli ino mkumzusa munhu iyo kulawa mkudanganhika!"
32 Avo viwahulike Paulo yolonga mbuli ya kuzuka, wayagwe wasonga kutenda zihaka, ila wayagwe walonga, "Tolonda tukuhulike mwanza uyagwe mmbuli ino."
33 Avo Paulo kawaleka mkitala, kachola.
34 Wanhu wayagwe wailumba na Paulo, watogola. Mmwanza wao kakala Dionisio yakalile munhu wa kitala cha Aleopago,

na mtwanzi imwe yakemigwe Damali, na wanhu wayagwe.

18

Paulo Mdiwambo da Kolinto

1 Vigamalile gano, Paulo kasegela Atene
kachola kudiwambo da Kolinto.
2 Ako kam'vika Muyahudi imwe twaga
jake Akuila, mwenekae wa isi ya
Ponto, yakalile na kipigiti kiguhi songela
viyavikile kulawa isi ya Italia hamoja
na mtwanzi wake yakemigwe Pilisila,
kwavija Mndewa Klaudio kakala yalagize
kamba Wayahudi wose wasegele wambo
da Loma. Paulo kachola kuwalola,
3 na kwavija hewo wakala wogongo-
manya mahema ga kuguza kamba heyo,
avo Paulo kakala nao, yosang'hanika
hamoja na hewo.
4 Mazua gose ga Mhumulo kakala
yoibamilila na Wayahudi na Wagiliki mz-
ing'anda za nhambiko, yogeza kuwatenda
wamtogolele gaja goyowalongela.
5 Sila na Timoteo viwavikile kulawa
isi ya Makedonia, Paulo kasonga kuu-
peta Usenga Unogile kipigiti chose yolava
usindila ha Wayahudi kamba Yesu iyo
Kilisto.
6 Viwam'bezile na kumuliga, kakung'unha
vivalo vake, kawalongela, “Mulopa wenu
na uwe mmapala genu wenyego! Nie
nabule mbuli haulongozi wa Mulungu.
Songela sambi nowacholela Wamhazi.”
7 Abaho, kahalawa hanhu haja, kachola
hakae ya munhu imwe Mmhazi, twaga
jake Tito Yusto, munhu mwende wa Mu-
lungu. Ng'anda yake ikala ibakane na
ing'anda ya nhambiko.
8 Kilisipo, yakalile mkulu wa ng'anda
ya nhambiko, kamtogola Mndewa hamoja
na wanhu wose wali mng'anda yake,
na wanhu bwando kulawa Kolinto wa-
muhulike Paulo wamtogola Mulungu na
wabatizigwa.
9 Ikilo imwe Mndewa kamulongela
Paulo mnzozi, kalonga, “sambiudumbe,
ila gendelela kupeta, sambiunyamale,
10 kwavija nie mwenyego na hamoja na
gweye, na haduhu munhu yondayadahe
kukuvamhila na kukulumiza, kwavija
mdiwambo dino nnao wanhu bwando.”
11 Avo Paulo kakala hiko mulao umwe
na milenge sita, yowafundiza wanhu
Usenga wa Mulungu.
12 Galio viyakalile mkulu wa isi ya
Akaya, Wayahudi waifunga hamoja,
wamgoga Paulo na kumgala kukitala.
13 Walonga, “Munhu ino kowatenda
wanhu wamtambikile Mulungu muinzila
hailagizwe na malagizo.”
14 Paulo viyakalile behi na kulonga,
Galio kawalongela Wayahudi, “Kamba
mweye Wayahudi muhamtaguse munhu
ino na mbuli ihile ama ya uzenzeleganye,
nihatogole kuwategeleza.
15 Ila avija mbuli ino vuili mbuli ya
mbuza za mbuli na matwaga na mala-
gizo genu wenyego, galoleni mwemwe
wenyego. Nie sidaha kuwa mulamula wa
mbuli zino!”
16 Avo kawawinga walawe mkitala.
17 Abaho, wose wamgoga Sositene,
yakalile mkulu wa ing'anda ya nhambiko
na kumtoa haulongozi wa ikitala. Ila
Galio hasang'hanike na chochose mmbuli
ino.

Mwanza wa Kubwela Mdiwambo da Antiokia

18 Paulo kagendelela kukala mdiwambo
da Kolinto mazua bwando, abaho,
kawalaga wanhu wamtogole Kilisto,
kachola kuisi ya Silia hamoja na Pilisila
na Akuila. Kipigiti hanasegela mdiwambo
da Kenikilea, kabea mvili zake sama ya
kiduilo kiyaiduile.
19 Viwavikile mdiwambo da Efeso,
Paulo kawaleka hiko, heyo kengila muna
ing'anda ya nhambiko, kaibamilila na
Wayahudi.
20 Viwamulondile yakale na hewo
mkipigiti kitali, heyo hanogelwe.
21 Ila viyakalile yowalaga kalonga,
“Ihamnogela Mulungu, nobwela kabili
kumwenu.” Kakwela mmeli kasegela
mdiwambo da Efeso.
22 Viyavikile mdiwambo da Kaisalia,
kachola kudiwambo da Yelusalemu
kuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto,
abaho, kachola kudiwambo da Antiokia.
23 Kakala hiko mazua madodo, abaho,
kasegela kachola yobita kiwambo kimwe

mbaka kiyagwe yobitila isi za Galatia na Fligia, yowagangamiza wanahina wose.

Apolo M'viwambo va Efeso na Kolinto

24 Kipigiti hicho kukala na Muyahudi imwe twaga jake Apolo, munhu wa wambo da Alekizandalia, keza mdiwambo da Efeso. Kakala munhu yali na udaho wa kulonga, na kakala yozitanga goya Nyandiko Zing'alile.

25 Kakala yafundizigwe Nzila ya Mndewa, na kakala yolonga kuno yogangamiza gaja goyolonga, na kuwafundiza wanhu mbuli za Yesu vija vuzilondigwa, ila kaitanga mbatiza ya Yohana iiyeka.

26 Kasonga kulonga bila kudumba muna ing'anda ya nhambiko. Ila Pilisila na Akuila viwamuhulike, wamsola wamgala hakae yao wamsambulila goya Nzila ya Mulungu.

27 Apolo viyalondile kuchola kuisi ya Akaya, wanhu wamtogole Kilisto wamgangamiza, wawandikila lupwilili giladi wanhu wa Akaya wam'bokele. Viyavikile hiko, kawataza ng'hani waja watogole kubitila ngekewa ya Mulungu,

28 kwavija kawahuma Wayahudi haulongozi wa wanhu, kuno yogangamiza kubitila Mzinyandiko Zing'alile kamba Yesu iyo Kilisto.

19

Paulo Mdiwambo da Efeso

1 Apolo viyakalile mdiwambo da Kolinto, Paulo kabitila mziisi za mgati kachola kudiwambo da Efeso. Haja kawavika wanhu wamtogole Kilisto,

2 kawauza, “Vumumtogole Kilisto, mum'bokela na Loho wa Mulungu?” Wamwidika, “Bule, hata kuhulika kamba hana Loho wa Mulungu hatunahulika.”

3 Paulo kawauza, “Vino m'batizigwa ubatizo ulihi?”

Wamwidika, “Ubatizo wa Yohana.”

4 Paulo kalonga, “Ubatizo wa Yohana ukala ubatizo wa kuleka vilozo, yowalongela wanhu wamtogole ija yondayeze hachugu chake, na heyo iyo Yesu.”

5 Viwahulike gano, wabatizigwa mditwaga da Mndewa Yesu.

6 Abaho, Paulo kawekila makono gake, na Loho wa Mulungu kawahumulukila, wasonga kulonga ulonzi wa sambi na kupeta Usenga ulawile ha Mulungu.

7 Mheta yao ikala kamba wambigalo longo dimwe na wabili.

8 Paulo kengila muna ing'anda ya nhambiko na kulonga bila kudumba mkipigiti cha milenge midatu. Kaibamilila na wanhu na kuwatenda wazitogole mbuli za Undewa wa Mulungu.

9 Ila wanhu wayagwe wakala wadala, walema kutogola, na kuilonga vihile Inzila ija haulongozi wa wanhu. Avo Paulo kawaleka, kawasola wanahina na kuibamilila nawo kila imitondo muna dibugano da kufundizila da Tilano.

10 Mbuli zino zigendelela mkipigiti cha milao mibili, avo wanhu wose wa isi ya Asia, Wayahudi na Wagiliki, wauhulika Usenga wa Mulungu.

Wana wa Skeva

11 Mulungu katenda mizonza ya kukanganya kubitila makono ga Paulo,

12 hata vidanga va vivalo va kuihangusila mhome na vivalo viyagwe va sang'hano vilawile mulukuli lwake, wagaliligwa watamu na hewo wahonyigwa, na waja wakalile na vinyamkela viwalawa.

13 Wayahudi wayagwe wakalile wozunguluka kuno na kuno wowinga vinyamkela, wageza kudikema twaga da Yesu mwa awo wavagalwe na vinyamkela, wolonga, “Mtwaga da Yesu, ija yopetigwa na Paulo, nowalagiza mulawe.”

14 Watendile gano wakala wana saba wa Muyahudi imwe, yakalile Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, yakalile yokemigwa Skeva.

15 Ila ija ikinyamkela kawedika, kawalongela, “Yesu nomtanga na Paulo nomtanga, ila mweye mwa wanhu waki?”

16 Abaho, munhu ija yavagaligwe na kinyamkela kawavamhila na kawahuma wose. Na hewo wana wa Skeva wakimbila kulawa muna ing'anda ija kuno wali mwazi na kulumizigwa.

17 Mbuli ino vuitangike na Wayahudi na Wagiliki wakalile wokala mdiwambo da

Efeso, wose wona bwembwe, na twaga da
Mndewa Yesu diyenzigwa.
18 Na wanhu bwando wamtogole Kilisto
weza haulongozi wa wanhu na kuyalalila
mbuli zao zihile ziwatendile,
19 Wanhu bwando, wakalile wahawi,
wagala vitabu vao na kuvisoma moto
haulongozi wa wanhu. Viwapetile mheta
ya zihela zigulile ivitabu vija ivikila
kamba vidanga alufu malongo matano
(50,000) va hela.*
20 Avo Usenga wa Mndewa ubwililika
na ukala na mhiko ng'hani.

Mzahimzahi Mdiwambo da Efeso

21 Vigamalile gano, Paulo kalamula ku-
chola kudiwambo da Yelusalemu mku-
bitila isi za Makedonia na Akaya. Ka-
longa, "Nihavika hiko, vivija nolondigwa
nichole kudiwambo da Loma."
22 Avo, kawatuma Timoteo na Elasto,
wakalile womtaza, wachole Makedonia,
kipigiti heyo viyakalile muisi ya Asia,
mkipigiti kitali kidogo.
23 Kipigiti hicho kulawilila hebohebo
kulu mdiwambo da Efeso sama ya Nzila
ya Mndewa.
24 Kukala na munhu imwe muhunzi
yokemigwa Demetilio, yakalile yotenda
miwegu ya ng'anda ya mulungu wa kit-
wanzi yakemigwe Atemi kulawa mma-
dini ga feza. Sang'hano iwatendile
wasang'hana zake wapate hela bwando.
25 Heyo kawakema hamoja wasang'hana
wose, hamoja na wanhu wayagwe
wakalile wosang'hana sang'hano kamba
hiyo, kawalongela, "Mweye wanhu,
movitanga kamba tweye topata hela
bwando sama ya sang'hano ino.
26 Na molola na kuhulika avija Paulo
viyawaswagize na kuwagiza wanhu
bwando hano Efeso. Na sio tu hano
Efeso ila muisi yose ya Asia. Kolonga
kamba miungu ija itendigwe na makono
ga wanhu si miungu.
27 Sio tu kamba sang'hano yetu ino
yobanangika, ila vivija ng'anda ya mu-
lungu wa kitwanzi yokemigwa Atemi yoz-
abuzwa, na mulungu heyo mwenyego
yotambikilwa muisi yose ya Asia na
ulumwengu mgima, kosegezeligwa ukulu
wake."
28 Viwahulike vino, wagevuzika, wa-
songa kuguta nyangi, wolonga, "Atemi wa
Waefeso iyo mkulu!"
29 Wambo jose dikala mkiyahiyahi.
Wawagoga Gayo na Alistaliko, wenekae
wa Makedonia wakalile mmwanza umwe
na Paulo, na wakimbila nao hamoja
wengila hanhu ha kuchezela.
30 Paulo kalonda kwingila mdidale, ila
wanahina wamgomesa.
31 Wakulu wayagwe wa isi ya Asia,
wakalile wambwiga zake, wamgalila
usenga wamuyalalila kamba sambiyaila-
guse mwenyego mkwingila hanhu ha
kuchezela.
32 Kipigiti hicho wayagwe wakala wob-
watila kino na wayagwe wakala wob-
watila kija, kwavija mting'hano uja ukala
utibuke, hata wanhu behi na wose
mmwanza wao hawakitangile kilamso
cha hewo kuiting'hana hamoja.
33 Wayahudi wamsung'hiza Alek-
izanda haulongozi wa ididale, na
wanhu wayagwe wa mdidale wakala
wom'bwatiza heyo. Avo Alekizanda
kawahungila mkono giladi yaigombele
haulongozi wa ididale da iwanhu.
34 Ila vuwamtangile kamba heyo kakala
Muyahudi, wose hamoja waguta nyangi
mkipigiti cha kamba masaa mabili, wo-
longa, "Atemi wa Waefeso iyo mkulu!"

35 Na mkulu wa ikiwambo viyawanya-
maze wanhu, kalonga, "Mweye wanhu
wa Efeso, munhu yalihi hano yalekile
kuvitanga kamba wambo da Efeso dijo
mwimilizi wa ng'anda ya Atemi mkulu na
wegu jake dilagale kulawa kuulanga?
36 Avija mbuli zino vuzili hazidahika
kubeligwa, molondigwa munyamale,
sambimulopole kutenda kinhu chochose.
37 Wanhu wano imuwagalile hano
hawebile kinhu chochose kulawa
mng'anda ya mulungu ama kumulonga
mulungu wetu mbuli za ufukuzi.
38 Avo, kamba Demetilio na wasang'hana
zake wana mbuli na munhu yoyose, vitala

* **19:19** Maliho ga munhu imwe kipigiti hicho gakala kidanga kimwe cha hela msang'hano ya zua dimwe.

vabaho, na wakulu wa viwambo wabaho,
na wagale mbuli zao hiko wakataguse.
39 Kamba muna mbuli iyagwe imulonda
kuigala, yolamulwa hana ikitala.
40 Kwavija todaha kutagusigwa sama
ya mzahimzahi ulawilile lelo, avija vukili
haduhu kilamso kiloleka chondatukilo-
nge kisongeze mzahimzahi uno."
41 Viyamambukize kulonga gano,
kaulaga umting'hano.

20

Paulo Kochola Makedonia na Ugiliki

1 Mzahimzahi vuumalile, Paulo
kawakema wanahina, na viyamalile
kuwagangamiza na kuwalaga, kasegela
kachola isi ya Makedonia.
2 Kachola kubitila isi zija, kalonga mbuli
bwando yowagangamiza wanhu, haki-
mambukizo, kavika Ugiliki,
3 ako kakala milenge midatu. Viyakalile
yoifunganya kuchola isi ya Silia, kavi-
tanga kamba Wayahudi wakala wamwik-
ile zundo, avo kalamula kubwela mku-
bitila isi ya Makedonia.
4 Kailongoza na Sopata, mwanage Pilo,
kulawa mdiwambo da Beloya, na Alista-
liko na Sekundo kulawa mdiwambo da
Tesalonike, na Gayo kulawa mdiwambo
da Delibe, na Tikiko na Tulofimo kulawa
muisi ya Asia, na Timoteo.
5 Wanhu wano walongola na wotubeta
kudiwambo da Toloa.
6 Vikimalile kipigiti cha Lusona lwa
Mikate Ilibule Mela, tukwela meli kulawa
Filipi, na vigabitile mazua matano, tuvika
Toloa. Ako tukala mazua saba.

Yutiko Kozusigwa Kulawa Mkudanganhika

7 Mdizua da mwanduso* wa wiki, tuit-
ing'hana hamoja giladi tuumogole mkate.
Kwavija Paulo kalonda kuchola imitondo
iyagwe, avo kawapetela wanhu na kugen-
delela kulongelela nao mbaka kilo kikulu.
8 Kukala na viwenge bwando vokwaka
mdigati da uchana haja hatukalile tuit-
ing'hane.
9 Mmhale imwe yakemigwe Yutiko
kakala yakalile mdizonzo da ing'anda
kipigiti Paulo viyakalile yogendelela ku-
longelela. Yutiko kakala yasongile kukuk-
ila mbaka kawasa utulo, avo kalagala hasi
kulawa muigolofa ya ikadatu uchana,
abaho, wamdondola kuno yeshile kudan-
ganhika.
10 Paulo kahumuluka hasi, kamwinamila
na kamkumbatila, kalonga, "Sambim-
gaye, mgima!"
11 Abaho, Paulo kakwela kabili kudigati
uchana, kaumogola mkate kaja, abaho,
kagendelela kulongelela nawo mbaka
ulukwili, abaho, kachola.
12 Wanhu wamsola ija immhale
wamgala hakae yake yali mgima, na
mioyo yao ihozigwa.

Paulo Kolawa Mdiwambo da Toloa Kochola Kudiwambo da Mileto

13 Paulo kasegela haja kachola kudi-
wambo da Aso na magulu, kwavija
kuko yalondile heyo mwenyego tum'bitile
tukamsole, avo tweye tulongola kukwela
meli, tuchola Aso.
14 Viyatuvikile ako Aso, kakwela muna
imeli itukalile, abaho, tuchola mdiwambo
da Mitilene.
15 Kulawa hiko tusonga mwanza, na
zua da ikabili tuvika behi na kisiwa cha
Kio. Na zua da ikadatu tuvika kisiwa cha
Samo, na zua da ikane tuvika Mileto.
16 Paulo kalamula kugendelela na
mwanza wake bila kubitila mdiwambo
da Efeso, giladi sambiyakawilile muisi ya
Asia. Kwavija kakala yosulukila kuvika
Yelusalemu mdizua da Pentekoste kamba
vihadahike.

Paulo Kowalaga Wavyele wa Efeso

17 Kulawa Mileto, Paulo katuma usenga
uchole kudiwambo da Efeso yowakema
wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto
giladi waiting'hane na heyo.
18 Viwavikile kawalongela, "Mwemwe
wenyego movitanga vija ving'halile
na mweye songela zua da mwanduso
vinivikile muisi ya Asia.
19 Nimsang'hanikila Mndewa na wende
mkulu, na mahozi, na migayo ini-
iting'hane nayo kubitila mizundo ya
Wayahudi.

* **20:7** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

20 Movitanga kamba silekile kuwapetela
mweye kinhu chochose kinogile, ila
nifundiza haulongozi wa wanhu na
kulawa ng'anda imwe mbaka ng'anda
iyagwe,
21 niwapetela Wayahudi hamoja na
Wagiliki kamba wamuhindukile Mulungu
mkuleka vilozo na kumtogola Mndewa
wetu Yesu.
22 Na sambi, nochola Yelusalemu, ni-
longozwa na Loho wa Mulungu, sikitanga
chondakinilawilile hiko.
23 Ila Loho wa Mulungu kangwelela
usindila mmiwambo yose kamba kifungo
na migayo vonibeta.
24 Ila siugesa ugima wangu kamba
kinhu cha kuigodela ng'hani, ila no-
gesa kumambukiza mkimbilo wangu na
kumambukiza sang'hano Mndewa Yesu
iyanigwelele nie, sang'hano ya kuupeta
Usenga Unogile uli na ngekewa ya Mu-
lungu.

25 "Na sambi nivitanga kamba, haduhu
munhu yoyose wa kumwenu mmwanza
wa awo inibitile kumwao niupeta Un-
dewa wa Mulungu, yondayanyone nie
kabili.
26 Avo, lelo nowalongela kamba, nie
nabule mbuli mnhaguso ya munhu
yoyose.
27 Kwavija silekile kuwapetela gaja gose
yogalonda Mulungu.
28 Iloleni wenyego kwa wenyego na
mdilole na ididale jose Loho wa Mu-
lungu yawekile mweye mdilole goya.
Muwemilize wanhu wa Mulungu wamto-
gole Kilisto, yawapatile na mulopa wa
Mwanage.
29 Novitanga kamba nie nihasegela, mb-
wizi womwizileni na kuleka kujonela bazi
didale.
30 Hata kulawa mmwanza wenu,
wolawila wanhu wondawalonge mbuli
za uvwizi giladi wawagize wanahina na
kuwatenda wawawinze hewo.
31 Avo muiteganye, mkumbukile kamba
mkipigiti cha milao midatu imisi na ikilo,
silekile kumzuma kila munhu mmwanza
wenu na mahozi.

32 "Na sambi noweka mmakono ga
Mulungu na mmbuli ya ngekewa yake,
yondaiwagangamize na kuwagwelela
uhazi wose awo wang'alizwe.
33 Nie silondile kusola hela ama zahabu
ama vivalo va munhu yoyose.
34 Mweye wenyego movitanga
kamba nisang'hana na makono gangu
mwenyego, giladi mhate vinhu vinilonda
nie hamoja na wayangu inilinao.
35 Mzimbuli zose zino zinitendile
niwalagusila kamba mkusang'hanika
sang'hano ngaga kamba zino, tolondigwa
kuwagwelela vinhu wakumbulu, tukum-
bukile mbuli za Mndewa Yesu mwenyego,
yolonga, 'Vinoga ng'hani kulava, kubanza
kubokela.' "
36 Paulo viyamambukize kulonga gano,
kafugama mavindi hamoja na hewo
wose, katambika.
37 Wanhu wose wamulilila Paulo, na
kumkumbatila na kumnonela.
38 Kiwagelile giogio ng'hani kikala
mbuli zake ziyalongile kamba hawachona
kabili kihanga chake. Abaho, wamsindik-
iza mbaka hana imeli.

21

Paulo Kochola Yelusalemu

1 Vituwalagile na kwingila mmeli, tu-
chola dimwe kwa dimwe tuvika kukisiwa
cha Kosi, na imitondo iyagwe tuchola
kisiwa cha Lode, na kulawa haja tuchola
kukisiwa cha Patala.
2 Hiko tuvika meli ichola isi ya Foinike,
twingila na kuchola.
3 Vituchonile kisiwa cha Sipulo na ku-
bita ng'ambu ya kusi, tugendelela na
mwanza wetu mbaka isi ya Silia. Twiza
kwima mdiwambo da Tilo, aho meli yetu
ikala ihumulusa mizigo.
4 Haja tuwavika wanahina, tukala nao
mazua saba. Mkubitila Loho wa Mulungu
wamuyalalila Paulo sambiyachole kudi-
wambo da Yelusalemu.
5 Ila kipigiti chetu chose cha kukala
haja vukimalile, tusegela na kugendelela
na mwanza wetu. Wanahina wose na
watwanzi zao na wana zao watusindikiza
mbaka hanze ya idiwambo kuna imh-
wani, tufugama mavindi tutambika.
6 Vitumambukize kuilaga, tukwela
muimeli, na hewo wabwela ukae yao.

7 Tugendelela na mwanza wetu
m'bahali kulawa Tilo na kugela nanga
mdiwambo da Tolemai, ako tuwalamsa
wanhu wamtogole Kilisto na kukala na
hewo zua dimwe.
8 Imitondo iyagwe tusegela tu-
chola kudiwambo da Kaisalia twingila
mng'anda ya Filipo yakalile mpeta Usenga
Unogile yakalile mmwanza wa wanhu
saba wasaguligwe kugola mandia.
9 Kakala na wandele wane wakalile
wagane wakalile na nhunza ya uhokozi.
10 Vitukalile haja mazua bwando,
muhokozi imwe yokemigwa Agabo keza
kulawa isi ya Yudea.
11 Keza hatuli tweye kausola mkwiji
wa Paulo kaifunga mwenyego mmakono
na mmagulu gake na umkwiji, na ku-
longa, "Loho wa Mulungu kolonga vino,
'Vino vivo Wayahudi wa Yelusalemu von-
dawamfunge munhu mwene mkwiji uno
na kuwagwelela Wamhazi.' "
12 Vituhulike mbuli zino tweye na
wanhu wakalile haja, tumuyalalila Paulo
sambiyachole Yelusalemu.
13 Abaho, Paulo kedika kalonga, "Kinhu
chaki kimtenda, molila na kunibogoy-
ola umoyo? Kwavija nie niitanda sio
kufungigwa tu ila hata kudanganhikila
Yelusalemu sama ya twaga da Mndewa
Yesu."
14 Avija viyalemile kututegeleza, tunya-
mala, ila tulonga, "Gaja goyolonda Mn-
dewa gatendeke."
15 Vugamalile mazua gano, tuisasala na
kusonga kuchola Yelusalemu.
16 Wanahina wayagwe kulawa Kaisalia
vivija wachola hamoja na tweye, watu-
gala kung'anda ya Mnasoni ako ku-
tukalile. Mnasoni kakala munhu kulawa
Sipulo na kakala mmwanza wa wanahina
wa ichanduso.

Paulo Komtembelela Yakobo

17 Vituvikile Yelusalemu, wandugu
zetu wamtogole Kilisto watubokela na
ndeng'helelo.
18 Imitondo iyagwe Paulo kachola
hamoja na tweye kumtembelela Yakobo,
na wavyele wose wakala baho.
19 Vuyamambukize kuwalamsa, Paulo
kasonga kuwasimulila lumosilumosi
mbuli ziyatendile Mulungu mwa Wam-
hazi kubitila sang'hano yake.
20 Viwahulike mbuli zino wamuyenzi
Mulungu, abaho, wamulongela, "Ku-
vona, ndugu yetu, maalufu mangahi ga
Wayahudi watogole na wose waja waga-
gogile ng'hani Malagizo ga Musa.
21 Walongeligwa mbuli zako kamba ko-
fundiza Wayahudi wose wokala hamoja
na Wamhazi, wamuleme Musa uwalon-
gela sambiwawengize kumbi wana zao na
sambiwawinze nzoela zetu.
22 Tutendeze? Kwa vovose wohulika
kamba kwiza.
23 Avo tenda kino chondatukulongele,
hana wambigalo wane hano waiduile.
24 Wasole wanhu wano uilumbe nao
mnzoela zao za kuing'aliza, na ulihe hela
za kubea mvili zao. Avo wanhu wose
wovimanya kamba gaja gawalongeligwe
gokulonga gweye gakala uvwizi, na gw-
eye mwenyego kogawinza Malagizo ga
Musa.
25 Ila awo Wamhazi wamtogole Kilisto
tuwandikila vija vitulamule kamba
wolondigwa waleke kuja vakuja vilav-
igwe nhosa ha miwegu, waleke kuja
mulopa, waleke kuja nyama ilawile mwa
mng'onyo yabotigwe, na waleke ugoni."
26 Imitondo iyagwe Paulo kawasola
waja iwanhu na kuing'aliza heyo
mwenyego hamoja na hewo. Abaho,
kachola nao Kung'anda ya Mulungu na
kulonga vija kipigiti cha ung'alizo wao
vondakimale na nhosa yondaitendeke
mwa kila munhu mmwanza wao.

Paulo Kogogigwa Kung'anda ya Mulungu

27 Kipigiti cha gaja ga mazua saba
ga ung'alizo vikikalile behi kwisha,
Wayahudi kulawa Asia wamona Paulo
Muing'anda ya Mulungu. Wadiswagiza
idale jose da wanhu na kumgoga.
28 Watoa nyangi wolonga, "Mweye
wambigalo wa Islaeli! Tutazeni! Ino
iyo munhu yowafundiza wanhu wose kila
hanhu sambiwatende nzoela za wanhu
zetu na sambiwagawinze Malagizo getu
ga Musa na sambiweze hanhu hano. Sio
gano tu, ila kawagala Wagiliki Kung'anda

ya Mulungu na kunyolodosa Hanhu hano
Hang'alile."
29 Kwavija haichanduso wamona
Tulofimo munhu kulawa mdiwambo da
Efeso hamoja na heyo mdiwambo, avo
wagiza kamba Paulo kamgala Kung'anda
ya Mulungu.
30 Avo wanhu wose wa mdiwambo
wenuka, wose hamoja wakimbilila
Kung'anda ya Mulungu kulawa ng'ambu
zose. Wamgoga Paulo wamkwekwesa na
kumulava hanze ya Ing'anda ya Mulungu,
na kipigiti kikija mizivi ya Ing'anda ya
Mulungu ihindigwa.
31 Viwalondile kumkoma, mbuli zija
zim'vikila mkulu wa madale gose ga
asikali wa Loma kamba wanhu wose
wa mdiwambo da Yelusalemu wakala
mumzahimzahi.
32 Kipigiti kikija kawasola asikali na
wakulu wa madale ga asikali mia na
kukimbilila kudikalile didale da wanhu.
Waja iwanhu wakalile mumzahimzahi
viwamonile ija imkulu na asikali zake,
waleka kumtoa Paulo.
33 Ija imkulu kamcholela na kumgoga
Paulo na kulagiza yafungigwe na minyolo
mibili. Abaho, kauza kamba ija kakala
munhu yalihi na choni chayatendile.
34 Wanhu wayagwe walonga vino na
wayagwe walonga vija. Avo avija ija
imkulu viyaihonyile ikweli ya mbuli ija
sama ya umzahimzahi, kalagiza kamba
Paulo yageligwe muingome.
35 Paulo viyavikile mzingwandala, mza-
himzahi ukala mkulu ng'hani avo kapa-
pigwa na asikali.
36 Dija ididale da wanhu dikalile dimk-
weleleza digendelela kutoa nyangi di-
longa, "Yakomigwe!"

Paulo Koigombeleza

37 Paulo viyakalile behi na kwingizwa
muingome, kamuuza ija imkulu, yolonga,
"Nikulongele kinhu?"
Ija imkulu kamuuza, "Gweye kodaha
kulonga Kigiliki?
38 Gweye sio Mmisili ija yasongeze
muhindumuhindu na kuwalongoza
wanhu makaini alufu nne kuluwala?"
39 Paulo kamwidika yolonga, "Nie na
Muyahudi kulawa Taliso muisi ya Kilikia,
nie na mwenekae wa wambo dimwe kulu
ng'hani. Nokuyalalila unileke nilonge na
wanhu wano."
40 Ija imkulu viyamulekile yalonge,
Paulo kema mzingwandala na kudi-
hungila mkono ididale da wanhu, wose
viwanyamale kawalongela muulonzi wa
Kieblania.

22

1 "Ndugu zangu na watata zangu,
tegelezeni uyalazi wangu unilonga sam-
bisambi haulongozi wenu!"
2 Viwamuhulike vija voyolonga na
hewo Mkieblania, wagendelela kunya-
mala. Abaho, Paulo kalonga.
3 "Nie na Muyahudi nivumbukile Taliso
muisi ya Kilikia. Ila nikulila mdiwambo
dino da Yelusalemu, nikala mwanahina
wa Gamalieli. Nifundizigwa Malagizo
gose ga watata zetu, na nikala niga-
gogile ng'hani Malagizo sama ya Mulungu
kamba vumuli mweye lelo.
4 Niwagaza wanhu waitogole Nzila ino
na hata kuwakoma. Niwagoga watwanzi
na wambigalo na kuwagela mkifungo.
5 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko
na Kitala chose cha wavyele wodaha
kusindila mbuli zino. Na vivija kulawa
kumwao nibokela lupwilili niwagalile
wandugu zao wali Damaski, avo nichola
ako kuwagoga wanhu wamtogole Kilisto
kamba wafungigwa niwagale Yelusalemu
wakasunigwe.

Paulo Kolonga Vija Viyam'bokele Yesu (Sang'h. 9:1-19; 26:12-18)

6 "Vunikalile mnzila behi na
Damaski ikala kamba saa sita imisi,
nidukila mwemwe kulawa kuulanga
dimwemwesa kunizunguluka nie.
7 Nigwa hasi, abaho, nihulika dizwi
donilongela, 'Sauli, Sauli! Habali
unigaza?'
8 Niuza, 'Kwa nani gweye, Mndewa?'
Kedika kalonga, 'Nie iyo Yesu wa Nazaleti
ayo uyumgaza.'
9 Waja wayangu inikalile nao wajona
idimwemwe, ila hawaditangile idizwi
dikalile dilonga na nie dilawa ha munhu
yalihi.

10 Niuza, ‘Nitendeze, Mndewa?’ Na Mndewa kanilongela, ‘Gandamuka uchole Damaski, na haja kolongeligwa gaja gose gaulondigwa kutenda.’
11 Wayangu inikalile nao wanigoga mkono wanilongoza mbaka Damaski, kwavija unang'hazi wa idimwemwe unikoma gameso.
12 “Munhu imwe yokemigwa Anania keza kunilola. Kakala munhu wa Mulungu, yakalile yokala kamba vugalonda Malagizo, yakalile yohishimilwa ng'hani na Wayahudi wose wakalile wokala haja.
13 Kema hamgwazo wangu na kulonga, ‘Ndugu yangu Sauli, ulole kabili!’ Na kipigiti kikija nilola kabili na nimona heyo.
14 Abaho, kalonga, ‘Mulungu wa watata zetu kakusagula gweye ugatange goya goyolonda, na kumona Munhu Yalibule Uzenzeleganye, na kuhulika mbuli kulawa mmulomo wake.
15 Gweye kowa msindila wake mwa wanhu wose mmbuli zino ziwonile na kuzihulika.
16 Ayo habali ukawa? Gandamuka ubatizigwe na uleke kutali vilozo vako. Mkutenda vino kodikema twaga da Mndewa.’

Lukemo lwa Paulo lwa Kuupeta Usenga Unogile mwa Wamhazi

17 “Vunibwelile Yelusalemu na kipigiti vunikalile nitambika Kung'anda ya Mulungu, mhata kigumbizi,
18 nimona Mndewa yolonga, ‘Hima, segela Yelusalemu mbwisa, kwavija hawautogole usindila wako wondaunilonge nie.’
19 Nidika, nilonga, ‘Mndewa, wanhu wano wavimanya kamba nichola mzing'anda zose za nhambiko niwagela mkifungo na kuwasuna awo wakutogole gweye.
20 Na kipigiti mulopa wa msindila wako Stefano vuwitike, nikala bahaja nimile, kuno nideng'hela kija kitendeke na kugoga vivalo va awo wakalile womkoma.’
21 Abaho, Mndewa kanilongela, ‘Genda, kwavija nokugala kutali kuisi ya Wamhazi.’ ”
22 Dija ididale da wanhu dimtegeleza Paulo mbaka viyalongile mbuli ino. Abaho, waguta nyangi wolonga “Yakomigwe! Halondigwa kugendelela kuwa mgima!”
23 Na viwakalile woguta nyangi na kwasa vivalo vao na kwasa timbwisi uchana,
24 ija imkulu wa madale gose ga asikali kalagiza Paulo yasoligwe, yengizigwe muingome. Kawalongela wamulanhe, abaho, wamuuze goya giladi wavimanye habali wanhu wakala wobwata kamba vino sama yake.
25 Viwakalile womgolosa giladi wamulanhe, Paulo kamulongela ija imkulu wa asikali mia wa Loma yemile haja, “Vivo vilagizwe mweye mmulanhe mwenekae wa Loma hata kamba vilozo havoneke kumwake?”
26 Ija imkulu wa asikali mia wa Loma viyahulike vino, kachola ha ija imkulu wa madale gose ga asikali na kumulongela mbuli ino. Kamuuza, “Kotendaze? Kwavija munhu ino mwenekae wa Loma!”
27 Ija imkulu wa madale gose ga asikali kachola ha Paulo na kumuuza, “Nilongele, gweye kwa mwenekae wa Loma?”
Paulo kedika, “Ona, nie na mwenekae wa Loma.”
28 Abaho, ija imkulu kalonga, “Nie niliha hela bwando giladi nhogoligwe kuwa mwenekae wa Loma.”
Paulo kedika, kalonga, “Ila nie mhata wenekae wa kuvumbuka Loma.”
29 Waja wakalile wolonda kumuuzagiza, himahima wanyelenhuka. Ija imkulu, vivija kadumba, kwavija kavitanga kamba Paulo kakala mwenekae wa Loma na heyo kakala yamdazile na minyolo.

Paulo Haulongozi wa Kitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi

30 Imitondo iyagwe, avija ija imkulu wa madale gose ga asikali viyalondile kukimanya kilamso cha Paulo kutagusigwa na Wayahudi, kamfungula na kulagiza wakulu wa wakulu wa nhambiko na wanhu wose wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi kuiting'hana. Abaho, kamgala Paulo hasi na kumwimiza haulongozi wao.

23

1 Paulo kawalola ng'hani wanhu wa
Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi na
kulonga, “Ndugu zangu, mazua gose
nikala na udaho ung'alile wa kusambula
gehile na ganogile haulongozi wa Mu-
lungu mbaka zua da lelo.”
2 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko yokemigwa Anania kawashu-
lutiza waja wakalile behi na Paulo,
wamtoe kofi mmulomo.
3 Paulo kamulongela, “Mulungu
kokusuna gweye, gweye ulingile kamba
kiwambaza kibakigwe chokaa!* Kukala
aho unilamule nie kamba Malag-
izo ga Musa vugalonga, ila gweye
mwenyego kogabemenda Malagizo ga
Musa mkuwashulutiza wanhu wanitoe
nie!”
4 Awo wakalile wemile behi na Paulo
walonga, “Komuliga Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko yasaguligwe na Mu-
lungu?”
5 Paulo kedika, kalonga, “Ndugu zangu,
sivimanyile kamba heyo kakala Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko, kwav-
ija yandikigwa, ‘Sambiumulonge vihile
mtawala wa wanhu zako.’† ”
6 Paulo viyawene kamba wayagwe
wakala Masadukayo na wayagwe wakala
Mafalisayo, kenula dizwi muja Mkitala
Kikulu cha Isi ya Wayahudi, yolonga,
“Ndugu zangu, nie na Mfalisayo mwana
wa Mafalisayo. Ningila mumgayo sama
ya tamanilo jangu da kuzusigwa kwa
wanhu wadanganhike.”
7 Viyalongile gano, mbamila izuka ha-
gatigati ya Mafalisayo na Masadukayo,
avo mting'hano uigola.
8 Masadukayo wolonga kamba haduhu
kuzuka kwa wanhu wadanganhike na
haduhu wasenga wa Mulungu wa ku-
ulanga na haduhu loho, ila Mafalisayo
wotogola gano gose.
9 Kulawilila bwato kulu, na wafun-
diza Malagizo ga Musa wayagwe wakalile
Mafalisayo wema na kubamila ng'hani,
wolonga, “Hatonile mbuli yoyose ihile
yaatendile munhu ino! Siku loho ama
msenga wa Mulungu wa kuulanga ka-
longa na heyo!”
10 Bwato dija dikula mbaka ija imkulu
wa madale gose ga asikali kakala yo-
dumba siku Paulo womdega vidangavi-
danga. Avo kawalagiza asikali zake wac-
hole kudidale kumsola na mhiko kulawa
hagatigati yao na kumwingiza mgati ya
ingome.
11 Ikilo ija Mndewa kema behi
yake na kumulongela, “Sambiudumbe!
Kamba vuulavile usindila wangu kuja
Yelusalemu, avo kolondigwa vivija uulave
usindila mdiwambo da Loma.”

Zundo da Kumkoma Paulo

12 Imitondo iyagwe Wayahudi wayagwe
waiting'hana, na kwika zundo da kui-
funga wenyego mkuiduila kamba hawaja
ama kung'wa mbaka wamkome Paulo.
13 Kukala na wanhu wabanzile malongo
mane wekile zundo dino.
14 Wachola ha wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wavyele na kulonga, “Tw-
eye tuifunga wenyego mkuiduila sam-
bituje ama kung'wa kinhu chochose
mbaka tumkome Paulo.
15 Avo mweye hamoja na Ikitala chose
Kikulu cha Isi ya Wayahudi molondigwa
mmulongele ija imkulu wa madale gose
ga asikali yamgale Paulo haulongozi
wenu, mkiitenda kamba molonda mk-
itange goya kilamso cha mbuli yake.
Na tweye toisasala kumkoma kipigiti
hanavika hano.”
16 Ila mwana wa lumbu jake Paulo
viyahulike zundo dija, kengila muingome
na kumulongela Paulo.
17 Abaho, Paulo kamkema imwe wa
iwakulu wa asikali mia wa Loma na
kumulongela, “Msole mmhale ino umgale
ha imkulu wa madale gose ga asikali,
kana kinhu cha kumulongela.”
18 Ija imkulu wa asikali mia wa Loma
kamsola kamgala ha ija imkulu wa
madale gose ga asikali, kalonga, “Paulo,
ija yageligwe mng'anda, kanikema na ku-
nilongela nimgale mmhale ino kumwako,
kana kinhu cha kukulongela.”

* **23:3** ***Kiwambaza kibakigwe chokaa*** nhegulo yake *ligo da kumulonga munhu yali kizenzeleganye.* † **23:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 22:28.

19 Ija imkulu wa madale gose ga
asikali kamsola ija immhale mkumgoga
mkono kamgala hamgwazo na kumuuza,
"Kolonda kunilongela choni?"
20 Ija immhale kalonga, "Wakulu wa
Wayahudi wailongela kamba, wakulon-
gele gweye umgale Paulo haulongozi wa
Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi mayo,
na hewo wokiitenda kamba wolonda
wakitange goya kilamso cha mbuli yake.
21 Ila sambiumgale kumwao kwavija
wanhu kubanza malongo mane wom'beta
mnzila wamkome mkumsinhukiza.
Waiduila kamba hawaja, hawang'wa
mbaka wamkome Paulo. Sambisambi
woisasala wokubeta gweye uwatogolele
gaja gawakupulile."
22 Avo ija imkulu wa madale gose ga
asikali kamulongela, "sambiumulongele
munhu yoyose kamba kunilongela mbuli
ino." Abaho, kamuleka yachole.

Paulo Kogaligwa ha Feliksi, Mtawala wa Yudea

23 Abaho, ija imkulu wa madale gose
ga asikali, kawakema asikali zake wabili
wakalile wakulu wa asikali mia wa Loma,
kawalongela, "Ifunganyeni msegele saa
ndatu ikilo mchole Kaisalia na asikali mia
mbili, hamoja na asikali sabini wa falasi
na asikali mia mbili wayagwe wa migoha.
24 Vivija kalava falasi sama ya Paulo,
giladi yasoligwe mditindiwalo yachole ha
Feliksi, mtawala wa isi ya Yudea."
25 Kandika lupwilili luno,
26 "Nie Klaudio Lisiasi, ha mtawala
wa Yudea Feliksi, nokulamsa.
27 Munhu ino kakala yagogigwe na
Wayahudi na wakala wolonda kumkoma.
Ila niza na asikali zangu na kumkombola,
kwavija nivimanya kamba munhu ino
mwenekae wa Loma.
28 Nilonda kuvitanga kamba habali
womtagusa, avo nimgala kuna Ikitala
chao Kikulu cha Isi ya Wayahudi.
29 Nyona kamba kakala yataguswe
sama ya Malagizo gao, ila hatendile kinhu
chochose kilumbile heyo kudanganhika
ama kugeligwa mkifungo.
30 Vunilongeligwe kamba kowa na
zundo da kumkoma munhu ino, nimgala
kumwako himahima. Na niwashulutiza
waja womtagusa vivija weze kusimulila
hameso gako kija chowomtagusila."
31 Avo waja iwaasikali wamsola Paulo
na kumgala Antipatili ikilo, kamba vija
viwalongeligwe.
32 Imitondo iyagwe wawaleka waja
iwaasikali wa falasi wagendelele na
Paulo, ila asikali wa magulu wabwele-
ganya kuingome.
33 Viwavikile Kaisalia, wamgwelela mn-
dewa ulupwilili, na vivija wamwika Paulo
mmakono gake.
34 Ija imndewa viyalusomile ulupwilili,
kauza ng'ambu ilihi kuyakalile yolawa
Paulo, na viyavimanyile kamba kakala
yolawa Kilikia,
35 kalonga, "Noitegeleza mbuli yako
kipigiti waja wokutagusa wahavika
hano." Abaho, kalagiza kamba Paulo
yemilizwe mding'anda da Helode.

24

Paulo Kotagusigwa na Wayahudi

1 Vugabitile mazua matano, Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko yokemigwa
Anania, keza Kaisalia hamoja na wavyele
wayagwe na munhu yagatangile goya
malagizo yokemigwa Tatulo. Wagala
mbuli yao womtagusa Paulo ha mndewa.
2 Paulo viyakemigwe, Tatulo kasonga
kumtagusa.
"Mkulu Feliksi, tukala tudeng'hela
tindiwalo mkipigiti kitali muundewa
wako na udaho wako wa kulola kutali
kugala ugaluko muisi ino.
3 Toibokela mbuli ino kila hanhu na
mkipigiti chose na tokuheweza ng'hani.
4 Ila giladi sambinikudonheze ng'hani,
nokuyalalila kamba utwazaganye,
ututegeleze goya.
5 Munhu ino koneka iyo msongeza
ndwagi, kosongeza mzahimzahi mwa
Wayahudi muulumwengu wose. Heyo iyo
kilangizi wa mbaguko ya Wanazaleti.
6 Na vivija kainyolodosa Ing'anda ya
Mulungu, avo tumgoga.
7 Ila Lisiasi, ija imkulu wa madale
gose ga asikali, keza na mhiko ng'hulu,
kamsola kulawa mmakono getu, kuno

yowashulutiza waja womtagusa, weze kumwako gweye.
8 Uhamuuzagiza goya, gweye mwenyego kozimanya mbuli zose zitumtagusile kulawa kumwake.”
9 Na Wayahudi vivija wailumba hamoja mnhaguso ija, wosindila kamba mbuli zino zose za kweli.

Paulo Koigombeleza Haulongozi wa Feliksi, Mtawala wa Yudea

10 Mndewa viyamulingile kidole Paulo giladi yalonge, Paulo kalonga, “Novimanya kamba gweye kwa mulamula muisi ino mmilao bwando, avo mkudeng'ha noigombeleza.
11 Gweye kuvitanga kamba mazua longo dimwe na mabili gabitile, nichola Yelusalemu kutambika.
12 Wanhu wonitagusa hawanivikile nie niibamilila na munhu yoyose Kung'anda ya Mulungu ama niwading'hula wanhu mng'anda ya nhambiko ama hanhu hohose mdiwambo.
13 Na hawadaha kulagusa kamba mbuli zowonitagusila nie kumwako sambisambi kamba za kweli.
14 Ila nie notogola kamba nomtambikila Mulungu wa tata zetu kamba imwe wa wanhu wa Nzila ija hewo iwoikema mbaguko. Notogola vinhu vose vitogolwa na Malagizo na vija vandikwe na wahokozi.
15 Nhamanila inilinayo ha Mulungu ilinga na nhamanila iwalinayo hewo wenyego, notogola kamba kuna mzuso wa wanhu wa namna mbili, walekile kuwa vizenzeleganye na awo wali vizenzeleganye.
16 Avo mazua gose noiyoha kutenda udaho wangu wa kusambula gehile na ganogile ung'ale haulongozi wa Mulungu na haulongozi wa wanhu.

17 “Vunikalile haduhu mkipigiti cha milao bwando, nichola Yelusalemu kuwagwelela nhunza wanhu zangu na kulava nhosa.
18 Kipigiti vunikalile nitenda gano, wanivika Kung'anda ya Mulungu nimambukiza nzoela ya kuing'aliza. Hakukalile na dale da wanhu ama hebohebo.
19 Ila kukala na Wayahudi kulawa muisi ya Asia awo wolondigwa kwiza hano haulongozi wako wagale nhaguso zao kamba wana mbuli yoyose ya kunitagusila.
20 Ama wano wali hano wenyego na walonge mbuli ilihi ihile iwayonile kumwangu, kipigiti vunikalile nimile haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi.
21 Ila kinhu kimwe kinilongile na dizwi kulu vunikalile haulongozi wao, ‘na kinhu hicho kikala mbuli ya kuzuka kwa wanhu wadanganhike ayo inigwelele mbuli mbaka nima haulongozi wako lelo.’ ”

22 Abaho, Feliksi yakalile yalongeligwe goya mbuli za Nzila ija, kaukomeleza umting'hano uja mkulonga, “Kipigiti Lisiasi mkulu wa madale gose ga asikali yeheza, noilamula mbuli yenu.”
23 Abaho, kamulagiza asikali, mkulu wa asikali mia wa Loma, yamwike Paulo hasi ya wimilizi, ila yagweleligwe ulegeho kidogo na kuwaleka wambwiga zake wamgwelele vinhu voyolonda.

Paulo Haulongozi wa Feliksi na Dulusila

24 Mazua madodo hamwande Feliksi keza na mtwanzi wake yokemigwa Dulusila, yakalile Muyahudi. Kamkema Paulo, wamtegeleza viyakalile yoilonga vija vowolondigwa kumtogola Kilisto Yesu.
25 Paulo viyalongelele nawo yopeta kuleka uzenzeleganye, na kuinega na vinhu viyagomese Mulungu, na nhaguso yondaize, Feliksi kadumba na kulonga, “Basi segela sambiugendelele, nihapata nafasi nokukema.”
26 Ila munda kwa munda kakala yotamanila kamba, siku Paulo komgwelela hongo. Avo kamkema mianza bwando na kulongelela nayo.

27 Vuibitile milao mibili, Polikio Festo kasaguligwa kusola hanhu ha Feliksi na kuwa mtawala wa Yudea. Ila kwavija Feliksi kalonda yanogelwe na Wayahudi, kamuleka Paulo mkifungo.

25

Paulo Koigala Kumwande Mbuli Yake ha Kaisali

1 Vigabitile mazua madatu songela
Festo viyavikile muisi ya Kaisalia, ka-
funga mwanza kulawa haja kachola
Yelusalemu,
2 ako wakulu wa wakulu wa nhambiko
na wakulu wa Wayahudi wamcholela na
kumtagusa Paulo kumwake.
3 Wamuyalalila Festo yawataze kum-
gala Paulo Yelusalemu, kwavija hewo
waisasala kum'vamhila na kumkoma
Paulo kipigiti yang'hali mnzila.
4 Avo Festo kedika, "Paulo kokwim-
ilizwa ako Kaisalia, na nie mkipigiti
kiguhi nochola hiko.
5 Walekeni wakulu zenu wayagwe wa-
chole na nie Kaisalia, na kamba katenda
kinhu chochose kihile, wamtaguse."
6 Festo kakala hamoja na hewo kamba
mmazua manane ama longo dimwe,
abaho, kachola Kaisalia. Zua diyagwe
kakala mkigoda cha nhaguso mkitala,
abaho, kalagiza Paulo yagaligwe.
7 Paulo viyavikile, Wayahudi walaw-
ile Yelusalemu wamzunguluka, wa-
songa kumtagusa nhaguso bwando
ng'hulung'hulu azo zilekile kulagusa
kweli mgati yake.
8 Paulo mkuigombela, kalonga, "Nie
sitendile chochose kihile Mmalagizo ga
Wayahudi, ama Kung'anda ya Mulungu,
ama ha Kaisali."*
9 Ila Festo kuno yolonda kuwataza
Wayahudi, kamulongela Paulo, "Kolonda
kuchola Yelusalemu, ako ukataguswe mz-
imbuli zino haulongozi wangu?"
10 Paulo kedika, kalonga, "Nie nokwima
hano haulongozi wa ikitala cha Kaisali,
hano hanilondigwa kutaguswa. Kamba
vija mweye wenyego vumuvitangile goya
kamba siwatendele Wayahudi mbuli
yoyose ihile.
11 Avo kamba nyoneka kamba nitenda
mbuli ihile ilumbile nie kudanganhika,
sidaha kuikimbila ifa. Ila, kamba nh-
aguso iwanitaguse Wayahudi wano ihawa
ya uvwizi, haduhu munhu yondayanigele
mmakono gao. Noigala kumwande mbuli
ino ha Kaisali."
12 Avo Festo, viyeshile kulongelela na
wanhu wa ikitala, kamwidika Paulo, ka-
longa, "Kuigala kumwande mbuli yako ha
Kaisali, avo uchole ha Kaisali."

Paulo Haulongozi wa Agilipa na Benike

13 Vigabitile mazua madodo, Mndewa
Agilipa† na Benike wavika Kaisalia kumu-
lamsa Festo.
14 Na viwakalile hiko mazua bwando,
Festo kamsimulila Mndewa Agilipa mbuli
ya nhaguso ya Paulo, kalonga, "Hano
hana munhu yalekigwe mkifungo na Fe-
liksi.
15 Vinyholile Yelusalemu, wakulu wa
wakulu wa nhambiko na wavyele wa
Wayahudi wamtagusa kumwangu, na
waniyalalila nimtaguse na kusunigwa.
16 Ila nie niwalongela kamba, vino
sio viwatendaga Waloma, kumgela
mmakono ga wanhu munhu yatagusigwe
ihawa yang'hali hanaiting'hana na
wanhu wamtaguse meso kwa meso,
na kulondigwa yaigombele mzimbuli
zoyotagusigwa.
17 Avo viwaiting'hane hano, nie siikaw-
ize imbuli, ila imitondo iyagwe nikala
mkigoda cha nhaguso na kulagiza munhu
hiyo yagaligwe.
18 Wanhu wamtaguse viwemile,
hawalavile nhaguso yoyose ihile kamba
vinigesile.
19 Ila mbuli iwakalile nayo ikala
kuibamilila mmbuli za nhamanila yao
wenyego, na mmbuli ya munhu imwe
yadanganhike yokemigwa Yesu ayo Paulo
yaamulongile mgima.
20 Sivitangile vija vondaniipate ikweli
ya mbuli ino, avo nimulongela Paulo
kamba kotogola kuchola Yelusalemu
yakatagusiligwe kuja mmbuli ino.
21 Ila Paulo kaigala kumwande mbuli
ino, kapula yekigwe mkifungo na mbuli
yake ilamuligwe na Kaisali.‡ Avo nilagiza
yakale mkifungo mbaka vondanimgale
ha Kaisali."

* **25:8** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.* † **25:13** ***Mndewa Agilipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso. ‡ **25:21** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

22 Agilipa kamulongela Festo, “Nolonda
nimuhulike munhu ino nene mwenyego.”
Festo kamwidika, kalonga, “Mayo, ko-
muhulika.”
23 Imitondo iyagwe Agilipa na Benike
weza na ndeng'ho ng'hulu, wengila mdi-
gati da mting'hano kuno wailongoze na
wakulu wa wemilizi na wakulu wa idi-
wambo. Abaho, Festo kalagiza Paulo
yagaligwe.
24 Festo kalonga, “Mndewa Agilipa na
wanhu wose muli hano hamoja na tweye,
mmona munhu ino. Wayahudi wose wa
ako Yelusalemu na Wayahudi wa hano
waniyalalila na kuguta nyangi kamba
munhu ino halondigwa kuwa mgima.
25 Ila nie siyonile mbuli yoyose ihile
yaatendile ilumbile heyo kukomigwa.
Ila kwavija heyo mwenyego kalonda
nhaguso yake igaligwe hamwande
itegelezwe na Kaisali, na nie nilamula
kumgala.
26 Ila mmbuli ya munhu ino, nie nabule
cha kumwandikila Kaisali. Avo nimgala
hano haulongozi wenu mweye mose na
ng'haning'hani haulongozi wako gweye
Mndewa Agilipa, avo tuhesha kumuuza-
giza, nipate mbuli ya kwandika.
27 Kwavija havilumbile kumgala
mfungigwa bila kulagusa nhaguso yake
yootagusigwa.”

26

Paulo Koigombela Haulongozi wa Mndewa Agilipa

1 Agilipa kamulongela Paulo, “Ko-
togozigwa kuigombela.” Avo Paulo
kagolosa mkono wake na kusonga
kuigombela yolonga vino.
2 “Mndewa Agilipa! Nokiyona munhu
yali na mhome inogile mdizua da lelo
kwima haulongozi wako na kuigombela
sama ya mbuli zose zinitagusigwe na
Wayahudi.
3 Hasa kwavija gweye kozitanga goya
nzoela za Wayahudi na mbamila zao,
avo nokuyalalila unhegeleze mkunyaza-
ganya.
4 “Wayahudi wose wautanga ukazi
wangu songela ving'halile mmhale,
songela ha umwanduso wa ugima wangu
muisi yangu mwenyego na vivija kuja
Yelusalemu.
5 Wonitanga mkipigiti kitali, na kamba
wahalonda wodaha kulava usindila,
kamba songela haichanduso nikala imwe
wa wanhu waigogile ng'hani nhamanila
yetu, nikala Mfalisayo.
6 Na sambi nima hano lelo nota-
guswa sama ya nhamanila yangu Mu-
lungu yaailagane na wahenga zetu.
7 Kino kicho kilagano kitamanilwe
koneka na mitala yetu longo dimwe na
mibili kivikile, kileka mana womtambik-
ila Mulungu misi na kilo na nhamanila
ng'hulu. Avo mndewa, Wayahudi wonh-
agusa sama ya nhamanila ino.
8 Habali mweye hamdaha kutogola
kamba Mulungu kowazusa wanhu
wadanganhike?
9 “Vivija na nie niswagizigwa mmoyo
wangu kamba nolondigwa kutenda gose
kamba vunidahile kudilema twaga da
Yesu wa Nazaleti.
10 Vino vivo nitendile kuja Yelusalemu.
Nibokela udaho kulawa ha wakulu wa
wakulu wa nhambiko, na niwagela mki-
fungo wanhu bwando wa Mulungu. Na
viwatagusigwe kudanganhika, nie vivija
nigongomela.
11 Mianza bwando nichola kuna
zing'anda za nhambiko kuwagaza, na
niwashulutiza wailonge nhamanila ino
mbuli za ufukuzi. Nikala niwehile
ng'hani, hata nichola kuna imiwambo ya
isi ziyagwe kuwagaza.

Paulo Kolonga Vija Viyakomboligwe (Sang'h. 9:1-19; 22:6-16)

12 “Sama ya mbuli ino nichola Damaski,
kuno nili na udaho na ndagizi kulawa ha
wakulu wa wakulu wa nhambiko.
13 Mndewa, mkipigiti cha imisi
vinikalile mnzila, nyona mulangaza
kulawa kuulanga, umwemwesa kubanza
mulangaza wa zua, unizunguluka nie
hamoja na waja wakalile mmwanza
umwe na nie.
14 Tweye tose tulagala hasi, na nihulika
dizwi dinilongela muulonzi wa Kieblania,
‘Sauli, Sauli, habali unigaza? Koilumiza
mwenyego kuzibweza kuchugu mbuli

zangu kamba ng'ombe yoibwelezela
kuitoa teke fimbo ya munhu yomchunga.'
15 Na nie nimuuza, 'Mndewa, gweye iyo
yalihi?' Na Mndewa kedika, 'Nie iyo Yesu,
gweye umgaza.
16 Ila gandamuka wime na mag-
ulu gako, kwavija nikulawilila gweye
nikusagule uwe mtumigwa wangu na
msindila wa mbuli zangu ziuwene na zija
zondanikulagusile.
17 Nokukombola kulawa mmakono ga
wanhu wa Islaeli na mmakono ga Wam-
hazi ha awo kondanikugale.
18 Ukawavugule meso gao giladi
wahinduke kulawa mdiziza, wagalukile
kuna umulangaza na kulawa mmhiko za
Mwenembago na kumgalukila Mulungu,
giladi vilozo vao vigeligwe kumgongo
na wagweleligwe hanhu hawali awo
wang'alizwe mkunitamanila nie.'

Paulo Kolonga Mbuli ya Sang'hano Yake

19 "Avo, Mndewa Agilipa, nie siidulukile
bule nzozi ija ilawile kuulanga.
20 Ila tanhu nisonga kuwapetela
wanhu wa Damaski, abaho, wanhu wa
Yelusalemu na muisi yose ya Yudea,
vivija na ha Wamhazi. Niwapetela
kamba waleke vilozo vao na wam'bwelele
Mulungu, na sang'hano zao zizo zondazi-
laguse kamba waleka vilozo vao.
21 Sama ya mbuli ino, Wayahudi wan-
goga Kung'anda ya Mulungu, na walonda
kung'homa.
22 Ila Mulungu kangombeleza kileka
mana nili mgima mbaka zua da lelo, na
avo nima hano kuulava usindila wangu
ha wanhu wadodo na wakulu. Kinhu
kinilonga kilinga na kija kiyalongile Musa
na wahokozi kamba chokwiza kulawilila,
23 kamba Kilisto kolondigwa tanhu ya-
gaye na yawe wa mwanduso kuzuka
kulawa mkudanganhika, giladi yaupete
mulangaza wa ukombola ha wanhu zake
mwenyego na ha Wamhazi."
24 Paulo viyakalile yogendelela
kuigombela, Festo kadang'hila, kabwata
yolonga, "Paulo, kuna moyo! Kusoma
ng'hani kuusomile kukugela kibozi!"
25 Ila Paulo kedika, "Nabule kibozi,
Mndewa! Ila nolonga kinhu cha kweli,
kuno nili na nzonzi zangu.
26 Kwavija Mndewa Agilipa, kuzitanga
mbuli zino, na nie nodaha kulonga
bila kudumba, kwavija novitanga kamba
haduhu hata mbuli imwe mzimbuli hizo
iulekile kuitanga, kwavija mbuli ino hait-
endeke mkifiso.
27 Mndewa Agilipa, vino, kowatogola
wahokozi wa umwaka? Novitanga kamba
kowatogola."
28 Agilipa kamulongela Paulo, "Kokwa-
giza kamba mkipigiti kino kiguhi kodaha
kunitenda nie nimtogole Kilisto?"
29 Paulo kamwidika, "Kiwe kipigiti
kiguhi ama kitali, ila nomtambikila Mu-
lungu kamba sio gweye wiyeka, ila hata
waja wose wonitegeleza nie lelo wagaluke
wawe kamba vunili nie, ila sambiwa-
fungilizwe minyolo ino."
30 Abaho, Mndewa Agilipa, mkulu wa
ikiwambo, Benike, na waja wose wakalile
hamoja nao wema.
31 Viwacholile, wailongela, "Munhu ino
hatendile mbuli yoyose ihile ya kum-
tenda yatagusigwe ifa ama kugeligwa mk-
ifungo."
32 Agilipa kamulongela Festo, "Munhu
ino yahalekesigwe kamba yahalekile
kuigala hamwande mbuli yake ha
Kaisali."*

27

Paulo Kogaligwa Kudiwambo da Loma

1 Viwalamule kamba tukwele meli tuc-
hole mbaka Italia, Paulo hamoja na wa-
fungigwa wayage wageligwa mmakono
ga Yulio yakalile mkulu wa asikali mia
wa Loma, yakalile yalawile mdidale da
Asikali wa Mndewa wa Loma.
2 Tukwela muimeli kulawa Adulamiti,
ikalile ichola kuna zibandali za isi ya
Asia, tuchola. Alistaliko, munhu wa isi
ya Makedonia kulawa Tesalonike, kakala
hamoja na tweye.
3 Imitondo iyagwe tuvika Sidoni. Yulio
kamtendela ganogile Paulo, kamtogolela
yachole kuwalola wambwiga zake,
wakamgwelele vinhu viyalondile.

* **26:32** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

4 Kulawa hiko tugendelela na mwanza,
na kwavija beho dikala dobuma di-
isung'hiza imeli kuchugu, avo tubita
ng'ambu iyagwe ya ikisiwa cha Sipulo
ikalile bule beho.
5 Na vituikanhize ibahali ya isi za Ki-
likia na Pamfilia, tuvika mkiwambo cha
Mila, muisi ya Likia.
6 Na ako mkulu ija wa asikali mia
wa Loma kaivika meli ya Alekizandalia
ikalile ichola Italia, avo katukweleza
himo.
7 Tugendelela na mwanza mholem-
hole mmazua bwando na mkuigagahiza
ng'hani, tuvika mkiwambo cha Nido, na
kwavija beho dituzuila sambitugendelele
na mwanza kuna ing'ambu ija, avo tu-
chola kubitila ng'ambu ya kisiwa cha
Kilete behi na Lasi ya Salimone, kukalile
bule beho.
8 Tuigagahiza kubita muimhwani ya
Kilete tuvika hanhu hokemigwa Bandali
Iholile behi na kiwambo cha Lasea.
9 Kipigiti kitali kibita, na mwanza ukala
wodumbiza ng'hani kwavija Mazua ga
Kufunga gakala gabitile, avo Paulo kawa-
longela vino,
10 "Ndugu, nokona mwanza uno
wodumbiza na wokwagiza vinhu
bwando. Na si kwagiza mizigo na imeli
iiyeka, ila vivija hata kwagiza ugima
wetu."
11 Ila mkulu ija wa asikali mia wa Loma,
hagategeleze gaja gayamulongele Paulo,
ila kagategeleza gaja gayakalile yolonga
ija yakalile yoilongoza imeli na ija mwene
imeli.
12 Avija bandali ija viikalile hainogile
mkipigiti cha kihuhe, wanhu bwando
mmwanza wao walamula kugendelela na
mwanza wavike Foinike giladi wakale
haja mkipigiti cha kihuhe. Ino ikala ban-
dali ya Kilete, ilola hagatigati ya kusi na
uswelo wa zua, na hagatigati ya kasikazi
na uswelo wa zua.

Kukuzumbi M'bahali

13 Beho da ng'ambu ya kusi vudisongile
kubuma mholemhole, waja wanhu wa-
giza kamba wamhisa kiwalondile. Avo
waing'ola inanga na kuchola wobitila
mumgwazogwazo wa ibahali ya Kilete.
14 Ila vikikalile hakinabita kipigiti kitali,
kukuzumbi dikemigwa "Kukuzumbi da
Hagatigati ya Kasikazi na Ulawilo wa
Zua" diza kulawa mkisiwa.
15 Meli isoligwa na dikukuzumbi na
havidahike kuilongoza kudikalile dilawa
dikukuzumbi, avo tuileka na kukwekwe-
sigwa na dikukuzumbi.
16 Vitubitile ng'ambu ilibule kukuzumbi
ya kisiwa kidodo kikemigwa Kauda, tu-
gaya ng'hani kudaha kuileweleza in-
galawa ikalile ifungigwe na kukwen-
higwa na imeli kuchugu.
17 Viwaingize ingalawa muna imeli,
wazibitiza nzabi hasi ya imeli na
kuifunga imeli hamoja nganganga.
Wodumba sambiwanamate mdi-
fumvugulu da misenga kuna imhwani ya
isi ya Libia, avo wagahumulusa matanga,
na kuileka imeli isoligwe na ubeho.
18 Kukuzumbi dija digendelela, avo imi-
tondo iyagwe, wasonga kwasa mmazi
imizigo ibanzile mmeli.
19 Na zua da ikadatu wasonga kwasa
via va imeli vibanzile na makono gao
wenyego.
20 Mkipigiti cha mazua bwando, ha-
tonile zua ama nhondo, na kukuzumbi
digendelela kubuma ng'hani. Hakimam-
bukizo, nhamanila ya tweye kukom-
boligwa ipotela.
21 Avija wanhu viwakalile kipigiti kitali
bila kuja kinhu, Paulo kema haulongozi
wao kalonga, "Mweye wanhu, muha-
gategeleze gaja ganongile, kamba sam-
bitusegele kulawa haja Kilete, ubananzi
uno na hasala ino sambivituvike.
22 Ila sambi nowayalalila, gangamaleni!
Kwavija haduhu hata munhu imwe
mmwanza wenu yondayadanganhike, ila
meli iiyeka iyo yondaibanangike.
23 Kwavija ikilo ya lelo msenga wa Mu-
lungu wa kuulanga, ayo nie nili munhu
wake, na ayo inimtambikila na kum-
sang'hanikila, kakala yemile behi na nie,
24 kalonga, 'Paulo, sambiudumbe,
kolondigwa wime haulongozi wa Kaisali.*
Mulungu muunozi wake kowimiliza

* **27:24** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

ugima wako gweye na awo wose uuchola nao.'
25 Avo, ndugu zangu, mgangamale! Kwavija nie nna nhamanila ha Mulungu kamba gano gayanilongele golawililа kamba viyanilongele.
26 Ila tochola kunamata kuna imhwani ya ikisiwa kimwe."

27 Muikilo ya longo dimwe na nne, tukala tung'hali tukwekwesigwa muna Ibahali ya Meditelania. Behi na kilo kikulu walosaji wavimanya kamba wakala wali behi na isi inyalile.
28 Wahumulusa luzabi hasi lufungigwe kinhu kizamile na kona kamba mazi gakala na utali wa meta malongo mane. Mkipigiti kidodo wabwelela mwanza uyagwe na kona kamba mazi gakala na utali wa meta malongo madatu.
29 Kwavija wadumba meli sambiikibwengeze mgamabwe, avo wahumulusa nanga nne kukisogo cha imeli, abaho, watambika giladi imitondo ivike.
30 Na walosaji viwalondile kunyelenhuka kulawa muimeli, waihumulusa ingalawa m'bahali, wokiitenda wozihumulusa zinanga kulawa kuulongozi wa imeli,
31 Paulo kamulongela ija imkulu wa asikali mia wa Loma na asikali zake, "Kamba wanhu wano hawakalile muna imeli, hamkomboligwa."
32 Avo waja iwaasikali wazikanha zinzabi za ingalawa, abaho, waileka ichole.

33 Viikalile behi na imitondo, Paulo kawagong'ondeza wose waje mandia. Kalonga, "Lelo zua da longo dimwe na nne mkala mkiyahiyahi na mkala bila mandia, hamdile kinhu chochose.
34 Avo nowalongela, mje mandia giladi mgendelele kuwa wagima, kwavija haduhu hata munhu imwe mmwanza wenu yondayagize luvili lwake kulawa mpala jake."
35 Viyamambukize kulonga gano, Paulo kausola mkate, kamgwelela Mulungu hewela haulongozi wao wose, kaumogola, na kasonga kuja.
36 Wose wagangamizwa, na waja mandia wawo wenyego.
37 Mheta ya wanhu wose tukalile mmeli ikala wanhu mia mbili na malongo saba na sita.
38 Viweshile kuja na kwiguta, wasonga kuhunguza mibahasha ya ngano kulawa muna imeli na kuyasa m'bahali.

Meli Yobeneka

39 Viivikile imitondo, hawaitangile isi ija, ila wona mhwani ili na msanga unogile, aho hawalamule kuigala imeli, kamba vihadahike.
40 Avo wazikanha zinanga na kuzileka m'bahali, na kuzifungula zinzabi zikalile zitatilizwe muna uusukani, na kwika tanga dimwe haulongozi giladi beho diikwekwese imeli kuulongozi, wachole kuna iisi inyalile.
41 Ila ija imeli ingila mdifumvugulu da misenga na kudidimila mmisenga. Ng'ambu ya kuulongozi wa imeli inamata na haidahile kukwenhuka, na ng'ambu ya kuchugu ikala ibeneke vidangavidanga sama ya kisindo cha mawimbi.
42 Waja iwaasikali walonda kuwakoma wafungigwa wose, giladi sambiwakogelele na kukimbila.
43 Ila kwavija ija imkulu wa asikali mia wa Loma kalonda kumuhonya Paulo, kawagomesa sambiwatende hivo. Avo kawalagiza waja wose wadahile kogelela wazumhe kulawa muna imeli, wachole kuisi inyalile.
44 Na wose wayagwe wasigale, wachole kuja m'vidanga va mbao ama vidanga vibeneke va imeli. Mkutenda vino wanhu wose tuvika goya muisi inyalile.

28

Ako Malita

1 Vituvikile mhwani tuli wagima, tuvimanya kamba kija ikisiwa kikala kikemigwa Malita.
2 Tukanganya kwavija wanhu wa haja watutendela ganogile ng'hani. Wabwinha moto na kutulongela tweye tose twote, kwavija kukala na beho na mvula ikala isonga kutoa.
3 Paulo kakala yodondola ngodi na kuzigela hamoto, nyoka yali na sumu viyapatile zimbumoto kakimbila kulawa mzingodi na kamulumiza na kuninila mumkono wake.

4 Wanhu wa ikisiwa kija viwamonile
nyoka yoninila mumkono wake, wai-
longela, “Kwa vovose munhu ino kowa
mkoma wanhu. Hata kamba kakom-
boligwa kulawa m'bahali, mulungu wetu
wa kitwanzi yokemigwa Haki haumuleka
yawe mgima.”
5 Ila Paulo kamkung'unhila hamoto ija
inyoka na hamulumize hanhu.
6 Wanhu wagelegeza kamba kolulu-
muka ama yahalagale hasi chanyoya na
kudanganhika. Ila viwabetile mkipigiti
kitali na kuleka kona kinhu chochose
kimulawilile, avo wagaluka na kulonga
kamba heyo kakala mulungu.
7 Behi na haja kukala na mgunda wa
mkulu imwe wa kisiwa kija yakemigwe
Publio. Katubokela goya na kutugala
kumwake, na mkipigiti cha mazua ma-
datu, katutendela ganogile ng'hani.
8 Tataake Publio kakala mtamu wa
homa na kuhala, avo kawasa mulusazi.
Paulo kachola kumulola, kamtambikila,
kamwikila makono gake na kamuhonya.
9 Vugalawilile gano, vivija watamu
wose wasigale mkisiwa kija weza na
kuhonyigwa.
10 Watugwelela vinhu bwando, na vit-
ulondile kuchola, wengiza mmeli vinhu
vose vitulondile mmwanza.

Kulawa Kisiwa cha Malita Kuchola Wambo da Loma

11 Viibitile milenge midatu, tusonga
mwanza na meli ya wambo da Alekizan-
dalia ikemigwe, “Miungu Ubasa.” Meli
ikalile hakisiwa kija mkipigiti chose cha
kihuhe.
12 Tuvika mdiwambo da Salakusa,
tukala haja mazua madatu.
13 Na kulawa haja, tugendelela na
mwanza na kuvika mdiwambo da Lejimu.
Na imitondo iyagwe beho disonga
kubuma kulawa kusi, na mmazua mabili
tuvika mkiwambo kikemigwa Puteoli.
14 Haja tuwavika wanhu wamtogole
Kilisto, awo watulondile tukale na hewo
mazua saba, na, abaho, tuvika Loma.
15 Na wanhu wamtogole Kilisto wakalile
haja viwahulike kamba tokwiza, wafunga
mwanza mtali, wavika Kudisoko da Apio
na Ng'anda Ndatu za Kuwasa Wahenza.
Paulo viyawawene, kamgwaa Mulungu
hewela na kagangamizwa.

Paulo Mdiwambo da Loma

16 Vituvikile mdiwambo da Loma, Paulo
katogolelwa kukala yeiyeka na asikali
yakalile yomwimiliza.
17 Vigabitile mazua madatu, Paulo
kawakema hamoja wakulu wa Wayahudi.
Viwaiting'hane hamoja, kawalongela,
“Ndugu zangu, hata kamba sitendile
kinhu chochose kihile mwa wanhu ama
mnzoela za wahenga zetu, nigogigwa kuja
Yelusalemu na kugeligwa mmakono ga
Waloma.
18 Viweshile kuniuzagiza, walonda ku-
nilekesa, kwavija hayoneke mbuli yoyose
ihile ilumbile nie kutagusigwa ifa.
19 Ila Wayahudi viwailemile mbuli ino,
nishulutizwa kuigala mbuli yangu ha
Kaisali.* Hata kamba nikala bule nh-
aguso ya kuwatagusa wanhu wa isi
yangu.
20 Mkilamso kino, niwakema mweye gi-
ladi niwalongele mweye ikweli ya mbuli
ino kamba, nifungigwa na mnyolo kamba
vino, sama ya acho wanhu wa Islaeli
chowokitamanila.”
21 Na hewo wamulongela, “Tweye
hatubokele lupwilili lolose kulawa Yudea
lulonga mbuli zako, na haduhu hata
munhu imwe kulawa mwa wandugu zetu
Wayahudi yezile hano kulonga mbuli
yako yoyose, ama kukulonga gweye vi-
hile.
22 Ila tolonda kuhulika kulawa
kumwako vija vuugelegeza, kwavija
tweye tovitanga kamba kila hanhu,
wanhu woilonga vihile nhamanila ino.”
23 Viwasagule zua da kuiting'hana nayo,
wanhu bwando wamwizila hana ing'anda
yaakalile yokala. Kusongela imitondo
mbaka ichungulo, Paulo kawalongela na
kuwapetela mbuli za Undewa wa Mu-
lungu na kuwagong'ondeza mbuli za Yesu
Kilisto muna Gamalagizo ga Musa na
kulawa mmbuli za wahokozi.
24 Wanhu wayagwe wagatogola gaja
gayakalile yolonga, ila wayagwe hawa-
gatogole.

* **28:19** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

25 Avo waibamilila wenyego kwa
wenyego, na viwakalile wosegela, Paulo
kakomeleza mkulonga ulonzi uno, “Loho
wa Mulungu kawalongela ikweli ahaja
hayawalongele wahenga zenu kubitila
muhokozi Isaya,
26 kalonga,
‘Genda ukawalongele wanhu wano,
kuhulika mohulika, ila ham'vitanga,
kulola molola, ila ham'vimanya.
27 Kwavija wanhu wano wana mioyo mi-
dala,
magwiti gao wagatenda sambigahu-
like,
na meso gao wafing'hiliza.
Ila kamba meso gao gahalolile,
na magwiti gao gahahulike,
wahavitangile mmioyo yao,
na kunihindukila nie,
nihawahonyile.’† ”
28 “Avo nolonda m'vitange kamba,
ukombola wa Mulungu ugaligwa ha
Wamhazi. Na hewo wohulika!”
29 Paulo viyeshile kulonga gano,
Wayahudi wachola kuno wokiiuza mbuli
bwando wenyego kwa wenyego.
30 Mkipigiti cha milao mibili yose,
Paulo kakala muna ing'anda yaapangile
mwenyego, na kawabokela wanhu wose
wezile kumulola.
31 Kazipeta mbuli za Undewa wa Mu-
lungu na kufundiza mbuli za Mndewa
Yesu Kilisto bila kudumba, na hagome-
sigwe na munhu yoyose.

† **28:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:9-10.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WALOMA

ULONGOZI

Ilongigwa kamba kitabu cha Waloma chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo hagatigati ya kipigiti cha milao ya 54 na 58 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Paulo hatembelele bule wambo da Loma, avo kautuma usenga uno wa ndagizi ha wanhu wamtogole Kilisto wa idiwambo da Loma, awo wali Wayahudi na awo hawali Wayahudi. Kandika lupwilili luno kulawa mdiwambo da Kolinto ako kuyakalile yokala mkipigiti kija. Paulo kandika giladi kamba wanhu wa isi zose wamtamanile na kumtogola Yesu Kilisto (16:26).

Kitabu cha Waloma kicho kitabu kilondigwa ng'hani na wanhu wamtogole Kilisto kila hanhu na kila kipigiti kwavija Paulo kaulongelela goya ukombola bila kifiso kamba tweye todaha kuupata kubitila Yesu Kilisto. Vivija Paulo kaulumba hamoja Usenga Unogile wa Yesu Kilisto na Lagano da Umwaka. Wasomi bwando wakiibamilila wolonga kamba mnhongo uli na mbweto muna ikitabu kino cha Waloma uwo 1:16 awo ulonga, "Siwonela kinyala Usenga Unogile, kwavija uwo mhiko ya Mulungu iwakombola wanhu wose woutogola, tanhu ha Wayahudi, na vivija ha Wamhazi." Hanhu ha mwanduso mgati ya ikitabu cha Waloma (1—11) holongelela mbuli za gaja gamnogele Mulungu na gaja hagamnogele Mulungu, na hanhu ha ikabili (12—15) holongelela ndagizi bwando za kusang'hana sama ya ugima wa wanhu wamtogole Kilisto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake kamba viyatendaga mkuitambula mwenyego na kulonga wanhu walihi yowaandikila (*1:1-15*).
2. Abaho, kandika mbuli za kiunhu na ukombola udahika kubitila Yesu Kilisto (*1:16—11:36*).
3. Vigamalile gano, Paulo kalava ndagizi bwando za kusang'hana sama ya ugima wa wanhu wamtogole Kilisto (*12:1—15:13*).
4. Abaho, kamambukiza ikitabu cha Waloma mkulava ndamsa bwando ha wanhu wamtogole Kilisto wa diwambo da Loma (*16*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na Mulungu kuwa mtumigwa wa Kilisto na kutumigwa yakaupete Usenga Unogile wa Mulungu,
2 uyekile kilagano umwaka kubitila wahokozi zake Mzinyandiko Zing'alile.
3 Usenga uja umulonga Mwanage, Yesu Kilisto, ayo mmbuli ya kiunhu yakalile yolawa mulukolo lwa Daudi,
4 na vija viyali na ung'azi ulawa ha Mulungu kalagusigwa na mhiko ng'hulu kuwa Mwana wa Mulungu kipigiti viyazusigwe kulawa mkudanganhika.
5 Kubitila heyo, Mulungu kanigwelela ngekewa na utumigwa wa Kilisto giladi niwapetele wanhu wa isi zose giladi watogole na kumtogola heyo, giladi twaga jake diyenzigwe.
6 Vivija na mweye mwa mmwanza wa waja wakemigwe kuwa wanhu wa Yesu Kilisto.
7 Nowandikila mweye wanhu wose wa wambo da Loma, mnogelwe na Mulungu na mkemigwe kuwa wanhu zake mwenyego.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Nhambiko ya Kulava Hewela

8 Tanhu, nomuheweza Mulungu wangu kubitila Yesu Kilisto sama yenu mweye mose, kwavija nhamanila yenu yopetigwa muulumwengu wose.
9 Mulungu, inimsang'hanikila na moyo wangu wose mkuupeta Usenga Unogile wa Mwanage, iyo msindila wangu vija viniwakumbukila mweye mazua gose
10 muna zinhambiko zangu. Kipigiti chose notambika ha Mulungu, vihamnogela, yanidahize kwiza kumwenu sambisambi.

11 Kwavija nosulukila ng'hani niwone,
giladi niwagwelele nhunza ya muloho
giladi mgangamizwe.
12 Nie nolonda tuigangamize, nhamanila
yenu inigangamize nie, na nhamanila
yangu iwagangamize mweye.
13 Ndugu zangu, nolonda m'vitange
kamba mianza bwando nilonda kwiza
kumwenu, ila nizuiligwa. Nilonda
mmwanza wenu niwatende wanhu
wamtogole Kilisto, kamba viniwatendile
mmwanza wa Wamhazi wayagwe.
14 Kwavija nolondigwa kuwasang'hanikila
wanhu wose, Wagiliki na wanhu hawali
Wagiliki, wanhu wali na nzewele na
walibule nzewele.
15 Avo, vivija nolonda kuupeta Usenga
Unogile kumwenu mweye mkala hiko
Loma.

Mhiko ya Usenga Unogile

16 Siwonela kinyala Usenga Unogile,
kwavija uwo mhiko ya Mulungu iwakom-
bola wanhu wose woutogola, tanhu ha
Wayahudi, na vivija ha Wamhazi.
17 Kwavija Usenga Unogile wogubula
vija Mulungu viyowatenda wanhu
kuwa bule uzenzeleganye kubitila
nhamanila songela haichanduso mbaka
hakimambukizo, kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu ayo
yalibule uzenzeleganye kokala muin-
hamanila.”*

Kuhonyela Kiunhu

18 Lusango lwa Mulungu lugubuligwa
kulawa kuulanga ha wanhu walekile
kumtanga Mulungu na ha wanhu wehile,
awo woigubika ikweli na wiho wao.
19 Kwavija gaja godahika kutangigwa
muna zimbuli za Mulungu wa-
funuliligwa, kwavija Mulungu kagalagusa
kumwao.
20 Songela vuulumbigwe ulumwengu,
mbuli za Mulungu ziifisile, nhegulo yake
mhiko zake za digunge na uungu wake,
zigubuligwa, zimanyika kulawa m'vinhu
viyavilumbile. Avo wanhu wabule mbuli
ya kuigombela.
21 Womtanga Mulungu, ila hawa-
muhishimila kamba Mulungu ama kumg-
welela hewela, ila ngelegeza zao zigaluka
ubozi, na nzonzi zao za ubozi zigeligwa
kiziza.
22 Wokiiyona wabala, ila wabule
nzewele,
23 na waleka kumtambikila Mulungu
yokala digunge na kusonga kuitambik-
ila miwegu ilingile kamba munhu ama
ndege ama wang'onyo wali na magulu
mane ama nyoka.
24 Avo Mulungu kawaleka wawinze
mbuli zihile zisulukilwa na mioyo yao na
kuitendela wenyego kwa wenyego mbuli
za kinyala mzing'huli zao.
25 Waigalula ikweli ya Mulungu
kuwa uvwizi, wavitambikila na ku-
visang'hanikila vinhu vilumbigwe na Mu-
lungu, na kuleka kumtambikila Mulungu
yavilumbile, yolondigwa kuyenzigwa
mazua gose! Amina.
26 Sama ya kilamso kino, Mulungu
kawaleka wawinze sulukila zao zigela
kinyala. Hata watwanzi zao wazihin-
dula nzila za kuilumba zilumbigwe na
Mulungu na kuilumba vija Mulungu hav-
ilumbile.
27 Vivija wambigalo na hewo waleka
kuilumba na watwanzi na kuisulukila
wenyego kwa wenyego. Wambigalo wa-
tenda mbuli zigela kinyala na wambigalo
wayao na kubokela nhaguso ilumbile na
gaja gawatendile.
28 Kwavija wanhu walema kumtanga
Mulungu, Mulungu kawaleka mzin-
zonzi zao zihile, giladi watende mbuli
hazilondigwe kutendigwa.
29 Wamema mbuli zose zihile, wiho, su-
lukila ya vinhu va wanhu, na kunogelwa
na gehile. Wamema migongo, ukomaji,
ngomba, uvwizi, na kuilondela gehile.
Wodeta,
30 wowalonga wanhu vihile, womwi-
hila Mulungu, wamema maligo, magoda,
na matopa. Wamema mbuli zihile na
hawawahishimila waja wawalelile.
31 Wabozi, vizenzeleganye, wabule
noge, na wabule bazi.

* **1:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:4.

32 Wovitanga kamba lagizo da Mulungu
dolonga kamba wanhu wotenda mbuli
kamba zino wolondigwa wadanganhike.
Hata avo, si kamba wazitenda mbuli hizo
tu, ila hata kuwatogola wanhu wayagwe
wozitenda mbuli hizo.

2

Nhaguso ya Mulungu

1 Avo haduhu kuigombela hata uhawile
munhu yalihi ihawa komtagusa uvwizi
miyago, kwavija vuubitiza nhaguso ha
miyago, kokiitagusa mwenyego, kwav-
ija na gweye kotenda gagaja gayatendile
heyo.
2 Tovitanga kamba nhaguso ya Mu-
lungu mwa awo wotenda vinhu kamba
avo ikala muikweli.
3 Ila gweye, munhu, uwatagusa waja
wotenda mbuli kamba zino ihawa na
gweye mwenyego kotenda mbuli zizo,
kogelegeza kodaha kuikimbila nhaguso
ya Mulungu?
4 Ama kodizabuza bwando da ugoli
wa unozi wake na mwazaganyo wake?
Huvimanya kamba unozi wa Mulungu
wokulongoza gweye uleke vilozo?
5 Ila sama ya udala wa moyo wako na
vija vuuli na moyo wa kulema kuleka
vilozo, kokiimemekezela lusango gwegwe
mwenyego kuna dizua da lusango aho nh-
aguso ya Mulungu ilibule uzenzeleganye
vondaigubuligwe.
6 Kwavija Mulungu komuliha kila
munhu kamba vija viyasang'hanike.*
7 Awo wokwazaganya mkutenda
ganogile wozahila yenzi, hishima, na
ugima, Mulungu kowagwelela ugima wa
digunge.
8 Wanhu wayagwe wozahila mbuli
zao wenyego na awo woilema ikweli
na kuzikweleleza mbuli zihile, Mulungu
kowonela lusango na ng'hasilika.
9 Kuja kowa na mgayo na kugazika
ha wanhu wose wotenda gehile, tanhu
Wayahudi, abaho Wamhazi.
10 Ila Mulungu kowagwaa yenzi na
hishima na tindiwalo wanhu wose wo-
tenda ganogile, tanhu Wayahudi, abaho
Wamhazi.
11 Kwavija Mulungu hasagula wa
kumnogela.
12 Wanhu wose walozile bila kugatanga
Malagizo ga Musa wokwangama hata
kamba hawagatangile Gamalagizo, na
wose walozile mkugatanga Malagizo
wotagusigwa na Gamalagizo.
13 Kwavija si kamba awo wogahulika
Malagizo wawo walibule uzenzeleganye
hameso ga Mulungu, ila waja wagagogile
Malagizo wawo wapetigwe kamba wab-
ule uzenzeleganye.
14 Hata Wamhazi, awo walibule Malag-
izo ga Musa, yokoneka kamba wagatanga
Malagizo ahaja vowagawinza bila kufun-
dizwa na munhu, hata kamba hawana-
gahulika.
15 Yolagusa kamba gaja golondigwa
na Malagizo gandikwa mmioyo yao,
na udaho wao wa kusambula gehile
na ganogile vivija wolava usindila, na
ngelegeza zao kipigiti kiyagwe zowata-
gusa na kipigiti kiyagwe zowakikiwiza.
16 Mbuli zino zolawilila mdizua dija Mu-
lungu vondayazitaguse ngelegeza zifisike
za wanhu kubitila Yesu Kilisto kamba
Usenga wangu Unogile vuulonga.

Wayahudi na Malagizo ga Musa

17 Gweye ukiikema mwenyego
Muyahudi, na kogatamanila Malagizo ga
Musa na kuigodela uhamoja na Mulungu,
18 kamba vija kugatanga gaja goy-
olonda, na kugatogola gaja ganogile,
kwavija kulagizigwa na Gamalagizo ga
Musa.
19 Kokwagiza kamba gweye kwa kilan-
gizi wa vimbugumbugu, mulangaza mwa
awo wali mdiziza,
20 mkulufunzi wa wabozi, na mfundiza
wana. Kokwagiza kamba kunago Malag-
izo gali na ilimu na kweli.
21 Gweye uwafundiza wanhu wayagwe,
habali hukiifundiza gweye mwenyego?
Gweye uwapetela wanhu sambiwebe, ha-
bali gweye kokwiba?

* **2:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 62:12; LONZI 24:12.

22 Gweye ulonga kamba wanhu sambiwatende ugoni, habali gweye kotenda ugoni? Gweye uihila miwegu, habali gweye kokwiba kulawa mzing'anda zao?
23 Gweye ukiitopela Malagizo ga Musa, habali gweye komzabuza Mulungu mkugakeng'enha Malagizo?
24 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Twaga da Mulungu dofukuligwa hagatigati ya Wamhazi sama yenu mweye."†

25 Kwingila kumbi kololwa kamba muhagagoga Malagizo ga Musa, ila kamba muhagakeng'enha Gamalagizo ga Musa, kwingila kumbi kumwenu kogaluka kuleka kwingila kumbi kamba Wamhazi.
26 Kamba awo walekile kwingila kumbi wahagagoga Malagizo ga Musa, kuleka kwingila kumbi hakupetigwa kamba kwingila kumbi kamba viwali wanhu wa Mulungu?
27 Awo walekile kwingila kumbi da lukuli ila wogagoga Malagizo ga Musa wokutagusa gweye hata kamba kunago Gamalagizo gandikigwe na kwingila kumbi, kwavija kogakeng'enha Gamalagizo ga Musa.
28 Munhu hapetigwa kuwa Muyahudi mkuvumbuka ama mkwingila kumbi kwiyeka.
29 Munhu kowa Muyahudi wa kweli kamba yahawa Muyahudi kulawa mgati, ihawa moyo wake wingizigwa kumbi, na sang'hano ino yotendigwa na Loho wa Mulungu, na sio na Malagizo gandikigwe. Munhu kamba ino kobokela nhogolwa kulawa ha Mulungu, na sio kulawa ha wanhu.

3

1 Muyahudi kana kinhu chaki kibanzile? Ama kuna kinhu chaki cha kuigodela mwa munhu yengizigwe kumbi?
2 Kuna vinhu bwando va kuigodela! Tanhu, Mulungu kawagwelela Wayahudi usenga wake.
3 Yowaze kamba wayagwe mmwanza wao wabule nhamanila? Kuwa bule nhamanila kuwali nako komtenda Mulungu yawe kizenzeleganye?
4 Bule! Hata kamba kila munhu yahawa m'vwizi, Mulungu havwiza. Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"Giladi upetigwe kamba kwabule uzenzeleganye mzimbuli zako,
na kuhuma muinhaguso yako."*
5 Kamba mbuli zetu zihile zosimulila lumosilumosi vija Mulungu viyalibule uzenzeleganye, tulongeze? Tulonge Mulungu kotenda vihile voyotugalila tweye lusango lwake? Hano nolonga kiunhu.
6 Bule! Ihawile hivo, Mulungu yahadahile vilihi kuutagusa ulumwengu?
7 Ila ihawa uvwizi wangu woisang'hanikila yenzi ya Mulungu mkuitenda ikweli yake itangigwe ng'hani, habali ning'hali nidukumizwa kamba mtenda vilozo?
8 Habali hatulonga, kamba wanhu wayagwe vowotulonga vihile mkutulonga kamba tweye tulonga, "Leka tutende gehile giladi geze ganogile"? Walumba kutagusigwa.

Haduhu Munhu Yalibule Uzenzeleganye

9 Avo tulongeze? Tweye Wayahudi tunoga kubanza wanhu wayagwe? Bule! Kwavija tweye tose twisha kutagusigwa, wose, Wayahudi na Wamhazi twa hasi ya mhiko za vilozo.
10 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"Haduhu munhu yalibule uzenzeleganye,
haduhu hata munhu imwe,
11 haduhu munhu yomtanga Mulungu,
haduhu munhu yomzahila Mulungu.
12 Wose wamuleka Mulungu,
wose hamoja wagaluka miwewela,
haduhu munhu yotenda ganogile,
haduhu hata munhu imwe.†

† **2:24** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:5; EZEKIELI 36:22. * **3:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 51:4. † **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 14:1-3; 53:1-3; MSIMULIZI 7:20. ‡ **3:13** ***Mikolomelo yao ya kamba panga digubuligwe*** nhegulo yake *Wao wanhu wolonga mbuli zihile ng'hani zigala ifa.* § **3:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 5:9. * **3:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 140:3.

13 Mikolomelo yao ya kamba panga digubuligwe,‡
ndimi zao zolonga uvwizi,§
sumu ya nyoka ya mmilomo yao.*
14 Milomo yao imema ndukumiza na usungu.†
15 Magulu gao gowalongoza walopole kwita mulopa,
16 ubananzi na migayo va mzinzila zao,
17 na nzila ya tindiwalo hawaitanga.‡
18 Haduhu bwembwe da Mulungu haulongozi wa meso gao."§

19 Sambi tovitanga kamba Malagizo ga Musa gowalonga waja wali hasi ya Gamalagizo higo, giladi munhu yoyose sambiyawe na mbuli ya kuigombela, na ulumwengu wose ulamulwe na Mulungu.
20 Kwavija haduhu munhu yondayapetigwe kamba kabule uzenzeleganye hameso gake mkugagoga Malagizo, kwavija kubitila Malagizo higo topata udaho wa kuvitanga vilozo tu.

Vija Mulungu Viyotutenda Tuwe Bule Uzenzeleganye

21 Ila sambi nzila ya Mulungu ya kuwatenda wanhu wawe bule uzenzeleganye igubuligwa bila kutamanila Malagizo ga Musa, hata kamba Malagizo ga Musa na Nyandiko Zing'alile za wahokozi woilavila usindila.
22 Kuwa bule uzenzeleganye kokwiza kubitila kumtamanila Yesu Kilisto* mwa awo wose wotogola. Haduhu yam'banzile miyage,
23 kwavija wose watenda vilozo na kuhungukilwa na yenzi ya Mulungu.
24 Wapetigwa kuwa wanhu walibule uzenzeleganye bila kuliha kinhu chochose, kubitila ukombola kulawa ha Yesu Kilisto.
25 Mulungu kamulava Yesu yawe kamba nhosa ya kuwalumba wanhu na heyo mwenyego kubitila nhamanila mmulopa wake. Kagatenda gano kulagusa kamba kabule uzenzeleganye, kwavija mkwazaganya kumwake Mulungu hawataguse awo watendile vilozo umwaka.
26 Kagatenda gano giladi yalaguse kamba kabule uzenzeleganye mkipigiti kino na kamba voyomtenda munhu yoyose yomtamanila Yesu yawe bule uzenzeleganye.
27 Avo, choni chondatuigodele? Hahudu! Tuigode kwavija tugagoga Malagizo ga Musa? Si vivo, ila kwavija tutogola kamba Yesu kotukombola.
28 Kwavija tuvimanya kamba munhu kopetigwa kamba kabule uzenzeleganye kubitila nhamanila na sio mkugagoga Gamalagizo ga Musa.
29 Ama Mulungu ka Mulungu wa Wayahudi weiyeka? Heyo vivija hali Mulungu wa Wamhazi? Ona, heyo vivija ka Mulungu wa Wamhazi.
30 Mulungu ka imwe, yowatenda wawe bule uzenzeleganye waja wengile kumbi kubitila nhamanila na waja walekile kwingila kumbi kubitila nhamanila iija.
31 Avo, tugase Gamalagizo ga Musa sama ya nhamanila ino? Si vivo, ila togavikiza Gamalagizo ga Musa.

4

Kamba Vija Viyatendile Ablaham

1 Tulonge choni mmbuli zija ziyapatile Ablaham, muhenga wetu mmbuli ya kiunhu?
2 Kamba Ablaham koneka kabule uzenzeleganye hameso ga Mulungu kubitila sang'hano zake za lukuli, avo kana kinhu cha kuigodela, ila sio haulongozi wa Mulungu.
3 Nyandiko Zing'alile zolongaze? "Ablaham kamtogola Mulungu, na Mulungu kampeta heyo kamba munhu yalibule uzenzeleganye."*
4 Munhu yosang'hanika, kitumetume chake hakiwa kamba nhunza, ila chowa kamba maliho gake.
5 Ila wanhu wopetigwa kamba wabule uzenzeleganye, sio sama ya sang'hano

† **3:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 10:7. ‡ **3:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 59:7-8. § **3:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 36:1. * **3:22** ***Kubitila kumtamanila Yesu Kilisto*** yodaha kutapitigwa kamba *kubitila wende wa Yesu Kilisto.* * **4:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6.

zao, ila sama ya nhamanila yao ha Mulungu, ayo yowagela kumgongo wanhu wali na vilozo.
6 Avo, vivija Daudi kozilonga motelo za munhu ayo Mulungu yampetile kamba kabule uzenzeleganye kutali na sang'hano.

7 "Wamota waja udulu wao ugeligwe kumgongo,
na awo wasegezelwe vilozo vao!

8 Kamota munhu ija Mndewa yoleka kumpetela vilozo!"†

9 Motelo zino ha wanhu wengile kumbi weiyeka, ama vivija ha wanhu walekile kwingila kumbi? Tweye tulonga, "Nhamanila ya Ablaham iyo imtendile yawe bule uzenzeleganye."
10 Kipigiti chaki mbuli ino imulawila Ablaham? Viyakalile yang'hali hanakwingila kumbi ama viyeshile kwingila kumbi? Imulawila kipigiti hanakwingila kumbi, na sio kipigiti viyeshile kwingila kumbi.
11 Heyo kabokela kilaguso cha kwingila kumbi kamba utango wa kuwa bule uzenzeleganye kuyakalile nao kubitila nhamanila kipigiti viyakalile yang'hali hanakwingila kumbi. Avo heyo iyo tata wa waja wose wotogola bila kwingila kumbi, giladi wapetigwe kamba wabule uzenzeleganye.
12 Na heyo vivija iyo tata wa awo wengile kumbi, sio awo wengile kumbi tu, ila awo vivija wotembela mkuiwinza nhamanila ija yaakalile nayo tata wetu Ablaham kipigiti viyakalile hanakwingila kumbi.

Kilagano cha Mulungu Chobokelwa Kubitila Nhamanila

13 Kwavija kilagano Mulungu chayailagane na Ablaham na lukolo lwake, kamba hewo wouhala ulumwengu, hakizile ha Ablaham ama ha lukolo lwake kubitila Malagizo ga Musa, ila sama ya kuwa bule uzenzeleganye kwizile kubitila nhamanila.
14 Kwavija kamba waja wogatamanila Malagizo ga Musa wao wahazi, nhamanila izabuka na ikilagano si kinhu.
15 Kwavija Malagizo ga Musa gago gogala lusango lwa Mulungu. Ila hanhu halibule Malagizo ga Musa, haduhu udulu wa Malagizo.

16 Avo, kilagano chokwiza kubitila nhamanila, giladi kilavigwe bule kamba nhunza ya Mulungu mwa lukolo lose lwa Ablaham. Sio tu ha awo wogagoga Malagizo ga Musa, ila vivija ha awo wali na nhamanila kamba ya Ablaham. Kwavija heyo iyo tata wa tweye tose.
17 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Nikutenda gweye uwe tata wa isi bwando."‡ Kilagano hicho kinoga haulongozi wa Mulungu yaamtamanile, ayo yowagwelela ugima wanhu wadanganhike na kuvikema vinhu vilihaduhu viwe baho.
18 Ablaham katamanila mbuli hazidahike kutamanilwa, katogola kokwiza kugaluka tata wa isi bwando, na kawa avo, kamba viyalongeligwe, "Avo kowa na wana bwando."§
19 Nhamanila yake haihungule hata haja viyalugelegeze lukuli lwake mwenyego, lukalile behi na kudanganhika kwavija kakala na milao kamba mia, na vija viyamgelegeze Sala ayo yakalile bule sambo.
20 Haduhu kinhu chochose kimtendile yasinhe kukitogola kilagano cha Mulungu, ila kagendelela kuwa na mhiko mnhamanila yake kuno yomuyenzi Mulungu,
21 yotogola kamba Mulungu kodaha kugatenda gaja gayailagane.
22 Avo, sama ya nhamanila yake, "Kapetigwa kuwa munhu yalibule uzenzeleganye."*
23 Ila mbuli ilonga, "Kapetigwa," handikiligwe heyo yeiyeka,
24 ila vivija sama yetu tweye, tondatupetigwe kuwa wanhu walibule uzenzeleganye, tweye tumtogole heyo yamzusile

† **4:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 32:1-2.
‡ **4:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 17:5.
§ **4:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:5.
* **4:22** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6.

Yesu Mndewa wetu kulawa mkudanganhika.
25 Heyo kalavigwa giladi yadanganhike sama ya vilozo vetu, na kuzuswa kulawa mkudanganhika giladi tutendigwe wanhu walibule uzenzeleganye.

5

Kuwa Bule Uzenzeleganye Hameso ga Mulungu

1 Avo, avija vitupetigwe kamba twabule uzenzeleganye hameso ga Mulungu kubitila nhamanila, tuna tindiwalo na Mulungu kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto,
2 ayo yatutendile tupate nzila kubitila nhamanila mbaka kwingila mngekewa ino itwimile nayo sambi. Na todeng'ha mditamanilo da yenzi ya Mulungu.
3 Sio higo geiyeka, ila vivija toideng'hela migayo yetu kwavija tuvitanga kamba mgayo wogala mwazaganyo,
4 na mwazaganyo woigangamiza nhogolwa inogile, na nhogolwa inogile yodigangamiza tamanilo da ukombola wetu.
5 Tamanilo dino haditutenda tunyunguale, kwavija Mulungu katwitila noge jake mmioyo yetu kubitila Loho wa Mulungu yaatugwelele tweye.
6 Vitukalile twabule mhiko, Kilisto keza mkipigiti kitogoligwe na kadanganhika sama ya tweye Wamhazi.
7 Vidala munhu kudanganhika sama ya munhu yalibule uzenzeleganye. Ila vodahika munhu kudanganhika sama ya munhu yanogile.
8 Ila Mulungu kotulagusila tweye noge jake, avija Kilisto viyadanganhike sama yetu tweye, kipigiti vitukalile tung'hali na vilozo!
9 Avo, avija vitupetigwe kuwa bule uzenzeleganye kubitila mulopa wake, yolagusa kotukombola ng'hani kulawa mulusango lwa Mulungu kubitila heyo!
10 Tukala wadumuka wa Mulungu, ila katutenda kuwa wambwiga zake kubitila ifa ya Mwanage. Avija vitupetigwe kuwa wambwiga zake Mulungu, yolagusa kotukombola ng'hani kubitila ugima wake Kilisto!
11 Ila sio higo geiyeka, ila vivija todeng'ha mgati mwa Mulungu kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto, na kubitila heyo tuilumba na Mulungu.

Adamu na Kilisto

12 Avo, kamba vilozo vingila muulumwengu kubitila munhu imwe, na ifa iza kubitila vilozo, avo ifa yenela mwa wanhu wose, kwavija wanhu wose watenda vilozo.
13 Vilozo vikala baho muulumwengu songela Malagizo ga Musa haganalavigwa, ila vilozo havipetigwe kipigiti vikukalile haduhu Malagizo.
14 Ifa itawala songela kipigiti cha Adamu mbaka kipigiti cha Musa, ifa iwatawala hata waja wakalile hawatendile vilozo va kugadulukila Malagizo, kamba viyatendile Adamu, ayo yalingile na Kilisto yondayeze.
15 Ila nhunza ya Mulungu hailingile kamba kilozo cha Adamu, kwavija kamba wanhu bwando wadanganhika kubitila kilozo cha munhu imwe, avo chowa kiasi kikulu ng'hani cha ngekewa ya Mulungu yondaize sama ya ngekewa ya munhu imwe yokemigwa Yesu Kilisto, iwetikila wanhu bwando!
16 Nhunza ya Mulungu hailingile na malawililo ga kilozo cha munhu imwe. Kwavija nhaguso iwinza kilozo kimwe na igala msuno. Ila nhunza ya Mulungu iwinza vilozo bwando na iwatenda wanhu kuwa bule uzenzeleganye.
17 Kwavija sama ya kilozo cha munhu imwe Adamu, ifa itawala wanhu bwando. Avo chowa kipigiti kikulu ng'hani chondawatawale awo wabokele ngekewa ya Mulungu na nhunza ya kuwa bule uzenzeleganye awo wokala mkuvihuma vilozo, kubitila ifa ya munhu ino, Yesu Kilisto.
18 Avo, malawililo ga kilozo cha munhu imwe gakala nhaguso mwa wanhu wose, avo vivija malawililo ga sang'hano ya munhu imwe yalibule uzenzeleganye yowatenda wanhu wose wapetigwe kamba wanhu walibule uzenzeleganye, ija igala ugima mwa wanhu wose.
19 Kwavija kubitila udulu wa munhu imwe, wanhu bwando watendigwa wawe

na vilozo, avo vivija kubitila wende wa munhu imwe, wanhu bwando watendigwa wawe bule uzenzeleganye.

20 Malagizo ga Musa vugezile, vilozo vongezeka. Ila hanhu vilozo havongezeke, ngekewa ya Mulungu yokongezeka ng'hani.

21 Avo, kamba vija vilozo vuvitawale na kugala ifa, avo vivija na ngekewa ya Mulungu yotawala kubitila kuwa bule uzenzeleganye, ako kutulongoza tweye kuugima wa digunge kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto.

6

Vilozo Vogala Ifa, ila Kuilumba na Kilisto Kogala Ugima

1 Avo, tulongeze? Tugendelele kutenda vilozo giladi Mulungu yongeze ng'hani ngekewa yake?

2 Mmbuli ya vilozo tweye tudanganhika, todahaze kugendelela kukala m'vilozo?

3 Ham'vitanga kamba tweye tose tubatizigwa mkuilumba na Yesu Kilisto tubatizigwa mkuilumba muifa yake?

4 Avo, tuzikigwa hamoja nayo kubitila mbatiza ya kuilumba muifa yake, giladi kamba Kilisto viyazukile kulawa mkudanganhika kubitila mhiko ya yenzi ya Tata, vivija na tweye tukale ukazi wa sambi.

5 Kwavija ihawa tuilumba hamoja na heyo muifa iyadanganhike heyo, vivija toilumba hamoja na heyo mumzuso uwazukile heyo.

6 Tovitanga kamba unhu wetu wa umwaka uwambigwa mumsalaba hamoja na heyo, giladi vilozo sambiviwe na mhiko, sambituwe nyakadala wa vilozo.

7 Kwavija munhu yadanganhike mkuilumba na Kilisto kafunguligwa kulawa mmhiko za vilozo.

8 Ihawa tudanganhika hamoja na Kilisto, vivija totogola kamba tokwiza kukala hamoja na heyo.

9 Kwavija tovitanga kamba Kilisto kazuka kulawa mkudanganhika, avo hadanganhika mwanza uyagwe, na ifa haimtawala.

10 Ifa iyadanganhike, kadanganhika mwanza umwe sama ya vilozo va wanhu wose, ila ugima uyalinao, kokala sama ya yenzi ya Mulungu.

11 Vivija na mweye wenyego mgelegeze kamba mmbuli ya vilozo mdanganhika, ila ha Mulungu muna ugima mkuilumba na Yesu Kilisto.

12 Avo, sambimuleke vilozo vitawale mzing'huli zenu, mkuziwinza sulukila zihile za ng'huli zenu.

13 Sambim'vilave vipindi va ng'huli zenu viwe via va kutendela gehile, visang'hanike mkutenda vilozo. Ila vihanogile muilave wenyego ha Mulungu kamba awo wabwezigwe kulawa mkudanganhika na kuwa wagima, na m'vilave vipindi va ng'huli zenu ha Mulungu kamba via vilibule uzenzeleganye.

14 Vilozo haviwatawala, kwavija hamuli hasi ya Malagizo ga Musa, ila mwa hasi ya ngekewa ya Mulungu.

Nyakadala wa Mbuli Zilibule Uzenzeleganye

15 Avo tulongeze? Tutende vilozo kwavija hatuli hasi ya malagizo ila twa hasi ya ngekewa ya Mulungu? Si vivo!

16 Ham'vitanga kamba muhailava wenyego ha munhu yoyose kuwa nyakadala, mweye mwa nyakadala wa munhu ija imuilavile kumwake? Mdaha kuwa nyakadala wa vilozo viwalongoza kuna iifa, ama mdaha kuwa wende wa Mulungu kuwalongoza kulibule uzenzeleganye?

17 Ila Mulungu yahewezigwe, kwavija mkala nyakadala wa vilozo, ila mgaluka wende kulawa mmioyo na kugawinza mafundo gamfundizigwe.

18 Mkomboligwa kulawa m'vilozo, na mgaluka nyakadala wa mbuli zilibule uzenzeleganye.

19 Nolonga ulonzi wa kiunhu sama ya udaho mdodo umulinao. Kamba vija vum'vilavile vipindi venu viwe nyakadala wa vilozo na kuutenda wiho ubanze, avo sambi vilaveni viwe nyakadala wa mbuli zilibule uzenzeleganye zondaziwatende mng'ale.

20 Vumkalile nyakadala wa vilozo,
mkala muilegehe kulawa mzimbuli
zilibule uzenzeleganye.
21 Avo, kinhu chaki chumpatile mkipig-
iti kija kulawa mzimbuli zumzonela
kinyala sambi? Kwavija malawililo ga
mbuli zija gakala ifa.
22 Ila sambi mkomboligwa kulawa
m'vilozo na mgaluka nyakadala wa Mu-
lungu. Kinhu chumpatile kicho ung'azi,
na malawililo gake, ugima wa digunge.
23 Kwavija kitumetume cha vilozo kicho
ifa, ila nhunza ya Mulungu iyo ugima
wa digunge kubitila Yesu Kilisto Mndewa
wetu.

7

Mmbuli ya Kusola

1 Ndugu zangu, nolonga na wanhu
wogatanga goya Malagizo ga Musa.
Ham'vitanga kamba Malagizo gomfunga
munhu kipigiti cha ugima wake tu?
2 Kamba vija mtwanzi yasoligwe ko-
fungigwa na malagizo kipigiti mbigalo
wake yang'hali mgima. Ila mbigalo wake
yahadanganhika, kafunguligwa kulawa
mmalagizo ga kusola na kusoligwa.
3 Kokemigwa mgoni kamba yaha-
soligwa na mbigalo iyagwe kipigiti
mbigalo wake yali mgima. Ila kamba
mbigalo wake yahadanganhika, ka-
funguligwa kulawa mdilagizo dija, na
heyo hakemigwa mgoni, hata kamba
yahasoligwa na mbigalo iyagwe.
4 Vivija na mweye, ndugu zangu, mdan-
ganhika mmbuli ya Malagizo ga Musa
kubitila lukuli lwa Kilisto, giladi muwe
wanhu wa munhu iyagwe, heyo yazukile
kulawa mkudanganhika giladi tumulelele
mujo Mulungu.
5 Vitukalile tukala ukazi wa kulon-
gozigwa na ng'huli zetu, sulukila zetu za
vilozo ziswagizwe na Malagizo ga Musa,
zisang'hanika na vipindi vetu zilela mujo
ugala ifa.
6 Ila sambi tufunguligwa kulawa
Mmalagizo ga Musa, tudanganhika
mmbuli zija zitufungile, giladi tweye
sambituwe nyakadala wa Malagizo ga
umwaka gandikigwe, ila tuwe nyakadala
muukazi wa sambi wa Loho wa Mulungu.

Malagizo ga Musa na Vilozo

7 Avo tulongeze? Kamba Malag-
izo ga Musa gago vilozo? Si vivo!
Kamba kuhakalile haduhu Malagizo ga
Musa, sambinivitange vilozo. Sambiniv-
itange kamba kusulukila vinhu va wanhu
kukala vilozo kamba Gamalagizo ga Musa
sambigalonge, “Sambiusulukile vinhu va
wanhu.”*
8 Ila vilozo vipata nzila muindagizi ino
kwinula sulukila zose zihile mgati yangu.
Kwavija kamba kuhawile haduhu Malag-
izo ga Musa, vilozo vihadanganhike.
9 Kipigiti kimwe nikala bila kugatanga
Malagizo ga Musa. Ila indagizi viizile,
vilozo vipata ugima,
10 na nie nidanganhika. Na ndagizi iija
ilongigwe yogala ugima, kumwangu nie
igala ifa.
11 Kwavija vilozo vipata hanhu muinda-
gizi ija, vinivwizila, na kubitila ndagizi
hiyo ving'homa.
12 Avo, Malagizo ga Musa gang'ala, na
indagizi ija ing'ala na yabule uzenzele-
ganye na inoga.
13 Kija kinogile kinigalila nie ifa? Si
vivo! Vikala vilozo vigalile ifa mgati
yangu kubitila kija kinogile, giladi vilozo
voneke kuwa vilozo. Na kubitila indagizi
ija, vilozo voneke kuwa viha ng'hani.

Kugomba Mgati mwa Munhu Mwenyego

14 Tuvitanga kamba Malagizo ga Musa
simbuko jake loho, ila nie si munhu wa
muloho, niguzigwa na kuwa nyakadala
hasi ya vilozo.
15 Sigatanga gaja gonitenda. Kwavija
gaja gonilonda kugatenda, sigatenda. Ila
gaja gonigehila kugatenda, nogatenda.
16 Na ihawa nogatenda gaja gonilema
kugatenda, notogola kamba Gamalagizo
ga Musa ganoga.
17 Avo, sio nie mwenyego nigatenda
gano, ila kilozo kili mgati yangu.
18 Novitanga kamba haduhu kinhu
kinogile kikala mgati yangu, mulukuli

* **7:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:17; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:21.

lwangu. Kwavija nolonda kugatenda
ganogile, ila sidaha kugatenda.
19 Kwavija sigatenda ganogile go-
nilonda kugatenda, ila gehile gonilema
kugatenda, gago nigatenda.
20 Ihawa nogatenda gaja gonilema ku-
gatenda, sio nie nigatenda higo, ila vilozo
vikala mgati yangu.
21 Avo, nivitanga kamba nzoela ino
yosang'hanika, nihalonda kugatenda
ganogile, gehile gokwima haulongozi
wangu.
22 Kwavija mgati yangu nogadeng'helela
malagizo ga Mulungu.
23 Ila nokona nzoela ziyagwe
zosang'hanika m'vipindi va lukuli
lwangu. Nzoela hizo zogomba na
nzoela za nzonzi zangu na zonitenda nie
niwe mfungigwa wa malagizo ga vilozo
gosang'hanika m'vipindi vangu.
24 Nie munhu mkiwa! Yalihi yon-
dayanikombole kulawa mulukuli luno
lwa kudanganhika?
25 Mulungu yahewezigwe yogatenda
gano kubitila Yesu Kilisto Mndewa wetu!
Avo, nie mwenyego mzinzonzi zangu
na nyakadala wa malagizo ga Mulungu,
ila mulukuli na nyakadala wa malagizo ga
vilozo.

8

Ugima Mgati ya Loho wa Mulungu

1 Avo, sambi haduhu nhaguso mwa
wanhu waja wailumbile hamoja na Yesu
Kilisto.
2 Kwavija kubitila Yesu Kilisto, mhiko za
Loho wa Mulungu zili na ugima zinikom-
bola kulawa mmhiko za vilozo na ifa.
3 Malagizo ga Musa galemelwa ku-
tukombola tweye sama ya udonhi wa
ng'huli zetu. Avo Mulungu kagatenda
gaja galemelwe kutendigwa na Malagizo
ga Musa. Kamtuma Mwanage mwenyego
mulukuli kamba ng'huli zitulinazo tweye
watenda vilozo. Na mulukuli luja Mu-
lungu kakipeta kimambukizo cha vilozo
vitutawale tweye mkumulava Mwanage
kamba nhosa sama ya vilozo vetu,
4 giladi mbuli zilibule uzenzeleganye
zilondeka na Gamalagizo ga Musa zivikile
mgati yetu tweye tulekile kutamanila
lukuli, ila tumtamanile Loho wa Mu-
lungu.
5 Wanhu waja wose wokala mku-
luwinza lukuli, nzonzi zao zogelegeza
gaja golulonda lukuli. Na waja wose
wokala mkumuwinza Loho wa Mulungu,
nzonzi zao zogelegeza gaja goyolonda
Loho ija.
6 Kuzitenda ngelegeza zenu zigelegeze
mbuli za lukuli, kogala ifa. Ila kuzitenda
ngelegeza zenu zigelegeze mbuli za Loho
wa Mulungu, kogala ugima na tindiwalo.
7 Sama ya kilamso kino, nzonzi zita-
manila lukuli zoibamilila na Mulungu,
kwavija zogadulukila malagizo ga Mu-
lungu, na hazidaha kugatogola.
8 Wanhu wolongozwa na sulukila za
lukuli hawadaha kugatenda gaja gomno-
gela Mulungu.
9 Ila mweye hamulongozigwa na lukuli,
ila molongozigwa na Loho wa Mulungu,
kwavija Loho wake kokala mgati yenu.
Na munhu yoyose yalibule Loho wa
Kilisto, heyo si munhu wa Kilisto.
10 Ila kamba Kilisto yahakala mgati
yenu, hata kamba ng'huli zenu zihadan-
ganhika sama ya vilozo, Loho wa Mu-
lungu kowagwelela mweye ugima kwav-
ija mtendigwa wanhu walibule uzenzele-
ganye na Mulungu.
11 Ihawa Loho wake ayo yamzusile Yesu
kulawa mkudanganhika kokala mgati
yenu, heyo yamzusile Yesu Kilisto kulawa
mkudanganhika vivija kozigwelela ugima
ng'huli zenu zibanangika kubitila Loho
wake, ayo yokala mgati yenu.
12 Avo, ndugu zangu, towilwa, ila si
mkukala mkulongozwa na gaja golulonda
lukuli.
13 Kwavija kamba mokala mkulon-
gozigwa na lukuli, modanganhika. Ila
kamba mokala mkulongozigwa na Loho
wa Mulungu, mozikoma sang'hano za
lukuli, na mowa wagima.
14 Kwavija wose awo wolongozigwa na
Loho wa Mulungu, wao wana wa Mu-
lungu.
15 Kwavija Loho ija Mulungu iyawag-
welele mweye hawatenda mweye muwe
nyakadala na kuwagela bwembwe, ila

mum'bokela Loho wake yowatenda muwe wana wa Mulungu. Na kubitila heyo tomkema, “Aba,” nhegulo yake “Tata.”
16 Loho wa Mulungu kosindila hamoja na loho zetu kamba tweye twa wana wa Mulungu.
17 Na kamba tweye twa wana, twa wahazi, twa wahazi wa Mulungu, na tohala hamoja na Kilisto, kamba tugazika hamoja nayo giladi vivija tuyenzigwe hamoja nayo.

Yenzi Ikwiza

18 Vinigesa nie migayo ya kipigiti kino haihile ng'hani uhailinga na yenzi yondatugubuliligwe tweye.
19 Kwavija vinhu vose vilumbigwe vobeta mkusulukila ng'hani kuno vitamanila wana wa Mulungu kufunuligwa.
20 Kwavija vinhu vilumbigwe viwa si kinhu, si mkulonda venyego, ila kamba vija viyalondile ayo yavilumbile. Ila kuna tamanilo,
21 vinhu vilumbigwe venyego vokwiza kukomboligwa kulawa m'vifungo vake va kubanangika na kugaligwa kuna iyenzi ya ulegeho wa wana wa Mulungu.
22 Kwavija tovitanga kamba mbaka kipigiti kino* vinhu vose vilumbigwe vogugumila na usungu kamba uja wa kulela mwana.
23 Na si vinhu vilumbigwe viiyeka vigugumila, ila na tweye wenyego, tuli na malimbuko ga Loho wa Mulungu, togugumila munda kwa munda kipigiti tubeta kutendigwa wana wa Mulungu, ukombola wa ng'huli zetu.
24 Kwavija tukomboligwa mditamanilo dino. Ila tamanilo dija dikoneka si tamanilo. Kwavija yalihi yotamanila kija ikinhu yeshile kuwa nacho?
25 Ila ihawa totamanila kinhu tuleka kuchona, tokibeta na mwazaganyo.
26 Vivija Loho wa Mulungu kotutaza muudonhi utulinao, kwavija hatuvitanga kutambika kamba vija vitulondigwa kutambika, ila Loho wa Mulungu kotambika sama yetu tweye mkugugumila mmbuli hazidahika kulongeka.
27 Na Mulungu, yogalola gali mmioyo ya wanhu, kozitanga ngelegeza za Loho wake, kwavija Loho wake kotambika sama ya wanhu wa Mulungu kamba vija voyolonda Mulungu.
28 Tovitanga kamba Mulungu kowatendela ganogile awo iwamnogele mzimbuli zose, awo iyawakemile sama ya gaja goyolonda.
29 Kwavija waja Mulungu yawatangile songela mwaka, vivija kawasagula walinge kamba Mwanage, giladi Mwanage yawe chaudele wa mulango mkulu.
30 Na waja yawasagule, kawakema. Na waja yawakemile, kawapeta kamba wabule uzenzeleganye. Na waja yawapetile kamba wabule uzenzeleganye, kawayenzi.

Noge da Mulungu ha Yesu Kilisto

31 Avo, tulongeze mmbuli zino? Kamba Mulungu ka ng'ambu yetu, yalihi yondayadahe kuibamilila na tweye?
32 Heyo yalekile kumfisa Mwanage, ila kamulava sama yetu tweye tose. Avo, vivija kolekaze kutugwelela vinhu vose hamoja na Mwanage?
33 Yalihi yondayagale nhaguso yoyose mwa awo yawasagule Mulungu? Mulungu mwenyego iyo yawatendile wawe bule uzenzeleganye.
34 Yalihi yondayatutaguse? Haduhu, kwavija Yesu Kilisto kadanganhika sama yetu na kazusigwa kawa mgima sama yetu, na kakala kumkono wa ukulume wa Mulungu, yotutambikila tweye!
35 Yalihi yondayatubagule na noge da Kilisto? Mgayo, ama ukumbulu, ama kugazigwa, ama nzala, ama kuwa bule vivalo, ama mmwangalo, ama zele?
36 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

“Sama yako gweye, todanganhika misi ngima,
tupetigwa kamba ng'hondolo yolondigwa kuchinjigwa.”†

* **8:22** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.* † **8:36** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 44:22.

37 Bule, mzimbuli zino zose, tweye
tubanziliza kuhuma kubitila heyo yatuno-
gele.
38 Kwavija notogola kamba si ifa, ama
ugima, ama wasenga wa Mulungu wa
kuulanga, ama vinyamkela, ama vinhu
vili sambi, ama vinhu vondavize, ama
mhiko zozose,
39 ama ulumwengu wa uchana, ama
ulumwengu wa hasi, ama kinhu chochose
muna ivinhu vose vilumbigwe chondaki-
dahe kutubagula na noge da Mulungu ha
Yesu Kilisto Mndewa wetu.

9

Mulungu na Wanhu Zake

1 Nolonga ikweli na silonga uvwizi
kwavija nie na hamoja na Kilisto, na
udaho wangu wa kusambula gehile na
ganogile hamoja na Loho wa Mulungu
vosindila mbuli zino.
2 Moyo wangu umema usungu mkulu
na giogio dilibule nziga
3 sama ya wanhu zangu, wandugu
zangu wa Kiyahudi kwavija kamba ni-
hadahile, nilonda nie mwenyego ni-
hadukumizwe na kusegezigwa kulawa ha
Kilisto kamba mkutenda vino wahakom-
boligwe.
4 Wanhu wa Islaeli, watendigwe
wana, wagweleligwe yenzi ya Mulungu,
wagweleligwe malagano, wagweleligwe
Malagizo ga Musa, wagweleligwe mhome
ya kumtambikila Mulungu, na wag-
weleligwe vilagano.
5 Hewo wao vilangizi, na kulawa
kumwao kalawilila Kilisto mmbuli ya
lukuli. Na Mulungu, ayo yotawala vinhu
vose, yayenzigwe milongo yose! Amina.
6 Si kamba Usenga wa Mulungu
uhumwa. Kwavija si wanhu wose
wolawa mulukolo lwa Waislaeli wao
Waislaeli kweli.
7 Sio wose wolawa mulukolo lwa Abla-
ham wanage Ablaham kwavija Nyandiko
Zing'alile zolonga, “Kubitila Isaka, lukolo
lwako lokemigwa.”*
8 Nhegulo yake iyo ino, sio wana
wa lukuli wa Ablaham wali wana wa
Mulungu, ila wana wa kilagano wao
wopetigwa kamba lulo lukolo lwa Abla-
ham.
9 Kwavija vino vivo ikilagano vikilonga,
“Kamba kipigiti kikino mulao ukwiza
nobweleganya, na Sala kowa na mwana
mbigalo.”†
10 Sio gano geiyeka, kinhu kilingile na
kino kimulawilila Lebeka ahaja viyapatile
inda ya wana wabili kulawa ha mbigalo
imwe, yokemigwa Isaka tata wetu.
11 Hata viwakalile hawanavumbuka,
ama hawanatenda kinhu chochose
kinogile ama kihile, giladi ija iyamu-
londile Mulungu kumsagula yapatikane,
12 sio sama ya gaja gayatendile, ila
kubitila lukemo lwake, Lebeka ka-
longeligwa, “Mkulu komsang'hanikila
mdodo.”‡
13 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile, “Yakobo nimnogela, ila Esau
nimwihila.”§
14 Avo, tulongeze? Kuna uzenzeleganye
ha Mulungu? Si vivo!
15 Kwavija kamulongela Musa,
“Nomgela kumgongo ayo inimulonda
kumgela kumgongo, na nomonela bazi
ayo inimulonda kumonela bazi.”*
16 Avo, haitamanila vija viyosulukila
munhu ama vija viyokiiyoha, ila yota-
manila bazi da Mulungu.
17 Kwavija Nyandiko Zing'alile zomu-
longa Falao, “Nikwinula sama ya ku-
lagusa mhiko zangu mgati yako, gi-
ladi twaga jangu dipetigwe kila hanhu
muisi.”†
18 Avo, Mulungu komonela bazi, munhu
yoyose yoolonda kumonela bazi, na
komgela moyo udala, munhu yoyose
yoolonda kumgela moyo udala.

Lusango na Bazi da Mulungu

19 Abaho moniuza, “Habali Mulungu
yang'hali yotulonga? Yalihi yodaha ku-
gadulukila gaja goyolonda?”

* **9:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:12. † **9:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 18:10, 14. ‡ **9:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 25:23. § **9:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MALAKI 1:2-3. * **9:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 33:19. † **9:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 9:16.

20 Ila gweye iyo munhu yalihi hata
um'bamilile Mulungu? Kinhu kitendigwe
kimulongele ayo yakitendile, “Habali ku-
nitenda nie kamba vino?”‡
21 Vino muumbi hadaha kulamula ku-
umba kulawa mditonge dimwe da ulongo
kia kimwe kisinyo, na kia kiyagwe cha
sang'hano za mazua gose?
22 Vivija hata kamba Mulungu kana
udaho wa kulagusa lusango lwake na
mhiko zake, ila heyo kowazaganya
ng'hani awo yoowonela lusango, awo
walumbile kubanangigwa.
23 Na ihawile vilihi kamba katenda
gano giladi yatende ugoli wa yenzi yake
utangigwe mwa awo wapatile bazi jake,
awo yawatandile yenzi yake,
24 na hata tweye yatukemile, sio kulawa
ha Wayahudi weiyeka, ila vivija kulawa
ha Wamhazi?
25 Kamba viyalongile muna ikitabu cha
Hosea,
“Waja wakalile si wanhu zangu
nowakema, ‘Wanhu zangu.’
Na ayo nilekile kumnogela
nomkema, ‘Mnogelwa wangu.’§
26 Na hanhu hahaja hawalongeligwe,
‘Mweye sio wanhu zangu,’
bahaja wokemigwa, ‘wana wa Mu-
lungu yali na ugima.’ ”*
27 Na Isaya kenula dizwi yoilonga Islaeli,
kalonga, “Hata kamba mheta ya wana
wa Waislaeli yowa kamba misenga ya
mumgwazo wa ibahali, ila wondawakom-
boligwe wowa wadodo,
28 kwavija Mndewa koitenda nhaguso
yake muisi mbwisa na kuimambukiza.”†
29 Kamba Isaya viyahokole, yolonga,
“Kamba Mndewa Mwene Udaho sambiy-
atulekele wana, tuhawile kamba Sodoma,
na tuhalingile na Gomola.”‡

Paulo Koitambikila Islaeli

30 Avo, tulongeze? Wamhazi, awo
walekile kuzahila kuwa bule uzenzele-
ganye, wasegezeligwa uzenzeleganye ku-
bitila nhamanila.
31 Ila Waislaeli, wakalile woiyoha
mkuzahila kuwa bule uzenzeleganye
mkugawinza Malagizo ga Musa, hawa-
patile kuwa bule uzenzeleganye.
32 Habali hawapatile? Kwavija
hawakuzahile kubitila nhamanila, ila
kubitila kugagoga Malagizo ga Musa.
Waikwangwala hana didibwe da kuik-
wala.
33 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile,
“Lola! Ako Sayuni nokwika dibwe
dondadiwatende wanhu waikwale,
dibwe dondadiwatende walagale.
Ila munhu yoyose yondayamtogole
hageligwa kinyala.”§

10

1 Ndugu zangu, sulukila ya moyo wangu
na nhambiko yangu ha Mulungu nolonda
wanhu wa Islaeli wakomboligwe!
2 Kinidaha kulonga mmbuli ya wanhu
wano icho kino, kamba wokiiyoha
ng'hani kumzahila Mulungu. Ila vija
viwomzahila, hawamzahila na nzewele.
3 Kwavija hawaitangile nzila ya kuwa
bule uzenzeleganye ilawa ha Mulungu,
ila wozahila kutenda mbuli zao wenyego,
avo hawatogole kulongozigwa na nzila
ya Mulungu ya kuwatenda wawe bule
uzenzeleganye.
4 Kwavija Kilisto kakigala ikimambuk-
izo cha Malagizo ga Musa, giladi wanhu
wose wotogola wapetigwe kuwa bule
uzenzeleganye.

Wanhu Wose Wolondigwa Wakom-boligwe

5 Mmbuli ya nzila ya kuwa bule uzen-
zeleganye ilawa mkugagoga Malagizo
ga Musa, Musa kandika vino, “Munhu
yoyose yogagoga malagizo gali Mmalag-
izo ga Musa kowa mgima kubitila Mala-
gizo higo.”*
6 Ila mbuli ya kuwa bule uzenzeleganye,
ikwiza kulawa mnhamanila, yolonga,

‡ **9:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 29:16; 45:9. § **9:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HOSEA 2:23. * **9:26** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HOSEA 1:10. † **9:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 10:22-23. ‡ **9:29** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 1:9. § **9:33** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:14; 28:16. * **10:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 18:5. † **10:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:13.

"sambiulonge mmoyo wako,
'Yalihi yondayakwele mbaka kuulanga?'†
nhegulo yake, kumuhumulusa hasi Kilisto.
7 Ama sambiulonge,
'Yalihi yondayahumuluke mbaka kuzimu?'‡
nhegulo yake, kumwinula Kilisto kulawa mkudanganhika."

8 Ila Nyandiko Zing'alile zolongaze? "Usenga wa Mulungu wa habehi nagwe, mmulomo wako na mmoyo wako."§ Uno uwo usenga wa nhamanila utuwapetela wanhu.
9 Kwavija kamba uhatogola na mulomo wako kamba Yesu iyo Mndewa na kutogola mmoyo wako kamba Mulungu kamzusa kulawa mkudanganhika, kokomboligwa.
10 Kwavija munhu yahatamanila mmoyo wake kopetigwa kamba kabule uzenzeleganye, na munhu yahatogola na mulomo wake kokomboligwa.
11 Nyandiko Zing'alile zolonga, "Munhu yoyose yomtamanila hageligwa kinyala."*
12 Kwavija Muyahudi na Mmhazi haduhu yam'banzile miyage. Wana Mndewa imwe, na iyo Mndewa wa wose, yowamemeza motelo wose awo womkema.
13 Kwavija, "Munhu yoyose yodikema twaga da Mndewa kokomboligwa."†

14 Avo wodahaze kumkema ayo walekile kumtogola? Na wodahaze kumtogola ayo walekile kumuhulika? Na wodahaze kumuhulika bila munhu kuwapetela?
15 Na wodahaze kuupeta Usenga Unogile kamba hawatumigwe? Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Ganoga ng'hani magulu ga awo wougala Usenga Unogile!"‡

16 Ila sio wose wautogole Usenga Unogile. Kwavija Isaya kalonga, "Mndewa, yalihi yautogole usenga wetu?"§
17 Avo, nhamanila mwanduso wake kuhulika, kuuhulika Usenga Unogile wa Kilisto.
18 Ila nouza, hewo hawahulike? Si vivo, wahulika,
"Dizwi jao jenela muisi yose,
na mbuli zao zenela mbaka hana zisota za ulumwengu."*
19 Nouza kabili, Waislaeli hawavitangile? Tanhu Musa kolonga,
"Nowatenda mweye mwone migongo mwa awo wali si isi,
na nowatenda mweye muwe na lusango na isi ija ilibule nzewele."†
20 Isaya kagangamiza kulonga,
"Nyoneka na awo walekile kunizahila,
na nikiifunula mwenyego mwa awo walekile kunipula."‡
21 Ila mmbuli ya Islaeli kolonga,
"Imisi ngima nigolosa makono gangu kuwabokela wanhu awo walekile kutogola na wadulu."§

11

Mulungu Kowonela Bazi Waislaeli

1 Avo nouza, Mulungu kawalema wanhu zake? Si vivo! Nie mwenyego na Muislaeli, lukolo lwa Ablaham, kulawa mtala wa Benjamini.
2 Mulungu hawalemile wanhu zake, awo yaawasagule songela mwaka. Ham'vitanga vija Nyandiko Zing'alile vuzilonga mmbuli ya Eliya, vija viyawataguse Waislaeli ha Mulungu?
3 "Mndewa, wawakoma wahokozi zako na kuvibomola vilingo vako va kulavila nhosa. Ila nie niiyeka nisigale, na hewo wouzahila ugima wangu."*

‡ **10:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:13. § **10:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:14. * **10:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 28:16. † **10:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOELI 2:32. ‡ **10:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:7. § **10:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:1. * **10:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 19:4. † **10:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:21. ‡ **10:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:1. § **10:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:2. * **11:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 1WANDEWA 19:10, 14. † **11:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 1WANDEWA 19:18.

4 Ila Mulungu kamwidika vilihi? “Nikiikila mwenyego wanhu alufu saba walekile kumfugamila mavindi Baali, mulungu wa uvwizi.”†
5 Vivija mkipigiti kino hana wanhu wadodo wasaguligwe kubitila ngekewa ya Mulungu.
6 Usaguzi wake utamanila ngekewa yake, na sio kija kiwasang'hane. Kwavija kamba usaguzi wa Mulungu uhatamanile kija kiwasang'hane wanhu, avo ngekewa yake sambiiwe ngekewa ya kweli.

7 Avo, Waislaeli walemelwa kukipata kija kiwakalile wokizahila? Waja wasaguligwe wakipata, ila wasigale wakala na mioyo midala.
8 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

“Mulungu kawagwelela moyo wa ubozi,
giladi meso gao sambigadahe kulola
na magwiti gao sambigadahe kuhulika,
mbaka zua dino.”‡
9 Na Daudi kolonga,

“Sona zao zigaluke tanzi na mtego,
lwingila na msuno ulingile na gaja gawatendile!
10 Meso gao gageligwe ziza giladi sambiwadahe kulola,
na migongo yao iveduke milongo yose!”§

11 Avo nowauza, Wayahudi waikwala na kugwa hasi kabisa? Si vivo! Ila sama ya vilozo viwatendile, ukombola uchola ha Wamhazi, avo kuwatenda Waislaeli wone migongo.
12 Vilozo va Wayahudi vigala ugoli muulumwengu, na ukumbulu wao wa muloho ugala ugoli ha Wamhazi. Avo, Wayahudi wahaibokela nhunza ya ukombola wa Mulungu, wogala ugoli mkulu ng'hani muulumwengu!

Ukombola wa Wamhazi

13 Nowalongela mweye Wamhazi, kwavija nie na mtumigwa wa Kilisto ha Wamhazi, noiyenzi sang'hano yangu
14 giladi niwatende wanhu wa isi yangu mwenyego wone migongo, na niwakombole wayagwe mmwanza wao.
15 Ihawa kulemigwa kumwao kutenda ulumwengu uilumbe na Mulungu, avo yowaze aho vondawatogoligwe? Yowa ugima ha awo wadanganhike.

16 Kamba kidanga cha ichanduso cha mkate kilavigwe ha Mulungu king'ala, avo mkate wose usigale ung'ala. Na kamba mizizi ing'ala, na gamatambi gang'ala.
17 Ila kamba matambi gayagwe ga mzaituni gakanhigwa, na mweye, muli matambi ga mzaituni muhulo, muombekigwe hanhu hagakalile matambi gaja gakanhigwe na sambi moja ugoli wa mzizi wa mzaituni,
18 avo sambimgazabuze matambi ago gakalile gakanhigwe. Kamba muhagazabuza, mgelegeze kamba sio mweye muugogile umzizi, ila umzizi uwo uwagogile mweye.

19 Gweye kolonga, “Matambi gakanhigwa giladi nie niombekigwe.”
20 Ona, vivo ili! Ila wakanhigwa sama ya kuleka kutogola kumwao, ila gweye kwima kubitila nhamanila. Avo sambiuitope, ila udumbe.
21 Kwavija kamba Mulungu hagalekile matambi gali si ga kuombeka, siku na gweye hakuleka.
22 Avo, mgelegeze unovu na ukali wa Mulungu. Ukali wa Mulungu mwa awo watendile vilozo, ila unovu wa Mulungu kumwenu ulavigwa ihawa mogendelela kukala muunovu wake. Ila kamba si hivo, vivija na mweye mokanhigwa.
23 Na hata Wayahudi, kamba wahagaluka na kutogola, woombekigwa, kwavija Mulungu kana udaho wa kuwaombeka kabili.
24 Kwavija kamba mkanhigwa kulawa mumzaituni muhulo, na muombekigwa mumzaituni kae uli na simbuko diyagwe, vobuha ng'hani matambi gano ga mzaituni kae kuombekigwa kabili kumzaituni kugakalile.

‡ **11:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 29:4; ISAYA 29:10. § **11:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:22-23.

Mulungu Kowonela Bazi Wanhu Wose

25 Ndugu zangu, nolonda muitange
nyong'onyo ino giladi sambimgelegeze
kamba muna nzewele ng'hani kubanza
vimuli. Udala wa mioyo ya wanhu wa
Waislaeli haugendelela, ila womalila haja
mheta yose ya Wamhazi vondaize ha
Mulungu.
26 Avo Waislaeli wose wokomboligwa,
kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile,
"Mkombola kokwiza kulawa Sayuni,
na kuusegeza umhazi kulawa mu-
lukolo lwa Yakobo.
27 Na dino dijo lagano jangu dondaniila-
gane nawo,
kipigiti vondaniwasegezele vilozo
vao."*
28 Kwavija waulema Usenga Unogile,
Wayahudi wawa wadumuka wa Mulungu
sama yenu mweye Wamhazi. Ila kwavija
Mulungu kawasagula Wayahudi, wawa
mbwiga zake sama ya wahenga zao.
29 Kwavija nhunza ya Mulungu na lukemo
lwake havigaluka.
30 Umwaka, mweye Wamhazi, mkala
mumdulukile Mulungu, ila sambi
m'bokela bazi jake sama ya udulu wa
Wayahudi.
31 Avo na hewo Wayahudi sambi wom-
dulukila Mulungu, giladi kubitila bazi da
Mulungu dim'bokele mweye Wamhazi, na
hewo Wayahudi vivija wadibokele.
32 Kwavija Mulungu kawafunga wanhu
wose mkifungo cha udulu, giladi ya-
wonele bazi wanhu wose.

Mulungu Atogolwe

33 Lola Mulungu viyali na bwando da
ugoli, ng'hungwe na ilimu!
Yalihi yodaha kupeta ulamuzi wake?
Na yalihi yodaha kuzitanga nzila
zake?
34 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"Kwavija yalihi yozitanga ngelegeza za
Mndewa?
Ama yalihi yondayawe mulangulizi
wake?†
35 Yalihi yamgwelele kinhu chochose Mu-
lungu,
giladi Mulungu yam'bwezele?"‡
36 Kwavija vinhu vose vilawa kumwake,
na vinhu vose vabaha sama yake, na
vinhu vose vabaha sama ya kumuyenzi
Mulungu. Mulungu yayenzigwe milongo
yose. Amina.

12

Ugima Muna Isang'hano ya Mulungu

1 Avo, ndugu zangu, kubitila bazi da
Mulungu, nowayalalila zilaveni ng'huli
zenu kamba nhosa ili na ugima, ing'alile
na imnogela Mulungu, kwavija ino iyo
nhambiko yenu ya ikweli.
2 Sambimuukweleleze ulumwengu uno,
ila muhindulwe mkutendigwa wa sambi
mnzewele, avo mdahe kulanza na ku-
gatanga gaja goyolonda Mulungu, gaja
ganogile, gomnogela na vija viyalekile
kuhungula hanhu.
3 Kwavija kubitila bazi dinigweleligwe,
nomulongela kila munhu mmwanza
wenu, kamba sambimuigelegeze
wenyego kamba mweye mwa uchana
ng'hani kubanza vija vimuli, ila
muwe bule uzenzeleganye mkuigelegeza
wenyego, mkuipima wenyego na
nhamanila iyawagwelele Mulungu.
4 Kamba vituli tweye tuna lukuli lumwe
luli na vipindi bwando, na vipindi vino
vose havitenda sang'hano imwe,
5 na vivija, tweye tuli bwando, twa
lukuli lumwe kubitila Kilisto, na kila
kipindi choilumba na miyage.
6 Tusang'hanike na nhunza zetu
zilekile kuilinga, kulingana na ngekewa
ya Mulungu iyatugwelele kila munhu
mmwanza wetu. Kamba munhu kana
nhunza ya kuhokola, basi yahokole
kulingana na nhamanila iyalinayo,
7 kamba kusang'hanika, basi yasang'hanike,
kamba kufundiza, basi yafundize,
8 kamba kuwagangamiza wanhu, basi
yawagangamize, kamba kuwasangila
vinhu wanhu wayagwe, basi yawasangile
na moyo unogile, kamba kuwalongoza

* **11:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 27:9; 59:20-21; YELEMIA 31:33-34. † **11:34** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 40:13. ‡ **11:35** Mbuli zino zolawa mkitabu cha AYUBU 41:11.

wanhu, basi yawalongoze mkuiyoha,
na kamba kuwonela bazi wanhu, basi
yawonele bazi na moyo usamhuke.

9 Noge sambidiwe da uzenzeleganye.
Mkihile kija kihile, ila mkigoge kija
kinogile.
10 Muinogele wenyego kwa wenyego
kubitila noge da udugu. Na mkiihishimile
wenyego kwa wenyego.
11 Sambimdonhe kuinanahila nhamanila
yenu, ila muiyohe muloho mkum-
sang'hanikila Mndewa.
12 Deng'heni mditamanilo, mwaza-
ganye mmigayo, na mtambike mazua
gose.
13 Muwasangile vinhu wanhu wa
Mulungu wali wakumbulu, na mazua
gose sulukileni kuwatendela wahenza
ganogile.

14 Wamotezeni awo wowagaza mweye.
Wamotezeni, na sambimuwadukumize.
15 Deng'heni na awo wodeng'ha, na
lileni na awo wolila.
16 Muilumbe mwemwe kwa mwemwe.
Sambimuitope, ila igogeni na wanhu wali
hasi yenu, sambimgelegeze kamba muna
nzewele ng'hani kubanza vija vumuli.

17 Sambimmulihe munhu yoyose dihile
kwa dihile, ila gezeni kutenda ganogile
hameso ga wanhu wose.
18 Tendeni jojose didahika giladi mkale
mditindiwalo na wanhu wose.
19 Mbwiga zangu, sambimuibwelezele
gehile, ila lulekeni lusango lwa Mu-
lungu lusang'hanike, kwavija yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile, “ ‘Nie iyo yon-
danim'bwelezele munhu gehile, nie no-
liha,’ kolonga Mndewa.”*
20 Ila, “Kamba mdumuka wako yahawa
na nzala, mgwelele mandia yaje, na ya-
hawa na ng'hilu, mgwelele kinhu cha
kung'wa yang'we. Kwavija mkutenda
vino, komwikila ming'hea ya moto mpala
jake.”†
21 Sambiuhumigwe na gehile, ila
ugahume gehile mkutenda ganogile.

13

Kuwahishimila Watawala wa Isi

1 Kila munhu sambiyaidulukile silikali
itawala, kwavija haduhu silikali haikigwe
na Mulungu. Silikali zose zitawala sambi
zikigwa na Mulungu.
2 Avo yoyose yoidulukila silikali kokidu-
lukila kija kisaguligwe na Mulungu, na
waja wose woidulukila woigalila nhaguso
hewo wenyego.
3 Kwavija watawala hawawadumbiza
awo wotenda ganogile, ila mwa awo
wotenda gehile. Kolonda sambiuwe
na bwembwe haulongozi wa mtawala?
Avo tenda ganogile, na gweye kopata
nhogolwa kulawa kumwake,
4 kwavija hewo wao watumigwa wa
Mulungu wowasang'hanikila mweye
ganogile. Ila kamba uhatenda gehile,
udumbe, kwavija watawala hawamwin-
ulila munhu zele bila kilamso. Hewo
wao watumigwa wa Mulungu, woluvikiza
lusango lwa Mulungu ha watenda gehile.
5 Avo, kolondigwa kuwahishimila
watawala, sio tu sama ya lusango luk-
wiza, ila sama ya udaho wa kusambula
gehile na ganogile.
6 Kwavija kino kicho kilamso cha
mweye kuliha kodi, kwavija watawala
womsang'hanikila Mulungu, awo wolava
kipigiti chao chose mkutawala.
7 Mgweleleni kila munhu choy-
olondigwa kugweleligwa. Muwila kodi,
yagweleligwe kodi, munhu wa ushulu,
yagweleligwe ushulu, munhu yolondigwa
kuhishimilwa, yahishimilwe, na munhu
yolondigwa kudumbigwa, yadumbigwe.

Kuwanogela Wayagwe

8 Sambimuwilwe na munhu yoyose, ila
kinhu kimulondigwa kuwilwa kicho kino,
inogeleni wenyego kwa wenyego, kwav-
ija ayo yowanogela wayagwe kagavikiza
Malagizo ga Musa.
9 Kwavija ndagizi zilonga, “sambiu-
tende ugoni, sambiukome, sambiwibe,
sambiusulukile vinhu va miyago,”* na

* **12:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:35. † **12:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 25:21-22. * **13:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 2:13-15, 17; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:17-19, 21.

ndagizi zose ziyagwe za hasi ya ndagizi ino imwe ilonga, “Mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vukiinogela mwenyego.”†

10 Noge hadimtendela gehile munhu wa habehi nagwe. Avo noge dogavikiza Malagizo ga Musa.

11 Na mkitange kipigiti kitulinacho. Kipigiti kivika cha mweye kulamuka kulawa muutulo. Kwavija ukombola wetu ukwenhuka ng'hani kubanza vitusongile kutogola.

12 Kilo kigendelela ng'hani, na misi ikwenhuka. Avo tuzike hamgwazo sang'hano za ziza, na kuvala via va kuimilizila va mulangaza.

13 Tukale ukazi wa kuihishimila kamba wanhu wa imisi, sambituwe wamelo na sambitung'we ugimbi, sambituwe wagoni na washalati, sambitugombe na kuiyonela migongo.

14 Ila mum'vale Mndewa Yesu Kilisto, sambimzikweleleze sulukila zihile za ng'huli zenu mkutenda vija vuzilonda.

14

Sambimuitaguse Wenyego kwa Wenyego

1 Wabokeleni awo wali na nhamanila ndodo, ila sambimuibamilile nao sama ya ngelegeza zao.

2 Nhamanila ya munhu imwe yomtogoza kuja vinhu vose, ila munhu iyagwe yali na nhamanila hainakangala koja mboga za matepo geiyeka.

3 Munhu yoja vinhu vose sambiyamzabuze ayo yoleka kuja vinhu vose, na munhu yoleka kuja vinhu vose, sambiyamtaguse munhu ayo yoja vinhu vose, kwavija Mulungu kamtogola.

4 Avo gweye kwa munhu yalihi hata umtaguse mtumigwa wa munhu iyagwe? Mndewa wake mwenyego iyo yondayalamule kamba yadahe ama yalemelwe. Na heyo kokwima, kwavija Mndewa Mulungu kodaha kumtenda yeme.

5 Munhu imwe kogelegeza kamba zua dimwe ding'ala ng'hani kubanza zua diyagwe, na munhu iyagwe kogelegeza kamba mazua gose galinga. Kila munhu yawinze vija nzonzi zake vuzimulongoza.

6 Awo womtambikila Mulungu mdizua kisinyo, wotenda avo sama ya kumuhishimila Mndewa. Vivija awo woja vakuja vose, woja sama ya kumuhishimila Mndewa, kwavija womgwelela Mulungu hewela. Na awo woleka kuja, hawaja sama ya kumuhishimila Mndewa na kumgwelela Mulungu hewela.

7 Kwavija haduhu munhu mmwanza wetu yodaha kuwa mgima mkulonda mwenyego, na vivija haduhu munhu mmwanza wetu yodaha kudanganhika mkulonda mwenyego.

8 Ihawa towa wagima, towa wagima sama ya Mndewa, na ihawa todanganhika, todanganhika sama ya Mndewa. Avo, ihawa towa wagima ama todanganhika, tweye twa wanhu wa Mndewa.

9 Mkilamso kino, Kilisto kadanganhika na kuzuka giladi yawe Mndewa wa wose wadanganhike na wali wagima.

10 Habali umtagusa ndugu yako? Ama habali umzabuza ndugu yako? Kwavija tweye tose tokwima haulongozi wa kigoda cha nhaguso cha Mulungu.

11 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,

“Mndewa kolonga, ‘Nowalongela ikweli kamba
kila vindi donifugamila,
na kila lulimi lotogola kamba nie iyo Mulungu.’ ”*

12 Avo, kila munhu mmwanza wetu kozipeta mbuli zake mwenyego ha Mulungu.

Sambimuilagaze M'vilozo Wenyego kwa Wenyego

13 Avo, tuleke kuitagusa wenyego kwa wenyego. Ila zigalule nzewele zako, uleke kwika kikwangwazi ama king'hwaso mnzila ya ndugu yako.

14 Novitanga na notogola mkuilumba na Mndewa Yesu kamba haduhu kinhu chochose kinyolodoke kihawa chenyego. Ila kamba munhu yahakigelegeza kamba

† **13:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18.

* **14:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 45:23.

kinyolodoka, basi kinhu hicho kinyolodoka ha munhu hiyo.
15 Kamba ndugu yako yahanyunguala sama ya kija chuuja, hauli mdinoge. Sambiumbanange ndugu yako sama ya kija chuuja kwavija Kilisto kadanganhika sama yake.
16 Avo sambimtogole kija kimgelegeza kamba kinoga kilongigwe kamba kiha.
17 Kwavija Undewa wa Mulungu sio kuja na kung'wa, ila kuwa bule uzenzeleganye, tindiwalo, na ndeng'ha mgati ya Loho wa Mulungu.
18 Kwavija munhu yoyose yomsang'hanikiha Kilisto muinzila ino, kotenda gamnogele Mulungu na kutogoligwa na wanhu.
19 Avo tuiyohe ng'hani kutenda gaja gondagatulongoze kuditindiwalo, na kuigangamiza wenyego kwa wenyego.
20 Sambiuibanange nhamanila yaaikile Mulungu mgati ya munhu sama ya mandia. Mandia gose ganoga, ila havilumbile munhu kuja kinhu chochose kimtenda miyage yagwile m'vilozo.
21 Vihanogile kuleka kuja nyama, ama kung'wa divai, ama kutenda kinhu chochose chondakimtende ndugu yako yagwile m'vilozo.
22 Chochose chuutogola mzimbuli zino kikale hagatigati yako mwenyego na Mulungu. Kamota munhu ayo yoleka kuidukumiza mwenyego sama ya kija choyokitogola.
23 Ila munhu yosinhasinha sama ya kija choyolonda kuja basi sambiyaje, yahaja kotenda vilozo, kwavija kabule nhamanila ya kinhu kija choyoja. Na kinhu chochose kitendeka bila nhamanila chowa kilozo.

15

Wanogele Wayagwe, Sambiuinogele Mwenyego

1 Tweye tuli na mhiko tolondigwa kuwataza mbuli ziwahumwile waja walibule mhiko, na sambituinogele tweye wenyego.
2 Kila munhu mmwanza wetu yamtendele ganogile munhu wa habehi yake mnia inogile ya kumgangamiza.
3 Kwavija hata Kilisto hakiinogele mwenyego, ila kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Maligo gaja gawakuligile gweye, ganigwila nie.”*
4 Vinhu vose vandikigwe umwaka vandikigwa giladi vitufundize tweye, giladi kubitila mwazaganyo na kugangamizwa na Nyandiko Zing'alile tuwe na tamanilo.
5 Na Mulungu, ayo yolava mwazaganyo na kugangamizwa, yawagwelele loho ya kuilumba hamoja wenyego kwa wenyego, kipigiti vumumkoleleza Yesu Kilisto,
6 giladi mose hamoja mmuyenzi Mulungu na Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto na dizwi dimwe.

Usenga Unogile ha Wamhazi

7 Avo mwibokele wenyego kwa wenyego, kamba Kilisto viyawabokele mweye, sama ya yenzi ya Mulungu.
8 Kwavija nowalongela kamba Kilisto keza kamba mtumigwa wa Wayahudi kulagusa kamba Mulungu kabule uzenzeleganye m'vilagano viyavitendile ha wahenga zao,
9 giladi Wamhazi wamuyenzi Mulungu sama ya bazi jake. Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Avo nokutogola mdidale da Wamhazi,
na kwimba nyila za kudiyenzi twaga jako.”†
10 Vivija zolonga,
“Deng'heni, Wamhazi, hamoja na wanhu zake!”‡
11 Na vivija,
“Wamhazi wose, mmuyenzi Mndewa.
Na wanhu wose, mmuyenzi heyo!”§
12 Vivija Isaya kolonga,
“Kolawila munhu kulawa mulukolo lwa Yese,
ayo yondayenuke yawatawale Wamhazi,
na hewo womtamanila heyo.”*

* **15:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:9. † **15:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2SAMWELI 22:50; ZABULI 18:49. ‡ **15:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:43. § **15:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 117:1. * **15:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 11:10.

13 Mulungu wa tamanilo yawamemeze
ndeng'ha yose na tindiwalo kamba vija
vimumtamanila, giladi mmemezwe na
tamanilo kubitila mhiko za Loho wa Mu-
lungu.

*Kilamso cha Paulo Kwandika Mkuidan-
daya*

14 Ndugu zangu, nie mwenyego noto-
gola kamba mweye wenyego mmema
unovu, na mmemezwa ilimu yose,
na modaha kuifundiza wenyego kwa
wenyego.
15 Niwandikila mweye kuno nikiidan-
daya mmbuli ziyagwe kamba kuwakum-
busa kabili, sama ya bazi diyangwelele
Mulungu
16 da kuwa msang'hana wa Yesu Kilisto
ha Wamhazi, msang'hano ya ukulu wa
nhambiko ya kuupeta Usenga Unogile wa
Mulungu, giladi Wamhazi wawe nhosa
itogolwe na Mulungu, ing'alizwe na Loho
wake.
17 Avo, kubitila Yesu Kilisto, nna kil-
amso cha kuitopela sang'hano yangu ha
Mulungu.
18 Sigeza kulonga kinhu chochose
ila kija kiyatendile Kilisto kubitila nie
mkuwalongoza Wamhazi wamtogole
Mulungu kubitila gaja ganilongile na
kugatenda,
19 kubitila mhiko za vilaguso na mikan-
ganyo, kubitila mhiko za Loho wa Mu-
lungu. Avo kulawa Yelusalemu mbaka vi-
wambo vose vizunguluka Ililiko, niupeta
ng'hani Usenga Unogile wa Kilisto.
20 Sulukila yangu mazua gose ikala
kuupeta Usenga Unogile hanhu Kilisto
hanatangigwa, giladi sambinizenge haya-
songile kuzenga munhu iyagwe.
21 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile,

"Awo wakalile hawanalongeligwa mbuli
zake, womona,
na awo wakalile hawanamuhulika,
womtanga."†

*Paulo Kofunga Mwanza wa Kuchola
Mdiwambo da Loma*

22 Kino kicho kilamso cha nie kugome-
sigwa mianza bwando kwiza kumwenu.
23 Ila sambi haduhu hanhu hayagwe
muisi ino ha nie kusang'hanika, na avija
vinikalile nisulukila mmilao bwando
kwiza kumwenu,
24 nogelegeza kutenda avo kipigiti von-
danichole muisi ya Sipania. Notamanila
kuwatembelela mweye vondanibitile aho.
Tuhesha kukala hamoja mkipigiti kidodo,
munisangile sama ya mwanza wangu.
25 Ila, sambi nochola Yelusalemu
kuwasang'hanikila wanhu wa Mulungu.
26 Kwavija wanhu wamtogole Kilisto
wali muisi za Makedonia na Akaya
wanogelwa kuwasangila wakumbulu
wamtogole Kilisto wali Yelusalemu.
27 Wanogelwa kutenda vino, kweli
walondigwa kuwatendela vino. Kwavija
Wayahudi wawagwelela Wamhazi vinhu
vao va muloho, na Wamhazi wolondigwa
kuwagwelela Wayahudi motelo zao
zowopata muulumwengu.
28 Avo nihaimambukiza sang'hano ino,
na kuwavikizila kija kisangigwe, nosonga
mwanza wa kuchola Sipania nibitila
kumwenu.
29 Novitanga kamba niheza kumwenu,
nokwiza na motelo bwando za Kilisto.
30 Ndugu zangu, nowayalalila mdit-
waga da Mndewa wetu Yesu Kilisto
na mdinoge da Loho wa Mulungu,
mwilumbe na nie mumgayo wangu mku-
nitambikila ha Mulungu.
31 Tambikeni kamba nikomboligwe ku-
lawa ha wanhu walekile kumtogola
Kilisto ako Yudea, na kamba sang'hano
yangu ako Yelusalemu itogoligwe na
wanhu wa Mulungu wali hiko,
32 giladi vihamnogela Mulungu, nize
kumwenu na ndeng'ha, na mhate kuhu-
mula hamoja na mweye.
33 Mulungu wa tindiwalo yakale na
mweye mose. Amina.

16

*Paulo Kowalamsa Wanhu wa Mdi-
wambo da Loma*

1 Nomwika mmakono genu lumbu jetu
Foibe, shemasi wa wanhu wamtogole
Kilisto ako mdiwambo da Kenikilea.

† **15:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:15.

2 M'bokeleni mditwaga da Mndewa,
kamba vowolondigwa kutenda wanhu
wa Mulungu wang'alile, mgweleleni
kinhu chochose choyolonda kulawa
kumwenu, kwavija kawataza wanhu
bwando hamoja na nie mwenyego.
3 Walamseni Pilisila na Akuila,
wasang'hana wayangu msang'hano ya
Yesu Kilisto,
4 awo wauhonzile ugima wao sama
yangu nie. Sio nie niiyeka niwaheweza,
ila vivija na Wamhazi wose wamtogole
Kilisto.
5 Vivija walamseni wanhu wamtogole
Kilisto awo woiting'hana mng'anda yao.
Mulamseni mbwigaangu Epaineto,
ayo yakalile wa mwanduso kum'bokela
Kilisto muisi ya Asia.
6 Mulamseni Maliamu, ayo yawasang'hanikile
mweye ng'hani.
7 Mulamseni Enduloniko na Yunia,
Wayahudi wayangu wakalile mkifungo
hamoja na nie, awo watangigwe ng'hani
mmwanza wa watumigwa wa Kilisto,
na hewo wanilongola nie mkumtogola
Kilisto.
8 Mulamseni Ampiliato, mbwigaangu
muuhamoja na Mndewa.
9 Mulamseni Alibano, msang'hana mi-
etu hamoja na Kilisto, na mbwigaangu
Sitaku.
10 Mulamseni Apele, ayo yatogoligwe na
Kilisto. Walamseni awo wali mng'anda ya
Alistobulo.
11 Mulamseni Muyahudi miyangu Helo-
diana. Walamseni awo wamtogole Mn-
dewa wali mng'anda ya Nakiso.
12 Walamseni Tulufena na Tulufosa,
awo wosang'hanika sama ya Mndewa.
Mulamseni mbwigaangu Pesisi, ayo
yasang'hanike ng'hani sama ya Mndewa.
13 Mulamseni Lufo, yasaguligwe na Mn-
dewa, mulamseni na mamaake, ayo vivija
yakalile kamba mamaangu.
14 Mulamseni Asinikilito, Filegoni, He-
lime, Patuloba, Helima, na ndugu wamto-
gole Kilisto wali hamoja nao.
15 Mulamseni Filologo, Yulia, Nelea na
lumbu jake, na Olimpa, na wanhu wose
wamtogole Kilisto wali hamoja nao.
16 Ilamseni wenyego kwa wenyego na
mnonelo ung'alile. Madale gose ga wanhu
wamtogole Kilisto gowalamsa.

Ndagizi za Kimambukizo

17 Ndugu zangu, nowayalalila kamba
mwitiganye na awo wogala mbagu na
ving'hwaso mzinzila zenu, mkugahindula
mafundizo gamfundizigwe. Mwinege
nawo.
18 Kwavija wanhu kamba hiwo
hawamsang'hanikila Mndewa wetu
Kilisto, ila wosang'hanikila gaja gowosu-
lukila wenyego. Muulonzi unyilibuke na
mbuli za kunogeza, woivwizila mioyo ya
wanhu wali na ngelegeza ndodo.
19 Kila munhu kahulika mmbuli ya
wende umulinao, avo nodeng'ha sama
yenu. Nolonda muwe na nzewele mmbuli
ya gaja ganogile, ila muwe wabozi mm-
buli ya gaja gehile.
20 Mulungu wa tindiwalo mbwisa ko-
muhonda Mwenembago hasi ha magulu
genu.
Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto
iwe hamoja na mweye.
21 Timoteo, msang'hana miyangu,
kowalamsa, na Lukio, na Yasoni, na
Sosipata, Wayahudi wayangu.
22 Nie Tatio, nyandike lupwilili luno,
nowalamsa mditwaga da Mndewa.
23 Gayo, mwenekae wangu na wanhu
wose wamtogole Kilisto, kowalamsa.
Elasto, mwika hela wa idiwambo, na
ndugu yetu Kwato wowalamsa.
24 Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu
Kilisto iwe hamoja na mweye mose. Am-
ina.*

Nhambiko ya Kimambukizo ya Kumuyenzi Mulungu

25 Yenzi yose imcholele Mulungu yali
na udaho wa kuwagela mweye mhiko
kubitila Usenga wangu Unogile na kum-
peta Yesu Kilisto na kubitila lugubulo lwa
nyong'onyo ifisigwe songela mwaka.
26 Ila sambi igubuligwa kubitila
Nyandiko Zing'alile za wahokozi na
kubitila ndagizi ya Mulungu wa di-
gunge itendigwa itangigwe na Wamhazi

* **16:24** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 24.

wose, giladi wanhu wose wamtogole na
kumtegeleza heyo.
27 Ha Mulungu, yeiyeka yali na nzewele,
yayenzigwe milongo yose kubitila Yesu
Kilisto! Amina.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLINTO

ULONGOZI

Lupwilili lwa Ichanduso lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolinto lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo mmilao ya 55 songela viyavumbuke Kilisto (1:1). Luno lulo lupwilili lwa ichanduso mmhwilili mbili zitulinazo Paulo zayawandikile wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Kolinto. Siku kandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mdiwambo da Efeso, viyakalile mnzila yochola na kubwela muisi ya Makedonia kipigiti hanagesa kuchola Kolinto (16:5-9).

Lupwilili luno lukala nyidikila ya mbuli ziyazibokele Paulo kulawa ha wanhu wayagwe wamtogole Kilisto zilonga mbuli bwando zihile zikalile zitendeka mwa wanhu wamtogole Kilisto kamba vija mbagu na ushalati. Wambo da Kolinto dikala ditangigwa ng'hani mmbuli ya ushalati avo hakikalile kinhu cha mkanganyo mbuli ino kulawilila mwa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo dino. Lupwilili lwa Ichanduso lwa Wakolinto vivija luna sula itangigwe ng'hani, sula ilonga mbuli ya noge (13).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kowalamsa Wakolinto na kumuheweza Mulungu sama yao (*1:1-9*).
2. Abaho kozipeta mbuli za mbagu ziyazibokele mwa wanhu wamtogole Kilisto wa Kolinto (*1:10—4:21*).
3. Abaho kozipeta mbuli za ushalati na kuigala wenyego kwa wenyego kuna ivitala (*5—6*).
4. Abaho kolava mafundo ga zengele, kulava nhosa ha miwegu, mating'hanilo ga nhambiko, nhunza za muloho, na mzuso (*7—15*).
5. Hakimambukizo, kokomeleza na mbuli za sang'hano na mbuli zake mwenyego (*16*).

Ndamsa Kulawa ha Paulo

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yakemigwe na manogelwa ga Mulungu, na kulawa ha Sositene ndugu yetu.

2 Nowandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Kolinto, wali wanhu wa Mulungu mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto, wakemigwe wawe wanhu wang'alile, hamoja na awo wose wali kila hanhu wodikema twaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto, Mndewa wao na wetu.

3 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa wetu Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Paulo Komuheweza Mulungu

4 Nomuheweza Mulungu wangu mazua gose sama yenu, sama ya ngekewa ya Mulungu iyawagwelele mweye kubitila Yesu Kilisto.

5 Mkuilumba hamoja na Kilisto mgaluka wagoli m'vinhu vose, muulonzi wose na ilimu yose,

6 kwavija usindila wetu mmbuli ya Kilisto woneka mgati yenu.

7 Avo hamuhungukilwe nhunza yoyose ya muloho mbaka kipigiti kino vum'beta na sulukila kufunuligwa kwa Mndewa wetu Yesu Kilisto.

8 Vivija heyo iyo yondayawagele mhiko mbaka hakimambukizo, giladi sambimuwe na mbuli mdizua dija da kubwela Mndewa wetu Yesu Kilisto.

9 Mulungu kozindilila mbuli zake, na heyo iyo yawakemile muwe na udugu na mwanage, Yesu Kilisto Mndewa wetu.

Kuigola Mmwanza wa Wanhu Wamtogole Kilisto

10 Nowayalalila mweye, ndugu zangu, mditwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto, kamba mweye mose muitogolele gaja gomulonga giladi sambikuwe na mbagu mmwanza wenu, avo muigoge ng'hani mnzewele na mngelegeza.

11 Kwavija wanhu kulawa mulango wa Kloe wanongela kamba kuna ngomba mmwanza wenu, mweye ndugu zangu.

12 Kinilonga nie icho kino, kila munhu kolonga jake. Ino kolonga, “Nie wa Paulo,” iyagwe, “Nie wa Apolo,” iyagwe,

"Nie wa Petulo," na iyagwe, "Nie wa Kilisto."
13 Kilisto kaigola? Paulo iyo yawambigwe mumsalaba sama yenu? Mweye m'batizigwa mditwaga da Paulo?
14 Nomuheweza Mulungu kamba sim'batize munhu yoyose mmwanza wenu ila Kilisipo na Gayo,
15 avo haduhu munhu yondayadahe kulonga kamba m'batizigwa mditwaga jangu.
16 Ona! Vivija niubatiza mulango wa Stefana, ila sivitanga kamba nim'batiza munhu iyagwe.
17 Kwavija Kilisto handagize nie kubatiza. Ila kandagiza kuupeta Usenga Unogile, si na mbuli zili na ng'hungwe ya kiunhu, giladi msalaba wa Kilisto sambiusegezeligwe mhiko zake.

Kilisto Iyo Mhiko na Ng'hungwe ya Mulungu

18 Kwavija usenga wa ifa ya Kilisto mumsalaba wokoneka ubozi ha awo wopotela, ila ha tweye tukomboligwe, usenga hiwo uwo mhiko ya Mulungu.
19 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,
"Noibananga ng'hungwe ya wabala,
na noibumbuwaza nzewele ya wene nzewele."*
20 Kakwahi munhu ija yali m'bala? Kakwahi mfundiza Malagizo ga Musa? Kakwahi yali na mbamila mkipigiti kino? Mulungu kaitenda ng'hungwe ya ulumwengu uno iwe ubozi!
21 Kwavija Mulungu mng'hungwe yake katenda sambividahike wanhu kumtanga heyo mkubitila ng'hungwe yao wenyego. Ila mnzila ya usenga utuupeta, awo woukema, "ubozi," Mulungu kasagula kuwakombola awo wotogola.
22 Wayahudi wolonda mizonza giladi watogole, na Wagiliki wozahila ng'hungwe.
23 Ila tweye tompeta Kilisto yawambigwe mumsalaba, mbuli ili king'hwaso mwa Wayahudi na ubozi mwa Wamhazi.
24 Ila ha awo wakemigwe na Mulungu, wose, Wayahudi na Wagiliki, Kilisto iyo mhiko ya Mulungu na ng'hungwe ya Mulungu.
25 Kwavija kija kikoneka kuwa ubozi wa Mulungu kicho ubala kubanza ng'hungwe ya wanhu, na kulegela kwa Mulungu kowa mhiko ng'hulu ng'hani kubanza mhiko za wanhu.
26 Ndugu zangu, gelegezeni vija vumkalile kipigiti vumkemigwe na Mulungu. Si wanhu bwando mmwanza wenu mkalile wabala kuvikila ubala wa kiunhu, na si wanhu bwando mkalile na mhiko, na si wanhu bwando mkalile wagoli.
27 Ila Mulungu kagasagula gaja ulumwengu ugogesa kamba ga ubozi giladi kuwagela kinyala iwabala, na kagasagula gaja ulumwengu ugogesa kamba galegela giladi kuwagela kinyala waja wali na mhiko.
28 Mulungu kavisagula vinhu vili hasi ng'hani na vizabuzwe na wanhu muulumwengu uno, vinhu vilibule nhogolwa giladi kuvibananga vija vikoneka na wanhu kuwa na nhogolwa muulumwengu uno.
29 Avo munhu sambiyaitope haulongozi wa Mulungu.
30 Sama ya Mulungu mweye muilumba hamoja na Yesu Kilisto, ayo sama yetu tweye yagaluke ng'hungwe kulawa ha Mulungu, na katutenda tuwe bule uzenzeleganye, na kutung'aliza, na kutukombola.
31 Avo kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Munhu yoyose yahalonda kuitopa, yaitope mgati ya Mndewa."

2

Usenga wa Kuwambigwa Kilisto Mumsalaba

1 Ndugu zangu, kipigiti vunizile kumwenu kuipeta ikweli ya Mulungu iifisile, silongile mmahala ama m'vitega.
2 Kipigiti kiguhi kinikalile na mweye, nizitenda ngelegeza zangu sambizigelegeze kinhu chochose, ila Yesu Kilisto ayo yawambigwe mumsalaba.
3 Nie niza kumwenu kuno nilegele na kuno nidumba na kuno nigudema.

* **1:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 29:14.

4 Usenga wangu na mafundo gangu
hagakalile na ng'hungwe ya kiunhu ama
mbuli zilimwilile, ila gakala na utango wa
mhiko za Loho wa Mulungu,
5 giladi nhamanila yenu sambiikale
mng'hungwe ya wanhu, ila mmhiko za
Mulungu.

Ng'hungwe ya Mulungu

6 Hata avo noupeta usenga uli na
ng'hungwe ha awo wakangale muloho.
Ila sio ng'hungwe ya ulumwengu uno
ama za watawala wa ulumwengu uno
awo wohuha.
7 Ng'hungwe iniipeta iyo ng'hungwe ya
Mulungu ifisike, ayo iyeshile kuisagula
sama ya yenzi yetu songela ulumwengu
haunalumbigwa.
8 Haduhu mtawala yoyose wa
ulumwengu uno yaitangile ng'hungwe
ino. Kamba wahaitangile, sambiwa-
muwambe mumsalaba Mndewa wa
iyenzi.
9 Ila kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile,

"Gaja haganakoneka ama kuhulikwa na munhu yoyose,
gaja haduhu munhu yagagesile kamba godaha kulawila,
gano gago Mulungu goyowagomela awo wamnogele."

10 Ila mbuli zino Mulungu katugubulila
tweye kubitila Loho wake. Kwavija Loho
wake kozahila vinhu vose, hata mbuli za
Mulungu ziifisile.
11 Kwavija haduhu munhu mmwanza wa
wanhu yozitanga ngelegeza za miyage, ila
loho wa munhu ija yali mgati yake iyo
yodaha kuzitanga. Vivija haduhu munhu
yozitanga ngelegeza za Mulungu ila Loho
wa Mulungu.
12 Tweye hatum'bokele loho wa
ulumwengu uno, ila tum'bokela Loho
yolawa ha Mulungu, giladi tugatange gaja
gayatugwelele Mulungu.
13 Tozilonga mbuli zino, mmbuli
hazilingile na zija zifundizwa na
ng'hungwe ya wanhu, ila kamba zija
zifundizigwa na Loho wa Mulungu,
zigubula mbuli zili mgati ya Loho wa
Mulungu mwa awo wali na Loho wa
Mulungu.
14 Munhu yoyose yalibule Loho wa Mu-
lungu hadaha kubokela nhunza zilawa ha
Loho wa Mulungu. Kwavija kumwake
heyo za kamba ubozi na hadaha kuzi-
tanga, kwavija zomanyigwa muloho.
15 Munhu yoyose yali na Loho wa Mu-
lungu kodaha kuvitagusa vinhu vose, ila
heyo mwenyego hataguswa na munhu
yoyose.
16 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile,

"Yalihi yozimanya ngelegeza za Mndewa?
Yalihi yodaha kumgwelela heyo masala?"

Ila tweye tozitanga mbuli zino, kwavija
tuna ngelegeza za Kilisto.

3

Watumigwa wa Mulungu

1 Ndugu zangu, vunikalile hamoja
na mweye sidahile kulonga na mweye
kamba wanhu wa muloho, ila kamba
wanhu wa ulumwengu, kamba wana
wadodo muinhamanila ya Ukilisto.
2 Niwang'weza matombo, na sio man-
dia gazamile, kwavija mkala hamnavikila
kuja mandia gazamile. Na hata sambi
mng'hali hamnavikila kuja mandia gaza-
mile,
3 kwavija mng'hali wanhu wa
ulumwengu uno. Kamba kuna migongo
na kugomba wenyego kwa wenyego, gano
hagalagusa kamba mweye mwa wanhu
wa ulumwengu uno, mkala kamba
wanhu wa ulumwengu?
4 Ihawa imwe mmwanza wenu kolonga,
"Nie wa Paulo," na iyagwe, "Nie wa
Apolo," mweye si wanhu wa ulumwengu
uno?
5 Tuhagaleka gano gose, niwauze, Apolo
iyo yalihi? Na Paulo iyo yalihi? Tweye
twa watumigwa wa Mulungu, awo wawa-
longoze mweye kutogola. Kila munhu
mmwanza wetu kosang'hana sang'hano
yaamgwelele Mndewa kuitenda.
6 Nie nihanda mbeyu, Apolo kagelela
mazi, ila Mulungu iyo yokuza.

7 Ayo yohanda na ayo yogelela mazi
wose si kinhu, ila Mulungu yeiyeka you-
tenda ukule.
8 Ayo yohanda na ayo yogelela
mazi wose wali kinhu kimwe, na kila
munhu kobokela kitumetume kilinga na
sang'hano iyatendile.
9 Kwavija tweye twa wasang'hana wa
Mulungu, tusang'hanika hamoja, na mw-
eye mwa mgunda wa Mulungu.

Vivija mweye mwa ng'anda ya Mu-
lungu.
10 Sama ya bazi da Mulungu diyang-
welele nie, niuzenga msingi kamba
mzenzi yali galu, na munhu iyagwe
kozenga uchana yake. Ila kila munhu
yateganye vija voyozenga.
11 Kwavija haduhu munhu yodaha
kwika msingi uyagwe mbali na uja
wishile kwikigwa, na msingi hiwo uwo
Yesu Kilisto.
12 Kamba munhu yoyose yahazenga
mumsingi uno na zahabu, ama madini ga
feza, ama mabwe ganogile ng'hani, ama
mbao, ama mijani, ama mibelege,
13 sang'hano yake yokoneka kipig-
iti zua dondayabwele Kilisto vondadi-
igubule. Kwavija mdizua dija moto
woigubula sang'hano ya kila munhu, na
kuupima unovu wa sang'hano ya kila
munhu.
14 Kamba kija kizengigwe uchana
ya umsingi hakilukule, ija yazengile
kobokela nhunza.
15 Ila sang'hano ya munhu yoyose
ihalukula, ija yazengile kopata hasala,
ila heyo mwenyego kokomboligwa kamba
munhu yahonyokwe kubitila uja umoto.

16 Ham'vimanyile kamba mweye mwa
Ng'anda ya Mulungu na kamba Loho wa
Mulungu kokala mgati yenu?
17 Avo kamba munhu yoyose ya-
haibananga Ng'anda ya Mulungu, Mu-
lungu kom'bananga munhu ija. Kwavija
Ng'anda ya Mulungu ing'ala, na mweye
wenyego mwa Ng'anda ya Mulungu.

18 Sambiuibunyike mwenyego. Kamba
uhagiza kamba kwa m'bala muu-
lumwengu uno, kolondigwa ugaluke
m'bozi, giladi uwe m'bala wa ikweli.
19 Kwavija ng'hungwe ya ulumwengu
uno iyo ubozi haulongozi wa Mulungu.
Kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile, “Kawanamata iwabala
muubala wao,”
20 na Mzinyandiko ziyagwe Zing'alile
zolonga, “Mndewa kavimanya kamba
ngelegeza za wanhu wabala, si kinhu.”
21 Avo munhu sambiyaitopele kinhu
choyodaha kutenda munhu. Kwavija
vinhu vose venu mweye,
22 kamba Paulo ama Apolo ama Petulo
ama ulumwengu ama ugima ama ifa ama
kipigiti kino ama kipigiti kikwiza. Gano
gose genu mweye,
23 na mweye wa Kilisto, na Kilisto wa
Mulungu.

4

Watumigwa wa Kilisto

1 Avo wanhu wolondigwa kutugelegeza
tweye tuli watumigwa wa Kilisto, kamba
wanhu watogoligwe kugweleligwa vinhu
va Mulungu viifisile.
2 Kinhu kimwe kilondigwa ha watu-
migwa wano kicho kino, wolondigwa
sambiwawe vizenzeleganye.
3 Ila kumwangu nie nna vinhu vi-
dodo ng'hani vinilondigwa kutagusigwa
na mweye, ama na kitala chochose cha
kiunhu, na hata siitagusa mwenyego.
4 Udaho wangu wa kusambula gehile
na ganogile ung'ala, ila dino hadinitenda
niiyone kamba nabule vilozo kabisa. Mn-
dewa iyo yondayanhaguse.
5 Avo sambimumtaguse munhu yoyose
kamba kipigiti hakinavikila, beteni
mbaka Mndewa yeheza. Heyo kogeka
mmulangaza gaja gaifisile mdiziza, na
kozigubula ngelegeza za mioyo ya wanhu.
Mkipigiti hicho kila munhu kobokela
nhogolwa yolondigwa kupata kulawa ha
Mulungu.
6 Avo, ndugu zangu, mbuli zino
nizilinganyiza na nie na Apolo sama
yenu giladi muifundize kumwetu nhegulo
ya ulonzi uno ulonga, “Sambim'banze
gaja gandikigwe,” giladi munhu yoyose
mmwanza wenu sambiyaitopele munhu
imwe na kumzabuza munhu iyagwe.

7 Yalihi yawatendile mweye kuwa
wakulu wa waenu? Si heyo Mulungu
yawagwelele vinhu vose vumulinavo?
Avo habali muitopa kamba vija vimuli-
navo hamgweleligwe na Mulungu?
8 Mokwagiza mwisha kwing'higwa
vinhu vose vumulonda? Mwisha ku-
galuka wagoli? Mwisha kugaluka wan-
dewa hata kamba tweye hatuli wandewa?
Vihanogile muhawile wandewa kweli
giladi na tweye tuwe wandewa hamoja
na mweye.
9 Kwavija kumwangu yokoneka kamba
Mulungu katwika tweye watumigwa
wa Kilisto wa hanhu haikimambukizo,
kamba wanhu watagusigwe kudan-
ganhika haulongozi wa wanhu kamba
kinhu cha kulagusila ulumwengu mgima,
wanhu na wasenga wa Mulungu wa
kuulanga.
10 Tweye twa wabozi sama ya Kilisto,
ila mweye mwa wabala mkuilumba na
Kilisto! Tweye tulegela, ila mweye muna
mhiko! Tweye tozabuzwa, ila mweye
mohishimilwa!
11 Mbaka kipigiti kino cha sambi tuna
nzala na ng'hilu,* tovala vikumbi, to-
toigwa, twabule kae.
12 Togaya ng'hani mkusang'hanika na
makono getu wenyego, na tuhaduku-
mizwa, tweye towamoteza. Tuhagazigwa,
tweye tokwazaganya.
13 Tuhalongigwa vihile, tokwidika mm-
buli zinogile. Mbaka kipigiti kino† tu-
galuka unyolodo wa muisi ino na uvuludu
wa ulumwengu!
14 Nowandikila gano sio kamba nolonda
kuwatenda mweye mone kinyala, ila
nowazuma kamba wanangu iniwanogele.
15 Hata kamba muhawa na wemilizi
alufu longo dimwe muukazi wenu wa
kuilumba hamoja na Kilisto, ila mwabule
watata bwando, kwavija nie nigaluka tata
wenu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu
kubitila Usenga Unogile.
16 Avo nowayalalila, tendeni kamba vu-
nitenda nie.
17 Sama ya mbuli ino nomgala Tim-
oteo kumwenu, mwanangu inimnogele
na yalibule uzenzeleganye mkuilumba
na Mndewa. Heyo kowakumbusa ukazi
wangu unikala hamoja na Yesu Kilisto,
ulingile na gaja ganifundiza mwa wanhu
wamtogole Kilisto kila hanhu.
18 Wanhu wayagwe mmwanza wenu
wakiitopa kwavija wagiza kamba siza
kumwenu.
19 Ila nokwiza kumwenu sambisambi
kamba vihamnogela Mndewa, abaho no-
gatanga, sio gaja tu gowolonga wanhu
wano wali na matopa, ila vivija nozitanga
mhiko ziwalinazo.
20 Kwavija Undewa wa Mulungu hauli
mmbuli zoyolonga munhu, ila vivija
mzisang'hano za mhiko.
21 Monogelwa nize na choni? Nize na
mbalati ama na noge na moyo uholile?

5

Ugoni Wowanyolodosa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Kuna mbuli za kweli zilonga kamba
kuna ugoni hagatigati yenu, ugoni wa
namna hiyo haunakoneka hata mwa
Wamhazi, munhu kutenda ugoni na mt-
wanzi wa tataake.
2 Na hata avo moitopa! Hamu-
londigwa kusudagala, na ija yatendile
gano yasegezwe kulawa mmwenu?
3 Hata kamba sili hamoja namwe mu-
lukuli, ila na hamoja namwe mngelegeza.
Kamba vija nikala baho, nisha kumtagusa
4 mtwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto
munhu yatendile gano. Muhaiting'hana
hamoja, na nie na hamoja namwe mu-
loho, na mhiko za Mndewa wetu Yesu
zowa hamoja na tweye.
5 Abaho molondigwa mum'bagule
munhu ino kulawa mmwanza wa
wanhu wamtogole Kilisto, mumgwelele
Mwenembago, giladi lukuli lwake
lubanangigwe, na loho yake ikomboligwe
mdizua dija vondayeze Mndewa Yesu.
6 Havinogile mweye kuitopa! Muutange
ulonzi ulonga, “Mela dodo dotenda tonge
jose da ngano kululumuka.”
7 Segezeni mela da umwaka da vilozo
giladi muwe tonge da ngano da sambi

* **4:11** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.* † **4:13** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

dilibule mela kamba vija vimuli. Kwavija Kilisto, Mwana Ng'hondolo wetu wa Pasaka, kesha kulavigwa nhosa.
8 Kamba lusona lwa Pasaka vulukalile lutendigwa na mkate ulibule mela, avo natukale ukazi wa bila mela da mwaka, mela da vilozo na mbuli zihile, ila tuwe na ukazi ulibule mela, ukazi wa kuleka vilozo.
9 Niwandikila mulupwilili lwangu lubitile kamba, sambimuiduganye na wanhu wagoni.
10 Si kamba sambimuiduganye na wanhu wa ulumwengu uno wali wagoni ama wali wagila ama wabokonyi ama watambikila miwegu, kwavija kamba ihawile vino muhalondigwe msegele muulumwengu uno.
11 Ila sambi nie nowandikila kamba, sambimuiduganye na munhu yoyose yokiikema munhu yamtogole Kilisto na kuno kotenda ugoni ama mgila ama yotambikila miwegu ama mwene maligo ama mng'wa ugimbi ama m'bokonyi. Munhu kamba ino hamulondigwa hata kuja nayo.
12 Sang'hano yangu sio kuwatagusa awo walekile kumtogola Kilisto. Mweye molondigwa muwataguse awo wamtogole Kilisto.
13 Mulungu kowalamula awo walekile kumtogola Kilisto. Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, “Muwingeni munhu yehile yalawe mmwenu.”

6

Nhaguso mwa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Kamba munhu yoyose mmwanza wenu yahagomba na munhu miyage yamtogole Kilisto, kodaha vilihi kuchola ha walamula wa Kimhazi na kuleka kuchola ha wanhu wa Mulungu wang'alile?
2 Ham'vitangile kamba wanhu wamtogole Kilisto wawo wondawaulamule ulumwengu? Na kamba mweye moulamula ulumwengu, vilihi hamdaha kulamula mbuli ndodo?
3 Ham'vitangile kamba tweye towalamula wasenga wa Mulungu wa kuulanga? Kamba vihawa vino modaha ng'hani kulamula mbuli za ugima uno!
4 Avo kamba muhagomba mmbuli zino ndodo, habali mzigala ha wanhu walekile hata kuhishimilwa hagatigati ya wanhu wamtogole Kilisto wawalamule?
5 Nogalonga gano giladi niwagele kinyala. Vino kweli haduhu hata munhu imwe mmwenu yali na ng'hungwe ya kulamula ngomba mwa wanhu wamtogole Kilisto?
6 Kinhu cha kukanganya, munhu yamtogole Kilisto komgala munhu miyage yamtogole Kilisto kukitala na kuwatenda Wamhazi walamule mbuli yake!
7 Kweli mbuli zino za wanhu wamtogole Kilisto wenyego kwa wenyego kuitagusila m'vitala zolagusa vija vimuhumwile kabisa. Havinogile ng'hani mweye kutendelwa gehile? Havinogile ng'hani mweye kubokonywa vinhu venu?
8 Kinhu cha kukanganya, mweye wenyego movwiza na kutenda gehile, na mogatenda gano mwa wanhu waenu wamtogole Kilisto!
9 Ham'vitangile kamba wanhu wotenda gehile hawauhala Undewa wa Mulungu? Sambimuibunyike wenyego. Wagoni, na watambikila miwegu, na wafutuzi, na wenekuigona wambigalo kwa wambigalo, na wambigalo wotenda uchuluzi wa kugonigwa,
10 na wabavi, na wagila, na wang'wa ugimbi, na wavwizi, na vizenzeleganye, haduhu hata imwe mmwanza wa wanhu wano yondayauhale Undewa wa Mulungu.
11 Na wayagwe mmwanza wenu mkala kamba vino, ila msuluzwa, abaho, mung'alizwa na mtendigwa wanhu walibule uzenzeleganye mtwaga da Mndewa Yesu Kilisto na Loho wa Mulungu wetu.

Ng'huli Zenu Zimuyenzi Mulungu

12 Munhu kodaha kulonga, “Haduhu kinhu kili mwiko kumwangu.” Ila sio vinhu vose vinoga. Nie nodaha kulonga, “Haduhu kinhu kili mwiko kumwangu.” Ila nie sitogola kuwa nyakadala wa kinhu chochose.
13 “Mandia sama ya inda, na inda sama ya mandia.” Ila Mulungu kovibananga

vose vibili. Lukuli halulumbigwe sama ya
ugoni, ila lulumbigwa sama ya Mndewa,
na Mndewa sama ya lukuli.
14 Na mhiko zake Mulungu kotuzusa
tweye kulawa mkudanganhika, kamba
viyamzusile Mndewa wetu kulawa mku-
danganhika.
15 Ham'vitangile kamba ng'huli zenu
vivo vipindi va lukuli lwa Kilisto? Nivi-
sole vipindi va Kilisto nivilumbe hamoja
na mtenda ugoni ndwanga? Havidahika!
16 Ham'vitangile kamba ayo yokiilumba
mwenyego na mtenda ugoni ndwanga
ka hamoja na heyo mulukuli? Kwavija
yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, "Na
wabili wano wowa lukuli lumwe."*
17 Ila ayo yokiilumba mwenyego na
Mndewa ka hamoja na heyo muloho.
18 Ukimbileni ugoni. Vilozo vose
viyagwe voyotenda munhu va hanze ya
lukuli lwake, ila munhu yotenda ugoni
koloza mulukuli lwake mwenyego.
19 Ham'vimanyile kamba ng'huli zenu
zizo Ng'anda ya Loho wa Mulungu yali
mgati yenu, ayo yumum'bokele kulawa
ha Mulungu? Na sio ng'huli zenu mweye
wenyego.
20 Kawagula na beyu ng'hulu. Avo
mmuyenzi Mulungu na ng'huli zenu.

7

Mbuza za Kusola na Kusoligwa

1 Avo tanhu tuzilole mbuza zija zimun-
yandikile.

Vinoga mbigalo sambiyasole mtwanzi.*
2 Ila kwavija kuna mbuli bwando za
ugoni, kila mbigalo na yawe na mwehe
wake mwenyego, na kila mtwanzi na
yawe na mbigalo wake mwenyego.
3 Mbigalo yamtendele mwehe
wake gaja goyolondigwa kutendeligwa
mng'anda, na vivija mwehe yatende vivo
ha mbigalo wake.
4 Mwehe kabule udaho mulukuli lwake
mwenyego, ila mbigalo wake, vivija
mbigalo kabule udaho mulukuli lwake
mwenyego, ila mwehe wake.
5 Sambimuiime, ila kamba muitogolela
kwika kipigiti kiguhi cha kuinega giladi
mpate kutambika, abaho m'bwele hamoja
kabili, giladi Mwenembago sambiyawen-
gize m'vitega sama ya kuhumwa kuizuila.
6 Nowalongela gano si kamba shuluti,
ila kamba vinigelegeza nie.
7 Ila vinilonda nie wanhu wose wawe
kamba vinili nie. Ila kila munhu kana
nhunza yake yaagweleligwe na Mulungu,
ino kana ino, na iyagwe kana ija.
8 Mmbuli ya awo wali wagane
na vizuka nolonga kamba vihanogile
kumwao kukala ugane kamba vinili nie.
9 Ila kamba hawadaha kuizuila, basi
nawasole ama kusoligwa, kwavija vinoga
kusola ama kusoligwa kubanza kulukula
na usu da ugoni.
10 Mwa wanhu wasolile ama wasoligwe,
nowagwelela ndagizi ino, sio ndagizi
yangu ila ndagizi ya Mndewa kamba,
mwehe sambiyamwase mbigalo wake,
11 ila kamba yahamwasa, kolondigwa
yakale bila kusoligwa, ama yabwezigwe
kumzengo na mbigalo wake. Na mbigalo
sambiyamwase mwehe wake.
12 Mwa wasigale nolonga vino, hano
nolonga nie sio Mndewa, kamba mbigalo
yamtogole Kilisto kana mwehe yalekile
kumtogola Kilisto, na ija imwehe katogola
kukala na heyo, sambiyamwase.
13 Na kamba mtwanzi yamtogole Kilisto
kana mbigalo yalekile kumtogola Kilisto,
na ija imbigalo katogola kukala na heyo,
sambiyamwase.
14 Kwavija mbigalo yalekile kumtogola
Kilisto kong'alizwa kubitila mwehe wake
yamtogole Kilisto, na mwehe yalekile
kumtogola Kilisto kong'alizwa kubitila
mbigalo wake yamtogole Kilisto. Kamba
vihalekile kuwa vino, wanenu wahawile
kamba wana wa Wamhazi. Ila sama ya
mbuli ino, watogoligwa na Mulungu.
15 Ila kamba ija yalekile kumtogola
Kilisto yahamwasa miyage yamtogole
Kilisto, muleke yamwase. Ila mmbuli
kamba ino mbigalo yamtogole Kilisto ama
mtwanzi yamtogole Kilisto hazuilwa. Mu-
lungu katukema tukale mditindiwalo.

* **6:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

* **7:1** ***Sambiyasole mtwanzi*** nhegulo yake *sambiyawase na mtwanzi.*

16 Kovitangaze gweye, mwehe umtogole
Kilisto, kamba siku komkombola mbigalo
wako? Ama kovitangaze gweye, mbigalo
umtogole Kilisto, kamba siku komkom-
bola mwehe wako?

Sigaleni Kamba Vumkemigwe na Mulungu

17 Ila kila munhu mmwanza wenu ya-
gendelele kukala kamba Mndewa viya-
mulondile yakale, na kamba Mulungu
viyamkemile. Dino dijo lagizo jangu
dinifundiza mwa wanhu wose wamtogole
Kilisto.
18 Kamba munhu yahakemigwa kuno
yeshile kwingila kumbi, sambiyazahile
kuisegeza ng'hovu yake ya kwingila
kumbi. Na kamba munhu yahakemigwa
kuno hanakwingila kumbi, halondigwa
kwingila kumbi.
19 Kwingila kumbi ama kuleka kwingila
kumbi si kinhu, ila kinhu kilondigwa
kuzigoga ndagizi za Mulungu.
20 Kila munhu yasigale na hali yaakalile
nayo mkipigiti viyakemigwe na Mulungu.
21 Gweye kukala nyakadala kipigiti
vuukemigwe na Mulungu? Haduhu
mbuli! Ila kamba uhawa na nzila ya
kutenda giladi uilegehe, tenda avo.
22 Kwavija munhu yakalile nyakadala
kipigiti viyakemigwe na Mndewa, heyo
ha Mndewa ka munhu yailegehe,
vivija heyo yakalile yailegehe kipigiti
viyakemigwe, ka nyakadala wa Kilisto.
23 Kilisto kawagula mweye na beyu
ng'hulu, avo sambimgaluke nyakadala wa
wanhu.
24 Ndugu zangu, muhali yoyose
imkemigwe sigaleni na Mulungu.

Mbuza za Wagane na Vizuka

25 Tuilole mbuli ya wagane imnyandik-
ile. Nabule ndagizi kulawa ha Mndewa,
ila nolava ngelegeza zangu kamba munhu
yoneligwe bazi na Mndewa, nigweleligwe
mhome ya kutogolwa.
26 Sama ya migayo ili sambi, vinoga
mweye mkale kamba vimuli.
27 Kusola mwehe? Sambiulonde
kumwasa. Hunasola? Sambiuzahile
mwehe.
28 Ila kamba uhasola, hutendile vilozo,
na kamba mndele yahasoligwa, hatendile
vilozo. Ila nolonda mgatange gano,
kamba awo wosola na kusoligwa wok-
wiza kugaya ng'hani muulumwengu uno,
ila nie nolonda sambigawavike gano.
29 Ndugu zangu, nhegulo yake choni
mbuli ino? Nhegulo yake iyo ino, kamba
kisigala kipigiti kidodo. Avo songela
kipigiti kino na kugendelela, awo wali na
watwanzi wolondigwa wakale kamba vija
wabule watwanzi,
30 awo wolila wakale kamba vija wab-
ule giogio, awo wodeng'ha wakale kamba
vija hawadeng'ha, awo wogula vinhu
wakale kamba vija wabule kinhu,
31 na awo wosang'hanika na vinhu
va ulumwengu sambiwavinanahile.† Kwavija ulumwengu uno ukoneka sambi haukala gunge na gunge.
32 Nowalonda mweye sambimgaye
mkugelegeza mmioyo. Mmwanza wa
wanhu wamtogole Kilisto, mbigalo yali
mgane kogaya mkugelegeza mbuli za
Mndewa, vija vondayamnogeze Mndewa.
33 Ila mbigalo yali na mwehe kogaya
mkugelegeza mbuli za ulumwengu uno,
vija vondayamnogeze mwehe wake,
34 avo ngelegeza zake zokiigola mianza
mibili. Vivija na mtwanzi yali mgane
ama mhambe, kogaya mkugelegeza mbuli
za Mndewa, kwavija kosulukila yamno-
geze Mndewa mulukuli na muloho. Ila
mtwanzi yasoligwe kogaya mkugelegeza
mbuli za ulumwengu uno, vija von-
dayamnogeze mbigalo wake.
35 Nolonga gano sama ya kuwataza
mweye, si kamba nolonda niwekile
king'hwaso, ila nolonda mkale muinzila
imnogele Mulungu ya kumtambikila Mn-
dewa nhambiko ilibule mbagu.
36 Kamba munhu yahagesa kamba ha-
tenda vinogile ha mhambe yolonda kum-
sola, na kamba ngelegeza zake zose
za ha ija imhambe, na kogesa kamba

† **7:31** Mnhongo wa 29 mbaka wa 31 nhegulo yake *Wehe, giogio, ndeng'ha, na ugoli sambiviwatende wanhu sambiwamsang'hanikile Mulungu.*

kolondigwa yamsole, nayamsole. Hatenda vilozo, wolondigwa waisole.

37 Ila kamba munhu bila kushulutizwa kagimbula kumsola ija imhambe kulawa mngelegeza zake mwenyego, na kuzihuma ngelegeza zake mwenyego, avo kotenda vinogile yahaleka kumsola.

38 Avo ayo yondayamsole mkasano wake kotenda vinogile, ila ayo yogimbula kumsola mkasano wake vivija na heyo kotenda vinogile ng'hani.

39 Mtwanzi ka mkifungo cha mbigalo wake kipigiti mbigalo wake yang'hali mgima, ila kamba mbigalo wake yahadanganhika, kailegeha na kodaha kusoligwa na munhu yoyose yoomulonda, muladi yawe munhu yamtogole Kilisto.

40 Mngelegeza zangu vihanogile kumwake kukala ugane. Na nogelegeza kamba na nie vivija nna Loho wa Mulungu.

8

Mbuza ya Kuilavila Miwegu Nhosa ya Nyama

1 Avo tuilole mbuza ija imnyandikile ya nyama ilavigwe nhosa ha miwegu.

Tuvitanga kamba tweye tose tuna ilimu, ila ilimu yotutenda tuwe na matopa, ila noge dogela mhiko.

2 Munhu yokwagiza koitanga goya mbuli, hanaitanga kamba vija voyolondigwa kuitanga.

3 Ila munhu yomnogela Mulungu, kotangigwa na Mulungu.

4 Avo tuilole mbuli ya kuja nyama ilavigwe nhosa ha miwegu. Tuvitanga kamba wegu si kinhu kabisa muulumwengu uno, na haduhu Mulungu iyagwe ila imwe yeiyeka.

5 Hata kamba hana ija ikemigwa mizimu, kamba kuulanga ama muisi, kweli hana mizimu bwando na wandewa bwando,

6 ila tweye tuna Mulungu imwe yeiyeka, Tata, yalumbile vinhu vose, na sama yake heyo tweye tuna ugima. Na hana Mndewa imwe yeiyeka, Yesu Kilisto, mkubitila heyo vinhu vose vilumbigwa, na mkubitila heyo tweye tuna ugima.

7 Ila si wanhu wose woitanga kweli ino. Wanhu wayagwe wakala woisang'hanikila miwegu avo mbaka lelo* wahaja nyama wogelegeza kamba woja nyama ija iwakalile woilava nhosa ha miwegu, na kwavija udaho wao wa kusambula gehile na ganogile mdodo, wonyolodoka.

8 Ila mandia hagatukwenhusa behi na Mulungu, tuhaleka kuja hatwasa kinhu chochose, na tuhaja hatupata kinhu chochose.

9 Teganyeni, sang'hano za ulegeho umulinao, sambizigaluke king'hwaso ha awo wanyekile muinhamanila.

10 Kamba munhu yali na udaho mdodo wa kusambula gehile na ganogile kokona gweye uli na ilimu ino uja mng'anda ya miwegu, kokwagiza mbuli ino haimgela mhiko yagendelele kuja vakuja vija vilavigwe nhosa ha miwegu?

11 Avo ndugu yako ino yali na udaho mdodo wa kusambula gehile na ganogile, ayo Kilisto yadanganhike sama yake, kopotela sama ya ilimu yako.

12 Kamba uhawatendela vilozo na kuwagela milonda wanhu waenu wamtogole Kilisto, wali na udaho mdodo wa kusambula gehile na ganogile, kumtendela vilozo Kilisto.

13 Avo kamba kija kinija chomtenda ndugu yangu yengile m'vilozo, basi noleka kuja nyama giladi sambinimtende heyo yatende vilozo.

9

Sang'hano za Mtumigwa wa Kilisto

1 Nie siilegehe? Nie sili mtumigwa wa Kilisto? Nie simonile Mndewa wetu Yesu? Mweye hamuli malawililo ga sang'hano yangu inimsang'hanikile Mndewa?

2 Hata kamba nie sili mtumigwa wa Kilisto mwa wanhu wayagwe, ila nie na mtumigwa wa Kilisto kumwenu. Kwavija mweye mwa kilaguso cha utumigwa wangu mkuilumba hamoja na Mndewa.

* **8:7** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

3 Ino iyo mbuli yondaniwalongele awo
wondawanibeze.
4 Tweye hatulumbile kugweleligwa
vakuja na vinhu va kung'wa sama ya
sang'hano yetu?
5 Tweye hatulumbile kuilongoza na
mwehe yamtogole Kilisto mmianza yetu
kamba watumigwa wayagwe wa Kilisto
na wandugu wa Mndewa na Petulo viwa-
tendile?
6 Ama nie na Banaba twiyeka iwo tu-
londigwa tusang'hanike wenyego mmbuli
za ugima wetu?
7 Yalihi yosang'hanika na sang'hano ya
uasikali bila kulonda maliho? Yalihi yali
na mgunda wa zabibu yoleka kuja mujo
wake? Yalihi yali na dale da ng'hondolo
yoleka kung'wa matombo gake?
8 Nie nolonga gano mngelegeza za ki-
unhu? Malagizo ga Musa hagalonga
gago?
9 Kwavija yandikigwa Mmalagizo ga
Musa kamba, “sambiumfunge ng'ombe
mulomo kipigiti yahahugusa muhindi
mkuubojaga.” Avo hano Mulungu ko-
longa mbuli ya ng'ombe?
10 Kweli hano Mulungu halonga mbuli
zino sama yetu? Kweli mbuli zino
zandikigwa sama yetu. Kwavija mulimi
na ayo yohuna wolondigwa watende vino
mkutamanila kuigolela fungu da vakuja.
11 Kamba tuhahanda mbeyu inogile ya
muloho mmwenu, yowa mbuli ng'hulu
kamba tuhahuna vinhu va mulukuli ku-
lawa mmwenu?
12 Kamba watumigwa wayagwe wa Mu-
lungu wolondigwa kutazigwa na mw-
eye, avo tweye hatulondigwa ng'hani ku-
tazigwa na mweye?

Ila hatulondile kutazigwa, twazaganya
kila kinhu giladi sambitwike ving'hwaso
muna inzila ya Usenga Unogile wa Kilisto.
13 Ham'vimanyile kamba awo
wosang'hanika Kung'anda ya Mulungu
wopata vakuja vao kulawa himo? Na awo
wosang'hanika na kulava nhosa hakilingo
cha kulavila nhosa wopata fungu kulawa
m'vinhu vija vilavigwa nhosa?
14 Vivija, Mndewa kalagiza kamba awo
woupeta Usenga Unogile wolondigwa
watamanile kupata vinhu va kulutenda
lukuli lupate ugima kulawa Muusenga
Unogile.
15 Hata avo haduhu hata mbuli imwe
iniisang'hanikile mmwanza wa mbuli
zino zinilumbile nie kuzipata. Na sandike
gano giladi nitamanile kamba munite-
ndele nie mbuli zino. Vinoga nie nidangan-
hike kubanza munhu yanisegezele nafasi
yangu ya kuitopa.
16 Hata avo nihaupeta Usenga Unogile,
sidaha kuitopa, kwavija nishulutizwa ku-
upeta. Na kamba siupetile Usenga Un-
ogile, nojona!
17 Kamba nihaisagule sang'hano ino
mkulonda mwenyego, nihatamanile mal-
iho. Ila kamba siisagule mkulonda
mwenyego, noitenda kamba sang'hano
yangu yaanondile Mulungu niitende.
18 Avo maliho gangu choni? Mal-
iho gangu igo gano, mhome ya kuu-
peta Usenga Unogile bila kulonda kinhu,
bila kulola gaja ganilondigwa kupata
msang'hano yangu ya Usenga Unogile.

19 Hata kamba nie sili nyakadala
wa munhu yoyose, ila noitenda nene
mwenyego niwe nyakadala wa wanhu
wose, giladi nimgalile wanhu bwando
Kilisto kamba vihadahika.
20 Mwa Wayahudi, nikala kamba
Muyahudi giladi niwagale Wayahudi ha
Kilisto. Mwa awo wowinza Malagizo
ga Musa, nikala kamba imwe wa
awo wowinza Malagizo ga Musa, hata
kamba nie sigawinza Malagizo ga Musa,
giladi niwagale ha Kilisto awo wowinza
Malagizo ga Musa.
21 Mwa awo walekile kufungigwa na
Malagizo ga Musa, nikala kamba munhu
yalekile kufungigwa na Malagizo ga
Musa, hata kamba nie sifunguligwe ku-
lawa Mmalagizo ga Mulungu, kwavija
nie nifungigwa na Malagizo ga Kilisto,
giladi niwagale ha Kilisto awo walekile
kufungigwa na Malagizo ga Musa.
22 Mwa awo wanyekile muinhamanila,
nikala kamba munhu yanyekile, giladi
niwagale ha Kilisto awo wanyekile. Ni-
galuka vinhu vose mwa wanhu wose,
giladi mnzila yoyose wayagwe wakom-
boligwe.

23 Nigatenda gano gose sama ya Usenga
Unogile, giladi na nie mhate fungu da
motelo zake.
24 Ham'vitangile kamba hali na mkim-
bilo, wanhu bwando wokimbila, ila imwe
yeiyeka iyo yogweleligwa nhunza? Kim-
bileni kamba avo, giladi mgweleligwe
nhunza.
25 Kila munhu yozahila kuhuma
koizuila mkutenda vinhu bwando. Wo-
tenda vino giladi wagweleligwe nhunza
ibanangika, ila tweye totenda vino giladi
tugweleligwe nhunza yondaikale milongo
yose.
26 Avo nie sikimbila kamba munhu ija
yokimbila bila kutamanila kinhu. Nie
sitoa ng'honde kamba munhu ija yotoa
ng'honde ubeho.
27 Nolugaza lukuli lwangu na ku-
lutenda nyakadala wangu, giladi ni-
hawapetela wayagwe Usenga Unogile na
nie mwenyego sambinilemigwe.

10

Nzuma ha awo Wotambikila Miwegu

1 Ndugu zangu, nolonda mkumbuke
kamba wahenga zetu wose wakala hasi
ya wimilizi wa dija idiwingu, na wose
waikanhiza Ibahali Indung'hu.
2 Wose wakala wabatizigwe mgati ya
dija idiwingu na ija ibahali giladi wawe
wanahina wa Musa.
3 Wose waja mandia gagaja ga muloho,
4 na kung'wa ung'waji uuja wa mu-
loho, kwavija wang'wa mazi galawile
mdidibwe dija da muloho ditembele
hamoja na hewo, na dibwe dija dikala
Kilisto.
5 Ila hata avo wanhu bwando
mmwanza wao Mulungu hanogelwe
na hewo, avo mitufi yao ipwililika
muluwala.
6 Avo mbuli zino zose zizo kilingilo
chetu tweye cha kutuzuma sambitusuluk-
ile vinhu vihile kamba viwatendile hewo,
7 na vivija sambitutambikile miwegu
kamba viwakalile wotenda wanhu
wayagwe mmwanza wao, kamba
viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
"Wanhu wakala hasi woja na kung'wa,
abaho, wenuka wacheze."
8 Na sambitutende ugoni kamba
wayagwe mmwanza wao viwatendile, na
sama ya mbuli ino wanhu alufu malongo
mabili na ndatu (23,000) mmwanza wao
wadanganhika mdizua dimwe.
9 Sambitumgeze Mndewa,* kamba
wayagwe mmwanza wao viwatendile,
na sama ya mbuli ino wadanganhika
mkulumizwa na nyoka.
10 Na sambimtwanganike kamba
wanhu wayagwe mmwanza wao vi-
watendile, na sama ya mbuli ino
wakomigwa na msenga wa Mulungu wa
kuulanga wa ubananzi.
11 Mbuli zino zose ziwalawilila wa-
henga zetu kamba vilingilo ha wanhu
wayagwe, na mbuli zino zandikigwa
kamba nzuma kumwetu tweye. Kwavija
tokala mkipigiti kino kili behi na isota.
12 Avo kamba muhagiza mwima goya,
mteganye sambimugwe.
13 Haduhu ving'hwaso viwapatile mw-
eye ila vija viwapataga wanhu wose.
Na Mulungu haisemwaga kilagano chake,
hawaleka mweye mpate ving'hwaso ku-
bita vija vumdaha. Ila muhapata
ving'hwaso, Mulungu kotenda nzila ya
kulawila, giladi mdahe kuvihuma.
14 Avo, mbwiga zangu wanogelwa, ikim-
bileni nhambiko ya miwegu.
15 Nolonga na wanhu wali na nzewele,
lamuleni wenyego gano gonilonga.
16 Tuhamuheweza Mulungu sama ya
kikasi kuna imeza ya Mndewa, hatu-
ilumba hamoja na mulopa wa Kilisto?
Na tuhaumogola umkate, hatuilumba
hamoja na lukuli lwa Kilisto?
17 Kwavija kuna mkate umwe, tweye
tose hata kamba twa bwando, twa lukuli
lumwe, kwavija tweye tose tuja mkate
umwe.
18 Wagelegezeni wanhu wa Islaeli, awo
woja vinhu vilavigwe nhosa. Wabule
uhamoja na ikilingo cha kulavila nhosa?
19 Kinilonda kulonga icho kino. Kinhu
kilavigwa nhosa ha miwegu kina unozi?
Ama miwegu ina unozi?

* **10:9** ***Mndewa*** mnyandiko ziyagwe zomkema *Kilisto.*

20 Si vivo, ila nhosa ya wamhazi yolavigwa ha vinyamkela sio ha Mulungu, na nie silonda mweye muwe na uhamoja na vinyamkela.
21 Hamdaha kung'wela kikasi king'welagwa mmandia ga Mndewa kuno mking'wela kikasi king'welagwa mnhambiko ya vinyamkela. Vivija hamdaha kuja mmeza ya mandia ga Mndewa kuno muja mmeza ya mnhambiko ya vinyamkela.
22 Ama tolonda tuwinule wivu wa Mndewa? Tweye tuna mhiko kubanza heyo?
23 Mweye molonga, "Vinhu vose havigomeswe," ila nie nolonga, "Sio kila kinhu kinoga." Mweye molonga, "Vinhu vose havigomeswe," ila nie nolonga, "Sio kila kinhu chozenga."
24 Munhu yoyose sambiyagese mbuli zake mwenyego yeiyeka, ila yagese na mbuli za wayage.
25 Dieni kinhu chochose kiguzigwa hasoko, sambimwinule mbuza kulawa muudaho wenu wa kusambula gehile na ganogile.
26 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, "Isi na vose viimemeze va Mndewa."
27 Kamba Mmhazi yahawagoneka mkaje mandia, na mweye mtogola kuchola, dieni chochose chondayawagomele sambimwinule mbuza kulawa muudaho wenu wa kusambula gehile na ganogile.
28 Ila kamba munhu yahawalongela kamba, "Nyama ino ilavigwa nhosa ha miwegu," sambimuije nyama ija, sama ya ija yawalongele na sama ya udaho wa kusambula gehile na ganogile,
29 kinilonga nie, udaho wa ija imunhu iyagwe wa kusambula gehile na ganogile na sio udaho wenu mweye.

Avo habali ulegeho wangu ulamulwe na udaho wa kusambula gehile na ganogile wa munhu iyagwe?
30 Kamba nihamuheweza Mulungu sama ya mandia, habali nidununzwe sama ya mandia ganimuhewezela Mulungu?
31 Avo muhaja ama muhang'wa ama muhatenda kinhu chochose, tendeni gose muyenzi ya Mulungu.
32 Sambimsongeze king'hwaso ha munhu yoyose, ha Wayahudi ama ha Wagiliki ama ha wanhu wamtogole Mulungu,
33 kamba nie vinigeza kuwatendela ganogile wanhu wose, mmbuli zose vinitendile. Kwavija nie sizahile nhogolwa yangu mwenyego, ila nhogolwa ya wanhu bwando, giladi wakomboligwe.

11

1 Munige nie, kamba nie vunimwiga Kilisto.

Kugubika Ditwi Mkipigiti cha Kutambika

2 Nie nowatogola mweye kwavija vumng'humbuka nie m'vinhu vose, na vija vumgagoga mafundo gangu, kamba vija viniwafundize.
3 Avo nowalonda mweye m'vitange kamba Kilisto iyo ditwi da kila mbigalo, mbigalo iyo ditwi da kila mtwanzi, na Mulungu iyo ditwi da Kilisto.
4 Mbigalo yoyose yotambika ama yohokola kuno ditwi jake digubikigwe komgela kinyala Kilisto, ayo yali ditwi.
5 Na mtwanzi yoyose yotambika ama yohokola bila kugubika ditwi jake komgela kinyala mbigalo wake, ayo yali ditwi, kwavija kowa kamba mtwanzi yabeigwe.
6 Kamba mtwanzi hagubika ditwi jake, nayakanhigwe mvili zake. Na kamba ihawa kinyala mtwanzi kukanhigwa mvili zake ama kubeigwa, basi yagubike ditwi jake.
7 Mbigalo halondigwa kugubika ditwi jake kwavija heyo iyo sisila na yenzi ya Mulungu, ila mtwanzi iyo yenzi ya mbigalo wake.
8 Kwavija mbigalo halumbigwe kulawa mwa mtwanzi, ila mtwanzi kalumbigwa kulawa mwa mbigalo.
9 Vivija mbigalo halumbigwe sama ya mtwanzi, ila mtwanzi iyo yalumbigwe sama ya mbigalo.
10 Sama ya mbuli ino na sama ya wasenga wa Mulungu wa kuulanga, mtwanzi kolondigwa yawe na kigubiko mditwi jake kulagusa kamba ka hasi ya udaho wa mbigalo wake.

11 Ila mwa wanhu wa Mndewa, mtwanzi havidahika kuwa yeiyeka bila mbigalo, na mbigalo havidahika kuwa yeiyeka bila mtwanzi.
12 Kamba vija mtwanzi viyalawile mwa mbigalo, vivija na mbigalo kaleligwa na mtwanzi. Ila vinhu vose volawa ha Mulungu.
13 Lamuleni wenyego, vinoga mtwanzi kumtambikila Mulungu kuno yalekile kugubika ditwi jake?
14 Vija Mulungu viyalumbile vinhu haiwafundiza mweye kamba mbigalo yahawa na mvili nhali koigela kinyala mwenyego,
15 ila kamba mtwanzi yahawa na mvili nhali, hiyo iyo yenzi yake. Kwavija mtwanzi kagweleligwa mvili nhali giladi ziwe kigubiko.
16 Ila kamba munhu yoyose yahalonda tuibamilile mmbuli ino, nolonda nilonge vino, tweye twabule nzila iyagwe ya kutambika, mmwetu tweye ama mwa wanhu wamtogole Mulungu.

Mandia ga Mndewa

(Mat. 26:26-29; Mlk. 14:22-25; Luk. 22:14-20)

17 Mzindagizi zino, silonda niwatogole, kwavija mmating'hanilo genu ga nhambiko motenda gehile bwando kubanza ganogile.
18 Mosi nilongeligwa kamba muhaiting'hana mweye kamba wanhu wamtogole Kilisto, moibagula mwemwe kwa mwemwe, na nie kidogo notogola.
19 Haduhu mbuli, kolondigwa kuwe na mbagu mmwenu giladi yoneke kamba yalihi mmwenu yamtogole Mulungu kulawa mmoyo.
20 Muhaiting'hana hamoja, kija kimja sio mandia ga Mndewa.
21 Kwavija muhaja, kila munhu kogendelela kuja mandia gake mwenyego, avo wayagwe wa nzala, na wayagwe wakoligwa!
22 Kwani mwabule kae za kudila na kung'wela? Ama mowazabuza wanhu wamtogole Mulungu na kuwagela kinyala awo walibule kinhu? Niwalongele choni? Niwatogole mmbuli ino? Hata siwatogola.
23 Kwavija gano ganiwafundize mweye nigabokela kulawa ha Mndewa. Mndewa Yesu ikilo ija yaahonzigwe, kasola mkate,
24 kamuheweza Mulungu, kaumogola na kulonga, “Uno uwo lukuli lwangu lulavigwe sama yenu, tendeni vino mkunikumbukila nie.”
25 Vivija, viweshile kuja, kasola ikikasi na kulonga, “Kikasi kino kicho lagano da isambi disindiligwa na mulopa wangu, tendeni vino kila vondamung'we mkunikumbukila nie.”
26 Kwavija kila vondamje mkate uno, na kuking'wela kikasi kino, moibwililisa ifa ya Mndewa mbaka vondayeze.
27 Avo munhu yoyose yondayaje mkate uno wa Mndewa ama kuking'wela kikasi chake mnzila ileka kumuhishimila heyo, kaloza kilozo cha kuja lukuli na kung'wa mulopa wa Mndewa.
28 Avo munhu kolondigwa yaigelegeze mwenyego kipigiti hanakuja umkate na kuking'wela ikikasi.
29 Kwavija munhu yoyose yoja na kung'wa bila kuimanya nhegulo ya lukuli lwa Mndewa, koja na kung'wa nhaguso yake mwenyego.
30 Kino kicho kilamso wanhu bwando mmwanza wenu wonyolila na watamu, na wayagwe mmwanza wenu wadanganhika.
31 Ila tanhu tuhaigelegeza wenyego, hatwingila mnhaguso ya Mulungu.
32 Ila totagusigwa na kusunigwa na Mndewa, giladi sambitwingile mnhaguso hamoja na ulumwengu.
33 Avo, ndugu zangu, muhaiting'hana hamoja kuja mandia ga Mndewa, ibeteni.
34 Kamba munhu kana nzala kolondigwa yakaje ukae yake, giladi muhaiting'hana hamoja sambimmambukizile kutagusigwa. Na vondanize, nowalongela ndagizi zisigale.

12

Nhunza Zilawa ha Loho wa Mulungu

1 Avo, ndugu zangu, nolonda mkumbuke mbuli ya nhunza kulawa ha Loho wa Mulungu.

2 M'vitanga kamba vumkalile Wamhazi,
m'bulunyigwa na kwagizwa mkutambik-
ila miwegu ilibule na ugima.
3 Avo nowalongela mweye kamba,
haduhu munhu yolonga kubitila Loho wa
Mulungu kamba "Yesu kadukumizwa,"
na haduhu munhu yodaha kulonga, "Yesu
iyo Mndewa," kamba kabule Loho wa
Mulungu.
4 Kuna nhunza bwando, ila Loho imwe
yozilava.
5 Kuna sang'hano bwando za ku-
sang'hana, ila Mndewa imwe.
6 Kuna nzila bwando za kusang'hanika,
ila Mulungu imwe yosang'hanika mnzila
zino zose mwa wanhu wose.
7 Avo kila munhu kogweleligwa
lugubulo lwa Loho wa Mulungu, giladi
tuitaze wenyego kwa wenyego.
8 Munhu imwe kogweleligwa udaho
wa kulonga mbuli zili na ng'hungwe
kubitila Loho wa Mulungu, na iyagwe
kogweleligwa mbuli ya ilimu na Loho iija
imwe.
9 Na munhu iyagwe kogweleligwa
nhamanila na Loho iija, na iyagwe kog-
weleligwa nhunza ya kuhonya watamu
na Loho iija imwe.
10 Na munhu iyagwe kogweleligwa
nhunza ya kutenda mizonza, na iyagwe
kogweleligwa nhunza ya kuhokola.
Munhu iyagwe kogweleligwa nhunza
ya kutanga kamba loho ino ilawa
ha Mulungu ama ilawa kuyagwe, na
munhu iyagwe kogweleligwa nhunza
ya kulonga ulonzi wa mkanganyo, na
munhu iyagwe kogweleligwa nhunza ya
kutapita nhegulo ya gaja galongigwe.
11 Loho wa Mulungu yeiyeka iyo
yotenda gano gose, na heyo iyo yolamula
nhunza ilihi yamgwelele munhu yalihi.

Lukuli Lumwe Luli na Vipindi Bwando

12 Kamba lukuli vululi lumwe, ila luna
vipindi bwando, na vipindi vose va lukuli,
hata kamba va bwando, ila va lukuli
lumwe, avo vivo luli na lukuli lwa Kilisto.
13 Vivija na tweye, hata kamba
tuhawa Wayahudi ama Wamhazi, tuhawa
nyakadala ama wailegehe, tose tuba-
tizigwa na Loho wa Mulungu mulukuli
lumwe, na tose tung'wezigwa Loho iija
imwe.
14 Lukuli halutendigwe na kipindi
kimwe, ila vipindi bwando.
15 Kamba mgulu uhalonga, "Kwavija
nie sili mkono, nie sili wa lukuli," mk-
ilamso hicho kweli hauwa kipindi cha
lukuli?
16 Na kamba gwiti dihalonga, "Kwavija
nie sili siso, nie sili wa lukuli," mkilamso
hicho kweli hadiwa kipindi cha lukuli?
17 Kamba lukuli lose luhawile siso,
munhu yahahulike vilihi? Na kamba
lukuli lose luhawile gwiti, munhu ya-
hanusile vilihi?
18 Ila Mulungu kavika goya vipindi
mulukuli, kila kipindi kimwe kamba
viyalondile kikale.
19 Kamba vose vihawile kipindi kimwe,
lukuli luhawile kwahi?
20 Kamba viili, mulukuli kuna vipindi
bwando, ila lukuli lumwe.
21 Siso hadidaha kuulongela mkono,
"Sikulonda!" Na ditwi hadidaha kugalon-
gela magulu, "Siwalonda!"
22 Ila vija ivipindi va lukuli vikoneka
vabule mhiko volondigwa ng'hani.
23 Na vipindi vija vitugelegeza kamba
vabule hishima, tovigwelela hishima
ng'hulu, na vipindi vija vilibule unovu,
tovigwaa unovu ng'hani,
24 awo vipindi vetu vinogile havi-
londa. Ila Mulungu kavika hamoja
vipindi vose va lukuli na kuvigwaa
hishima ng'hulu vipindi vilibule unozi,
25 giladi sambikulawilile m'bagum'bagu
mulukuli. Ila vipindi va lukuli
volondigwa viitamanile kipindi kimwe na
kiyagwe.
26 Kamba kipindi kimwe kihalumwa,
vipindi vose volumwa hamoja nacho, na
kamba kipindi kimwe kihahishimilwa,
vipindi vose vodeng'ha hamoja nacho.
27 Avo mweye mose mwa lukuli lwa
Kilisto, na kila munhu mmwanza wenu
iyo kipindi chake.
28 Na mwa wanhu wamtogole Kilisto
Mulungu kaweka, mosi watumigwa wa
Kilisto, abaho wahokozi, abaho wafun-
diza, abaho wali na nhunza ya mizonza
na vivija awo wali na nhunza ya kuhonya,

abaho awo wali na nhunza ya kuwataza wayagwe, na awo wali na nhunza ya kuwalongoza wayagwe, na awo wolonga ulonzi wa mkanganyo.
29 Wano wose watumigwa wa Kilisto? Ama wose wahokozi? Ama wose wafundiza? Ama wose wotenda mizonza?
30 Wose wana nhunza ya kuhonya? Wose wolonga ulonzi wa mkanganyo? Wose wotapita nhegulo ya gaja galongigwe?
31 Ila sulukileni ng'hani nhunza zili ng'hulu.
Na nie nowalagusila nzila inogile goya.

13

Noge

1 Hata kamba nihalonga ulonzi wa kiunhu na wa wasenga wa Mulungu wa kuulanga, ila kamba nabule noge, nie na kamba zuma didesa ama debe ditoa nyangi.
2 Na hata nihawa na nhunza ya uhokozi na kuzitanga nyong'onyo zose na ilimu zose, na kamba nihawa na nhamanila idaha kuhamiza migongo, ila kamba nabule noge, nie si kinhu.
3 Kamba nihalava vinhu vangu vose na kuwagwaa wakumbulu, na kuilukuza lukuli lwangu hamoto, ila kamba nabule noge, nie sipata kinhu.
4 Noge domtenda munhu yazaganye, yawe na moyo unogile, sambiyawe na migongo, sambiyawe na matopa,
5 sambiyawe na kibuli, sambiyazahile mbuli zake mwenyego, sambiyone lusango himahima, sambiyalundize gehile.
6 Noge hadimtenda munhu yadeng'helele gehile, ila domtenda munhu yadeng'helele mbuli ya kweli.
7 Noge domtenda munhu sambiyadonhe, sambiyaileke nhamanila, yatamanile mbuli zose, na yazaganye mbuli zose.
8 Na noge dabule nziga, ila uhokozi womala, nhunza ya kulonga ulonzi wa mkanganyo yomala, na ilimu zose zobita.
9 Kwavija gatumanyile madodo, na nhunza yetu ya uhokozi yogubula madodo.
10 Ila kija kimemekezwe kihavika, kili hindi chosegela.
11 Vunikalile mwana mdodo, nikala nilonga kamba mwana mdodo, nigelegeza kamba mwana mdodo, nigesa kamba mwana mdodo, ila vunikulile, nizileka mbuli zose za haudodo.
12 Sambisambi tolola ila hatulola goya, tolola kamba munhu yolola mkiwowo, abaho, tokwiza kulola kihanga kwa kihanga. Sambisambi novitanga hadodo, abaho, nokwiza kuvitanga ng'hani, kamba vija nie vinitangigwa ng'hani.
13 Na sambisambi visigala vinhu vino vidatu, nhamanila, tamanilo, na noge. Ila kikulu kubanza vose kicho noge.

14

Nhunza Ziyagwe Zilawa ha Loho wa Mulungu

1 Dikolelezeni noge na kuiyoha sama ya nhunza za muloho, ng'haning'hani nhunza ya uhokozi.
2 Kwavija munhu yoyose yolonga ulonzi wa mkanganyo, hawalongela wanhu ila komulongela Mulungu. Kweli haduhu munhu yogamanya goyolonga, ila kozilonga nyong'onyo kubitila Loho wa Mulungu.
3 Ila kila munhu yohokola kolonga na wanhu mbuli za kuwagela mhiko, na kuwagangamiza, na kuwabweza imioyo.
4 Munhu yolonga ulonzi wa mkanganyo koigela mhiko mwenyego, ila munhu yohokola kowagela mhiko wanhu wamtogole Kilisto.
5 Nolonda kila munhu mmwanza wenu yalonge ulonzi wa mkanganyo, ila vihanogile ng'hani kamba muhahokole. Kwavija uhokozi wowa mkulu kubanza ulonzi wa mkanganyo, kamba munhu iyagwe hatapite gaja galongigwe muulonzi wa mkanganyo giladi wanhu wose wamtogole Kilisto wafundizigwe.
6 Avo, ndugu zangu, kamba niheza kumwenu na kulonga ulonzi wa mkanganyo, kinhu chaki kinogile chondampate, kamba siwagalile lugubulo ama ilimu ama uhokozi ama mafundo?
7 Hata mbuli ya vinhu vilibule ugima vilava dizwi kamba vija filimbi ama

bango, munhu koumanyaze wila utoigwa
kamba mililo haiinegile?
8 Na kamba mhalati haililile goya, yalihi
yondayaisasale yachole kung'hondo?
9 Vivija na mweye muhalonga ulonzi
uleka kutangigwa, munhu kovitangaze
gaja gamulonga? Kwavija mowa kamba
vija molonga na ubeho.
10 Kweli kuna lonzi bwando muu-
lumwengu, na haduhu hata imwe ilibule
nhegulo yake.
11 Kamba siimanyile nhegulo ya kinhu
choyolonga munhu, basi nie nowa kamba
muhenza ha munhu ija yolonga, na heyo
kowa kamba muhenza kumwangu.
12 Avo na mweye. Kwavija mosu-
lukila kupata nhunza za muloho, iy-
oheni ng'hani mzipate nhunza zija ziwa-
gangamiza wanhu wamtogole Kilisto.

13 Sama ya mbuli ino, munhu yoyose
yolonga ulonzi wa mkanganyo yatambike
giladi yapate udaho wa kutapita gaja
goyolonga.
14 Kwavija kamba nihatambika mku-
longa ulonzi wa mkanganyo, loho yangu
vivija yotambika, ila nzewele zangu hazi-
pata kinhu.
15 Avo nhendeze? Notambika muloho
yangu na vivija notambika mnzewele
zangu. Nokwimba muloho yangu na
vivija nokwimba mnzewele zangu.
16 Kamba uhamuyenzi Mulungu mu-
loho yako iiyeka, kodahaze munhu yoki-
iyona ka mmwanza wa awo hawamanyile
chochose kulonga "Amina" vija vuumg-
waa Mulungu hewela kipigiti hagamanya
gaja gaulonga?
17 Kweli gweye komgwaa Mulungu
hewela vinogile, ila munhu iyagwe hap-
ata kinhu.
18 Nomuheweza Mulungu kwavija nie
nolonga ulonzi wa mkanganyo ng'hani
kubanza mweye mose.
19 Ila mwa wanhu wamtogole Kilisto,
vonoga nie nilonge mbuli tano zi-
tangika za kuwafundiza wanhu wayagwe
kubanza kulonga mbuli alufu longo
dimwe muulonzi wa mkanganyo.

20 Ndugu zangu, lekeni kugelegeza
kamba wana wadodo. Mzimbuli zihile
muwe wana wadodo, ila mngelegeza
zenu muwe wakulu.
21 Mzinyandiko Zing'alile yandikigwa
vino, Mndewa kolonga,
"Mkubitila wanhu wolonga ulonzi wa
kihenza,
na mmilomo ya wahenza,
nolonga na wanhu wano,
ila hata avo hawanitegeleza."
22 Avo kulonga ulonzi wa mkanganyo
kowa kilaguso ha awo walekile kumto-
gola Kilisto na sio ha awo wamtogole
Kilisto, ila uhokozi sama ya awo wamto-
gole Kilisto na sio sama ya awo walekile
kumtogola Kilisto.
23 Avo kamba wanhu wose wamto-
gole Kilisto wahaiting'hana hamoja na
kila munhu yalonge muulonzi wa mkan-
ganyo, na wanhu wayagwe hawazimany-
ile mbuli zino ama wanhu walekile
kumtogola Kilisto wehengila, hawalonga
kamba muna moyo?
24 Ila kamba munhu yalekile kumto-
gola Kilisto ama munhu hazitangile mbuli
zino kengila na kum'vika kila munhu
yohokola, na koneka na gose goyohulika
kamba kana vilozo na kutaguswa na gose
goyohulika,
25 na gaja gaifisile mmoyo wake
gagubuligwa. Avo kogwa hasi na
kumtambikila Mulungu na dizwi kulu na
kulonga haulongozi wa wanhu, "Kweli
Mulungu ka hamoja na mweye."

Golondigwa Kutendeka Mzinhambiko

26 Tulongeze basi, ndugu zangu!
Muhaiting'hana hamoja, munhu imwe
yembe wila, iyagwe yafundize, iyagwe
yalave lugubulo, iyagwe yalonge ulonzi
wa mkanganyo, na iyagwe yaitapite
nhegulo ya gaja galongigwe. Na mbuli
zino zose zitendeke sama ya kuwagela
mhiko wanhu wamtogole Kilisto.
27 Kamba munhu yahalonga ulonzi wa
mkanganyo, basi walonge wabili ama
wadatu, sambiwabanze, tena walonge
imweimwe, na munhu iyagwe yatapite
nhegulo ya gaja galongigwe.
28 Kamba haduhu mtapita, munhu
ija yolonga ulonzi wa mkanganyo
kolondigwa yanyamale mgati ya wanhu

wamtogole Kilisto ila yakiilongele heyo
mwenyego na Mulungu.
29 Wahokozi wabili ama wadatu wa-
longe, na wayagwe wagalole goya gaja
galongigwe.
30 Na kamba munhu yakalile hasi
kagubuliligwa mbuli, basi ija imunhu
yakalile yohokola haichanduso yanya-
male.
31 Kwavija molondigwa muhokole
imweimwe giladi kila munhu yafun-
dizigwe na kugangamizwa.
32 Loho za wahokozi zowahulika wa-
hokozi,
33 kwavija Mulungu hali Mulungu wa
uvuludusi, ila ka Mulungu wa tindiwalo.
Kamba viili mwa wanhu wose
wang'alile wamtogole Kilisto,
34 watwanzi wolondigwa wanyamale
mzinhambiko. Hawalondigwa walonge.
Ila wolondigwa wategeleze kamba Mala-
gizo ga Musa vugalonga.
35 Kamba wahalonda kutanga goya
mbuli, na wawauze wambigalo zao ukae
yao, kwavija kinyala ng'hani mtwanzi
kulonga mnhambiko.
36 Mokwagiza Usenga wa Mulungu
usongela kumwenu? Ama Usenga wa
Mulungu uvika kumwenu mwiyeka?
37 Kamba munhu yahaigesa kamba
heyo muhokozi, ama kana mhiko za
moloho, nayatogole kamba kino kin-
imwandikilani mweye nyandika ndagizi
kulawa ha Mndewa.
38 Ila kamba munhu yahaizabuza mbuli
ino, na heyo mwenyego kozabuzwa.
39 Avo, ndugu zangu, sulukileni ng'hani
kuhokola, na sambimgomese kulonga
ulonzi wa mkanganyo.
40 Ila mbuli zino zose zitendeke vinogile
kamba vuzilondigwa zikale.

15

Kuzuka kwa Kilisto

1 Avo, ndugu zangu, nolonda niwakum-
buse Usenga Unogile uniwapetele, awo
umuubokele na amo nhamanila yenu
muimile.
2 Mokomboligwa sama ya Usenga uno
Unogile, kamba muhazigoga goya mbuli
ziniwapetele. Kamba si vivo, nhamanila
yenu yaga.
3 Kwavija nie niwagwelela mweye gaja
ganogile ng'hani ganibokele. Kilisto
kadanganhika sama ya vilozo vetu kamba
Nyandiko Zing'alile vuzilonga.
4 Kazikigwa na mdizua da ikadatu
kazusigwa kamba viyandikigwe muna
Zinyandiko Zing'alile.
5 Kamulawilila Petulo, abaho na
wanahina zake longo dimwe na wabili.
6 Abaho kipigiti kikija kawalawilila
wanhu mia tano na malagalila, wakalile
wanahina zake, wayagwe mmwanza wao
wang'hali wagima mbaka kipigiti kino, ila
wayagwe wadanganhika wamala.*
7 Abaho kamulawilila Yakobo, abaho
mwa watumigwa wose wa Kilisto.
8 Hakimambukizo, kandawilila nie,
kamba munhu yavumbuke mnzila
haizoeleke.
9 Kwavija nie na mdodo ng'hani muna
umnhongo wa watumigwa wa Kilisto,
na silumbile hata kukemigwa mtumigwa
kwavija niwagaza wanhu wamtogole Mu-
lungu.
10 Ila sama ya ngekewa ya Mulungu,
niwa vino vinili, na ngekewa yake
kumwangu hayagile bule, kwavija
nisang'hanika kuwabanza watumigwa
wose wa Kilisto, sio na udaho wangu
nie ila ngekewa ya Mulungu ikalile mgati
yangu.
11 Avo kamba nie ama hewo, kino kicho
kitupetile, na kino kicho kimtogole.

Vija Vondatuzuke

12 Ila kamba ipetigwa kamba Kilisto
kazusigwa kulawa mkudanganhika, vil-
ihi wanhu wayagwe mmwanza wenu
walonge haduhu kuzusigwa kwa wanhu
wadanganhike?
13 Kamba haduhu kuzuswa kwa wanhu
wadanganhike, na Kilisto na heyo
hazusigwe.
14 Na kamba Kilisto hazusigwe, Usenga
Unogile utuupeta mduhu kinhu, na
nhamanila yetu si kinhu.
15 Kihile ng'hani, toneka kamba tweye
twa wasindila wa uvwizi wa Mulungu,

* **15:6** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

kwavija tumulonga Mulungu kamzusa
Kilisto kulawa mkudanganhika, kumbe
hamzusile kamba kweli wadanganhike
hawazusigwa.
16 Avo kamba wadanganhike hawazusigwa,
basi Kilisto na heyo hazusigwe.
17 Na kamba Kilisto hazusigwe,
nhamanila yenu si kinhu, mng'hali
m'vilozo venu.
18 Na awo wadanganhike kuno womta-
manila Kilisto wapotela.
19 Kamba tomtamanila Kilisto muna
uugima uno wa muulumwengu wiyeka,
tolondigwa toneligwe bazi kubanza
wanhu wose.
20 Ila kweli Kilisto kazusigwa ku-
lawa mkudanganhika, waichanduso
kuzusigwa mmwanza wa awo wadangan-
hike.
21 Kamba vija ifa vuizile kubitila
munhu, vivija na kuzuswa kwa wadan-
ganhike kwiza kubitila munhu iyagwe.
22 Kamba vija wose wakalile hamoja na
Adamu viwadanganhike, vivija na awo
wali hamoja na Kilisto wotendigwa kuwa
wagima.
23 Ila kila munhu kozusigwa mn-
zamu yake, Kilisto kowa waichanduso,
abaho awo wamtogole Kilisto wozusigwa
mkipigiti vondayeze.
24 Abaho, ikimambukizo cha ulumwengu
chokwiza, Kilisto kozihuma tawala zose,
udaho wose, na mhiko zose za muloho, na
kuugela Undewa mmakono ga Mulungu
Tata.
25 Kwavija Kilisto kolondigwa yatawale
mbaka Mulungu vondayawahume wad-
umuka zake wose na kuweka hasi ya
magulu gake.
26 Mdumuka wa kimambukizo
kubanangigwa kowa ifa.
27 Kwavija "Mulungu kavika vinhu vose
hasi ya magulu gake." Mbuli zija zilonga
kamba, "Kila kinhu" kikigwa hasi yake,
si kamba na Mulungu mwenyego yekile
vinhu vose hasi ya Kilisto ka hasi yake
Kilisto.
28 Vinhu vose vihekigwa hasi ya
utawala wa Kilisto, avo Mwana
mwenyego kokiika hasi ya Mulungu, ayo
yavikile vinhu vose hasi ya Kilisto, na
Mulungu mwenyego yawe uchana ya
vinhu vose.
29 Avo kamba haduhu kuzuswa kwa
wanhu wadanganhike, wotendaze wanhu
waja wabatizigwe sama ya wandugu zao
wadanganhike? Kamba wanhu wadan-
ganhike hawazusigwa, habali wanhu
wobatizigwa sama yao?
30 Na tweye, habali tuigela mdihon-
zolomo wenyego mazua gose?
31 Mazua gose, na mdihekaheka da
kudanganhika, ndugu zangu! Kiniitopela
kumwenu mkuilumba hamoja na Yesu
Kilisto Mndewa wetu kicho kinhenda nie
nilonge vino.
32 Kamba vunikala nigomba na
ming'onyo ya mmuhulo† kuja Efeso
sama ya kilamso cha kiunhu, choni
kimhatile, kamba wanhu wadanganhike
hawazusigwa? "Natuje na kung'wa,
kwavija mayo todanganhika."
33 Sambim'bunyikigwe, "Wambwiga
wehile wobananga nhogolwa inogile."
34 Bweleni mngelegeza zenu kamba
vija viilondigwa, na muleke kutenda
vilozo. Kwavija kuna wanhu wayagwe
mmwanza wenu hawammanyile Mu-
lungu. Nogalonga gano giladi niwagele
kinyala.

Lukuli Londaluzusigwe

35 Munhu kodaha kuuza, "Wanhu
wadanganhike wozusigwa vilihi? Na
kamba wahazusigwa, wokwiza na ng'huli
zilihi?"
36 Wabozi mweye! Muhahanda mbeyu
muisi hayota mbaka tanhu idanganhike.
37 Uhahanda, huhanda lukuli lon-
daloneke, ila kohanda mbeyu, mbeyu ya
ngano ama kinhu kiyagwe.
38 Ila Mulungu koigwelela lukuli
luyalondile mwenyego, na kila mbeyu
koigwelela lukuli lwake.
39 Ng'huli zose hazilingane. Wanhu
wana ng'huli zao, wang'onyo wana
ng'huli zao, ndege wana ng'huli zao, na
somba wana ng'huli zao.
40 Vivija kuna ng'huli za kuulanga na
kuna ng'huli za muisi, ila yenzi ya ng'huli

† **15:32** ***Ming'onyo ya mmuhulo*** nhegulo yake *wanhu wa Efeso.*

za kuulanga hailingile na yenzi ya ng'huli za muisi.
41 Zua dina yenzi yake, na mulenge una yenzi yake, na nhondo zina yenzi zao, na yenzi ya nhondo imwe hailingana na yenzi ya nhondo iyagwe.

42 Avo vino vivo vondaiwe kipigiti wanhu wadanganhike vondawazusigwe. Lukuli londalusiligwe lobanangika, na lozusigwa luja halubanangika,
43 losiligwa lubuhizwe, ila lozusigwa na yenzi, losiligwa lunyolila, ila lozusigwa na mhiko.
44 Losiligwa lukuli lwa kiunhu, ila lozusigwa lukuli lwa muloho. Kamba hana lukuli lwa kiunhu, vivija hana lukuli lwa muloho.
45 Yandikigwa muna Zinyandiko Zing'alile, kamba, "Munhu wa ichanduso, Adamu, kalumbigwa kawa munhu mwene ugima." Ila Adamu wa ikimambukizo kawa Loho ija yowagwelele wanhu ugima.
46 Lukuli lwa muloho halulongole, ila lulongole lukuli lwa kiunhu, abaho lukuli lwa muloho.
47 Munhu wa ichanduso kalawa muisi, kalumbigwa na timbwisi, ila munhu wa ikabili kalawa kuulanga.
48 Kamba viyakalile munhu kulawa muisi, vivo wali awo wali muisi, na kamba viyakalile munhu kulawa kuulanga, vivo wali awo wali kuulanga.‡
49 Na kamba vija vituilingile na munhu ija yolawa muisi, avo tokwiza kuilinga na munhu ija yolawa kuulanga.

50 Ndugu zangu, nowalongela kamba ng'huli zetu hazidaha kuuhala Undewa wa Mulungu, tena ng'huli zino zibanangika hazidaha kuhala gaja hagabanangikaga.

51 Tegelezeni, niwalongele nyong'onyo. Hatudanganhika tose, ila tose togaluka
52 hima, kamba kubalika kwa siso, kuna imhalati ya zua da ikimambukizo. Kwavija mhalati yolila, wanhu wadanganhike wozuka wowa wagima gunge na gunge, na tweye tuli wagima togaluka.

53 Kwavija ng'huli zetu zino zidanganhika zolondigwa zigaluke ziwe ng'huli zileka kudanganhika, na ng'huli zetu zino zibanangika zolondigwa zigaluke ziwe ng'huli zileka kubanangika.
54 Ng'huli zetu zino zidanganhika zihagaluka kuwa ng'huli zileka kudanganhika, avo ulonzi uja wandikigwe Mzinyandiko Zing'alile wowa kweli, ulonga, "Ifa imezigwa na mhuma."
55 Ifa, ili kwahi mhuma yako? Ifa, uli kwahi usungu wako?
56 Ifa yopata mhiko za kulumiza kulawa m'vilozo, na vilozo vopata mhiko kulawa Mmalagizo ga Musa.
57 Ila hewela zim'vikile Mulungu, ayo yatugwelele mhuma kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto.
58 Avo, ndugu zangu wanogelwa, nanahileni, sambimtigiswe na kinhu chochose, mazua gose ilaveni mmioyo ing'alile kuitenda sang'hano ya Mndewa, kwavija m'vimanya kamba kusang'hanika kumsang'hanika sama ya Mndewa sio jaga bule.

16

Msango wa Kuwasangila Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Muimbuli ya msango wa kuwasangila wanhu wa Mulungu ako Yelusalemu, tendeni kamba vuniwalongele watende wanhu wamtogole Kilisto kuja kuisi ya Galatia.
2 Mdizua da mwanduso wa kila wiki,* kila munhu yeke hamgwazo kiasi cha hela kulingana na vija viyopata, avo niheza sambikuwe na msango wowose wondautendeke.
3 Abaho, nihavika, nowagwelela mhwilili za kuwatambula wanhu waja imuwasagule kugala nhunza zenu Yelusalemu.
4 Kamba vihanoga nie kuchola na hewo, basi tochola tose.

Ngelegeza za Paulo

5 Nokwiza kumwenu mkubitila muisi ya Makedonia, kwavija nolondigwa nibitile Makedonia.

‡ **15:48** Wanhu wali kuulanga wao wanhu wamtogole Kilisto.

* **16:2** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

6 Siku nokala na mweye kidogo ama
mkipigiti chose cha kihuhe, giladi mn-
haze mmwanza wangu kokose kunichola.
7 Silonda kukiiyona namwe sam-
bisambi kuno nibita nzila, kwavija
notamanila kukala namwe mkipigiti
kitali kamba vihamnogela Mulungu.
8 Ila nogendelela kukala hano mdi-
wambo da Efeso mbaka zua da lusona lwa
Pentekoste,
9 kwavija nipata kipigiti kinogile cha
kusang'hanika, ila hana wanhu bwando
wonibeza.
10 Kamba Timoteo yeheza kumwenu,
loleni kamba haduhu kinhu chochose
chondakimdumbize kipigiti chondayawe
na mweye, kwavija koisang'hana
sang'hano ya Mndewa kamba vija
vunitenda nie.
11 Avo munhu yoyose sambiyamzabuze,
ila msindikizeni mditindiwalo giladi yab-
wele kumwangu, mana nomulolela heyo
na wanhu wayagwe wamtogole Kilisto.

12 Tuilole mbuli ya Apolo. Nimuyalalila
ng'hani yeze kumwenu hamoja na wan-
dugu wayagwe, ila halondile kwiza kipig-
iti kino, ila kokwiza yahapata nafasi.
13 Kaleni meso, nanahileni mn-
hamanila, gangamaleni, muwe na mhiko.
14 Tendeni mbuli zose mdinoge.

15 Muutanga mulango wa Stefana
wakala wanhu wamtogole Kilisto
waichanduso kuja kuisi ya Akaya, na
wasagula wenyego kuwasang'hanikila
wanhu wa Mulungu. Ndugu zangu,
nowayalalila,
16 wategelezeni wanhu kamba wano
na kila munhu yoilumba na hewo
muisang'hano na kusang'hanika hamoja
na hewo.

17 Ninogelwa ng'hani avija viwavikile
kina Stefana na Fotunata na Akaiko,
kwavija wanigwelela vinhu vinihonyile
kulawa kumwenu,
18 kwavija wausuluza moyo wangu na
vivija mioyo yenu. Wanhu kamba wano
wolondigwa kutambuligwa.

19 Wanhu wamtogole Kilisto muna iisi
ya Asia wowalamsa. Akuila na Pil-
isila hamoja na wanhu wamtogole Kilisto
woiting'hana mng'anda yao wowalamsa
ng'hani mditwaga da Mndewa.
20 Wandugu wose hano wowalamsa.
Ilamseni wenyego kwa wenyego na
mnonelo ung'alile.
21 Nie Paulo, nokwandika ndamsa ino
na mkono wangu mwenyego.
22 Kamba munhu yoyose yoleka kumno-
gela Mndewa, yadukumizwe.
“Malanata!” Mndewa wetu, izo!
23 Ngekewa ya Mndewa Yesu iwe
hamoja na mweye.
24 Noge jangu diwe na mweye mose
mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLINTO

ULONGOZI

Lupwilili lwa Ikabili lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolinto lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo hagatigati ya kipigiti cha milao ya 55 na 56 songela viyavumbuke Yesu Kilisto (1:1). Luno lulo lupwilili lwa ikabili mmhwilili mbili zitulinazo Paulo zayawandikile wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Kolinto. Wasomi wotogola kamba kipigiti cha kukisogo Paulo kawandikila Wakolinto lupwilili lwa nzuma. Ila twabule nakala yoyose ya lupwilili luno yalutambule muisula ya 2:3-4. Lupwilili lwa ikabili ha Wakolinto lokoneka kamba lwandikigwa mkipigiti Paulo viyakalile muisi ya Makedonia (2:13).

Lupwilili lwa ikabili lwa Wakolinto lulo lupwilili lulekile kulinga na mhwilili zose kwavija lulo lupwilili lwa kiunhu na lumemile ngelegeza. Paulo koilonga ndeng'ha yake mmbuli ya usenga unogile yaubokele kulawa ha Tito mmbuli ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolinto. Muna ulupwilili luno, topata mafundo kulawa Mdilagano da Isambi mmbuli ya kulava, hano Paulo kofundiza sama ya kusanga hela giladi kuwataza wanhu wamtogole Kilisto wali Yelusalemu (8—9). Yokoneka kamba watumigwa wayagwe wa Kilisto wa uvwizi kulawa hanze ya wanhu wamtogole Kilisto walonda kuitopa hewo wenyego kubitila uhasanyi ukalile mgati ya wanhu wamtogole Kilisto na Paulo. Wawatenda wanhu sambiwautogole udaho wa Paulo, kinhu kimtendile Paulo yalaguse mhiko za udaho wake vija viyali mtumigwa wa Yesu Kilisto mkimambukizo cha lupwilili lwa ikabili ha Wakolinto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto (*1:1-7*).
2. Abaho Paulo kolonga vija ngelegeza za mwanza wake vizigaluka na usenga yaubokele uwalonga hewo na nyidikilo zao mmbuli ya lupwilili lwake lubitile (*1:8—7:16*).
3. Abaho Paulo kofundiza mmbuli ya kusanga hela sama ya wanhu wamtogole Kilisto wali Yelusalemu (*8:1—9:15*).
4. Hakimambukizo, Paulo kokigombela sama ya utumigwa wake na kolava nzuma mmbuli ya umwanza wake ukwiza (*10:1—13:10*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu, na kulawa ha Timoteo ndugu yetu.

Nowandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Kolinto, hamoja na wanhu wose wang'alile muisi yose ya Akaya.

2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Paulo Komuheweza Mulungu

3 Tumgwelele nhogolwa Mulungu na Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto, Tata mwene bazi na Mulungu wa kubweza wanhu mioyo mmbuli zose.

4 Ayo iyo yotubweza imioyo mmigayo yetu yose, giladi tudahe kuwabweza mioyo awo wali mmigayo yoyose, tuwabweze imioyo kamba vivija Mulungu viyatubwezile tweye imioyo.

5 Kamba vija mgayo wa Kilisto vuutukweleleza muugima wetu, avo vivija mkubitila Kilisto tobanza kubwezigwa imioyo.

6 Kamba tuhagaya, togaya giladi mweye m'bwezigwe imioyo na kukomboligwa. Na kamba tuhabwezigwa imioyo, tobwezigwa imioyo giladi mweye m'bwezigwe imioyo, kuwagalila mweye mwazaganyo wa migayo iija itugaya tweye.

7 Nhamanila yetu kumwenu haitigisika, kwavija tuvitanga kamba vimuli hamoja na tweye mmigayo yetu, vivija mowa hamoja na tweye mkubwezigwa mioyo.

8 Ndugu zangu, hatulonda mweye sambimuitange migayo ija ituiting'hane nayo

muisi ya Asia. Tukala mumgayo mkulu
ng'hani kubanza vija vitudaha kwaza-
ganya, mbaka nhamanila ya kuwa wag-
ima ipotela.
9 Kweli mmioyo yetu tugelegeza kamba
tubokela nhaguso ya ifa. Ila gano galaw-
ilila giladi sambituitamanile wenyego
ila tumtamanile Mulungu ayo yowazusa
wanhu wadanganhike.
10 Katukombola kulawa mmwangalo
wa kudanganhika na kokwiza kutukom-
bola. Twika nhamanila yetu mwa heyo
kamba kogendelela kutukombola,
11 kamba vumtutaza na nhambiko
zenu. Abaho, wanhu bwando walave
hewela sama yetu sama ya ngekewa itug-
weleligwe kubitila inyidiko ya nhambiko
za wanhu bwando.

Kugaluka kwa Ngelegeza za Paulo

12 Vino vivo vitukiitopa, udaho wetu
wa kusambula gehile na ganogile wolava
usindila kamba tukala muulumwengu
uno, na ng'haning'hani vituilumbile
hamoja na mweye, mkung'ala na mmioyo
inogile kulawa ha Mulungu. Tugatenda
gano si na ng'hungwe ya ulumwengu uno
ila na ngekewa ya Mulungu.
13 Kwavija tweye hatwandika mbuli
yoyose ayo mweye hamuidaha kuisoma
ama kuimanya, na nie notamanila
kamba,
14 vija vumtumanyile tweye kidogo,
mokwiza kutumanya goya kuna idizua
dondayabwele Mndewa Yesu, kuja mw-
eye kondamuitopele tweye, na tweye kon-
datuitopele mweye.
15 Kwavija nikala niumanyile udaho
wenu wa kuzigoga mbuli na nhamanila
yenu, nigelegeza kuwatembelela mweye
tanhu giladi mmote mianza mibili.
16 Nigelegeza kuwatembelela mweye
kipigiti nihachola kuisi ya Makedonia
na kipigiti nihabwela Makedonia, abaho,
mweye munigale mwanza wangu wa ku-
chola muisi ya Yudea.
17 Kipigiti vunikalile nigelegeza gano,
mokwagiza sigelegeze goya? Ama
nigelegeza kamba wanhu wa muu-
lumwengu wolonga “Ona” kuno mmoyo
wolonga “Ndema”?
18 Ila kweli kamba Mulungu kabule
uzenzeleganye, mbuli yetu kumwenu sio
“Ona” mmulomo na mmoyo “Ndema.”
19 Kwavija Mwana wa Mulungu, Yesu
Kilisto, yakalile yopetwa kumwenu na
Sila, Timoteo, na nie mwenyego hakalile
“Ona” mmulomo na “Ndema” mmoyo, ila
mwa heyo mazua gose “Ona.”
20 Kwavija bila kulola mianza mingahi
ya vilagano Mulungu viyailagane na tw-
eye, gose gowa “Ona” kubitila Kilisto.
Na kubitila heyo “Amina” ilongigwa, na
tweye toilonga muyenzi ya Mulungu.
21 Mulungu iyo yotutenda tweye na
mweye tugangamale mkuilumba hamoja
na Kilisto. Katusagula
22 mkutugela utango wa kulagusa
kamba tweye twa wanhu zake na
kwika Loho wake mmioyo yetu kamba
kingilambago kikigwe sama ya gaja
gondageze.
23 Nomkema Mulungu kamba msindila
wangu, kamba sibweleganye kabili hiko
Kolinto kwavija nilema kwiza kuwalu-
miza mkuwakomhokela na lusango.
24 Si kamba tolonda tuwashulutize
gaja gamulondigwa kutamanila, ila
tosang'hanika na mweye na deng'ho jenu,
kwavija sama ya nhamanila munanahila.

2

1 Avo nigesa mnzonzi zangu kamba
sifunga mwanza uyagwe wa kwiza kuwa-
lumiza.
2 Kwavija kamba nihawagela giogio
mweye, yalihi yasigale yondayanitende
nie nideng'he, kamba si mwemwe ini-
wagelile giogio.
3 Kileka mana niwandikila lupwilili
luja, giladi niheza sambingeligwe usungu
na awo wolondigwa kunitenda nie
nideng'he, kwavija nhamanila yangu
ng'hulu kumwenu mweye mose kamba,
ndeng'ho yangu yowa ndeng'ho ya
mweye mose.
4 Kwavija niwandikila lupwilili luja
kuno nili na mgayo mkulu na usungu
mmoyo na mahozi bwando. Si kamba
nilonda kuwagela giogio, ila nilonda
m'vimanye avija vuniwanogele mweye
ng'hani.

Kugela Kumgongo Mbuli za Wagela Ving'hwaso

5 Kamba munhu yoyose yahasongeza giogio, hangelile giogio nie niiyeka, ila kawagela giogio mweye mose. Silonda mbuli ino itunizwe kubanza viili.
6 Nhaguso yondayatagusigwe na wanhu bwando yomkolela munhu ija.
7 Avo molondigwa mumgele kumgongo na kum'bweza umoyo, giladi sambiyagendelele kuwa na giogio dibanzilize.
8 Avo nowayalalila kamba mmulagusile kamba kweli mumnogela.
9 Niwandikila mweye lupwilili luja kwavija nilonda kuwageza nivitange kamba mwa wende mmbuli zose.
10 Kamba muhamgela kumgongo munhu yoyose, nie vivija nomgela kumgongo. Na kamba nihakigela kumgongo kinhu chochose, nigela kumgongo hameso ga Kilisto sama yenu,
11 giladi Mwenembago sambiyatubanze ubala, kwavija tuzimanya ngelegeza zake.

Paulo Kodungwadungwa Mdiwambo da Toloa

12 Vunivikile mdiwambo da Toloa kuupeta Usenga Unogile wa Kilisto, nivika Mndewa kaluvugula ulwivi sama yangu,
13 hata avo nikala nabule tindiwalo mmoyo, kwavija haja sim'vikile ndugu yangu Tito. Avo niwalaga, nichola kuisi ya Makedonia.

Kuhuma Mkubitila Kilisto

14 Ila hewela ichole ha Mulungu ayo mazua gose yotulongoza kuna imhuma kubitila uhamoja wetu na Kilisto, na kubitila tweye tuli manung'hanung'ha ga ilimu ya Kilisto yenele kila hanhu.
15 Kwavija hameso ga Mulungu tweye twa vinung'hanung'ha va Kilisto mwa awo wakomboligwe na mwa awo wopotela.
16 Mwa awo wapotele tweye twa bundo da munhu yadanganhike digala ifa, ila mwa awo wakomboligwe tweye twa vinung'hanung'ha vigala ugima. Na yalihi yondayaidahe sang'hano ino?
17 Kwavija tweye hatuli wachuluzi wa mbuli za Mulungu tubita ng'anda kwa ng'anda kamba viwali wanhu wayagwe, ila mkuilumba hamoja na Kilisto tolonga kamba wanhu walibule uzenzeleganye, kamba wanhu tutumigwe na Mulungu na twima haulongozi wake.

3

Watumigwa wa Lagano da Isambi

1 Tosonga kuitopa wenyego kabili? Ama tulonde mhwilili za usindila kamba viwatendaga wanhu wayagwe kwiza kumwenu ama kulawa kumwenu?
2 Mweye wenyego mwa lupwilili lwetu lwandikigwe mmioyo yetu, lutangigwa na kusomigwa na wanhu wose.
3 Mulagusa kamba mweye mwa lupwilili lwa Kilisto, lawililo da sang'hano yetu, lwandikigwe na Loho wa Mulungu mwene ugima na sio na wino, na halwandikigwe mmibwe, ila lwandikigwe mmioyo ya wanhu.
4 Togalonga gano kwavija tuna nhamanila ng'hulu ha Mulungu kubitila Kilisto.
5 Si kamba tweye twa magalu wa kutenda kinhu chochose tweye wenyego, ila ugalu wetu wolawa ha Mulungu,
6 ayo yatutendile tweye tuwe wasang'hana magalu wa lagano da isambi, sio wa malagizo gandikigwe, ila wa malagizo ga Loho wake. Kwavija malagizo gandikigwe gogala ifa, ila Loho wa Mulungu kogala ugima.
7 Gaja Malagizo ga Musa gasongoligwe na kuwa helufi uchana ya vidanga va mibwe, na yenzi ya Mulungu yoneka kipigiti vigalavigwe. Hata kamba unang'hazi ukalile mkihanga cha Musa uvulala, ukala na mhiko ng'hulu ng'hani hata wanhu wa Islaeli hawadahile kukilola kihanga chake. Kamba Malagizo gaja, gogala ifa kipigiti vigagaligwe na mhiko, geza na yenzi iija,
8 sang'hano ya Loho wa Mulungu haiwa na yenzi ng'hani kubanza gaja?
9 Kamba Malagizo gaja gotagusa wanhu gagala yenzi, avo sang'hano ino ya Loho wa Mulungu isegeza uzenzeleganye haiwa na yenzi ng'hulu ng'hani kubanza gaja?

10 Kwavija gaja gakalile na yenzi, sambisambi gabule yenzi uhalinganya na
yenzi ng'hulu ya nzila ino ya sambi.
11 Na kamba gaja gavulale gakala gezile
na yenzi, avo ija ikala milongo yose ina
yenzi ng'hulu ng'hani!
12 Avo kwavija tuna tamanilo kamba
dino, totenda bila kudumba.
13 Tweye hatuli kamba Musa yekile
kiziweziwe mkihanga chake kuwatenda
Waislaeli sambiwamulole ng'hani kipigiti
unang'hazi vuuvulala.
14 Ila nzonzi zao ziluluwazwa, kwavija
mbaka kipigiti kino Lagano da Umwaka
dihasomigwa, kiziweziwe kikija chogen-
delela kusigala bahaja. Kiziweziwe kija
hakisegezwe, kwavija Kilisto yeiyeka iyo
yodaha kukisegeza.
15 Hata lelo wahagasoma Malagizo
ga Musa, kiziweziwe king'hali kigubika
nzonzi zao.
16 Ila munhu yoyose yahamuhindukila
Mndewa, kiziweziwe chosegezigwa.
17 Avo Mndewa iyo Loho, na hanhu hali
na Loho wa Mndewa kuna ulegeho.
18 Na tweye tuli na vihanga vilibule
kiziweziwe tose tolagusa yenzi ya Mn-
dewa, tugaluzwa na kuwa kamba heyo
na kugweleligwa yenzi ikongezeka mazua
gose, ilawa ha Mndewa, ayo yali Loho.

4

Ngama ya Muloho Ikigwe Mzinongo

1 Mulungu sama ya bazi jake katug-
welela tweye sang'hano ino tuitende, avo
hatudonha.
2 Tokwika hamgwazo sang'hano zose
za kifiso na zija zigela kinyala, hatu-
sang'hanika na uzenzeleganye, na vivija
hatutibuliza mbuli za Mulungu na uvwizi.
Tolonga ikweli iiyeka hameso ga Mu-
lungu, giladi tuilaguse wenyego kuudaho
wa kusambula gehile na ganogile wa kila
munhu.
3 Kamba Usenga wetu Unogile utuupeta
ufisigwa, ufisigwa ha awo wopotela.
4 Mmbuli ya wanhu wano, mulungu wa
ulumwengu uno kazigela umbugumbugu
nzonzi za wanhu walekile kumtogola
Kilisto, giladi sambiwone mulangaza wa
Usenga Unogile wa yenzi ya Kilisto, ayo
yalingile kabisa na Mulungu.
5 Kwavija tweye hatuzipeta mbuli zetu
wenyego, ila tozipeta mbuli za Yesu
Kilisto yali Mndewa, na tweye kamba
nyakadala zenu sama ya Yesu.
6 Kwavija iyo Mulungu yalongile, “Mu-
langaza naubung'hule mdiziza,” katenda
mulangaza wake ubung'hule mmioyo
yetu, katugwelela mulangaza wa ilimu
ya yenzi ya Mulungu mkihanga cha Yesu
Kilisto.
7 Ila tuna ngama ino ili mzinongo ku-
lagusa kamba mhiko ng'hulu zose zolawa
ha Mulungu na sio kumwetu tweye.
8 Tobanizigwa ng'ambu zose, ila
hatubanangigwa. Tokona bwembwe, ila
nhamanila yetu haipotela.
9 Togazigwa, ila hatulekigwa twiyeka.
Totoigwa, ila hatudanganhika.
10 Mazua gose ng'huli zetu zogendelela
kupapa ifa ya Yesu, giladi ugima wa Yesu
vivija woneke mng'huli zetu.
11 Kwavija tweye tuli wagima mazua
gose tolavigwa tudanganhike sama ya
Yesu, giladi ugima wake ugubuligwe
muna zing'huli zetu zino za kubanangika.
12 Avo, ifa yosang'hanika mgati yetu, ila
ugima wosang'hanika mgati yenu.
13 Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,
“Nitogola, avo nilonga.” Na tweye vivija
tutogola muloho iija wa nhamanila, na
avo tolonga,
14 kwavija tuvitanga kamba ayo
yamzusile Mndewa Yesu kuwa mgima,
vivija kotuzusa na tweye hamoja na Yesu,
na kutusola tweye hamoja na mweye na
kutugala kuukazi wake.
15 Gano gose gatendeka sama yenu mw-
eye, avo wanhu bwando ng'hani wav-
itange vija ngekewa ya Mulungu vuili,
giladi wamuheweze na kumuhishimila
heyo.

Kukala na Nhamanila

16 Avo hatudonha. Hata kamba unhu
wetu wa kunze womala, ila unhu wetu wa
mgati wotendigwa wa sambi kila lelo.
17 Na mgayo uno utugaya mdodo na wa
kipigiti kiguhi wotugalila yenzi ng'hulu

na ya digunge, yenzi ng'hulu ng'hani
kuubanza umgayo.
18 Meso getu hagalola migayo ituyona
sambi, ila yenzi ija ileka koneka. Kwavija
vinhu vija vikoneka va kipigiti kiguhi, ila
vinhu vija havoneka va digunge.

5

1 Kwavija tuvimanya kamba kipigiti
hema dino ditukala mgati yake* diha-
banangika, tuna ng'anda kulawa ha Mu-
lungu, ng'anda ya gunge na gunge ili ku-
ulanga, ng'anda haizengigwe na makono
ga wanhu.
2 Kwavija mdihema dino tokugulila,
tusulukila kuvazigwa ukazi wetu wa ku-
ulanga,
3 kwavija tuhavazigwa lukuli lwa ukazi
uno wa kuulanga, hatoneka kamba twab-
ule lukuli.
4 Kwavija kipigiti tuli mdihema dino,
tokugulila na kukandamizigwa, kwav-
ija hatulonda kuvuligwa ng'huli zetu za
muisi, ila tolonda kuvazigwa ukazi wetu
wa kuulanga, giladi zija zing'huli zidan-
ganhika zimezigwe na ugima.
5 Mulungu iyo yatusasale tweye sama
ya mbuli ino, na katugwelela Loho wake
kamba kingilambago kikigwe sama ya
gaja gondageze.
6 Avo mazua gose tweye tugangamala
na tuvitanga kamba kipigiti chose ki-
tukala mng'anda muna ulukuli luno twa
kutali na Mndewa.
7 Tweye tokala mnhamanila, na sio
mkulola na meso.
8 Tweye tugangamala na tunogelwa
ng'hani kusegela mulukuli na kukala
kuikae yetu hamoja na Mndewa.
9 Avo tutenda ino iyo sulukila yetu
kutenda gamnogele heyo ihawa twa mkae
zetu za lukuli ama hatuli mkae zetu za
lukuli.
10 Kwavija tose tolondigwa toneke
haulongozi wa ikigoda cha nhaguso cha
Kilisto, haja kila munhu kobokela hesa
yake kulawa mmbuli zija zayatendile
kipigiti viyakalile mulukuli, kamba
ganoga ama geha.

Umbwiga na Mulungu Kubitila Kilisto

11 Avo, tweye toitanga nhegulo ya
kumdumba Mndewa, togeza kuwatenda
wanhu wayagwe wamdumbe Mndewa.
Ila tweye wenyego twisha kumanyigwa
goya na Mulungu, na notamanila kamba
vivija tumanyigwa muudaho wenu wa
kusambula gehile na ganogile.
12 Sio kamba togeza kuilagusa wenyego
mwanza wa ikabili kumwenu, ila towag-
welela kilamso cha kuitopa sama yetu,
giladi mdahe kuwedika awo wokiitopela
viwiliwili vao va kunze na sio mmoyo.
13 Kamba nzonzi zetu zoguluka, basi
zoguluka sama ya Mulungu. Na kamba
tuna nzonzi zetu, basi sama yenu mweye.
14 Kwavija noge da Kilisto dotutawala,
kwavija tutogola kamba munhu imwe
kadanganhika sama ya wanhu wose, avo
wanhu wose wadanganhika.
15 Na kadanganhika sama ya wanhu
wose, giladi awo wali na ugima sambi-
wakale mkuinogela wenyego, ila wakale
mkumnogela heyo yadanganhike sama
yao na yazusigwe kabili sama yao.
16 Avo songela kipigiti kino na ku-
gendelela, tuleka kumulinganyiza munhu
mkumulola na meso ga kiunhu. Hata
kamba mwanza umwe tumulinganyiza
Kilisto mkumulola na meso ga kiunhu, ila
sambi hatumulinganyiza kamba vija.
17 Avo kamba munhu yoyose yahawa
mgati ya Kilisto, heyo ka munhu wa
sambi. Ga umwaka gabita, gose gagaluka
ga sambi.
18 Gano gose gatendigwa na Mulungu,
ayo yamtumile Kilisto kutenda tindiwalo
hagatigati yetu na heyo mwenyego, na
katugwelela sang'hano ya kutenda tindi-
walo hagatigati yake na wanhu wayagwe.
19 Mulungu katenda tindiwalo hagati-
gati yake mwenyego na ulumwengu ku-
bitila Kilisto, bila kuvipeta vilozo viwa-
tendile wanhu, na katugwelela usenga
wa kutenda tindiwalo hagatigati yake na
wanhu wayagwe.
20 Avo tutumigwa tulonge sama ya
Kilisto, kamba vija Mulungu viyowag-
ong'ondeza mweye kubitila tweye.

* **5:1** ***Hema*** nhegulo yake *ng'huli zetu za muno muisi.*

Towayalalila mweye sama ya Kilisto,
kamba muwe mbwiga wa Mulungu.
21 Mulungu kamtenda ayo yakalile bule
vilozo yawe na vilozo sama yetu, giladi
mkubitila heyo tugaluke wanhu wa Mu-
lungu tulibule uzenzeleganye.

6

1 Tweye tusang'hanika na Mulungu,
towayalalila mweye m'bokele ngekewa ya
Mulungu, sambimuileke ipotele bule.
2 Kwavija heyo kolonga,
"Mkipigiti kitogoligwe,
niwategeleza.
Mdizua da ukombola,
niwataza."*
Lola, kino kicho kipigiti kitogoligwe! Lola,
dino dijo zua da ukombola!
3 Hatwika ving'hwaso mnzila ya munhu
yoyose giladi sang'hano yetu ya kuupeta
Usenga Unogile sambiilemigwe.
4 Ila mmbuli zose zitutenda, tolagusa
kamba tweye twa watumigwa wa Mu-
lungu, mkwazaganya, mkugaya, mku-
bitila mbuli ngaga, na muukazi wa
kudungwadungwa,
5 mkusunigwa, mkugeligwa mki-
fungo, mdihebohebo, mkusang'hanizwa
sang'hano ngaga, mkugonelela ikilo, na
kuwa na nzala.
6 Toitogola wenyego kamba tweye twa
wanhu wa Mulungu muung'azi wetu,
mnzewele zetu, mkwazaganya, muunhu
wetu unogile, mgati ya Loho wa Mulungu,
na mdinoge dilibule uzenzeleganye,
7 muusenga wetu wa ikweli, na mmhiko
za Mulungu. Tukala na via va kuiimilizila
vili si va uzenzeleganye mumkono wa
ukulume sama ya kuitoa na mumkono wa
ukumoso sama ya kuigombela.
8 Tohishimilwa na kuleka kuhishim-
ilwa, toligigwa na kutogoligwa. Tokoneka
kamba wavwizi, ila tolonga ikweli.
9 Tokoneka kamba wanhu walekile
kutangigwa, ila totangigwa na wanhu
wose. Tokoneka kamba todanganhika,
ila kamba vumtona, togendelela kuwa
wagima. Tokoneka kamba totoigwa, ila
hatudanganhika.
10 Tokoneka kamba wanhu wene
usungu, ila mazua gose todeng'helela.
Tokoneka kamba wakumbulu, ila towa-
tenda wanhu bwando wawe wagoli.
Tokoneka kamba twabule kinhu, ila tuna
kila kinhu.
11 Tweye tulonga mkuilegeha kumwenu
mweye Wakolinto, na tugubula mioyo
yetu ng'hani kumwenu.
12 Sio tweye tulemile kulagusa noge
kumwenu, ila mweye iwo mulemile ku-
lagusa noge kumwetu.
13 Sambisambi nolonga kamba vija
mweye mwa wanangu, tulagusileni
ngelegeza zilumbile na zija zitulinazo
tweye kumwenu. Gubuleni ng'hani
mioyo yenu!

Nzuma ya Kuleka Kuilumba na Wamhazi

14 Sambimuilumbe hamoja na Wam-
hazi. Kwavija hana umbwiga ulihi mwa
wanhu walibule uzenzeleganye na waja
wene uzenzeleganye? Ama ziza na mu-
langaza vodahikaze kukala hamoja?
15 Kilisto na Beliali† wana uhamoja
ulihi? Ama vodahikaze munhu yamto-
gole Kilisto yawe na umbwiga na munhu
yalekile kumtogola Kilisto?
16 Uhamoja ulihi uli Mng'anda ya Mu-
lungu na miwegu? Kwavija tweye twa
Ng'anda ya Mulungu yali na ugima.
Kamba vija Mulungu viyalongile,
"Nokala na hewo
na kutembela hagatigati yao.
Nowa Mulungu wao,
na hewo wowa wanhu zangu."‡
17 Mndewa kolonga,
"Laweni mmadale gao
na mwinege nao.
Sambimkwase kinhu chochose kiny-
olodoke,
na nie nowabokela.§
18 Nie nowa Tata kumwenu,
na mweye mowa wanangu wakit-
wanzi na wakimbigalo,

* **6:2** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:8. † **6:15** ***Beliali*** nhegulo yake *Mwenembago.* ‡ **6:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 26:12; YELEMIA 32:28; EZEKIELI 37:27. § **6:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:11; EZEKIELI 20:34, 41. * **6:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2SAMWELI 7:8, 14.

kolonga Mndewa Mwene Mhiko.”*

7

1 Mbwiga zangu, kwavija tuna mbuli zino Mulungu zayailagane na tweye, natuing'alize wenyego kulawa m'vinhu vose vulutenda lukuli na loho vinyolodoke, natung'ale ng'alang'ala mkukala ukazi wa kumdumba Mulungu.

Ndeng'helelo ya Paulo

2 Tugubulileni mioyo yenu. Tweye hatumtendele gehile munhu yoyose ama kumwagiza munhu yoyose ama kum'bulunya munhu yoyose.

3 Si kamba nolonga gano niwataguse mweye. Kamba vunilongole kulonga, mweye mwa mmioyo yetu, tukale hamoja ama tudanganhike hamoja.

4 Nnayo nhamanila ng'hulu ng'hani mmwenu, noitopa ng'hani sama yenu. Ngangamizwa ng'hani. Muna imigayo yetu yose, ndeng'helelo yangu ibanza.

5 Kwavija vutuvikile muisi ya Makedonia, hatuhumule, ila tugazigwa ng'ambu zose, ndwagi kulawa kunze na bwembwe mgati yetu.

6 Ila Mulungu, yowagangamiza imioyo wanhu wadonhile, katugangamiza tweye imioyo ahaja hayezile Tito,

7 na sio tu vija viyezile, ila vivija vija vumumgangamize. Katulongela vija vumulonda kuiting'hana na nie na vija vumkona giogio ng'hani na vija vumuisasale kunigombela nie, avo nna ndeng'helelo ng'hulu kubanza mazua gose.

8 Kwavija, hata kamba lupwilili lwangu luwatenda mwone giogio, siiyalala. Hata ihawa niiyalala, basi niiyalala ahaja vinyonile kamba lupwilili lwangu luwalumiza, ila luwalumiza mkipigiti kidodo.

9 Ila sambi nodeng'ha, si kwavija viniwatendile mweye muwe na giogio, ila kwavija giogio jenu diwatenda muleke vilozo venu. Giogio dija diza na mkono wa Mulungu, avo hatuwatendile mweye kinhu chochose kihile.

10 Kwavija giogio diheza na mkono wa Mulungu domtenda munhu yaleke vilozo na kumulongoza kuna uukombola, avo haduhu usungu mmoyo mmbuli kamba hiyo, ila giogio disongezwa na ulumwengu dogala ifa.

11 Loleni vija malawililo ga giogio dija dilawa ha Mulungu vidiwatendile mweye muiyohe ng'hani mkutenda mbuli, muigombeleze, muilaguse kamba hamuhonyele, sambimuwe wadulu, msulukile ng'hani kunyona nie, mulave vinhu venu sama yangu nie, muwe na sulukila ya kona kamba mbuli zinogile zotendeka. Muilagusa kamba mwabule mbuli ihile m'vinhu vose.

12 Avo hata kamba niwandikila lupwilili luja, siwandike sama ya munhu yatendile gehile, ama sama ya munhu yatendeligwe gehile, ila nyandika vino giladi mdahe kona wenyego haulongozi wa Mulungu, avija vumuilavile sama yetu tweye.

13 Tugangamizwa sama ya mbuli zino zose.

Kugangamizwa kumwetu kongezeka ng'haning'hani vitudeng'hile haja vitumonile Tito yali na ndeng'helelo, kwavija loho yake inogezwa na mweye mose.

14 Niitopa ng'hani kumwake sama yenu mweye, na mweye hamunigelile kinyala. Ila kamba vija kila kinhu kituwalongele vikikalile kweli, avo kuitopa kutuitopile sama yenu ha Tito vivija yoneka kuwa kweli.

15 Na noge jake kumwenu dobanza, avija viyokumbukila vija mweye mose vumkalile mumtegeleza na vija vumum'bokele na kidumbo kuno mumgudemela.

16 Nodeng'ha ng'hani kwavija nhamanila yangu yose ya kumwenu mweye.

8

Munhu Yamtogole Kilisto Voyolondigwa Kulava

1 Avo, ndugu zangu, tolonda m'vimanye avija Mulungu viyalaguse ngekewa yake mwa wanhu wamtogole Kilisto ako muisi ya Makedonia.

2 Wakala wogezigwa mkubitila mmigayo mikulu ng'hani, ila ndeng'helelo yao ikala ng'hulu, avo hawakalile wagila

mkulava vinhu vao, hata kamba wakala
wakumbulu ng'hani.
3 Nowalongela ikweli kamba walava
vinhu bwando kamba viwadahile kulava,
na hata kubanziliza vija viwadahile. Na
walava kwa hiali yao wenyego.
4 Watupula ng'hani mkutuyalalila mm-
buli ya kuwasangila wanhu wamtogole
Kilisto wali muisi ya Yudea.
5 Na tena watenda mbuli ng'hulu
ng'hani kubanza vija vitutamanile, tanhu,
wailava wenyego ha Mndewa, abaho
kumwetu tweye, kamba vija Mulungu
viyawalondile kutenda.
6 Avo tumuyalalila Tito, kwavija heyo
iyo yautendile umwanduso, avo yaimam-
bukize sang'hano ino ya kulava vinhu
mmwenu.
7 Ila kamba vimuli waichanduso
m'vinhu vose, mnhamanila, muulonzi,
muilimu, mkuzindilila ng'hani, na mku-
tunogela tweye, avo vivija towalonda
mweye muwe waichanduso mmbuli ino
ya kulava.
8 Siwashulutiza mweye, ila nolonda ni-
igeze ikweli ya noge jenu mkulinga na
wanhu wayagwe viwoiyoha.
9 Kwavija muitanga ngekewa ya Mn-
dewa wetu Yesu Kilisto, hata kamba
kakala mgoli, ila sama yenu mweye ka-
galuka mkumbulu, giladi kubitila ukum-
bulu wake mweye mgaluke wagoli.
10 Mmbuli zino nolava masala gangu.
Mulao ubitile mkala waichanduso sio tu
mkulava, ila mkala waichanduso msuluk-
ila kutenda avo.
11 Avo mambukizeni sang'hano ino gi-
ladi sulukila yenu imulaguse haichan-
duso ilinge vivija na vinhu vimulava
sambisambi. Laveni kulingana na vija
vimulinavo.
12 Kwavija kamba munhu yahawa na
moyo wa kulava, kija choyolava choto-
goligwa kulingana na chayalinacho na sio
kija chayalibule.
13 Si kamba nolonda wanhu wayagwe
wapate mulegeho na mweye mpate
mgayo, ila nolonda muwe na mulinganyo.
14 Kipigiti kino mweye muna vinhu
bwando, na modaha kuwagwaa awo wal-
ibule, kipigiti kiyagwe na hewo wowa na
vinhu bwando, avo wodaha kuwagwelela
mweye gaja gamulibule. Avo kowa na
mulinganyo.
15 Kamba vija viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile, "Ayo yakunzanye vinhu
bwando hawile na vinhu bwando
ng'hani, na ayo yakunzanye vinhu vidodo
hawile na vinhu vidodo ng'hani."*

Tito na Wayage

16 Nomuheweza Mulungu yekile
mmoyo wa Tito nia ya kuwataza mweye
kamba nia iija inilinayo nie.
17 Kwavija Tito sio tu katogola vija
vitumuyalalile, ila vivija kakala yosuluk-
ila ng'hani kuwataza mweye, na kala-
mula kwiza kumwenu kwa hiali yake
mwenyego.
18 Na tomulagiza yeze hamoja na ndugu
imwe yotogolwa ng'hani na wanhu wose
wamtogole Kilisto sama ya sang'hano
yake ya kuupeta Usenga Unogile.
19 Na sio gano tu, ila kasaguligwa na
wanhu wamtogole Kilisto giladi yatem-
bele na tweye kipigiti vitugala nhosa ako
Yelusalemu, nhosa itusangize sama ya ku-
muyenzi Mndewa mwenyego na kulagusa
sulukila yetu ya kusanga.
20 Hatulonda munhu yatulonge vihile
mmbuli ino ya nhunza itusangiza.
21 Kwavija tolondigwa kugatenda
ganogile, sio tu hameso ga Mulungu, ila
vivija hameso ga wanhu.
22 Na tweye hamoja na hewo tomula-
giza ndugu yetu, ayo itumgezile mianza
bwando na kuyona sulukila iyalinayo
mmbuli bwando. Na sambi kana nia
ibanzile ng'hani kubanza mazua gose
sama ya nhamanila ng'hulu yaali nayo
kumwenu.
23 Kamba munhu yahauza vituli nie na
Tito, mulongeleni kamba heyo ka munhu
wangu wa behi, yosang'hanika hamoja
na nie mkuwataza mweye. Na kuna
wandugu wayagwe wa hamoja na heyo
watumigwe na wanhu wamtogole Kilisto,
na wogala hishima ha Kilisto.
24 Avo walagusileni wanhu wano
kamba muwanogela ng'hani na kilamso

* **8:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 16:18.

chetu cha kuitopela mweye, giladi wanhu wamtogole Kilisto wagalole gano.

9

Kuisangila kwa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Nie silondigwa kuwandikila mweye mbuli ya msango ugaligwe ha wanhu wa Mulungu mdiwambo da Yelusalemu.

2 Kwavija sulukila yenu ya kuwataza wanhu niitanga, na nie nikala niitopa sama ya sulukila ino ha wanhu wamtogole Kilisto wali muisi ya Makedonia, niwalongela kamba mweye wanhu wamtogole Kilisto wali muisi ya Akaya mkala muisasale kulava songela mulao ubitile, na sulukila yenu ino iwatigisa wanhu bwando mmwanza wao.

3 Ila nowagala wandugu zetu wano giladi kuitopa kumwetu sama yenu mmbuli ino sambiiwe bule, ila muisasale, kamba vinilongile vija vimuli.

4 Kwavija munhu yoyose wa isi ya Makedonia yeheza na nie na kuwavika mweye hamunaisasala, tweye tokona kinyala kikulu, ila mweye mokona kinyala kikulu ng'hani, kwavija vitwikile nhamanila ng'hulu kumwenu.

5 Avo nigelegeza kamba ilondigwa kuwayalalila wandugu wano wanilongole kwiza kumwenu, giladi waisasale kulava nhunza yenu ng'hulu imuilagane kulava. Abaho yowa isasaligwa kipigiti nihavika na yolagusa kamba molava kwavija molonda kulava na sio molava mkushulutizwa.

6 Kumbukileni kamba munhu yohanda mbeyu ndodo kohuna vakuja vidodo, na munhu yohanda mbeyu bwando kohuna vakuja bwando.

7 Kila munhu yalave kija chayalamule mmoyo wake kulava, sio na shuluti ama na giogio, kwavija Mulungu komnogela munhu yolava mkudeng'ha.

8 Na Mulungu kodaha kuwagwelela mweye vinhu bwando, giladi m'vinhu vose m'vipigiti vose mpate vinhu vose vimulonda, na msang'hano yoyose inogile momemezelwa.

9 Kamba vija viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

“Kapwililisa, kawagwelela wakumbulu,
moyo wake unogile wabule nziga.”*

10 Na Mulungu yolava mbeyu ha mwene kuhanda na mkate sama ya mandia, vivija kokwiza kulava na kongeza makano genu ga mbeyu na kongeza mahuno genu ga kuwa bule uzenzeleganye.

11 Mazua gose kowatenda muwe wagoli giladi m'vipigiti vose mulave, avo wanhu bwando womuheweza Mulungu sama ya vinhu vija vimulavile vawabokele kulawa kumwetu.

12 Kwavija sang'hano ino imuitenda sio tu kuwagolela vinhu wanhu wa Mulungu, ila vivija mokongeza ng'hani vilamso va kumuheweza Mulungu.

13 Kubitila sang'hano ino imuitenda, wanhu womuyenzi Mulungu kubitila wende umulinao sama ya kuutogola Usenga Unogile wa Kilisto na kubitila mioyo yenu ya kuwasangila hewo hamoja na wayagwe wose.

14 Na mnhambiko zao zowawatambikila mweye, wowatambikila na noge kulu ng'hani, sama ya ngekewa ng'hulu Mulungu iyawagwelele mweye.

15 Hewela im'vikile Mulungu sama ya nhunza yake ileka kusimika.

10

Paulo Koigombela Sang'hano Yake

1 Nie mwenyego, Paulo, nowayalalila na mwazaganyo na uhozi wa Kilisto. Nie nilongigwa nokiihumulusa hasi kipigiti nihawa na mweye kihanga kwa kihanga, ila nowafalukila kipigiti nihawa kutali namwe.

2 Nowayalalila mweye kamba niheza silonda kulagusa ukengemeno unigelegeza mkuwafalukila awo wogelegeza kamba totenda mbuli za muulumwengu.

3 Kweli tokala muulumwengu, ila hatutenda ng'hondo kamba wanhu wa ulumwengu vowotenda.

4 Kwavija via vetu va ng'hondo sio via va muulumwengu, ila vina mhiko

* **9:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 112:9.

za Mulungu za kubananga vinhu vili na mhiko. Tobananga mbamila
5 na ving'hwaso vose va matopa gose vinuka sama ya kuilema ilimu ya Mulungu, na tozigoga ngelegeza zose na kuzitenda zimtogole Kilisto.
6 Mweye muhesha kuwa wende kabisa, tweye twisha kuisasala kuwatagusa wanhu wose iwadulu.
7 Loleni gali haulongozi wa meso genu. Kamba kweli mweye mwa wanhu wa Kilisto, ikumbuseni mbuli ino, kamba mweye vimuli wanhu wa Kilisto, vivija na tweye vivo tuli.
8 Kwavija sona kinyala hata kamba noitopa ng'hani kidogo sama ya udaho wetu uyatugwelele Mndewa giladi tuwenule mweye na sio kuwagwisa hasi.
9 Nie silonda koneka kamba nolonda niwagele bwembwe na mhwilili zangu.
10 Kwavija wolonga, "Mhwilili zake zina mhiko na zizama, ila heyo mwenyego kanyeka na mbuli zake si kinhu."
11 Wanhu kamba wano wolondigwa wavimanye kamba gaja gatulonga mulupwilili kipigiti tuli haduhu, vivija togatenda kipigiti tuhawa baho.

12 Hatudaha kukala mdidale dimwe ama kuilinga na wanhu waja wokiitopa wenyego. Ila wahaipima wenyego kwa wenyego, na kuilinga wenyego kwa wenyego, hawalagusa kamba wana nzonzi zinogile.
13 Tweye havidahika kuitopa kubanza zimbaka, ila tosigala mulubuga Mulungu luyatugwelele, lubuga luvikile mbaka kumwenu.
14 Kwavija vituwavikile mweye, tukala hatunaloka zimbaka zetu za kuitopa, tukala waichanduso kwiza kumwenu na Usenga Unogile wa Kilisto.
15 Hatuitopa sama ya sang'hano zitendigwe na wanhu wayagwe kubanza zimbaka ziyatwikile Mulungu, ila kitutamanila tweye kicho kino, nhamanila yenu vuigendelela kukula, lubuga lwetu lwa sang'hano mmwenu lokongezeka ng'hani.
16 Avo toupeta Usenga Unogile mziisi zili kutali namwe bila kuitopela sang'hano zimalile kutendigwa mulubuga lwa munhu iyagwe.
17 Kamba vija viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Munhu yokiitopa, na yakiitope mmbuli ya gaja gayatendile Mndewa."*
18 Kwavija sio awo wokiitopa wenyego kamba wesha kutogoligwa, ila watogoligwe iwo hiwo Mndewa yoitopela.

11

Paulo na Watumigwa wa Kilisto wa Uvwizi

1 Nolonda munyazaganye muubozi wangu mdodo. Nyazaganyeni!
2 Nowonela migongo, migongo ya Mulungu, kwavija niilagana namwe msoligwe na mbigalo imwe, nimgwelele Kilisto muwe kamba mhambe hanawasa na mbigalo kumwake.
3 Ila nodumba kamba vija nyoka viyam'vwizile Hawa na ubala wake, nzonzi zenu zokwagizwa kulawa muna ikweli na ung'azi wa kuilumba na Kilisto.
4 Kwavija kamba munhu yoyose yeheza na kumpeta Yesu iyagwe na sio ino itumpetile tweye, na mweye mom'bokela goya, na mom'bokela loho iyagwe mbali na ija imum'bokele, na moubokela usenga uyagwe mbali na uja umuutogole.
5 Nokwagiza nie sili mdodo ng'hani kubanza wano wakemigwe "watumigwa wakulu wa Kilisto."
6 Nie si munhu nifundizigwe kulonga, ila nna ilimu. Twika kweli ino hakimwagaia kumwenu mmbuli zose.
7 Nitenda vilozo avija viniihumuluse hasi mwenyego giladi mweye mwinuligwe uchana, kwavija niupeta Usenga Unogile wa Mulungu kumwenu bila maliho?
8 Kamba vija niwabokonya wanhu wayagwe wamtogole Kilisto mkubokela misango yao giladi niwasang'hanikile mweye.
9 Na kipigiti vinikalile na mweye na vinikalile bule kinhu, simtamanile munhu yoyose, kwavija wanhu wamtogole Kilisto walawile muisi ya Makedonia wangwelela vinhu vose vinilondile. Nie mwenyego niitenda sambiniwatamanile

* **10:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 9:24.

mweye mmbuli yoyose, na nogendelela
kutenda avo.
10 Kweli kamba kweli ya Kilisto ili mgati
yangu, haduhu munhu muisi ya Akaya
yondayavudalize kuitopa kuno kuniitopa.
11 Habali? Kwavija siwanogele mweye?
Mulungu kavimanya kamba niwanogela.
12 Na kino kinitenda nogendelela kuki-
tenda giladi niwavudalize awo wozahila
kilamso cha kuitopa kamba sang'hano
yao ilinga kamba yetu tweye.
13 Kwavija awo wokiitopa kamba avo
iwo watumigwa wa Kilisto wa uvwizi,
watumigwa vizenzeleganye, wokiigalula
wenyego woneke kamba watumigwa wa
Kilisto.
14 Ino sio mbuli ya mkanganyo!
Hata Mwenembago kaigalula mwenyego
kamba msenga wa Mulungu wa kuulanga
wa mulangaza.
15 Avo sio mbuli ya mkanganyo kamba
na watumigwa zake vivija wahaigalula
wenyego kamba watumigwa walibule
uzenzeleganye. Hakimambukizo, woli-
higwa gaja galingile na sang'hano zao.

Migayo ya Paulo Muisang'hano ya Utumigwa wa Kilisto

16 Nobwelela, munhu sambiyagelegeze
kamba nie na m'bozi, ila yahagelegeza
avo, yanitogole nie kamba m'bozi giladi
na nie vivija niitope kidogo.
17 Kija kinilonga sambi sio kija Mndewa
chaalondile nie nilonge. Mmbuli ino ya
kuitopa nolonga kamba munhu m'bozi.
18 Kwavija wanhu bwando woki-
itopa kamba viwotenda wanhu wa
ulumwengu, avo na nie nokiitopa.
19 Mweye wenyego mwa wabala
ng'hani, kileka mana mowazaganya goya
wabozi!
20 Modaha kumwazaganya munhu
yoyose yowagela muunyakadala, ama
yowabokonya vinhu venu, ama yowabu-
lunya, ama yokiitenda heyo kuwa mkulu
kumwenu, ama yowatoa kofi mdikanza.
21 Nokona kinyala nolonga kamba
tukala tunyekile ng'hani mmbuli zino!

Ila munhu yoyose yahadaha kuitopela
kinhu, nolonga kamba vija m'bozi, na nie
vivija nodaha kuitopela kinhu kija.
22 Hewo Waeblania? Na nie vivija na
Mueblania. Hewo Waislaeli? Na nie vivija
na Muislaeli. Hewo walawa lukolo lwa
Ablaham? Na nie vivija nolawa lukolo
lwa Ablaham.
23 Hewo watumigwa wa Kilisto? No-
longa kamba munhu yali na luwege. Nie
na mtumigwa wa Kilisto yanogile ng'hani.
Nisang'hana sang'hano ndala ng'hani, mi-
anza bwando nigeligwa mkifungo, mi-
anza bwando nilanhigwa ng'hani, nisun-
gulila ifa mianza bwando.
24 Kwa Wayahudi nilanhigwa mianza
mitano mbalati malongo mane kulava
imwe,
25 mianza midatu nitoigwa na mbalati,
mwanza umwe nitoigwa na mabwe, mi-
anza midatu nibenekelwa na ngalawa,
ikilo na misi nikala nikogelela m'bahali.
26 Mmianza yangu bwando nikala
mmwangalo wa mizanda, na nikala
mmwangalo wa mibokonyi, nikala
mmwangalo wa wanhu wa isi yangu
mwenyego, na mmwangalo wa wanhu
wa isi ziyagwe. Nikala mmwangalo wa
wanhu wa m'viwambo, na mmwangalo
wa muluwala, na mmwangalo wa bahali
na mmwangalo kulawa mwa wanhu
wavwizile kumtogola Kilisto.
27 Nisang'hanizwa sang'hano ndala, na
mianza bwando nigonelela. Nikala na
nzala na ng'hilu. Mianza bwando nikala
bule mandia, nikala bule hanhu ha
kuwasa, na nikala bule vivalo.
28 Na uhaleka mbuli zose ziyagwe,
mazua gose na mdihekaheka da kija
kinilondigwa kutenda sama ya wanhu
wose wamtogole Kilisto.
29 Kamba munhu yahalegela, na nie
vivija nolegela. Kamba munhu yahalon-
gozigwa kutenda vilozo, na nie nokona
giogio.

30 Kamba nihalonda niitope, basi
noitopela vinhu vija vilagusa haja
hanilegele.
31 Mulungu na Tata wa Mndewa Yesu,
ayo yolondigwa kuyenzigwa milongo
yose, kovimanya kamba nie sivwiza.
32 Mdiwambo da Damaski, mkulu yali
hasi ya mndewa Aleta kawimiliza ulwivi

lwa idiwambo da Damaski giladi yanigoge nie.
33 Ila nihumuluswa mkigelo kubitila mdizonzo da kiwambaza na kuhonyokwa na makono gake.

12

Vinhu Viyalagusiligwe Paulo na Kugubuliligwa

1 Nolondigwa nigendelele kuitopa. Hata kamba haduhu kinhu kinipata, ila nogendelela kulonga mbuli zayanilagusile na kunigubulila Mndewa.
2 Nimtanga munhu imwe yamtogole Kilisto yakalile milao longo dimwe na mine ibitile yasoligwe kugaligwa uchana ng'hani kuulanga. Sivimanyile kamba kakala mulukuli ama hanze ya ulukuli, ila Mulungu kovimanya.
3 Nobwelela kulonga, sivimanyile kamba munhu ino kakala mulukuli ama hanze ya ulukuli, ila Mulungu kovimanya,
4 kakala yasoligwe uchana Kupaladiso, kahulika vinhu havidahika kulongwa, vinhu avo haduhu munhu yolondigwa kubwelela kulonga.
5 Avo sama ya munhu ino nokiitopa, ila sikiitopa sama ya nene mwenyego, ila nokiitopa sama ya udonhi wangu.
6 Ila kamba nihalonda kuitopa, siwa m'bozi, kwavija nolonga ikweli. Ila sigendelela kuitopa giladi munhu sambiyanyongezele gaja ganilonga na kubanziliza gaja gayahulike kumwangu ama gayonile kumwangu.
7 Ila giladi kunitenda nie sambinibanze kuitopa sama ya vinhu bwando va mkanganyo vinyonile, nigweleligwa mwiba mulukuli lwangu, msenga wa Mwenembago, kundumiza nie.
8 Nitambika, nimuyalalila Mndewa mianza midatu yausegeze umwiba uno mulukuli lwangu.
9 Ila kanilongela, “Ngekewa yangu yokwenela, kwavija mhiko zangu zosang'hanika ng'hani haja hali na unyondenyonde.” Avo nokiitopa na kudeng'helela ng'hani sama ya unyondenyonde wangu, giladi mhiko za Kilisto zikale na nie.
10 Kino kicho kilamso cha nie kunogelwa na unyondenyonde, maligo, kugazigwa, migayo, na mbuli ndala sama ya Kilisto. Kwavija kipigiti nihawa nyondenyonde, baho nopata mhiko.

Kudungwadungwa kwa Paulo ha Wakolinto

11 Niitenda m'bozi mwenyego, ila mweye iwo munitenda niwe hivo. Mweye mulondigwa muitopele nie, kwavija nie sili mdodo ng'hani kubanza wano wakemigwe “watumigwa wakulu wa Kilisto,” hata kamba nie si kinhu.
12 Kipigiti vinikalile hamoja na mweye, niwagwelela utango kamba nie na mtumigwa wa Kilisto. Kwavija mkwazaganya nitenda vilaguso, mbuli za mkanganyo na mizonza bwando kumwenu.
13 Kinhu kimwe tu kinilekile kutenda kumwenu mweye na kinitendile mwa wanhu wayagwe wamtogole Kilisto, siwatamanile mweye mngwelele hela. Nigeleni kumgongo sama ya mbuli ino ihile!
14 Sambisambi niisasala kwiza kumwenu mwanza wa ikadatu, na silonda niwatamanile mweye, kwavija kinilonda sio vinhu venu, ila nowalonda mweye. Kwavija wana hawalondigwa kuwekila ngama watata zao na wamama zao, ila hewo wao wolondigwa kuwekila ngama wana zao.
15 Avo nodeng'ha ng'hani kulava kila kinhu kinili nacho na kuilava nie mwenyego sama yenu mweye. Kamba nihawanogela mweye ng'hani, mweye moninogela nie kidogo?
16 Motogola kamba nie siwatamanile. Ila munhu kodaha kulonga kamba nie nikala m'bala, na niwanamata mweye na uvwizi.
17 Niwabulunya kinhu chochose mkubitila wanhu waja iniwatumile kumwenu?
18 Nimuyalalila Tito yeze kumwenu, na nomtuma yeze na ndugu iyagwe. Tito kawabulunya kinhu chochose? Nie hamoja na heyo hatulongozigwe na Loho imwe, na sang'hano zetu hazilingane?
19 Siku kipigiti chose mkala mgelegeza kamba tukala tulonga mbuli za kuigombeleza haulongozi wenu. Si vivo,

ila tweye tolonga kamba Kilisto voyolonda tulonge haulongozi wa Mulungu. Mbwiga zangu, kila kinhu kitutenda tweye, totenda sama ya kuwazenga mweye.

20 Kwavija nodumba kamba niheza nowavika muli sio vija vunilonda nie, na monivika nie sio vija vumulonda mweye. Nodumba siku hiko kuna ngomba, migongo, lusango, kuinogela wenyego, kuilonga vihile, kuideta, matopa, na mding'humding'hu.

21 Nodumba kamba niheza kabili, Mulungu wangu konhenda nie nihole haulongozi wenu, na nokona giogio sama ya wanhu bwando watendile vilozo umwaka na hawalekile vilozo vao va ugoni, ushalati, na sulukila zihile ziwakalile nazo.

13

Nzuma na Ndamsa za Kimambukizo

1 Uno owa mwanza wangu wa ikadatu kwiza kumwenu. Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, “Kila nhaguso yolondigwa igangamizwe na usindila wa wasindila wabili ama wadatu.”*

2 Niwazuma nisha awo watendile vilozo mazua gabitile na wayagwe wose, nowazuma kipigiti kino kinili haduhu, kamba vinhendile kipigiti kinikalile baho mwanza wangu wa ikabili kwiza kumwenu. Kamba niheza kabili, nowatagusa bila kuwonela bazi,

3 kwavija mosulukila kona kamba Kilisto viyolonga mgati yangu. Heyo halegele viyawasang'hanikile mweye, ila kana mhiko mmwanza wenu.

4 Kwavija heyo kakala yawambigwe mumsalaba kuno yalegele, ila sambi kokala na mhiko za Mulungu. Na tweye vivija tulegela mkuilumba hamoja na Kilisto, ila tuhawasang'hanikila mweye, tokala hamoja na heyo kubitila mhiko za Mulungu.

5 Iloleseni wenyego mwone kamba mokala mnhamanila. Mkiigeze wenyego. Hamona kamba Yesu Kilisto ka mgati yenu? Kamba hamona, basi muhumwa kitega kino!

6 Ila notamanila kamba mweye movitanga kamba tweye hatuhumwile.

7 Tuwatambikila ha Mulungu giladi sambimtende kinhu chochose kihile. Si kamba tweye toneke kamba tuvihuma ivitega, ila mweye mtende gaja ganogile, hata kamba tweye tokoneka tuhumwa.

8 Kwavija tweye hatudaha kutenda kinhu chochose cha uvwizi, ila tu kili na kweli.

9 Kwavija todeng'ha kipigiti tuhalegela na mweye muhawa na mhiko. Kino kicho kinhu kituwatambikila mweye, kamba sambimuhungule hanhu.

10 Avo nowandikila mbuli zino kipigiti nili kutali na mweye, giladi niheza, sambiniwe mkali mkuusang'hanikila udaho uyanigwelele Mndewa niwenule mnhamanila zenu, na sio kuwalagaza hasi.

11 Hakimambukizo, ndugu zangu, nolaga. Sambimkale mzanyamzanya, tegelezeni gaja ganiwalongela, muwe na ngelegeza zimwe, mkale mditindiwalo. Na Mulungu yali na noge na tindiwalo yakale na mweye.

12 Ilamseni wenyego kwa wenyego na mnonelo ung'alile.

13-14 Wanhu wose wa Mulungu wowalamsa mweye. Ngekewa ya Mndewa Yesu Kilisto, noge da Mulungu, na udugu wa Loho wa Mulungu viwe namwe wose.

* **13:1** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 19:15.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAGALATIA

ULONGOZI

Kitabu cha Wagalatia chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto yakemigwe Paulo (1:1). Lukala lupwilili Paulo luyandike ha wanhu wamtogole Kilisto wali Galatia hagatigati ya kipigiti cha milao ya 48 na 57 songela viyavumbuke Kilisto. Siku Wagalatia wakala wanhu wokala mdiwambo da Loma muisi ya Galatia. Wasomi hawavitanga goya kamba Paulo kakala kwahi kipigiti viyandike lupwilili luno. Ila vodahika kamba kakala mmiwambo ino mibili, mdiwambo da Efeso ama mdiwambo da Kolinto.

Paulo kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto, Wayahudi na wanhu wakalile sio Wayahudi, wali mmadale ga wanhu wamtogole Kilisto ako Galatia. Kandika sama ya kuigombela na mafundizo ga uvwizi gaja galongile kamba wanhu wamtogole Kilisto wolondigwa kugawinza malagizo ga Wayahudi kulawa Mdilagano da Umwaka, ng'haning'hani kwingila kumbi. Kukala na dale da wanhu mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto dikemigwe Wanhu Wowatenda Wanhu Wayagwe Kuwa Wayahudi, wawalondile wanhu wamtogole Kilisto wakalile sio Wayahudi wengizigwe kumbi. Vivija waulema udaho wa kitumigwa wa Paulo. Paulo kaugombela udaho wake wa kitumigwa mkusimulila mbuli zake (1:11—2:14) na kaugombela Usenga Unogile mkusimulila kamba ukombola wokwiza kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto (2:16). Gano gago malawililo ga unovu ulaguswa na Mulungu na sio gaja gowotenda wanhu.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto ako Galatia (*1:1-5*).
2. Abaho Paulo kolongelela mbuli zake mwenyego zibitile mkuigombela sang'hano yake ya kufundiza na kulagusa kamba kakala yagezile kukala ukazi wa kugatamanila Malagizo ga Musa, ila ukazi huo umulemelwa (*1:6—2:12*).
3. Abaho kasimulila nafasi ya Malagizo ga Musa na nafasi ya ngekewa muukombola (*3—4*).
4. Abaho kolava ndagizi ha munhu yamtogole Kilisto avija vondayakale ukazi unogile (*5:1—6:10*).
5. Paulo komambukiza lupwilili lwake na ndamsa na nhambiko za kimambukizo mkukumbukila kamba kugalulwa na Mulungu na kuwa munhu wa sambi kicho kinhu kinogile ng'hani kubanza mbuli za lukuli, kamba vija kwingizigwa kumbi (*6:11-18*).

1-2 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Kilisto, hamoja na wandugu wose wali na nie. Nie sisaguligwe na wanhu ama na udaho wa munhu yoyose, ila nisaguligwa na Yesu Kilisto hamoja na Mulungu Tata, yamzusile Yesu kulawa mkudanganhika. Towalamsa mweye wanhu wamtogole Kilisto muli muisi ya Galatia.

3 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

4 Yesu kailava mwenyego giladi yatukombole kulawa m'vilozo vetu kulawa muulumwengu uno wihile utukala, kamba vija Mulungu na Tata wetu viyalondile.

5 Yenzi iwe ha Mulungu milongo yose! Amina.

Usenga Umwe Unogile

6 Nie nikanganya ng'hani, avija mkipigiti kiguhi vummulekile Mulungu, ayo yawakemile mweye kubitila ngekewa ya Kilisto na kugalukila kuusenga uyagwe, awo ukiitenda kamba Usenga Unogile,

7 awo kabisa si Usenga Unogile. Mgeligwa ubozi na awo wolonda kuuhindula Usenga Unogile wa Kilisto.

8 Ila hata kamba tweye ama msenga wa Mulungu kulawa kuulanga yahawapetela

Usenga uyagwe Unogile mbali na uno
utuupeta tweye, nayadukumizigwe.
9 Kamba vutwishile kulonga, na sambi
nolonga kabili, kamba munhu yoyose
yahawapetela Usenga Unogile mbali na
uja umuubokele, munhu hiyo yaduku-
mizigwe.
10 Mkulonga vino nolonda wanhu wan-
hogole ama Mulungu yanhogole? Ama
nolonda kuwanogeza wanhu? Kamba
nihalondile kuwanogeza wanhu, sam-
biniwe mtumigwa wa Kilisto.

Paulo Viyapatile Utumigwa wa Kilisto

11 Ndugu zangu, nolonda m'vitange,
Usenga Unogile uniupetile sio kinhu ki-
tendigwe na munhu.
12 Siubokele kulawa ha munhu yoyose,
ama kufundizigwa, ila niubokela kubitila
lugubulo kulawa ha Yesu Kilisto.
13 Mweye muhulika mbuli zangu kipig-
iti cha umwaka vinikalile mnhamanila
ya Kiyahudi, avija vinikalile niwagaza
ng'hani wanhu wa Mulungu wamtogole
Kilisto bila kuwonela bazi na kugeza
kuwabananga.
14 Nie nikala Muyahudi niigogile
nhamanila yangu ng'hani kuwabanza
Wayahudi bwando wa mkamo wangu,
na nikala nikiiyohile ng'hani kuzigoga
nzoela za wahenga zetu.
15 Ila Mulungu kanisagula nie songela
sinavumbuka na kung'hema nie kubitila
ngekewa yake. Na viyalamule
16 kumgubula mwanage kumwangu,
giladi nimpete heyo mwa Wamhazi,
silondile masala kulawa ha munhu
yoyose,
17 ama kuchola Yelusalemu kuit-
ing'hana na awo wanilongole kuwa
watumigwa wa Kilisto. Ila hima nichola
muisi ya Alabia, na abaho nibwela
mdiwambo da Damaski.
18 Abaho, milao midatu ibitile, ny-
hola Yelusalemu kumtembelela Petulo, na
nikala na heyo mazua longo dimwe na
matano.
19 Ila simonile mtumigwa yoyose
iyagwe wa Kilisto ila Yakobo, mdodo
wake Mndewa.
20 Nowalongela ikweli haulongozi wa
Mulungu kamba gano ganiwandikila sio
uvwizi.
21 Abaho, nichola kuna ziisi za Silia na
Kilikia.
22 Kipigiti hicho wanhu wamtogole
Kilisto wali muisi ya Yudea wakala
hawananimanya mkunyona mkihanga.
23 Ila wahulika wanhu wayagwe
wolonga kamba, “Munhu ija yakalile
yotugaza, sambi koipeta nhamanila
iyakalile yolonda kuibananga.”
24 Na wamuyenzi Mulungu sama yangu.

2

Watumigwa Wayagwe wa Kilisto Woitogola Sang'hano ya Paulo

1 Viibitile milao longo dimwe na mine
nibweleganya kabili Yelusalemu, kipigiti
kino nikala hamoja na Banaba, vivija
tumsola na Tito.
2 Nichola kuja kwavija Mulungu
kanigubulila kamba nolondigwa nichole.
Abaho niwagwelela Usenga Unogile
waubitile, Usenga uja unikalile niupeta
mwa Wamhazi. Ila nigatenda gano
kubitila mting'hano wa kifiso na vilangizi,
kwavija nikala nidumba kamba kija kini-
tendile ama kija kinigendelela kutenda
sambikipotele na mkimbilo wangu uwe
jaga bule.
3 Hata Tito yakalile Mgiliki, yakalile
hamoja na nie, hashulutizwe kwingizigwa
kumbi,
4 hata avo wanhu wayagwe walonda
wamwingize kumbi. Kwavija wanhu
wavwizile kumtogola Kilisto wakiingiza
kinyemela hatukalile kuusepa ulegeho
utulinao mkuilumba hamoja na Yesu
Kilisto giladi watutende kuwa nyakadala
zao.
5 Ila hatuwatogole hata kidogo, giladi
ikweli ya Usenga Unogile usigale mgati
yenu mazua gose.
6 Ila waja woneke kuwa vilangizi,
hawanyongezele mbuli yoyose. Hawani-
tendele kinhu chochose kiyagwe, kwavija
Mulungu hatagusa mkulola kiwiliwili cha
hanze.
7 Ila wona kamba nigweleligwa
sang'hano ya kuupeta Usenga Unogile

ha Wamhazi, kamba vija Petulo viyagweleligwe sang'hano ya kuupeta Usenga uno ha Wayahudi.

8 Kwavija Mulungu yakalile yosang'hanika msang'hano ya Petulo kamba mtumigwa wa Kilisto mwa Wayahudi, vivija kakala yosang'hanika msang'hano yangu kamba mtumigwa wa Kilisto mwa Wamhazi.

9 Yakobo, Petulo, na Yohana, awo woneke kuwa vilangizi, viwaitangile nhunza inigweleligwe, watugwelela mkono wa ukulume nie na Banaba kulagusa kamba twa hamoja. Watogola kamba tweye tuchole ha Wamhazi na hewo wachole ha Wayahudi.

10 Watulonda tutende kinhu kimwe, sambituwasemwe wakumbulu mdidale jao, kinhu kinikalile nigesa kukitenda.

Paulo Komkomhokela Petulo ako Antiokia

11 Ila Petulo viyezile mdiwambo da Antiokia, nim'bamilila kihanga kwa kihanga kwavija kakala yotenda gehile ng'hani.

12 Kipigiti wanhu watumigwe na Yakobo hawanavika, kakala yoja na Wamhazi wamtogole Kilisto. Ila viwavikile, kasonga kuibweza kuchugu na kuibagula kulawa ha Wamhazi kwavija kakala yowadumba awo wakalile mdidale da awo wawashulutize Wamhazi wengizigwe kumbi.

13 Na Wayahudi wayagwe wamtogole Kilisto wailumba na udelenya wa Petulo, avo sama ya udelenya wao wamwagiza hata Banaba.

14 Vinyonile kamba hawakalile wotenda galingile na ikweli ya Usenga Unogile, nimulongela Petulo haulongozi wa hewo wose, “Gweye kwa Muyahudi, ila kokala kamba Mmhazi na sio kamba Muyahudi. Vilihi kabili kowashulutiza Wamhazi wazigoge nzoela za Wayahudi?”

Wayahudi na Wamhazi Wokomboligwa na Nhamanila

15 Tweye twa Wayahudi wa kuvumbuka na sio “Wamhazi wali na vilozo,” kamba viwokemigwa na Wayahudi wayagwe.

16 Tweye tuvitanga kamba munhu hapetigwa kuwa mwende wa Mulungu mkugagoga Malagizo ga Musa, ila muinhamanila mgati ya Yesu Kilisto. Avo na tweye vivija twika nhamanila yetu mgati ya Yesu Kilisto giladi tutendigwe kuwa wende kubitila nhamanila mgati ya Kilisto, na sio mkugagoga Malagizo ga Musa, kwavija mkugagoga Malagizo ga Musa haduhu yondayapetigwe kuwa mwende wa Mulungu.

17 Kamba vija vituzahila kuwa wende wa Mulungu mkuilumba hamoja na Kilisto, yowa usindila kamba tweye wenyego tokoneka kuwa wene vilozo kamba viwali Wamhazi, avo tulonge kamba Kilisto kowatenda wanhu watende vilozo? Si vivo kabisa!

18 Kamba nihakizenga kabili kija kinibomole, noilagusa kamba nie kweli notenda gehile.

19 Kwavija kubitila Malagizo ga Musa nidanganhika sama ya Malagizo higo,* giladi niwe na ugima sama ya Mulungu. Nidanganhika hamoja na Kilisto mumsalaba wake,

20 na sio nie nili na ugima, ila Kilisto iyo yongwelela ugima mgati yangu. Ukazi unikala mulukuli luno, nokala mnhamanila ya kumtogola Mwana wa Mulungu, ayo yaninogele nie na kuilava heyo mwenyego sama yangu.

21 Nie siilema ngekewa ya Mulungu, kwavija kamba kuwa bule uzenzeleganye kuyalinao Mulungu kwiza kubitila Malagizo ga Musa, basi Kilisto kadanganhika bule!

3

Malagizo ga Musa ama Nhamanila

1 Mweye Wagalatia wabozi! Yalihi yawalogile? Kwavija nie niwapetela goya vija Yesu Kilisto viyadanganhike mumsalaba.

2 Nolonda munilongele kinhu kimwe, m'bokela Loho wa Mulungu mkugagoga Malagizo ga Musa ama mkuuhulika Usenga Unogile na kuutogola?

3 Mweye mwa wabozi kamba vino? Msonga kukala ukazi wa kuilumba na

* **2:19** ***Kudanganhika sama ya Malagizo higo*** nhegulo yake *kuleka kulongozigwa na Malagizo ga Musa.*

Loho wa Mulungu, habali sambi molonda
kukala ukazi wa kutamanila nzonzi zenu?
4 Vino kugaya kumgayile sama ya
Usenga Unogile, mgaya bule? Kamba
mbuli zenyego vivo zili, kweli mgaya
bule.
5 Mulungu kowagwelela mweye Loho
wake na kutenda mizonza mmwenu
kwavija mgagoga Malagizo ga Musa ama
kwavija muutogola Usenga Unogile wa
Yesu Kilisto?

6 Tumgelegeze Ablaham, kamba
Nyandiko Zing'alile vuzilonga, "Ablaham
kamtogola Mulungu, avo kapetigwa
kamba munhu yalibule uzenzeleganye."*
7 Avo m'vimanye kamba awo womto-
gola Mulungu wawo lukolo lwa Ablaham.
8 Nyandiko Zing'alile zilola kuulon-
gozi na kona kamba Mulungu kowa-
tenda Wamhazi kuwa wende sama ya
nhamanila yao. Mulungu kaulonga
Usenga uno Unogile ha Ablaham, yolonga,
"Wamhazi wose womotezwa kubitila gw-
eye."†
9 Sama ya kilamso kino, awo wekile
nhamanila yao mwa Kilisto womotezwa,
kamba vija Ablaham viyamotezwe sama
ya nhamanila yake.

10 Kwavija waja wose wogendelela
kugatamanila Malagizo ga Musa kuwa-
tenda watogoligwe na Mulungu wa
muna indukumiza, kwavija yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile, "Munhu yoyose
yalekile kuzigoga na kuziwinza mbuli
zose zandikigwe mkitabu cha Malagizo
ga Musa kodukumizwa na Mulungu."‡
11 Kweli kabisa, haduhu munhu yon-
dayapetigwe kuwa kabule uzenzeleganye
haulongozi wa Mulungu mkugagoga
Malagizo ga Musa, kwavija Nyandiko
Zing'alile zolonga, "Munhu yalibule
uzenzeleganye kokala mnhamanila."§
12 Na Malagizo ga Musa hagatamanila
nhamanila. Ila Nyandiko Zing'alile zo-
longa, "Munhu yoyose yogatenda gose
gali Mmalagizo ga Musa kowa na ugima
kubitila Malagizo higo."*

13 Kilisto katukombola kulawa muna
inhaguso ya Gamalagizo ga Musa. Kipig-
iti viyatumbikwe mumsalaba, kaduku-
mizwa sama ya mbuli zetu zihile, kwav-
ija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,
"Munhu yoyose yatumbikwe mum'biki
kadukumizigwa."†
14 Yesu Kilisto katukombola tweye gi-
ladi motelo zija Mulungu zayailagane na
Ablaham, Mulungu yawagwelele Wam-
hazi kubitila Yesu Kilisto, giladi mkubitila
nhamanila tubokele Loho wa Mulungu,
ayo Mulungu yalongile kamba komgala.

Malagizo ga Musa na Kilagano

15 Ndugu zangu, beta niwalongele
mbuli zilingile na gaja gatutendaga
mazua gose. Wanhu wabili wahaitogolela
mbuli, haduhu munhu yondayagabene
gaja gawaitogolele ama kongeza kinhu
muimbuli ija.
16 Mulungu kamwikila kilagano Abla-
ham na lukolo lwake, Nyandiko Zing'alile
hazilonga, "Na ng'holo zake," kamba
wanhu bwando, ila zolonga, "Na lukolo
lwake," nhegulo yake munhu imwe, na
munhu hiyo iyo Kilisto.‡
17 Kinilonda kulonga icho kino, Mala-
gizo ga Musa, gezile milao mia nne na
malongo madatu hamwande, hagadaha
kudibenhusa hamgwazo lagano dikigwe
haichanduso na Mulungu na kusegeza
kilagano cha Mulungu.
18 Kwavija kamba nhunza ya Mulungu
yotamanila Gamalagizo ga Musa, basi
havidahika kutamanila kilagano. Ila Mu-
lungu muunovu wake kamgwaa Ablaham
nhunza kubitila kilagano.

19 Avo Malagizo ga Musa gakala na
sang'hano ilihi? Malagizo ga Musa
gongezigwa mdilagano giladi kulagusa
nhegulo ya vilozo, na ikala isang'hanika
mbaka kipigiti viyezile Kilisto, ayo wa

* **3:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6. † **3:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 12:3; 18:18; 22:18. ‡ **3:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 27:26. § **3:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:4. * **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 18:5. † **3:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 21:23. ‡ **3:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 12:7; 13:15; 24:7.

lukolo lwa Ablaham, Mulungu yekile kilagano sama yake. Mulungu kagalava Malagizo ha Musa kubitila wasenga wa Mulungu wa kuulanga, ayo yakalile hagatigati ya Mulungu na wanhu.

20 Munhu wa hagatigati mazua gose kosang'hanika na wanhu wa mmadale mabili. Ila Mulungu, ayo yali yeiyeka, hakalile na munhu wa hagatigati kipigiti viyamgwelele Ablaham kilagano chake.

Kilondigwa na Malagizo ga Musa

21 Avo tulonge Malagizo ga Musa gokiibamilila na vilagano va Mulungu? Si vivo kabisa! Kwavija kamba Malagizo gawabokele wanhu gahadahile kuwatenda wapate ugima, wanhu walibule uzenzeleganye wahapatikane mkugagoga Malagizo higo.

22 Ila Nyandiko Zing'alile zolonga kamba, wanhu wose wa mkifungo cha mhiko za vilozo, giladi nhunza ija itulongeligwe kamba togweleligwa kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto wogweleligwa awo wondawatogole.

23 Kipigiti nhamanila ino hainakwiza, tukala wafungigwa wa Malagizo ga Musa, tufungigwa mbaka haja nhamanila ija vuigubuligwe.

24 Avo Malagizo ga Musa gakala na udaho wa kutulongoza mbaka viyezile Kilisto, giladi tupetigwe kamba wende wa Mulungu kubitila nhamanila.

25 Avo sambi nhamanila iza, Malagizo ga Musa gabule udaho wa kutulongoza.

26 Avo mweye mose mwa wana wa Mulungu kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto.

27 Kwavija mweye mose m'batizigwe mkuilumba hamoja na Kilisto, mowa kamba Kilisto mwenyego.

28 Haduhu Muyahudi ama Mgiliki, nyakadala ama yailegehe, mbigalo ama mtwanzi, kwavija mweye mose mwa kinhu kimwe mkuilumba na Yesu Kilisto.

29 Kamba mweye mwa wanhu wa Kilisto, avo mweye mwa lukolo lwa Ablaham. Mweye mwa wahazi wake, na kilagano cha Mulungu chayailagane na Ablaham chowa chenu.

4

1 Kinilonda kulonga icho kino, muhazi kipigiti yali mdodo, kalinga kamba nyakadala, hata kamba heyo iyo mwene vinhu vose.

2 Heyo ka hasi ya wemilizi na walezi mbaka kipigiti kikigwe na tataake.

3 Avo vivija na tweye, vitukalile wadodo twingizigwa muunyakadala hasi ya ulongozi wa loho yotawala ulumwengu uno.

4 Ila kipigiti kilondigwe vikivikile, Mulungu kamtuma Mwanage muulumwengu. Kaleligwa na mtwanzi, kakala hasi ya Malagizo ga Musa,

5 giladi yatukombole tweye tose tukalile hasi ya Malagizo ga Musa, giladi tutendigwe kuwa wana wa Mulungu.

6 Na kwavija mweye mwa wana zake, Mulungu kamgala Loho wa Mwanage mmioyo yetu, yotutenda tweye tulile, “Aba!” Nhegulo yake “Tata!”

7 Avo mweye hamuli nyakadala wa loho ija yotawala ulumwengu uno, ila mwa wana, na kwavija mweye mwa wana wa Mulungu, Mulungu kawatenda mweye vivija muwe wahazi.

Paulo Kodungwadungwa Sama ya Wagalatia

8 Umwaka kipigiti vumkalile hamunamtanga Mulungu, mkala nyakadala wa vinhu vikalile si miungu.

9 Ila sambi mumtanga Mulungu, ama mmbuli ziyagwe Mulungu kowatanga mweye, modahaze kubweleganya kabili kuna ziloho zinyekile zilibule kinhu? Habali molonda kuwa nyakadala zao mwanza wa ikabili?

10 Mng'hali mogoga mazua kisinyo, milenge, misimu, na milao.

11 Nodumba kamba sang'hano iniisang'hane sama yenu iwa bule.

12 Ndugu zangu, nowayalalila mweye mkale kamba nie vinikala muulegeho kulawa mzimbuli zino, kwavija nie nigaluka kamba mweye Wamhazi, muulegeho kulawa Mmalagizo gose ga Musa. Mweye hamunitendele mbuli yoyose ihile kipigiti vinikalile waichanduso kuwapetela mweye Usenga Unogile.

13 M'vitanga kamba sama ya utamu ni-
wapetela mweye Usenga Unogile mwanza
wa ichanduso.
14 Hata kamba utamu wangu ukala
mbuli ngaga kumwenu, ila mweye hamu-
nizabuze ama kunilema, ila munibokela
kamba vija nikala msenga wa Mulungu
wa kuulanga, kamba vija nikala Yesu
Kilisto mwenyego.
15 Mkala na ndeng'ha! Avo choni
kiwalawilile? Nolonda nilonge kamba,
kamba muhadaha mgalave meso genu
mngwelele nie.
16 Sambi nie nigaluka mdumuka wenu
sama ya kuwalongela mweye ikweli?
17 Wanhu waja wolonda kuuhindula
Usenga Unogile wa Kilisto, wosulukila
ng'hani wawapate mweye, ila si kwa
mbuli zinogile. Kinhu chowolonda kuwa-
tenda mweye mwinege na nie, giladi
muwe na sulukila iija mgati yao kamba
hewo viwali nayo mgati yenu.
18 Vinoga kuwa na sulukila ya kutenda
ganogile mkipigiti chose, na sio tu mkipig-
iti nie nihawa hamoja na mweye.
19 Wanangu wanogelwa! Mwanza
uyagwe nokona usungu wa kulela mwana
sama yenu, mbaka mgaluke kuwa
wanahina wa kweli wa Kilisto.
20 Nolonda ng'hani kukala na mweye
sambisambi, na nogalula dizwi jangu,
kwavija nodungwadungwa ng'hani sama
yenu.

Sala na Hajili

21 Nilongeleni, mweye mulonda kukala
hasi ya Malagizo ga Musa, hamgahulika
Gamalagizo ga Musa vugalonga?
22 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile kamba Ablaham kakala na
wana wabili, mwana imwe kaleligwa na
mtwanzi yakalile nyakadala, na mwana
iyagwe kaleligwa na mtwanzi yailegehe.
23 Mwana yavumbuke na mtwanzi
nyakadala kavumbuka kamba viwovum-
buka wana wayagwe, ila mwana yavum-
buke na mtwanzi yailegehe kavumbuka
sama ya kuvikiza kilagano cha Mulungu.
24 Watwanzi wano wabili wawa kamba
kilingilo cha malagano mabili. Lagano
dimwe dolawa Kudigongo da Sinai, dino
dijo lagano da Hajili, na dolela wana
wondawawe nyakadala.
25 Avo Hajili kalinga na Gongo da Sinai
dili muisi ya Alabia, na kalinga na wambo
da Yelusalemu ya lelo, kwavija ka muun-
yakadala hamoja na wanage.
26 Ila Sala kalinga na Yelusalemu ili
kuulanga, iilegeha, na heyo kalinga na
mamaetu.
27 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile,

"Deng'helela gweye mtwanzi ulibule
sambo, gweye hulelile mwana.
Toa nyangi na ulile ng'hani mku-
deng'ha gweye hulanzile usungu
wa kulela mwana!
Kwavija mtwanzi mgane kowa na wana
bwando
kum'banza ija yali na mbigalo."*

28 Avo, ndugu zangu, mweye mwa wana
wa Mulungu sama ya kilagano chake
kamba viyakalile Isaka.
29 Ila kamba viikalile kipigiti kija,
mwana yavumbuke kamba viwovum-
buka wana wayagwe kamgaza mwana
yavumbuke kamba Loho wa Mulungu
viyalondile, avo na kipigiti kino vivo ili.
30 Ila Nyandiko Zing'alile zolongaze?
Zolonga, "Muwinge mtwanzi nyakadala
na mwanage, kwavija mwana wa
mtwanzi nyakadala havidahika kuhala
hamoja na mwana wa mtwanzi yai-
legehe."†
31 Avo, ndugu zangu, tweye hatuli wana
wa mtwanzi yali nyakadala, ila twa wana
wa mtwanzi yailegehe.

5

Mwike Goya Ulegeho Wenu

1 Kilisto katukombola, avo kaleni mui-
legehe, sambimuigele wenyego kabili mk-
ifungo cha unyakadala wa Malagizo ga
Musa.
2 Tegelezeni! Nie, Paulo, nowalongela
kamba muhatogola kwingizigwa kumbi,
Kilisto kowa si kinhu kabisa kumwenu.

* **4:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 54:1. † **4:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:10.

3 Nolonga kabili ha kila munhu yotogola
kwingila kumbi kamba kolondigwa yaga-
goge Malagizo gose ga Musa.
4 Mweye mulondile kuwa wende wa
Mulungu mkubitila kugagoga Malagizo
ga Musa muisegeza wenyego kulawa ha
Kilisto, muihonya ngekewa ya Mulungu.
5 Kumwetu tweye, tamanilo jetu kamba
Mulungu kotupeta kamba twabule uzen-
zeleganye hamoja na heyo. Vino vivo
tubeta na mhiko ya Loho wa Mulungu
yosang'hanika kubitila nhamanila yetu.
6 Kwavija tuhailumba hamoja na Yesu
Kilisto, kwingila kumbi ama kuleka
kwingila kumbi si kinhu kipetigwa, ila
kinhu kipetigwa nhamanila iwatenda
mweye muwanogele wanhu wayagwe.
7 Mkala mgendelela goya mkuilumba
hamoja na Kilisto, avo yalihi yawagomese
muleke kuigoga kweli ino?
8 Uswagizi uno haulawile ha Mulungu,
ayo yawakemile mweye.
9 Fundizo dino da uvwizi dilinga kamba
mela dodo ditenda tonge jose dilulumuke.
10 Nie sidungwadungwa mmoyo sama
yenu mkuilumba hamoja na Mndewa
kamba hamgelegeza mbali na vu-
nigelegeza nie. Ila munhu yoyose yowa-
tenda mweye muwegele kotagusigwa na
Mulungu.
11 Ila, ndugu zangu, habali nie ning'hali
nigaya kamba ning'hali nipeta kamba
wanhu wolondigwa wengile kumbi?
Kamba ihawa vino basi ving'hwaso
vilawilile sama ya usenga wangu wa
mbuli ya msalaba wa Kilisto vihasegezwe.
12 Nolonda kamba waja wowagude-
meza, awo wolonda kuwabananga mw-
eye mkuwengiza kumbi, waibanange
wenyego.
13 Mweye, ndugu zangu, mkemigwa
giladi mkale muulegeho, ila sambimuu-
galule ulegeho uno kamba uwo nafasi
ya kutenda gaja golusulukila lukuli, ila
noge diwatende mweye muisang'hanikile
wenyego kwa wenyego.
14 Kwavija Malagizo gose ga Musa
gavikizwa muindagizi imwe, ilonga,
“Mnogele munhu wa mmabehi nagwe
kamba vuukinogela gweye.”
15 Ila kamba muhaigagadula na
kuija kamba wang'onyo wa kumuhulo,
loleni sambimuibanange wenyego kwa
wenyego.

*Mbuli Zoyolonda Loho na Mbuli Zilu-
londa Lukuli*

16 Avo nolonga, kaleni mkulongozigwa
na Loho wa Mulungu, mkutenda hivo
hamdaha kuziwinza sulukila za lukuli.
17 Kwavija gaja gosulukilwa na lukuli
goibamilila na gaja golondigwa na Loho
wa Mulungu, na gaja gosulukilwa na
Loho wa Mulungu goibamilila na gaja
golondigwa na lukuli. Gano mabili
goibamilila, giladi gawazuile kutenda
gaja gamulonda.
18 Ila kamba muhalongozwa na Loho
wa Mulungu, hamuli hasi ya Malagizo ga
Musa.
19 Sang'hano za lukuli zizo zino, ugoni,
unyolodosi, uvuludusi,
20 kutambikila miwegu, uhawi, kuihila,
uhasanyi, migongo, lusango, ndwagi, ku-
uigola, kuibeza,
21 wivu, kukoligwa, kutenda sona za
kuja na kung'wa ugimbi chaka, na
vinhu vilingile kamba hivo. Nowalon-
gela kamba viniwalongele haichanduso,
kamba, awo wotenda mbuli kamba zino
havidahika kuuhala Undewa wa Mu-
lungu.
22 Ila zino zizo mbuli zilawa Muloho
wa Mulungu, noge, deng'ho, tindiwalo,
mwazaganyo, moyo kunoga, unozi, kuwa
bule uzenzeleganye,
23 uhozi, na kuizuila kutenda mbuli zi-
hile. Haduhu malagizo mzimbuli kamba
zino.
24 Na awo wali wanhu wa Yesu Kilisto
waluwamba lukuli mumsalaba hamoja
na sulukila na ngelegeza zake zihile.
25 Tuhakala mkumtamanila Loho wa
Mulungu, vivija tutogole kulongozwa na
Loho wa Mulungu.
26 Avo sambituitope ama kuidwanza
wenyego kwa wenyego ama kuiyonela
migongo.

6

*Ipapileni Mibahasha Wenyego kwa
Wenyego*

1 Ndugu zangu, kamba munhu
mmwanza wenu koneka yotenda
vilozo, mweye mose mtenda gaja goy-
olonga Loho wa Mulungu, molondigwa
mum'bweze munhu hiyo mholemhole
mnzila igoloke. Ila teganyeni na mweye
vivija sambimgezigwe.
2 Ipapileni mibahasha wenyego kwa
wenyego, mkutenda vino mogavikiza
malagizo ga Kilisto.
3 Kamba munhu yahakiiyona kinhu,
kumbe heyo si kinhu, koivwizila
mwenyego.
4 Kila munhu na yailole sang'hano
yake mwenyego, kamba inoga basi na
yaitopele sang'hano ija iyatendile bila
kuilinga na sang'hano ya munhu iyagwe,
5 kwavija kila munhu kolondigwa kudi-
papa bahasha jake mwenyego.

6 Awo wobokela mafundo ga Usenga wa
Mulungu wolondigwa wasangile vinhu
vose vinogile ha wakulufunzi zao.

7 Sambimuivwizile, Mulungu haponezwaga,
kwavija chochose chondauhande kicho
chondauhune.
8 Uhahanda mulukuli, kohuna
ubananzi kulawa mulukuli. Ila kamba
uhahanda muloho, kohuna ugima wa
digunge kulawa muloho.
9 Avo sambitudonhe kutenda ganogile,
kwavija tokwiza kuhuna mumsimu wake
kamba hatubwelile kukisogo.
10 Avo tuhapata nafasi, tuwatendele
ganogile wanhu wose, ng'haning'hani
awo wali mmulango wa wanhu wamto-
gole Kilisto.

Ndagizi na Ndamsa za Kimambukizo

11 Loleni vinyandika na helufi ng'hulu
na mkono wangu mwenyego!
12 Wanhu wowashulutiza mweye
mwingile kumbi iwo waja wolonda
woneke wanoga mmbuli za mulukuli.
Na wotenda vino sama ya kinhu kimwe,
kamba sambiwagaye sama ya ifa ya
Kilisto mumsalaba.
13 Hata waja wengile kumbi hawag-
agoga Malagizo ga Musa, ila wolonda
mweye mwingile kumbi giladi waitopele
kwingila kumbi kumwenu.
14 Nie nabule kinhu chochose cha
kuitopela, ila msalaba uyawambigwe Mn-
dewa wetu Yesu Kilisto. Kubitila msal-
aba uno, niupeta ulumwengu kamba
vija wisha kudanganhika, na mmbuli ya
ulumwengu, nie nipetigwa kamba vija
nidanganhika.
15 Kwingila kumbi ama kuleka kwingila
kumbi si kinhu kipetigwa, ila kinhu
kipetigwa kuwa munhu wa sambi.
16 Tindiwalo na bazi vikale na awo
wose wodiwinza lagizo dino, na Islaeli
ya Mulungu, nhegulo yake “wanhu wa
Mulungu.”
17 Kusongela sambi na kugendelela,
munhu sambiyangaze, kwavija nizipapa
ng'hovu za Yesu mulukuli lwangu.
18 Ndugu zangu, ngekewa ya Mndewa
wetu Yesu Kilisto iwe na loho zenu. Am-
ina.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAEFESO

ULONGOZI

Lupwilili ha Waefeso lwandikigwa mkipigiti kimwe kilwandikigwe lupwilili ha Wakolosai muna imilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Yandike lupwilili luno kakiitambula mwenyego kamba Paulo, mtumigwa wa Kilisto (1:1). Wasomi bwando wotogola kamba Paulo iyo yandike lupwilili lwa Waefeso hata kamba lupwilili luno lwabule ndamsa ya kiunhu kamba viili mulupwilili lwa Wakolosai. Mkilamso kino vodahika lupwilili luno lukala luzunguluka mmadale bwando ga wanhu wamtogole Kilisto ga isi ya Asia Ndodo. Paulo vivija kandika kamba kipigiti viyakalile yokwandika lupwilili luno kakala mkifungo (3:1, 4:1, na 6:20). Paulo kamgwelela Tikiko lupwilili luno kipigiti Tikiko viyakalile hanafungiligwa mwanza wa kuchola kuwatembelela wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Efeso (6:21-22).

Efeso dikala wambo kulu ng'hani na aho baho kukalile na boma da Kiloma muisi ya Asia Ndodo. Efeso ikala itangigwe ng'hani sama ya ng'anda ya mulungu wa kitwanzi wa Kigiliki yokemigwa Atemi (Sang'h. 19:23-31). Wanhu wamtogole Kilisto wa Efeso wasonga na mhiko ila hamwande wahuha (Lug. 2:1-7).

Muna ulwenza lwa ichanduso lwa lupwilili luno Paulo kosimulila avija Mulungu viyawasagule wanhu zake na kuwakombola kulawa m'vilozo vao kubitila Yesu Kilisto. Kawalinga wanhu wamtogole Kilisto na lukuli lwa munhu na Kilisto kamba pala, na kawalinga wanhu wamtogole Kilisto na ng'anda na Kilisto kamba dibwe kulu da hakingolobweda. Muna ulwenza lwa ikabili lwa ulupwilili Paulo kolava ndagizi ha munhu yamtogole Kilisto avija vondayakale ukazi unogile.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kakiitambula mwenyego na kuwalamsa Waefeso (*1:1-2*).
2. Abaho kawalongela wanhu wamtogole Kilisto uhamoja uwalinao na Kilisto (*1:3—3:21*).
3. Abaho Paulo kowandikila wanhu wamtogole Kilisto vija vowolondigwa kukala (*4:1—6:20*).
4. Hakimambukizo, Paulo kolava masala ga kufunga lupwilili lwake (*6:21-24*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu.

Nowandikila wanhu wa Mulungu wang'alile wali mdiwambo da Efeso,* wanahina wa Kilisto walibule uzenzeleganye.

2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Motelo za Muloho Mkuilumba Hamoja na Kilisto

3 Tumgwelele nhogolwa Mulungu na Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto, ayo yotumoteza tweye mkuilumba hamoja na Kilisto na motelo zose za muloho muulumwengu wa kuulanga,

4 kamba vija viyatusagule tweye mkuilumba hamoja na Kilisto songela ulumwengu haunalumbigwa, giladi tung'ale na sambituwe na mbuli yoyose ihile hameso gake.

Sama ya noge jake

5 Mulungu kesha kulamula mwenyego kamba kubitila Yesu Kilisto katutenda tuwe wanage, vino vivo vimnogele mwenyego.

6 Tumuyenzi Mulungu sama ya ngekewa ya yenzi yake, na sama ya nhunza ya bule iyatugwelele tweye kubitila Mwanage mnogelwa.

7 Mkuilumba na heyo, tukomboligwa kubitila mulopa wake,† vilozo vetu vigeligwa kumgongo, kamba vija vuuli ugoli wa ngekewa yake

* **1:1** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***mdiwambo da Efeso.*** † **1:7** ***Kubitila mulopa wake*** nhegulo yake *kubitila ifa yake mumsalaba.*

8 uyatugwelele tweye bila mhima.
Na ng'hungwe zose na utango wose,
9 Mulungu katenda tuitange ny-
ong'onyo ya nogelwa yake kamba vija
viyanogeligwe mwenyego kugatenda
kubitila Kilisto.
10 Kilondigwa kutendeka icho kino,
mkipigiti kitogoligwe Mulungu kovikun-
zanya vinhu vose kumwake, vinhu vili
kuulanga na vili muisi viwe hasi ya kilan-
gizi imwe Yesu Kilisto.
11 Sama ya kuilumba hamoja na Kilisto,
Mulungu katusagula tuwe wanhu zake
mwenyego songela haichanduso, na ka-
tenda vinhu vose visang'hanike kamba
viyalondile mwenyego,
12 giladi kamba tweye, Wayahudi, tulon-
gole kwika tamanilo jetu ha Kilisto, tukale
mkuitogola yenzi yake.
13 Na mweye Wamhazi vivija mgaluka
wanhu wa Mulungu kipigiti vimuhulike
usenga wa ikweli, Usenga Unogile wa
ukombola wenu. Vimumtogole Kilisto,
Mulungu kawekila utango wake wa ku-
lagusa kamba mweye mwa wanhu zake
mkuwagwelela Loho wa Mulungu yekile
nao kilagano.
14 Loho wa Mulungu iyo kingilambago
kamba tweye tubokele gaja Mulungu
gayekile kilagano ha wanhu zake, na
mbuli ino yotugangamiza kamba Mu-
lungu kolava ulegeho ha wanhu zake.
Tumtogole Mulungu sama ya yenzi yake.

Nhambiko ya Paulo

15 Nihulika vija vumumtamanila Yesu
na vija vumuwanogela wanhu wa Mu-
lungu, na sama ya kilamso kino
16 silekile kumgwaa hewela Mulungu
sama yenu, kamba viniwakumbuka mz-
inhambiko zangu.
17 Nogendelela kutambika kamba Tata
yali na yenzi, ayo yali Mulungu wa
Mndewa wetu Yesu Kilisto, yawagwelele
Loho wa Mulungu yali na ng'hungwe na
lugubulo, giladi mumtange goya.
18 Vivija notambika kamba nzonzi zenu
zigubuligwe giladi mditange tamanilo
diyawakemele, na vija vuuli mkulu ugoli
wa motelo ziyekile kilagano ha wanhu
zake.
19 Na notambika kamba muitange
mhiko ng'hulu ya Mulungu ilibule mhima
sama yetu tweye tutogola. Mhiko ino
isang'hanika mgati yetu ya kamba vija
mhiko ija ng'hulu
20 Mulungu iyaigalile kipigiti cha
kumzusa Kilisto kulawa mkudanganhika
na kumwika kumkono wake wa ukulume
kuulanga.
21 Kilisto kotawala haja na kuwa
uchana ya watawala wose wa kuulanga,
wali na udaho na mhiko, na wandewa,
na kila twaga ditambuligwa, sio muu-
lumwengu uno wiyeka, ila vivija na
ulumwengu ukwiza.
22 Mulungu kavika vinhu vose hasi ya
magulu ga Yesu, kamsagula heyo yawe
kilangizi wa vinhu vose sama ya wanhu
wamtogole Kilisto,
23 awo wali lukuli lwake, na kuleka
kuhungula hanhu kamba viyali heyo, ayo
yovimemeza vinhu vose mnzila zose.

2

Kulawa Mkudanganhika Kuchola Kuna Uugima

1 Mweye, Wamhazi, mkala mdangan-
hike muloho sama ya udulu wenu na
vilozo
2 vum'vitendile umwaka mkuwinza
mbuli zihile za ulumwengu uno na ku-
muwinza mtawala wa vinyamkela yali
kuulanga, loho yosang'hanika sambi mwa
wanhu wadulu.
3 Na tweye tose tukala kamba hewo,
tukala tuwinza sulukila za ng'huli zetu,
tutenda gaja gosulukilwa na ng'huli zetu
na nzewele zetu. Tukala wanhu tu-
lumbile kutagusigwa kwavija Mulungu
kakala yotonela lusango sama ya vilozo
vetu, kamba wanhu wose wayagwe.
4 Ila sama ya ukulu wa noge jake
kumwetu, Mulungu, ayo yamemile bazi,
5 katutenda kuwa wagima kipigiti
viyamzusile Kilisto kulawa mkudangan-
hika hata kamba tukala tudanganhike
sama ya vilozo vetu. Mkomboligwa sama
ya ngekewa ya Mulungu.
6 Na Mulungu katuzusa tweye ku-
lawa mkudanganhika hamoja na Kilisto

na kutwika hamoja na heyo kuna uu-
lumwengu wa kuulanga kwavija tu-
ilumba hamoja na Kilisto Yesu.
7 Katenda vino giladi mmilelo ikwiza
yalaguse ngekewa yake ng'hulu iyait-
endile mkipigiti kino kubitila mdinoge
diyatulagusile tweye mkuilumba hamoja
na Yesu Kilisto.
8 Kwavija mkomboligwa sama ya
ngekewa ya Mulungu kubitila nhamanila,
na si malawililo ga sang'hano zenu, ila
nhunza kulawa ha Mulungu,
9 sio malawililo ga sang'hano, avo
munhu yoyose sambiyaitope.
10 Kwavija tweye twa uumbi wa Mu-
lungu, tulumbigwe mkuilumba hamoja
na Yesu Kilisto giladi tutende sang'hano
zinogile, zitandigwe na Mulungu songela
mwaka sama yetu giladi tuzitende.

Kuilumba na Kilisto

11 Avo, sambimuisemwe kamba
umwaka mweye mkala Wamhazi
mkuleligwa na kukemigwa “wanhu
walekile kwingila kumbi” na waja
wakiikemile wenyego “wengile kumbi,”
kumbi da lukuli ditendigwe na makono
ga wanhu.
12 Sambimuisemwe kamba kipigiti kija
mweye mkala hamunam'bokela Kilisto.
Hampetigwe kuwa wenekae wa Islaeli,
na mkala wahenza mmalagano Mulungu
gayailagane na wanhu zake. Mkala
mwabule tamanilo muulumwengu na
mwabule Mulungu.
13 Ila sambi muilumba hamoja na Yesu
Kilisto. Mweye umwaka mkalile kutali
na Mulungu, sambi mgaligwa habehi na
heyo kubitila mulopa wa Kilisto.
14 Kwavija Kilisto mwenyego katu-
galila tindiwalo mkuwatenda Wayahudi
na Wamhazi wawe hamoja. Na kubitila
ifa yake mumsalaba kakibena kija iki-
wambaza kikalile kiwabagule na kuwa-
tenda wawe wadumuka.
15 Kagasegeza Malagizo ga Musa
hamoja na ndagizi zake na shalia zake.
Kaditenda tindiwalo mwa Wayahudi na
Wamhazi. Kaitendela heyo mwenyego
dale dimwe da sambi kulawa mmadale
gano mabili,
16 giladi madale gose mabili yagalumbe
mulukuli lumwe na kugaduganyiza na
Mulungu kubitila ifa yake mumsalaba,
na udumuka wetu ukalile hagatigati yetu
udanganhika.
17 Avo Kilisto keza na kuupeta Usenga
Unogile wa tindiwalo ha wanhu wose,
kumwenu mweye Wamhazi mkalile
kutali na Mulungu, na ha Wayahudi
wakalile behi na heyo.
18 Kwavija sama ya gaja Kilisto gaya-
tendile kumwetu, tweye tose tupata nzila
ya kuchola ha Tata kubitila Loho iija wa
Mulungu.
19 Avo, mweye hamuli wahenza ama
wabita nzila, ila mweye mwa wenekae
hamoja na wanhu wa Mulungu, na vivija
mweye mwa wanhu wa kae ya Mulungu.
20 Mzengigwa uchana hana umsingi
uwo watumigwa wa Kilisto na wahokozi,
na Yesu Kilisto mwenyego iyo dibwe
da kutamanilwa ng'hani kubanza mabwe
gose.
21 Mkuilumba hamoja na Kilisto
ng'anda yose yokiigoga hamoja na
kwinuka na kugaluka Ng'anda ing'alile
ya Mulungu ikigwe sama ya Mndewa.
22 Na mkuilumba hamoja na Kilisto
mweye Wamhazi vivija mozengigwa
hamoja na kugaluka hanhu hoyokala
Loho wa Mulungu.

3

Sang'hano ya Paulo mwa Wamhazi

1 Mkilamso kino nie, Paulo, na
mfungigwa wa Yesu Kilisto sama yenu
mweye Wamhazi.
2 Nokona muhulika vija Mulungu
sama ya ngekewa yake viyangwelele nie
sang'hano ino niitende sama yenu,
3 na vija nyong'onyo viigubuligwe
kumwangu kubitila lugubulo, kamba vin-
ishile kuyandika kidogo.
4 Na muhalusoma lupwilili luja,
modaha kuvitanga vija viniimanya
nyong'onyo ya Kilisto,
5 ilekile kutangigwa na wanhu wa
milelo ibitile kamba viili sambi, avija
viigubuligwe na Loho wa Mulungu ha

watumigwa wa Mulungu wang'alile na
wahokozi.
6 Ino iyo inyong'onyo, kamba kubitila
Usenga Unogile Wamhazi wohala hamoja
na Waislaeli, wowa lukuli lumwe na
wobokela hamoja kilagano mkuilumba
hamoja na Kilisto Yesu.

7 Mulungu kanitenda niwe mtu-
migwa wa kuupeta Usenga Unogile na
nhunza kisinyo iyangwelele nie kubitila
sang'hano ya mhiko yake.
8 Hata kamba nie na munhu mdodo
kubanza wanhu wose wa Mulungu,
nhunza ino nigweleligwa giladi ni-
wapetele Wamhazi ugoli wa Kilisto
ulibule mbaka,
9 na kuwatenda wanhu wose wone
vija nyong'onyo ya Mulungu iifisile
vuisang'hanika. Mulungu, ayo yalumbile
vinhu vose, kaifisa nyong'onyo yake
milao yose ibitile.
10 Nia yake ikala vino, kubitila wanhu
wamtogole Kilisto, ng'hungwe ya Mu-
lungu, ili ya namna zose, sambi itendigwa
itangigwe na watawala na wali na udaho
muulumwengu wa kuulanga.
11 Mulungu katenda kamba vija
viyalondile heyo mazua gose kubitila
Yesu Kilisto Mndewa wetu.
12 Mkuilumba na heyo na kubitila
nhamanila mgati yake, tomkwenhukila
Mulungu mkuilegeha na bila kudumba.
13 Avo nowayalalila kamba sambim-
donhe sama ya migayo yangu hano.
Nie nogaya sama yenu, avo yowagalila
hishima.

Noge da Kilisto

14 Sama ya kilamso kino nofugama
mavindi haulongozi wa Tata,
15 ayo yalumbile kila kinhu cha kuu-
langa na cha muisi.
16 Notambika kamba, kamba vija vu-
uli ugoli wa yenzi yake, yadahe kuwa-
gangamiza na mhiko kubitila Loho wake
muunhu wenu wa mgati,
17 giladi Kilisto yakale mmioyo yenu ku-
bitila nhamanila. Na notambika kamba
muwe na mizizi na kugangamizwa
mdinoge,
18 giladi mweye hamoja na wanhu wose
wa Mulungu muwe na mhiko za kutam-
bula vija noge da Kilisto vidili gazi na
tali, na vija vidicholile uchana na vija
vidicholile hasi,
19 na kuditanga noge da Kilisto dibanza
nzewele za wanhu wose, giladi sam-
bimuhungule hanhu kamba viyali Mu-
lungu.
20 Yayenzigwe heyo Mulungu, ayo ku-
bitila mhiko zake zisang'hanika mgati
yetu yodaha kusang'hana mbuli ng'hulu
ng'hani kubanza gaja gose gotudaha ku-
gapula ama kugagelegeza.
21 Mulungu yayenzigwe mwa wanhu
wamtogole Kilisto na ha Yesu Kilisto ku-
bitila milelo yose, milongo yose. Amina.

4

Kuilumba na Kilisto

1 Nie nili mfungigwa sama ya Mndewa,
avo, nowayalalila mkale ukazi ulondigwa
na lukemo lwenu lumkemigwe.
2 Mazua gose sambimuitope na muwe
wanhu waholile, mwazaganye, na kuino-
gela wenyego kwa wenyego.
3 Tendeni vija vumdaha kuutenda
uhamoja wenu wa Muloho wa Mulungu
ugendelele mkuifunga na tindiwalo.
4 Hana lukuli lumwe na Loho imwe
wa Mulungu, kamba vija vumkemigwe na
Mulungu mditamanilo dimwe da lukemo
lwenu Mulungu luyawakemele.
5 Hana Mndewa imwe yeiyeka,
nhamanila imwe, ubatizo umwe,
6 Mulungu imwe na Tata wa wanhu
wose, ayo yali uchana ya vinhu vose na
kubitila vinhu vose na mgati ya vose.
7 Ila kila munhu mmwanza wetu
kabokela nhunza kisinyo kamba Kilisto
viyamgwelele.
8 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
“Viyakwelile uchana ng'hani,
kakwela hamoja na wanhu bwando
wagogigwe.
Kawagwelela wanhu nhunza.”
9 Vija viilongwa, “Kilisto kakwela
uchana,” nhegulo yake choni? Nhegulo
yake tanhu Kilisto kahumuluka mbaka
hasi ng'hani muisi.

10 Heyo yahumuluke iyo iija yakwelile
uchana ya ulanga wose giladi yav-
imemeze vinhu vose.
11 Zino zizo nhunza Kilisto ziyawag-
welele wanhu wamtogole heyo. Wanhu
wayagwe kawasagula kuwa watumigwa
wa Kilisto, na wayagwe kuwa wahokozi,
na wayagwe kuwa wapeta Usenga Un-
ogile, na wayagwe kuwa wachunga na
wayagwe kuwa wakulufunzi wa Usenga
wa Mulungu.
12 Katenda vino giladi yawatande wanhu
wa Mulungu sama ya sang'hano yake,
giladi lukuli lwa Kilisto luzengigwe,
13 mbaka na tweye tose vondatuuvikile
uhamoja wa nhamanila na kuwa na ilimu
ya Mwana wa Mulungu, na kuwa wanhu
wakangale, na kuleka kuhungula hanhu
kamba viyali Kilisto.
14 Avo hatuwa tena kamba wana wadodo,
tukunhizwa kuno na kuno na kuhem-
beluswa na kila beho da mafundo, ubala
wa wanhu muuzenzeleganye, na mmbuli
zao za uvwizi.
15 Ila mkulonga ikweli mdinoge, tokula
mzimbuli zose na kuvikila kuwa kamba
Kilisto, ayo yali ditwi da wanhu wamto-
gole heyo.
16 Kolutenda lukuli lose lukiilumbe na
kuigoga hamoja na vipindi vose viyagwe.
Kila kipindi kihasang'hanika vinogile,
cholutenda lukuli lukule na kuizenga
lwenyego mdinoge.

Kukala Kamba Wana wa Mulangaza

17 Avo nowalongela na kuwag-
ong'ondeza mditwaga da Mndewa,
sambimkale ukazi kamba vowokala
Wamhazi, mkuwinza ngelegeza zao
zihile.
18 Nzonzi zao zigeligwa ziza, na
wekigwa kutali na ugima wa Mulungu
sama ya ubozi uli mgati yao na udala wa
mioyo yao.
19 Wanhu walibule kinyala, wekiingiza
wenyego mzimbuli zihile na kutenda
vinhu vose vihile bila kudumba.
20 Ila hivo sio vumuifunzile mmbuli ya
Kilisto!
21 Muhulika mbuli za Yesu, na mfun-
dizwa kweli kulawa kumwake.
22 Avo ulekeni unhu wenu wa umwaka
awo umemile vilozo, na ulekeni ukazi
wenu wa umwaka awo uwabanange mw-
eye mkuwengiza muuvwizi na sulukila ya
ugoni.
23 Mtendigwe wa sambi mngelegeza za
nzonzi zenu,
24 na muuvale unhu wa sambi,
ulumbigwe na kuwa kamba Mulungu,
unhu wa kweli, ulibule uzenzeleganye na
ung'alile.
25 Avo, kila munhu mmwanza wenu
yaleke uvwizi na yalonge kweli ha
miyage, kwavija tweye tose twa vipindi
va lukuli lumwe.
26 Kamba muhawa na lusango, sam-
bimtende vilozo. Zua sambidiswe kuno
mng'hali na lusango.
27 Sambimumgwelele Mwenembago
nafasi.
28 Awo wose wokwiba waleke ubavi
wao, ila wasang'hanike ng'hani na
makono gao wenyego, giladi wapate
kinhu cha kumgwaa mkumbulu.
29 Milomo yenu sambiilave mbuli zihile,
ila mbuli zinogile sama ya kuwazenga
wanhu wayagwe mnhamanila, kulin-
gana na vija vowolonda, giladi waja
wotegeleza wagangamizwe.
30 Sambimumgele giogio Loho wa Mu-
lungu, kwavija Loho ija iyo utango wa
Mulungu wikigwe kumwenu kulagusa
kamba mweye mwa wanhu zake mbaka
zua dija Mulungu vondayawakombole.
31 Segezeni usungu wose, lusango lose,
nyangi zose, na kuilonga vihile kose,
hamoja na kuilondela gehile.
32 Muwe na mioyo inogile na kwiy-
onela bazi wenyego kwa wenyego, na
kila munhu yamgele kumgongo miyage
kamba vija Mulungu viyawagelile mweye
kumgongo kubitila Kilisto.

5

Kukala Muna Umulangaza

1 Avo, mwigeni Mulungu, kamba wana
wanogelwa,
2 na mkale ukazi wa kuinogela, kamba
Kilisto viyatunogele tweye na kukiilava
mwenyego sama yetu kamba nhunza in-
ung'hila goya na nhosa imnogela Mu-
lungu.

3 Ila ugoni na mbuli zozose zihile ama
ugila sambivipetigwe mmwanza wenu,
kwavija mbuli zino hazilondigwa kuten-
deka mmwanza wa wanhu wa Mulungu.
4 Na sambikuwe na mbuli zigela kinyala
ama mbuli za ubozi ama mbuli za mis-
elezo zilekile kulumba, ila mumgwelele
hewela Mulungu.
5 M'vitange kamba haduhu munhu
mgoni ama munhu yotenda mbuli zihile
ama munhu yosulukila vinhu bwando,
nhegulo yake munhu yoitambikila mi-
wegu, yondayauhale Undewa wa Kilisto
na wa Mulungu.

6 Munhu sambiyawavwizile na mbuli
za uvwizi, kwavija sama ya mbuli zino
lusango lwa Mulungu lowezila waja wose
woleka kumtegeleza.
7 Avo sambimuiduganye na hewo.
8 Kwavija umwaka mkala mdiziza da
vilozo, ila sambi mwa mmulangaza wa
kuwa bule uzenzeleganye mkuilumba na
Mndewa. Mkale kamba wana wa mu-
langaza.
9 Kwavija malawililo ga mulangaza
gago gano, unovu wose, kuwa bule uzen-
zeleganye kose, na kweli yose.
10 Zahileni gaja goyomnogela Mndewa.
11 Sambimtende mbuli za ziza zileka
kulela mujo, ila zifisuleni.
12 Kwavija kinyala hata kugalonga gaja
gotendeka kinyele na wanhu woleka kuzi-
goga mbuli za Mulungu.
13 Ila chochose kifisuligwe na mu-
langaza chokoneka vija vukili,
14 kwavija mulangaza uwo utenda kila
kinhu choneke. Avo, kileka mana
ilongwa,

"Lamuka mzimbuli za Mulungu, gweye
uwasile mzimbuli za vilozo,
uzuke kulawa mkudanganhika,

na Kilisto kokumwemwesela."

15 Muiteganye vija vumkala. Sam-
bimkale kamba wanhu walibule
ng'hungwe, ila mkale kamba wanhu wali
na ng'hungwe.
16 Kila kipigiti kimulinacho tendeni
ganogile ng'hani, kwavija kipigiti kino
kiha.
17 Avo, sambimuwe wabozi, ila mki-
tange kija Mulungu choyolonda mweye
mkitende.
18 Sambimkoligwe na divai, kwavija
kukoligwa kowengiza mzimbuli zihile, ila
mmemezigwe na Loho wa Mulungu.
19 Mkiimbile wenyego kwa wenyego
na zabuli, nyila za kumtogola Mulungu,
na nyila za muloho. Mwimbileni na
kumuheweza Mndewa mmioyo yenu.
20 Mazua gose mumgwelele hewela Mu-
lungu tata sama ya mbuli zose mditwaga
da Mndewa wetu Yesu Kilisto.

Watwanzi Wasoligwe na Wambigalo Wasolile

21 Kila munhu yawe mwende ha miyage
sama ya hishima ya Kilisto.
22 Kila mtwanzi yawe mwende ha mbi-
galo wake kamba viyali mwende ha Mn-
dewa.
23 Kwavija mbigalo iyo pala da mtwanzi
wake, kamba vija Kilisto viyali pala da
wanhu wamtogole Kilisto. Na heyo iyo
Mkombola wa wanhu wamtogole Kilisto,
awo wali lukuli lwake.
24 Na kila mtwanzi na yawe mwende ha
mbigalo wake mzimbuli zose kamba vija
wanhu wamtogole Kilisto viwali wende
ha Kilisto.
25 Na gweye mbigalo, mnogele mtwanzi
wako kamba vija Kilisto viyawanogele
wanhu wamtogole heyo na kukiilava
mwenyego sama yao.
26 Katenda vino giladi yawatende
wanhu wamtogole Kilisto wang'ale
mmoyo na wang'ale mulukuli, wasu-
luzwe na mazi na kung'alizwa na mbuli
ya Mulungu.
27 Katenda vino giladi yaitendele
heyo mwenyego wanhu wamtogole heyo
wanogile na walibule nyela ama mikunzo
ama vilozo viyagwe vovose. Ila wawe
wanhu wang'alile na walibule mbuli
yoyose ihile.
28 Na kila mbigalo yamnogele mtwanzi
wake kamba voyolunogela lukuli lwake.
Munhu yomnogela mtwanzi wake koki-
inogela mwenyego.
29 Kwavija haduhu munhu yoyose yol-
wihila lukuli lwake, ila kolugwaa mandia

na kulutendela vululonda, kamba Kilisto
voyowatendela wanhu wamtogole heyo,
30 kwavija tweye twa vipindi va lukuli
lwake.
31 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile, “Mkilamso kino mbigalo
kowaleka tataake na mamaake na
kuilumba na mwehe wake, na wabili
wano wowa lukuli lumwe.”*
32 Kuna nyong'onyo ng'hulu ng'hani
igubuligwe Mnyandiko ino Ing'alile, na
vino vivo viyali Kilisto na wanhu wamto-
gole heyo.
33 Ila kila munhu mmwanza wenu
kolondigwa yamnogele mtwanzi wake
kamba viyokinogela mwenyego, na mt-
wanzi kolondigwa yamuhishimile mbi-
galo wake.

6

Wana na Watata Zao na Wamama Zao

1 Mweye wana, wategelezeni watata
zenu na wamama zenu kwavija mweye
mwa wanhu wa Mndewa, kwavija vino
vivo vilondigwa.
2 “Muhishimile tataako na mamaako,”
ino iyo indagizi ya ichanduso ili na ki-
lagano,
3 “giladi upate motelo na ukale kipigiti
kitali muisi.”
4 Mweye watata, sambimuwagele lu-
sango wanenu, ila muwalele mkuwazuma
na malagizo ga Mndewa.

Nyakadala na Wakulu Zao

5 Mweye nyakadala, iweni wende ha
wandewa zenu wali hano muisi mkuwad-
umba na mkuwagudemela na mmoyo
ugoloke, kamba vija vimumsang'hanikila
Kilisto.
6 Sambimtende gano kipigiti wahawa
baho tu, giladi wawanogeleni. Ila
kamba nyakadala wa Kilisto, tendeni gaja
goyomnogela Mulungu kulawa mmioyo
yenu.
7 Sang'haneni sang'hano zenu na moyo
ugoloke, kamba vija momsang'hanikila
Mndewa na sio wanhu,
8 kuno m'vitanga kamba Mndewa
komgwelela nhunza munhu yoyose sama
ya kinhu chochose kinogile choyotenda,
yawe nyakadala ama munhu yailegehe.
9 Na mweye wanhu muli na nyakadala,
watendeleni vinogile nyakadala zenu.
Sambimuwadumbize, ila m'vitange
kamba mweye mose muna Mndewa
imwe ayo yali kuulanga, na heyo halola
kihanga cha munhu.

Ng'hondo ya Muloho

10 Hakimambukizo, mgangamale
mkuilumba hamoja na Mndewa na
muudaho wa mhiko zake.
11 Valeni via vose va kuiimilizila vumg-
weleligwe na Mulungu giladi mdahe ku-
uhuma ubala wa Mwenembago.
12 Kwavija tweye hatutenda ng'hondo
na wanhu wa ulumwengu uno, ila to-
tenda ng'hondo na watawala, na wali
na udaho, na wali na mhiko za ziza za
ulumwengu uno, na dale da vinyamkela
dili kuulanga.
13 Sama ya kilamso kino, valeni via vose
va kuiimilizila viyawagwelele Mulungu,
giladi mdahe kwima mkipigiti cha ku-
lawilila mbuli zihile, na ng'hondo ihesha,
mgangamale.
14 Avo mkale muisasale, kweli iwe
kamba lukumbulu lwa kuifunga mchuno,
kuwa bule uzenzeleganye kuwe kamba
kuvala koti da zuma mmhambaga,
15 na kuisasala kuupeta Usenga Unogile
wa tindiwalo kuwe kamba vilatu mmag-
ulu genu.
16 Hamoja na gano gose, papeni
nhamanila kamba ngao, ayo yondaiwa-
tende mdahe kuizima misale ikwaka
moto kulawa ha Mwenembago.
17 Ubokeleni ukombola uwe kamba
kofia da zuma, na Usenga wa Mulungu,
awo uli kamba zele diyawagwelele Loho
wa Mulungu.
18 Tambikeni kubitila Loho wa Mu-
lungu mazua gose mnhambiko zose na
kupula. Gendeleleni kutambika bila
kudonha na muhatambika sambimuleke
kuwatambikila wanhu wose wa Mulungu.
19 Vivija na nie munitambikile,
giladi nihalonda kulonga basi Mu-
lungu yangwelele cha kulonga, nilonge

* **5:31** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

bila kudumba na kugagubula gaifisile Muusenga Unogile,
20 awo unhendile nie kuwa msenga, hata kamba sambisambi na mkifungo. Tambikeni giladi nidahe kuupeta bila kidumbo kamba vinilondigwa.

Ndamsa za Kimambukizo

21 Tikiko iyo ndugu mnogelwa na mtumigwa yalibule uzenzeleganye muisang'hano ya Mndewa. Kowalongela mbuli zangu zose, giladi na mweye vivija m'vitange vija vinili na kija kinitenda.
22 Nomtuma kumwenu sama ya mbuli zino, m'vitange vija vituli na vivija yawa-gangamize mweye mioyo yenu.
23 Tindiwalo diwe ha wanhu wose wamtogole Kilisto, na noge hamoja na nhamanila kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto.
24 Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja na wanhu wose womnogela Mndewa wetu Yesu Kilisto mdinoge dilibule nziga.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAFILIPI

ULONGOZI

Mtumigwa wa Kilisto Paulo kandika lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Filipi mkipigiti cha milao ya 61 songela viyavumbuke Kilisto. Kalwandika viyakalile mkifungo (1:13), na kuno vodahika kakala mdiwambo da Loma. Todaha kukifundiza mbuli kidogo muna idiwambo da Filipi kulawa mkitabu cha Sang'hano. Filipi dikala dijo wambo kulu muisi ya Makedonia. Na hano baho wasongile wanhu wamtogole Kilisto wa ichanduso muisi ya Makedonia. Paulo na Sila wao wasongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Makedonia hamoja na hata kugeligwa mkifungo ikilo kipigiti viwakalile haja (Sang'h. 16).

Vodahika Paulo kakala na vilamso bwando mkwandika lupwilili luno. Katumia lupwilili hilo kamba nafasi ya kuwaheweza wanhu wamtogole Kilisto sama ya nhunza iwamgalile viwahulike kamba kakala kekigwa mkifungo (4:10-19). Vivija kawalongela hali yake muja mkifungo, na kawatambuza Timoteo na Epaflodito mwa wanhu wamtogole Kilisto (2:19-30) giladi wawabokele na kuwahishimila ulongozi wao.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga kwandika lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Filipi (*1:1-2*).
2. Abaho kowalongela hali yake na gaja gayalinago mmoyo wake (*1:3—2:30*).
3. Abaho kawalongela mbuli bwando za kuwatenda wanhu wamtogole Kilisto wakale ukazi wa kuzitenda mbuli za Kilisto (*3:1—4:9*).
4. Paulo komambukizila mkuwaheweza wanhu wamtogole Kilisto wali Filipi sama ya nhunza zao na kowalamsa (*4:10-23*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo na Timoteo, watumigwa wa Yesu Kilisto.

Nowandikila wanhu wose wa Mulungu wang'alile wali mkiwambo cha Filipi, hamoja na vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto na mashemasi.*

2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa wetu Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Nhambiko ya Paulo ha Wasomaji Zake

3 Nomuheweza Mulungu wangu sama yenu kipigiti chose nowagelegeza mweye.

4 Mzinhambiko zangu zose nowatambikila mweye mose mkudeng'ha,

5 kwavija mkala hamoja na nie mkuupeta Usenga Unogile wa Kilisto songela mwanza wa ichanduso vumuuhulike Usenga uno mbaka kipigiti kino.†

6 Novimanya kamba Mulungu, ayo yasongeze sang'hano ino inogile mgati yenu, koigendeleza mbaka yaimambukize mdizua dondayabwele Kilisto Yesu.

7 Vinoga kumwangu nie kuwagelegeza mweye mose kamba vinitenda, kwavija mweye mwa mmoyo wangu. Mweye mose msang'hanika hamoja na nie muisang'hano inogile yaangwelele Mulungu, sang'hano ya kuugombeleza Usenga Unogile na kuugangamiza, kipigiti kino vunili mkifungo na kipigiti vinikalile niilegehe.

8 Mulungu iyo msindila wangu vija viniwanogela na vija viniwasulukila mweye mose na noge dilawa ha Yesu Kilisto.

9 Na ino iyo nhambiko yangu, kamba noge jenu jongezeke ng'hani, na mgendelele kukula muilimu na muutango,

10 avo mdahe kusagula gaja ganogile, giladi kuna dizua dondayabwele Kilisto sambimuwe na mbuli ihile na mng'ale.

11 Mmemezwe mbuli zilibule uzenzeleganye azo ziza kubitila Yesu Kilisto sama ya yenzi na nhogolwa za Mulungu.

Paulo Kodeng'ha Avija Kilisto Viyopetigwa

* **1:1** ***Mashemasi*** nhegulo yake *wanhu wosang'hanika mdidale da wanhu wamtogole Kilisto.* † **1:5** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

12 Ndugu zangu, nolonda mweye m'vimanye kamba gano ganilawilile nie ganhaza nie kweneza Usenga Unogile,
13 kwavija wanhu wose hano hamoja na wemilizi wa iding'anda da kindewa wovitanga kamba nigeligwa mkifungo kwavija nie na msang'hana wa Kilisto.
14 Na sama ya nie kugeligwa mkifungo, wanhu bwando wamtogole Kilisto hano wagangamazwa ng'hani, na woupeta Usenga Unogile bila kudumba.
15 Wanhu wayagwe woupeta Usenga Unogile kwavija wonyonela migongo na uhasanyi na nie, ila wayagwe woupeta Usenga Unogile wa Kilisto na nia inogile.
16 Wanhu wano wompeta Kilisto sama ya noge, kwavija wavitanga kamba nisaguligwa giladi niugombele Usenga Unogile.
17 Ila waja wa ichanduso wompeta Kilisto sama ya kulonda watogolwe na wanhu, mmoyo wao hawagesa ganogile ila wolonda kuutenda mgayo wangu ubanze kipigiti vinili muno mkifungo.
18 Haduhu mbuli! Kilisto yahapetigwa mnzila zozose zija, nie nodeng'ha, kamba mngelegeza zihile ama mngelegeza zinogile. Nogendelela kudeng'ha,
19 kwavija novitanga kamba kubitila nhambiko zenu na Loho wa Yesu Kilisto yahanitaza, nokomboligwa.
20 Kwavija nosulukila ng'hani na kutamanila kamba sigeligwa kinyala, ila nogendelela kulonga bila kudumba sama ya Kilisto, kamba vinitendile kipigiti kibitile. Na notamanila kamba ugima wangu womgalila hishima Kilisto, kamba nihawa mgima ama nihadanganhika.
21 Kwavija kumwangu nie Kilisto iyo ugima wangu, na ifa iyo nyongeza yangu.
22 Ila ihawa nogendelela kuwa mgima, notenda mbuli zinogile ng'hani, na sikitanga kinhu kilihi chondanisagule.
23 Nie nogazigwa na vinhu vibili, nosulukila kudanganhika nichole kukala hamoja na Kilisto, kwavija mbuli ino inoga ng'hani kumwangu.
24 Ila vinoga ng'hani nie kusigala kuwa mgima sama yenu mweye.
25 Mbuli ino iyo inntamanila, novitanga kamba nogendelela kusigala muisi na kugendelela kukala na mweye mose, giladi mpate kudeng'ha na kukula mnhamanila,
26 avo vija vondaniwe hamoja na mweye kabili, mopata kilamso cha kuitopela mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu sama ya gaja goyotenda kubitila nie.
27 Avo kinhu kilondigwa icho kino, mkale kamba vuulonda Usenga Unogile wa Kilisto, avo kamba niheza na kuiting'hana namwe kabili ama nihahulika mbuli zenu, novimanya kamba monanahila na nia imwe moiyoha hamoja sama ya nhamanila ya Usenga Unogile.
28 Sambimuwadumbe wadumuka zenu. Kino kicho kilaguso kamba hewo wokwiza kubanangwa, na mweye mokwiza kukomboligwa. Na Mulungu kowatenda mweye muhume.
29 Kwavija Mulungu kawagwelela nafasi ya kumsang'hanikila Kilisto na sio kumtogola kwiyeka, ila vivija kugaya sama yake.
30 Avo mwingila muna ing'hondo hamoja na nie, ng'hondo iija inikalile nigomba nie kipigiti kibitile, na kamba vumuhulika ning'hali nigomba.

2

Wende na Ukulu wa Kilisto

1 Ugima wenu mkuilumba hamoja na Kilisto uwatenda mweye muwe na mhiko, na noge jake dowabweza moyo mweye. Muilumbe na Loho wa Mulungu, na muwe wanhu wanogile na muiyonele bazi wenyego kwa wenyego.
2 Avo itendeni ndeng'helelo yangu ivikizwe mkuwa na ngelegeza imwe, noge dimwe, moyo umwe, na nia imwe.
3 Sambimtende mbuli yoyose mkuinogeza mioyo yenu iiyeka ama mkuitopa bule, ila muihunganikile mkuwagelegeza waenu wanoga kubanza mweye wenyego.
4 Kila munhu mmwanza wenu sambiyalole gaja gamnogele heyo, ila vivija yalole gaja gowonogela na wayage.
5 Ngelegeza zenu zolondigwa zilinge kamba ngelegeza zayakalile nazo Yesu Kilisto.
6 Kilisto, ayo yakalile yalingile kamba Mulungu,

ila hagesile vija viyalingile kamba
Mulungu kamba kinhu cha
kukigesa ng'hani.
7 Ila heyo mwenyego kagaleka gose,
na kugaluka kamba nyakadala,
kavumbuka kamba wanhu wayagwe,
na koneka kamba munhu.
8 Heyo mwenyego kaihumulusa hasi,
na kakala mwende ha Mulungu
mbaka kudanganhika,
hata kudanganhika mumsalaba.
9 Avo, Mulungu kamwinula uchana
ng'hani,
na kumgwelela twaga kulu kubita
matwaga gose.
10 Avo mtwaga da Yesu,
kila vindi difugame, kuulanga na
muisi na hasi ya isi,
11 na kila lulimi lutogole kamba Yesu
Kilisto iyo Mndewa,
mkumuyenzi Mulungu Tata wetu.

Kunang'hazika Kamba Mulangaza Muulumwengu

12 Avo, mbwiga zangu, mkala munitegeleza mazua gose vinikalile baho, vinoga ng'hani kunitegeleza kipigiti kino vinili haduhu. Mambukizeni ukombola wenu mkusang'hanika mkudumba na mkugudema,
13 kwavija Mulungu mazua gose kosang'hanika mgati yenu, mkuwagwelela mweye sulukila na mhiko ya kutenda gaja gomnogela heyo.
14 Tendeni mbuli zose bila kutwanganika ama kuibamilila,
15 giladi sambimuwe na mbuli na munhu na kung'ala kamba wana wa Mulungu walibule uzenzeleganye, wonang'hazika kamba nhondo za kuulanga muulumwengu umemile wanhu wehile na wene vilozo.
16 Ugogeni ng'hani Usenga uli na ugima, avo mdizua dondayabwele Kilisto, noitopa kamba sikimbile mkimbilo wa bule na sang'hano yangu haikalile jaga bule.
17 Ila hata kamba nowagiza ugima wangu mkugidwa kamba ung'waji ulavigwa nhosa ha Mulungu, nonogelwa, kamba nhosa zimulava ha Mulungu mnhamanila. Na nolonda mweye mose mdeng'he hamoja na nie.
18 Na mweye vivija mnogelwe na kudeng'ha hamoja na nie.

Timoteo na Epaflodito

19 Kamba Mndewa Yesu yahanogelwa, nomtuma Timoteo kumwenu hima, giladi yahabwela yanisindimule umoyo na mbuli zenu.
20 Nabule munhu iyagwe kamba heyo yali na ngelegeza kamba zinilinazo nie yondayawagwelele gaja gomulonda mweye.
21 Kwavija wayagwe wasigale wozahila gaja gawanogele wenyego na sio gaja gamnogele Yesu Kilisto.
22 Mweye wenyego movitanga vija Timoteo viyailaguse mwenyego kalumba, avija viyasang'hanike na nie kamba mwana na tataake mkuupeta Usenga Unogile.
23 Avo nogesa kumtuma kumwenu haja tu hondanigatange gaja gondaganilawilile nie hano.
24 Na nie nomtamanila Mndewa kamba mkipigiti kiguhi nie mwenyego nokwiza kumwenu.
25 Ila nogelegeza kamba vinoga kum'bweza kumwenu ndugu yangu Epaflodito, msang'hana miyangu na asikali miyangu, ayo vivija yali mtumigwa wenu, ayo imumtumile kumwangu yeze kunzahilila vinhu vinilonda.
26 Kwavija kasulukila ng'hani kuwona mweye mose. Na kakala na giogio kwavija muhulika kamba heyo kakala mtamu.
27 Kweli kakala yolumwa, behi na kudanganhika. Ila Mulungu kamonela bazi, na sio kamba kamonela bazi heyo yeiyeka ila na nie, sambimhate usungu uchana ya usungu.
28 Nie nolonda ng'hani kumtuma heyo kumwenu, nokona muhamona kabili modeng'helela, na nie kudungwadungwa kumwangu komala.
29 M'bokeleni na noge da wanhu wamtogole Kilisto na ndeng'ha ng'hulu, na muwahishimile wanhu wali kamba heyo.

30 Kwavija kakala mmabehi kudanganhika sama ya sang'hano ya Kilisto, na kalonda kuwagiza ugima wake giladi yanhaze mbuli zija mweye wenyego zimulemelwe kunhendela kwavija mkala kutali.

3

Kuwa Bule Uzenzeleganye wa Ikweli

1 Hakimambukizo, ndugu zangu, deng'heni mkuilumba hamoja na Mndewa. Sidonha kuwandikila mweye kinhu kikija mwanza wa ikabili, notenda vino kuikikiwiza nhamanila yenu.

2 Iteganyeni na umbwa, wanhu waja wotenda mbuli zihile, awo wogong'ondeza mbuli za kukanha lukuli bila kilamso chochose.

3 Kwavija tweye iwo twingila kumbi da ikweli, tweye tutambika kubitila mhiko za Loho wa Mulungu, tweye tudeng'ha mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto, tulekile kwika nhamanila yetu mulukuli,

4 hata kamba nie mwenyego nna kilamso cha kulutamanila lukuli. Kamba munhu yoyose yogelegeza kamba kana kilamso cha kulutamanila lukuli, nie nibanza.

5 Nie ningila kumbi kipigiti vinikalile na mazua manane songela vinivumbuke, nie na munhu wa Islaeli wa kuvumbuka, kulawa mtala wa Benjamini, Mueblania nivumbuke Mueblania. Muna imbuli ya kugagoga Malagizo ga Musa, nikala Mfalisayo.

6 Niiyoha ng'hani kuwagaza wanhu wamtogole Kilisto. Kamba munhu kowa bule uzenzeleganye mkugagoga Malagizo ga Musa, nie sihonyele chochose.

7 Ila mbuli zija zose zinizipetile kamba zinoga, sambi nozipeta kamba jaga bule sama ya gaja gayatendile Kilisto.

8 Si gano geiyeka, ila nokona vinhu vose kamba jaga bule, uhavilinga na ukulu wa nhunza ya kumtanga Kilisto Yesu Mndewa wangu. Sama yake nivasa vinhu vose na kuvona kamba uvuludu, giladi nimpate Kilisto,

9 na kuilumba hamoja na heyo kabisa. Na silonda kuitenda mwenyego kutogoligwa na Mulungu kubitila kugatogola Malagizo ga Musa, na sambi niwa munhu nilibule uzenzeleganye kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Kilisto kuwa bule uzenzeleganye kulawa ha mulungu kwiza kubitila nhamanila.

10 Nolonda kumtanga Kilisto na kuilanza mhiko ng'hulu imzusile heyo kulawa mkudanganhika. Nolonda kugaya na heyo na kudanganhika kamba viyadanganhike heyo,

11 giladi mnzila imwe ama iyagwe nize kulanza mzuso wa kulawa mkudanganhika.

Kukimbilila Kutulonda

12 Nie silonga kamba nisha kubokela gaja gose ganilonda ama nivika kuja kunilondigwa kuvika, ila noiyoha giladi mhate kuhuma na kubokela nhunza yangu, kamba vija Kilisto Yesu viyamhatile nie niwe wake.

13 Ndugu zangu, sikiigelegeza mwenyego kamba nisha kugapata gaja gose ganilonda, ila kinhu kinitenda icho kino, kuisemwa gabitile na kuiyoha kutenda ganogile kukivikila kija kili haulongozi.

14 Noiyoha ng'hani kukimbilila kuja kunilondigwa kuvika, giladi mhate nhunza ilawa uchana kuulanga, nhunza ayo Mulungu kubitila Yesu Kilisto iyotukemela.

15 Avo tweye tose tukangale muloho tuwe na ngelegeza zilingane, na kamba ngelegeza zenu ziigola mkinhu chochose, kinhu kino vivija Mulungu kowagubulileni.

16 Vovose vondaiwe, natugendelele kuulongozi mnzila iija ituikweleleze mbaka kipigiti kino.*

17 Ndugu zangu, ng'holelezeni nie, ifunzeni kulawa mwa awo wowinza mbuli zetu zitutendile sama yenu.

18 Kwavija kamba vija vinikalile niwalongela umwaka, na sambi nowalongela kabili na mahozi, wanhu bwando wokala kamba wadumuka wa ifa ya Kilisto mumsalaba.

* **3:16** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

19 Kimambukizo chao kuzimu, wotambikila kija kisulukilwa na ng'huli zao, wokiigodela vinhu vigela kinyala, ngelegeza zao za m'vinhu va muisi.
20 Ila tweye uwenekae wetu wa kuulanga. Na tobeta mkusulukila ng'hani Mkombola wetu kulawa kuulanga, hiyo Mndewa Yesu Kilisto.
21 Kozigalula ng'huli zetu zino zibanangika na kuzitenda zilinge kamba lukuli lwake mwenyego luli na yenzi, na kubitila mhiko iija vivija kodaha kuvitenda vinhu vose vikale hasi yake mwenyego.

4

Malagizo

1 Avo, ndugu zangu, iniwanogele na iniwasulukila ng'hani kuwona, nanahileni ha Mndewa, kwavija mweye iyo ndeng'ha yangu na mkungo unibokele sama ya sang'hano yangu.
2 Yuodia na Sintike nowayalalila, mweye kamba ndugu mkuilumba hamoja na Kilisto mambukizeni m'vutem'vute wenu.
3 Nokulongela gweye, uli munhu wangu wa habehi, wataze watwanzi wano, kwavija wasang'hanika ng'hani hamoja na nie kuweneza Usenga Unogile, hamoja na Kilementi na wasang'hana wayangu wayagwe, awo matwaga gao gandikigwe mkitabu cha ugima cha Mulungu.
4 Deng'heni mkuilumba hamoja na Mndewa mazua gose. Nowalongela kabili, deng'heni.
5 Uhozi wenu utangike na wanhu wose, kwavija Mndewa ka mmabehi kwiza.
6 Sambimdungwedungwe na kinhu chochose, ila mnhambiko zenu zose mpuleni Mulungu gaja gomulonda na mazua gose mpuleni na mioyo ya hewela.
7 Na tindiwalo da Mulungu, dibanza ilimu zose za wanhu, doigwaa upile mioyo yenu na nzonzi zenu mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto.
8 Ndugu zangu, nomambukiza mkulonga vino, nzonzi zenu zimeme mbuli zinogile, na zija zilumbile kugweleligwa nhogolwa, mbuli zimemile kweli, mbuli za kuhishimilwa, zilibule uzenzeleganye, zing'alile, zinogelwa na wanhu, na zili na nhogolwa inogile. Vigelegezeni vinhu vinogile na vilumbile kuhishimilwa.
9 Gendeleleni kuzitenda mbuli zose zimuifunzile, na zim'bokele, na zimuhulike, na zimziwene kulawa kumwangu. Na tindiwalo kulawa ha Mulungu diwe hamoja namwe.

Paulo Kowaheweza Wafilipi Sama ya Nhunza

10 Nodeng'ha ng'hani mkuilumba hamoja na Mndewa, kweli mkala munigelegeza nie, ila hamupatile nafasi ya kulagusa kamba mkala munigelegeza, hakimambukizo lelo mulagusa kabili vija vumunigelegeza nie.
11 Nolonga vino si kwavija nabule kinhu, kwavija nie niifundiza kwenelwa na kija kinili nacho.
12 Nivitanga kuhungukilwa na vinhu na nivitanga kuwa na vinhu bwando. Niifundiza kuwa mzihali zose, hali ya kwiguta na hali ya kuwa na nzala, hali ya kuwa na vinhu bwando na hali ya kuwa bule kinhu.
13 Nodaha kuzitenda mbuli zose kubitila Kilisto yongela mhiko.
14 Ila vinoga ng'hani kumwenu kunhaza nie mmigayo yangu.
15 Mweye Wafilipi m'vitanga kamba mazua ga mwanduso ga Usenga Unogile, vunisegele muisi ya Makedonia, haduhu wanhu wamtogole Kilisto wowose wakalile hamoja na nie mkunigwelela vinhu sama ya sang'hano yangu ila mweye mwiyeka.
16 Kwavija hata vinikalile mdiwambo da Tesalonike viniwalondile mnhaze, mnhaza vinhu vinilondile si mwanza umwe.
17 Si kamba nie nozahila nhunza kulawa kumwenu, ila nolonda mweye m'bokele nhunza sama ya mbuli zinogile zimtendile.
18 Mkipigiti kiguhi nipata vinhu vose vinilondile na kubanziliza, sambi nna kila kinhu vija vinibokele kulawa ha Epaflodito vummulagize yangalile. Nhunza zilinga kamba nhosa za vinhu va kunung'hila, nhosa imnogela Mulungu na kuitogola.
19 Na Mulungu wangu kowagwaa vinhu vose vumulonda kulawa muugoli wa

yenzi yake, uyatugwelele tweye kubitila
Kilisto Yesu.
20 Yenzi na ichole ha Mulungu na Tata
wetu milongo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

21 Walamseni wanhu wose wa Mulungu
wali hamoja na Yesu Kilisto. Wanhu
wamtogole Kilisto wali hamoja na nie
wowalamsa.
22 Wanhu wose wang'alile wowalamsa,
ng'haning'hani waja wali mding'anda da
Kaisali.*
23 Ngekewa ya Mndewa Yesu Kilisto iwe
na loho zenu. Amina.

* **4:22** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLOSAI

ULONGOZI

Lupwilili lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolosai lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Kandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mkifungo siku mdiwambo da Loma mmilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Mhwilili za mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolosai, Waefeso, na Filimoni zokemigwa mhwilili za mkifungo kwavija Paulo kazandika kipigiti viyakalile mkifungo. Lupwilili luno kawandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Kolosai. Paulo hasongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Kolosai (2:1), ila yokoneka kakala yogelegeza kamba kana kinhu cha kutenda mwa wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai. Yodahika kamba Epafla iyo yadisongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Kolosai kwavija heyo kakala mwenekae wa Kolosai.

Paulo kakala yokeleka ng'hani na mafundo ga uvwizi hagatigati ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai. Hanhu hakulu ha lupwilili lwake kokwandika mbuli ino. Haja kukala na dale da Wayahudi wamtogole Kilisto wakalile wowashulutiza wanhu wayagwe wamtogole Kilisto wagawinze Malagizo ga Kiyahudi kulawa Mdilagano da Umwaka hasa kwingila kumbi. Paulo kokwandika kamba, Kilisto iyo kinhu chondakimtende munhu yamtogole Kilisto yatogoligwe na Mulungu na sio kinhu kiyagwe chochose ama munhu iyagwe yoyose (1:15-20), na mafundo gaja gozindilila ng'hungwe za kiunhu hagalondigwa (2:8).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai (*1:1-2*).
2. Abaho kokwandika youlonga ukulu wa Kilisto hasa haja hoyokwidika mbuli ya mafundo ga uvwizi hagatigati ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai (*1:3—3:4*).
3. Kamba viili mmhwilili ziyagwe za Paulo, Paulo kandika lwenza lwa ikabili lwa lupwilili luno yolava mafundo ga kuwa na ukazi unogile wa wanhu wamtogole Kilisto (*3:5—4:6*).
4. Paulo komambukiza na ndamsa na malagizo golagiza kamba lupwilili luja lusomigwe na dizwi kulu mwa wanhu wose wamtogole Kilisto (*4:7-18*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu, na lolawa ha ndugu yetu Timoteo.

2 Towandikila wanhu wang'alile na walibule uzenzeleganye mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto wali mdiwambo da Kolosai.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu viwe hamoja namwe.

Nhambiko ya Kumgwaa Mulungu Hewela

3 Mazua gose tomuheweza Mulungu Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto kipigiti tuhawatambikila mweye.

4 Kwavija tuhulika nhamanila yenu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu na noge dimulinajo ha wanhu wose wa Mulungu,

5 noge dilawa mtamanilo jenu da vinhu vinogile Mulungu viyawekile kuulanga. Muwa na tamanilo dino songela vumuhulike kweli ya Usenga Unogile mwanza wa ichanduso.

6 Usenga uno Unogile wizile kumwenu wokwenela muulumwengu wose. Wolela mujo kila hanhu mkugalula wanhu, kamba vija vuuwagalule mweye songela zua da mwanduso vumuhulike na kuitanga kweli ya ngekewa ya Mulungu.

7 Muifundiza mmbuli ya ngekewa ya Mulungu kulawa ha Epafla, msang'hana mietu itumnogele, msang'hana wa Kilisto yalibule uzenzeleganye yosang'hanika sama yetu.

8 Na heyo iyo yatulongele mbuli ya noge dimgweleligwe na Loho wa Mulungu.

9 Avo, songela vituhulike vino, hatulekile kuwatambikila, na kuno tumulongela

Mulungu yawamemeze mweye ilimu ya mbuli zimnogele heyo kubitila ng'hungwe na ilimu volawa ha Loho wake.
10 Na totambika vino giladi mkale kamba vija voyolonda Mndewa na kumnogeza heyo mmbuli zose, kuno mulela mujo msang'hano zose zinogile na kukula muilimu ya Mulungu.
11 Mulungu yawagangamaze na mhiko zose zilawa mmhiko za yenzi yake, giladi mdahe kwazaganya mbuli zose bila kudonha kuno mdeng'ha.
12 Na mmuheweze Mulungu mkudeng'ha, ayo yawatendile mulumbe kupata uhazi Mulungu uyawekile wanhu zake muundewa wa mulangaza.
13 Kwavija heyo katukombola kulawa mmhiko za ziza na kutugala kuna uundewa wa Mwanage iyamnogele,
14 ayo yotukombola na kuvigela kumgongo vilozo vetu.

Unhu wa Kilisto na Sang'hano Yake

15 Kilisto iyo sisila da Mulungu yoleka koneka, chaudele na mkulu wa vinhu vose vilumbigwe na Mulungu.
16 Kwavija kubitila heyo Mulungu kavilumba vinhu vose va kuulanga na va muisi, vinhu vikoneka na vija vileka koneka, kamba vija mhiko za muloho, wandewa wa muloho, watawala wa muloho, na udaho wa muloho. Mulungu kavilumba vinhu vose kubitila heyo na sama yake.
17 Kilisto kakala baho songela vinhu vose havinalumbigwa, na mkuilumba hamoja na heyo vinhu vose vipata hanhu hake.
18 Na heyo iyo pala, na wanhu wamtogole Kilisto wawo lukuli lwake, heyo iyo mwanduso, heyo iyo chaudele mmwanza wa wazukile kulawa mkudanganhika, avo kokwiza kukala hanhu ha ulongozi m'vinhu vose.
19 Kwavija Mulungu imnogela uungu wake wose ukale mwa Kilisto.
20 Kubitila mwanage, Mulungu kanogelwa vinhu vose viilumbe kabili na heyo mwenyego, vinhu vili muisi ama kuulanga, mkwika tindiwalo kubitila ifa ya mwanage mumsalaba.
21 Umwaka mkala kutali na Mulungu na mkala wadumuka zake sama ya vinhu vihile vumtendile na kuvigelegeza.
22 Ila sambi Mulungu kawatenda mweye muilumbe na heyo mkubitila ifa ya lukuli lwa mwanage giladi yawatende mweye mung'ale, muwe bule nyela, na sambimuwe na mbuli yoyose ihile hameso gake.
23 Ila molondigwa kugendelele kuitogola kweli ino na kuinanahila. Sambimpalasuke kulawa muikweli imuibokele kipigiti vumuhulike Usenga Unogile upetigwa muulumwengu wose, na nie Paulo nisaguligwa kamba mtumigwa wa Mulungu giladi niupete Usenga uno Unogile.

Sang'hano ya Paulo Kamba Mtumigwa wa Wanhu Wamtogole Kilisto

24 Sambi nodeng'helela migayo yangu sama yenu, mkubitila kugaya kunigaya mulukuli novikiza migayo isigale ya Kilisto sama ya lukuli lwake, awo wanhu wamtogole Kilisto.
25 Mulungu kanigwelela sang'hano ya kusang'hanika mwa wanhu wamtogole Kilisto mkuupeta usenga wake kila hanhu kumwenu.
26 Usenga uno uwo nyong'onyo ifisigwe mwaka na mwaka na milelo bwando, ila sambi igubuligwa mwa wanhu zake.
27 Kwavija Mulungu kalonda wavitange kamba Wamhazi vivija wolondigwa wapate ugoli na yenzi ya Kilisto. Na ino iyo nyong'onyo, kamba Kilisto kokala mgati yenu. Mbuli ino yowagwelela tamanilo da kuhala yenzi yake.
28 Avo towalongela wanhu wose mbuli za Kilisto, towazuma wanhu wose, na kuwafundiza wanhu wose na ng'hungwe yose iyatugwelele Mulungu. Tolonda tuwagale haulongozi wa Mulungu, giladi sambiwahungule hanhu muukazi wao wa kuilumba hamoja na Kilisto.
29 Sama ya mbuli ino noigaza ng'hani mkuiyoha na mhiko zangu zose zayanigwelele Kilisto.

2

1 Nolonda m'vitange vija nie vunigaya sama yenu mweye, na sama ya awo wali mdiwambo da Laodikia, na sama ya waja

wose walekile kunimanya nie mkunyona mkihanga.
2 Nia yangu iyo ino, mweye na hewo mgangamizwe mmioyo na kuilumba hamoja mdinoge, giladi kupata ugoli wose wa ilimu na kuitanga nyong'onyo ya Mulungu, ayo yali Kilisto mwenyego,
3 mwa ayo ngama zose za ng'hungwe na ilimu kuzifisigwe.

4 Nowalongela mweye gano giladi munhu sambiyawavwizile na mbuli zilimwilile.
5 Kwavija hata kamba na kutali na mweye mulukuli, ila na hamoja na mweye muloho, na ninogelwa ng'hani kuwona vija vumkala kamba viilondigwa na nhamanila yenu mwa Kilisto vuigangamale.

Ugima wa Kweli Mgati ya Kilisto

6 Vija vumumtogole Yesu Kilisto kamba Mndewa, gendeleleni kumkweleleza.
7 Muwe na mizizi inanahile ng'hani mmwake heyo, muizenge mgati yake, na mgangamale muinhamanila kamba vumfundizigwe. Na mmemezwe na mioyo ya hewela.
8 Loleni! Munhu sambiyawanamate kubitila mbuli zake zilibule kinhu na za uvwizi zilawa mngelegeza za wanhu na kulawa mmhiko za loho wa ulumwengu uno na sio kulawa ha Kilisto.
9 Mulungu kokala mgati ya Kilisto,
10 na mweye muwa wanhu walekile kuhungula hanhu kubitila kuilumba kumwenu na Kilisto, ayo yali mkulu wa loho zose zitawala na zili na udaho.
11 Mkuilumba hamoja na Kilisto mwingizigwa kumbi, sio kumbi dija dingizigwa na wanhu, ila kumbi dingizigwa na Kilisto, disegeza vilozo vose.
12 Vum'batizigwe, mzikigwa hamoja na Kilisto, na mzuka na heyo kubitila nhamanila mmhiko za Mulungu yamzusile heyo kulawa mkudanganhika.
13 Umwaka mkala mdanganhike sama ya vilozo venu kwavija vilozo venu vikala havinasegezwa. Avo sambi Mulungu kawagwaa ugima hamoja na Kilisto. Kavigela kumgongo vilozo vetu vose.
14 Kasegeza msululu wa nhaguso zetu na kuzisegeza mkuzigongomela mumsalaba.
15 Mkutenda vino, kawasegezela mhiko watawala wa muloho na wene udaho. Kawagela kinyala haulongozi wa wanhu wose kubitila kuhuma kuyahumile mumsalaba.
16 Avo munhu sambiyawataguse sama ya kija chumja ama chumng'wa ama sama ya kuleka kugasamhukila mazua ga sona za Wayahudi, kamba vija sona za mwandamo wa mulenge ama sona za Zua da Mhumulo.
17 Vinhu vino vose vivo sisila da vinhu vikwiza. Ila Kilisto mwenyego iyo ikweli.
18 Sambimmuleke munhu yoyose yawataguse mkuwagong'ondeza mmbuli za kuwa wende wa uvwizi ama kutambikila wasenga wa Mulungu wa kuulanga, wolonga wagweleligwa nzozi mmbuli zino ngelegeza zao zimemile vilozo zowatenda waitope,
19 na waleka kugendelela kumgoga Kilisto ayo yali pala da lukuli. Hasi ya wimilizi wa Kilisto lukuli lose lopata mandia na kuilumba hamoja m'vipindi na vifundo vake na lokula kamba voyolonda Mulungu.

Kudanganhika na Kilisto, na Kukala Hamoja na Kilisto

20 Kwavija mdanganhika hamoja na Kilisto, na mkomboligwa kulawa mmakono ga vinyamkela wotawala ulumwengu uno. Habali mkala kamba vija mng'hali wanhu wa muulumwengu uno? Habali mzigoga ndagizi kamba vija,
21 “Sambiugoge kino!” “Sambiulanze kija!” “Sambiukwase kija!”?
22 Ndagizi zino zose zikigwa sama ya vinhu vibanangika, nazo zose zimema ndagizi za wanhu na mafundo gao.
23 Kweli ndagizi zino zokoneka zina ng'hungwe kwavija zimema mbuli zilibule mzihaka kamba vija kuishulutiza kuwatambikila wasenga wa Mulungu wa kuulanga, zimema wende wa uvwizi, na kuzigaza ng'hani ng'huli, ila zabule mhiko za kuzihuma sulukila za lukuli.

3

1 Kwavija mzusigwa hamoja na Kilisto, avo gazahileni gaja gali uchana, ako Kilisto kuyakalile mkigoda chake cha Undewa kumkono wa ukulume wa Mulungu.
2 Gelegezeni gali uchana na sio gali hasi.
3 Kwavija mweye mdanganhika mulukuli luno, ila ugima wenu wa ikweli ufisigwa hamoja na Kilisto mgati ya Mulungu.
4 Kilisto iyo ugima wenu wa ikweli, na kipigiti vondayoneke muulumwengu, na mweye vivija mokoneka hamoja na heyo muiyenzi yake.

Ugima wa Umwaka na Ugima wa Sambi

5 Avo zikomeni sulukila zose za muisi zigendelela kusigala mgati yenu. Lekeni mbuli za ugoni, unyolodo, sulukila ya ugoni, sulukila ya kutenda mbuli zihile, na sambimuwe wagila, kwavija ugila uwo nhambiko ya miwegu.
6 Sama ya mbuli zino lusango lwa Mulungu lowezila waja wose woleka kumtegeleza.
7 Mweye vivija mtembela mnzila zino, kipigiti vumkalile wanhu wa ulumwengu uno.
8 Ila sambi molondigwa kuzileka mbuli zino zose, ng'hasilika, lusango, ngelegeza zihile, kuilonga vihile, na mbuli zihile kulawa mmilomo yenu.
9 Sambimuivwizile wenyego kwa wenyego, kwavija mweye muuvula unhu wa umwaka na sang'hano zake,
10 na muuvala unhu wa sambi, awo uwatenda kuwa wa sambi kipigiti vumgendelela kuifunza mbuli za muumbi wenu na kuwa kamba heyo.
11 Muugima uno wa sambi, haduhu Mgiliki ama Muyahudi, yengile kumbi ama yalekile kwingila kumbi, mulungwana ama mshenzi, nyakadala ama yailegehe. Kilisto iyo kila kinhu na ka mgati yetu tose.
12 Avo kwavija mweye mwa wanhu msaguligwe na Mulungu, mng'alile na mnogelwe ng'hani na Mulungu, avo ivazeni bazi, moyo unogile, kuwa bule makulu, kuhola mmoyo, na mwazaganyo.
13 Iyazaganyeni wenyego kwa wenyego, na kamba ihalawilila munhu kana mbuli na miyage, mkiigele kumgongo. Igeleni kumgongo kamba Mulungu viyawagelile mweye kumgongo.
14 Uhaleka gano gose, ivazeni noge ajo divifunga hamoja vinhu vino vose muuhamoja wa kweli.
15 Na tindiwalo dilawa ha Kilisto ditawale mmioyo yenu, avija mweye vumuli vipindi va lukuli lumwe mkemigwa mkale mditindiwalo. Na muwe wanhu wa kulava hewela.
16 Usenga Unogile wa Kilisto umeme ng'hani mgati yenu, mkuifundiza wenyego kwa wenyego na kuizuma na ng'hungwe yose. Mwimbileni Mulungu na kumuheweza mmioyo yenu, mkwimba zabuli, nyila za nhogolwa, na nyila za muloho.
17 Chochose chumtenda ama chumulonga, tendeni mditwaga da Mndewa Yesu, mmuheweze Mulungu Tata wetu kubitila heyo.

Ukazi wa Wanhu Wamtogole Kilisto

18 Kila mtwanzi yawe mwende ha mbigalo wake, kwavija vino vivo vilondigwa kutendigwa na wanhu wamtogole Kilisto.
19 Kila mbigalo yamnogele mtwanzi wake na sambiyamkomhokele.
20 Mweye wana, wategelezeni waja wawalelile mmbuli zose, kwavija vino vivo vimnogele Mndewa.
21 Mweye watata, sambimuwagevuze wanenu, bule wodonhezwa.
22 Mweye nyakadala, wategelezeni watawala zenu wa muisi mmbuli zose sio tu kipigiti viwowalola mweye giladi wawatogole, ila mkunogelwa mmoyo kuno mumdumba Mulungu.
23 Chochose chumtenda kitendeni na moyo wenu wose, kwavija momsang'hanikila Mndewa na sio wanhu.
24 Kwavija m'vitanga kamba mokwiza kubokela kija Mndewa kiyailagane kamba nhunza yenu. Kwavija Kilisto iyo Mtawala wa ikweli imumsang'hanikila.
25 Munhu yoyose yotenda gehile kolihigwa gagaja galingile na gaja gehile gayatendile, kwavija Mulungu hakilola kihanga cha munhu.

4

1 Na mweye watawala, watendeleni ganogile nyakadala zenu, kwavija movitanga kamba na mweye vivija muna Mtawala kuulanga.

Ndagizi

2 Gendeleleni kutambika, na kipigiti vumutambika, muiteganye na kumuheweza Mulungu.
3 Na vivija tutambikileni na tweye, giladi Mulungu yaluvugule lwivi sama ya usenga wetu, avo tuipete nyong'onyo ya Kilisto, kwavija sama ya nyong'onyo hiyo nie na mkifungo.
4 Tambikeni giladi niipete goya nyong'onyo ija kamba vunilondigwa niipete.
5 Muwe wabala mkukala hamoja na awo walekile kumtogola Kilisto, kila nafasi yondamuipate isang'hanikileni goya.
6 Mazua gose ulonzi wenu umeme ngekewa na umeme munyu, giladi m'vitange kumwidika kila munhu.

Ndamsa za Kimambukizo

7 Tikiko, ndugu mnogelwa na mtumigwa yalibule uzenzeleganye muisang'hano ya Mndewa, kowalongela mbuli zangu zose.
8 Nomtuma kumwenu sama ya mbuli zino, m'vitange vija vituli na vivija yawagangamize mweye mioyo yenu.
9 Kokwiza hamoja na Onesimo, ndugu yetu itumnogele na yalibule uzenzeleganye ayo yali mwenekae wa isi yenu. Weheza, wowalongela vinhu vose vilawilile hano.
10 Alistaliko, yali mkifungo hamoja na nie, kowalamsa, na Maluko, mwana wa mjombaake Banaba, vivija kowalamsa. Mulongeligwa mwisha mbuli za Maluko, yahavika kumwenu, m'bokeleni.
11 Na Yesu, yokemigwa Yusto, kowalamsa. Wano wao Wayahudi weiyeka mmwanza mwa wasang'hana wayangu sama ya Undewa wa Mulungu, na hewo waugangamiza moyo wangu.
12 Epafla, ayo yali mmwanza wenu na msang'hana wa Kilisto Yesu, kowalamsa. Mazua gose koiyoha ng'hani kuwatambikila mweye. Heyo kowatambikila ha Mulungu giladi mgeligwe mhiko, muleke kuhungula hanhu, na mdahe kugatenda gaja gose goyolonda Mulungu.
13 Nolonda niwalongele ikweli kamba heyo kosang'hanika ng'hani sama yenu mweye na sama ya awo wali mdiwambo da Laodikia na awo wali mdiwambo da Hielapoli.
14 Luka, mganga wetu itumnogele, na Dema wowalamsa.
15 Walamseni ndugu zetu wali Laodikia, mulamseni Nimfa hamoja na wanhu wose wamtogole Kilisto wokiiting'hanila mng'anda yake.
16 Muhamambukiza kulusoma lupwilili luno vivija wagweleleni wanhu wamtogole Kilisto wali Laodikia walusome, na mweye vivija mulusome lupwilili kulawa Laodikia.
17 Mulongeleni Alikipo, “Imambukize sang'hano yuugweleligwe na Mndewa.”
18 Nie, Paulo, nokwandika ndamsa ino na mkono wangu mwenyego. Sambimuisemwe minyolo yangu.

Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja namwe.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WATESALONIKE

ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso ha Watesalonike lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Yodahika kamba luno lulo lupwilili lwa ichanduso luyalwandike Paulo na kugaluka kuwa kitabu kimwe mmwanza wa vitabu va Bibilia. Na lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 51 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Paulo kakala mdiwambo da Kolinto kipigiti viyalwandike lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, dale da wanhu wamtogole Kilisto diyadisongeze mmwanza wake wa ikabili wa kuupeta Usenga Unogile (Sang'h. 17:1-9). Yandikigwa mkitabu cha Sang'hano kamba dale da wanhu wamtogole Kilisto dikala na Wayahudi kidogo, ila Wagiliki wakala bwando.

Paulo hadahile kukala Tesalonike mkipigiti kitali viyeshile kudisongeza dale da wanhu wamtogole Kilisto, avo kalutuma lupwilili luno giladi yawagangamize wanhu wamtogole Kilisto wali ako. Lupwilili luno lumema mbuli bwando na ndagizi bwando mmbuli ya wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kukala. Paulo kolongelela vija Kilisto vondayabwele mwanza wa ikabili. Siku wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike wakala wolonda kuitanga mbuli ino. Kubwela kwa Kilisto mwanza wa ikabili Paulo kakutenda kamba kicho kinhu cha kuwagangamiza giladi wakale ukazi wa kumnogela Mulungu (5:6-8).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili luno mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto na kumuheweza Mulungu sama yao (*1*).
2. Abaho kosimulila mbuli za sang'hano zake na mbuli zija zigaligwe na Timoteo (*2—3*).
3. Abaho Paulo kolava ndagizi vija wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kuvitanga kamba Yesu kokwiza mwanza wa ikabili (*4:1—5:15*).
4. Paulo komambukiza mkuwalamsa mwanza wa ikabili wanhu wamtogole Kilisto na kumulonda kila munhu mmwanza wao yalusome lupwilili luno (*5:16-28*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, Sila, na Timoteo.

Towandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, kumwenu mweye muli wanhu wa Mulungu Tata na Mndewa Yesu Kilisto.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu viwe hamoja namwe.

Ugima na Nhamanila ya Watesalonike

2 Mazua gose tomgwelela hewela Mulungu sama yenu mweye mose, na mzinhambiko zetu towatambikila mianza yose.

3 Tuhawatambikila ha Mulungu Tata wetu, tokumbuka sang'hano yenu ileligwe na nhamanila yenu, sang'hano zenu zimtendile sama ya noge dimulinajo, na mwazaganyo utendigwe na tamanilo dimulinajo sama ya Mndewa wetu Yesu Kilisto.

4 Ndugu zetu, tuvitanga kamba Mulungu kowanogela mweye, na kawasagula mweye kuwa wanhu zake,

5 kwavija vituwagalile Usenga Unogile wa Yesu Kilisto, haukalile Usenga wa mmulomo tu, ila vivija na mhiko na Loho wa Mulungu na nhamanila ng'hulu. Na m'vitanga vija vitukalile tukala kipigiti vitukalile na mweye, kwavija ikala sama ya manogelwa genu mweye.

6 Mweye mtwiga tweye na Mndewa, hata kamba mgaya ng'hani, muubokela usenga na deng'ho dilawa ha Loho wa Mulungu.

7 Avo mgaluka ningo ha wanhu wose wamtogole Kilisto wa muisi za Makedonia na Akaya.

8 Kulawa kumwenu usenga wa Mndewa wenela, sio tu muisi za Makedonia na Akaya, ila kila hanhu nhamanila yenu ya

kumtamanila Mulungu itangigwa. Avo hatulonda kulonga chochose mmbuli ino.
9 Kwavija wanhu wa isi zino wolonga vija vimtubokele vinogile na vija vimumgalukile Mulungu kulawa mmiwegu na kumsang'hanikila Mulungu wa ikweli yali na ugima.
10 Na vivija wolonga vija vumum'beta Mwanage kulawa kuulanga, ayo yamzusile kulawa mkudanganhika, iyo Yesu, ayo yotukombola kulawa mulusango lukwiza.

2

Sang'hano ya Paulo Mdiwambo da Tesalonike

1 Ndugu zetu, mwemwe wenyego movitanga kamba kwiza kumwetu kumwenu hakukalile jaga bule,
2 kamba vum'vitanga kipigiti kibitile tukala tugazigwa na kuligigwa mdiwambo da Filipi, ila mkutazigwa na Mulungu wetu tuwapetela Usenga Unogile hamoja na ving'hwaso bwando vikalile haja.
3 Usenga wetu utukalile tuwapetela haukalile na nia ya uzenzeleganye ama nia ihile ama kulonda kumnamata munhu yoyose,
4 ila mazua gose tolonga kamba Mulungu viyotulonda tweye kulonga, kwavija Mulungu katutogola kamba tulumba kuupeta Usenga Unogile. Hatulonda kuwanogeza wanhu, ila tolonda kumnogeza Mulungu, ayo yoilolesa mioyo yetu.
5 Kamba vum'vimanya na Mulungu iyo msindila wetu, hatwizile na mbuli za kuhembekeza ama kuitenda mbwiga zenu giladi tupate hela zenu.
6 Hatuzahila nhogolwa kulawa ha wanhu, sio kulawa kumwenu, ama kulawa ha munhu yoyose,
7 hata kamba tweye twa watumigwa wa Kilisto tuhadahile kulonda vinhu kulawa kumwenu, ila tweye tukala tuholile kipigiti vitukalile na mweye, kamba vija mama voyowalela wanage.
8 Tuwanogela ng'hani kileka mana tutogole sio tu kuwapetela Usenga Unogile kulawa ha Mulungu ila hata kuulava ugima wetu sama yenu, kwavija mweye muwa ndugu kumwetu.
9 Ndugu zetu, kweli muisemwa vija vitusang'hanike na kugaya ng'hani! Tusang'hanika misi na kilo giladi sambitumtamanile munhu yoyose mmwanza wenu kipigiti vitukalile tuupeta Usenga Unogile wa Mulungu.
10 Mweye mwa wasindila zetu, na Mulungu vivija msindila wetu kipigiti vitukalile mmwenu mweye wanhu mumtogole Kilisto, vija vituli wanhu wang'alile, tulibule uzenzeleganye, na tulibule mbuli ihile.
11 Kwavija movitanga kamba tweye tumtendela kila munhu mmwanza wenu kamba tata voyowatendela wanage mwenyego.
12 Tuwagangamiza, na kuwabweza moyo, na kuwayalalila mkale ukazi wa kumnogeza Mulungu, ayo yowakema Muundewa wake na muyenzi yake.
13 Na tweye vivija tomgwelela Mulungu hewela kwavija vumuubokele usenga wa Mulungu, umuuhulike kulawa kumwetu, hamuubokele kamba usenga wa munhu, ila kamba vuuli usenga wa Mulungu, awo usang'hanika mgati yenu mweye mumtogole Kilisto.
14 Kwavija mweye, ndugu zetu, kija kiwalawilile mweye kicho kiwalawilile wanhu wa Mulungu wamtogole Yesu Kilisto muisi ya Yudea. Mgaya mgayo umwe ulawa ha wanhu zenu wenyego, kamba vija wanhu wamtogole Kilisto muisi ya Yudea viwagazigwe na wanhu zao wenyego, Wayahudi,
15 awo wamkomile Mndewa Yesu na wahokozi wa umwaka na kutugaza na tweye vivija. Womgevuza Mulungu na kuihasanya na wanhu wose,
16 mkuiyoha kutugomesa tweye kulonga na Wamhazi giladi Wamhazi sambiwakomboligwe. Mkutenda vino mazua gose, woilundikila vilozo vao. Ila hakimambukizo lusango lwa Mulungu lowezila.

Sulukila ya Paulo ya Kuwatembelela Watesalonike Kabili

17 Ila, ndugu zetu, vituinegile na mweye mulukuli mkipigiti kiguhi na sio mmoyo,

tukala na sulukila ng'hulu ya kuwona
meso kwa meso.
18 Kwavija tulonda kwiza kumwenu,
ng'haning'hani nie Paulo, nilonda kwiza
mianza bwando, ila Mwenembago
katuzuila.
19 Kwavija tamanilo jetu choni, ama
ndeng'ha yetu choni, ama mkungo wetu
choni wa kukiitopela haulongozi wa Mn-
dewa wetu Yesu kipigiti vondayeze? Sio
mweye?
20 Ona, mweye iwo yenzi yetu na
ndeng'ha yetu!

3

1 Avo vutulemelwe* kwazaganya, tu-
lamula kusigala mdiwambo da Atene
twiyeka.
2 Tumtuma† Timoteo, ndugu yetu
na msang'hana mietu msang'hano ya
Mulungu, mkuupeta Usenga Unogile
wa Kilisto, yawagele mhiko na kuwa-
gangamiza mweye mnhamanila yenu,
3 giladi munhu yoyose sambiyatigiswe
na migayo ino. Mweye movitanga goya
kamba migayo ikigwa sama yetu tweye
tose.
4 Kwavija kipigiti vitukalile hamoja
na mweye, tuwalongela kamba tokwiza
kugazigwa. Avo ilawilila kamba vutuwa-
longele.
5 Sama ya kilamso kino, vinilemelwe
kuizuila, nimtuma Timoteo giladi ni-
itange nhamanila yenu. Nidumba kamba
siku Mwenembago kawageza, na kamba
yahawageza, sang'hano yetu yowa jaga
bule.
6 Ila Timoteo kabwela sambisambi ku-
lawa kumwenu, katugalila mbuli zil-
imwilile ziilonga nhamanila yenu na noge
jenu. Katulongela kamba mazua gose
motukumbuka mkudeng'ha, na kamba
mosulukila kutona, kamba vija na tweye
vitusulukila kuwona mweye.
7 Avo, ndugu zetu, mkugazika na ku-
gaya kumwetu kose, tugangamizwa mm-
buli yenu sama ya nhamanila yenu.
8 Kwavija sambi todaha kuhumula
goya ihawa mogendelela kugangamala
mkuilumba hamoja na Mndewa.
9 Hatudaha kumuheweza Mulungu vija
viilondigwa sama yenu, avija viyaib-
wezile ndeng'ha yetu yose itukalile tu-
igelegeza haulongozi wa Mulungu wetu
sama yenu mweye.
10 Imisi na ikilo tutambika ng'hani gi-
ladi tuiyone kabili meso kwa meso na
kuwagwaa kija kihunguke muinhamanila
yenu.
11 Avo Mulungu Tata wetu na Mndewa
wetu Yesu watutendele nzila ya kwiza
kumwenu.
12 Mndewa yaditende noge jenu
jongezeke na diwe bwando ha kila
munhu mmwanza wenu na ha wanhu
wayagwe, kamba vija tweye vituli na
noge bwando kumwenu.
13 Mndewa yaigangamize mioyo yenu
giladi sambimuwe na mbuli na munhu
na muwe wanhu wang'alile haulongozi
wa Mulungu wetu na Tata wetu kipigiti
Mndewa wetu Yesu Kilisto yeheza hamoja
na wanhu zake wose wang'alile.

4

Ugima Umnogeza Mulungu

1 Hakimambukizo, ndugu zetu, tuwa-
fundiza vija vimulondigwa kukala giladi
mumnogeze Mulungu, na msonga kukala
ukazi uno wa kumnogeza Mulungu. Avo
towayalalila na kuwagong'ondeza mdit-
waga da Mndewa Yesu kamba mgendelele
ng'hani kutenda vino.
2 Kwavija mozitanga ndagizi zija zi-
tuwagwelele kubitila udaho wa Mndewa
Yesu.
3 Mulungu kowalonda mweye muwe
wanhu wang'alile na sambimtende ugoni
kabisa.
4 Kila mbigalo kolondigwa yavitange
kukala na mtwanzi wake muung'azi na
hishima,
5 sio mkusulukila ugoni kamba Wam-
hazi walekile kumtanga Mulungu.
6 Mmbuli ino munhu sambiyamten-
dele gehile miyage yamtogole Kilisto

* **3:1** Hano wanhu walemelwe wakala Paulo, Sila, na Timoteo. † **3:2** Wanhu wakalile wamtumile Timoteo wakala Paulo na Sila.

ama kum'bulunya. Mndewa kowatagusa wanhu sama ya vilozo vose kamba vino, kamba vitwishile kuwalongela na kuwazuma.
7 Mulungu hatukemile tutende vilozo, ila tuwe wanhu wang'alile.
8 Avo munhu yoyose yogalema mafundo gano hamulema munhu, ila komulema Mulungu yowagwelele mweye Loho wake.
9 Mmbuli ya noge ha munhu yamtogole Kilisto miyago, twabule kilamso cha kuwaandikila, kwavija mweye wenyego mfundizigwa na Mulungu kukiinogela wenyego kwa wenyego.
10 Kweli muwanogela ng'hani wanhu wose wamtogole Kilisto wali muisi ya Makedonia, ndugu zetu, hata avo towayalalila, mgendelele ng'hani kuwanogela.
11 Nia yenu iwe ino, mkale ukazi wa kuleka kugomba na wanhu, mgelegeze mbuli zenu wenyego na kusang'hanika na makono genu, kamba vituwalagize,
12 giladi ukazi wenu wa mazua gose utogoligwe na wanhu wa kunze giladi sambimumtamanile munhu yoyose.

Kwiza kwa Mndewa

13 Ila, ndugu zetu, hatulonda muleke kuitanga mbuli ya wanhu wadanganhike, giladi sambimuwe na giogio kamba wanhu wayagwe walibule tamanilo.
14 Totogola kamba Yesu kadanganhika na kuzusigwa, na totogola kamba Mulungu kowabweza na kuweka hamoja na Yesu waja wose wadanganhike kuno womtogola Yesu.
15 Towafundiza mbuli zino kulawa ha Mndewa mwenyego, kamba, tweye tuli wagima, tweye tusigale mbaka vondayeze Mndewa, hatuwalongola waja wose wadanganhike.
16 Kwavija Mndewa mwenyego kohumuluka kulawa kuulanga na lwangi lukulu na dizwi da msenga mkulu wa Mulungu wa kuulanga hamoja na dizwi da mhalati ya Mulungu, na wanhu wadanganhike kuno womtogola Kilisto tanhu wozuka.
17 Abaho, tweye tuli wagima, tweye tusigale, tonyamuligwa muna gamawingu hamoja na hewo tuiting'hane na Mndewa kuulanga. Avo tokala hamoja na Mndewa mazua gose.
18 Avo igangamizeni wenyego kwa wenyego na mbuli zino.

5

Isasale Sama ya Kwiza kwa Mndewa

1 Ndugu zetu, mmbuli ya kipigiti na msimu wa mbuli zino zose vondazilawilile, twabule kilamso cha kuwandikila.
2 Kwavija movitanga goya kamba Zua da Mndewa dokwiza kamba vija m'bavi voyokwiza mkipigiti cha ikilo.
3 Kipigiti wanhu vowolonga, “Hana tindiwalo na upile,” baho ubananzi hondauwezile mkuwasinhukiza kamba vija usungu wa kulela mwana vuumwizila mtwanzi yali na inda, na hawadaha kunyelenhuka.
4 Ila mweye, ndugu, hamuli mdiziza avo zua dino hadiwasinhusa kipigiti vondadize kamba m'bavi.
5 Mweye mose mwa wana wa mulangaza na wana wa imisi. Tweye hatuli wana wa ikilo ama wa ziza.
6 Avo sambituwase utulo kamba vowowasa wanhu wayagwe, tukale meso na tuwe na nzonzi zetu.
7 Kwavija waja wose wowasa, wowasa ikilo, na waja wose wokoligwa, wokoligwa ikilo.
8 Ila tweye tuli wa imisi, tuwe na nzonzi zetu, tuivale nhamanila na noge kamba kikoti cha zuma mmhambaga, na tamanilo da ukombola kamba kofia da zuma.
9 Kwavija Mulungu hatusagule tweye tugaye mulusango lwake, ila tupate ukombola kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto,
10 ayo yadanganhike sama yetu, giladi kipigiti vondayeze, kamba tuhawa wagima ama tuhadanganhika, tupate kukala hamoja nayo.
11 Avo igangamizeni wenyego kwa wenyego na kuigela mhiko wenyego kwa wenyego, kamba vumtenda sambi.

Ndagizi na Ndamsa za Kimambukizo

12 Ila, ndugu zetu, towayalalila, muwahishimile waja wose wosang'hanika ng'hani mmwenu, awo wali wakulu zenu

muukazi wa kumsang'hanikila Mndewa
na wowazuma.
13 Wahishimileni ng'hani mdinoge
sama ya sang'hano zowotenda. Mkale
mditindiwalo wenyego kwa wenyego.
14 Ndugu, towayalalila, wazumeni waja
wose wali wakoka, muwagangamize wali
na bwembwe, watazeni walibule mhiko,
na mmwazaganye kila munhu.
15 Teganyeni, munhu yoyose sambiyal-
ihe dihile kwa dihile, ila mazua gose
zahileni kukiitendela ganogile wenyego
kwa wenyego na hata wanhu wayagwe.
16 Deng'heni mazua gose,
17 tambikeni bila kudonha,
18 longeni hewela mmbuli zose, kwavija
gano gago goyolonda Mulungu kulawa
kumwenu mkuilumba hamoja na Kilisto
Yesu.
19 Sambimum'vulalize Loho wa Mu-
lungu.
20 Sambimzizabuze mbuli za wahokozi,
21 ila vigezeni vinhu vose mwone
kamba usenga uno ulawa ha Mulungu.
Gagogeni ganogile,
22 mwinege na kila mbuli ihile.
23 Mulungu mwenyego, ayo yali chan-
duso cha tindiwalo, yawang'alize mweye
mose. Loho zenu, mioyo yenu, na ng'huli
zenu sambiviwe na mbuli na munhu
yoyose mkipigiti cha kubwela Mndewa
wetu Yesu Kilisto.
24 Heyo yawakemile mweye kabule
uzenzeleganye, na heyo kogatenda gano.
25 Ndugu, tutambikileni.
26 Walamseni ndugu wose na mnonelo
ung'alile.
27 Nowalagiza mditwaga da Mndewa
kamba mulusome lupwilili luno haulon-
gozi wa wanhu wose wamtogole Kilisto.
28 Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu
Kilisto iwe hamoja namwe.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WATESALONIKE

ULONGOZI

Lupwilili luno lwa ikabili ha Watesalonike lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Lupwilili luno kalwandika mkipigiti kiguhi viyeshile kulwandika lupwilili lwa ichanduso ha Wakolosai, mkipigiti cha milao ya 51 songela viyavumbuke Kilisto. Paulo kakala yang'hali mdiwambo da Kolinto kipigiti viyalwandike lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, dale da wanhu wamtogole Kilisto diyadisongeze mmwanza wake wa ikabili wa kuupeta Usenga Unogile (Sang'h. 17:1-9). Yandikigwa mkitabu cha Sang'hano kamba dale da wanhu wamtogole Kilisto dikala na Wayahudi kidogo, ila Wagiliki wakala bwando.

Wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike wagazika ng'hani na mbuli za kipigiti cha kimambukizo na vija Kilisto vondayabwele mwanza wa ikabili, kwavija Paulo kazandika ng'hani mbuli zino mmhwilili zake zose mbili ha Watesalonike. Kamba lwenza lose lwa lupwilili lwa ikabili ha Watesalonike lwandika mbuli za kipigiti cha kimambukizo. Vivija Paulo kolava nzuma mmbuli ya kuleka ukoka. Kila munhu kolondigwa yasang'hanike giladi yapate kinhu cha kuja (3:6-10).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili luno mkukiitambula mwenyego na kuwatambula wayage (*1:1-2*).
2. Abaho komuheweza Mulungu sama ya wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike na kuwatambikila (*1:3-12*).
3. Muisula ya ikabili, Paulo kolongelela mbuli ya kipigiti cha kimambukizo.
4. Abaho kolongelela mbuli za kuleka ukoka na kusonga kusang'hanika (*3:1-15*).
5. Paulo komambukiza mkuwalamsa mwanza wa ikabili wanhu wamtogole Kilisto (*3:16-18*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, Sila, na Timoteo.
Towandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, mkuilumba hamoja na Mulungu Tata wetu na Mndewa Yesu Kilisto.
2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Nhaguso Vondayeze Kilisto

3 Ndugu zetu, mazua gose tolondigwa kumgwelela Mulungu hewela sama yenu. Vinoga tweye kutenda avo, kwavija nhamanila yenu yokula ng'hani, na noge diyalinajo kila munhu mmwanza wenu ha miyage dokongezeka.
4 Kino kicho kilamso cha tweye kuitopela mweye ha wanhu wayagwe wa Mulungu wamtogole Kilisto. Towalongela hewo vija vimwazaganya na vija vimgendelela kuwa na nhamanila, hata kamba mobitila migayo bwando na kugazika ng'hani.
5 Gano gose golagusa kamba nhaguso ya Mulungu yabule uzenzeleganye, abaho mopetigwa kamba molondigwa kwingila Muundewa wa Mulungu, awo mweye mgazigwa sama yake.
6 Mulungu kabule uzenzeleganye. Kowaliha migayo waja wose wowagaza mweye,
7 na kuwagwelela mhumulo mweye mgazigwa, hamoja na tweye. Gano golawilila kipigiti Mndewa Yesu yahafunuligwa kulawa kuulanga muumoto ukwaka hamoja na wasenga zake wa Mulungu wa kuulanga wali na mhiko.
8 Kowasuna waja wose walekile kumtanga Mulungu na walekile kuutogola Usenga Unogile wa Mndewa wetu Yesu Kilisto.
9 Wosunigwa msuno wa ubananzi wa digunge na kwikigwa kutali na kihanga cha Mndewa na yenzi ya mhiko zake,
10 mdizua dondayeze kubokela yenzi na hishima kulawa ha wanhu zake wose, awo wamtogole heyo. Mweye vivija

mowa mmwanza wao, kwavija muutogola usenga uja utuwalongele mweye.
11 Kino kicho kilamso cha tweye kuwatambikila mweye mazua gose. Towatambikila ha Mulungu wetu giladi yawatende mulumbe kukala ukazi uyawakemele mweye. Kubitila mhiko zake yadahe kuzivikiza sulukila zenu zose sama ya unovu na kuimambukiza sang'hano ya nhamanila yenu.
12 Totambika vino giladi twaga da Mndewa wetu Yesu diyenzigwe mgati yenu, na mweye mgati yake, kamba vija viili ngekewa ya Mulungu wetu na Mndewa Yesu Kilisto.

2

Ija Imtenda Gehile

1 Mmbuli ya kwiza kwa Mndewa wetu Yesu Kilisto na kuting'hanizwa kumwetu kuwa hamoja na heyo, ndugu zangu, nowayalalila,
2 sambimdungwedungwe himahima mngelegeza zenu ama mkusinhuswa na awo wolonga Zua da Mndewa diza disha, sambimuwategeleze, hata kamba wahalonga kamba wana nzozi za muloho, lugubulo, ama lupwilili lolose kulawa kumwetu.
3 Munhu yoyose sambiyawavwizile mnzila yoyose, kwavija zua dija hadiza mbaka uhasanyi mkulu wize tanhu, na ija Imtenda Gehile yafunuligwe, ayo Mulungu yondayam'banange.
4 Heyo kolema na kukiinula mwenyego mmbuli ya kila kinhu kikemigwa Mulungu ama kitambikiligwa, giladi yakike uchana Muing'anda ya Mulungu, yokiipeta mwenyego kamba iyo Mulungu.
5 Muisemwa kamba niwalongela mbuli zino kipigiti ving'halile hamoja na mweye?
6 Na sambi mokitanga kija kimkikiwiza heyo, giladi yafunuligwe mkipigiti kilondigwa.
7 Kwavija ija Imtenda Gehile kosang'hanika, ila ija yokikiwiza sambi kogendelela kutenda avo mbaka vondayasegezigwe.
8 Abaho, ija Imtenda Gehile kofunuligwa, ila Mndewa Yesu yeheza, komkoma na mhumuzi ya mulomo wake na kum'bananga na unang'hazi wa wizilo wake.
9 Ija Imtenda Gehile yeheza, mhiko kulawa ha Mwenembago zomtaza kutenda mbuli bwando za uvwizi, kamba vija mizonza, vilaguso, mbuli za mkanganyo,
10 na wiho wa namna zose mkuwavwizila waja wopotela. Wopotela kwavija walema kuinogela ikweli giladi wakomboligwe na Mulungu.
11 Avo, Mulungu kowatenda wavwiziligwe ng'hani, na hewo woutogola uvwizi uno.
12 Abaho wotagusigwa sama ya kuzinogela mbuli zihile kubanza kuitogola ikweli.

Msaguligwa Sama ya Ukombola

13 Ila ndugu mnogeligwe na Mndewa, tweye mazua gose tolondigwa kumuheweza Mulungu sama yenu, kwavija songela haichanduso Mulungu kawasagula mweye giladi mkomboligwe kubitila sang'hano ya ung'azi ya Loho wa Mulungu na kubitila kuitogola ikweli.
14 Mulungu kawakema kuukombola kubitila Usenga Unogile utuupetile kumwenu, giladi msangile muna iyenzi ya Mndewa wetu Yesu Kilisto.
15 Avo, ndugu zetu, gangamaleni na kugagoga gaja gamafundo tuwafundize tweye, ihawa na mulomo ama na lupwilili lwetu.
16 Avo Mndewa wetu Yesu Kilisto mwenyego na Mulungu Tata wetu, ayo yatunogele tweye na kubitila ngekewa yake kotugangamiza mazua gose na tamanilo dinogile,
17 yaigangamize mioyo yenu na kuwagela mhiko giladi mdahe kulonga na kutenda mbuli zose zinogile.

3

Tutambikileni

1 Hakimambukizo, ndugu zetu, tutambikileni, giladi Usenga Unogile wenele himahima na uhishimilwe kokose kondauchole kamba viikalile kumwenu.

2 Vivija tambikeni giladi twimilizwe kulawa mmakono ga wanhu wotenda gehile
na wanhu wehile, kwavija sio kila munhu
komtamanila Mulungu.
3 Ila Mndewa kabule uzenzeleganye,
kowagangamiza na kuwemiliza sam-
bimwingile mmakono ga Mwenembago.
4 Na Mndewa kotugwelela tamanilo
kulu mgati yenu, na tweye togelegeza
kamba motenda na mogendelela kutenda
gaja gose gatuwalongele.
5 Mndewa kowalongoza mweye muna
ilimu ng'hulu ya noge da Mulungu dilav-
igwe na Kilisto.

Nzuma ya Kuleka Kusang'hanika

6 Ndugu zetu, mditwaga da Mndewa
wetu Yesu Kilisto, towalagiza kamba
mwinege na wandugu wose wali wakoka
na waja woleka kukala ukazi wa kuwinza
mafundo gaja gamgabokele kulawa
kumwetu.
7 Kwavija mwemwe wenyego movi-
tanga vija vimulondigwa kuwinza vija vi-
tutenda tweye. Tweye hatukalile wakoka
kipigiti vitukalile na mweye.
8 Hatudile mandia ga munhu yoyose
bila kumuliha, ila mkugaya na kudonha
ng'hani tusang'hanika ikilo na imisi gi-
ladi sambitutamanile kinhu cha munhu
yoyose mmwanza wenu.
9 Tutenda vino sio kwavija hatu-
londigwe kutazigwa, ila giladi kuwag-
welela mweye kilingilo cha kukweleleza.
10 Kwavija hata vitukalile na mweye,
tuwagwelela ndagizi ino, “Kamba munhu
yoyose yoleka kusang'hanika, sambi-
mumgwelele kinhu cha kuja.”
11 Kwavija tuhulika kamba wanhu
wayagwe mmwanza wenu wakoka.
Hawalonda kusang'hanika, ila sang'hano
yao kwingilila sang'hano za wanhu
wayagwe.
12 Wanhu kamba hiwo towalagiza na
kuwayalalila mditwaga da Mndewa Yesu
Kilisto wasang'hanike bila kuilonga vihile
giladi wapate mandia gao wenyego.
13 Ila mweye, ndugu, sambimdonhe
kutenda ganogile.
14 Kamba munhu yoyose yolema
kuubokela usenga utuutuma kumwenu
mulupwilili luno, muloleni goya munhu
ayo. Sambimuilumbe nayo giladi yone
kinyala.
15 Ila sambimumgelegeze kamba mdu-
muka, ila mumzume kamba ndugu.

Mbuli za Kimambukizo

16 Mndewa wa tindiwalo mwenyego
yawagwelele tindiwalo mianza yose na
mzinzila zose. Mndewa yawe hamoja na
mweye mose.
17 Nie, Paulo, nokwandika ndamsa ino
na mkono wangu mwenyego. Uno uwo
utango mzimhwilili zangu zose. Vino vivo
vinyandika.
18 Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu
Kilisto iwe hamoja na mweye mose.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TIMOTEO

ULONGOZI

Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kicho lupwilili lwandikigwe na mtumigwa wa Kilisto Paulo ha mwanahina wake Timoteo. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo yodahika kamba chandikigwa mkipigiti cha milao ya 62-64 songela viyavumbuke Kilisto. Mbuli ino ikala behi na ikimambukizo cha ugima wa Paulo. Paulo kakala yamnogele ng'hani Timoteo, na mianza bwando kamkema kamba mwanage (Flp. 2:22 na 1Tim. 1:2, 1:18).

Luno lulo lupwilili lumwe mmwanza wa mhwilili nne zayandike Paulo ha munhu imweimwe uhaleka zija zayandike ha wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ndatu ziyagwe zizo lupwilili lwa ikabili lwa Timoteo, lupwilili lwa Tito, na lupwilili lwa Filimoni. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kimema ndagizi bwando za nhambiko ya wanhu wamtogole Kilisto (2:1-15), vivija vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kuwa (3:1-13), na nzuma za mbuli ya wakulufunzi wa uvwizi (1:3-11, 4:1-5, na 6:3-5). Mbuli ino yolagusa vija Paulo viyamfundize Timoteo kuwa kilangizi mwa wanhu wamtogole Kilisto. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kimema malagizo bwando gondagawataze vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto wa mazua gano kutenda sang'hano za wanhu wamtogole Kilisto wali hasi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga na kumulamsa Timoteo (*1:1-2*).
2. Abaho komzuma Timoteo yaiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (*1:3-11*).
3. Paulo kogendelela kusimulila vija voyolava hewela sama ya Yesu Kilisto (*1:12-20*).
4. Abaho komfundiza Timoteo mmbuli ya kutambika na vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto (*2—3*).
5. Paulo komambukiza lupwilili lwake mkumgwelela Timoteo ndagizi za kimambukizo (*4—6*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu Mkombola wetu na Kilisto Yesu tamanilo jetu.

2 Nokwandikila gweye, Timoteo, mwanangu wa ikweli mnhamanila.

Ngekewa, bazi, na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Kilisto Yesu Mndewa wetu viwe hamoja nagwe.

Nzuma za Mafundo ga Uvwizi

3 Kamba vinikuyalalile vinikalile mnzila nichola muisi ya Makedonia, usigale mdiwambo da Efeso, kwavija kuna wanhu haja wofundiza mafundo ga uvwizi, avo uwagomese.

4 Walongele waleke sheha na misululu mitali ya wahenga ilibule nziga vigala bamila. Mbuli zino hazimtaza munhu kutenda sang'hano ya Mulungu zitendeka kubitila nhamanila iiyeka.

5 Kilamso cha ndagizi ino kicho kamba wanhu wose wamtogole Kilisto wamemezigwe na noge dija dilawa mmoyo unogile, udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile, na nhamanila ilibule uzenzeleganye.

6 Wakulufunzi wano wa uvwizi waga kulawa mzimbuli zino na kugalukila ulonzi ulibule kinhu.

7 Wolonda kuwa wafundiza Malagizo ga Musa, ila hawagatanga gaja gowolonga ama mbuli zija zowogangamiza.

8 Tovitanga kamba Malagizo ga Musa ganoga ihawa munhu kogasang'hanikila viilondigwa.

9 Vivija tovitanga kamba Malagizo ga Musa hagekigwe sama ya wanhu walibule uzenzeleganye, ila sama ya wakeng'enha Malagizo gano na watenda mbuli zihile, wamhazi na wene vilozo, wanyolodoke na walekile kumtanga Mulungu, sama ya waja wose wowakoma tata zao ama mama zao, sama ya wakomaji,

10 wagoni, wambigalo wowasa na wambigalo wayao, wachuluzi wa nyakadala, wavwizi, woiduila uvwizi,

ama waja wose wotenda kinhu chochose
kilekile kuilinga na mafundizo ga ikweli,
11 golawa Muusenga Unogile wa yenzi
ya Mulungu unigweleligwe nie.

Bazi da Mndewa ha Paulo

12 Nomgwelela hewela Kilisto Yesu Mn-
dewa wetu, ayo yanigwelele mhiko sama
ya sang'hano yangu. Nomgwelela hewela
kwavija kanyona nie kamba nabule uzen-
zeleganye na kanisagula nie sama ya
sang'hano yake,
13 hata kamba umwaka nikala nim-
fukulila na kumgaza na kumuliga. Ila
sambi kanyonela bazi kwavija nitenda
hivo bila kuvitanga, na nikala ning'hali
sinakwika nhamanila yangu kumwake.
14 Ngekewa bwando za Mndewa wetu
zitigwa kumwangu na kanitenda nie
nimtogole heyo na kuwanogela wanhu
wayagwe kwavija nie niilumba hamoja
na Kilisto Yesu.
15 Ulonzi uno uwa kweli na wolondigwa
kutogoligwa, kamba "Kilisto Yesu keza
muulumwengu kuwakombola wene
vilozo," na nie niloza ng'hani kubanza
wose.
16 Ila Mulungu kanyonela bazi, giladi
kubitila nie, nilozile ng'hani kubanza
wose, Kilisto Yesu yalaguse mwaza-
ganyo wake ulibule nziga kamba kilingilo
ha wanhu waja wondawamtogole na
kubokela ugima wa digunge.
17 Ha Mndewa wa digunge, yalibule
nziga, yoleka koneka, yali Mulungu
yeiyeka, yenzi na hishima viwe kumwake
milongo yose. Amina.
18 Mwanangu, Timoteo, nokugwelela
ndagizi zino kamba vija mbuli za uhokozi
zihokoligwe umwaka zikulonga gweye,
giladi mkuziwinza mbuli hizo udahe ku-
gomba ngomba inogile,
19 mkuzigoga nhamanila na udaho
ung'alile wa kusambula gehile na
ganogile. Ila wanhu wayagwe waulema
udaho wao wa kusambula gehile na
ganogile, avo wayagiza nhamanila yao.
20 Mmwanza wao wakala Himenayo na
Alekizanda, niwalavile ha Mwenembago
giladi wafundizigwe waleke kumfukulila
Mulungu.

2

1 Avo, mzimbuli zose, nowayalalila
kamba kupula, kutambika, kuwatambik-
ila wanhu wayagwe, na kulava hewela
vitendeke sama ya wanhu wose,
2 sama ya wandewa, na waja wose wali
na udaho, giladi tukale mditindiwalo na
bila kugomba mkumnogela Mulungu na
ung'azi.
3 Nhambiko kamba ino inoga, na imno-
geza Mulungu Mkombola wetu,
4 ayo yolonda wanhu wose wakom-
boligwe na wapate kuitanga ikweli.
5 Kwavija hana Mulungu imwe, na hana
imwe yodaha kuwalumba wanhu wose
hamoja na Mulungu, nayo iyo Kilisto
Yesu,
6 ayo yaulavile ugima wake giladi
yawakombole wanhu wose. Mbuli ino
ilavigwa usindila mkipigiti kilondigwe.
7 Kino kicho kilamso cha Kilisto ku-
nisagula nie kuwa mtumigwa wake gi-
ladi niupete Usenga Unogile na kuifun-
diza nhamanila ya ikweli ha Wamhazi.
Sivwiza, ila nolonga ikweli.
8 Hanhu hohose hawaiting'hane wanhu
wamtogole Kilisto nolonda wambi-
galo watambike, wambigalo wekigwe
mmakono ga Mulungu wadahe kwinula
makono gao mkutambika bila lusango
ama kuibamilila.
9 Vivija nolonda watwanzi wavale
vinogile na kwa hishima, wavale vivalo
vilondigwa kuvaligwa na watwanzi, sio
mkukutika mvili za hela bwando ama
kuvala zahabu ama lulu ama vivalo va
hela bwando
10 ila na sang'hano zinogile, kamba
viilondeka na watwanzi watogole kum-
tambikila Mulungu.
11 Mtwanzi kolondigwa yaifundize kun-
yamala na kuwa na moyo wa kuihumu-
lusa.
12 Simtogoza mtwanzi kufundiza ama
kuwa na udaho kwa mbigalo. Mtwanzi
kolondigwa yanyamale.
13 Kwavija Adamu iyo yasongile ku-
umbigwa, abaho Hawa.
14 Adamu sio iyo yavwiziligwe. Ila
mtwanzi iyo yavwiziligwe na kugaluka
munhu yali na vilozo.

15 Ila Mulungu kowakombola watwanzi
kulawa m'vilozo vao kubitila kulela wana,
ihawa wogendelela kukala mnhamanila,
mdinoge, muung'azi, hamoja na kuleka
kuigoda.

3

Vilangizi wa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Ulonzi uno uwa kweli, kamba munhu
yahalonda kuwa kilangizi wa wanhu
wamtogole Kilisto, kosulukila sang'hano
inogile.
2 Avo kilangizi wa wanhu wamtogole
Kilisto kolondigwa sambiyawe na mbuli
na munhu, yawe mbigalo wa mtwanzi
imwe, yadahe kukiizuila, yakiitawale
mwenyego, yahishimilwe. Kolondigwa
yawabokele wahenza mng'anda yake, na
yadahe kufundiza.
3 Sambiyakoligwe na divai, sambiyawe
munhu wa kufafalika, ila yawe munhu
yaholile, sambiyawe na kiyahiyahi, ama
munhu wa kunogela hela.
4 Kolondigwa yaichunge goya ng'anda
yake na kona kamba wanage wom-
tegeleza na hishima ilondigwa.
5 Ihawa munhu havitanga vija viy-
olondigwa kuichunga goya ng'anda yake,
kodahaze kuwachunga wanhu wamto-
gole Kilisto?
6 Sambiyawe munhu yamtogole Kilisto
mkipigiti kiguhi, giladi sambiyaitope na
kugwila mnhaguso ija yondayaibokele
Mwenembago.
7 Vivija kolondigwa yawe na nhogolwa
inogile na wanhu wa kunze, giladi sam-
biyawe na mbuli na munhu na kug-
wila mumtego uja Mwenembago uyawik-
ile sama ya kuwanamata wanhu kipigiti
vondayawageze.

Mashemasi

8 Vivija na mashemasi* wawe wanhu
wa kuhishimilwa, sambiwawe videlenya,
sambiwakoligwe na divai, ama sambi-
wanogelwe na hela ya uzenzeleganye.
9 Wolondigwa kuigoga ng'hani ikweli ya
nhamanila na udaho ung'alile wa kusam-
bula gehile na ganogile.
10 Tanhu wolondigwa wagezigwe, na
wahakoneka kamba wabule mbuli zihile,
wasang'hanike kamba mashemasi.
11 Vivija na watwanzi zao,† wolondigwa
wawe watwanzi wohishimilwa, sambi-
wawalonge wanhu vihile, ila wadahe
kukiizuila na kuwa bule uzenzeleganye
mzimbuli zose.
12 Shemasi kolondigwa yawe mbi-
galo wa mtwanzi imwe, na kolondigwa
yawachunge goya wanage na wanhu wa
mng'anda yake.
13 Waja wasang'hanike goya kamba
mashemasi wopata nhogolwa inogile
ng'hani na wodaha kulonga bila kidumbo
mnhamanila yao mkuilumba hamoja na
Kilisto Yesu.

Nyong'onyo Ng'hulu

14 Notamanila kwiza kumwako sam-
bisambi. Ila nokwandika ndagizi zino
giladi
15 kamba nihakawa, uvitange vija
wanhu wali mng'anda ya Mulungu vi-
wolondigwa kuwa, awo wanhu wamto-
gole Kilisto, wanhu wa Mulungu yali na
ugima, awo wali nguzo na msingi wa
ikweli.
16 Bila kudungwadungwa mmoyo, kija
kifisigwe mnhamanila yetu kikulu.
Kagubuligwa mulukuli lwa kiunhu,
kapetigwa na Loho wa Mulungu
kamba kabule uzenzeleganye,
na koneka na wasenga wa Mulungu
wa kuulanga.
Kapetigwa hagatigati ya Wamhazi,
katogoligwa muulumwengu wose,
na kasoligwa uchana muna iyenzi.

4

Wakulufunzi wa Uvwizi

1 Loho wa Mulungu kolonga bila ki-
fiso kamba mkipigiti cha kimambukizo
wanhu wayagwe woilema nhamanila na
kuwinza loho za uvwizi na mafundizo
golawa ha vinyamkela.

---

* **3:8** ***Mashemasi*** nhegulo yake *wanhu wosang'hanika mdidale da wanhu wamtogole Kilisto.* † **3:11** Wasomi wayagwe wogelegeza kamba ***watwanzi zao*** wakala wasang'hana wa kitwanzi wa wanhu wamtogole Kilisto.

2 Mafundizo kamba higo gabwililiswa
na videlenya na wavwizi, wali na udaho
udanganhike wa kusambula gehile na
ganogile, kamba usomigwe na zuma da
moto.
3 Wowagomesa wanhu sambiwasole na
kuwalagiza kamba sambiwaje mandia
gayagwe, mandia gaja Mulungu yagalum-
bile giladi gabokeligwe mkulava hewela
na waja wotogola na kuitanga ikweli.
4 Kwavija kila kinhu kilumbigwe na
Mulungu kinoga, kuduhu kinhu chochose
kilemigwa ihawa kibokeligwa mkulava
hewela,
5 kwavija king'alizwa na usenga wa
Mulungu na mkutambika.

Msang'hana Yanogile wa Kilisto Yesu

6 Kamba uhawalagiza wanhu wamto-
gole Kilisto mbuli zino, kowa msang'hana
yanogile wa Kilisto Yesu, ufundizigwe
goya mmbuli ya usenga wa nhamanila na
mafundizo ganogile gaja gaugawinzile.
7 Sambiugaye na usheha wa kimhazi
na simulizi za uvwizi zilibule kinhu. Ila
uifunze mwenyego kuwa munhu yomno-
gela Mulungu.
8 Kwavija lukuli luhasang'hanika
losamhuka, ila sang'hano ya kumtanga
Mulungu inoga ng'hani mzimbuli zose,
mkukigoga kilagano sama ya ugima wa
kipigiti kino na ugima wa kipigiti kikwiza.
9 Ulonzi uno uwa kweli na wolondigwa
kutogoligwa.
10 Kino kicho kilamso cha tweye ku-
sang'hanika ng'hani na kugendelela kuiy-
oha, kwavija twika tamanilo jetu ha Mu-
lungu yali na ugima, ayo yali Mkombola
wa wanhu wose, na ng'haning'hani waja
womtogola.

11 Mbuli zino uzilagize na kuzifundiza.
12 Munhu yoyose sambiyaubeze umhale
wako, ila sang'hano zako zoneke zinoga
hameso ga wanhu wamtogole Kilisto
muulonzi, muukazi, mdinoge, mn-
hamanila, na muung'azi.
13 Iyohe kuzisoma Nyandiko Zing'alile
ha wanhu wamtogole Kilisto, giladi
uwazume na kuwafundiza mbaka kipigiti
vondanize.
14 Sambiuileke nhunza yako iug-
weleligwe kubitila usenga wa kihokozi
kipigiti wavyele viwakwikile makono gao.
15 Ugangamale ng'hani mzimbuli zino,
na uzisang'hane giladi wanhu wose wone
vija vuigendeleza nhunza yako.
16 Uichunge mwenyego na mafundizo
gako. Zigoge ng'hani mbuli hizo, kwavija
ihawa kozisang'hana, kokiikombola gw-
eye mwenyego na waja wokutegeleza.

5

Viilondigwa Kuwatendela Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Sambiumkomhokele m'vyele, ila
muyalalile kamba vija yahawile tataako
mwenyego. Watendele ganogile wamhale
kamba ndugu zako mwenyego,
2 watwanzi wavyele kamba mama zako,
na wandele kamba lumbu zako, na
ung'azi wose.
3 Wahishimile vizuka awo walibule
wanhu wa kuwatamanila.
4 Ila kamba kizuka kana wana ama
wazukulu, tanhu wolondigwa kuifunza
kumsang'hanikila Mulungu mkuwaten-
dela ganogile wanhu wa mulango wao
wenyego, na mkutenda vino wowaliha
watata na wamama zao na wavyele zao,
kwavija vino vivo vimnogela Mulungu.
5 Mtwanzi ayo yali kizuka kweli,
yalekigwe yeiyeka, kokwika tamanilo
jake ha Mulungu na kugendelela kutam-
bika imisi na ikilo na kumpula Mulungu
giladi yamtaze.
6 Ila kizuka yokala sama ya kunogela
mbuli zihile kadanganhika hata kamba
yahawa mgima.
7 Wagwelele wanhu ndagizi zino giladi
munhu yoyose sambiyawe na mbuli na
munhu.
8 Ila kamba munhu yoyose yoleka
kuwagwelela ndugu zake vinhu
vowolonda, na ng'haning'hani waja wali
mmulango wake, kaibela nhamanila
na munhu ayo keha ng'hani kubanza
Mmhazi.
9 Sambiumwike kizuka mumsululu wa
vizuka kamba hanavikila milao mal-
ongo sita, na yakalile yasoligwe mwanza
umwe.

10 Yawe kotangigwa goya sama ya
sang'hano zinogile, kamba kulela wana,
kuwabokela wanhu, kuwasuluza mag-
ulu ga wanhu wa Mulungu, kuwataza
wanhu wali na migayo, na kukiilava
mwenyego kwa namna zose kutenda
sang'hano zinogile.
11 Ila vizuka wandele sambiuwagele
mumsululu wa vizuka. Kwavija sulukila
zao za lukuli zihabanza ng'hani kubanza
kumsang'hanikila Kilisto, wolonda ku-
soligwa kabili.
12 Avo wokiigalila nhaguso wenyego,
kwavija wakibena kilagano chao cha
mwanduso.
13 Vivija wokiifundiza kuwa wakoka
na kwanga kulawa kae ino na kwingila
kae iyagwe. Na hawawa tu wakoka, ila
wodeta na kusimulila mbuli za wanhu,
mkulonga mbuli zija hawalondeke kuzi-
longa.
14 Avo nihanogelwe vizuka wandele
wasoligwe, walele wana, na kuzichunga
goya kae zao giladi mdumuka wao sam-
biyapate hanhu ha kulonga vihile.
15 Kwavija vizuka wandele wayagwe
wahinduka wesha na kumuwinza Mwen-
embago.
16 Ila kamba mtwanzi yoyose yamto-
gole Kilisto yahawa na vizuka mmulango
wake, kolondigwa yawataze mwenyego
giladi wanhu wamtogole Kilisto sambi-
wadonhezwe. Wanhu wamtogole Kilisto
wolondigwa wadahe kuwataza vizuka
awo wali vizuka wa ikweli.
17 Wavyele awo wozilongoza goya
sang'hano za wanhu wamtogole Kilisto
wolondigwa kubokela kitumetume mi-
anza mibili, ng'haning'hani waja wotenda
sang'hano ya kuupeta Usenga Unogile na
kufundiza.
18 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga,
"sambiumfunge ng'ombe mulomo kipigiti
yahahugusa muhindi mkuubojaga,"*
na "Wasang'hana wolondigwa wag-
weleligwe kitumetume chao."†
19 Sambiutogole kubokela nhaguso im-
tagusa m'vyele ila iwe igaligwa na
wasindila wabili ama wadatu.
20 Waja wogendelela kutenda vilozo
wakomhokele haulongozi wa wanhu
wose, giladi wavyele wayagwe wadumbe.
21 Haulongozi wa Mulungu na Kilisto
Yesu na wasenga wa Mulungu wa ku-
ulanga wasaguligwe, nokulagiza kamba
uzigoge ndagizi zino. Mtendele kila
munhu ganogile, sambiumnogele munhu
ino na kumwihila munhu iyagwe.
22 Sambiutende mbwisa kumwik-
ila munhu makono sama ya kum-
sang'hanikila Mndewa. Sambiukiigele
m'vilozo va wanhu wayagwe. Uiteganye
sambiukiinyolodose.
23 Sambiung'we mazi geiyeka, ila
ung'we divai kidogo sama ya inda yako
na vitamu viukugula mianza bwando.
24 Vilozo va wanhu wayagwe vokoneka
sambisambi, na vowalongola kuchola
kuinhaguso. Ila vilozo va wanhu
wayagwe vokoneka hamwande.
25 Na vivija, sang'hano zinogile
zokoneka. Na hata sang'hano zija zinogile
zileka kukoneka hazidaha kufisika.

6

1 Nyakadala wose wolondigwa
kuwahishimila wandewa zao giladi
twaga da Mulungu na mafundizo gake
sambigalongigwe vihile.
2 Waja wali na wandewa wamto-
gole Kilisto sambiwaleke kuwalagusila
hishima, kwavija hewo wao ndugu. Ila
wawasang'hanikile hata vinogile ng'hani,
kwavija wanhu wopata vinhu bwando
kulawa mzisang'hano zao wao wanhu
wamtogole Kilisto na wanogelwa zao.

Mafundizo ga Uvwizi na Ugoli wa Ikweli

Mbuli zino uzifundize na kuzi-
gangamiza.
3 Munhu yoyose yofundiza mafundizo
gayagwe, kogalema mafundizo ganogile
ga kumtanga Mulungu, mafundo ga Mn-
dewa wetu Yesu Kilisto,
4 munhu hiyo kana matopa na haduhu
kinhu choyokitanga. Kana ngelegeza
zihile za kusulukila kuibamilila na kui-
hasanya na wanhu sama ya nhegulo ya

* **5:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 25:4. † **5:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LUKA 10:7.

mbuli, avo kosongeza migongo, kugomba,
kuilonga vihile, kuigelegeza vihile,
5 na kuibamilila hagatigati ya wanhu
wali na ngelegeza zihile na walibule ik-
weli mgati yao. Wanhu wano wogelegeza
kamba kumtanga Mulungu iyo nzila ya
kuwa mgoli.
6 Ila kumtanga Mulungu komtenda
munhu yawe mgoli ng'hani, ihawa kok-
wiguta na kija kiyali nacho.
7 Kwavija hatwizile na kinhu chochose
muulumwengu, na hatudaha kulawa na
kinhu chochose.
8 Ila kamba tuhawa na mandia na
vivalo, hatulondigwa kusulukila vinhu
viyagwe.
9 Ila wanhu waja wolonda kuwa wag-
oli wogwila mkugezigwa na kunamata
mumtego wa Mwenembago. Wogogigwa
na sulukila bwando za ubozi na za ku-
lumiza, azo ziwatenda wanhu wengile
mzimbuli zihile na za ubananzi.
10 Kwavija kuzinogela hela kicho chan-
duso cha mbuli bwando zihile. Na wanhu
wayagwe mkutamanila hela waileka
nhamanila na kukiihoma wenyego na
usungu mkulu.

Ndagizi ha Timoteo

11 Ila gweye, munhu wa Mulungu, in-
ege na mbuli zino zose zihile. Iyohe
kukala ukazi wa kuwa bule uzenzele-
ganye, kukala ukazi wa kumnogela Mu-
lungu, kuwa na nhamanila, noge, mwaza-
ganyo, na kuhola moyo.
12 Gomba ngomba inogile ya
nhamanila. Unanahile ugima wa digunge
uukemeligwe uutogole kulawa mmoyo
haulongozi wa wasindila bwando.
13 Haulongozi wa Mulungu, ayo yowag-
welela ugima wanhu wose, na haulongozi
wa Kilisto Yesu, ayo viyakalile yosindila
haulongozi wa Pontio Pilato kaiyalala
vinogile, nokulagiza
14 uzigoge ndagizi zino bila uzenzele-
ganye ama kuwa na mbuli na munhu
mbaka vondayagubuligwe Mndewa wetu
Yesu Kilisto,
15 ayo Mulungu yondayamgale mkipig-
iti chake mwenyego. Mulungu
yamotezwe, yali Mtawala yeiyeka,
Mtawala wa watawala wa isi na Mndewa
wa wandewa.
16 Heyo iyo yeiyeka yali na ugima
wa digunge, yokala mgati ya mulangaza
haudahika kukwenhukilwa, na haduhu
munhu yamuwene ama yadahile ku-
mona. Hishima na udaho viwe kumwake
mazua gose. Amina.
17 Walagize waja wali wagoli muu-
lumwengu uno wa sambi kamba sambi-
wakiitope ama kutamanila vinhu vao, avo
vileka kutamanilwa, ila wamtamanile
Mulungu, ayo yotugwelela vinhu vose
giladi tuvideng'helele.
18 Walagize watende ganogile, wawe
wagoli mkutenda sang'hano zinogile,
wawe na moyo unogile, na watogole
kuwasangila wanhu wayagwe vinhu vao.
19 Mkutenda vino, wokiikila wenyego
ngama kamba msingi unogile sama
ya kipigiti kikwiza, giladi waunanahile
ugima uja uli ugima wa ikweli.
20 Timoteo, imiliza kija chuug-
weleligwe. Inege na mbamila zilekile
kumnogela Mulungu na ngelegeza zihile,
mkuhonyela zikemigwa “Ilimu.”
21 Wayagwe waileka nhamanila yao
mkuzitogola mbuli zino. Ngekewa ya
Mulungu iwe hamoja na mweye mose.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TIMOTEO

ULONGOZI

Kitabu cha ikabili cha Timoteo kicho lupwilili lwa ikabili lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo ha mwanahina wake Timoteo. Kitabu cha ikabili cha Timoteo chandikigwa behi na ikimambukizo cha ugima wa Paulo. Kipigiti kino Paulo kakala mkifungo mdiwambo da Loma (1:16). Paulo kakala yamnogele ng'hani Timoteo, na mianza bwando kamulagusa kamba mwanage (Flp. 2:22 na 1Tim. 1:2, 1:18).

Luno lulo lupwilili lumwe mmwanza wa mhwilili nne zayandike Paulo ha munhu imweimwe uhaleka zija zayandike ha wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ndatu ziyagwe zizo lupwilili lwa ichanduso lwa Timoteo, lupwilili lwa Tito, na lupwilili lwa Filimoni. Kipigiti vichandikigwe kitabu cha ikabili cha Timoteo, wanhu wamtogole Kilisto wakalile muutawala wa Kiloma wakala wogazigwa. Yodahika kamba kino kikala kilamso cha Paulo kwikigwa mkifungo na kakala yomulagiza Timoteo kwazaganya migayo. Kamba mkitabu cha ichanduso cha Timoteo, Paulo komzuma ng'hani Timoteo mmbuli ya wakulufunzi wa uvwizi (1Tim. 1:16-18). Vivija komulongela Timoteo kamba kowa na vipigiti vidala hamwande (3:1).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga na kumulamsa Timoteo (*1:1-2*) na abaho komgangamiza (*1:3-18*).
2. Abaho komulongela Timoteo yawe na mwazaganyo (*2:1-13*).
3. Abaho Paulo kolava ndagizi (*2:14-26*).
4. Abaho komzuma mmbuli ya gaja gondagalawilile hamwande na nzila inogile ya kugahuma (*3:1—4:8*).
5. Paulo komambukiza na kulava mbuli zake mwenyego ha Timoteo (*4:9-22*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu kuwa mtumigwa wa Kilisto Yesu. Nitumigwa kuwalongela wanhu mbuli ya ugima wa digunge Mulungu uyekile kilagano na tweye kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.

2 Nokwandikila gweye, Timoteo, mwanangu mnogelwa.

Ngekewa, bazi, na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Kilisto Yesu Mndewa wetu viwe hamoja nagwe.

Kulava Hewela na Kugangamizwa

3 Nomuheweza Mulungu, ayo inimsang'hanikila na udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile kamba viwatendile wahenga zangu. Imisi na ikilo mazua gose sikusemwa gweye mnhambiko zangu.

4 Nosulukila kukona kabili, kwavija nokumbukila mahozi gako kipigiti vitukalile tuilaga. Na nokwiza kudeng'ha ng'hani tuhawa hamoja kabili.

5 Niikumbukila nhamanila yako ya ikweli, ayo iwakalile nayo bibi yako Loisi na mamaako Yunike, sambi na nie notogola kamba na gweye kunayo.

6 Sama ya kilamso kino, nokukumbusa kamba sambiuikome nhunza iyakugwelele Mulungu kipigiti vinikwikile makono gangu.

7 Kwavija Mulungu hatugwelele Loho wake giladi yatugele bwembwe, ila katugwelela Loho wa kutugela mhiko, noge, na kuizuila.

8 Avo sambiwone kinyala kumulonga Mndewa wetu ha wanhu wayagwe, ama sambiunyonele kinyala nie, nili mfungigwa sama ya Kilisto. Sama ya mhiko Mulungu ziyakugwelele, uisasale kugaya hamoja na nie sama ya Usenga Unogile.

9 Kwavija Mulungu katukombola na katukema tukale ukazi ung'alile. Katenda vino si sama ya gaja gatutendile, ila kwavija vino vivo vimnogele mwenyego. Ngekewa ino tugweleligwa kubitila Kilisto Yesu songela ulumwengu haunalumbigwa.

10 Ila sambisambi ngekewa ino igubu-
ligwa kumwetu kubitila kwiza kwa
Mkombola wetu Kilisto Yesu. Heyo
kazimambukiza mhiko za ifa, na kubitila
Usenga Unogile kaugubula ugima wa
digunge.
11 Mulungu kanisagula nie kuwa mpeta
Usenga Unogile, mtumigwa wa Kilisto, na
mkulufunzi.
12 Kino kicho kilamso cha nie kugazika.
Ila sikona kinyala kwavija nimtanga heyo
inimtamanila, na notogola kamba heyo
kodaha kukiimiliza kija kinigweleligwe
mbaka zua dija dondayabwele Mndewa.
13 Zinanahile ng'hani mbuli za ikweli
zinikufundize, ziwe kamba ningo ya
gweye kuikweleleza, na usigale muin-
hamanila na mdinoge jetu mkuilumba
hamoja na Kilisto Yesu.
14 Vigogeni vinhu vinogile vumg-
weleligwe mkutazigwa na Loho wa
Mulungu yokala mgati yetu.
15 Kuvitanga kamba Figela na Helimo-
gene hamoja na wanhu wose muisi ya
Asia wandeka.
16 Mndewa yawaonele bazi wanhu wali
mng'anda ya Onesifolo, kwavija Onesifolo
mianza bwando kausuluza moyo wangu,
na honile kinyala sama yangu nie avija
vinikalile mkifungo.
17 Kipigiti viyavikile mdiwambo da
Loma, hima kasonga kunizahila mbaka
kanyona.
18 Mndewa yamonele bazi mdizua don-
dayeze Kilisto! Gweye kovitanga goya mi-
anza mingahi iyanitazile nie mdiwambo
da Efeso.

2

Asikali Yanogile wa Kilisto Yesu

1 Avo, gweye mwanangu, ugangamizwe
mngekewa ija Mulungu iyokugwelela
mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.
2 Gasole mafundo gaja gaunihulike nie
nifundiza haulongozi wa wanhu bwando,
na uwagwelele wanhu walibule uzenzel-
eganye awo wondawadahe kuwafundiza
wayagwe.
3 Wazaganye migayo hamoja na nie
kamba asikali yanogile wa Kilisto Yesu.
4 Haduhu asikali yosang'hanika na
mbuli za wanhu hawali asikali, ila
kolonda kumnogeza mkulu wake.
5 Mkimbila yokimbila mumkimbilo wa
wanhu bwando hadaha kugweleligwa
nhunza kamba hazigogile ndagizi.
6 Mulimi yalimile ng'hani kolondigwa
yawe wa ichanduso kubokela fungu jake
da vakuja.
7 Kigelegeze kino kinilonga, kwavija
Mndewa kokugwaa udaho wa kuzitanga
mbuli zino zose.
8 Mkumbuke Yesu Kilisto, yazusigwe
kulawa mkudanganhika, ayo yakalile wa
lukolo lwa Daudi, kamba vinikalile nifun-
diza Muusenga Unogile unikalile niupeta.
9 Kwavija niupeta Usenga Unogile, no-
gaya na hata kufungigwa na minyolo
kamba mtenda gehile. Ila mbuli ya
Mulungu haifungigwa.
10 Avo nochazaganya kila kinhu sama
ya wanhu wasaguligwe na Mulungu, gi-
ladi na hewo vivija wapate ukombola awo
wiza kubitila Kilisto Yesu na kugala yenzi
ya digunge.
11 Ulonzi uno wa ikweli,
"Kamba tuhadanganhika hamoja na
heyo,
vivija towa wagima hamoja na heyo.
12 Kamba tuhagendelela kwazaganya,
totawala hamoja na heyo.
Kamba tuham'bela heyo,
na heyo vivija kotubela.
13 Kamba tweye twa vizenzeleganye,
heyo kosigala kuwa bule uzenzele-
ganye,
kwavija heyo hadaha kuibela
mwenyego."

Msang'hana Yatogoligwe

14 Uwakumbuse wanhu zako mbuli
zino, na uwazume haulongozi wa Mu-
lungu kamba sambiwagombe sama ya
mbuli. Ngomba kamba zino hazimzenga
munhu yoyose ila zowabananga waja
wozitegeleza.
15 Iyohe giladi utogoligwe hameso ga
Mulungu, kamba msang'hana yalekile
kugeligwa kinyala na sang'hano yake, na
uwe munhu yofundiza Usenga wa kweli
ya Mulungu vinogile.

16 Kala kutali na mbuli zili si za Mulungu na mbuli za kibozi, kwavija mbuli hizo zowalongoza wanhu wawe kutali ng'hani na Mulungu.
17 Mafundizo gano ga kamba londa dikwenela lukuli lose. Wanhu wabili wakalile wofundiza mbuli zino wakala Himenayo na Fileto.
18 Waileka nzila ya kweli na kuitenda nhamanila ya wanhu wayagwe wamtogole Kilisto idungwedungwe mkulonga kamba mzuso ubita wisha.
19 Ila msingi ugangamale Mulungu uyawikile haudahika kutigiswa, na uchana ya msingi uno zandikigwa mbuli zino, "Mndewa kowatanga waja wali wanhu zake,"* na, "Wose wolonga kamba hewo wa wanhu wa Mndewa wolondigwa waleke kutenda gehile."
20 Muna ing'anda ya mgoli muna via bwando va namna zose, viyagwe va madini ga feza, viyagwe va zahabu, viyagwe va mibiki, na viyagwe va ulongo. Viyagwe vitendigwa sama ya vinhu kisinyo, na viyagwe sama ya vinhu vizoeleke mazua gose.
21 Vino vivo vondaiwe ha munhu yoyose yoing'aliza na kuwa kutali na vinhu vose vihile, kowa kinhu kitendigwe sama ya vinhu kisinyo, kwavija kowa na ukazi ung'alile na kowa munhu yaisasale kusang'hanikizwa na Mndewa mmbuli zose zinogile.
22 Avo inege na sulukila zihile za umhale, na iyohe kukala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye, nhamanila, noge, na tindiwalo, hamoja na awo womkema Mulungu na mioyo inogile.
23 Ila uinege na mbamila za kibozi na za kijinga, kwavija gweye kuvitanga kamba zimambukizilaga muingomba.
24 Gweye kamba mtumigwa wa Mndewa hulondigwa kugomba na munhu. Ila kolondigwa umnogele kila munhu, na uwe mkulufunzi unogile uli na mwazaganyo.
25 Uwe munhu yaholile kipigiti vuuwagolosa waja wokubeza, kwavija siku Mulungu koigalula mioyo ya wanhu waja na kwiza kuitanga ikweli.
26 Abaho wabwele mnzonzi zao na kuhonyokwa kulawa mumtego wa Mwenembago, ayo yawanamate na kuwatenda watende gaja goyolonda heyo.

3

Mazua ga Kimambukizo

1 Ila kolondigwa uitange mbuli ino, Timoteo, kamba kuna gamazua ga kimambukizo kowa na vipigiti vidala.
2 Wanhu wowa wene kuinogela wenyego, wene kunogela hela, wene kuitogola, wene matopa, na wene maligo. Hawawategeleza tata zao na mama zao, walibule hewela, wanyolodoke mmioyo,
3 walibule unhu, wolema kuwagela wayao kumgongo, wowalonga vihile wayao, woleka kuizuila, wakaini, na wokwihilwa na mbuli zinogile.
4 Wanhu wano wowa vizenzeleganye, hawawagesa wanhu wayagwe, wowa wene kulonda makulu, na wowa wene kunogelwa na mbuli za uhondo wa ulumwengu uno kubanza kumnogela Mulungu.
5 Kunze wa kamba wanhu wa Mulungu, ila wozibeza mhiko zake. Ukale nao kutali wanhu kamba wano.
6 Kwavija mmwanza wao hana wanhu wokiitenda kuwa wambwiga wokwingila mzing'anda za watwanzi wabozi wagubikizwe na vilozo viwali navo na kuhembeluswa na sulukila za kila namna. Wolonda wagatogole mafundo gao ga uvwizi.
7 Watwanzi awo mazua gose wolonda kuifundiza ila hawadaha kwiza kuitanga ikweli.
8 Kamba vija Yane na Yambile* viwam'bezile Musa umwaka, vivija wanhu wano waibamilila ikweli, wanhu wali na nzonzi zipotoke, na wahumwile mnhamanila.
9 Ila hawavika kutali ng'hani, kwavija kila munhu kowona vija viwali wabozi. Vino vivo viwalawilile Yane na Yambile.

Ndagizi za Kimambukizo

* **2:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MHETA 16:5.

* **3:8** ***Yane na Yambile*** hawandikwe M'bibilia ila muusheha wa Wayahudi wolongigwa kamba wakala wahawi wa Falao wam'bezile Musa. Nyandiko zino za mkitabu cha KUHALAWA 7:11-12.

10 Ila gweye, Timoteo, kuvitanga vija vinifundiza na vija vinikala, na kugatanga gaja gali mmoyo wangu. Kuitanga nhamanila yangu, vija vinili na mwazaganyo na noge, na vija vinidaha kwazaganya.
11 Kuitanga migayo yangu na kugazika kunigazike. Kugatanga gose ganilawilile nie mmiwambo ya Antiokia, Ikonio, na Listila, migayo ihile inyazaganye, ila Mndewa kanikombola kulawa mmigayo ija yose.
12 Kila munhu yolonda kukala ukazi wa kumnogela Mulungu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu kogazigwa.
13 Ila wanhu wehile na wazenzeleganye wogaluka kulawa kuwiho na kuwa wanhu wehile ng'hani, kuno wowavwizila wayagwe na hewo wenyego kuvwiziligwa.
14 Ila gweye gendelela na gaja gauifundize na gaugatogole ng'hani, kwavija kumtanga ija yakufundize.
15 Na kuvitanga kamba songela vuukalile mdodo kufundizigwa Nyandiko Zing'alile, zikugwelele ng'hungwe za kuubokela ukombola awo wiza kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.
16 Nyandiko zose Zing'alile zina Loho wa Mulungu, na zolumba kufundiza gaja gali kweli, kukomhokela gehile, kugolosa haveduke, na kufundiza kukala ukazi ulibule uzenzeleganye,
17 avo munhu wa Mulungu yatimamie na yawe na vihendo vose va kutenda kila sang'hano inogile.

4

1 Haulongozi wa Mulungu na haulongozi wa Kilisto Yesu, ayo yondayawataguse iwagima na wadanganhike, na kwavija heyo kokwiza kutawala kamba Mndewa, nokulagiza,
2 uupete Usenga Unogile, uisasale mkipigiti kilumbile na mkipigiti hakilumbile, fundiza, komhokela, na gangamiza, na ufundize na mwazaganyo mkulu.
3 Kipigiti chokwiza cha wanhu kugalema mafundizo ga ikweli, ila woziwinza sulukila zao wenyego na woilundikila wakulufunzi bwando wondawawalongele gaja gowosulukila hewo kugahulika.
4 Wolema kuzitegeleza mbuli za ikweli, na wosonga kuzitegeleza simulizi za uvwizi.
5 Ila gweye, uizuile mzimbuli zose, uyazaganye migayo, tenda sang'hano ya mpeta Usenga Unogile, na ugatende gose gayakugwelele Mulungu kamba mtumigwa.
6 Kwavija nie kipigiti changu kivika cha kulavigwa nhosa. Kipigiti cha nie kusegela muulumwengu uno kikwenhuka.
7 Nigomba ngomba inogile, mkimbilo niumambukiza, na nhamanila nisigala nayo.
8 Na sambi nikiligwa mkungo wa kuwa bule uzenzeleganye, awo Mndewa, mulamula yalibule uzenzeleganye, wondayanigwelele kuna dizua dondayabwele. Ila sio nie niiyeka, ila vivija na waja wose wakalile wonogelwa kumona mkipigiti cha kwiza kumwake.

Ndagizi za Kiunhu

9 Tenda vuudahile wize kumwangu himahima,
10 kwavija Dema, kanogelwa na ulumwengu uno avo kanileka kachola kudiwambo da Tesalonike. Kilesike kachola muisi ya Galatia, na Tito kachola muisi ya Dalumatia.
11 Luka yeiyeka iyo yali hamoja na nie. Msole Maluko wize nayo, kwavija heyo iyo yodaha kunitaza muisang'hano yangu.
12 Nimtuma Tikiko yachole kudiwambo da Efeso.
13 Uheza ngalila koti jangu, dija dinidilekile mmakono ga Kalipo mdiwambo da Toloa, vivija nigalile na vitabu vangu, ng'haning'hani vija vitendigwe na kwembe.
14 Alekizanda, ija imuhunzi, kanitendela mbuli zihile ng'hani. Mndewa komuliha galingile na gaja gayatendile.
15 Gweye vivija umteganye, kwavija kagabeza na mhiko zake zose gaja gose gatulongile.

16 Mmwanza wangu wa ichanduso ku-
galigwa ha mulamula haduhu munhu
yangombeleze, ila wanhu wose wanileka.
Mulungu sambiyawapetele nhaguso ino.
17 Ila Mndewa kema hamoja na nie
na kunigela mhiko, avo kubitila nie
Usenga Unogile upetigwe bila kusigazwa
na Wamhazi wose wauhulike. Avo nikom-
boligwa kulawa mnhaguso ya ifa.
18 Mndewa konikombola kulawa mzim-
buli zose zihile na kunisola mkuniimiliza
na kunigala kuna uundewa wake wa
kuulanga. Yenzi iwe kumwake milongo
yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

19 Walamse Pilisila na Akuila, hamoja
na wanhu wali mng'anda ya Onesifolo.
20 Elasto kasigala mdiwambo da
Kolinto. Na nie nimuleka Tulofimo
mdiwambo da Mileto kwavija kakala
mtamu.
21 Tenda vuudahile kwiza kipigiti cha
kihuhe king'hali hakinavika.
Yubulo, Pude, Lino, na Klaudia hamoja
na wanhu wose wamtogole Kilisto, woku-
lamsa.
22 Mndewa yakale na loho yako.
Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja
namwe.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TITO

ULONGOZI

Kitabu cha Tito kicho kitabu kili mmwanza wa mhwilili nne zilawa ha Paulo ziyamwandikile munhu imweimwe na sio ha dale jose da wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ziyagwe ndatu zayandike Paulo ha munhu imweimwe zizo 1Timoteo, 2Timoteo, na Filimoni. Paulo kakala yamwandikile Tito ila vivija kandika kamba vija lupwilili luja lukala lulondigwa kusomigwa haulongozi wa wanhu bwando. Togatanga gano kwavija kalongelela mbuli zimtenda heyo yalumbe kuwa mtumigwa wa Kilisto, kinhu Tito kiyakalile yeshile kukimanya. Siku Paulo kandika lupwilili luno hagatigati ya milao ya 63-65 songela kuvumbuka kwa Kilisto.

Paulo kamulagiza Tito yawalongoze wanhu wamtogole Kilisto wakalile kukisiwa cha Kilete. Paulo kandika lupwilili luno giladi yamulagize Tito vija vondayawasagule na kuwafundiza vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto. Kamgwelela malagizo galingane na gaja gayalongile mulupwilili lwa Timoteo. Lupwilili lwake lolonga vija kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto vondawakale ukazi unogile na kuwa ningo ha wanhu wayagwe. Wanhu wamtogole Kilisto na vilangizi wao lelo wolondigwa kuzilola mbuli zino mwa awo wali muulongozi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo komulagiza Tito kusagula vilangizi wali na moyo wa kumdumba Mulungu (*1:1-16*).
2. Abaho, vivija komulagiza Tito kuwafundiza wanhu wakale ukazi wa kumdumba Mulungu (*2:1—3:11*).
3. Hakimambukizo, Paulo kokwishilizila mkulava ngelegeza zikalile mmoyo wake na kulava ndamsa (*3:12-15*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, nyakadala wa Mulungu na mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nitumigwa giladi niigangamize nhamanila ya awo wasaguligwe na Mulungu na kuwafundiza kuitanga ikweli yondaiwatende wakale ukazi wa kumnogeza Mulungu.

2 Kweli ino iwatenda wawe na tamanilo da kuwa na ugima wa digunge, ugima awo Mulungu yalibule uvwizi uyekile kilagano nao songela ulumwengu haunalumbigwa.

3 Na mkipigiti kitogoligwe kaigubula mbuli yake kubitila Usenga Unogile unigweleligwe nie, Usenga uniupeta mkushulutizwa na Mulungu Mkombola wetu.

4 Nokwandikila gweye, Tito, mwanangu wa ikweli mnhamanila ituisangila.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Yesu Kilisto Mkombola wetu viwe hamoja nagwe.

Sang'hano ya Tito ako Kilete

5 Nikuleka kuna ikisiwa cha Kilete giladi ukamambukize sang'hano yetu haja, na uwasagule wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto m'viwambo vose vili na madale ga wanhu wamtogole Kilisto kamba vinikulongele.

6 M'vyele kolondigwa sambiyatagusigwe mbuli na munhu yoyose, yawe na mtwanzi imwe, munhu mwene wana wamtogole Kilisto, sambiwawe watundu, wawe wanhu wa kuizuila mmbuli zihile.

7 Kwavija m'vyele iyo mkulu muisang'hano ya Mulungu, avo kolondigwa sambiyawe na mbuli na munhu, sambiyawe na matopa, sambiyone lusango himahima, sambiyakoligwe, sambiyawe mkali, na sambiyaipatile vinhu mnzila ya uzenzeleganye,

8 ila kolondigwa kuwa mgomela wahenza, yonogelwa na ganogile, yawe na ng'hungwe, yawe bule uzenzeleganye, yang'alile, na mwene kuizuila sambiyatende gehile.

9 Kolondigwa kuugoga ng'hani Usenga Unogile utogoligwa uyafundizwe, giladi yadahe kuwagangamiza wayage mkuwapetela mafundo gali na mhiko, na kuwalagusila awo wogabela haja hawahonyele.

10 Kwavija kuna wanhu bwando
wabezi awo wolonga mbuli za kibozi
na kuwavwizila wayao, hasa waja
wowagong'ondeza wanhu wengile kumbi
kileka mana wakomboligwe.
11 Wolondigwa wavudalizwe, kwavija
sama ya mafundizo gao ga uvwizi wowa-
giza mulango wose. Wotenda gano sama
ya kupata hela tu.
12 Hata imwe wa wanhu zao wenyego,
ayo womkema muhokozi kulawa kisiwa
cha Kilete, kawalonga hewo yolonga,
"Wanhu kulawa Kilete wose wavwizi,
wang'onyo wene ukaini, wakoka, na
wabukanyaji."
13 Na usindila uno una kweli mgati
yake. Avo wakomhokele wanhu wamto-
gole Kilisto mkuwakalikila giladi wawe
na nhamanila igangamale.
14 Sambiwagendelele kutegeleza
usheha wa Wayahudi ama malagizo
gatendigwe na wanhu ga awo wailemile
ikweli.
15 Ha awo wang'alile, kila kinhu
king'ala. Ila ha awo wanyolodoke
na walekile kutogola, haduhu kinhu
king'alile kumwao, kwavija nzewele zao
na udaho wao wa kusambula gehile na
ganogile zibanangika.
16 Wolonga wamtanga Mulungu, ila
sang'hano zao zobela. Hawanogelwa na
wamema udulu, hawalumbile kutenda
kinhu chochose kinogile.

2

Mafundizo Gali na Mhiko

1 Ila gweye, Tito, kolondigwa ufundize
gaja gali mmafundizo gali na mhiko.
2 Wafundize wavyele wa kimbigalo
waizuile, walumbe kuhishimilwa, na
wawe na ng'hungwe. Wagangamale mn-
hamanila, mdinoge, na mkwazaganya.
3 Vivija wafundize wavyele wa kitwanzi
wakale mnzila imnogele Mulungu, sam-
biwawalonge wanhu vihile ama kuwa
nyakadala wa ugimbi. Ila wawafundize
wandele zao gaja ganogile.
4 Wavyele wa kitwanzi wolondigwa
wawafundize wandele zao wawanogele
wambigalo zao na wana zao,
5 waizuile, wang'ale, wasang'hanike
mkae zao, wawe na moyo unogile, na
wawe wende ha wambigalo zao, giladi
Usenga wa Mulungu sambiulongigwe vi-
hile.
6 Vivija walongeleni mkuwayalalila
wamhale giladi waizuile.
7 Gweye uwe ningo mkutenda vinhu
vose vinogile. Mmafundizo gako, sam-
biuwe na uzenzeleganye, na usegeze
kinyala.
8 Fundiza ikweli giladi mafundo gako
sambigawe na ving'hwaso, abaho munhu
yoyose yondayakubeze yone kinyala,
yawe bule kinhu chochose kihile cha
kutulonga tweye.
9 Wafundize nyakadala wawe wende
ha wandewa zao na kuwanogeza mkila
kinhu, sambiwaibamilile nao
10 ama kuwebila, ila walaguse kamba
mazua gose hewo wanoga na wabule
uzenzeleganye, giladi mnzila zose waga-
tende mafundo ga Mulungu Mkombola
wetu goneke ganoga.
11 Kwavija ngekewa ya Mulungu igala
ukombola igubuligwa ha wanhu wose.
12 Ngekewa hiyo yotufundiza kuleka
kukala ukazi wa kumgevuza Mulungu,
kuleka sulukila za muulumwengu, na
kukala ukazi wa kuizuila, kuwa bule
uzenzeleganye, na kumnogeza Mulungu
muulumwengu uno.
13 Kuno tobeta zua dimotezwe ditu-
tamanila, kipigiti Mulungu wetu Mkulu
na Mkombola wetu Yesu Kilisto vonday-
oneke na yenzi yake.
14 Kailava mwenyego sama yetu tweye
giladi yatukombole kulawa mmbuli zose
zihile na kuwang'aliza wanhu zake sama
yake mwenyego wawe na sulukila ya
kutenda ganogile.
15 Avo mbuli zino zizo zondaufundize.
Uwagangamize wanhu na uwakomhokele
na udaho wako wose. Sambiumuleke
munhu yoyose yakuzabuze.

3

Kutenda Ganogile

1 Wakumbuse wanhu wawe wende ha
watawala na wali na udaho na sam-
biwawadulukile, ila waisasale kutenda
mbuli zose zinogile.
2 Walongele sambiwamulonge vihile
munhu yoyose, sambiwagombe, ila wa-
hole na wawe na moyo unogile ha wanhu
wose.
3 Umwaka tweye wenyego tukala
wabozi, wadulu, tupotele, na nyakadala
wa sulukila bwando zihile na za uhondo
wa muulumwengu. Tukala ukazi
wa kuilondela gehile na mkuiyonela
migongo, wanhu wayagwe watwihila, na
tweye tuihila wenyego kwa wenyego.
4 Ila unozi na noge da Mulungu Mkom-
bola wetu vuvigubuligwe,
5 katukombola, si sama ya vinhu
vinogile vitutendile, ila sama ya bazi jake.
Katukombola kubitila Loho wa Mulungu,
ayo yatutendile tuvumbuke mwanza wa
ikabili na kutugalula kuwa wa sambi
mkutusuluza.
6 Mulungu katwitila Loho wake* bila
mhima kubitila Yesu Kilisto Mkombola
wetu,
7 giladi tupetigwe na Mulungu kuwa
wanhu walibule uzenzeleganye kubitila
ngekewa yake na kuwa wahazi wa ugima
wa digunge utuutamanila.
8 Mbuli zino zinilongile si za uvwizi.

Nokulonda gweye ugazamize mafundo
gano, giladi awo wamtogole Mulungu
walamule wenyego kutenda ganogile.
Mafundo gano ganoga na gomzenga kila
munhu.
9 Ila uinege na mbamila za kibozi,
simulizi za misululu ya wahenga,
ngomba, na kuisuna sama ya Malagizo ga
Musa. Mbuli zino hazizenga na za kibozi.
10 Munhu yoyose yogala mbagu
mmwanza wenu, mzume mianza mibili,
abaho kamba hakuhulike, muleke.
11 Uvitange kamba wanhu kamba wano
hawali muna ikweli, na vilozo vao
vowatagusa kamba wahonyela.

Ndagizi za Kimambukizo

12 Notamanila kumtuma Atema ama
Tikiko kumwako. Yahavika tu, tenda
vuudahile wize tuiting'hane kudiwambo
da Nikapoli, kwavija nokala haja kipigiti
chose cha kihuhe.
13 Tenda vuudahile umtaze Zena ya-
gatangile goya malagizo na Apolo giladi
wasonge mwanza wao, na uwagwelele
kila kinhu chowolonda.
14 Na wanhu zetu wamtogole Kilisto
waifundize kusang'hanika bila kushulu-
tizwa na munhu, giladi wapate vinhu
viwolonda mazua gose na sambiwakale
bila kutenda sang'hano yoyose.
15 Wanhu wose wali hamoja na nie
wokulamsa. Walamse mbwiga zetu mn-
hamanila.

Ngekewa ya Mulungu iwe na mweye
mose.

* **3:6** ***Mulungu katwitila Loho wake*** nhegulo yake *Mulungu katugwelela Loho wake.*

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA FILIMONI

ULONGOZI

Lupwilili luno luguhi lwa Filimoni lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Paulo kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mkifungo, nhegulo yake siku kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile Loma. Kamba kakala yalwandike lupwilili luno kipigiti viyakalile Loma, basi vodahika lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 61 songela kuvumbuka kwa Kilisto, kipigiti viyandike lupwilili lwa Wakolosai.

Paulo kamwandikila lupwilili luno munhu yokemigwa Filimoni. Filimoni kakala mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto na vivija kakala na nyakadala. Paulo kamwandikila Filimoni yomulongela kamba sambiyamsune nyakadala wake Onesimo, ayo yakalile yamkimbile. Kulingana na malagizo ga Kiloma, Filimoni kakala na udaho wa kumkoma Onesimo. Paulo kakala na mbuli za kuhembekeza za kutenda Filimoni yamtogole Onesimo kamba ndugu, kwavija kamtogola Kilisto na hata kongeza kamba Onesimo yalekigwe yasang'hanike hamoja na Paulo (1:13-14).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo komulamsa Filimoni (*1:1-3*).
2. Abaho Paulo koiyalala sama ya Onesimo kamba Filimoni yamtogole Onesimo kamba ndugu yamtogole Kilisto (*1:4-21*).
3. Paulo komambukiza mkuilonga sulukila yake ya kuwatembelela na kuwalamsa (*1:22-25*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mfungigwa sama ya kuupeta Usenga Unogile wa Kilisto Yesu, na lolawa ha ndugu yetu Timoteo.

Nomwandikila Filimoni, mbwiga wetu mnogelwa na msang'hana mietu,
2 na Afia lumbu jetu, na Alikipo asikali mietu mnhamanila, na wanhu wamtogole Kilisto, awo woiting'hana mng'anda yenu.
3 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Noge na Nhamanila ya Filimoni

4 Ndugu yangu Filimoni, mazua gose nihatambika, nokutambula gweye na kumuheweza Mulungu wangu,
5 kwavija nidihulika noge jako ha wanhu wose wa Mulungu na nhamanila yuulinayo mkuilumba hamoja na Mndewa Yesu.
6 Notambika kamba uhamoja wetu na gweye kamba wanhu wamtogole Kilisto wokugwelela ilimu ng'hulu ng'hani ya motelo zose zitulinazo ziyatugwelele Kilisto.
7 Ndugu yangu, noge jako dingwelela ndeng'ha ng'hulu na kunigangamiza, kwavija unovu wako uisuluza mioyo ya wanhu wa Mulungu.

Paulo Komtambikila Onesimo

8 Mkilamso kino, nie kamba ndugu yako mkuilumba hamoja na Kilisto, nodaha kukushulutiza bila kudumba utende gaja golondigwa kutendeka.
9 Ila nokuyalalila kwavija nikunogela. Na nie, Paulo, notenda vino kamba m'vyele, na vivija sambi na mfungigwa sama ya Kilisto Yesu.
10 Nokuyalalila sama ya mwanangu Onesimo,* ayo yagaluke mwanangu wa muloho kipigiti vinikalile mkifungo.
11 Umwaka kakala halumbile kumwako, ila sambi kalumba kumwetu tweye tose.
12 Kum'bweza Onesimo kumwako konitenda nie niwe na giogio kulu.
13 Nilonda kumsigaza hano yakale hamoja na nie, kipigiti vinili mkifungo sama ya Usenga Unogile, giladi heyo yasole hanhu hako ha kunitaza nie.
14 Ila silondile kutenda kinhu chochose bila kulonda gweye mwenyego, giladi kinhu chochose kinogile chuutenda, utende mkulonda mwenyego na sio mkushulutizwa.

* **1:10** ***Onesimo*** dijo twaga da Kigiliki, nhegulo yake ***Kalumba.***

15 Siku kino kicho kilamso cha Onesimo
kuinega na gweye mkipigiti kidodo giladi
ukale nayo mazua gose,
16 sio kamba nyakadala, ila kazama
ng'hani kubanza nyakadala, kwavija
heyo ndugu mnogelwa, ng'haning'hani
kumwangu nie. Sambi kolumba ng'hani
kumwako gweye, kamba munhu na
kamba ndugu mkuilumba hamoja na
Mndewa.
17 Avo, ihawa konipeta nie kamba
miyago, m'bokele heyo kamba vija vu-
uhanibokele nie.
18 Kamba kakutendela gehile, ama ko-
muwila kinhu chochose, nie nokuliha.
19 Nie, Paulo, nokwandika mbuli ino na
mkono wangu mwenyego, nie nokuliha.
Ila sambiuisemwe kamba koniwila ugima
wako.
20 Avo, ndugu yangu, unitendele mbuli
ino sama ya Mndewa. Gweye kamba
ndugu mkuilumba hamoja na Kilisto, usu-
luze moyo wangu.
21 Nokwandika lupwilili luno, kuno ni-
tamanila kamba kotenda vija vinikulon-
gela na hata kubanziliza.
22 Kinhu kimwe kisigala. Nitandile gati
da wahenza, kwavija notamanila kamba
Mulungu kozidika nhambiko zenu na
konitenda nie nibweleganye kumwenu.

Ndamsa za Kimambukizo

23 Epafla, mfungigwa miyangu sama ya
Kilisto Yesu, kokulamsa.
24 Na Maluko, Alistaliko, Dema, na
Luka, wasang'hana wayangu vivija woku-
lamsa.
25 Ngekewa ya Mndewa Yesu Kilisto iwe
hamoja na loho zenu.

LUPWILILI LWANDIKIGWE HA WAEBLANIA

ULONGOZI

Lupwilili lwa Waeblania lulo lupwilili lwa kuwabweza wanhu mioyo lulagusa vija Yesu viyauvikize uhokozi bwando wa Lagano da Umwaka. Lupwilili lwa Waeblania lwandikigwa kamba masala. Mulupwilili lwa Waeblania muna ng'humbukila 60 na kugendelela kulawa Mdilagano da Umwaka zilagusa goya vija Yesu viyauvikize uhokozi na sang'hano za Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa Kiyahudi. Sama ya kilamso kino, lupwilili luno lulondigwa luwagangamize Wayahudi wamtogole Kilisto. Lupwilili lwa Waeblania lolagusa vija Yesu viyagavikize Malagizo ga Musa giladi wakulu wa nhambiko sambiwalave nhosa kabili. Yesu katendeka nhosa sama ya vilozo vose, m'vipigiti vose. Wanhu wamtogole Kilisto wa mazua gano vivija wodaha kugangamizwa na lupwilili lwa Waeblania kugendelela kumkweleleza Yesu Kilisto, ayo yotutenda tweye tumtogole, na vivija tugendelela kwika nhamanila yetu kumwake (12:2).

Haduhu munhu yovitanga yalihi yandike lupwilili lwa Waeblania, ila wasomi wagelegeza kamba lupwilili luno lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo, Luka, ama Banaba. Vivija hakitangigwa kipigiti lupwilili luno vilwandikigwe, ila wanhu wayagwe wotogola kamba lwandikigwa hachugu cha milao ya 70 songela viyavumbuke Kilisto. Wambo da Yelusalemu dibanangigwa mmilao ya 70 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto, ila yandike lupwilili luno kodilongelela wambo da Yelusalemu kamba dikala ding'hali hadinabanangigwa. Lupwilili lwa Waeblania lwandikigwa mdiwambo da Loma (13:24) na vodahika kamba luzunguluswa mwa wanhu bwando wamtogole Kilisto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yandike lupwilili luno kolagusa kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza wahokozi wa Mulungu na wasenga wa Mulungu wa kuulanga (*1:1—4:13*).
2. Abaho kogendelela kulagusa kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza wakulu wa nhambiko awo wosang'hanika muna Ing'anda ya mulungu mdiwambo da Yelusalemu (*4:14—7:28*).
3. Vivija sang'hano ya Yesu ng'hulu ng'hani kubanza Lagano da Umwaka Mulungu diyaditendile na wanhu zake kubitila Malagizo gayamgwelele Musa (*8:1—10:31*).
4. Viyeshile kusimulila kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza vinhu vose, yandike lupwilili luno kolava ndagizi bwando za kusang'hana (*10:32—13:17*).
5. Hakimambukizo, komambukiza lupwilili luno na mbuli za kugangamiza wanhu na ndamsa (*13:18-25*).

Mbuli ya Mulungu Kubitila Mwanage

1 Umwaka Mulungu kalonga na wahenga zetu mianza bwando na mnzila
bwando kubitila wahokozi,
2 ila muna gamazua gano ga kimambukizo kalonga na tweye kubitila Mwanage ayo ulumwengu ulumbigwe kubitila
heyo, na yasaguligwe kuvihala vinhu vose.
3 Heyo iyo unang'hazi wa yenzi ya
Mulungu na kalinga kabisa na vija viyali,
yovitenda vinhu vose vigendelele kukala
kubitila mbuli zake zili na mhiko. Viyamambukize kuvisegeza vilozo, kakala
hanhu ha hishima kumkono wa ukulume
wa Mulungu Mkulu.

Ukulu wa Mwana wa Mulungu

4 Mwana wa Mulungu kawa mkulu
ng'hani kubanza wasenga wose wa
Mulungu wa kuulanga, kamba vidili
twaga Mulungu diyamgwelele vidili kulu
ng'hani kubanza matwaga gao.
5 Kwavija Mulungu hamulongele
msenga wake yoyose wa kuulanga,
“Gweye iyo Mwanangu,

* **1:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7.

lelo nigaluka Tataako.”*
Ama Mulungu hamulongele msenga wake
yoyose wa kuulanga kamba,
“Nie nowa Tataake,
na heyo kowa Mwanangu.”†
6 Ila viyamgalile chaudele wake muu-
lumwengu, kalonga,
“Wasenga zangu wose wa kuulanga
wamtambikile heyo.”‡
7 Ila mmbuli ya wasenga zake wa kuu-
langa, Mulungu kalonga,
“Mulungu kowatuma wasenga zake wa
kuulanga kamba beho,
na kamba moto ukwaka.”§
8 Ila mmbuli ya Mwana, Mulungu ka-
longa,
“Undewa wako, gweye Mulungu, wokala
milongo yose!
Kowatawala wanhu zako bila uzen-
zeleganye.
9 Gweye konogelwa na ganogile na kuge-
hila gehile.
Avo Mulungu, Mulungu wako,
kakusagula gweye uwe uchana ya
wayago,
mkukubaka mavuta gogala ndeng'ha.”*
10 Na vivija kalonga,
“Haichanduso, gweye Mndewa, kuilumba
isi,
na kuulumba ulanga na makono gako
mwenyego.
11 Vino vobanangika, ila gweye kosigala.
Volala kamba vivalo.
12 Kovikunza kamba koti,
na vogaluka kamba vivalo.
Ila gweye kowa vivo mazua gose,
na ugima wako wowa bule nziga.”†
13 Mulungu hamulongele msenga wake
yoyose wa kuulanga mbuli zino,
“Kala kumkono wangu wa ukulume
mbaka vondaniweke wadumuka
zako wawe
kamba kigoda cha kwikila magulu
gako.”‡
14 Avo wasenga wa Mulungu wa kuu-
langa iwo walihi? Hewo iwo loho wom-
sang'hanikila Mulungu na watumigwa
na heyo kuwataza awo wondawabokele
ukombola.

2

Ukombola Mkulu

1 Avo tolondigwa tugagoge ng'hani gaja
gatuhulike giladi sambituhembeluswe ku-
lawa muikweli ino.
2 Usenga upetigwe na wasenga wa Mu-
lungu wa kuulanga ha wahenga zetu
woneka kuwa kweli, na wose walekile
kuukola ama waja waudulukile wabokela
nhaguso iwalumbile.
3 Todahaze kuhonyokwa kamba
tuhauzabuza ukombola mkulu kamba
uno? Ukombola awo Mndewa
yakalile waichanduso kuupeta, usindilwa
kumwetu tweye na awo wamuhulike.
4 Vivija Mulungu kalava usindila mm-
buli ino mkutenda mizonza bwando, vi-
laguso, na mbuli za mkanganyo, na mku-
gola nhunza ya Loho wa Mulungu kamba
viyalondile heyo.

Yondayatukombole

5 Mulungu hawekile wasenga zake
wa kuulanga wawe watawala wa
ulumwengu ukwiza, ulumwengu utuu-
peta.
6 Ila hana hanhu Mzinyandiko Zing'alile
munhu imwe kamulongela Mulungu,
“Munhu iyo kinhu chaki hata umgese
kamba vino?
Mwana wa munhu ayo yuumuhem-
bekeza?
7 Mkipigiti kidodo kumtenda yawe hasi ya
wasenga zako wa kuulanga,
kum'vaza mkungo wa yenzi na
hishima,
8 na kwika vinhu vose hasi ya magulu
gake.”*
Mkuvika vinhu vose hasi yake, Mulungu
halekile kinhu chochose sambikiwe hasi
yake. Hata avo mkipigiti kino hatuvona
vinhu vose kuwa hasi yake.
9 Ila tomona Yesu, ayo mkipigiti kidodo
yekigwe hasi ya wasenga wa Mulungu
wa kuulanga, sambi kavazigwa mkungo

† **1:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2SAMWELI 7:14; 1VIPIGITI 17:13. ‡ **1:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:43. § **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 104:4. * **1:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 45:6-7. † **1:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 102:25-27. ‡ **1:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:1. * **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 8:4-6.

wa yenzi na hishima sama ya mgayo wa
ifa, giladi sama ya ngekewa ya Mulungu
kolondigwa yalanze ifa sama ya wanhu
wose.
10 Ilumba Mulungu, ayo sama ya heyo
na kubitila heyo vinhu vose vilumbigwa,
yamtende Yesu sambiyahungule hanhu
mnzila ya migayo, giladi yawagale wan-
age bwando kuna iyenzi yake. Kwavija
Yesu iyo mwanduso wa ukombola wao.
11 Kwavija ayo yowang'aliza na awo
wong'alizwa wose wana Tata imwe.
Sama ya mbuli ino Yesu hona kinyala
kuwakema hewo ndugu,
12 kamulongela Mulungu,
"Nodipeta twaga jako ha ndugu zangu,
hagatigati ya wanhu wakutogole
nokutogola gweye na nyila."†
13 Na vivija, "Nokwika nhamanila yangu
kumwake."‡ Na vivija kalonga, "Na
hano hamoja na iwana wayanigwelele
Mulungu."§
14 Avo, kwavija wana wa Mulungu
wana mulopa na nyama, na Yesu vivija
kagaluka na kuwa na mulopa na nyama,
avo kubitila ifa yamuhume ayo yali na
mhiko za ifa, ayo yokemigwa Mwenem-
bago.
15 Na Yesu kawafungula waja ugima
wao wose wikigwe muunyakadala sama
ya bwembwe da ifa.
16 Kwavija itangika kamba hezile
kuwataza wasenga wa Mulungu wa ku-
ulanga, ila kulutaza lukolo lwa Ablaham.
17 Avo, vinoga ng'hani heyo kugaluka
kamba ndugu zake mmbuli zose, gi-
ladi yawe Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko yali na bazi na nhamanila
msang'hano ya Mulungu, na yailave
mwenyego kuwa nhosa ya kuwasegezela
wanhu vilozo vao.
18 Kwavija heyo mwenyego kagaya
kipigiti viyakalile yogezigwa, avo kodaha
kuwataza awo wali mkugezigwa.

3

Yesu Iyo Mkulu Kubanza Musa

1 Avo, ndugu zangu, mumtogole Kilisto
na mkemigwe na Mulungu, mgelegezeni
Yesu, ayo Mulungu yamtumile kuwa
Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko
wa nhamanila ituilonga mwa wanhu.
2 Kakala na nhamanila ha Mu-
lungu yamsagule heyo, kamba Musa
viyakalile na nhamanila msang'hano
yake Mng'anda ya Mulungu.*
3 Munhu yozenga ng'anda kobokela
hishima bwando kubanza ng'anda
yenyego. Vivija na Yesu kalumba
kugweleligwa hishima ng'hulu kubanza
Musa.
4 Kwavija kila ng'anda izengigwa na
munhu, ila Mulungu iyo mzenzi wa vinhu
vose.
5 Musa kakala mtumigwa yalibule uzen-
zeleganye Mng'anda ya Mulungu giladi
yazilonge mbuli zondazilongwe na Mu-
lungu mazua ga hamwande.
6 Ila Kilisto iyo Mwana yalibule uzenzel-
eganye Mng'anda ya Mulungu. Na tweye
twa ng'anda yake kamba tuhananahila
ugangamalo wetu na tamanilo dituitopela.

Kuhumula kwa Wanhu wa Mulungu

7 Avo, kamba viyolonga Loho wa Mu-
lungu,
"Muhahulika dizwi da Mulungu lelo,
8 sambimuitende mioyo yenu kuwa
midala kamba wahenga zenu
viwakalile, avija viwamdulukile
heyo,
kipigiti kija viwakalile muluwala,
avija viwamgezile heyo.
9 Ako wahenga zenu kuwanigazile na
kunigeza,
hata kamba wakala wazonile
sang'hano zangu mmilao malongo
mane.
10 Kino kicho kilamso niwonela lusango
mulelo uja, na nilonga,
'Mazua gose hawanitegeleza,
hawazigoga ndagizi zangu.'
11 Avo nigevuzika na kuiduila, nilonga,
'Hawengila muisi ya mhumulo!' "†

† **2:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 22:22. ‡ **2:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:17. § **2:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:18. * **3:2** ***Ng'anda ya Mulungu*** hano nhegulo yake *wanhu wa Mulungu.* † **3:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-11.

12 Avo, ndugu zangu, teganyeni, sambikuwe na munhu mmwanza wenu yondayawe na moyo wihile na uleka kumtogola Mulungu, awo wondaumtende yamuleke Mulungu yali na ugima.
13 Muigangamize wenyego kwa wenyego mazua gose, kipigiti ing'hali lelo, giladi sambikuwe na munhu mmwanza wenu yondayavwiziligwe na vilozo na kugeligwa udala giladi yamdulukile Mulungu.
14 Kwavija kamba tuhananahila mbaka hakimambukizo kamba vitukalile haichanduso, tweye towa wanhu tuli hamoja na Kilisto.
15 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"Kamba uhahulika dizwi da Mulungu lelo,
sambiutende moyo wako kuwa mdala, kamba viwakalile wahenga zenu
viwamdulukile Mulungu."‡
16 Wanhu walihi wahulike dizwi da Mulungu na kumdulukila? Si waja wose wasegezwe muisi ya Misili hasi ya ulongozi wa Musa?
17 Walihi Mulungu yakalile na lusango nawo mmilao malongo mane? Si waja watendile vilozo, awo wadanganhikile muluwala?
18 Wanhu walihi Mulungu iyawaduilile kamba hawengila muisi ya mhumulo ako kondayawatende wahumule, kamba si awo wamdulukile?§
19 Avo tona kamba hawadahile kwingila muisi ya mhumulo kwavija hawatogole.

4

1 Avo kwavija kilagano cha kwingila hanhu hake ha kuhumulila king'hali, tuteganye kamba munhu yoyose mmwanza wenu sambiyahumwe kwingila hanhu haja.
2 Kwavija tuuhulika Usenga Unogile kamba viwauhulike hewo. Wauhulika, ila hauwagwelele nzamo, kwavija viwauhulike hawautogole mnhamanila.
3 Avo tweye tutogole tokwingila hanhu haja ha kuhumulila, kamba Mulungu viyalongile,
"Mulusango lwangu niiduila,
'Hawengila hanhu hangu ha kuhumulila!' "*
Mulungu kalonga mbuli ino hata kamba sang'hano yake ikala imalile songela kipigiti chayaulumbile ulumwengu.
4 Kwavija hanhu hamoja muna Izinyandiko Zing'alile zodilonga zua da saba kamba vino, "Mulungu kahumula kutenda sang'hano zake zose mdizua da saba."†
5 Na tena hana hanhu aho hachana Mulungu kolonga, "Hawengila hanhu hangu ha kuhumulila!"‡
6 Kwavija awo umwaka wauhulike Usenga Unogile wahumwa kwingila sama ya udulu wao, ila hanhu ha Mulungu ha kuhumulila hekigwa sama ya wanhu kwingila.
7 Milao bwando hamwande Mulungu keka zua diyagwe na kadikema, "Lelo" ahaja viyalongile kubitila Daudi, kamba viilongigwe,
"Kamba lelo muhahulika dizwi da Mulungu,
sambimtende mioyo yenu kuwa midala."§
8 Kwavija kamba Yoshua yahawagwelele wanhu mhumulo, Mulungu sambiyalonge kamba zua diyagwe da mhumulo ding'hali hadinakwiza.
9 Avo kuna kuhumula kuyagwe kwikigwe sama ya wanhu wa Mulungu.
10 Kwavija munhu yoyose yokwingila mmhumulo iyatulongele Mulungu vivija kolondigwa yahumule kutenda sang'hano zake, kamba Mulungu viyahumule kutenda sang'hano zake.
11 Avo natutende kila kitudaha twingile mmhumulo ija, giladi sambiyoneke munhu yoyose yondayahumwe mkuwinza udulu wa Waislaeli.
12 Kwavija mbuli ya Mulungu ina ugima tena ina mhiko. Ina ukali kubanza zele jojose dikanha kuno na kuno, yohoma

‡ **3:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-8.
* **4:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:11.
‡ **4:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:11.
§ **3:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MHETA 14:1-35.
† **4:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:2.
§ **4:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-8.

na kuvigola moyo na loho, na kuvigola vipindi na uloto. Ina udaho wa kutagusa ngelegeza na sulukila za moyo.

13 Haduhu kinhu chondakifisigwe haulongozi wa Mulungu, ila vinhu vose vogubuligwa na kwikigwa hauhalangwe haulongozi wa meso gake. Na tweye tose tolondigwa tulave mheta zetu ha heyo.

Yesu Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko Kubanza Wose

14 Avo, avija vituli na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kubanza wose yengile kuulanga, Yesu Mwana wa Mulungu, natuinanahile ng'hani nhamanila ituilonga.

15 Kwavija Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko itulinayo kautanga udonhi utulinao, kwavija heyo kabitila migayo yose itugaya tweye bila kutenda vilozo.

16 Avo natukikwenhukile kigoda cha undewa cha Mulungu wetu yali na ngekewa bila kudumba, giladi tubokele bazi na tupate ngekewa ya kututaza mkipigiti tuhailonda.

5

1 Kila Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kasaguligwa kulawa mwa wanhu, na Mulungu kamsagula yatende sang'hano zake sama yao, kulava nhunza na nhosa za kukoma wang'onyo giladi vilozo vigeligwe kumgongo.

2 Kwavija heyo mwenyego kalegela mmbuli bwando, avo kodaha kuhola ha awo iwabozi na awo wotenda vilozo.

3 Na kwavija heyo mwenyego kalegela mmbuli bwando avo kolondigwa yalave nhosa ya kukoma wang'onyo sama ya vilozo vake mwenyego vivija na sama ya wanhu wayagwe.

4 Haduhu munhu yosagula mwenyego hishima ino ya kuwa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. Ila munhu kotendigwa kuwa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko sama ya lukemo lwa Mulungu, kamba viyakalile Haloni.

5 Vivija Kilisto hasagule mwenyego hishima ya kuwa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. Ila Mulungu kamulongela,

"Gweye iyo Mwanangu,
lelo nigaluka Tataako."*

6 Vivija kalonga hanhu hayagwe,

"Kowa mkulu wa nhambiko wa gunge na gunge,
kamba Melikizedeki."†

7 Yesu viyakalile muulumwengu uno, kakala yotambika na kupula mkumulilila Mulungu na dizwi kulu na mahozi ayo yodaha kumkombola kulawa mkudanganhika. Mulungu kamuhulika kwavija Yesu kakala yomuhishimila Mulungu.

8 Hata kamba kakala Mwana wa Mulungu, kaifundiza wende kubitila gaja gamgazile.

9 Viyagahumile gose, kawa mwanduso wa ukombola wa digunge ha awo womtogola.

10 Mulungu kamtenda heyo yawe Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamba Melikizedeki.

Nzuma mwa awo Woileka Nhamanila

11 Tuna vinhu bwando va kulonga mmbuli ino, ila vidala kuwapetela goya, kwavija mweye mwa wadala kuhulika.

12 Kipigiti kino mweye molondigwa mfundize wanhu wayagwe, ila mng'hali mulonda munhu yawafundize mafundo ga ichanduso ga usenga wa Mulungu. Molondigwa mung'we matombo na sio mandia gazamile.

13 Munhu yoyose yokong'ha yang'hali mdodo, hamanya ganogile ama gehile.

14 Mandia gazamile gosasaligwa sama ya wanhu wakangale, awo kubitila mafundo wapata utango wa kusambula gehile na ganogile.

6

1 Avo natuchole kuulongozi kuna gamafundo gakangale na tugaleke kuchugu mafundo ga ichanduso ga Kilisto. Sambitwike kabili msingi wa mafundo ga kuleka mbuli zihile, na kumtogola Mulungu,

2 mafundo ga ubatizo, kwikila makono, kuzuka kwa wanhu wadanganhike, na nhaguso ya digunge.

* **5:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7. † **5:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:4.

3 Na togatenda gano kamba Mulungu
yahatutogoza.
4 Kwavija awo wakalile mmulangaza
wa Mulungu na kuzilanza nhunza za ku-
ulanga na kum'bokela Loho wa Mulungu,
5 na kuulanza unozi wa Usenga wa Mu-
lungu na kuzilanza mhiko za ulumwengu
ukwiza,
6 abaho, waileka nhamanila, havi-
dahika kuwabweza giladi waleke vilozo
vao, kwavija hewo wenyego wom-
uwamba kabili Mwana wa Mulungu
mumsalaba na kumgela kinyala hauha-
langwe.
7 Isi ija ing'wa mazi ga mvula iitoela
mazua gose, na ija ilava mandia ha awo
wailimile, yobokela motelo za Mulungu.
8 Ila isi ija yoteza miba na mbig-
ili haipetigwa, na ya mdihonzolomo
da kudukumizwa. Hakimambukizo,
yosomigwa.
9 Mbwiga zangu, hata kamba tuhalonga
kamba vino, si kamba totogola kamba
kuna mbuli zihile zitendeka mmwenu, ila
totogola kamba motenda mbuli zinogile
zilawa muukombola.
10 Mulungu kabule uzenzeleganye, na
hadaha kuisemwa sang'hano yenu na
noge dimmulagusile vija vumuwatazile
wanhu zake na vija vumgendelela
kuwataza.
11 Na tweye tolonda wose mmwanza
wenu mgendelele kuwanogela wanhu
wayagwe mbaka Mulungu von-
dayawakeme, giladi vinhu vumtamanila
mngelegeza vilawilile.
12 Hatulonda mweye muwe wakoka, ila
tolonda muwege awo kubitila nhamanila
na mwazaganyo wogahala ago gawaila-
gane na Mulungu.

Kilagano cha Mulungu Kili na Ikweli

13 Mulungu viyekile kilagano na
Ablaham, kaiduila mkuitambula heyo
mwenyego, kwavija kukala haduhu yali
mkulu kum'banza heyo giladi heyo
yaiduilile kumwake,
14 kalonga, “Kweli, nokumoteza gweye
na kukugwelela lukolo lukulu.”*
15 Ablaham kazaganya, avo kabokela
kija Mulungu kiyailagane nayo.
16 Wanhu woiduilila ija yali mkulu
kuwabanza hewo, na kiduilo kija
chosindila kija kilongigwe na kumambuk-
iza mbamila zose.
17 Vivija Mulungu viyalondile kuwala-
gusila wahazi gaja gawailagane na heyo,
kawalagusila kamba heyo si wa kugaluk-
agaluka, kasindila mkuiduila.
18 Avo Mulungu kalava vinhu vibili,
tanhu kilagano chake abaho kiduilo
chake. Vinhu vino vibili havigalukaga,
kwavija havidahika Mulungu yavwize.
Avo tweye tukimbilile kumwake to-
geligwa mhiko ng'hani kudigoga tamanilo
dili haulongozi wetu.
19 Tuna tamanilo dino dili kamba nanga
ya ugima wetu dili na mhiko na ku-
tamanilwa. Ikwingila mgati ya Hanhu
Hang'alile ha Mulungu kubitila guo di-
tungikigwe.
20 Avo Yesu katulongola kwingila haja
sama yetu. Heyo katendigwa kuwa
Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa
gunge na gunge, kamba Melikizedeki.

7

Mkulu wa Nhambiko Melikizedeki

1 Melikizedeki kakala mndewa wa
Salemu na mkulu wa nhambiko wa Mu-
lungu Mkulu Ng'hani. Melikizedeki kait-
ing'hana na Ablaham kipigiti Ablaham
viyakalile yobwela kulawa kuwahuma
wandewa wane na kummoteza.
2 Na Ablaham kamgwelela Melikizedeki
zaka ya kila kinhu kiyapatile. Nhegulo
ya mwanduso wa twaga da Melikizedeki
ikala “Mndewa Yalibule Uzenzeleganye,”
na abaho mndewa wa Salemu, nhegulo
yake iyo “Mndewa wa Tindiwalo.”
3 Haduhu munhu yolutambula lukolo
lwa Melikizedeki ama tataake ama
mamaake, haduhu munhu yoitambula
mvumbuka yake ama ifa yake. Heyo
kalinga na Mwana wa Mulungu, na
kogendelela kuwa mkulu wa nhambiko
milongo yose.

* **6:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 22:17.

4 Loleni viyali mkulu, hata muhenga
wetu Ablaham kamgwelela zaka ya vinhu
viyapatile kulawa kung'hondo.
5 Na awo wali wa lukolo lwa Lawi wali
wakulu wa nhambiko woshulutizwa na
Malagizo ga Musa kusola zaka kulawa
mwa wanhu wa Islaeli, kulawa mwa
wanhu zao wenyego, hata kamba na
hewo wolawa lukolo lwa Ablaham.
6 Melikizedeki hakalile munhu wa
lukolo lwa Lawi, ila kasola zaka kulawa
ha Ablaham na kummoteza Ablaham, ayo
yabokele vilagano kulawa ha Mulungu.
7 Haduhu bamila, ija yomoteza
kolondigwa yawe mkulu kubanza ija
yomotezwa.
8 Mmbuli ya wakulu wa nhambiko
zaka yosoligwa na wanhu wali na ng'huli
za kudanganhika, ila mmbuli ya Melik-
izedeki zaka ikala isoligwa na ayo yali
na ugima wa digunge kamba Nyandiko
Zing'alile vuzilonga.
9 Munhu kodaha kulonga kamba Lawi
mwenyego, ayo yobokela zaka, kaliha
zaka ha Melikizedeki kubitila Ablaham,
10 kwavija Melikizedeki viyaiting'hane
na Ablaham, Lawi kakala mgati ya lukuli
lwa Ablaham Tataake, nhegulo yake
kakala hanavumbuka.
11 Kamba mnhongo wa ukulu wa nham-
biko wa Lawi wabule king'hwaso kwav-
ija Malagizo ga Musa gawavikila wanhu
kubitila mnhongo uno, habali kukala
kung'hali kulondigwa mkulu wa nham-
biko iyagwe yeze kulawa mumnhongo wa
ukulu wa nhambiko wa Melikizedeki na
sio kulawa mumnhongo wa ukulu wa
nhambiko wa Haloni?
12 Kwavija kamba kuhawa na mgaluko
mumnhongo wa ukulu wa nhambiko,
basi vivija kolondigwa kuwe na mgaluko
Mmalagizo ga Musa.
13 Na mkulu wetu wa nhambiko, ayo
mbuli zino zimulonga, kolawa mumtala
uyagwe, na haduhu munhu hata imwe
kulawa mumtala wake yasang'hanike
sang'hano ya ukulu wa nhambiko.
14 Itangika kamba Mndewa wetu
kalawa mumtala wa Yuda, na Musa
hamtambule munhu yoyose kulawa
mumtala uno yawe mkulu wa nhambiko.

Mkulu wa Nhambiko Iyagwe Yalingile na Melikizedeki

15 Na gaja gatulongile gabule kifiso,
kamba mkulu wa nhambiko iyagwe
yalingile na Melikizedeki kalawilila,
16 ayo yatendigwe kuwa mkulu wa
nhambiko si sama ya ndagizi ilawa
Mmalagizo ga Musa ilonga kamba mkulu
wa nhambiko kolondigwa yalawe mu-
lukolo lwa Lawi kamba wahenga zake, ila
katendigwa na mhiko za ugima zilibule
nziga.
17 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga,
“Gweye iyo mkulu wa nhambiko ulibule
nziga, mumnhongo wa ukulu wa nham-
biko wa Melikizedeki.”*
18 Ndagizi ya umwaka ikigwa hamg-
wazo kwavija ikala ikonhoke na
hailondigwa na wanhu.
19 Kwavija Malagizo ga Musa ha-
gatendile kinhu chochose kiwebule
king'hwaso. Na sambi tamanilo dinogile
ng'hani kubanza dija da umwaka divika,
na kubitila hijo tokwenhuka behi na
Mulungu.
20 Mbuli ino itendigwa na kiduilo cha
Mulungu, ila wayagwe watendigwa kuwa
wakulu wa nhambiko bila kiduilo cho-
chose.
21 Ila Yesu katendigwa kuwa mkulu
wa nhambiko na kiduilo, haja Mulungu
viyamulongele,
“Mndewa keka kilagano mkuiduila,
na hagalula ngelegeza zake.
‘Gweye iyo mkulu wa nhambiko ulibule
nziga.’ ”†
22 Sama ya kiduilo kino, Yesu kagaluka
kingilambago cha lagano dinogile ng'hani
kubanza dija da ichanduso.
23 Uhaleka gano, wakulu wa nhambiko
wa umwaka wakala bwando, kwavija
wakala wodanganhika, avo imwe ya-
hadanganhika kosaguligwa iyagwe giladi
yasole hanhu ha ija yadanganhike.
24 Ila kwavija Yesu kokala gunge na
gunge, sang'hano yake ya ukulu wa
nhambiko yokala milongo yose.

* **7:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:4.
† **7:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:4.

25 Avo heyo kodaha kuwakombola kabisa awo womcholela Mulungu kubitila heyo, kwavija mazua gose heyo kokala yowatambikila hewo.

26 Kwavija ilumba tweye tuwe na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamba ino, munhu yang'alile, yalibule mbuli ihile, yalekile kunyolodoswa na kinhu chochose, yali kutali na vilozo, na yenuligwe uchana kubanza ulanga.

27 Halingile na wakulu wa wakulu wa nhambiko wayagwe. Heyo halondigwa tanhu kulava nhosa mazua gose sama ya vilozo vake mwenyego na abaho sama ya vilozo va wanhu. Kalava nhosa imwe, mwanza umwe mkipigiti chake chose ahaja viyailavile mwenyego.

28 Kwavija Malagizo ga Musa gowasagula wanhu wazabuzigwe wawe wakulu wa wakulu wose wa nhambiko, ila kiduilo kizile hachugu cha Malagizo kimsagula Mwana, ayo yalekile kuhungula hanhu milongo yose.

8

Yesu Iyo Mkulu Wetu wa Wakulu Wose wa Nhambiko

1 Kinhu kikulu mmbuli zino zitulonga icho kino, tuna Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko ayo yakalile mumkono wa ukulume wa ikigoda cha undewa cha Mulungu yali na yenzi kili kuulanga,

2 ayo yosang'hanika Hanhu Hang'alile, mdihema da ikweli da kuiting'hanila diwambigwe na Mndewa, na sio diwambigwe na munhu.

3 Wakulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wasaguligwa walave nhosa ya vinhu na nhosa ya kuchinja wang'onyo, avo na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko itulinayo vivija kalondigwa yawe na kinhu cha kulava.

4 Kamba yahawile muisi, sambiyawe mkulu wa nhambiko, kwavija kuna wakulu wa nhambiko wolava nhosa mkugawinza Malagizo ga Musa vugalonga.

5 Wosang'hanika hana Ihanhu Hang'alile Ng'hani, aho kuli na mwigo na sisila da kija kili kuulanga. Kino kicho kilamso cha Musa kuzumigwa viyakalile behi na kudizenga dihema da kuiting'hanila, yolongeligwa, “Lola utende kila kinhu kamba vija vuulagusiligwe kuja kudigongo.”*

6 Ila sambi Yesu kagweleligwa sang'hano ya ukulu wa nhambiko izamile ng'hani kubanza yao hewo, kamba vudili lagano diyekile hagatigati ya Mulungu na wanhu zake vudizamile ng'hani kubanza Lagano da Umwaka, kwavija dilola ng'hani vilagano vinogile ng'hani.

7 Kamba lagano dija da ichanduso dihawile bule ving'hwaso, sambidilondigwe lagano da ikabili.

8 Ila Mulungu kona gehile mwa wanhu zake avo kalonga,

“Mazua gokwiza, kolonga Mndewa,
vondaniditende lagano da isambi na wanhu wa Islaeli hamoja na wanhu wa Yuda.
9 Si kamba lagano dija dinitendile na wahenga zao
kipigiti vuniwagogile mkono kuwalava kulawa muisi ya Misili.
Kwavija hawadigogile lagano jangu,
avo niwaleka, kolonga Mndewa.
10 Na dino dijo lagano dondanitende na wanhu wa Islaeli
mkipigiti chondakize, kolonga Mndewa.
Nogeka malagizo gangu mngelegeza zao
na kugandika mmioyo yao.
Nowa Mulungu wao,
na hewo wowa wanhu zangu.
11 Haduhu yondayamfundize miyage
ama kuilongela,
‘Mtange Mndewa.’
Kwavija wose wokwiza kunitanga,
songela mdodo mbaka mkulu.
12 Nokugela kumgongo kuhonyela kuwahonyele,
na siza kukumbukila vilozo vao.”†

13 Mkudikema lagano dino “Lagano da Isambi,” nhegulo yake iyo ino, kadilonga dija da ichanduso kamba kipigiti chake kibita avo hadilondigwa na wanhu. Na kamba kipigiti chake kibita basi mkipigiti kidodo hamwande dopotela.

* **8:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 25:40.
† **8:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:31-34.

9

Nhambiko ya Muisi na Nhambiko ya Kuulanga

1 Lagano da ichanduso dikala na ndagizi mnhambiko na vivija dikala na hanhu ha kutambikila hano muisi.
2 Hema da kuiting'hanila dikala na magati mabili. Mdigati da ichanduso kukala na kinala cha kwikila kiwenge, meza, na mikate ing'alile ikigwe muimeza. Gati dino dikemigwa Hanhu Hang'alile.
3 Kuchugu cha guo ditungikigwe kukala na gati da ikabili dikemigwe Hanhu Hang'alile Ng'hani,
4 dikalile na kilingo cha kulavila nhosa cha zahabu cha kufushila ubane na sanduku da lagano digubikigwe na zahabu. Sanduku dino da lagano dikala na kombe da zahabu dimemile mana mgati yake, fimbo ya Haloni ikalile na nzukila, na zija zimbamha mbili za mabwe zandikigwe ndagizi longo dimwe za lagano.
5 Uchana ya sanduku dino da lagano kukala na makelubi* wali na yenzi wogubika hanhu ha kusegezelwa vilozo na sisila jao. Ila hatudaha kusimulila ng'hani mbuli zino.
6 Vinhu vose vuvikalile vikigwe kamba vino, mazua gose wakulu wa nhambiko wengila mgati da ichanduso kusang'hana sang'hano zao za nhambiko.
7 Ila Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko iiyeka yokwingila mgati da ikabili, na heyo kokwingila mwanza umwe muna umulao umwe, na kokwingila na mulopa awo wondayaulave sama yake mwenyego na sama ya vilozo va wanhu viwatendile bila kuvitanga.
8 Mmbuli ino Loho wa Mulungu kotugubulila kamba nzila ya kwingilila Hanhu Hang'alile Ng'hani haivuguke kipigiti hema da kuiting'hanila da ichanduso vudikalile dimile.
9 Ino iyo ningo ya kipigiti kino kitulinacho. Yolagusa kamba nhunza zikalile zilavigwa na wang'onyo wakalile wachinjigwa havidahile kung'aliza udaho wa wanhu wa kusambula gehile na ganogile,
10 ila ikala mbuli ilolile ng'hani kuja na kung'wa na sona bwando za kuing'aliza, mbuli za lukuli zitendeke mbaka kipigiti cha Mulungu kuvitenda vinhu vose viwe va sambi kivikile.
11 Ila Kilisto keza kamba Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa vinhu vinogile vija vili hano. Hema da kuiting'hanila doyosang'hanika mgati yake kulu kubanza dija da ichanduso na dina vinhu vose, hema dija haditendigwe na munhu, na hadili muulumwengu uno.
12 Kengila Hanhu Hang'alile Ng'hani mwanza umwe, na hengile na mulopa wa menhe ama ng'ombe, ila kengila na mulopa wake mwenyego, avo kaugula ukombola wa digunge sama yetu.
13 Mulopa wa menhe na ng'ombe na tozi da bogwa da mwanang'ombe wonyunyiziligwa mwa awo wanyolodoke na kuwang'aliza, avo woneke wang'ala mng'huli zao.
14 Kilisto, ayo kubitila Loho wa digunge kailava heyo mwenyego ha Mulungu bila kuwa na kinhu kihile. Mianza mingahi mulopa wake woung'aliza udaho wetu wa kusambula gehile na ganogile kulawa mmbuli zitugalila ifa, giladi tumtambikile Mulungu mwene ugima?
15 Sama ya mbuli ino Kilisto iyo mgombeleza wa lagano da isambi, giladi awo wakemigwe na Mulungu wabokele kilagano cha uhazi wa digunge, kwavija Kilisto kadanganhika giladi kuwakombola kulawa m'vilozo vitendeke mdilagano da ichanduso.
16 Mmbuli ya lupwilili lwa ugozi wa vinhu va munhu, yolondigwa itangike kamba munhu yandike lupwilili luja kesha kudanganhika,
17 kwavija lupwilili lwa ugozi wa vinhu lwabule mhiko kipigiti munhu yalwandike yang'hali mgima, ila lokwiza kupata mhiko haja vondayadanganhike.
18 Kino kicho kilamso hata lagano da ichanduso hadisongile bila mulopa.
19 Kwavija Musa viyaipetile kila ndagizi mwa wanhu wose kulingana na vugalagize Malagizo ga Musa, kasola mulopa wa

* **9:5** ***Makelubi*** iyo vinhu vilumbigwe na Mulungu vili kuulanga vili na mabawa.

ng'ombe na wa menhe hamoja na mazi
na kukinyunyizila ikitabu na kuwanyun-
yizila wanhu wose, mkuvubika mijusu
midung'hu ya ng'hondolo na matambi ga
hisopo.
20 Kalonga, "Uno uwo mulopa wa
lagano ajo Mulungu diyawalagize mweye
mdigoge."†
21 Vivija Musa kavinyunyizila mulopa
via vose visang'hanike mnhambiko na
dihema.
22 Kweli kabisa kulingana na Malagizo
ga Musa, vinhu behi na vose ving'alizwa
na mulopa, na bila mulopa haduhu
kugeligwa kumgongo kwa vilozo.

Nhosa ya Kilisto Yosegeza Vilozo

23 Vinhu vino vikwiga vinhu va kuu-
langa volondigwa ving'alizwe na nhosa
kamba ino. Ila vinhu va kuulanga
venyego volonda nhosa inogile ng'hani.
24 Kwavija Kilisto hengile Hanhu
Hang'alile Ng'hani hatendigwe na
makono ga wanhu, aho halingile kamba
hanhu hang'alile ng'hani ha kuulanga, ila
kengila kuulanga kwenyego, ako sambi
kema haulongozi wa Mulungu sama yetu.
25 Mkulu wa Wakulu wose wa Nham-
biko wa Wayahudi kokwingila Hanhu
Hang'alile Ng'hani kila mulao na mu-
lopa wa wang'onyo, ila Kilisto hengile
kuulanga kuilava nhosa heyo mwenyego
mianza bwando,
26 ihawile hivo Kilisto yahalondigwe
kugaya mianza bwando songela ku-
lumbigwa kwa ulumwengu. Ila sambi
kalawilila mwanza umwe mkipigiti cha
kimambukizo giladi yavisegeze vilozo ku-
bitila kuilava nhosa heyo mwenyego.
27 Kamba vija munhu viyolondigwa ku-
danganhika mwanza umwe, imala abaho
nhaguso,
28 avo Kilisto kalavigwa nhosa mwanza
umwe giladi yavisegeze vilozo va wanhu
bwando. Kokwiza mwanza wa ikabili, si
sama ya kuvisegeza vilozo va wanhu ila
kuugala ukombola ha awo womulolela.

10

1 Kwavija Malagizo ga Musa gakala
sisila da vinhu vinogile vikwiza na sio
vinhu venyego. Sama ya kilamso kino
havidahika kuwatenda wawe bule vilozo
awo womkwenhukila Mulungu na nhosa
zizija ziibwelela bila kuziga mulao kwa
mulao havidahika kusuluzwa!
2 Kamba wanhu wakalile womtambik-
ila Mulungu wakala wang'alizwe kweli
kulawa m'vilozo vao, sambiwaiyone
wana vilozo, na nhosa zose zihazigile.
3 Ila nhosa zino zowakumbusa vilozo
vao mulao kwa mulao.
4 Kwavija mulopa wa songolomi wa
ng'ombe na menhe haudaha kusegeza
vilozo.
5 Avo Kilisto viyezile muulumwengu
uno, kamulongela Mulungu,

"Nhosa za kuchinja wang'onyo na nhosa
za vinhu huzilondile,
ila lukuli luunigwelele lulo luulonda
nikulavile.
6 Hunogeligwe na nhosa za kulukuza,
na hunogeligwe na nhosa za
kusegeza vilozo.
7 Abaho nilonga, 'Nabaha, Mulungu,
kugatenda gaja gakunogele,
kamba vinyandikiligwe Mzinyandiko
Zing'alile.' "*

8 Tanhu kalonga, "Nhosa za kuchinja
wang'onyo na nhosa za vinhu, nhosa za
kulukuza na nhosa za kusegeza vilozo
huzilonda tena hunogelwe nazo," hata
kamba ving'hali vilavigwa kulingana na
Malagizo ga Musa.
9 Abaho, kongeza, "Nabaha, niza ku-
sang'hana gaja goulonda." Avo Mulungu
kosegeza Lagano da Umwaka na hanhu
hake kokwika lagano da sambi.
10 Kwavija Yesu Kilisto kasang'hana gaja
gayamulondile Mulungu kutenda, tweye
tose tung'alizwa kulawa m'vilozo kubitila
nhosa ya lukuli lwake ilavigwe mwanza
umwe sama ya wanhu wose.
11 Kila mkulu wa nhambiko kotenda
sang'hano yake kila zua, na kulava nhosa
iilingile mianza bwando, ila nhosa zino
hazidaha kusegeza vilozo.

† **9:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 24:8.

* **10:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 40:6-8.

12 Ila Kilisto viyailavile mwanza umwe
nhosa imwe ikala ilumbile milao yose
sama ya vilozo, kakala hasi kumkono wa
ukulume wa Mulungu.
13 Songela kipigiti kija kobeta Mulungu
yaweke wadumuka zake hasi ya magulu
gake.
14 Kwavija sama ya nhosa imwe kawa-
suluza awo wasuluzwe vilozo vao.
15 Vivija na Loho wa Mulungu kolava
usindila wake mmbuli ino. Tanhu ko-
longa,
16 "Dino dijo lagano dondanitende na hewo
kipigiti chondakize.
Nokwika malagizo gangu mmioyo yao,
na kugandika mnzonzi zao," Mndewa kalonga.†
17 Abaho, kongeza, "Sikumbukila vilozo
vao na mbuli zao zihile."‡
18 Avo vilozo na mbuli zao zihile vi-
hageligwa kumgongo, nhosa ya kusegeza
vilozo hailondigwa.

Natumkwenhukile Mulungu

19 Avo, ndugu zangu, tuna ugangamalo
mkulu wa kwingila Hanhu Hang'alile
Ng'hani sama ya ifa ya Yesu.
20 Kubitila ifa yake, Yesu kavugula nzila
ya sambi ilava ugima kubitila guo di-
tungikigwe Mng'anda ya Mulungu, ichola
Hanhu Hang'alile Ng'hani.
21 Na avija vituli na mkulu wa nham-
biko mkulu yotawala ng'anda ya Mu-
lungu,
22 avo natumkwenhukile Mulungu
na mioyo ilibule uzenzeleganye na
nhamanila ituitangile goya, na mioyo
yetu ing'alizwe kulawa muudaho wetu
wihile wa kusambula gehile na ganogile,
na tuzisuluze ng'huli zetu na mazi
gang'alile.
23 Natudigoge ng'hani tamanilo ditu-
ditogole bila kudungwadungwa, kwavija
Mulungu itwikile nayo kilagano kabule
uzenzeleganye.
24 Na tugelegeze vija vitudaha kuiswag-
iza twetwe kwa twetwe kuwa na noge na
kutenda ganogile.
25 Sambimuleke kuiting'hana, kamba
viwotenda wanhu wayagwe, ila natu-
igangamize, kamba vumkona zua da nh-
aguso da mmabehi.
26 Tuhagendelela kutenda vilozo gi-
ladi kuno twishile kuibokela ilimu ya
kweli, haduhu nhosa iyagwe yoyose
yondaisegeze vilozo,
27 ila kinhu kisigale kicho kino, ku-
beta na kingudemo nhaguso yondaize
na moto ukalika awo wondauwalambite
wadumuka wa Mulungu.
28 Munhu yoyose yagadulukile Malagizo
ga Musa hameso ga wasindila wabili ama
wadatu kakomigwa bila koneligwa bazi.
29 Mokwagiza nhaguso ng'hali ki-
asi gani yoolondigwa yaipate munhu
yam'bojage Mwana wa Mulungu na
magulu gake, ayo yaautendile mulopa wa
lagano uja umng'aliza heyo uwe kamba
kinhu haking'alile, na ayo yamuligile
Loho wa Mulungu ayo yotonela bazi
tweye?
30 Kwavija tumtanga ija yalongile,
"Sang'hano ya kubwelezela si yenu
mweye, ila yangu nie, noliha,"§ na vivija
ilongigwa, "Mndewa kowatagusa wanhu
zake."*
31 Munhu kamba ino yahalagalila
mmakono ga Mulungu yali na ugima,
kodumba ng'hani!
32 Gelegezeni gaja gawalawilile mweye
umwaka kipigiti vum'bokele Usenga wa
Mulungu, mgazigwa na vinhu bwando,
ila mweye mgangamala.
33 Kipigiti kiyagwe mkala muligigwa
hameso ga wanhu na kugazigwa, na
kipigiti kiyagwe hamudumbile kukala
hamoja na awo wawatendele mbuli hizo.
34 Muwonela bazi waja wakalile
mkifungo, na vum'bokonywe vinhu
venu, mwazaganya mkudeng'ha, kwavija
m'vitanga kamba mng'hali na vinhu

† **10:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:33. ‡ **10:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:34. § **10:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:35. * **10:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:36; ZABULI 135:14.

bwando va muloho vinogile ng'hani vondavikale milongo yose.
35 Avo sambimuuleke mgangamalo wenu kwavija wowagalila nhunza ng'hulu.
36 Kwavija molondigwa mwazaganye, giladi mgatende gaja gamnogele Mulungu na kubokela gaja Mulungu gayailagane namwe.
37 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"King'hali kipigiti kidodo,
na ayo yokwiza kokwiza,
na hakawilila.
38 Ila wanhu zangu walibule uzenzeleganye wokala mnhamanila,
na munhu yoyose yobwela kukisogo,
moyo wangu haunogelwa nayo."†
39 Tweye hatuli mmwanza wa awo wobwela kukisogo ama awo wapotele, ila twa mmwanza wa awo wali na nhamanila na wakomboligwe.

11

Kumtamanila Mulungu

1 Avo nhamanila nhegulo yake iyo kweli ya kija kitutamanila na lugubulo lwa gaja gatuleka kugona.
2 Sama ya nhamanila wahenga zetu watogoligwa na Mulungu.
3 Tweye tuvitanga kamba ulumwengu ulumbigwa na nhamanila kubitila mbuli ya Mulungu, avo gaja gotukona gatendigwa kulawa m'vinhu vileka koneka.
4 Sama ya nhamanila Abeli kamulavila Mulungu nhosa inogile kum'banza Kaini. Kubitila mbuli ino katogoligwa kuwa munhu yalibule uzenzeleganye, na Mulungu mwenyego kazitogola nhosa zake. Kadanganhika, ila kubitila nhamanila yake, tokiifunza mbaka lelo.
5 Nhamanila iyo imtendile Henoko sambiyadanganhike, ila kasoligwa na kugaligwa uchana ha Mulungu. Haduhu munhu yamonile kwavija Mulungu kamsola. Henoko kipigiti hanasoligwa, kapetigwa kamba munhu yamnogele Mulungu.
6 Haduhu munhu yodaha kumnogela Mulungu bila nhamanila, kwavija kila munhu yokwiza ha Mulungu kolondigwa yatogole kamba Mulungu kabaho na kowamoteza awo womzahila.
7 Nhamanila iyo imtendile Nuhu yaihulike nzuma ya mbuli zikwiza ziyalekile kuzona. Kamtogola Mulungu na kutenda safina iyo imkombole heyo na mulango wake, hakimambukizo ulumwengu utagusigwa, na Nuhu kapetigwa na Mulungu kuwa mwende sama ya nhamanila iyakalile nayo.
8 Nhamanila iyo imtendile Ablaham yatogole, ahaja viyalongeligwe na Mulungu yasegele yachole kuna iisi iyamduilile kamba komgwelela iwe uhazi wake. Kasegela kulawa muisi yake mwenyego bila kuvimanya kuja koyochola.
9 Sama ya nhamanila Ablaham kakala muihema muisi ya uhenza Mulungu iyekile nayo kilagano. Vivija milao ya hamwande Isaka na Yakobo, awo wakalile muihema kamba viyakalile Ablaham, wabokela uhazi kamba uno.
10 Kwavija Ablaham kakala yobeta Wambo dili na misingi ya digunge, dibunigwe na kuzengigwa na Mulungu.
11 Nhamanila iyo imtendile Ablaham yawe tata, hata kamba kakala m'vyele ng'hani na Sala mwenyego ikala havidahika kupata mwana. Kamtogola Mulungu kamba kakivikiza kilagano chake.
12 Hata kamba Ablaham kakala m'vyele ng'hani, kulawa munhu ino imwe wavumbuka wanhu bwando kamba nhondo za kuulanga vuzilibule mheta, na kamba misenga ya mumgwazo wa ibahali viilibule mheta.
13 Wanhu wose wano wadanganhika kuno wali na nhamanila bila kubokela kilagano chao, ila wachona kilagano chao kutalitali na kukideng'hela. Watogola kamba hewo wakala wahenza na wabita nzila hano muulumwengu.
14 Wanhu wolonga mbuli kamba zino wolagusa kamba wozahila isi yao wenyego.

† **10:38** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:3-4.

15 Hewo hawakalile wogendelela kugelegeza isi iwailekile. Kamba wahatendile avo, wahabweleganye.
16 Ila wakala woibeta isi inogile ng'hani, isi ya kuulanga. Na Mulungu honile kinyala kukemigwa Mulungu wao, kwavija kawatendela wambo dinogile ng'hani kuulanga sama yao.
17 Nhamanila imtenda Ablaham yamulave Isaka kipigiti Mulungu viyamgezile. Ablaham kakala imwe wa awo wabokele kilagano, hata avo katogola kumulava nhosa mwanage yali yeiyeka,
18 hata kamba Mulungu kamulongela, “Lukolo lunikile kilagano nagwe kolupata kubitila Isaka.”*
19 Ablaham kakala yogelegeza kamba Mulungu kodaha kumzusa munhu kulawa mkudanganhika, na kamba vija viyalongile, kampata Isaka mwanage kulawa mkudanganhika.
20 Nhamanila iyo imtendile Isaka yawamoteze Yakobo na Esau, yowapetela vija vondawawe mazua ga haulongozi.
21 Nhamanila iyo imtendile Yakobo yawamoteze wana wose wa Usufu kipigiti viyalondile kudanganhika. Na kamtambikila Mulungu kuno yasagamile fimbo yake ya kutembelela.
22 Nhamanila iyo imtendile Usufu yawalongele Waislaeli wokwiza kusegela kulawa Misili kipigiti viyakalile behi na kudanganhika na kuwalongela vija vowolondigwa wamzike.
23 Nhamanila iyo iwatendile tata na mamaake Musa wamfise heyo milenge midatu songela viyavumbuke kwavija wamona mwana ija kakala yanogile ng'hani, na hawadumbile kugadulukila malagizo ga mndewa wa isi ya Misili.
24 Nhamanila iyo imtendile Musa kipigiti viyakulile yaleme kukemigwa mwana wa biti Falao.
25 Kasagula kugaya hamoja na wanhu wa Mulungu kubanza kunogelwa na umwilile wa vilozo mkipigiti kiguhi.
26 Kakala yogelegeza kamba vinoga kugeligwa kinyala sama ya Kilisto kubanza kupata ugoli wose wa Misili, kwavija meso gake galola kuulongozi kuna inhunza ya kumwande.
27 Nhamanila iyo imtendile Musa yasegele Misili bila kudumba lusango lwa mndewa wa isi ya Misili. Heyo habwelile kuchugu kwavija kamona Mulungu ayo yoleka koneka na meso.
28 Nhamanila iyo imtendile Musa yaisongeze Pasaka na ndagizi ya kubaka mulopa mzinyivi giladi msenga wa Mulungu wa kuulanga yagweleligwe udaho wa kukoma sambiyawakome wana wa udele wa Waislaeli.
29 Nhamanila iyo iwatendile wanhu wakanhize Bahali Indung'hu kamba wobita muisi inyalile, ila Wamisili viwagezile kutenda avo, wadanganhikila mmazi.
30 Nhamanila iyo itendile konhi da wambo da Yeliko digwe, kipigiti wanhu viwamambukize kudizunguluka mazua saba.
31 Sama ya nhamanila Lahabu, ija imtwanzi yakalile yotenda ugoni ndwanga, hakomigwe na awo wamdulukile Mulungu kwavija kawabokela goya visepi.
32 Avo nilonge choni? Kipigiti kimala cha kuwapetela mbuli za Gidioni, Balaka, Samsoni, Yefta, Daudi, Samweli, na wahokozi,
33 awo kubitila nhamanila wazihuma ndewa, wasegeza uzenzeleganye, na wabokela gaja gawailagane na Mulungu. Wainuniza milomo ya simba,
34 wauzima moto ukwaka, wahonyokwa na ng'hali za mizele, na udonhi wao ugaluka mhiko. Wawa wanhu wene mhiko kuna ing'hondo na kuwahuma asikali wa isi za kutali.
35 Watwanzi wawabokela wanhu zao wadanganhike wazusigwe na kuwa wagima kabili.

Wanhu wayagwe wagazigwa, na walema kufunguligwa, giladi wapate mzuso unogile ng'hani.
36 Wayagwe watendeligwa uponela na kulanhigwa na hata kufungigwa na minyolo na kugeligwa mkifungo.

* **11:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:12.

37 Wakomigwa mkutoigwa na mabwe,
wakanhigwa na misumeno, wakomigwa
na mizele, watembela kuno wavalile
mikwembe ya menhe na ng'hondolo,
wakala wakumbulu, wagazigwa, na wa-
tendeligwa gehile.
38 Wanhu wano wakala wanogile
ng'hani na ulumwengu haulumbile
kukala na wanhu wano. Wazungu-
lukazunguluka muluwala na mmigongo,
muna zimhango na mmikolongo ya isi.
39 Wanhu wano wose wapata nhogolwa
inogile sama ya nhamanila yao, hata avo
haduhu hata munhu imwe mmwanza
wao yapatile kija kiwailagane na Mu-
lungu.
40 Kwavija Mulungu kakala yogesa
kinhu kinogile ng'hani sama yetu tweye,
avo woleka kuhungula hanhu kipigiti
vondatuleke kuhungula hanhu.

12

Mulungu Tataetu

1 Kwavija vutuzungulukwe na dale kulu
da wasindila kamba dino, avo natwike
hamgwazo kila kinhu kituzuila na kila
kilozo kitunamata himahima, na tukim-
bile na mwazaganyo mkimbilo Mulungu
uyawikile haulongozi wetu.
2 Meso getu gamulole Yesu, heyo yawile
waichanduso na waikimambukizo mn-
hamanila yetu. Sama ya deng'ho diyek-
iligwe kuja kuyakalile yochola, kawaza-
ganya msalaba bila kugelegeza kinyala
chake. Sambi kakala hasi kumkono wa
ukulume wa kigoda cha undewa cha
Mulungu.
3 Mgelegezeni ayo yazaganye ubezi
kamba uno kulawa mwa wanhu wene
vilozo, giladi sambimdonhe na kubo-
goyoka umoyo.
4 Kuiyoha kumuiyoha sama ya
kuvilema vilozo hamunaiyoha kuvikila
kudanganhika.
5 Na muisemwa mbuli za kuwa-
gangamiza Mulungu ziyawalongele mw-
eye kamba wanage?
"Mwanangu, sambiuzabuze mulanho wa
Mndewa,
na sambiubogoyoke umoyo haja von-
dayakukomhokele.
6 Kwavija Mndewa komzuma munhu
yoyose yamnogele,
na komulanha munhu yoyose iy-
omtogola kuwa mwanage."*
7 Yazaganyeni gaja gomgaya kamba tata
viyomtoa mwanage. Migayo yenu yola-
gusa kamba Mulungu kowatendela vija
vilondigwa kuwatendela wanage. Vino
hana mwana yalekile kulanhigwa na
tataake?
8 Kamba hulanhigwe kamba viwali wana
zake wose, basi nhegulo yake gweye huli
mwanage wa ikweli, ila kwa mwana wa
halamu.
9 Tata zetu wa kiunhu wotulanha
na towahishimila, avo tolondigwa tu-
muhishimile ng'hani Tata wetu wa
muloho giladi tuwe na ugima!
10 Tata zetu wa kiunhu watulanha
mkipigiti kiguhi, kamba viwonile vinoga
kumwao, ila Mulungu kotulanha sama
ya kutulondela tweye ganogile, giladi
tuupate ung'azi wake.
11 Tuhalanhigwa, tokona usungu mkipig-
iti kija na sio umwilile. Ila kwa
vovose vija, kumwande awo walanhigwe
wohuna nhunza ya kukala ukazi wa
kuwa bule uzenzeleganye uli na tindi-
walo.

Ndagizi na Nzuma

12 Avo, inuleni makono genu gadon-
hile, na gageleni mhiko mavindi genu
gogudema!
13 Gendeleleni kutembela mnzila
igoloke giladi yali na mgulu ulemale
sambiyasiguke ila yahonyigwe.†
14 Kaleni na wanhu wose mditindiwalo,
na mkale ukazi ung'alile, kwavija haduhu
munhu yondayamone Mndewa kamba
hakalile vino.
15 Teganyeni sambim'bweleganye
kuchugu kulawa mngekewa ya Mulungu.
Munhu sambiyagaluke m'biki wa usungu,
ukula na kusongeza migayo bwando
ilawa muna isumu uulinayo.
16 Sambikuwe na munhu mgoni ama
yaleka kumnogela Mulungu kamba Esau,

* **12:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 3:11-12.

† **12:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 4:26.

ayo sama ya mandia ga laka imwe,
kaguza hanhu ha uhazi wa kuvumbuka
wa ichanduso.
17 Kamba vum'vitangile, hakimam-
bukizo viyalondile kuhala motelo zino,
kalemigwa, kwavija hapatile nafasi
ya kuvileka vilozo vake, hata kamba
kaizahila na mahozi.
18 Mweye ham'bitile kuna Idigongo da
Sinai didaha kukwasika, dikwaka moto,
na ham'bitile mdiziza, ham'bitile mdigio-
gio na mdikukuzumbi,
19 ham'bitile kuna imhalati ilila, na
ham'bitile kuna idizwi ajo wanhu wa-
hadihulika hawalonda kudihulika kabili
kamba wanhu wa Islaeli viwabitile.
20 Kwavija hawadahile kwazaganya
ndagizi iwagweleligwe, ilonga, "Hata
kamba mng'onyo yahakikwasa ikigongo,
kolondigwa yatoigwe na mibwe mbaka
yadanganhike."‡
21 Mbuli zija zoneka zikala zidumbiza
ng'hani avo Musa kalonga, "Nie
nogudema na nokona bwembwe!"§
22 Ila mweye m'bita kuna Idigongo
da Sayuni, m'bita Yelusalemu ya ku-
ulanga, wambo da Mulungu mwene
ugima, na m'bita mmaalufu kwa maalufu
ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga
mumting'hano umemile ndeng'helelo.
23 M'bita mdale da wana wa udele wa
Mulungu, awo matwaga gao gandikigwe
kuulanga, na m'bita ha Mulungu, ayo
yowatagusa wanhu wose, na m'bita mu-
loho wa wanhu walibule uzenzeleganye
yali kuulanga ayo sambi yatendigwe
yaleke kuhungula hanhu.
24 M'bita ha Yesu, ayo yali mgombelezi
wa lagano da isambi, na m'bita mmu-
lopa umizigwe, uja ulonga mbuli zinogile
kubanza mbuli za mulopa wa Abeli.
25 Avo, teganyeni, sambimuleme
kumtegeleza ayo yolonga namwe. Awo
walemile kumtegeleza ayo yawalongele
usenga wa Mulungu muulumwengu
hawahonyokwe, avo kamba na tweye
tuhamuhindukila kisogo ayo yolonga
kulawa kuulanga hatuhonyokwa.
26 Kipigiti kija dizwi jake ditigisa isi, ila
sambi keka kilagano yolonga, "Noitigisa
isi mwanza wa ikabili na sio isi iiyeka ila
vivija na ulanga."*
27 Ulonzi uno ulonga, "mwanza wa ika-
bili," wolagusa kamba vinhu vilumbigwe
votigiswa na kusegezwa, avo vinhu von-
davileke kutigisigwa vosigala.
28 Avo natulave hewela, kwavija to-
bokela undewa uja haudaha kutigisika.
Natumuheweze Mulungu na kumtambik-
ila mnzila yondaimnogele na hishima na
kidumbo.
29 Kwavija Mulungu wetu iyo moto
usakaza.†

13

Kumnogeza Mulungu

1 Gendeleleni kuinogela wenyego kwa
wenyego kamba ndugu.
2 Sambimwisemwe kuwabokela wa-
henza mzikae zenu, kuna wanhu wa-
tendile vino na wawabokela wasenga wa
Mulungu wa kuulanga bila kuvimanya.
3 Sambimuwasemwe awo wali mki-
fungo kamba vija mwa mkifungo hamoja
na hewo, na awo wogazigwa kamba vija
mogazigwa hamoja na hewo.
4 Kuisola na kuhishimilwe na wanhu
wose, na watwanzi sambiwawe vizenzel-
eganye ha wambigalo zao, na wambigalo
vivija, kwavija Mulungu kowatagusa wag-
oni na wanhu wose washalati.
5 Sambimnogelwe na hela, na
mwenelwe na kija kimulinacho, kwavija
Mulungu kalonga, "Siwaleka mweye
mwiyeka, na siwasa."*
6 Avo tolonga bila kudumba kamba,
"Mndewa iyo yonitaza,
sidumba.
Munhu konhenda choni?"†
7 Wagelegezeni wakulu zenu waja
wawapeteleni usenga wa Mulungu.
Gagelegezeni ganogile gose gawatendile
muugima wao, na mwige nhamanila yao.

‡ **12:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 19:12-13. § **12:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 9:19. * **12:26** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HAGAI 2:6. † **12:29** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 4:24. * **13:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 31:6. † **13:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:6-7.

8 Yesu Kilisto iyo iija mayo, lelo, na
mazua gose.
9 Sambimuhembeluswe na mafundo
gogose gamulekile kugatanga, kwavija
vinoga moyo ugeligwe mhiko na ngekewa
ya Mulungu na sio na ndagizi za vakuja
azo zilekile kuwataza awo wozigoga.
10 Tweye tuna kilingo cha kulav-
ila nhosa acho wakulu wa nham-
biko wosang'hanika mdihema da kuit-
ing'hanila hawatogozwa kuja nhosa
yoyose ilavigwa mkilingo hicho.
11 Mkulu wa Wakulu wose wa Nham-
biko kougala mulopa wa wang'onyo
Hanhu Hang'alile Ng'hani giladi yaulave
uwe nhosa ya kusegeza vilozo, ila
zing'huli za iwang'onyo zolukuzwa hanze
ya ing'hambi.
12 Sama ya kilamso kino Yesu vivija
kadanganhika hamgwazo wa idiwambo
giladi yawang'alize wanhu kulawa
m'vilozo vao na mulopa wake.
13 Avo natuchole kuyali heyo kunze ya
ing'hambi, na tusangile kinyala chake.
14 Kwavija hano muisi twabule wambo
dikala gunge na gunge sama yetu, avo
tozahila wambo dondadize.
15 Avo natugendelele kumulavila Mu-
lungu nhosa za nhogolwa mazua gose ku-
bitila Yesu, malawililo ga milomo itogole
twaga jake.
16 Sambimwisemwe kutenda ganogile
na kuisangila vinhu na waenu, kwavija
Mulungu konogelwa na nhosa kamba
zino.
17 Wategelezeni waja wowalongoza
na mtende gaja gowolonga, kwavija
wogonelela sama yenu kamba wanhu
wondawalave mheta za sang'hano zao
ha Mulungu. Wategelezeni giladi
sang'hano yao iwe ndeng'ha, na sambiiwe
nhwanganiko kumwao, kwavija kamba
wahatwanganika, havinoga kumwenu.
18 Tutambikileni kwavija tuvitanga
kamba tuna udaho ung'alile wa kusam-
bula gehile na ganogile, na tosulukila
kutenda mbuli zinogile mazua gose.
19 Nowayalalila ng'hani mnhambik-
ile giladi Mulungu yanibweze hima
kumwenu.

Nhambiko ya Kimambukizo

20 Mulungu yali na tindiwalo, ayo
yamzusile Mndewa wetu Yesu, ayo yali
mchunga mkulu wa ng'hondolo kubitila
mulopa wake wa lagano da digunge,
21 yawagwelele mweye vinhu vose va
kutenda gaja gamnogele, na kubitila Yesu
Kilisto yatutendele moyo wa kutenda gaja
gomnogela heyo, yenzi iwe kumwake
milongo yose. Amina.

Mbuli za Kimambukizo

22 Avo, ndugu zangu, nowayalalila
mtegeleze goya usenga uno wa kuwa-
gangamiza, kwavija lupwilili luno luni-
wandikile hauli mtali.
23 Nolonda mweye m'vitange kamba
ndugu yetu Timoteo kalawa mkifungo.
Kamba yahalopola kuvika, vondanize
kumwenu, nokwiza na heyo.
24 Walamseni awo wowalongoza
hamoja na wanhu wose wa Mulungu.
Ndugu zetu kulawa Italia wowalamsa.
25 Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja na
mweye mose.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA YAKOBO

ULONGOZI

Lupwilili lwa Yakobo lwandikigwa na munhu yakemigwe Yakobo. Yodahika kamba ino iyo Yakobo yakalile mdodo wake Yesu, ayo yakalile kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto wa mwanduso na kakala imwe wa wasenga wa Kitala Kikulu cha Wayahudi (Sang'h. 15:13). Mtumigwa wa Kilisto Paulo kamkema "nguzo" ya wanhu wamtogole Kilisto mulupwilili lwa mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wagalatia 2:9. Wasomi wotogola kamba lupwilili lwa Yakobo lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 50 songela viyavumbuke Kilisto. Yakobo kakala kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Yelusalemu, siku Yakobo kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile hiko.

Yakobo kalwandika lupwilili luno ha mitala longo dimwe na mibili ipwililike muulumwengu (1:1). Mafundizo gali mulupwilili lwa Yakobo ganoga ha wanhu wose wamtogole Kilisto, ila ulonzi uno "mitala longo dimwe na mibili" wotenda idahike kamba Yakobo kalwandika lupwilili luno ha Wayahudi wamtogole Kilisto. Kwavija nia ya lupwilili luno kugavikila madale gose ga wasomaji, avo lupwilili luno lufundiza mafundizo bwando. Yakobo nia yake kulagusa kamba nhamanila na sang'hano volondigwa vichole hamoja. Nhamanila ya kweli yolaguswa na sang'hano (2:17). Vivija kowazuma wanhu mmbuli ya kuwanogela wagoli weiyeka (2:1-4) na kotulongela kamba tuiteganye na gaja gotulonga (3:1-12).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yakobo kowalamsa wasomaji zake (*1:1*).
2. Abaho kowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto wagangamale kipigiti wahabita mmigayo (*1:2-27*).
3. Abaho kolonga vija nhamanila viilondigwa kulaguswa kubitila sang'hano (*2:1-26*).
4. Abaho kolonga vija mbuli za mulomo vuzili na mhiko (*3:1-12*).
5. Abaho Yakobo kosimulila vija ng'hungwe ya Mulungu vuileka kulinga na ng'hungwe ya ulumwengu uno (*3:13—4:10*).
6. Abaho kowazuma wasomaji zake waleke kuitopa (*4:11—5:6*).
7. Yakobo komambukiza lupwilili lwake mkulava ndagizi za hamoja (*5:7-20*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yakobo, nyakadala wa Mulungu na nyakadala wa Mndewa Yesu Kilisto.

Nowandikila mitala longo dimwe na mibili ya wanhu wose wa Mulungu wapwililike muulumwengu. Nowalamsa.

Nhamanila na Ng'hungwe

2 Ndugu zangu, deng'heleleni ng'hani kipigiti muhabita mmigayo ya namna zose,
3 kwavija movitanga kamba kugezigwa kwa nhamanila yenu kogala mwazaganyo.
4 Mwazaganyo wenu na ugendelele muugima wenu wose bila kuhumwa giladi mkangale na sambimuhungule hanhu, na sambimuhonye kinhu chochose.
5 Ila munhu yoyose mmwanza wenu yahahungukilwa na ng'hungwe, yampule Mulungu, ayo yowagwelela wanhu wose na moyo unogile bila kugesa vihile, na heyo kogweleligwa.
6 Ila yahatambika, kolondigwa yatogole bila kudungwadungwa mmoyo, kwavija heyo yodungwadungwa mmoyo kalinga kamba wimbi da bahali, dihembeluswa na beho na kwasigwa kuno na kuno.
7 Munhu kamba hiyo sambiyagize kamba kobokela kinhu chochose kulawa ha Mndewa.
8 Heyo iyo munhu yali na nia mbili, yosinhasinha mzimbuli zose zoyotenda.

Ukumbulu na Ugoli

9 Wanhu waja wamtogole Kilisto wali wakumbulu wolondigwa wadeng'he kipigiti Mulungu yahawamoteza mmioyo.

10 Na wanhu waja wamtogole Kilisto
wali wagoli wolondigwa wadeng'he kipigiti Mulungu viyowahumulusa mmioyo,
kwavija munhu mgoli kodanganhika
kamba lua da kumuhulo.
11 Kwavija zua dosimbuka na kuu-
lukuza um'biki na keakea jake dikalika,
malua gake golagala, na unozi wake
wobanangika. Vivija mgoli kobanangwa
mzisang'hano zake.

Kugaya na Kugezigwa

12 Kamota munhu ija yokwazaganya
kipigiti yahagezigwa, kwavija yehesha
kugezigwa, kobokela nhunza ya ugima
Mulungu yawekile kilagano wanhu waja
womnogela heyo.
13 Munhu yahagezigwa, sambiyalonge,
"Nogezigwa na Mulungu." Kwavija Mu-
lungu hadaha kugezigwa na mbuli zi-
hile, na heyo mwenyego hamgeza munhu
yoyose,
14 ila kila munhu kogezigwa mkuswa-
gizwa na sulukila zake zihile, azo zimk-
wekwesa na kumwagiza.
15 Abaho, sulukila hizo zihakangala, zo-
longoza kuna ivilozo, na ivilozo vihakan-
gala, volongoza kuna iifa.
16 Ndugu zangu wanogelwa, sam-
bim'vwiziligwe!
17 Kila kinhu kinogile na nhunza ilekile
kuhungula hanhu volawa kuulanga, vo-
humuluka kulawa ha Tata, yalumbile mi-
langaza ya kuulanga, ayo yoleka kugaluka
kamba sisila vidigaluka.
18 Kasagula kutulela muugima wa di-
gunge kubitila usenga wa ikweli, kamba
tuwe malimbuko ga vinhu vose viyalum-
bile.

Kuhulika na Kusang'hana

19 Ndugu zangu wanogelwa, muitange
mbuli ino! Kila munhu kolondigwa yahu-
like himahima, ila sambiyalopole kulonga
ama kuwa na lusango,
20 kwavija lusango lwa munhu halugala
ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye uy-
ousulukila Mulungu.
21 Avo, segezeni uvuludusi wose na
mbuli zose zihile, ihumuluseni haulon-
gozi wa Mulungu na kuubokela usenga
uja uhandigwe mmioyo yenu udaha
kuwakombola.
22 Ila sambimkiivwizile wenyego mku-
utegeleza usenga wa Mulungu tu, ila
muwe wasang'hana wa usenga uwo.
23 Munhu yoyose youtegeleza Usenga
Unogile ila hatenda kamba vija viulonga
kalinga na munhu yokilola kihanga chake
mkiwowo,
24 na yehesha kuilola mwenyego, ko-
chola na mkipigiti kiguhi kokiisemwa vija
viyali.
25 Ila kamba uhadilola goya lagizo
dilekile kuhungula hanhu ajo dikug-
welela ulegeho, na kamba uhagendelela
kugatenda gaja gali mdilagizo dija na
hauisemwile gaja gauhulike, Mulungu
kokumoteza mmbuli ija yuutenda.
26 Munhu yoyose mmwanza wenu
yokwagiza kamba komsang'hanikila Mu-
lungu, ila hadaha kukiizuila mmbuli ya
kija choyolonga, nhamanila yake yabule
kinhu na kokiivwizila mwenyego.
27 Ino iyo nhamanila inogile na ilek-
ile kunyolodoka haulongozi wa Mulungu
Tata, kamba kuwataza wakiwa na vizuka
mmigayo yao, na kuiteganya wenyego
sambimnyolodoswe na ulumwengu uno.

2

Nzuma ya Mbuli ya Kubagula

1 Ndugu zangu, modahaze kulonga
kamba muna nhamanila mkuilumba
hamoja na Mndewa wetu Yesu Kilisto
mwene yenzi kuno mowanogela wanhu
wayagwe na wayagwe mowehila?
2 Tutende keza munhu mumting'hano
wenu yavalile kitindi cha zahabu na vi-
valo vinogile, na munhu iyagwe mkum-
bulu yavalile vivalo vifitile kengila.
3 Ihawa molagusa hishima ha ija
imunhu yavalile vivalo vinogile na ku-
longa, "Kala hano hanhu hanogile," ila
momulongela ija imkumbulu, "Ima haja,"
ama "Kala hasi ha magulu gangu,"
4 mbagu ino hailagusa kamba ulamuzi
wenu wolongozwa na nia ihile?
5 Tegelezeni, ndugu zangu wanogelwa!
Mulungu hawasagule wakumbulu wa

ulumwengu uno wawe wagoli mnhamanila? Hewo sio awo wondawauhale undewa uja Mulungu uyekile kilagano na waja womnogela heyo?
6 Ila mweye hamuwahishimila wakumbulu. Sio wagoli wowagaza mweye na kuwakwekwesa mkuwagala m'vitala?
7 Hewo sio waja wodilonga vihile twaga dinogile da Yesu Kilisto dimgweleligwe?
8 Ihawa modivikiza lagizo da Undewa wa Mulungu dili Mzinyandiko Zing'alile zilonga, "Mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vuukinogela mwenyego,"* motenda vinogile.
9 Ila kamba mowanogela wanhu wayagwe na wayagwe hamuwanogela, motenda vilozo, na lagizo hijo dowapeta mweye kamba wakeng'enha wa malagizo.
10 Kwavija munhu yoyose yogagoga Malagizo gose ga Musa, ila yahaikwangwala Mdilagizo dimwe, kopetigwa kamba kahonyela mkugakeng'enha Malagizo gose.
11 Kwavija heyo yalongile, "sambiutende ugoni,"† vivija kalonga, "sambiukome."‡ Na ihawa hutenda ugoni ila kokoma, kugaluka mkeng'enha Malagizo higo.
12 Longeni na kutenda kamba wanhu wondawatagusigwe na dilagizo dija ditugalila ulegeho.
13 Kwavija nhaguso yowabule bazi ha munhu yoyose yalibule bazi. Ila kamba muhawonela wanhu bazi, Mulungu kowonela mweye bazi kipigiti vondayawataguse.

Nhamanila na Sang'hano

14 Ndugu zangu, vino vilumba kamba munhu kolonga kanayo nhamanila ila hailagusa kubitila sang'hano zake? Nhamanila kamba hiyo yodaha kumkombola munhu kulawa muinhaguso ya Mulungu?
15 Tutende ndugu yako kabule vivalo na kabule mandia,
16 na gweye kolonga, "Genda na tindiwalo, ukote moto na kwiguta," ila humgwelela kinhu chochose, kinhu chaki kinogile chuutendile?
17 Vivija nhamanila iiyeka, ihawa yabule sang'hano, nhamanila yako haidaha kutenda kinhu chochose.

18 Ila munhu kodaha kulonga, "Gweye kunayo nhamanila, nie nna sang'hano." Nilagusile nhamanila yako bila sang'hano, na nie nokulagusila nhamanila yangu kubitila sang'hano zangu.
19 Gweye kotogola kamba hana Mulungu imwe! Vinoga! Hata vinyamkela wotogola vivo na kugudema.
20 M'bozi gweye, hona kamba nhamanila bila sang'hano jaga bule?
21 Muhenga wetu Ablaham hapetigwe kuwa bule uzenzeleganye sama ya kija kiyatendile kipigiti viyamulavile mwanage Isaka mkilingo cha kulavila nhosa?
22 Kuvona kamba nhamanila yake na sang'hano zake visang'hanika hamoja, na nhamanila yake itendigwa ileke kuhungula hanhu kubitila kija kiyatendile.
23 Na Nyandiko Zing'alile zivikila, zija zilonga, "Ablaham kamtogola Mulungu, na kapetigwa kamba kabule uzenzeleganye,"§ na heyo kakemigwa mbwiga wa Mulungu.
24 M'vona kamba munhu kopetigwa kuwa bule uzenzeleganye kubitila kija choyotenda na sio kubitila nhamanila iiyeka.

25 Vivija, hata Lahabu, ija yakalile mtenda ugoni ndwanga, kapetigwa kuwa bule uzenzeleganye sama ya kija kiyatendile kipigiti viyawabokele waja visepi na kuwalongela wachole kubitila nzila iyagwe.*

26 Avo, kamba lukuli bila loho ludanganhika, vivija na nhamanila bila sang'hano idanganhika.

---

* **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18. † **2:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:14; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:18. ‡ **2:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:13; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:17. § **2:23** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6. * **2:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOSHUA 2:1-3; YOSHUA 6:17-25.

3

Lulimi

1 Ndugu zangu, wanhu bwando mmwanza wenu sambimuwe wakulufunzi, kwavija movitanga kamba tweye wakulufunzi totagusigwa nhaguso ng'hulu ng'hani.

2 Tweye tose tokiikwangwala mzimbuli bwando. Ihawa munhu yoyose hahonyela mmbuli ya kija choyolonga, heyo iyo munhu yalekile kuhungula hanhu, na kodaha kuluzuila lukuli lwake lose sambilutende gehile.

3 Tofunga nzabi mmilomo ya falasi, giladi tudahe kuzilongoza ng'huli zao kokose kutulonda.

4 Ama zigelegezeni meli, hata kamba ng'hulu ng'hani na kugaligwa na beho kulu, zolongozwa na msukani mdodo ng'hani na zochola kokose koyolonda heyo yoilongoza.

5 Vivija lulimi lulo kipindi kidodo ng'hani cha lukuli, ila lokiitopa ng'hani.

Gelegezeni vija moto mdodo vuulukuza muhulo mkulu!

6 Lulimi lulinga kamba moto, na lumema mbuli zose zihile. Lulimi lulo kipindi kimwe yeiyeka kili mzing'huli zetu, ila lolunyolodosa lukuli lose. Lulimi lodaha kuulukuza ugima wetu wose lusomigwa lwenyego na moto ubwinhigwa na kuzimu.

7 Munhu kodaha kuvifuga na kesha kuvifuga vinhu vose vilumbigwe na Mulungu, wang'onyo na ndege, nyoka na vinhu va m'bahali,

8 ila haduhu munhu yodaha kulufuga lulimi. Lulimi lwabule mhumulo na lumema wiho, lumema sumu igala ifa.

9 Kubitila lulimi tomtogola Mndewa na Tata wetu, na kubitila lulimi towadukumiza wanhu awo walumbigwe mkuilinga na Mulungu.

10 Kulawa mmulomo umwe molawa motelo na ndukumiza. Ndugu zangu, hailondigwa kuwa vino.

11 Nzokwe imwe yodahaze kulava mazi gamwilile na gausungu hamoja?

12 Ndugu zangu, mtini wodahaze kulela zaituni, ama mzabibu wodahaze kulela tini? Vivija nzokwe ya mazi gausungu haidaha kulava mazi gamwilile.

Ng'hungwe Kulawa Kuulanga

13 Yalihi yali m'bala na yali na ilimu mmwanza wenu? Yalaguse ubala wake na ilimu yake kubitila ukazi wake unogile, kubitila sang'hano zake zinogile zitendeka mkuhola moyo kwiza kulawa mng'hungwe.

14 Ila kamba mmioyo yenu mna migongo, usungu, na kuinogela wenyego, sambimuitope mmbuli ino ama kuibela ikweli.

15 Ng'hungwe kamba hiyo hailawa kuulanga, ila yolawa muulumwengu, ya kiunhu, na ya Mwenembago.

16 Kwavija hanhu hali na migongo na kuinogela mwenyego, vivija hana ngomba na mbuli zose zihile.

17 Ila ng'hungwe ilawa kuulanga tanhu ing'ala, abaho yonogelwa na tindiwalo, ihola, yowagesa wanhu wayagwe, imema bazi, yolela mujo wa mbuli zinogile, haim'bagula munhu, na yabule uzenzeleganye.

18 Na waja wogala tindiwalo wohanda mbeyu za tindiwalo na kuhuna kuwa bule uzenzeleganye.

4

Kuunogela Ulumwengu

1 Ngomba na kiyahiyahi mmwanza wenu volawa kwahi? Havilawa mzisulukila zenu zitenda ng'hondo mgati yenu?

2 Molonda vinhu, ila hamdaha kuvipata, avo mokoma giladi m'vipate. Movisulukila ng'hani vinhu, ila ham'vipata, avo mogomba na kuitoa. Mwabule vinhu vimulonda kwavija hamumpula Mulungu.

3 Na muhapula, hampata, kwavija mopula na nia ihile. Mopula vinhu giladi muhavipata mtendele sulukila zenu.

4 Mweye mwa vizenzeleganye ha Mulungu, mulinga kamba wagoni, ham'vitanga kamba kuunogela ulumwengu kulinga na kuwa na udumuka na Mulungu? Munhu yoyose yosagula kuwa mbwiga wa ulumwengu kogaluka kuwa mdumuka wa Mulungu.

5 Ama mokwagiza kamba Nyandiko Zing'alile zivwiza ahaja vuzilongile

kamba, “Loho ayo Mulungu yamwikile
mgati yetu kana wivu ng'hani”?
6 Ila katugwelela ngekewa ibanzile
ng'hani. Kino kicho kilamso Nyandiko
Zing'alile zolonga, “Mulungu kowabeza
wanhu wokiitopa, ila kowagwelela
ngekewa wanhu waholile moyo.”*
7 Avo, iweni wende ha Mulungu. Mule-
meni Mwenembago, na heyo kowakim-
bila.
8 Mkwenhukileni Mulungu, na heyo
kowakwenhukila mweye. Suluzeni
makono genu, mweye muli na vilozo, na
ing'alizeni mioyo yenu, mweye videlenya!
9 Muwe na giogio, mgegemeze, na
kulila. Daba jenu digaluke kuwa kililo, na
ndeng'ha yenu iwe giogio kulu.
10 Ihumuluseni haulongozi wa Mn-
dewa, na heyo kowagwelela hishima
ng'hulu.
11 Ndugu zangu, sambimuilonge vihile
wenyego kwa wenyego. Munhu yoyose
yomulonga vihile ndugu yake ama kum-
tagusa kodilonga vihile lagizo da Undewa
wa Mulungu na kuditagusa. Na kamba
uhaditagusa idilagizo, hudigoga lagizo
higo, ila koditagusa.
12 Mulungu iyo yeiyeka mulava malag-
izo na mulamula, ayo yodaha kukombola
na kubananga. Ila gweye kwa munhu yal-
ihi umtagusa munhu wa habehi nagwe?

Nzuma ya Mbuli ya Kwigoda

13 Tegelezeni, mweye mulonga, “Lelo
ama mayo tochola mdiwambo dino ama
wambo dija, tokala hiko kipigiti cha mu-
lao umwe, totenda uchuluzi, na topata
hela bwando.”
14 Mweye hamkitanga hata kija chon-
dakilawile mayo. Ugima wenu uwo kinhu
chaki? Kwavija mweye mulinga na kun-
gugu dikoneka mkipigiti kiguhi, abaho
dopotela.
15 Ila mulondigwa kulonga, “Ihawa
manogelwa ga Mulungu, towa wagima na
kutenda kino ama kija.”
16 Ila sambi mokiitopa na kuigoda.
Matopa gose kamba gano haganogile.
17 Avo, munhu yoyose yogatanga
ganogile goyolondigwa kugatenda, na
kamba hagatenda gaja goyolondigwa
kugatenda, munhu hiyo kotenda vilozo.

5

Nzuma ha Wagoli

1 Tegelezeni, mweye wagoli! Lileni
na kugegemeza sama ya migayo yon-
damuipate.
2 Ugoli wenu wola, na vivalo venu
vidigwa na vimhungu.
3 Zahabu zenu na madini genu ga
feza vigwa ng'hangaga. Na ng'hangaga
ino yowa usindila wa mbuli zenu, na
yozija ng'huli zenu kamba moto. Ila
mokiilundikila ngama mmazua gano ga
kimambukizo.
4 Lola, vitumetume vimulemile kuwal-
iha wasang'hana wasengile migunda
yenu vowalilila. Vililo va waja wahunile
vingila mmagwiti ga Mndewa Mwene
Udaho.
5 Ukazi wenu wa hano muisi umema
sulukila ya kulonda vinhu vose vinogile
na kuimemezela kila kinhu kimulonda.
Muitenda wenyego mnenehe sama ya zua
da kuchinjigwa.
6 Muwatagusa na kuwakoma wanhu
walibule uzenzeleganye, awo walekile
kuibamilila na mweye.

Mwazaganyo na Nhambiko

7 Avo, ndugu zangu, muwe na mwaza-
ganyo mbaka Mndewa vondayeze. Lola
avija mulimi voyobeta mgunda wake
ulele vakuja vili na ugoli mkulu, vija
voyokwazaganya songela mvula za vuli
mbaka masika.
8 Vivija na mweye mwazaganye.
Tamanilo jenu diwe kulu, kwavija
Mndewa ka mmabehi kwiza.
9 Ndugu zangu, sambimuitwanganikile
wenyego kwa wenyego giladi sambimta-
gusigwe na Mulungu. Lola, mulamula ka
mmabehi kwiza.
10 Ndugu zangu, wakumbukileni waja
wahokozi wahokole mditwaga da Mn-
dewa. Muwatende kamba ningo ya
mwazaganyo kipigiti muhabitila mmi-
gayo.

* **4:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 3:34.

11 Kamba vum'vitanga, towapeta
wamota ng'hani awo wazaganye mmi-
gayo. Muhulika mwazaganyo wa Ayubu
na mwona vija hakimambukizo Mndewa
viyamtendele ganogile. Kwavija Mndewa
kamema bazi na unovu.
12 Ndugu zangu, hamoja na gano gose,
sambimuiduile na ulanga ama na isi
ama na kinhu chochose kiyagwe. “Ona”
yenu na iwe ona, na “Ndema” yenu na
iwe ndema, giladi sambimwingile muinh-
aguso.
13 Hana munhu yoyose mmwanza wenu
yali mumgayo? Kolondigwa yatambike.
Hana munhu yoyose mmwanza wenu
yodeng'ha? Yembe nyila za kumtogola
Mulungu.
14 Hana munhu yoyose mmwanza
wenu yali mtamu? Kolondigwa
yawakeme wavyele wa wanhu wamto-
gole Kilisto wamtambikile na nhamanila
na kum'bakaza mavuta mditwaga da
Mndewa.
15 Na kamba wahatambika mn-
hamanila, mtamu ija kohona, na Mndewa
komgwelela ugima. Na kamba katenda
vilozo, vilozo vake vogeligwa kumgongo.
16 Avo, iyalalileni vilozo venu mwemwe
kwa mwemwe na kukiitambikila
wenyego kwa wenyego giladi muho-
nyigwe. Nhambiko ya munhu yalibule
uzenzeleganye ina mhiko ng'hulu na
yotenda mbuli bwando.
17 Eliya kakala munhu kamba vituli
tweye. Katambika mkuiyoha ng'hani
kamba mvula sambiitoe muisi yake, nayo
haitoile mkipigiti cha milao midatu na
milenge sita.*
18 Abaho, katambika kabili, na mvula
itoa kulawa kuulanga, na vinhu muisi
visonga kulela.
19 Ndugu zangu, kamba munhu
mmwanza wenu yahaileka ikweli na
munhu iyagwe yaham'bweza muikweli,
20 m'vitange kamba munhu yom'bweza
munhu yali na vilozo kulawa mzimbuli
zake zihile, koikombola loho ya munhu
hiyo yali na vilozo kulawa mkudan-
ganhika na kutenda vilozo bwando va
munhu hiyo vigeligwe kumgongo.

* **5:17** ***Eliya*** kakala muhokozi wa Mulungu yakalile muisi mkipigiti cha milao 800 Kilisto viyakalile hanavumbuka.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PETULO

ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Petulo. Petulo kasonga lupwilili lwake mkulonga heyo iyo munhu yalihi na kamwandikila munhu yalihi. Kalwandika lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto awo yawakemile "wahenza" (1:1, 17, na 2:11). Mianza bwando kowakema wasomaji zake mditwaga dino kwavija wakala wapwililike mziisi bwando. Kwavija kidogo lupwilili luno lulinga na lupwilili lwa Paulo ha Waefeso, wanhu bwando watogola kamba lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo lwandikigwa vilwishile kwandikigwa lupwilili lwa Waefeso mkipigiti cha milao ya 65 songela viyavumbuke Kilisto. Petulo kandika lupwilili luno kulawa Loma, ako kuyakukemile Babeli (5:13).

Petulo kalonga kamba kandika lupwilili luno giladi yawagangamize wanhu na kulava usindila kamba ino iyo ngekewa ya Mulungu ya ikweli (5:12). Hana mbuli bwando ziilinga hagatigati ya 1Pet. 2:11—3:7, Efs. 5:18—6:9, na Kol. 3:18—4:6. Mhwilili zose zino ndatu zolava ndagizi mmbuli ya ndugu kuinogela na kuwategeleza wanhu wene udaho. Heyo vivija kowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto kwazaganya kipigiti kuhawa na migayo kwavija ikimambukizo cha mmabehi (4:1).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Petulo kokiitambula mwenyego na kuwalagusa wasomaji zake (*1:1-2*).
2. Abaho komuheweza Mulungu sama ya ukombola woupata wanhu wose na nhegulo ya ukombola uwo sama ya ugima wao (*1:3—2:10*).
3. Abaho kowalagiza wanhu wamtogole Kilisto kukala ukazi unogile muulumwengu na kulagusa vija wanhu viwolondigwa kukala, kamba vija mbigalo na mtwanzi wake, na nyakadala na mndewa wake (*2:11—4:11*).
4. Abaho Petulo kowagangamiza waazaganye kipigiti wahabita mmigayo (*4:12—5:11*).
5. Abaho kolugubika lupwilili lwake (*5:12-14*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Petulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nowandikila wanhu wasaguligwe na Mulungu, awo wali wahenza muulumwengu uno, wapwililikile mziisi za Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia, na Bitinia.

2 Mulungu Tata kawatanga mweye na kawasagula songela mwaka, na Loho wake kawatenda mweye mng'ale, giladi mumtegeleze heyo na msuluzwe na mulopa wa Yesu Kilisto.

Ngekewa na tindiwalo bwando viwe hamoja namwe.

Tamanilo Dili na Ugima

3 Tumtogole Mulungu, Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto! Sama ya bazi jake kulu katutenda tuleligwe mwanza wa ikabili, na kutugala kuditamanilo dili na ugima kubitila mzuso wa Yesu Kilisto kulawa mkudanganhika,

4 avo, tololela kupata motelo za ugoli zija Mulungu zoyowekila wanhu zake, motelo zoyowekila mweye kuulanga, ako hazidaha kola ama kubanangika ama kuvulala.

5 Na kubitila nhamanila yenu, Mulungu kowemiliza mweye na mhiko zake mbaka vondam'bokele ukombola uno, awo utandigwe na wondaugubuligwe na koneka na wanhu wose mdizua da ikimambukizo.

6 Deng'heni ng'hani mmbuli ino, hata kamba molondigwa kuwa na giogio mkipigiti kidodo sama ya migayo ya namna bwando imgaya.

7 Migayo ino iza kulagusa vija nhamanila yenu viigangamale. Hata zahabu, ayo idaha kubanangika, yogezigwa na moto, avo vivija na nhamanila yenu ayo inogile kubanza zahabu yolondigwa kugezigwa giladi idahe kwazaganya. Abaho mobokela nhogolwa, yenzi, na

hishima kudizua dondayabwele Yesu Kilisto.
8 Mumnogela heyo hata kamba hammuwene. Hata kamba hammona sambi, mumtogola. Avo mdeng'ha ndeng'ha ili na yenzi, ndeng'ha haidahika kusimulilwa,
9 kwavija nhunza ya kumtogola heyo yowa ukombola wa loho zenu.
10 Mmbuli ya ukombola uno, wahokozi, waihokole ngekewa ilondigwe kwiza kumwenu, wahimbula ng'hani mkuteganya.
11 Wageza kuzahila kamba mbuli zino zolawilila mkipigiti chaki na zolawilila vilihi. Kino kikala kipigiti kiyakisagule Loho wa Kilisto yakalile mgati yao, mkuizuza migayo ija Kilisto yondayaiyazaganye na yenzi yondaize.
12 Mulungu kawalongela wahokozi wano kamba usenga wao haukalile sama yao wenyego, ila sama yenu mweye. Na sambi Usenga uno Unogile upetigwa kumwenu na awo wapetile mmhiko za Loho wa Mulungu yatumigwe kulawa kuulanga. Zino zizo mbuli hata wasenga wa Mulungu wa kuulanga walonda kuzitanga.

Ugima wa Kumnogela Mulungu

13 Avo, isasaleni mzinzonzi zenu. Mkale meso na kudika tamanilo jenu jose mzimotelo zondamgweleligwe mkipigiti Yesu Kilisto vondayeze.
14 Mweye kamba wende wa Mulungu, sambimnogelwe na sulukila zihile zumkalile nazo kipigiti vumkalile wabozi.
15 Ila kamba Mulungu yawasagule mweye viyang'alile, na mweye vivija mng'ale mzimbuli zose zumtenda.
16 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “Molondigwa mng'ale kwavija nie ning'ala.”*
17 Kipigiti vumumtambikila Mulungu momkema heyo “Tata,” ayo yowatagusa wanhu wose bila kulola kihanga cha munhu, ila mkulola gaja gawatendile. Avo, kaleni ukazi wa kumuhishimila heyo mmazua genu gasigale.
18 Mweye mkomboligwa kulawa mnzila za kibozi zimuhalile kulawa ha wahenga zenu. Ila movitanga kamba hamkomboligwe na vinhu vibanangika kamba feza ama zahabu,
19 ila mkomboligwa na mulopa wa Yesu Kilisto uli na ugoli mkulu, ayo yakalile kamba Mwana Ng'hondolo yalibule vilozo ama mbuli ihile.
20 Heyo kasaguligwa na Mulungu songela ulumwengu haunalumbigwa, na kagubuligwa mmazua gano ga kimambukizo sama yenu.
21 Kubitila Kilisto mumtogola Mulungu, ayo yamzusile Yesu kulawa mkudanganhika na kumgwaa yenzi, giladi nhamanila yenu na tamanilo jenu viwe ha Mulungu.
22 Mweye msuluzwa kulawa m'vilozo venu kipigiti vimuitogole ikweli, avo molondigwa muinogele wenyego kwa wenyego kamba ndugu. Inogeleni ng'hani wenyego kwa wenyego kulawa mmoyo.
23 Kwavija mweye m'vumbuka mwanza wa ikabili, sio na mbeyu ibanangika, ila na mbeyu ileka kubanangika, kubitila Usenga wa Mulungu uli na ugima na mwazaganyo.
24 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,

“Wanhu wose walinga kamba mijani,
na yenzi yao yose ilinga kamba malua ga kumuhulo.
Imijani yohomba na gamalua golagala,
25 ila Usenga wa Mndewa wokwima mazua gose.”†

Usenga uno uwo Usenga Unogile upetigwe kumwenu.

2

Dibwe Dili na Ugima na Isi Ing'alile

1 Avo, lekeni mbuli zose zihile, uvwizi, udelenya, migongo, na kuwalonga waenu vihile.
2 Kamba wana ving'hele, gasulukileni matombo ganogile ga muloho, giladi kubitila matombo higo mpate kukula muukombola.

* **1:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 11:44-45; 19:2; 20:7. † **1:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 40:6-8.

3 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"Mweye wenyego mulanza na kona
kamba Mndewa kanoga."

4 Izoni ha Mndewa, dibwe dili na ugima
dilemigwe na wanhu kamba kinhu bule,
ila disaguligwa na Mulungu kamba dibwe
dili na hishima ng'hulu.

5 Na mweye vivija, mulinga na mabwe
gali na ugima, mzengigwa muing'anda ya
Mulungu ya muloho tena mweye mwa
wakulu wa nhambiko mung'alile. Ku-
bitila ugombelezi wa Yesu Kilisto molava
nhosa ya muloho ija imnogela Mulungu.

6 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"Nokwika dibwe da hakingolobweda mdi-
wambo da Yelusalemu,
dibwe disaguligwe na hishima
ng'hulu,
na munhu yoyose yoditogola
hageligwa kinyala."*

7 Kumwenu mweye mtogola, dibwe dino
dina ugoli mkulu. Ila ha waja iwabezi,
dibwe dino dabule ugoli wowose, kamba
Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"Dibwe dilemigwe na wazenzi,
sambi digaluka dibwe da kuta-
manilwa ng'hani kubanza mabwe
gose."†

8 Na Nyandiko ziyagwe Zing'alile zolonga,
"Dibwe diwatenda wanhu waikwale,
dibwe diwatenda hewo wagwe."‡
Woikwala kwavija hawautogole Usenga
wa Mulungu, na vino vivo vimnogele
Mulungu.

9 Ila mweye mwa wanhu msaguligwe,
wakulu wa nhambiko wa Mndewa, isi
ing'alile, wanhu wa Mulungu, msag-
uligwe kuzipeta sang'hano za Mulungu,
ayo yawakemile mweye kulawa mdiziza
na kwingila mmulangaza wake wa mkan-
ganyo.

10 Umwaka hamkalile wanhu wa Mu-
lungu, ila sambi mwa wanhu zake. Na
umwaka hamditangile bazi da Mulungu,
ila sambi mdibokela bazi jake.

Nyakadala za Mulungu

11 Mbwiga zangu wanogelwa, mweye
kamba wahenza na wabita nzila muu-
lumwengu uno, nowayalalila sambimzi-
winze sulukila za lukuli, azo zigomba na
loho zenu.

12 Kaleni ukazi unogile hagatigati ya
Wamhazi, hata kamba wowatagusa mw-
eye kamba motenda gehile, wazone
sang'hano zenu zinogile na wamuyenzi
Mulungu mdizua dondayeze kuutagusa
ulumwengu.

13 Sama ya Mndewa, uhishimileni kila
utawala wa kiunhu. Mmuhishimile
mtawala, ayo yali na udaho mkulu,

14 na watawala wadodo, awo wasag-
uligwe na heyo giladi wawasune waja wo-
tenda gehile na kuwagwelela nhogolwa
waja wotenda ganogile.

15 Kwavija Mulungu kowalonda mweye
mzivudalize mbuli za ubozi za wanhu
wabozi kubitila mbuli zinogile zumtenda.

16 Kaleni kamba wanhu wailegehe, ila
sambimuutende ulegeho wenu uwe ngu-
biko ya kufisa mbuli zihile. Kaleni kamba
nyakadala za Mulungu.

17 Muwahishimile wanhu wose, na
muwanogele wanhu wamtogole Kilisto.
Mdumbeni Mulungu, na mmuhishimile
mtawala.

Kilingilio cha Mgayo wa Kilisto

18 Mweye nyakadala, iweni wende ha
wandewa zenu na kuwalagusila hishima
yose, sio ha wandewa wanogile na wa-
holile mioyo weiyeka, ila vivija ha awo
iwakali.

19 Kwavija Mulungu konogelwa na mw-
eye muhatenda gaja ganogile gomgatanga
na kwazaganya mbuli hazilumbile zon-
damtendeligwe.

20 Ihawa mokwazaganya kipigiti
muhatoigwa sama ya kutenda mbuli
zihile, kinhu chaki chondampate? Ila
kamba muhagazika sama ya kutenda
mbuli zinogile na kwazaganya, Mulungu
kowamoteza sama ya mbuli hizo.

21 Kwavija mkemigwa sama ya mbuli
zino, mana Kilisto vivija kagazika sama

* **2:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 28:16. † **2:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:22. ‡ **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:14. § **2:22** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:9.

yenu, kawalekela kilingilo, giladi mumkweleleze heyo.
22 “Heyo hatendile vilozo, na haduhu munhu yahulike mbuli za uvwizi kulawa mmulomo wake.”§
23 Wanhu viwamuligile, heyo ham'bwelezele maligo munhu yoyose, na wanhu viwamgazile, heyo hamgazile munhu yoyose. Ila kadika tamanilo jake ha Mulungu, mulamula yalibule uzenzeleganye.
24 “Heyo mwenyego kavipapa vilozo vetu” mulukuli lwake mumsalaba, giladi mmbuli ya vilozo toneke kamba tudanganhika, na mmbuli zinogile toneke tuna ugima. “Na kubitila kutoigwa kuyatoigwe mweye muhona.”
25 Kwavija “mweye mkala kamba ng'hondolo wapotele,”* ila sambi mum'bwelela Mchunga na Mwimilizi wa loho zenu.

3

Wambigalo na Watwanzi Zao

1 Vivija na mweye watwanzi, muwe wende ha wambigalo zenu, giladi kamba munhu yoyose mmwanza wao hautogola Usenga Unogile, sang'hano zenu zowatenda hewo watogole. Hamulondigwa kulonga mbuli yoyose,
2 kwavija wozona sang'hano zenu vuzing'alile na za kuhishimika.
3 Kuihamba kumwenu sambimuihambe hanze heiyeka, mkukutika mvili na kuvala vinhu va zahabu na vivalo vinogile.
4 Ila, kuihamba kumwenu muihambe mgati, unozi uleka kuvulala wa loho ya uhozi na loho ya kuituza, awo uwo ugoli mkulu ng'hani hameso ga Mulungu.
5 Kwavija vino vivo viwaihambile watwanzi wang'alile wa umwaka wakalile womtamanila Mulungu. Hewo wakala wende ha wambigalo zao,
6 kamba Sala viyamtegeleze Ablaham na kumkema mndewa wake. Mweye mowa wanage ihawa motenda ganogile na kuleka kudumba kinhu chochose.
7 Vivija na mweye wambigalo, kaleni na watwanzi zenu na nzewele, wahishimileni kamba wanhu walibule mhiko na kamba wahazi hamoja na mweye wa nhunza ya ugima, giladi kinhu chochose sambikikikiwize nhambiko zenu.

Kugazika Sama ya Kutenda Mbuli Zinogile

8 Hakimambukizo, mweye mose muwe na ngelegeza imwe. Muiyonele bazi, muinogele wenyego kwa wenyego kamba ndugu, muwe na mioyo inogile, na kuihumulusa.
9 Sambimuilihe dihile kwa dihile ama ligo kwa ligo, ila iliheni na motelo, kwavija mkemigwa sama ya mbuli ino giladi mzihale motelo.
10 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga,
“Munhu yoyose yahalonda kudeng'hela ugima
na kusulukila kuwa na vipigiti vinogile,
yateganye sambiyalonge mbuli zihile,
na yaleke kulonga uvwizi.
11 Yaleke mbuli zihile, yatende ganogile,
yadizahile tindiwalo na kudikweleleza ng'hani.
12 Kwavija Mndewa kowalola wanhu walibule uzenzeleganye,
na kuzitegeleza nhambiko zao.
Ila Mndewa kowalema wanhu waja wotenda gehile.”*
13 Yalihi yondayawatende gehile, ihawa moiyoha mkutenda ganogile?
14 Ila hata kamba mogazigwa sama ya kutenda ganogile, mmota. Sambimdumbe kija chowodumba hewo, na sambimdumbizwe.†
15 Ila mgweleleni Kilisto hishima ng'hulu mmioyo yenu, na mmuhishimile heyo kamba Mndewa. Kipigiti chose isasaleni kumwidika kila munhu yondayawauze mmbuli ya tamanilo dimulinajo,
16 ila mtende avo na uhozi na hishima. Muwe na udaho unogile wa kusambula gehile na ganogile, giladi muhaligigwa, waja wozilonga vihile sang'hano zenu zinogile avija vimuli wanahina wa Kilisto,

* **2:25** Mbuli zino zololawa mkitabu cha ISAYA 53:4-6.
† **3:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:12.
* **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 34:12-16.

wageligwe kinyala sama ya kija chowolonga.
17 Kwavija vinoga kugazika sama ya
kutenda ganogile, ihawa vino vivo vimnogela Mulungu, kubanza kugazika sama ya
kutenda gehile.
18 Kwavija Kilisto kadanganhika
mwanza umwe sama ya vilozo va wanhu
wose, munhu yalibule uzenzeleganye
sama ya wanhu wali na uzenzeleganye,
giladi yawagale mweye ha Mulungu.
Kadanganhika mulukuli, ila katendigwa
kuwa mgima kubitila Loho wa Mulungu,
19 na kubitila Loho ino, vivija kachola
kuupeta Usenga Unogile ha loho zili mkifungo.
20 Zino zikala loho za wanhu waja
walekile kumtogola Mulungu kipigiti Mulungu viyakalile yobeta mkwazaganya,
kipigiti cha Nuhu viyakalile yozenga meli
yake. Wanhu kidogo wakalile muimeli,
wanhu wanane weiyeka, wakomboligwa
muna igamazi.
21 Na mazi gano galinga na ubatizo uja
uwakombola mweye sambi. Hagasegeza
dikwe da lukuli, ila gawa kilagano kitendigwe ha Mulungu kulawa muudaho
unogile wa kusambula gehile na ganogile.
Kilagano kiwakombola mweye kubitila
mzuso wa Yesu Kilisto,
22 ayo yacholile kuulanga na kukala
ng'ambu ya mkono wa ukulume‡ wa Mulungu, yotawala wasenga wose wa Mulungu wa kuulanga, waja wali na udaho
kuulanga, na waja wali na mhiko.

4

Ukazi wa Kumtamanila Mulungu

1 Avo, kwavija Kilisto kagazika
mulukuli lwake, na mweye vivija
molondigwa muigele mhiko na ngelegeza
iija iyakalile nayo heyo, kwavija munhu
yoyose yogazigwa mulukuli sama ya
Kilisto, hatenda vilozo kabili.
2 Avo, ukazi wenu usigale wa kukala
hano muisi hamkala ukazi wa kusulukila
mbuli zihile za kiunhu, ila mokala ukazi
wa kuwinza manogelwa ga Mulungu.
3 Kwavija umwaka mkipigiti kitali
mkala ukazi wa kutenda gaja Wamhazi
gawanogele kutenda. Mkala ukazi wa kutenda ugoni, sulukila za ugoni, kukoligwa,
sona za kuja, sona za kung'wa, na nhambiko za miwegu.
4 Na sambi wamhazi wokanganya vija
mweye vumuleka kuilumba hamoja na
hewo muukazi wao wa kutenda mbuli
zihile. Avo wowalonga mweye vihile.
5 Ila wokwiza kulava mheta hamwake
heyo yeshile kuisasala kuwatagusa iwagima na wadanganhike.
6 Kino kicho kilamso cha Usenga Unogile kupetigwa hata ha wanhu wadanganhike, giladi watagusigwe mulukuli
kamba vowotagusigwa wanhu wose. Upetigwa kumwao giladi ukazi wao wa muloho wakale kamba voyokala Mulungu.

Wanhu wa Mulungu Viwolondigwa Kuisang'hanikila Nhunza ya Muloho

7 Kimambukizo cha mbuli zose cha
mmabehi. Avo muisasale na kuizuila,
giladi mdahe kutambika.
8 Tuhaleka gano gose, muinogele
ng'hani wenyego kwa wenyego, kwavija
noge dogubika bwando da vilozo.
9 Mwigomele wenyego kwa wenyego
bila kutwanganika.
10 Kila munhu kagweleligwa nhunza na
Mulungu, kulawa mnamna bwando za
nhunza zake Mulungu. Avo zitendeni
nhunza hizo ziwataze waenu.
11 Munhu yoyose yali na nhunza ya
kupeta, kolondigwa yaupete Usenga wa
Mulungu. Munhu yoyose yowataza
wanhu wayagwe, kolondigwa yawataze
na mhiko ziyagweleligwe na Mulungu,
giladi mzimbuli zose nhogolwa yagweleligwe Mulungu kubitila Yesu Kilisto.
Yenzi na mhiko viwe kumwake gunge na
gunge. Amina.

Kugazika Kamba Munhu Yamtogole Kilisto

12 Mbwiga zangu, sambimsinhuswe na
migayo yumgazika, kamba vija kinhu cha
mkanganyo kilawilila kumwenu.

‡ **3:22** ***Ng'ambu ya mkono wa ukulume*** nhegulo yake *hanhu ha utawala na hishima.*

13 Ila deng'heni kamba mobitila mmi-
gayo ya Kilisto, giladi mdeng'he ng'hani
kipigiti yenzi yake vondaigubuligwe.
14 Kamba muhaligigwa sama ya twaga
da Kilisto, mmota, kwavija Loho wa yenzi,
ayo yali Loho wa Mulungu, kokala mgati
yenu.
15 Kamba munhu yoyose mmwanza
wenu kogazika, sambiyagazike kwav-
ija mkomaji, m'bavi, mtenda gehile,
ama munhu yosang'hanika na mbuli za
wanhu wayagwe.
16 Ila kamba munhu yoyose yogazigwa
sama ya kumtogola Kilisto, sambiyone
kinyala, ila yamuheweze Mulungu kwav-
ija kadipapa twaga da Yesu.
17 Kwavija kipigiti kivika cha nhaguso
kusonga na wanhu wa Mulungu. Na
ihawa nhaguso yosongela kumwetu tw-
eye, kimambukizo chake chowaze ha
wanhu waja walekile kuutogola Usenga
Unogile wa Mulungu?
18 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzi-
longa,
"Kamba wanhu walibule uzenzeleganye
yowa vidala kukomboligwa,
yowaze ha Wamhazi wali na
vilozo?"*
19 Avo, waja wogazigwa kamba vija
vuimnogele Mulungu, wolondigwa
wakale hasi ya Muumbi wao yalibule
uzenzeleganye na kugendelela kutenda
ganogile.

5

Dale da Mulungu

1 Nie, nili m'vyele wa wanhu wamtogole
Kilisto, nowayalalila wavyele wa wanhu
wamtogole Kilisto wali kumwenu. Nie na
msindila wa migayo ya Kilisto, na nie na
mmwanza wa waja wondawengile muna
iyenzi ija yondaigubulugwe. Noway-
alalila mweye
2 muwe wachunga wa dale diyawag-
welele Mulungu, mdichunge kulawa
mmoyo, kamba Mulungu viyowalonda
mweye mtende na sio mkushulutizwa.
Tendeni sang'hano yenu sio sama ya
hela, ila kulawa muisulukila ya kweli ya
sang'hano ino.
3 Sambimkiitende wandewa mwa
wanhu awo mgweleligwe muwachunge,
ila muwe kamba ningo mdidale hijo.
4 Na kipigiti Mchunga Mkulu von-
dayeze, mobokela mkungo wa yenzi
uleka kwagiza unang'hazi wake.
5 Vivija na mweye wamhale, muwa-
tegeleze wavyele wa wanhu wamto-
gole Kilisto. Mweye mose molondigwa
m'vale kivalo cha kuwa wende giladi
muitaze wenyego kwa wenyego, kwavija
Nyandiko Zing'alile zolonga, "Mulungu
kowalema wanhu wokiitopa, ila kowag-
welela ngekewa wanhu wali na mioyo
iholile."*
6 Muihumuluse haulongozi wa Mu-
lungu yali na mhiko ng'hulu giladi yawag-
welele hishima ng'hulu mkipigiti choy-
olonda mwenyego.
7 Ikeni minyagunyagu yenu yose
kumwake, kwavija heyo iyo Mchunga
wenu.
8 Muizuile na mkale meso. Mdumuka
wenu Mwenembago kozunguluka kamba
simba yokunguluma yomzahila munhu
yammeze.
9 Mulemeni Mwenembago, ganga-
maleni mnhamanila, kwavija movitanga
kamba ndugu zenu muulumwengu wose
wobitila mmigayo kamba hiyo.
10 Na muhesha kugazika mkipigiti
kiguhi, Mulungu wa ngekewa zose, ayo
yawakemile mweye mwingile kuiyenzi
yake ya digunge mkuilumba hamoja na
Kilisto, heyo mwenyego kowatenda sam-
bimuhungule hanhu, kuwagangamiza,
kuwagela mhiko, na kuwatenda mwime
goya mnhamanila.
11 Mhiko iwe kumwake heyo milongo
yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

12 Sila kanitaza nie kwandika lupwilili
luno, ayo yali munhu yamtogole Kilisto
yalibule uzenzeleganye. Nilwandika lup-
wilili luno luguhi giladi niwagangamize
mweye na kulava usindila kamba ino iyo

* **4:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 11:31.

* **5:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 3:34.

ngekewa ya ikweli ya Mulungu. Mganga-
male muingekewa ino.
13 Wanhu wamtogole Kilisto wali
Babeli wasaguligwe hamoja na mw-
eye, wowalamsa, vivija na Maluko,
mwanangu muinhamanila, kowalamsa.
14 Muilamse wenyego kwa wenyego na
noge da wanhu wamtogole Kilisto.
Tindiwalo diwe hamoja na mweye
mose muli mgati ya Kilisto.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PETULO

ULONGOZI

Lupwilili lwa ikabili lwa Petulo lolonga kamba lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Petulo. Yodahika kamba munhu iyagwe iyo yandike sama ya Petulo. Yandike lupwilili luno kolonga kamba heyo kakala msindila wa ukazi wa Yesu na ng'haning'hani haja lukuli kihanga chake vikigaluke (1:17-18). Ihawa Petulo kandika yodahika kamba lupwilili luno lwandikigwa madiwambo da Loma hagatigati ya milao ya 65-69 songela viyavumbuke Kilisto, kipigiti yang'hali hanadanganhika. Vivija Petulo kolukema lupwilili lwake lwa ikabili (3:1) na kwika zua da kwandika lupwilili luno songela viyeshile kwandika lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo. Lupwilili luno kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto.

Petulo kandika lupwilili luno giladi yawagangamize wanhu wamtogole Kilisto kukala ukazi unogile na kuwazuma waleke kuwinza mafundo ga uvwizi (2:1-22). Kawagangamiza kuwazabuza wanhu awo wolonga kamba Yesu kokawa kubwele. Ila kalagusa kamba Mulungu hakawa ila kolonda kila munhu yakomboligwe (3:8-9). Kino kicho kilamso cha kukala ukazi unogile (3:14).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Petulo kokiitambula mwenyego na kuwalagusa wasomaji zake (*1:1-2*).
2. Abaho kowakumbusa kukala ukazi unogile kwavija Mulungu kotutenda tudahe kukala ukazi uwo (*1:3-21*).
3. Abaho kolava nzumo mmbuli ya wakulufunzi wa uvwizi na kulonga kija chondakiwalawilile mkipigiti cha ikimambukizo (*2:1-22*).
4. Abaho Petulo komambukiza mkuwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto kukala ukazi unogile kuitanda na vija Yesu vondayabwele mwanza wa ikabili (*3:1-17*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Simoni Petulo, nyakadala na mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nowandikila wanhu wagweleligwe nhamanila ili na ugoli mkulu kamba nhamanila itulinayo tweye kubitila kuwa bule uzenzeleganye kualinao Mulungu wetu na Mkombola wetu Yesu Kilisto.

2 Ngekewa na tindiwalo viwe bwando kumwenu kubitila ilimu yenu ya mkumtanga Mulungu na Mndewa wetu Yesu.

Msaguligwa na Kukemigwa na Mulungu

3 Mhiko zake Mulungu zitugwelela kila kinhu kitulonda giladi tukale ukazi wa kumtamanila Mulungu kubitila ilimu yetu ya kumtanga heyo yatukemile tweye giladi twingile kuiyenzi yake na muunovu wake.

4 Kubitila gano katugwelela vilagano vake vikulu ng'hani na vinogile viyailagane na tweye, giladi kubitila vilagano hivo mwinege na sulukila zihile za ugoni zigala ubananzi zili muulumwengu, na mwize kuwa wanhu wa Mulungu.

5 Sama ya kilamso kino, muiyohe ng'hani kongeza unovu muinhamanila yenu. Muunovu wenu yongezeni na ilimu,

6 muilimu yenu yongezeni na kuizuila, mkuizuila kumwenu yongezeni na mwazaganyo, mmwazaganyo wenu yongezeni na kumtanga Mulungu,

7 na vija vimumtanga Mulungu yongezeni na noge da udugu wa wanhu wamtogole Kilisto, na mdinoge da udugu wa wanhu wamtogole Kilisto yongezeni na noge.

8 Kwavija kamba muhawa navo vinhu vino na kongezeka mmwanza wenu, vowatenda mweye muwe wasang'hana na kuleka kulela mujo muilimu yenu ya kumtanga Mndewa wetu Yesu Kilisto.

9 Ila munhu yalibule vinhu hivo halola kutali ama kimbugumbugu, na kaisemwa kamba kesha kasuluzwa vilozo vake va umwaka.

10 Avo, ndugu zangu, iyoheni ng'hani kulagusa kamba mweye kweli mwa mmwanza wa wanhu mkemigwe na kusaguligwa na Mulungu. Zitendeni

mbuli zino, na mweye hamuileka nhamanila yenu.
11 Kwavija mkutenda vino, motogozigwa kwingila Muundewa wa digunge wa Mndewa na Mkombola wetu Yesu Kilisto.
12 Avo, mazua gose nowakumbusa mbuli zino, hata kamba mwisha kuzitanga na kuigoga ng'hani ikweli imuibokele.
13 Nokona vinoga kuwakumbusa mbuli zino kipigiti ning'hali mgima.
14 Kwavija novitanga kamba na mmabehi kudanganhika, kamba vija Mndewa wetu Yesu Kilisto viyanilongele.
15 Avo, nokiiyoha ng'hani kuwatendela nzila giladi mzikumbukile mbuli zino mkipigiti chose nihesha kudanganhika.

Tuyona Yenzi ya Kilisto

16 Hatuuwinzile usheha utungigwe na wanhu wabala kipigiti vituwalongele mmbuli ya mhiko na kwiza kwa Mndewa wetu Yesu Kilisto. Ila tuyona yenzi yake na meso getu wenyego.
17 Kwavija kapata hishima na yenzi kulawa ha Mulungu Tata kipigiti dizwi vudimwizile kulawa muna Iyenzi Ng'hulu, ilonga, “Ino iyo Mwanangu mnogelwa, ninogelwa nayo!”*
18 Tweye wenyego tudihulika dizwi dino dilawilile kuulanga kipigiti vitukalile na heyo hana ikigongo king'alile.

19 Tweye tuna usenga wa wahokozi ututenda tweye tugangamale. Na mweye motenda goya muhautegeleza, kwavija ulinga kamba kiwenge kimulika mdiziza mbaka imitondo, na Kilisto iyo Nhondo ya Imitondo imwemwesa mmioyo yenu.
20 Uhaleka gano gose, molondigwa m'vitange kamba haduhu uhokozi wa Nyandiko Zing'alile wizile kulawa mzinzonzi za muhokozi mwenyego.
21 Kwavija haduhu uhokozi uhokoligwa kamba voyolonda munhu, ila wanhu wowa hasi ya udaho wa Loho wa Mulungu kipigiti viwoulonga usenga ulawa ha Mulungu.

2

Wakulufunzi wa Uvwizi

1 Ila vivija kukala na wahokozi wa uvwizi mmwanza wa wanhu wa umwaka, kamba vija vondakuwe na wakulufunzi wa uvwizi mmwanza wenu. Mkuifisa wofundiza mafundo ga uvwizi, hata kum'bela Mndewa yawagulile, na kuigalila wenyego ubananzi wa kusinhukiza.
2 Hata avo, wanhu bwando woziwinza mbuli zao zihile, na sama ya mbuli zowotenda, wanhu wayagwe woilonga vihile nzila ya ikweli.
3 Muisulukila ya kuilundikizila vinhu iwalinayo, wakulufunzi wano wa uvwizi wowabulunya mweye kubitila usheha wa uvwizi. Nhaguso yao isha kupetigwa songela mwaka, na hewo hawakawa kubanangigwa.
4 Kwavija Mulungu hawonele bazi wasenga wa Mulungu wa kuulanga viwatendile vilozo, ila kawasa kuzimu, kawafunga minyolo, na kuwagela mdiziza kulu wobeta zua da nhaguso.
5 Mulungu hawonele bazi ulumwengu wa umwaka, ila kagala mmemelo wa mazi mwa wanhu walekile kumtogola Mulungu, ila Nuhu yeiyeka iyo yakomboligwe, ayo yapetile mbuli ya kuwa bule uzenzeleganye, na wanhu wayagwe saba.
6 Mulungu kaitagusa miwambo ya Sodoma na Gomola mkuigela moto mbaka kuwa mitozi, na kuitenda iwe kilingilo cha kija chondakiwalawilile Wamhazi.
7 Mulungu kamkombola Loti, munhu yalibule uzenzeleganye, yageligwe giogio kulu na sang'hano zihile za wanhu wehile wamzunguluke.
8 Loti, munhu yalibule uzenzeleganye, kakala hagatigati yao, na zua dimwe mbaka zua diyagwe kagaya ng'hani mmoyo wake viyaziwene na kuzihulika sang'hano zao zihile.
9 Avo, Mndewa kovitanga vija vondayawakombole wanhu zake kulawa mmigayo na vija vondayawasune wanhu watendile gehile mbaka zua da nhaguso,

* **1:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MATAYO 17:5; MALUKO 9:7; LUKA 9:35.

10 ng'haning'hani wanhu waja wowinza
sulukila zao zihile za lukuli na kuuzabuza
udaho wa Mulungu.

Wakulufunzi wano wa uvwizi woitopa
na kuigoda, na hawalagusa hishima ha
vinhu vilumbigwe na Mulungu vili na
yenzi vili uchana. Ila woviliga.
11 Hata wasenga wa Mulungu wa ku-
ulanga, awo wali na mhiko ng'hani na
udaho mkulu kubanza wakulufunzi wano
wa uvwizi, hawavitagusa vinhu hivo
vilumbigwe mkuvilonga vihile haulon-
gozi wa Mulungu.
12 Ila wanhu wano wokala mkuwinza
nzoela zao, walinga kamba wang'onyo wa
kumuhulo woleligwa giladi wagogigwe
na kukomigwa. Wokivamhila na kukilo-
nga vihile kinhu chochose walekile kuki-
tanga. Wobanangigwa kamba wang'onyo
wa kumuhulo.
13 Wolihigwa migayo sama ya imigayo
iwasongeze. Hewo wonogelwa kutenda
kinhu chochose hauhalangwe mkipigiti
cha imisi, kinhu chondakizigutize su-
lukila za ng'huli zao. Wogela kinyala
na kugela nyela viwoilumba hamoja na
mweye kuja mandia genu, kuno wose
wodeng'hela nzila zao za uvwizi.
14 Wotenda ugoni na meso gao, na
sulukila yao ya kutenda vilozo haimala.
Wowaswagiza wanhu wali na nhamanila
ndodo watende vilozo, na wafundizigwa
goya muisulukila ya kuilundikizila vinhu.
Wokala hasi ya ndukumiza ya Mulungu.
15 Waileka nzila igoloke, watenda
mbuli zihile mkuiwinza nzila ya Balaamu
mwana wa Beoli, ayo yanogelwe na
maliho ga sang'hano zihile.
16 Ila Balaamu kakomhokelwa na
mhunda wake sama ya mbuli zake zihile.
Mhunda kalonga na dizwi da kiunhu na
kumtenda Balaamu yaleke mbuli zake za
ubozi.*
17 Wanhu wano wawa kamba nzokwe
zilibule mazi na kungugu dihem-
belusigwa na kukuzumbi. Ziza kulu
dikigwa sama yao.
18 Kwavija wokiitopa na kulonga mbuli
za ubozi, na kubitila sulukila zao zihile
za lukuli wowanamata waja wasongile
kunyelenhuka mkipigiti kiguhi kulawa ha
wanhu wokala ukazi wa kutenda mbuli
zihile.
19 Wowekila kilagano cha kuilegeha,
kuno hewo wenyego wao nyakadala wa
mbuli zihile. Kwavija munhu kowa
nyakadala wa kinhu chochose kimtawala.
20 Kwavija ihawa wazikimbila mbuli
zihile za ulumwengu kubitila ilimu ya
kumtanga Mndewa na Mkombola wetu
Yesu Kilisto, abaho wahanamatwa na
kuhumigwa na hewo, kimambukizo cha
wanhu wano chokwiha ng'hani kubanza
vija viwakalile haichanduso.
21 Vihanogile kumwao sambiwaitange
nzila ilibule uzenzeleganye, kubanza kui-
tanga, abaho kuileka ija indagizi ing'alile
iwagweleligwe.
22 Ilawilila kumwao kamba vija ulonzi
wa ikweli ulonga, “Umbwa koibwelela
midesi yake mwenyego,” na “Mtumbi yo-
gezwe kobweleganya kubimbilika muna
imitope.”

3

Kilagano cha Kwiza Mndewa

1 Mbwiga zangu, luno lulo lupwilili
lwangu lwa ikabili kumwenu. Mmhwilili
zose mbili nigeza kuzilamusa ngelegeza
zenu na kuwakumbusa mbuli zino.
2 Nolonda mkumbuke mbuli zija
zilongigwe umwaka na wahokozi
wang'alile, na ija indagizi ya Mndewa na
Mkombola wetu imgweleligwe mweye na
watumigwa wa Kilisto wali kumwenu.
3 Tanhu m'vitange kamba mmazua
ga kimambukizo wanhu wene mzihaka
wolawilila. Woiponeza ikweli na kuwinza
sulukila zao wenyego.
4 Na hewo wolonga, “Kailagana namwe
kamba kokwiza, ama vilihi? Kakwahi?
Wahenga zetu wesha kudanganhika, ila
kila kinhu kisigala vivija kamba vikikalile
haichanduso songela ulumwengu viu-
lumbigwe!”
5 Ila mkutenda giladi waileka ikweli
kamba umwaka Mulungu kalava ndag-
izi, na ulanga na isi vilumbigwa. Isi

* **2:16** Mbuli za Balaamu zolawa mkitabu cha MHETA 22:4-35.

ilumbigwa kulawa mmazi na izungulukwa na mazi,
6 na kubitila mmemelo wa mazi higo, ulumwengu wa kipigiti kija ukululigwa na kubanangigwa.
7 Ila mmbuli iija ulanga uno wa sambi na isi ino ya sambi vikigwa sama ya moto, vikigwa mbaka zua dija da nhaguso na ubananzi wa wanhu walekile kumtamanila Mulungu.
8 Ila mbwiga zangu, sambimuisemwe mbuli ino, kamba ha Mndewa zua dimwe kamba milao alufu imwe, na milao alufu imwe kamba zua dimwe.
9 Mndewa hakawa kukivikiza kilagano chake kamba wayagwe vowogelegeza. Ila kowazaganya mweye, kwavija halonda munhu yoyose yapotele, ila kila munhu yaleke vilozo vake.
10 Ila Zua da Mndewa dokwiza kamba m'bavi. Ulanga wosegela na kidinhilo kikulu, na vinhu vili mgati yake vobanangigwa mkulukuzwa na moto, na isi yosegela hamoja na vinhu vose vili mgati yake.
11 Kwavija kila kinhu chobanangigwa kamba vino, molondigwa kuwa wanhu wa vilihi? Molondigwa kukala ukazi ung'alile na wa kumtamanila Mulungu,
12 kipigiti vumdibeta Zua dondayeze Mulungu, na tendeni vija vimdaha kuditenda dize mbwisa, zua dondadiutende ulanga usomigwe na moto na kubanangigwa, na vinhu va kuulanga volumbuka na moto.
13 Ila tweye tololela uulanga wa sambi na iisi ya sambi viyailagane na tweye, ulumwengu umemile kuwa bule uzenzeleganye kuyalinako Mulungu.
14 Avo, mbwiga zangu, kipigiti vumbeta mbuli zino, tendeni vumdaha giladi muwe wanhu wang'alile na mulibule nyela hameso ga Mulungu na muwe na tindiwalo na heyo.
15 Uloleni mwazaganyo wa Mndewa wetu kamba nafasi yowagwelela mweye mdahe kukomboligwa, kamba vija ndugu yetu Paulo viyawandikile na ng'hungwe ziyagweleligwe na Mulungu.
16 Kokwandika vivo mzimhwilili zake zose, yolonga mbuli zino mgati yake. Mzimhwilili zake hana mbuli ziyagwe ndala kuzitanga, na wanhu wabozi na walekile kwima goya wozipeta vihile, kamba viwozipeta Mzinyandiko ziyagwe Zing'alile. Avo woigalila wenyego ubananzi.
17 Avo, mbwiga zangu, sambi mwisha kuitanga mbuli ino, avo teganyeni giladi sambimsoligwe na ubananzi wa wanhu wotenda gehile na kulagala kulawa hanhu henu hanogile hamuli.
18 Ila mgendelele kukula mngekewa na ilimu ya kumtanga Mndewa na Mkombola wetu Yesu Kilisto. Yenzi iwe kumwake, kulawa sambi na digunge! Amina.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO YOHANA

ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso lwa Yohana lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana hagatigati ya milao ya 85 na 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba iyo yandike ulupwilili, ila muisula ya ichanduso yolagusa kamba heyo kamona Yesu kipigiti viyakalile mgima na hata kuzuka kwake (1:1-3). Vija viwandikigwe lupwilili lwa Yohana lwa ichanduso ilinga ng'hani na vija vichandikigwe kitabu cha Usenga Unogile wa Yohana. Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Yohana kandika lupwilili luno ha wanhu wose wamtogole Kilisto kipigiti wanhu wamtogole Kilisto viwakalile mumgayo ulawa ha dale da wanhu dikemigwa "Ginostiki." Wanhu wano wakala watogole kamba Yesu kakala Mulungu kabisa na kamba hakalile munhu yali na lukuli lwa nyama na mulopa kipigiti viyakalile muulumwengu. Mkilamso kino Yohana kokwandika ugima wa Yesu na vija viyamonile na meso gake mwenyego na kamba makono gake mwenyego gamkwasa (1:1-3). Vino vivo vilamso va Yohana kwandika lupwilili luno, kutenda deng'ho jake divikizwe (1:4), abaho kalonda kuwazuila wanhu sambiwatende vilozo (2:1), abaho kuwazuila wanhu wamtogole Kilisto sambiwagatogole mafundo ga uvwizi (2:26), na kuwalongela wanhu wamtogole Kilisto wavitange kamba hewo wakomboligwa (5:13).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake na kulava kilamso cha kwandika lupwilili luno (*1:1-4*).
2. Abaho kolongelela vija Mulungu viyali mulangaza na vija vitulondigwa kukala kamba viyakalile Yesu (*1:5—3:10*).
3. Abaho kotukumbusa ndagizi ya kuinogela wenyego kwa wenyego (*3:11—5:12*).
4. Komambukizila lupwilili lwake muisula ya *5:13-21*.

Mbuli Ilava Ugima

1 Tuwapetela munhu yakalile baho
songela haichanduso, ayo itumuhulike,
ayo itumonile na meso getu wenyego, ayo
itumuwene na kumgoga na makono getu,
ayo ituwapetele, ayo yali Mbuli ya ugima.
2 Munhu ino ayo yali ugima, kagubu-
ligwa kumwetu, na tumona. Na sambi
tompeta na kuwalongela mweye kamba
heyo iyo ugima wa digunge. Kakala na
Tata, abaho kagubuligwa kumwetu.
3 Towapetela mweye kija kituchonile
na kukihulika giladi na mweye vivija
muilumbe hamoja na tweye. Tweye twa
hamoja na Tata na Mwanage Yesu Kilisto.
4 Towandikileni mbuli zino giladi
deng'ho jetu divikizwe.

Mulungu Iyo Mulangaza

5 Uno uwo usenga utuhulike kulawa ha
Yesu Kilisto na toupeta kumwenu kamba
Mulungu iyo mulangaza na mgati yake
mduhu ziza.
6 Kamba tuhalonga twa hamoja na heyo
na kuno totembela mdiziza, tovwiza, na
hatutenda gaja gali kweli.
7 Ila kamba tuhatembela mmulangaza,
kamba heyo viyali mmulangaza, tuna
uhamoja wa wenyego kwa wenyego, na
mulopa wa Yesu, mwanage, wotung'aliza
kulawa m'vilozo vose.
8 Tuhalonga twabule vilozo, toivwizila
wenyego, na mduhu kweli mgati yetu.
9 Ila kamba tuhavitogola vilozo vetu
haulongozi wa Mulungu, heyo kana kweli
na kabule uzenzeleganye na kotugela
kumgongo vilozo vetu na kotung'aliza
kulawa muuzenzeleganye wose utulinao.
10 Kamba tuhalonga hatutendile vilozo,
tomtenda heyo kuwa m'vwizi, na mbuli
yake haili mgati yetu.

2

Kilisto Iyo Yotutaza

1 Wanangu, niwandikila gano mweye giladi sambimtende vilozo. Ila munhu yahatenda vilozo, tuna munhu imwe yotugombela ha Tata, iyo Yesu Kilisto yalibule uzenzeleganye.
2 Heyo iyo nhosa ilavigwe sama ya vilozo vetu, na sio tu sama ya vilozo vetu tweye, ila vivija sama ya vilozo va ulumwengu wose.
3 Tuhazitogola ndagizi za Mulungu, tovimanya kamba tumtanga heyo.
4 Munhu yolonga, "Nimtanga," ila hazigoga ndagizi zake, m'vwizi, mduhu kweli mgati yake.
5 Ila munhu yoyose yahaitogola mbuli yake, noge da Mulungu dimemezigwa kweli mgati yake. Vino vivo vituitanga kamba twa mgati yake.
6 Munhu yoyose yolonga kamba ka mgati ya Mulungu, kolondigwa yakale kamba viyakalile Yesu.

Ndagizi ya Sambi

7 Wambwiga zangu, siwandikila ndagizi ya sambi ila ndagizi ya umwaka imkalile nayo songela haichanduso. Ndagizi ino ya umwaka iyo usenga umuuhulike.
8 Hata avo nowandikila ndagizi ya sambi, na ndagizi hiyo iyo kweli ili mgati yake, na ili mgati yenu, kwavija ziza dobita na mulangaza wa kweli wisha kumulika.
9 Munhu yoyose yokiiyona ka mmulangaza na kuno komwihila ndugu yake, munhu iyo kang'hali mdiziza.
10 Munhu yoyose yomnogela ndugu yake kokala mmulangaza na haduhu kinhu chochose mgati yake chondakiwe king'hwaso ha ndugu yake.
11 Ila munhu yoyose yomwihila ndugu yake ka mdiziza, na kotembela mdiziza. Hakutanga koyochola, kwavija ziza dimgela umbugumbugu.
12 Nowandikila mweye wana wadodo, kwavija vilozo venu vigeligwa kumgongo kubitila twaga da Yesu.
13 Nowandikila mweye watata, kwavija mumtanga heyo, ayo yakalile baho songela haichanduso. Nowandikila mweye wamhale, kwavija mmuhuma Mwenembago.
14 Nowandikila mweye wana wadodo, kwavija mumtanga Tata. Nowandikila mweye watata, kwavija mumtanga heyo, ayo yakalile baho songela haichanduso. Nowandikila mweye wamhale, kwavija muna mhiko. Mbuli ya Mulungu yokala mgati yenu, na mmuhuma Mwenembago.
15 Sambimuunogele ulumwengu ama vinhu vili muulumwengu, kwavija awo wounogela ulumwengu, kumnogela Tata mduhu mgati yao.
16 Sulukila ya lukuli na sulukila ya meso na kuitopela ugoli uulinao, vinhu vino vose vivo vinhu va ulumwengu, na havilawa ha Tata, ila volawa muulumwengu.
17 Na ulumwengu na sulukila yake yose vobita, ila awo wogatenda goyolonda Mulungu wokala milongo yose.

Mdumuka wa Kilisto

18 Mweye wana, sota ya mmabehi. Kamba vumuhulike kamba ayo yom'beza Kilisto kokwiza, avo sambi wabeza Kilisto bwando weza. Sama ya mbuli ino tovitanga kamba sota ya mmabehi.
19 Wanhu wano walawa kumwetu, ila hawali wanhu zetu. Kwavija kamba wahawile wanhu zetu, wahasigale hamoja na tweye, ila kusegela kumwao kolagusa kamba mmwanza wao haduhu yali munhu wetu.
20 Ila Kilisto kawetila mweye Loho wa Mulungu,* na mweye mose muitanga kweli.
21 Nowandikila si kamba hamuitangile kweli, ila kwavija muitanga kweli na m'vitanga kamba haduhu uvwizi ulawa muikweli.
22 Yalihi yali m'vwizi? Munhu ija yolonga kamba Yesu sio Kilisto. Munhu kamba hiyo iyo yom'beza Kilisto. Kom'beza Tata na Mwana.
23 Kwavija waja wose womulema Mwana vivija womulema Tata, na awo

* **2:20** ***Kawetila mweye Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *kawagwelela mweye Loho wa Mulungu.*

womtogola Mwana vivija womtogola Tata.
24 Lekeni kija kimuhulike songela haichanduso kikale mgati yenu. Kamba kija kimuhulike songela haichanduso kihakala mgati yenu, avo na mweye mokala mgati ya Mwana na mgati ya Tata.
25 Na kino kicho kituilagane yatugwelele, yatugwelele ugima wa digunge.
26 Niwandikileni mweye mbuli zino sama ya awo wogeza kuwagiza mweye.
27 Kumwenu mweye, Loho wa Mulungu iyamwitileni Kilisto ikale mgati yenu, avo hamulonda munhu yoyose yawafundize. Ila loho yake yowafundiza vinhu vose na yowafundiza kweli na si uvwizi. Kamba vija viiwafundize mweye umwaka, kaleni mgati yake.
28 Avo, wana wadodo, kaleni mgati yake giladi yahagubuligwa sambitudumbe na sambitugwe kinyala haulongozi wake kipigiti vondayeze.
29 Kamba muhavitanga kamba heyo kabule uzenzeleganye, movitanga kamba kila munhu yalibule uzenzeleganye kaleligwa na Mulungu.

3

Wana wa Mulungu

1 Loleni noge kulu kamba dino Tata diyatugwelele tweye, kamba tukemigwe wana wa Mulungu, na vino vivo vituli. Kilamso cha ulumwengu kuleka kututanga tweye icho kino, kwavija haumtangile heyo.
2 Wambwiga zangu, sambi twa wana wa Mulungu, na hatunavitanga vija vondatuwe kulawa hano. Ila tuvitanga kamba Kilisto yahalawilila, towa kamba heyo viyali, kwavija tomona kamba viyali.
3 Na wanhu wose wali na tamanilo dino kumwake heyo woing'aliza wenyego, wowa kamba heyo viyang'alile.
4 Munhu yoyose yotenda vilozo kogakeng'enha Malagizo ga Mulungu, kwavija vilozo nhegulo yake kugakeng'enha Malagizo.
5 Mweye m'vitanga kamba Yesu kagubuligwa giladi yavisegeze vilozo, na mmwake heyo mduhu vilozo.
6 Haduhu munhu yali mgati yake yogendelela kutenda vilozo, munhu yoyose yogendelela kutenda vilozo hamonile ama hamtangile heyo.
7 Mweye wana wadodo, munhu sambiyawavwizile, munhu yoyose yotenda mbuli zilibule uzenzeleganye hiyo kabule uzenzeleganye, kamba Kilisto viyalibule uzenzeleganye.
8 Kila munhu yotenda vilozo ka mwana wa Mwenembago, kwavija Mwenembago katenda vilozo songela haichanduso. Kilamso cha kugubuligwa Mwana wa Mulungu kikala kuibananga sang'hano ya Mwenembago.
9 Awo waleligwe na Mulungu hawatenda vilozo, kwavija mbeyu ya Mulungu yokala mgati yao. Hawatenda vilozo kwavija waleligwa na Mulungu.
10 Wana wa Mulungu na wana wa Mwenembago waigola mmbuli zino. Waja wose woleka kutenda mbuli zilibule uzenzeleganye na waja woleka kuwanogela ndugu zao hawalawa ha Mulungu.

Inogeleni

11 Uno uwo usenga umuhulike songela haichanduso, kamba toinogele wenyego kwa wenyego.
12 Sambituwe kamba Kaini yakalile munhu wa Mwenembago, na kamkoma ndugu yake mwenyego Abeli. Habali yamkomile? Kwavija ndugu yake kakala na sang'hano zinogile, ila heyo kakala na sang'hano zihile.*
13 Avo, ndugu zangu, sambimkanganye kamba ulumwengu uhawehila mweye.
14 Tuvitanga kamba tubita kulawa muifa na twingila muugima, kwavija toinogela. Munhu yoyose yoleka kumnogela ndugu yake kokala muifa.
15 Munhu yoyose yomwihila ndugu yake hiyo mkomaji, na mweye m'vitanga kamba mkomaji kabule ugima wa digunge mgati yake.

* **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 4:8.

16 Vino vivo tuimanya nhegulo ya noge,
Yesu Kilisto kaulava ugima wake sama
yetu, na tweye tolondigwa tuulave ugima
wetu sama ya ndugu zetu!
17 Kamba munhu yoyose kana vinhu na
komona ndugu yake kabule kinhu na ija
yali na vinhu hamonela bazi ija yalibule
vinhu, noge da Mulungu dokalaze mgati
yake?
18 Wana wadodo, na tuinogele, si mmu-
lomo tu, ila muikweli na msang'hano.

Kugangamala Haulongozi wa Mulungu

19 Vino vivo tuvimanya kamba tweye
twa wanhu wa kweli na vino vivo von-
datuwe bule kidumbo haulongozi wa Mu-
lungu.
20 Kamba udaho wetu wa kusambula
gehile na ganogile uhatudukumiza, tovi-
tanga kamba Mulungu mkulu kubanza
udaho wetu wa kusambula gehile na
ganogile, na kamba kakitanga kila kinhu.
21 Wambwiga zangu, kamba udaho
wetu wa kusambula gehile na ganogile
hautudukumiza, hatuwabule kidumbo
haulongozi wa Mulungu.
22 Na chochose kitupula kumwake, to-
bokela, kwavija tozigoga ndagizi zake na
kugatenda gaja gamnogele heyo.
23 Ndagizi yake iyo ino, tumtogole
Mwanage yokemigwa Yesu Kilisto na tu-
inogele kamba vija viyatulagize.
24 Awo wozigoga ndagizi za Mulungu
woilumba hamoja na heyo, na heyo
koilumba hamoja na hewo. Na vino vivo
tuvimanya kamba Mulungu koilumba
hamoja na tweye, kwavija Loho wa Mu-
lungu iyatugwelele kokala mgati yetu.

4

Loho wa Ikweli na Loho wa Uvwizi

1 Wambwiga zangu, sambimtogole kila
loho, ila igezeni loho ija mwone kamba
ilawa ha Mulungu kwavija wahokozi
bwando wa uvwizi walawilila muu-
lumwengu.
2 Vino vivo vondamdahe kumtanga
Loho wa Mulungu. Kila munhu yotogola
kamba Yesu Kilisto keza mulukuli kana
Loho wa Mulungu,
3 ila kila munhu yolema kumtogola
Yesu, halawa ha Mulungu. Ino iyo
loho wa m'beza Kilisto, ayo immuhulike
kamba kokwiza, na sambi kesha kuvika
ka muulumwengu.
4 Wana wadodo, mweye mulawa ha
Mulungu na mwisha kuwahuma wa-
hokozi wa uvwizi, kwavija yali mgati
yenu mkulu kubanza yali mgati ya
ulumwengu.
5 Hewo wa wanhu wa ulumwengu, avo
wolonga gaja golawa muulumwengu na
ulumwengu wowategeleza.
6 Tweye twa wanhu wa Mulungu, na
munhu yoyose yomtanga Mulungu ko-
tutegeleza, na munhu yoyose yalekile
kuwa munhu wa Mulungu hatutegeleza.
Na vino vivo tumtanga Loho wa ikweli na
loho wa uvwizi.

Mulungu Iyo Noge

7 Wambwiga zangu, tuinogele, kwavija
noge dolawa ha Mulungu. Kila munhu
yali na noge kolawa ha Mulungu na
komtanga Mulungu.
8 Munhu yoyose yalibule noge ham-
tanga Mulungu, kwavija Mulungu iyo
noge.
9 Vino vivo Mulungu viyalaguse noge
jake kumwetu, kamtuma Mwanage imwe
yaleligwe yeiyeka yeze muulumwengu
giladi tuwe na ugima kubitila heyo.
10 Dino dijo noge, si kamba tweye
tumnogela Mulungu, ila Mulungu katuno-
gela tweye na kamtuma Mwanage yawe
nhosa ya kusegeza vilozo vetu.
11 Wambwiga zangu, kwavija Mulungu
katunogela tweye, na tweye tolondigwa
tuinogele wenyego kwa wenyego.
12 Haduhu munhu yamonile Mulungu,
ila kamba tuhainogela wenyego kwa
wenyego, Mulungu kokala mgati yetu, na
noge jake domema mgati yetu.
13 Tuvitanga kamba tweye tokala mgati
yake, na heyo kokala mgati yetu, kwavija
katugwelela Loho wake.
14 Na tweye tumona na kulava usindila
kamba Tata kamtuma Mwanage yawe
Mkombola wa ulumwengu.

15 Mulungu kokala mgati ya awo wotogola kamba Yesu iyo Mwana wa Mulungu, na wokala mgati ya Mulungu.
16 Na tweye wenyego tovitanga na kutogola noge diyalinajo Mulungu kumwetu.
Mulungu iyo noge, na awo wali mgati ya idinoge wa mgati ya Mulungu, na Mulungu ka mgati yao.
17 Noge dovikizwa mmwetu mnzila ino, kamba hatuwa na kidumbo kuna dizua da nhaguso kwavija kamba vija viyali Kilisto na tweye vivo tuli muulumwengu uno.
18 Haduhu kidumbo mdinoge, ila noge dimemelele dowinga kidumbo, kwavija kidumbo chosang'hanika hamoja na nhaguso. Na munhu yoyose yali na kidumbo hanakala goya mdinoge.
19 Toinogela kwavija Mulungu kasonga kutunogela tweye.
20 Awo wolonga, “Tumnogela Mulungu,” na kipigiti kikija wowehila ndugu zao, wavwizi. Kwavija munhu yoyose yoleka kumnogela ndugu yake yomona, hadaha kumnogela Mulungu yalekile kumona.
21 Kilisto katugwelela ndagizi ino ilonga, “Munhu yoyose yomnogela Mulungu vivija kolondigwa yamnogele ndugu yake.”

5

Kuuhuma Ulumwengu

1 Kila munhu yotogola kamba Yesu iyo Kilisto kowa mwana wa Mulungu, na kila munhu yomnogela Tata vivija kowanogela na wanage.
2 Vino vivo tuvitanga kamba towanogela wana wa Mulungu, mkumnogela Mulungu na kuzigoga ndagizi zake.
3 Kwavija noge da Mulungu dijo dino, kuzigoga ndagizi zake, na ndagizi zake hazili ndala kumwetu.
4 Kwavija kila mwana wa Mulungu kouhuma ulumwengu. Na touhuma ulumwengu kubitila nhamanila.
5 Yalihi yondayauhume ulumwengu? Ija tu yotogola kamba Yesu iyo Mwana wa Mulungu.

Usindila Woneke ha Yesu Kilisto

6 Yesu Kilisto iyo yezile na mazi ga ubatizo wake na mulopa wa ifa yake, hezile na mazi tu, ila na mazi na mulopa. Na Loho wa Mulungu iyo yolava usindila, kwavija Loho wa Mulungu iyo kweli.
7 Kwavija kuna wadatu wolava usindila,
8 Loho wa Mulungu, mazi, na mulopa, na wano wose wadatu wolonga kinhu kimwe.
9 Toutogola usindila wa kiunhu, ila usindila wa Mulungu mkulu kubanza uja wa kiunhu kwavija ulawa ha Mulungu uyaulavile yomulonga Mwanage.
10 Munhu yoyose yomtogola Mwana wa Mulungu kana usindila uno mmoyo wake. Munhu yoyose yoleka kumtogola Mulungu komtenda Mulungu kuwa m'vwizi, kwavija hautogole usindila uyaulavile Mulungu yomulonga Mwanage.
11 Na uno uwo usindila, Mulungu katugwelela ugima wa digunge, na ugima uno wa mgati ya Mwanage.
12 Munhu yoyose yali hamoja na Mwana kana ugima. Munhu yoyose yalekile kuwa hamoja na Mwana wa Mulungu kabule ugima.

Ugima wa Digunge

13 Nowandikila mbuli zino mweye mditogola twaga da Mwana wa Mulungu, giladi m'vitange kamba muna ugima wa digunge.
14 Uno uwo mgangamalo utulinao mkumkwenhukila Mulungu, kamba tuhapula kinhu chochose kamba vija vuvimnogele heyo, kotuhulika.
15 Na kamba tuhavitanga kamba tuhampula kinhu chochose, kotuhulika, vivija tuvitange kamba kotugwelela kija kitumpula.
16 Kamba munhu yoyose yahamona ndugu yake kotenda kilozo kileka kugala ifa, yamtambikile, na Mulungu komgwelela ugima munhu hiyo. Mbuli zino nowalongela awo tu wotenda vilozo vileka kugala ifa. Hana vilozo vigala ifa, silonga kamba mtambike sama ya vilozo kamba vino.
17 Vilozo nhegulo yake sang'hano zose zihile, na hana vilozo vileka kugala ifa.

18 Tuvitanga kamba wanhu wose
waleligwe na Mulungu hawagendelela
kutenda vilozo, kwavija Mwana wa
Mulungu kowemiliza, na Mwenembago
hadaha kuwalumiza.
19 Tuvitanga kamba tweye twa wana wa
Mulungu, na ulumwengu mgima wolon-
gozwa na Mwenembago.
20 Tuvitanga kamba Mwana wa Mu-
lungu keza na kutugwelela utango, avo
tumtanga Mulungu wa ikweli, na tokala
mgati yake ayo yali kweli mkuilumba
hamoja na Mwanage, Yesu Kilisto. Heyo
iyo Mulungu wa ikweli youlava ugima wa
digunge.
21 Wana wadodo, inegeni na miwegu.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO YOHANA

ULONGOZI

Lupwilili lwa ikabili lwa Yohana lwandikigwa na Mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba heyo iyo yandike ulupwilili, ila heyo koikema mwenyego kamba m'vyele. Mbuli zili mulupwilili lwa Yohana wa ikabili zilinga ng'hani na mbuli zili Muusenga Unogile wa Yohana hasa ahaja voyogong'ondeza ndagizi ya Yesu ya kuinogela wenyego kwa wenyego ahaja hayailingile mbuli ya kumnogela Yesu na mbuli ya kuzigoga ndagizi zake (1:5-6 na Yohana 15:9-10). Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Lupwilili luno Yohana kamwandikila mtwanzi yasaguligwe hamoja na wanage. Yohana kakala kamba munhu yowandikila wanhu wamtogole Kilisto, na kilamso cha Yohana kwandika lupwilili luno kikala kuwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto na kuwazuma wanhu waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake mkumulonga iyamwandikile lupwilili luja na mkuwalamsa waja iyawandikile (*1:1-3*).
2. Kowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto na kuwakumbusa lagizo kulu kubanza gose (*1:4-6*).
3. Abaho kowazuma wanhu wamtogole Kilisto waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (*1:7-11*).
4. Yohana komambukiza lupwilili lwake mkuwagwelela ndamsa kulawa ha wanhu wamtogole Kilisto wa kuja kuyakalile yokala heyo (*1:12-13*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yohana, m'vyele.*

Nomwandikila mtwanzi yasaguligwe na Mulungu hamoja na wanage,† awo iniwanogele kwelikweli, na sio nie tu, ila vivija wose woitanga ikweli,

2 sama ya kweli ikala mgati yetu na yowa na tweye milongo yose.

3 Ngekewa, bazi, na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Yesu Kilisto vowa hamoja na tweye muikweli na mdinoge.

Kweli na Noge

4 Nideng'ha ng'hani viniwavikile wanago wayagwe wotembela muikweli kamba vija Tata viyatulagize.

5 Na sambi, gweye mtwanzi, sikwandikila ndagizi ya sambi, ila ija itukalile nayo songela haichanduso. Na tuinogele.

6 Na dino dijo noge, kamba, tolondigwa tukale mkuzigoga ndagizi za Mulungu. Kamba vumuhulike songela haichanduso kamba, muinogele wenyego kwa wenyego.

7 Wavwizi bwando weza muulumwengu, awo wolema kutogola kamba Yesu Kilisto keza mulukuli. Munhu yoyose yolema kutogola mbuli kamba zino hiyo m'vwizi na m'beza Kilisto.

8 Teganyeni sambimchase kija kimsang'hanikile, ila m'bokele nhunza yenu yose.

9 Munhu yoyose yokimbilila kuulongozi na kuleka kukala mmafundo ga Kilisto hali hamoja na Mulungu. Munhu yoyose yokala mmafundo ka hamoja na wose wabili, Tata na Mwana.

10 Munhu yoyose yeheza kumwenu na kuleka kufundiza mafundo gano, sambimum'bokele ama kumwingiza mzing'anda zenu.

11 Kwavija munhu yoyose yom'bokela kosangila msang'hano zake zihile.

Mbuli za Kimambukizo

12 Nnago bwando ga kuwandikileni, ila silonda nyandike na wino mkalatasi, ila nolonda niwatembelele na kulongelela na

* **1:1** Hano ***m'vyele*** nhegulo yake *mkulu wa wanhu wamtogole Kilisto.* † **1:1** Hano ***mtwanzi*** nhegulo yake *dale da wanhu wamtogole Kilisto*, na ***wanage*** nhegulo yake *madale ga mmambwegambwega gasongezwe na dale dino.*

mweye kihanga kwa kihanga avo deng'ho
jetu divikizwe.
13 Wana wa lumbu‡ jenu yasaguligwe
na Mulungu wowalamsa.

‡ **1:13** ***Wana wa lumbu jenu*** nhegulo yake *didale da wanhu wamtogole Kilisto dikalile kuyakalile Yohana.*

LUPWILILI LWA IKADATU LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO YOHANA

ULONGOZI

Lupwilili lwa ikadatu lwa Yohana lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba heyo iyo yandike ulupwilili, ila koikema heyo m'vyele (1:1). Kotenda kamba viyatendile mulupwilili lwa Yohana wa ikabili (2Yoh. 1:1). Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Yohana kamwandikila lupwilili luno munhu yamtogole Kilisto yokemigwa Gayo. Kamtambula Gayo kamba mbwigaake na kumulongela yawe mwende ha wanhu wamtogole Kilisto awo wobita kubitila muisi yookala heyo.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake (*1:1*).
2. Yohana komgangamiza Gayo na kumulongela kamba yawe mwende ha wanhu wamtogole Kilisto (*1:2-8*).
3. Abaho kowalonga wanhu wabili wayagwe, Diotilefe na Demetilio (*1:9-12*).
4. Hakimambukizo, komambukizila lupwilili lwake (*1:13-14*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yohana, m'vyele.*

Nomwandikila Gayo, mbwigaangu inimnogele kwelikweli.

2 Mbwigaangu, nokutambikila giladi uwe na ugima mulukuli na mbuli zose zigendelele vinogile kumwako, hata na loho yako igendelele vinogile.

3 Nideng'ha ng'hani ahaja wanhu wamtogole Kilisto viwezile na kunongela vija vuulibule uzenzeleganye muikweli na vija vuugendelela kutembela muikweli.

4 Haduhu kinhu kinideng'heza ng'hani kubanza kino, kuhulika kamba wanangu wotembela muikweli.

Gayo Kotogoligwa

5 Mbwigaangu, gweye kwabule uzenzeleganye mmbuli zose zuuwatendela wanhu wamtogole Kilisto, hata kamba hewo wahenza kumwako.

6 Wasimulila noge jako haulongozi wa wanhu wamtogole Kilisto, motenda vinogile ng'hani kamba muhawasangila giladi wagendelele na mwanza wao mnzila imnogele Mulungu.

7 Kwavija wasonga mwanza wao sama ya twaga da Kilisto na hawatogole kubokela msango wowose kulawa ha Wamhazi.

8 Avo tolondigwa kuwataza wanhu kamba wano giladi tuilumbe hamoja msang'hano yao ya kuipeta kweli.

Diotilefe na Demetilio

9 Niwandikila wanhu wamtogole Kilisto mbuli ino, ila Diotilefe, ayo yanogelagwa kuitenda kilangizi, hautogole udaho utulinao.

10 Avo niheza nowalongela gaja goyotenda, vija voyokweneza mbuli za uvwizi yotulonga tweye. Sio higo tu, ila vivija kolema kuwabokela wanhu wamtogole Kilisto na hata kuwagomesa waja walonda kuwabokela na kuwawinga walawe mumting'hano wa wanhu wamtogole Kilisto.

11 Mbwigaangu, sambiwige gehile ila wige gaja ganogile. Munhu yoyose yotenda ganogile kalawa ha Mulungu, na munhu yoyose yotenda gehile hamonile Mulungu.

12 Kila munhu komulonga vinogile Demetilio, na kweli yenyego vivo imulonga, na tweye vivija tolava usindila sama yake, na gweye kuvitanga kamba usindila wetu kweli.

Ndamsa za Kimambukizo

13 Nnago bwando ga kuwandikileni, ila silonda kuwandikileni na wino na peni.

14 Kipigiti kidodo hamwande notamanila kuiting'hana namwe tulongelele kihanga kwa kihanga.

---

* **1:1** Hano ***m'vyele*** nhegulo yake *mkulu mdidale da wanhu wamtogole Kilisto.*

15 Tindiwalo dikale namwe.
Wambwiga zako wose wokulamsa. Walamse wambwiga zetu wose, mkuwatambula matwaga.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA YUDA

ULONGOZI

Yuda dijo twaga da munhu yandike lupwilili luno. Kakitambula mwenyego kamba heyo mdodo wake Yakobo, yakalile mdodo wake Yesu (1:1). Hatuvitanga kamba lupwilili luno lwandikigwa sama ya wanhu wamtogole Kilisto weiyeka, na kwavija ng'humbukila za Lagano da Umwaka zolonga, vodahika kamba wasomaji zake wakala Wayahudi. Hata avo, lupwilili lwake kaupeta ha wose wakemigwe, mdinoge da Mulungu Tata, na wekigwe sama ya Yesu Kilisto (1:1). Vodahika lupwilili luno lwandikigwa mmilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Kilisto.

Kilamso cha kwandika lupwilili luno ha wanhu wose wamtogole Kilisto kikala kuwazuma sambiwavwiziligwe na wakulufunzi wa uvwizi (1:4). Kokumbukila simulila za Lagano da Umwaka na kugangamiza simulila zake. Lupwilili luno lulinga ng'hani na lupwilili lwa ikabili lwa Petulo mkuwazuma waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (1:4 na 2Petulo 2:1) kamba vija ng'humbukila za wasenga wa Mulungu wa kuulanga na viwambo va Sodoma na Gomola.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Haichanduso Yuda kowapetela wasomaji zake (*1:1-2*).
2. Abaho kolava kilamso chake cha kwandika nzuma ya kuiteganya na wakulufunzi wa uvwizi (*1:3-4*).
3. Abaho kawagwelela ningo kulawa ha wanhu na mbuli zilawilile za Lagano da Umwaka (*1:5-16*).
4. Abaho kawalongela watogole nzuma yowogweleligwa (*1:17-23*).
5. Hakimambukizo, keshilizila lupwilili lwake mkumtambikila Mulungu (*1:24-25*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yuda, nyakadala wa Yesu Kilisto na mdodo wa Yakobo.

Nowandikila awo wakemigwe na Mulungu Tata, ayo yowanogela mweye na kuwemiliza mweye mmakono ga Yesu Kilisto.

2 Mulungu yawagwelele bazi, tindiwalo, na noge bwando.

Wakulufunzi wa Uvwizi

3 Mbwiga zangu, niiyoha ng'hani kuwandikila mweye mbuli ya ukombola utuusangila songela haichanduso. Ila kipigiti kikija nigelegeza tanhu niwandikile mbuli za kuwagangamiza mweye mgendelele kuigombela nhamanila ayo Mulungu iyawagwelele wanhu zake wose mwanza umwe.

4 Kwavija kuna wanhu wandikiligwe nhaguso ino milao bwando ibitile, waibitiza kinyele wengila mmwenu. Wanhu walibule kidumbo cha Mulungu, waigalula ngekewa ya Mulungu wetu mkutenda gehile na kumulema Mkulu na Mndewa wetu, Yesu Kilisto.

5 Hata kamba mzimanya mbuli zino zose, nolonda niwakumbuse mweye kamba, Mndewa kawakombola wanhu zake kulawa Misili, ila hamwande kawabananga awo walekile kumtogola.

6 Na wasenga wa Mulungu wa kuulanga walemile kukala hanhu hayawagwelele Mulungu na kusegela kulawa hanhu hawagweleligwe na Mulungu, Mulungu kawafudika na minyolo haidaha kukanhika na kuweka mkifungo cha ziza wobeta zua dija idikulu da nhaguso.

7 Sambimuisemwe miwambo ya Sodoma na Gomola na viwambo viyagwe vili behi na hiyo, wenekae zao viwamemile sulukila ya kutenda ugoni chaka na kuiwasa wambigalo kwa wambigalo. Viwambo vija vibanangigwa mkusomigwa moto, mbuli ino ikigwa iwe kamba kilingilo cha moto wa digunge kudizua da nhaguso na nzuma ha wanhu wose.*

8 Vivija na wanhu wano wokemigwa walota nzozi, wozinyolodosa ng'huli zao, na kuulema udaho wa Mulungu, na kuvilonga vihile vinhu vilumbigwe vili kuulanga.

* **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 19:1-24.

9 Hata mkulu wa wasenga wa Mulungu
wa kuulanga yokemigwa Mikaeli, kipigiti
viyakalile yoibamililа na Mwenembago
wogombela lukuli lwa Musa, hagezile
kumdukumiza na kumulonga vihile, ila
kalonga "Mndewa yakukomhokele."†
10 Ila wanhu wano wozilonga vihile
mbuli zozose ziwalekile kuzitanga, na
zija zowozitanga muinzoela yao, wowa
kamba wang'onyo wa kumuhulo, avo
wobanangigwa na mbuli hizo.
11 Wojona! Waigogile nzila ya Kaini,
wakimbilila kupata ugoli kamba viya-
tendile Balaamu, na waibananga kamba
Kola viyalondile kumuhindula Musa.‡
12 Wanhu wano kamba minyela
mzisona zenu za udugu wa Ukilisto, avija
viwoja namwe bila kidumbo wokiidima
wenyego. Hewo wa kamba mawingu
galibule mazi gohembeluswa na beho, na
wa kamba mibiki ilagaze mitepo yake,
ilibule mujo, ifile mianza mibili, tena
ing'oligwe.
13 Walinga na mawimbi makulu ga
bahali, wolagusa kinyala chao kamba
holovu da bahali. Walinga na nhondo
zitembela, wageligwa ziza kulu da mi-
longo yose sama yao.
14 Vino vivo Henoko yakalile wa mulelo
wa saba kulawa Adamu viyahokole
yolonga, "Lola, Mndewa kokwiza na
wasenga zake wang'alile wa kuulanga,
maalufu kwa maalufu,§
15 kumtagusa kila munhu na kuweka
hamgwazo Wamhazi wose sama ya
sang'hano zao za kimhazi ziwatendile
muumhazi wao na mmbuli zose zihile
ziwalongile Wamhazi womulonga heyo."
16 Wanhu wano hawesha kutwanganika
na kuwadeta wayao, na wowinza sulukila
zao za mbuli zihile. Wolonga mbuli
za matopa na kuwatogola wanhu giladi
wapate vinhu kulawa kumwao.

Nzuma na Ndagizi

17 Ila mweye mbwiga zangu ini-
wanogele ng'hani, kumbukileni goya
nzuma ya watumigwa wa Mndewa wetu
Yesu Kilisto.
18 Wawalongela "Kuna gamazua ga iki-
mambukizo, wolawilila waponela won-
dawawinze sulukila zao zihile za um-
hazi."*
19 Wanhu wano wawo wogala mbagu,
wolongozwa na sulukila zao za lukuli, na
wabule Loho wa Mulungu.
20 Ila mweye, mbwiga zangu ini-
wanogele ng'hani, izengeni mnhamanila
yenu ing'alile ng'hani na tambikeni ku-
bitila Loho wa Mulungu.
21 Kaleni mdinoge da Mulungu, kuno
mobeta bazi da Mndewa wetu Yesu Kilisto
da kuwagala mweye kuna ugima wa di-
gunge.
22 Woneleni bazi awo wodung-
wadungwa,
23 wayagwe wakomboleni mkuwanya-
mula kulawa mmoto wa nhaguso, na ha
wanhu wayagwe laguseni bazi na bwem-
bwe mmioyo yenu, ila molondigwa mki-
hile hata kivalo kinyolodoswe na ng'huli
zao.

Nhambiko ya Kuyenzi

24 Hamwake heyo yodaha kuwatenda
mweye sambimgwe na kuweka mweye
kuna iyenzi yake bila king'hwaso ila na
ndeng'helelo ng'hulu,
25 ha Mulungu yali yeiyeka Mkombola
wetu kubitila Yesu Kilisto Mndewa wetu,
yenzi yose, ukulu, mhiko, na udaho, vose
vake heyo, songela mwaka na sambi na
hata milongo yose. Amina.

† **1:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 10:13, 21; 12:1; LUGUBULO 12:7; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 34:6; ZAKALIA 3:2. ‡ **1:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 4:3-8; MHETA 22:1-35; 16:35. § **1:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 5:18, 21-24. * **1:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2PETULO 3:3.

LUGUBULO LUYAGWELELIGWE YOHANA

ULONGOZI

Kitabu cha Lugubulo kicho kitabu cha kimambukizo Mdilagano da Isambi. Vivija kicho kitabu cha kimambukizo kwandikigwa, na chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 95 songela viyavumbuke Kilisto (1:1). Vivija kandika kitabu cha Usenga Unogile kamba viwandikigwe na Yohana na mhwilili ndatu, 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana. Kakala yatangigwe kamba munhu yanogeligwe ng'hani na Yesu (Yoh. 13:23). Kandika kitabu cha Lugubulo kipigiti viyakalile mkisiwa cha Patimo kwavija kakala yekigwe haja sama ya kuupeta Usenga Unogile wa Yesu Kilisto (1:9).

Kilamso cha Yohana kwandika kitabu cha Lugubulo kicho kuwagangamiza wasomaji kugendelela kukala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye mgati ya Yesu Kilisto na kuwagwelela tamanilo kwavija kipigiti cha Yesu kubweleganya kikwenhuka (1:3 na 22:7). Yohana kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto na madale saba geiyeka ga wanhu wamtogole Kilisto muisula ya 2 na 3. Yohana kozitambula nyandiko zake mwenyego kamba uhokozi (1:3) na kusimulila vinhu viyaviwene kubitila vinhu bwando mkitabu chose. Kitabu cha Lugubulo cholinga na nyandiko za Lagano da Umwaka, ng'haning'hani kitabu cha ZAKALIA 6:1-8. Mhalati saba na mikungu saba vivija volinga ng'hani na hekaheka dija Mulungu diyadilekese giladi yawataguse Wamisili (Kuhalawa 7—9). Kitabu cha Lugubulo chosimulila mbuli za kipigiti cha kimambukizo, kamba Yesu kohuma, na waja wose wondaweke nhamanila yao kumwake wowa na ugima wa digunge hamoja na heyo. Leka kitabu kino kikuzume na kukugwelela tamanilo kamba Yesu ka mmabehi kubweleganya.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kosonga na kulonga kamba heyo iyo munhu yalihi na vija viyazibokele nzozi zino za kihokozi (*1:1-20*).
2. Kogweleligwa usenga kulawa ha Yesu kuchola ha madale saba ga wanhu wamtogole Kilisto (*2:1—3:22*).
3. Kosimulila vifungo saba (*4:1—8:5*) na mhalati saba (*8:6—11:19*).
4. Kosimulila mbuli ya ng'hondo hagatigati ya mwana wa kimbigalo na zoka dili na mapala saba (*12:1—14:20*).
5. Kokwandika mbuli za mikungu saba ya lusango lwa Mulungu (*15:1—16:18*).
6. Kosimulila vija Mulungu viyawahumile wadumuka zake kuulanga (*17:1—20:15*).
7. Hakimambukizo, Yohana kosimilila ulanga wa sambi na isi ya sambi zondazize hakimambukizo (*21:1—22:21*).

1 Luno lulo lugubulo lwa Yesu Kilisto,
luyagweleligwe na Mulungu yawalagusile
watumigwa zake mbuli zilonda kulawilila
mbwisa. Kalutenda lutangigwe mkum-
tuma msenga wake wa kuulanga ha mtu-
migwa wake Yohana,
2 ayo yasindile mbuli zose ziyaziwene,
nazo zizo usenga wa Mulungu na usindila
wa Yesu Kilisto.
3 Kamota munhu ija yozisoma mbuli
za uhokozi uno ha wanhu wamtogole
Kilisto, na wamota wanhu waja wozihu-
lika na kuzitogola mbuli zija zandikigwe
mgati yake, kwavija kipigiti cha kulaw-
ilila mbuli zino kikwenhuka.

Ndamsa ha Wanhu Wamtogole Kilisto ako Asia

4 Lupwilili luno lolawa ha Yohana,
nowandikila madale saba ga wanhu
wamtogole Kilisto muisi ya Asia.*
Ngekewa na tindiwalo viwe kumwenu
kulawa ha Mulungu, ayo yakalile baha,
yali baha, na yondayawe baha, na kulawa
ha loho saba† zili haulongozi wa kigoda
chake cha undewa,
5 na kulawa ha Yesu Kilisto. Heyo
iyo msindila yalibule uzenzeleganye wa

* **1:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 3:14; LUGUBULO 4:5. † **1:4** Hano ***loho saba*** nhegulo yake *Loho wa Mulungu,* na *namba saba* nhegulo yake *kuleka kuhungula hanhu.*

mbuli zino, yali wa mwanduso kuzuka kulawa mkudanganhika, na mtawala wa wandewa wa ulumwengu.

Yenzi yose iwe kumwake heyo yotunogela tweye na kutufungula kulawa m'vilozo vetu na mulopa wake.

6 Katutenda tweye kuwa undewa wa wakulu wa nhambiko giladi tumsang'hanikile Mulungu Tataake. Yenzi na mhiko viwe kumwake milongo yose! Amina.

7 Lola, kokwiza na mawingu,‡ na kila siso domona, na hata waja wamuhomile. Na wanhu wose wali muisi wogegemeza sama yake.§ Avo vivo vondaiwe! Amina.

8 "Nie iyo Alufa na Omega," nhegulo yake "Waichanduso na Waikimambukizo," kolonga Mndewa Mulungu. "Nie iyo yakalile baha, yali baha, na yondayawe baha, iyo Mwene Mhiko."

Nzozi ya Kilisto

9 Nie iyo Yohana, ndugu yenu na mwanahina wa Yesu, nie na mmwanza wenu mkwazaganya migayo yondaiwapate wanhu waja wondawengile muundewa wake. Nikigwa mkisiwa cha Patimo kwavija niupeta usenga wa Mulungu na ikweli ija Yesu yaigubule.

10 Nikala Muloho wa Mulungu mdizua da Mndewa, nihulika dizwi kulu hachugu changu, kamba dizwi da mhalati,

11 dilonga, "Wandike mkitabu gaja gaugona na ugagale ha madale saba ga wanhu wamtogole Kilisto wa miwambo ya Efeso, Simina, Peligamo, Tiatila, Sadi, Filadelifia, na Laodikia."

12 Vinihinduke nimulole ija yakalile yolonga na nie, nyona vinala saba va zahabu va kwikila viwenge,

13 na hagatigati ya vinala kukala na munhu yalingile kamba Mwana wa Munhu, yavalile kanzu tali divikile mbaka hasi ha magulu gake, na kuizingiliza lukumbulu lwa zahabu mmhambaga yake.*

14 Pala jake na mvili zake zikala nzelu kamba sufu, nzelu ng'hani. Meso gake gakala kamba kiwenge cha moto.

15 Magulu gake gakala kamba shaba ibobodigwe ng'hani, kamba vija shaba ilawile muna umoto, na dizwi jake dikala kamba dizwi da mazi bwando.

16 Mumkono wake wa ukulume kagoga nhondo saba, na kulawa mmulomo wake kulawa zele dinoligwe kuno na kuno. Kihanga chake kinang'hazika kamba zua da imisi.

17 Vinimuwene, nilagala hamagulu gake kamba munhu yadanganhike. Abaho, kagolosa mkono wake wa ukulume uchana yangu, kalonga, "Sambiudumbe. Nie iyo Waichanduso na Waikimambukizo.

18 Nie iyo yali na ugima. Nikala nidanganhike, ila sambi na mgima milongo yose! Nnavo vivugulilo va ifa na kuzimu.†

19 Avo, wandike mbuli zuuzonile, mbuli zili sambi na mbuli zondazilawilile hamwande.

20 Ino iyo nhegulo ya nyong'onyo ya zija nhondo saba zuuzonile mumkono wangu wa ukulume, na vija ivinala saba va zahabu va kwikila viwenge. Zija nhondo saba zizo wasenga wa Mulungu wa kuulanga wa gaja madale saba ga wanhu wamtogole Kilisto, na vija ivinala saba va zahabu va kwikila viwenge vivo madale saba ga wanhu wamtogole Kilisto."

2

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Wambo da Efeso

1 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Efeso.

"Uno uwo usenga kulawa ha ayo yazigogile nhondo saba mumkono wake wa ukulume, ayo yotembela hagatigati ya ivinala saba va zahabu va kwikila viwenge.

2 Nogatanga gaja gautendile. Novitanga vija vuusang'hanike ng'hani na vija vuukwazaganye. Novitanga kamba gweye hudaha kuwazaganya wanhu wotenda

‡ **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13.

§ **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 12:10.

* **1:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13; 10:5.

† **1:18** ***Vivugulilo*** nhegulo yake *utawala* mmbuli ya ifa na isi ya wanhu wadanganhike.

gehile. Kuwageza wanhu wokiitenda
kuwa watumigwa wa Kilisto ila sio, na
kuwatambula kamba wavwizi.
3 Gweye kwazaganya migayo sama
yangu, na hudonhile.
4 Ila nna mbuli kumwako. Sambi
huninogela nie kamba vuukalile utenda
haichanduso.
5 Avo, gelegeza kulawa haja haugwile!
Nihindukile nie na ukazitende sang'hano
zuutendile haichanduso. Kamba
hutendile hivo, nokwizila kumwako na
kukisegeza kinala chako cha kwikila
ikiwenge kulawa hanhu hakikalaga.
6 Ila kunayo mbuli imwe inogile, kamba
gweye kozihila sang'hano za Wanikolai
kamba na nie vunizihila.
7 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja
Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu
wamtogole Kilisto.
"Heyo yohuma, nomgwelela udaho wa
kuja mujo wa m'biki ulava ugima uli
Mpaladiso ya Mulungu."

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Simina

8 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno
ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa
wanhu wamtogole Kilisto wali Simina.
"Uno uwo usenga wake heyo yali
Waichanduso na Waikimambukizo, ayo
yakalile yadanganhike, ila sambi kawa
mgima.
9 Noitanga migayo yako na ukumbulu
wako, ila gweye kwa mgoli! Nogatanga
maligo ga waja wolonga kamba hewo
wanhu wa Mulungu, na sio wanhu wa
Mulungu, ila wanhu wa ng'anda ya nham-
biko ya Mwenembago.
10 Sambiudumbe migayo yondaupate.
Tegeleza, Mwenembago kowagela mki-
fungo wanhu wayagwe mmwanza wenu
giladi yawageze, na mweye mogazika
mkipigiti cha mazua longo dimwe. Sam-
biuwe kizenzeleganye, hata kamba ku-
vikila kudanganhika, na nie nokugwelela
nhunza ya ugima.
11 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja
Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu
wamtogole Kilisto.
"Heyo yohuma, halumizwa na ifa ya
ikabili."*

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Peligamo

12 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno
ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa
wanhu wamtogole Kilisto wali Peligamo.
"Uno uwo usenga kulawa ha heyo yali
na zele dinoligwe ng'hani kuno na kuno.
13 Nokutanga hanhu haukala, baho
hanhu hoyotawala Mwenembago. Ila
kudigoga ng'hani twaga jangu, na
nhamanila yako haihunguke kumwangu,
hata mmazua ga Antipa, msindila wangu
yalibule uzenzeleganye, ayo yadangan-
hike hagatigati yenu, hanhu hoyokala
Mwenembago.
14 Ila nna mbuli ndodo kumwako, ako
kunao wanhu wayagwe wogagoga ma-
fundizo ga Balaamu, ayo yamfundize
Balaki yawatendile wana wa Islaeli wa-
tende vilozo mkuwaswagiza kuja mandia
galavigwe nhosa ha miwegu na kutenda
ugoni.†
15 Vivija na mweye hana wanhu
mmwanza wenu wogagoga mafundizo ga
Wanikolai.
16 Avo, uleke vilozo vako, ila kamba
hutendile hivo, nokwiza kumwako mb-
wisa na kuisuna na wanhu hiwo na zele
dilawa mmulomo wangu.
17 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja
Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu
wamtogole Kilisto.
"Heyo yohuma, nomgwelela mana
iyagwe ifisigwe. Vivija nomgwelela
dibwe zelu dili na twaga da sambi
jandikigwe uchana yake, ditangigwe na
heyo yeiyeka yadibokele."

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Tiatila

18 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno
ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa
wanhu wamtogole Kilisto wali Tiatila.
"Uno uwo usenga kulawa ha Mwana
wa Mulungu, yali na meso kamba ki-
wenge cha moto, na yali na magulu
kamba shaba ibobodigwe ng'hani.

* **2:11** ***Ifa ya ikabili*** nhegulo yake *ifa ya muloho.* † **2:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 22—24; 25:1-3; 31:16; MBULI ZA WALAWI 23:4.

19 Nozitanga sang'hano zako, noge jako,
nhamanila yako, sang'hano yako, na
mwazaganyo wako. Novitanga kamba
sang'hano zako za kimambukizo ng'hulu
ng'hani kubanza zija za mwanduso.
20 Ila nna mbuli kumwako, komwaza-
ganya ija imtwanzi Yezebeli, ayo yoki-
ikema mwenyego muhokozi. Kubitila ma-
fundizo gake kowagiza watumigwa zangu
giladi watende ugoni na kuja mandia
galavigwe nhosa ha miwegu.
21 Nimgwelela kipigiti cha kuleka vilozo
vake, ila halonda kuleka ugoni wake.
22 Avo nomwasa mulusazi lwa mgayo,
na nowatenda waja wose watendile
ugoni hamoja nayo wapate mgayo mkulu
kamba hawaiyalalile mbuli zao zihile zi-
watendile na heyo.
23 Na nie nowakoma wanahina zake.
Abaho, wanhu wose wamtogole Kilisto
wovitanga kamba nie iyo niisakula mioyo
na ngelegeza za kila munhu, na nie
nomuliha kila munhu mmwanza wenu
kulingana na vija viyatendile.
24 "Sambi nolonga na wanhu wasigale
mmwanza wenu wali Tiatila, awo walek-
ile kugagoga mafundizo ga uvwizi ga
Yezebeli, walekile kuifunza mbuli zija
wanhu wayagwe wozikema 'Mbuli zi-
ifisile za Mwenembago.' Nowalongela
kamba siwauza mbuli yoyose iyagwe.
25 Ila igogeni ng'hani ija inhamanila
imulinayo, mbaka vondanize.
26 Waja wose wohuma, awo
wonitegeleza nie mbaka hakimambukizo,
nowagwelela udaho wa kuwatawala
Wamhazi.
27 Wowatawala Wamhazi na fimbo ya
zuma na kuwabemenda kamba nongo.‡
28 Hewo wowa na udaho kamba uja
uniubokele nie kulawa ha Tataangu, na
vivija nowagwelela nhondo ya imitondo.
29 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja
Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu
wamtogole Kilisto."

3

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Sadi

1 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno
ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa
wanhu wamtogole Kilisto wali Sadi.

"Uno uwo usenga wa heyo yali na
Loho saba za Mulungu na nhondo saba.
Nozitanga sang'hano zako. Novitanga
kamba gweye kudanganhika, hata kamba
kuna twaga da kuwa na ugima.
2 Lamuka! Ugagangamize gaja gasi-
gale gali behi na kudanganhika, kwavija
sang'hano zako zihungula hameso ga Mu-
lungu.
3 Avo gakumbukile mafundo gau-
gabokele na gaugahulike, ugagoge
ng'hani, ugatogole na uiyalale. Ila kamba
hukala meso, nokwiza kamba m'bavi, na
hukitanga kipigiti chondanize kumwako.
4 Ila kuna wanhu kidogo ako Sadi
walekile kuvifitiza vivalo vao na vilozo.
Hewo wotembela hamoja na nie, kuno
wavalile vivalo vizelu, kwavija walumba
kutembela na nie.
5 Heyo yohuma, kovazigwa vivalo
vizelu kamba hewo. Na nie sidisegeza
twaga jake kulawa mkitabu cha ugima,
ila noditogola twaga jake haulongozi wa
Tataangu na haulongozi wa wasenga zake
wa kuulanga.
6 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja
Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu
wamtogole Kilisto."

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Filadelifia

7 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno
ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa
wanhu wamtogole Kilisto wali Filadelifia.

"Uno uwo usenga wa heyo Yang'alile
na wa Ikweli, heyo yali na kivugulilo
cha Mndewa Daudi, na yahaluvugula ul-
wivi haduhu munhu yodaha kuluhinda,
na yahaluhinda haduhu munhu yodaha
kuluvugula.
8 Nogatanga gaja goutenda, na niku-
vugulila ulwivi alo haduhu munhu yon-
dayadahe kuluhinda. Kwabule mhiko
ng'hani, ila kuzigoga mbuli zangu na
hunibelile.

‡ **2:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

9 Sambi kochona kija chondaniwa-
tendele wanhu wa dale da Mwenem-
bago, awo wokiikema kuwa wanhu wa
Mulungu, ila wavwizi. Nowatenda
wafugame mavindi haulongozi wa mag-
ulu gako. Abaho wovitanga kamba nie
nikunogela.
10 Kwavija kugagoga mafundo gangu
ga kuwa na mwazaganyo, vivija na
nie nokwimiliza kulawa mkipigiti cha
mgayo uja ukwiza muulumwengu wose
wa kuwageza waja wokala muisi.
11 Nokwiza mbwisa. Igoge ng'hani
ija inhamanila iulinayo, giladi sambiyeze
munhu kuisola nhunza yako ya mkungo
yondaugweleligwe.
12 Heyo yohuma, nomtenda yawe nguzo
muna Ing'anda ya Mulungu wangu. Ha-
lawa himo kabili. Nokwandika uchana
yake twaga da Mulungu wangu, na
twaga da wambo da Mulungu wangu,
Yelusalemu ya sambi, uhumuluka kulawa
kuulanga ha Mulungu wangu. Na vivija
uchana yake nojandika twaga jangu da
sambi.
13 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja
Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu
wamtogole Kilisto."

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Laodikia

14 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno
ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa
wanhu wamtogole Kilisto wali Laodikia.

"Uno uwo usenga wa heyo yali Amina,
msindila yalibule uzenzeleganye na wa
ikweli, mtawala wa vinhu vilumbigwe na
Mulungu.
15 Nozitanga sang'hano zako, kamba
gweye sio wa uzizimi ama wa moto.
Vihanogile kamba uhawile wa uzizimi
ama uhawile wa moto.
16 Na kwavija kuwa wa ufufunende, sio
wa uzizimi ama wa moto, avo nokudeka
ulawe mmulomo wangu.
17 Gweye kolonga, 'Nie mgoli, nna
vinhu bwando, silonda kinhu chochose.'
Ila huvitanga kamba gweye iyo mkiwa,
munhu yolondigwa koneligwa bazi,
mkumbulu, kimbugumbugu, na huvalile
vivalo.
18 Nokulongela kamba vihanogile ugule
kumwangu zahabu ilawile muna umoto,
giladi uwe mgoli. Vivija ugule na vi-
valo vizelu uvale giladi kugubika kinyala
chako cha kuwa bule vivalo. Vivija ugule
dawa ya kugela mmeso gako, giladi udahe
kulola.
19 Waja wose iniwanogela, nowakomhokela
na kuwazuma. Avo ugangamale na uleke
vilozo vako.
20 Lola! Nima hana ulwivi, notoa
hodi. Kamba munhu yoyose yodihulika
dizwi jangu na kuluvugula ulwivi, nie
nokwingila mgati na toja hamoja.
21 Heyo yohuma, nomgwelela udaho wa
kukala hamoja na nie mkigoda changu
cha undewa, kamba vija nie mwenyego
vinihumile, nikala hamoja na Tataangu
mkigoda chake cha undewa.
22 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja
Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu
wamtogole Kilisto."

4

Nhambiko Kuulanga

1 Vinishile kuzona mbuli zino zose,
nyona nzozi iyagwe, nyona lwivi lu-
vuguligwe kuulanga. Na dizwi didija dini-
hulike kipigiti kibitile dinilongela mkuka-
lika kamba mhalati, dilonga, "Izo kuno
uchana, na nokulagusila kija chondaki-
lawilile zihamala mbuli zino."
2 Bahaja nikala Muloho, abaho nyona
kigoda cha undewa kuulanga na munhu
kakala uchana yake.
3 Na heyo yakikalile kakala yalingile
kamba yasipi na akiki. Pinda da mulungu
dilingile na zumalidi dikizunguluka kija
ikigoda cha undewa.
4 Kuzunguluka ikigoda cha undewa
kukala na vigoda va undewa malongo
mabili na vine viyagwe, vikalilwe na
wavyele malongo mabili na wane.
Wakala wavalile vivalo vizelu na
mikungo ya zahabu mmapala gao.
5 Mkigoda kija cha undewa mulawa
mimwemwe, mizenze, na mdumo. Na
viwenge saba vikala vokwaka haulon-
gozi wa ikigoda cha undewa. Viwenge
vino vivo loho saba zimsang'hanikila Mu-
lungu.

6 Vivija haulongozi wa kigoda cha undewa kukala na kinhu kilingile kamba bahali ya kiwowo, na kamba dibwe ding'ala ng'hani.

Hagatigati ya ng'ambu zose nne za ikigoda cha undewa kukala na wene ugima wane, wali na meso kuulongozi na kuchugu.

7 Mwene ugima wa ichanduso kakala yalingile na simba, waikabili kakala yalingile na ng'ombe mbigalo, waikadatu kakala na kihanga kamba cha munhu, na waikane kakala yalingile na kimhungu yoguluka.

8 Na waja wene ugima wane, kila imwe kakala na mbawa sita, na wakala na meso kila hanhu, hata muuvungu wa mbawa zao. Imisi na ikilo hawalekile kulonga,

"Yang'alile, yang'alile, yang'alile, iyo Mndewa Mulungu Mwene Udaho,*
yakalile baha, yali baha, na yondayeze."

9 Kipigiti chose wene ugima wane wahamuyenzi, wahamuhishimila, na wahamuheweza Mulungu yokala mkigoda cha undewa, ayo yali na ugima wa digunge,

10 waja wavyele malongo mabili na wane wafugama mavindi wainamila haulongozi wake heyo yokala mkigoda cha undewa na kumtambikila heyo yali na ugima wa digunge. Waika mikungo yao haulongozi wa ikigoda cha undewa na kulonga,

11 "Mndewa wetu na Mulungu wetu, vinoga kumwako
kubokela yenzi, hishima, na mhiko.
Kwavija gweye kuvilumba vinhu vose,
na kubitila manogelwa gako vilawilila na vipata ugima."

5

Mwana Ng'hondolo Kokigubula Kitabu

1 Abaho nyona nzozi iyagwe. Nyona kitabu mumkono wa ukulume wa heyo yakalile mkigoda cha undewa, chandikigwe ng'ambu zose kifungigwe na vifungo saba. 2 Abaho, nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga yali na mhiko yolonga na dizwi kulu, "Yalihi yalumbile kuvifungula ivifungo na kukigubula ikitabu?"

3 Ila hakukalile na munhu kuulanga, ama muisi, ama hasi ya iisi, yalumbile kukigubula ikitabu na kukisoma.

4 Nilila ng'hani kwavija hapatikane munhu yalumbile kukigubula ikitabu ama kukisoma.

5 Abaho, imwe wa waja wavyele kanilongela, "sambiulile! Lola, Simba kulawa mtala wa Yuda, kulawa lukolo lwa Daudi, kahuma wadumuka zake. Heyo kodaha kuvifungula ivifungo saba na kukigubula ikitabu."

6 Abaho, nimona Mwana Ng'hondolo, yoneke kamba kachinjigwa, yemile behibehi na ikigoda cha undewa, kazungulukwa ng'ambu zose na waja wene ugima wane na waja iwavyele malongo mabili na wane. Kakala na mhembe saba na meso saba, gano gago loho saba za Mulungu zitumigwe muisi yose.

7 Kachola na kukibokela ikitabu kulawa mumkono wa ukulume wa ayo yakalile mkigoda cha undewa.

8 Viyeshile kukisola kija ikitabu, waja wene ugima wane na waja wavyele malongo mabili na wane wafugama mavindi wainamila haulongozi wa Mwana Ng'hondolo. Kila munhu kakala na bango na mkungu wa zahabu umemile ubane, awo uli nhambiko zowotambika wanhu wa Mulungu.

9 Na hewo wemba wila wa sambi,

"Gweye kulumba kukisola ikitabu
na kuvifungula ivifungo vake na kukigubula.
Kwavija gweye kuchinjigwa, na kubitila mulopa wako kumgulila Mulungu
wanhu wang'alile kulawa kila mtala, ulonzi, wanhu, na isi.
10 Kuwatenda kuwa undewa na wakulu wa nhambiko giladi wamsang'hanikile Mulungu wetu,
na hewo wotawala muisi."

11 Abaho, nilola kabili, na nihulika dizwi da maalufu na mamilioni ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga wema kuzunguluka ikigoda cha undewa hamoja na waja wene ugima na iwavyele,

* **4:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:3.

12 wokwimba na dizwi kulu,
“Mwana Ng'hondolo, ayo yachinjigwe,
kalumba kubokela mhiko, ugoli, ng'hungwe, ugangamalo,
hishima, yenzi, na nhogolwa!”
13 Abaho, niwahulika wene ugima wose wali kuulanga, wali muisi, wali hasi ya isi, na wali m'bahali wolava nhogolwa. Wose hamoja wakala wokwimba,
“Nhogolwa na hishima na yenzi na mhiko,
viwe kumwake heyo yokala mkigoda cha undewa na ha Mwana Ng'hondolo,
gunge na gunge!”
14 Na waja wene ugima wane walonga, “Amina!” Na waja iwavyele wafugama mavindi wainamila hasi, watambika.

6

Vifungo Saba

1 Nimona Mwana Ng'hondolo yokifungula ikifungo cha ichanduso cha vija ivifungo saba. Abaho, nimuhulika imwe ya waja wene ugima wane yolonga mdidizwi kulu kamba ladu, “Izo!”
2 Nilola, na haja haulongozi wangu kukala na falasi mzelu. Ayo yamkwelile kumgongo kakala na mhinde, na heyo kagweleligwa mkungo. Heyo kalawa kuno yahumile, na yagendelele kuhuma.
3 Abaho, Mwana Ng'hondolo viyakifungule ikifungo cha ikabili, nimuhulika mwene ugima wa ikabili yolonga, “Izo!”
4 Abaho, kalawa falasi iyagwe mdung'hu. Ayo yamkwelile kumgongo kagweleligwa mhiko za kudisegeza tindiwalo muisi na kuwatenda wanhu waikome. Na heyo kagweleligwa zele kulu.
5 Mwana Ng'hondolo viyakifungule ikifungo cha ikadatu, nimuhulika mwene ugima wa ikadatu yolonga, “Izo!” Nilola, na haja haulongozi wangu kukala na falasi mtitu! Ayo yamkwelile kumgongo kakala yagogile mzani mumkono wake.
6 Abaho, nihulika lwangi lulingile kamba dizwi kulawa ha waja wene ugima wane, dilonga, “Kibaba cha usage wa ngano choguligwa na hela ya kitumetume cha zua dimwe, na vibaba vidatu va shaili voguligwa na hela ya kitumetume cha zua dimwe. Ila sambiubanange mavuta ga mizaituni na mizabibu!”
7 Mwana Ng'hondolo viyakifungule ikifungo cha ikane, nidihulika dizwi da mwene ugima wa ikane dilonga, “Izo!”
8 Nilola, na haja haulongozi wangu kukala na falasi wa langi ya mitozi. Ayo yamkwelile kumgongo kakemigwa Ifa, na kuzimu kakala yomkweleleza hachugu chake. Na hewo wagweleligwa udaho wa lobo ya isi wawakome wanhu na zele, nzala, vitamu, na wang'onyo wa kumuhulo.
9 Abaho viyakifungule ikifungo cha tano, hauvungu wa ikilingo cha kulavila nhosa nyona loho za wanhu wose wachinjigwe sama ya kuupeta usenga wa Mulungu na sama ya usindila wao ulibule uzenzeleganye uwakalile nao.
10 Waguta nyangi mdidizwi kulu, “Gweye Mndewa, ung'alile na wa ikweli, mbaka zua jaki kogendelela kukawa kuwatagusa na kuwasuna wanhu wa isi ino, awo wotukoma tweye?”
11 Kila munhu mmwanza wao kagweleligwa kanzu nzelu, abaho, walongeligwa wahumule mkipigiti kiguhi, mbaka mheta ya watumigwa wayao na ndugu zao wakomigwe kamba viwakomigwe hewo vondaivikile.
12 Nimona Mwana Ng'hondolo yokifungula ikifungo cha sita. Kukala na mgudemo mkulu wa isi, na zua digaluka titu kamba kaniki, na mulenge ugaluka mdung'hu kamba mulopa.
13 Nhondo zilagala hasi muisi kamba tini ndeke vuzilagala kulawa mumtini kipigiti vuzitigisigwa na kukuzumbi.
14 Ulanga ukunzigwa kamba kalatasi, na migongo yose na visiwa vose visegezigwa hanhu havikalile.
15 Abaho, wandewa wa isi, watawala, wakulu wa asikali, wagoli, wanhu wali na mhiko, na wanhu wose wali nyakadala na wanhu wailegehe, waifisa mzimhango na hasi ya imibwe ya imigongo.
16 Woikema imigongo na imibwe, “Tulagalileni na tufiseni na kihanga cha heyo yokala mkigoda cha undewa na lusango lwa Mwana Ng'hondolo!

17 Kwavija zua kulu da lusango lwao divika, na yalihi yodaha kwima?”

7

Wanhu 144,000 wa Mulungu

1 Vuzishile mbuli zino zose, nyona nzozi iyagwe, niwona wasenga wa Mulungu wa kuulanga wane wema hana zing'ambu nne za iisi, wozigoga mbeho nne za iisi giladi beho sambidibume muisi, ama m'bahali, ama mum'biki wowose.
2 Abaho, nimona msenga iyagwe wa Mulungu wa kuulanga yokwela kulawa kuulawilo wa zua yali na utango wa Mulungu yali na ugima. Kawakema na dizwi kulu waja iwasenga wane wa Mulungu wa kuulanga, awo wagweleligwe mhiko ya kuibananga isi na bahali.
3 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kalonga, “Sambimuibanange isi, ama bahali, ama mibiki, mbaka vondatuwagele utango watumigwa wa Mulungu wetu m'vihanga vao.”
4 Abaho nihulika mheta ya wanhu wageligwe utango kulawa mmitala yose ya Islaeli. Wakala wanhu 144,000. Wakala wolawa mmitala yose longo dimwe na mibili ya Islaeli.
5 Kulawa mtala wa Yuda, wageligwe utango wakala wanhu 12,000, mtala wa Lubeni wanhu 12,000, mtala wa Gadi wanhu 12,000,
6 kulawa mtala wa Asheli wanhu 12,000, mtala wa Naftali wanhu 12,000, mtala wa Manase wanhu 12,000.
7 Na kulawa mtala wa Simioni wanhu 12,000, mtala wa Lawi wanhu 12,000, mtala wa Isakali wanhu 12,000,
8 kulawa mtala wa Zabuloni wanhu 12,000, mtala wa Usufu wanhu 12,000, na mtala wa Benjamini wanhu 12,000.

Dale da Wanhu Kulawa Isi Zose

9 Vuzishile mbuli zino, nyona nzozi iyagwe, na haja kuulongozi wangu kukala na dale kulu da wanhu awo haduhu munhu yadahile kuwapeta. Wanhu kulawa isi zose, mitala yose, wanhu wose, na lonzi zose, wema haulongozi wa ikigoda cha undewa na haulongozi wa Mwana Ng'hondolo. Wakala wavalile ng'hanzu nzelu na kugoga mitambi ya mitende mmakono gao.
10 Wenula dizwi, wolonga, “Ukombola wolawa ha Mulungu wetu, ayo yakalile mkigoda cha undewa, na kulawa ha Mwana Ng'hondolo!”
11 Wasenga wose wa Mulungu wa kuulanga wema kuzunguluka ikigoda cha undewa, iwavyele, na waja wene ugima wane. Wafugama mavindi wainamiza vihanga vao haulongozi wa ikigoda cha undewa, na kumtambikila Mulungu,
12 wolonga, “Amina! Nhogolwa, yenzi, ng'hungwe, hewela, hishima, mhiko, na ugangamalo viwe ha Mulungu wetu gunge na gunge! Amina!”
13 Abaho, imwe wa waja iwavyele kaniuza, “Wano wavalile ng'hanzu nzelu iwo wanhu walihi, na walawa kwahi?”
14 Nimwidika, “Mndewa, nie sivimanyile, ila gweye kovitanga.” Na heyo kalonga, “Wano wao wahonyokwe kulawa mumgayo mkulu. Wazisuluza ng'hanzu zao na kuzitenda ziwe nzelu na mulopa wa Mwana Ng'hondolo.
15 “Kileka mana, wokala haulongozi wa ikigoda cha undewa cha Mulungu na kumsang'hanikila heyo imisi na ikilo Muing'anda yake. Na heyo yokala mkigoda cha undewa kowakunzulila hema jake uchana yao.
16 Hawona nzala ama ng'hilu. Zua hadiwalukuza,* ama keakea jojose dikalika.
17 Kwavija Mwana Ng'hondolo yali hagatigati ya ikigoda cha undewa kowa Mchunga wao, na heyo kowalongoza mzinzokwe za mazi golava ugima.† Na Mulungu kowahangusa mahozi gose kulawa mmeso gao.”‡

8

Ikifungo cha Saba

1 Mwana Ng'hondolo viyakifungule ikifungo cha saba cha ikitabu, kuulanga kukala kupozike mkipigiti cha lwenza lwa saa dimwe.

* **7:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:10. † **7:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:10. ‡ **7:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 25:8.

2 Na niwona waja wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga wema haulongozi wa Mulungu, na hewo wagweleligwa mhalati saba.
3 Abaho msenga iyagwe wa Mulungu wa kuulanga, yakalile yagogile kia cha zahabu cha kufushila ubane mmakono gake, keza na kwima hana ikilingo cha kulavila nhosa. Heyo kagweleligwa ubane bwando yaulave hamoja na nhambiko za wanhu wose wa Mulungu, yakavilave uchana ya ikilingo cha zahabu cha kulavila nhosa haulongozi wa ikigoda cha undewa.
4 Yosi da ubane, hamoja na nhambiko za wanhu wa Mulungu, vikwela uchana haulongozi wa Mulungu kulawa mkia kikalile mumkono wa msenga wa Mulungu wa kuulanga.
5 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga kakisola ikia cha kufushila ubane, kakimemeza moto kulawa mkilingo cha kulavila nhosa, kachasa muisi, na kulawila midumo, miladu, mimwemwe, na mgudemo wa isi.

Mhalati

6 Abaho, waja wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga wakalile na mhalati saba waisasala kuzitoa.
7 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ichanduso kaitoa mhalati yake, kulawilila mvula ya mabwe na moto utibulizwe na mulopa, vitigwa hasi muisi. Selusi ya isi ilukula, na mibiki yose na mijani yose ikalile mibisi ilukula.
8 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikabili kaitoa mhalati yake, na kinhu kilingile kamba gongo kulu dikwaka moto chasigwa m'bahali. Selusi ya bahali igaluka mulopa.
9 Selusi ya vinhu vene ugima vilumbigwe na Mulungu vikalile hano m'bahali vidanganhika, na selusi ya meli zikalile hano zibanangigwa.
10 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikadatu kaitoa mhalati yake, na nhondo ng'hulu ikalile yokwaka kamba kiwenge, ilawa kuulanga na kulagalila uchana ya selusi ya nyanda na uchana ya selusi ya nzokwe za mazi.
11 Nhondo hiyo yokemigwa "Usungu." Nhondo hiyo iibananga selusi ya mazi ga zinyanda na selusi ya nzokwe na kugagalula kuwa ga usungu, na wanhu bwando wadanganhika sama ya kung'wa mazi ga usungu.
12 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikane kaitoa mhalati yake, na selusi ya zua, selusi ya mulenge, na selusi ya nhondo zitoigwa. Avo selusi ya mulangaza wao igeligwa ziza. Selusi ya imisi ikala hailava mulangaza, na vivija selusi ya ikilo ikala bule mulangaza.
13 Abaho, nilola, nimuhulika kimhungu imwe yoguluka kuulanga yolila na dizwi kulu, yolonga, "Mgayo! Mgayo! Mgayo ha wanhu wose wokala muisi kipigiti waja wasenga wadatu wa Mulungu wa kuulanga wasigale vondawazitoe mhalati zao!"

9

1 Msenga wa Mulungu wa Kuulanga wa tano kaitoa mhalati yake, niyona nhondo ikalile ilagale muisi kulawa kuulanga. Nhondo hiyo igweleligwa kivugulilo cha kolongo dilibule nziga.
2 Viyadifungule idikolongo dilibule nziga, yosi dikwela kulawa himo kamba yosi da tanuli kulu. Zua na ulanga vigeligwa ziza na yosi dilawile mdikolongo dilibule nziga.
3 Na kulawa mdiyosi walawa nzige, wahumuluke muisi, na wagweleligwa mhiko kamba zija za inge wa isi.
4 Walongeligwa sambiwabanange jani jojose dili muisi ama m'biki wowose ama mche wowose, ila wawabanange wanhu waja walibule utango wa Mulungu hana ivihanga vao.
5 Waja iwanzige hawalongeligwe weze kuwakoma wanhu wano, ila kuwagaza mkipigiti cha milenge mitano. Na usungu wao wa kamba usungu wa inge kipigiti voyomfulila munhu.
6 Mkipigiti kino cha milenge mitano wanhu woizahila ifa, ila hawayona. Wosulukila kudanganhika, ila ifa yowakimbila.
7 Nzige hiwo woneka kamba falasi waisasale na ng'hondo. Mmapala

gao wakala na vinhu vilingile kamba mikungo ya zahabu, na vihanga vao vilinga kamba vihanga va wanhu.

8 Mvili zao zikala nhali kamba mvili za watwanzi, na meno gao galinga kamba meno ga simba.

9 Mhambaga zao wakala na vinhu vilingile kamba vikoti va zuma, na dizwi da mbawa zao dilinga kamba m'bumo wa mikwama bwando ya falasi wokimbilila kuna ing'hondo.

10 Wakala na mikila na wofulila kamba inge, na mmikila yao wakala na mhiko za kuwalumiza wanhu mkipigiti cha milenge mitano.

11 Wakala na mndewa yowatawala, iyo msenga mkulu wa idikolongo dilibule nziga, ayo Mkieblania yokemigwa Abadoni, na Mkigiliki yokemigwa Apolioni.

12 Mgayo wa ichanduso ubita, ila migayo iyagwe mibili yokwiza.

13 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa sita kaitoa mhalati yake, na nihulika dizwi kulawa mzimhembe nne za ikilingo cha zahabu cha kulavila nhosa kili haulongozi wa Mulungu,

14 domulongela ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga wa sita yali na mhalati, “Walekese waja iwasenga wa Mulungu wa kuulanga wane wafungigwe hana Ulwanda mkulu lwa Yuflati!”

15 Waja wasenga wa Mulungu wa kuulanga wane wakalile wasasaligwe sama ya saa iija ya zua didija da mulenge uuja wa mulao uuja wafunguligwa wawakome selusi ya wanhu wose wa muisi.

16 Niihulika mheta ya asikali wakwelile falasi ikala 200,000,000.

17 Mnzozi yangu niwona falasi na wakwela falasi wakalile uchana ya iwafalasi. Waja iwakwela falasi wakala wavalile vikoti vitendigwe na mizuma vikalile vidung'hu na buluu ifitile na njano kamba baluti. Mapala ga iwafalasi gakala galingile kamba mapala ga simba, na kulawa mmilomo yao vilawa moto, yosi, na baluti.

18 Selusi ya wanhu wakomigwa na migayo ihile ng'hani isongezwe na moto, yosi, na baluti vilawile mmilomo ya waja iwafalasi.

19 Mhiko za falasi hiwo zikala mmilomo yao na mmikila yao. Kwavija mikila yao ikala na mapala galingile na nyoka, na gakala na mhiko za kuwalumiza wanhu.

20 Wanhu wasigale, waja wose walekile kukomigwa na migayo ino ihile ng'hani, hawavilekile vinhu viwavitendile wenyego. Hawalekile kuvitambikila vinyamkela, ama miwegu ya zahabu, feza, shaba, mibwe, na mibiki, ayo haidaha kulola, kuhulika, ama kutembela.

21 Na hawaiyalalile ukomaji wao ama uhawi wao ama ugoni wao ama ubavi wao.

10

Msenga wa Mulungu wa Kuulanga na Kitabu Kidodo

1 Vuzishile mbuli zino, nyona nzozi ziyagwe, nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga iyagwe yali na mhiko yohumuluka kulawa kuulanga. Kakala yavazigwe wingu na pinda da mulungu mpala jake. Kihanga chake kilinga kamba zua, na magulu gake galinga kamba viguzo va moto.

2 Kakala yagogile kitabu kidodo kikalile kigubuligwe mumkono wake. Keka mgulu wake wa ukulume m'bahali na mgulu wake wa ukumoso muisi,

3 kenula dizwi kamba simba yokunguluma. Na viyeshile kwinula dizwi, midumo saba idika.

4 Na imidumo saba viilongile, nikala behi na kwandika. Ila nihulika dizwi kulawa kuulanga dilonga, “Sambiuzilonge mbuli zija zilongigwe na imidumo saba, na sambiuzandike!”

5 Abaho, ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga inimuwene yemile m'bahali na muisi kagolosa mkono wake wa ukulume uchana kuulanga.

6 Kaiduila mditwaga da Mulungu, ayo yali na ugima wa digunge, ayo yalumbile ulanga, isi, bahali, na vinhu vose vili mgati yao. “Haduhu kukawa tena!

7 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa saba viyaitoile mhalati yake, mbuli za Mulungu ziifisile zovikizwa, kamba

viyazipetile ha watumigwa zake wa-
hokozi.”
8 Abaho, dija didizwi nidihulike kulawa
kuulanga dilonga na nie kabili, dilonga,
“Genda, kasole kija ikitabu kigubuligwe
mumkono wa ija imsenga wa Mulungu
wa kuulanga, ayo yemile m'bahali na
muisi.”
9 Avo, nichola ha imsenga wa Mu-
lungu wa kuulanga na nimpula yanig-
welele kija ikitabu kidodo. Na heyo
kanilongela, “Kisole ukije. Mmunda yako
chowa usungu, ila mmulomo wako chowa
chamwilile kamba uki.”*
10 Nikisola kija ikitabu kidodo ku-
lawa mumkono wake, nikija. Mmulomo
chamwilile kamba uki. Ila vinishile
kukimeza, kigaluka cha usungu mmunda
yangu.
11 Abaho, nilongeligwa, “Kolondigwa
kuhokola kabili mmbuli ya wanhu
bwando, isi bwando, lonzi bwando, na
wandewa bwando.”

11

Wasindila Wabili

1 Abaho, nigweleligwa lubiki lwa
kupimila na kulongeligwa, “Genda
ukaipime Ng'anda ya Mulungu, na kilingo
cha kulavila nhosa, na kuwapeta wanhu
wotambika wali himo.
2 Ila sambiudipime konhi da kunze,
kwavija wagweleligwa Wamhazi. Wodi-
bojaga wambo ding'alile mkipigiti cha
milenge malongo mane na mabili, nheg-
ulo yake, mazua 1,260.
3 Na nie nowagwelela mhiko wasindila
zangu wabili, na hewo wouhokola usenga
wangu mkipigiti cha mazua higo 1,260,
kuno wavalile vivalo va magunia.”
4 Wasindila wano wabili wao mizaituni
mibili na vinala vibili va kwikila viwenge.
Wema haulongozi wa Mndewa wa isi.*
5 Ihawa munhu yoyose yogeza kuwalu-
miza hewo, moto wolawa mmilomo yao
na kuwalukuza wadumuka zao. Vino
vivo vondayadanganhike munhu yoyose
yogeza kuwalumiza.
6 Wanhu wano wana udaho wa
kuitenda mvula sambiitoe mkipigiti
vowohokola. Na wana udaho wa
kugatenda mazi ga nyanda na bahali
kugaluka mulopa, na wana udaho wa
kuitoa isi na migayo ihile ng'hani ya
namna zose kamba viwosulukila mianza
bwando.
7 Vondawaumambukize usindila wao,
ija imng'onyo yondayalawe mdikolongo
dilibule nziga kosongeza ng'hondo na
hewo, na kowahuma na kuwakoma.
8 Mitufi yao yotambalala mnzila
ng'hulu ya idiwambo kulu, ako Mndewa
wao kuyawambigwe mumsalaba. Na
wambo dino muloho dolinga na wambo
da Sodoma ama isi ya Misili.
9 Na wanhu wose, kulawa mitala yose,
lonzi zose, na isi zose woilola mitufi yao
mmazua madatu na lwenza, na haduhu
munhu yatogozigwe kuizika.
10 Na wanhu wa muisi wodeng'ha
sama ya ifa ya wanhu wano wabili.
Wodeng'helela na kuigwaa nhunza,
kwavija wahokozi wano wabili wagala
mgayo mkulu ng'hani muisi.
11 Ila vigamalile gaja gamazua madatu
na lwenza, mhumuzi igala ugima iza
kulawa ha Mulungu na kuwengila wanhu
waja iwabili, avo wenuka, na wose wa-
wonile wadumba ng'hani.
12 Abaho, wanhu waja wabili wahulika
dizwi kulu kulawa kuulanga diwalongela,
“Kweleni hano hachana!” Na hewo wak-
wela uchana kuulanga mdiwingu na kuno
wadumuka zao wowalola.
13 Mkipigiti kikija kukala na mgudemo
mkulu wa isi, na kidanga kimwe cha vija
ividanga longo dimwe cha idiwambo ki-
mong'onyoka. Wanhu alufu saba wadan-
ganhika na umgudemo wa iisi, na waja
wahonyokwe wona bwembwe na wa-
muyenzi Mulungu wa kuulanga.
14 Mgayo wa ikabili ubita, ila mgayo wa
ikadatu wa mmabehi kwiza.

Mhalati ya Saba

15 Msenga wa saba wa Mulungu wa
kuulanga kaitoa mhalati yake, na kukala
na dizwi kulu kuulanga, dilonga, “Un-
dewa wa ulumwengu ugaluka undewa

* **10:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha EZEKIELI 3:3.
* **11:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 4:1-14.

wa Mndewa wetu na Kilisto wake, na
Mulungu kotawala milongo yose.”
16 Abaho, waja wavyele malongo ma-
bili na wane, wakalile wokala m'vigoda
vao va undewa haulongozi wa Mulungu,
wafugama mavindi wainamiza vihanga
vao, wamtambikila Mulungu,
17 wolonga,
“Tokuheweza, Mndewa Mulungu Mwene
Mhiko, uli baha na ukalile baha,
kwavija kuisola mhiko yako ng'hulu,
na kusonga kutawala.
18 Wamhazi wagevuzika, ila sambi kipigiti
cha lusango lwako kiza.
Kipigiti kivika cha kuwatagusa
wadanganhike,
na kuwagwelela nhunza watumigwa
zako wahokozi
na wanhu zako wang'alile
na waja wodihishimila twaga jako,
wose wadodo na wakulu.
Kipigiti kivika cha kuwabananga waja
wose wasongeze ubananzi muna
iisi.”
19 Abaho, Ng'anda ya Mulungu
ivuguligwa kuulanga, na sanduku da
lagano jake dikalile mgati yake joneka.
Kulawila mimwemwe, midumo, miladu,
mgudemo wa isi, na mvula ng'hulu ya
mabwe.

12

Mtwanzi na Zoka

1 Kilaguso kikulu cha mkanganyo
choneka kuulanga. Kukala na mtwanzi
yavazigwe zua, na mulenge hasi ya
magulu gake, na mkungo wa nhondo
longo dimwe na mbili mpala jake.
2 Kakala na inda, kalila sama ya usungu
kwavija kakala ka mmabehi kulela.
3 Abaho, kilaguso kiyagwe choneka ku-
ulanga, zoka kulu dung'hu dili na ma-
pala saba na mhembe longo dimwe na
mikungo midodo saba mmapala gake.
4 Mkila wake uzikwekwesa selusi ya
nhondo kulawa kuulanga na kuzasa
muisi. Zoka hijo dima haulongozi wa
mtwanzi yakalile behi na kulela giladi
yammeze mwanage kipigiti vondayavum-
buke.
5 Ija imtwanzi kalela mwana wa kimbi-
galo, yondayazitawale isi zose na fimbo
ya zuma.* Ila mwanage kanyamuligwa
na kugaligwa ha Mulungu, na hana
ikigoda chake cha undewa.
6 Mtwanzi ija kakimbilila kuluwala
hanhu hayatandiligwe na Mulungu, gi-
ladi yemilizwe hiko mkipigiti cha mazua
1,260.
7 Na kukala na ng'hondo kuulanga.
Mikaeli na wasenga zake wa kuulanga
wagomba na dija idizoka, na dija idizoka
na wasenga zake wa kuulanga wagomba
na hewo.
8 Ila dija idizoka hamoja na wasenga
zake wa kuulanga wahumwa na
wawingigwa wasegele kuulanga.
9 Zoka hijo kulu jasigwa hasi,
dija dizoka da umwaka dikemigwe
Kinyamkela ama Mwenembago, youvwiz-
ila ulumwengu wose. Jasigwa hasi muisi
hamoja na wasenga zake wa kuulanga.
10 Abaho, nihulika dizwi kulu kulawa
kuulanga dolonga, “Sambi ukombola,
mhiko, Undewa wa Mulungu wetu, na
udaho wa Kilisto wake wiza. Kwavija
ija yowatagusa ndugu zetu haulongozi wa
Mulungu wetu imisi na ikilo kasigwa hasi.
11 Na hewo wamuhuma na mulopa
wa Mwana Ng'hondolo na kubitila ikweli
iwakalile woipeta. Kwavija hawaunogele
ng'hani ugima wao, ila waulava hata
kuvikila kudanganhika.
12 Avo deng'helela gweye ulanga, na
mweye mose mkala himo! Ila mojona isi
na bahali, kwavija Mwenembago kahu-
muluka kumwenu kuno yamemile lu-
sango mkulu, kwavija kovitanga kamba
kipigiti chake kiguhi.”
13 Zoka dija vidiwene kamba jasigwa
hasi muisi, disonga kumkoleleza ija imt-
wanzi yamulelile mwana wa kimbigalo.
14 Mtwanzi ija kagweleligwa mabawa
mabili ga kimhungu mkulu ng'hani, giladi
yaguluke mbaka mkiwala, ako kondaya-
honyokwe na dija idizoka na kwimilizwa
mkipigiti cha milao midatu na milenge
sita.

* **12:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

15 Abaho, kulawa mmulomo wake, dija
idizoka dideka mazi galingile kamba
lwanda gam'vikile ija imtwanzi giladi
gamkulule.
16 Ila isi imtaza imtwanzi, ivugula mu-
lomo wake na kulumeza ulwanda ulawile
mmulomo wa idizoka.
17 Abaho, idizoka dimonela lusango ija
mtwanzi na dichola kugomba na wana
wasigale wa ija imtwanzi, waja wozigoga
ndagizi za Mulungu na kuugoga usindila
wa Yesu.
18 Abaho, dija idizoka dima mulusanga
mumgwazo wa ibahali.

13

Wang'onyo Wabili

1 Abaho, nimona mng'onyo yolawa
m'bahali. Kakala na mhembe longo
dimwe na mapala saba, na mikungo
longo dimwe mzimhembe zake, na
uchana ya mapala gake gose gandikigwa
matwaga gomuliga Mulungu.
2 Mng'onyo inimuwene kalinga kamba
duma, ila migulu yake ilinga kamba dubu,
na mulomo wake ulinga kamba mulomo
wa simba. Dija dizoka dimgolela ija
imng'onyo mhiko zake, kigoda chake cha
undewa, na udaho wake mkulu. 3 Pala
dimwe da imng'onyo hiyo joneka kamba
dikala na londa dilondile kumkoma, ila
londa hijo dikala dihonile. Wanhu wose
wali muulumwengu wazanywa na ku-
muwinza mng'onyo hiyo.
4 Wanhu waditambikila idizoka dija
kwavija dikala dimgwelele udaho wake
mng'onyo hiyo. Vivija wamtambikila
imng'onyo na kuuza, “Yalihi yali kamba
mng'onyo ino? Yalihi yodaha kutenda
ng'hondo na heyo?”
5 Mng'onyo hiyo kagweleligwa mulomo
wa kulonga mbuli za kuitopa na ma-
ligo, na kagweleligwa udaho wa kutawala
mkipigiti cha milenge malongo mane na
mibili.
6 Kaunanula mulomo wake yamfukulile
Mulungu, na kudilonga vihile twaga jake
na hanhu hake hoyokala na waja wokala
kuulanga.
7 Kakala yagweleligwe mhiko za ku-
tenda ng'hondo na kuwahuma wanhu wa
Mulungu. Na kakala yagweleligwe udaho
mmbuli ya kila mtala, wanhu, ulonzi, na
isi.
8 Na wanhu wose wali muisi ino wom-
tambikila mng'onyo hiyo, ila waja tu mat-
waga gao gandikigwe kipigiti ulumwengu
haunalumbigwa mkitabu cha ugima cha
Mwana Ng'hondolo yachinjigwe.
9 Heyo yali na magwiti na yahulike!
10 Munhu yoyose yandikiligwe
kugeligwa mkifungo, kogeligwa mki-
fungo. Na munhu yoyose yandikiligwe
kukomigwa na zele, kokomigwa na
zele.* Mbuli ino nhegulo yake iyo
ino, wanhu wa Mulungu wolondigwa
wawe na mwazaganyo na wawe bule
uzenzeleganye.
11 Abaho, nimona mng'onyo iyagwe,
yolawa muisi. Kakala na mhembe mbili
kamba ng'hondolo, ila kalonga kamba
zoka.
12 Katenda mbuli zose muudaho wose
wa ija imng'onyo wa ichanduso, kaut-
enda ulumwengu na wose wokala mgati
yake wamtambikile ija imng'onyo wa
ichanduso, yakalile na londa dilondile
kumkoma.
13 Mng'onyo ino wa ikabili katenda
mizonza mikulu, hata kutenda moto uhu-
muluke kulawa kuulanga mbaka muisi
hameso ga wanhu wose.
14 Na kubitila mizonza yose iy-
atogozigwe kuitenda hameso ga ija
imng'onyo wa ichanduso, kawagiza
wanhu wose wali muisi. Kawashulutiza
wanhu watende wegu kulu da ija
imng'onyo wa ichanduso, ayo yakalile
na londa dilondile kumkoma ila kawa
mgima.
15 Kagweleligwa mhiko ya kudigwelela
loho dija idiwegu da imng'onyo wa ichan-
duso, giladi didahe kulonga na kuwa-
tenda waja wose walemile kuditambikila
dija idiwegu wakomigwe.
16 Ija imng'onyo kamshulutiza kila
munhu, mdodo na mkulu, mgoli na
mkumbulu, nyakadala na munhu yai-
legehe, yageligwe utango mumkono wake

* **13:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 15:2; 43:11.

wa ukulume ama mkihanga chake,
17 giladi kamba, munhu yoyose sambiyadahe kugula ama kuguza ila mbaka yageligwe utango wa twaga da ija imng'onyo ama namba ya twaga jake.
18 Hano yolondigwa ng'hungwe. Munhu yali na ilimu yaizahile nhegulo ya namba ya ija imng'onyo, kwavija kuna munhu yali namba ino. Namba yake iyo 666.

14

Mwana Ng'hondolo na Wanhu Zake

1 Abaho nilola, na nimona Mwana Ng'hondolo yemile Mkigongo cha Sayuni hamoja na wanhu 144,000 wakalile na twaga da Mwana Ng'hondolo na twaga da Tataake gandikigwe m'vihanga vao.
2 Na nihulika dizwi kulawa kuulanga dilingile kamba dizwi da mawimbi makulu ga bahali ama dizwi da muungulumo wa ladu. Dilinga kamba mulilo wa watoa bango bwando wotoa mabango gao.
3 Wemba wila wa sambi haulongozi wa ikigoda cha undewa na haulongozi wa waja wene ugima wane na haulongozi wa iwavyele. Haduhu munhu yadahile kwimba wila uja ila waja wanhu 144,000 wakomboligwe kulawa muisi.
4 Wano wao wanhu wakalile ukazi ung'alile mkuleka kuwasa na watwanzi, hewo wa kamba mhambe, womkweleleza Mwana Ng'hondolo kokose koyochola. Wakomboligwa kulawa mwa wanhu wasigale muisi, wa kamba malimbuko ha Mulungu na ha Mwana Ng'hondolo.
5 Hawakalile wavwizi, na wakala bule mbuli na munhu.

Wasenga Wadatu wa Mulungu wa Kuulanga

6 Abaho nimona msenga iyagwe wa Mulungu wa kuulanga yoguluka kuulanga, kakala na Usenga Unogile wa digunge giladi yaupete ha wanhu waja wokala muisi. Yaupete kila isi, mtala, ulonzi, na wanhu.
7 Kalonga mdidizwi kulu, “Mdumbeni Mulungu na kumuyenzi, kwavija kipigiti cha heyo kutagusa kivika. Mtambikileni heyo, ayo yalumbile ulanga, isi, bahali, na nzokwe zose za mazi.”
8 Abaho nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikabili, yolonga, “Kulagala! Kulagala Babeli wambo kulu!* Dino dijo wambo ditendile isi zose zing'we ugimbi wa sulukila yake ya ugoni.”
9 Abaho nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikadatu yolonga mdidizwi kulu, “Kamba munhu yoyose yahamtambikila ija imng'onyo na wegu jake na kubokela utango wake mkihanga ama mumkono,
10 kong'wa divai ya lusango lwa Mulungu, igidigwe mkikasi cha lusango lwake bila kugeligwa mazi. Na heyo kogaya mkusomigwa na baluti ilukula haulongozi wa wasenga wa Mulungu wa kuulanga wang'alile na haulongozi wa Mwana Ng'hondolo.
11 Yosi da mgayo wao dokwela uchana milongo yose. Mgayo uja hauhola imisi na ikilo, kwavija wanhu waja wamtambikila ija imng'onyo na wegu jake, na waubokela utango wa twaga jake.”
12 Avo wanhu wa Mulungu wolondigwa kwazaganya migayo, wazigoge ndagizi za Mulungu na kunanahila kumtamanila Yesu.
13 Abaho nihulika dizwi kulawa kuulanga dolonga, “Wandike, wamota awo wodanganhika mkuilumba hamoja na Mndewa kulawa sambi na kugendelela.”
“Ona!” kolonga Loho wa Mulungu. “Wohumula kulawa mmigayo yao, kwavija sang'hano zao zowakweleleza.”

Vinhu va Kuhuna Muisi

14 Abaho, nilola, haja haulongozi wangu kukala na wingu zelu, na uchana ya idiwingu kukala na munhu yakalile yalingile kamba Mwana wa Munhu.† Kakala na mkungo wa zahabu mdipala jake na sengo inoligwe mumkono wake.
15 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga iyagwe kalawa muna Ing'anda ya Mulungu ili kuulanga na kamkema na dizwi kulu heyo yakalile mdiwingu, “Sola sengo yako ukahune, kwavija kipigiti

* **14:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 21:9. † **14:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13.

cha kuhuna kivika, kwavija vakuja muisi vipa.”
16 Na heyo yakalile mdiwingu kayasa sengo yake muisi, na iisi ihunigwa.
17 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga iyagwe kalawa muna Ing'anda ya Mulungu ili kuulanga, na heyo vivija kakala na sengo inoligwe.
18 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga iyagwe, ayo yakalile na udaho wa kuuhuma moto, kalawa behi na ikilingo cha kulavila nhosa na kumkema na dizwi kulu ayo yakalile na isengo inoligwe, “Sola sengo yako inoligwe ukakanhe ivikungwi va izizabibu kulawa mumzabibu wa iisi, kwavija zabibu zake zipa.”
19 Avo, ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kayasa sengo yake muisi, na kuzikunzanya zabibu zake na kuzasa muna ulwingila lwa kukamulila zabibu lwa lusango lwa Mulungu.
20 Luja ulwingila lwa kukamulila zabibu lubojagigwa hanze ya idiwambo, na mulopa ukuluma kamba mgendo wa kilometa 300 kulawa muna ulwingila luja na kamba meta mbili kwingila hasi.

15

Wasenga Saba wa Mulungu wa Kuulanga na Migayo Ihile Ng'hani ya Kimambukizo

1 Abaho, nyona kilaguso kiyagwe, kikulu na cha mkanganyo, kuulanga. Kukala na wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga wogala migayo saba ihile ng'hani ya kimambukizo, kwavija kubitila imigayo iyo lusango lwa Mulungu lomambukizwa.
2 Na nyona kija choneke kamba bahali ya kiwowo itibulizwe na moto, na hamgwazo wa ibahali wakala wemile waja wamuhumile ija imng'onyo na wegu jake na ija inamba ya twaga jake. Wakala wagogile mabango gawagweleligwe na Mulungu.
3 Wakala wokwimba wila wa Musa, mtumigwa wa Mulungu, na wila wa Mwana Ng'hondolo,
“Mndewa Mulungu Mwene Mhiko,
sang'hano zako ng'hulu na zokanganya!
Nzila zako zabule uzenzeleganye na za ikweli,
Mndewa wa gunge na gunge!
4 Mndewa, yalihi yoleka kukudumba gweye
na kudiyenzi twaga jako?
Kwavija gweye wiyeka iyo ung'alile.
Wanhu wose wa ulumwengu wokwiza
na kukutambika haulongozi wako,
kwavija sang'hano zako zilibule uzenzeleganye zigubuligwa.”*
5 Vigeshile gano, nilola na nyona Ng'anda ya Mulungu, hema da Mulungu, divuguligwa kuulanga,
6 na wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga walawa muna Ing'anda ya Mulungu kuno waigogile migayo saba ihile ng'hani. Wakala wavalile vivalo va kitani vinang'hazike na ng'humbulu za zahabu mmhambaga zao.
7 Abaho, imwe wa waja wene ugima wane kamgwelela kila msenga imwe mmwanza wa waja wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga mkungu wa zahabu umemile lusango lwa Mulungu, ayo yali na ugima wa milongo yose.
8 Na Ing'anda ya Mulungu imema yosi dilawile muna iyenzi ya Mulungu na kulawa mmhiko zake, na haduhu munhu yadahile kwingila muna Ing'anda ya Mulungu mbaka imigayo saba ihile ng'hani ya iwasenga saba wa Mulungu wa kuulanga viishile.

16

Mikungu ya Lusango lwa Mulungu

1 Abaho, nihulika dizwi kulu kulawa muna Ing'anda ya Mulungu ili kuulanga dowalongela iwasenga saba wa Mulungu wa kuulanga, “Gendeni muisi mkaite imikungu saba ya lusango lwa Mulungu.”
2 Avo, msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ichanduso kachola na kuwita umkungu wake muisi, na milonda ihile ng'hani ili na usungu mkulu iwapata waja iwanhu wakalile na utango wa ija

* **15:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 111:2-3; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:4; YELEMIA 10:7; ZABULI 86:9; 98:2.

mng'onyo na waja waditambikile wegu jake.

3 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikabili kawita umkungu wake m'bahali, na igamazi gagaluka kuwa mulopa kamba mulopa wa munhu yadanganhike, na kila kinhu kikalile m'bahali kidanganhika.

4 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikadatu kawita umkungu wake mzinyanda na zinzokwe za mazi, na zigaluka mulopa.

5 Abaho, nimuhulika msenga wa Mulungu wa kuulanga, mkulu wa igamazi, yolonga na Mulungu, “Gweye kwabule uzenzeleganye, gweye Kung'ala, gweye uli baha na ukalile baha, kwavija gweye iyo uzigalile nhaguso zino.

6 Kwavija weta mulopa wa wanhu zako wang'alile na wahokozi zako, na gweye kuwagwelela mulopa wang'we, kwavija vino vivo viwalondigwe kutendeligwa!”

7 Abaho, nikihulika ikilingo cha kulavila nhosa chokwidikila, “Ona, Mndewa Mulungu Mwene Mhiko, nhaguso zako za kweli na zabule uzenzeleganye.”

8 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikane kawita umkungu wake mdizua, na idizua digweleligwa mhiko za kuwalukuza wanhu na moto.

9 Wanhu walukuzwa na idizua, ila wadidukumiza iditwaga da Mulungu, ayo yakalile na udaho mmigayo hiyo saba ihile ng'hani, na hawaiyalalile vilozo vao na kumuyenzi Mulungu.

10 Na msenga wa Mulungu wa kuulanga wa tano kawita umkungu wake hana ikigoda cha undewa cha ija mng'onyo, na undewa wake ugeligwa ziza. Wanhu wazidafuna ndimi zao sama ya usungu,

11 wamdukumiza Mulungu wa kuulanga sama ya masungu gao na milonda yao, ila hawaiyalalile sang'hano zao zihile.

12 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga wa sita kawita umkungu wake muna ulwanda mkulu Yuflati. Mazi gake ganyala giladi kuitanda nzila sama ya wandewa kulawa ulawilo wa zua.

13 Abaho, nyona vinyamkela wadatu walingile kamba mibula. Wakala wolawa mmulomo wa dija idizoka, wolawa mmulomo wa ija imng'onyo, na wolawa mmulomo wa ija imuhokozi wa uvwizi.

14 Zino zizo loho za vinyamkela zitenda mizonza, ziwacholela wandewa wa ulumwengu wose na kuwakunzanya hamoja sama ya ng'hondo mdizua kulu da Mulungu Mwene Mhiko.

15 Kilisto kolonga, “Lola! Nie nokwiza kamba m'bavi! Kamota munhu ija yogonelela sama yangu, ayo yovitanda vivalo vake giladi sambiyatembele mwazi na kugeligwa kinyala.”

16 Abaho, loho hizo ziwating'haniza wandewa hamoja hanhu hokemigwa Mkieblania, Alimagedoni.

17 Na msenga wa Mulungu wa kuulanga wa saba kawita umkungu wake kuulanga, na dizwi kulu dilawa muna Ing'anda ya Mulungu kulawa mkigoda cha undewa, dilonga, “Imala!”

18 Abaho, kukala na mimwemwe, midumo, miladu, na mgudemo wa isi wihile ng'hani. Haunalawilila mgudemo wa isi kamba uja songela munhu viyalumbigwe, avo ukala na mgudemo mkulu ng'hani.

19 Dija idiwambo kulu da Babeli diigola mianza midatu, na imiwambo ya isi zose ibanangigwa. Avo Mulungu kavikumbuka vilozo va wanhu wa Babeli na kuwang'weza kikasi chao kimemile divai ya lusango lwake.

20 Kipigiti isi viigudeme, visiwa vose viyangayuka, na imigongo hayoneke.

21 Mvula ya mabwe makulu, gakalile na kamba kilo hamsini kila dibwe dimwe, gawalagalila wanhu, awo wamdukumize Mulungu sama ya mgayo wa mvula ija ya mabwe, kwavija mgayo huo wihile ukala wodumbiza ng'hani.

17

Mtenda Ugoni Ndwanga

1 Imwe wa wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga wakalile na imikungu saba keza kanilongela, “Izo, na nie nokulagusila nhaguso ya ija imtenda ugoni ndwanga, iyo idiwambo kulu dizengigwe behi na nyanda bwando.

2 Wandewa wa isi watenda nayo ugoni,
na wanhu wokala muisi wakoligwa na
divai ya ugoni wake.”

3 Abaho, ija imsenga wa Mulungu
wa kuulanga kanisola Muloho mbaka
mkiwala. Ako nimona mtwanzi
yakalile uchana ya mng'onyo mdung'hu
yandikigwe matwaga bwando ga maligo,
na kakala na mapala saba na mhembe
longo dimwe.

4 Mtwanzi hiyo kakala yavalile vi-
valo va zambalau na vidung'hu, kakala
yoihamba na zahabu, mabwe ga hela
bwando, na lulu. Mmakono gake kakala
yagogile kikasi cha zahabu kimemile
ubananzi na unyolodo wa ugoni wake.

5 Mkihanga chake kakala yandikigwe
twaga dili na nhegulo ifisike, “Babeli
mkulu, mama wa watenda ugoni nd-
wanga wose na chanduso cha mbuli zose
zihile zili muisi.”

6 Nimona ija mtwanzi kakala yakoligwe
na mulopa wa wanhu wa Mulungu,
wanhu wakalile wowapetela wanhu
wayagwe mbuli za Yesu. Nimulola
mtwanzi ija na mkanganyo mkulu.

7 Abaho, ija imsenga wa Mulungu
wa kuulanga kanilongela, “Habali ukan-
ganya? Nie nokulongela nhegulo ifisike
ya mtwanzi hiyo na ija imng'onyo yamk-
welile kumgongo, ayo yali na mapala saba
na mhembe longo dimwe.

8 Ija imng'onyo yuumuwene kakala
mgima, ila sambi kadanganhika, na kok-
wela kulawa mdikolongo dilibule nziga
na kuchola kuubananzi wake. Na wanhu
wokala muisi, waja matwaga gao galekile
kwandikigwa songela ulumwengu vuu-
lumbigwe mkitabu cha ugima, wokan-
ganya wahamona imng'onyo hiyo, kwav-
ija kakala mgima, sambi kadanganhika,
ila kokwiza kuwa mgima kabili.

9 “Hano holonda nzewele na
ng'hungwe. Gaja ga mapala saba gago
ivigongo saba mtwanzi iyo yakalile
yavikalile.

10 Vivija gaja ga mapala saba gago wan-
dewa saba. Wandewa watano wadangan-
hika, imwe yang'hali yotawala, na iyagwe
hanakwiza, ila yeheza kotawala mkipigiti
kiguhi.

11 Ija imng'onyo yakalile mgima, na
sambi kadanganhika, iyo mndewa wa
nane. Na heyo ka mmwanza wa
waja wandewa saba, na heyo kochola
kubanangigwa.

12 “Zija izimhembe longo dimwe zu-
uziwene zizo wandewa longo dimwe
wakalile hawanagweleligwa undewa, ila
wogweleligwa udaho wa kutawala kamba
wandewa, na wotawala mkipigiti kiguhi
hamoja na ija imng'onyo.

13 Wano wandewa longo dimwe wowa
na nia imwe, na mhiko zao na udaho wao
womgwelela ija imng'onyo.

14 Wandewa longo dimwe na
ija imng'onyo wogomba na Mwana
Ng'hondolo, ila Mwana Ng'hondolo,
hamoja na waja wakemigwe, wasag-
uligwe, na walibule uzenzeleganye,
kowahuma kwavija heyo iyo Mndewa wa
Wandewa na Mkulu wa Wakulu wa isi.”

15 Abaho, msenga wa Mulungu wa ku-
ulanga kanilongela, “Gaja igamazi gau-
gawene haja kuyakalile ija imtenda ugoni
ndwanga gago madale ga wanhu wa kila
isi na kila ulonzi.

16 Ija imng'onyo na zija mhembe longo
dimwe zuuziwene womwihila ija imtenda
ugoni ndwanga. Wom'vula vivalo vake na
kumuleka mwazi. Woija nyama yake, na
vinhu visigale wovisoma na moto.

17 Kwavija Mulungu kazigela mbuli zoy-
olonda heyo mmioyo yao, mbuli zon-
dazigatende gaja goyolonda heyo. Woto-
gola kuulava udaho wao wa kutawala na
kumgwelela ija imng'onyo, mbaka mbuli
za Mulungu zivikile.

18 “Mtwanzi yuumuwene iyo idiwambo
kulu ditawala wandewa wa iisi.”

18

Kulagala kwa Babeli

1 Vinishile kumona mtwanzi yakalile
uchana ya mng'onyo mdung'hu, nimona
msenga iyagwe wa Mulungu wa kuulanga
yohumuluka kulawa kuulanga. Kakala

* **18:2** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 21:9.

na udaho mkulu, na isi imulikigwa na
unang'hazi wake.
2 Kenula dizwi kalonga, “Kulagala! Ku-
lagala Babeli wambo kulu!* Digaluka
ng'anda ya Mwenembago na kae ya kila
kinyamkela, kae ya kila ndege yehile, kae
ya kila kinhu kihile na kila mng'onyo
yehile.
3 Kwavija isi zose zing'wa divai yake,
divai ya sulukila yake ya ugoni. Wandewa
wa isi watenda nayo ugoni, na wachuluzi
wa isi wawa wagoli sama ya sulukila yake
ya kulonda vinhu vose vinogile.”
4 Abaho, nihulika dizwi diyagwe ku-
lawa kuulanga dilonga,
“Segeleni kulawa Babeli, mweye wanhu
zangu,†
giladi sambimuilumbe na heyo
m'vilozo vake,
giladi sambimwingile mmigayo yake
ihile ng'hani.
5 Kwavija vilozo vake vikiimemeza mbaka
kuulanga,
na Mulungu kazikumbuka mbuli
zake zihile.
6 Mtendeleni kamba heyo viyawatendile
mweye,
muliheni mianza mibili sama ya gaja
gayatendile.
Mmemezeleni mkikasi chake divai ig-
waduke mianza mibili,
kamba heyo viyawamemezele mw-
eye.
7 Mgweleleni mgayo mkulu na giogio
kamba yenzi na udola viyaigwelele
mwenyego.
Kwavija kogendelela kukiilongela
mwenyego,
‘Nie nokala hano, nie nili malikia.
Nie sio kizuka,‡
na nabule kilamso cha kona giogio!’
8 Avo migayo ihile ng'hani yompata
mdizua dimwe,
ifa, giogio, na nzala.
Na heyo kosomigwa na moto,
kwavija Mndewa Mulungu yomta-
gusa, kana udaho mkulu.”
9 Wandewa wa isi watendile nayo ugoni
mkuilumba na heyo muukazi wake wa
udola womulililа na kumuyalalila waha-
jona yosi da kusomigwa kumwake.
10 Wokwima kutali, kwavija wodumba
kuilumba na heyo mumgayo wake. Wo-
longa, “Kojona! Kojona! Wambo dino
kulu da Babeli! Mkipigiti kiguhi dota-
gusigwa!”
11 Wachuluzi wa isi womulililа na ku-
muyalalila, kwavija haduhu munhu yon-
dayagule vinhu vao kabili.
12 Haduhu munhu yondayagule zahabu
zao, madini ga feza, mabwe ganogile,
lulu, kitani ing'alile, vivalo va zambalau,
halili, vivalo vidung'hu, mibiki yose in-
ung'hila goya, via vose vitendigwe na
mhembe za nhembo, via vose vitendigwe
na mibiki inogile, shaba, zuma, na
malumalu,
13 mdalasini, vinung'hanung'ha, ubane,
manemane, uvumba, divai, mavuta ga
mzaituni, usage unogile, ngano, ng'ombe
na ng'hondolo, falasi na mikwama,
nyakadala, na hata ugima wa wanhu.
14 Wachuluzi wamulongela, “Vinhu
vose vinogile vuukalile uvisulukila
vipotela, na ugoli wako wose na vinhu
va kuitopela viyangayuka, na huvipata
kabili!”
15 Waja iwachuluzi wachuluze vinhu
hivo na kupata ugoli wao kulawa
kumwake wokwima kutali, wodumba
kuilumba na heyo mumgayo wake.
Wolila na kuiyalala,
16 wolonga, “Kojona! Kojona, gweye
wambo kulu, uivazile kitani ing'alile,
zambalau, na ndung'hu, na kuihamba na
zahabu, mabwe ganogile, na lulu!
17 Mkipigiti kiguhi kawagiza ugoli uno
wose!”
Wanhu wose wakalile woilongoza
imeli, wanhu wose wakwelile muna
imeli, wanhu wose wosang'hanika muna
imeli, na wanhu wose wosang'hanika
m'bahali, wokwima kutali.
18 Na viwadiwene yosi dilawa muna
umoto umsomile, wolila na kulonga,
“Hakukalile na wambo kulu diyagwe
kamba dino!”
19 Wakiitila timbwisi mmapala gao,
walila na kuiyalala, wolonga, “ ‘Kojona!

† **18:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 51:45.

‡ **18:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 47:5-8.

Kojona, gweye wambo kulu, waja wose wali na meli m'bahali wagaluka wagoli kubitila ugoli wake! Mkipigiti kiguhi kasa kila kinhu!'

20 "Deng'helela ulanga sama ya ubananzi wake! Deng'heleleni wanhu wa Mulungu na watumigwa wa Kilisto na wahokozi! Kwavija Mulungu kamtagusa ija imtwanzi sama ya kija kiyawatendele mweye."

21 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga yali na mhiko kenula dibwe kamba dibwe kulu da kusiginhila, na kujasa m'bahali, kalonga, "Vino vivo wambo kulu da Babeli vondajasigwe hasi, na hajoneka kabili.

22 Dizwi da mabango na wanhu wokwimba, watoa filimbi na watoa mhalati, hadihulikwa kabili mgati yako. Haduhu msang'hana wa sang'hano yoyose yondayoneke mgati yako. Dizwi da dibwe da kusiginhila hadihulikwa kabili mgati yako.

23 Mulangaza wa kiwenge haumwemwesa kabili mgati yako, ama dizwi da mulawilamhambe na mhambe hadihulikwa kabili mgati yako. Wachuluzi zako wakala wanhu wakulu muisi. Ila kubitila uhawi wako kuwagiza wanhu wose wali muulumwengu!"

24 Mgati yake woneka mulopa wa wahokozi, mulopa wa wanhu wa Mulungu, na mulopa wa wanhu wose wadanganhike muisi.

19

1 Msenga wa Mulungu wa kuulanga yali na udaho mkulu viyeshile kulonga, nihulika dizwi kamba dizwi da dale kulu da wasenga wa Mulungu wa kuulanga, dolonga, "Mulungu yatogolwe! Ukombola na yenzi na mhiko volawa ha Mulungu wetu,

2 kwavija nhaguso yake ya ikweli na yabule uzenzeleganye. Kamtagusa ija imtenda ugoni ndwanga yaibanange iisi na ugoni wake. Mulungu kamtagusa kwavija kawakoma watumigwa wa Mulungu."

3 Wenula dizwi kabili, walonga, "Mulungu yatogolwe! Yosi dilawa muna umoto ulukuza wambo dija kulu dokwela uchana milongo yose!"

4 Na waja iwavyele malongo mabili na wane na waja wene ugima wane wafugama mavindi wamtambikila Mulungu, ayo yakalile mkigoda cha undewa. Wenula dizwi, walonga, "Amina, Mulungu yatogolwe!"

Lusona lwa Mulawilamhambe lwa Mwana Ng'hondolo

5 Abaho, dizwi dilawa kulawa mkigoda cha undewa, dolonga, "Mgweleleni nhogolwa Mulungu wetu, mweye mose muli watumigwa zake, mweye mumdumba, wose wadodo na wakulu!"

6 Abaho, nihulika dizwi kamba dizwi da dale kulu da wanhu, kamba dizwi da mawimbi makulu ga bahali na kamba mdumo mkulu wa ladu, wolonga, "Mulungu atogolwe! Kwavija Mndewa Mulungu wetu Mwene Mhiko kotawala!

7 Tudeng'he na kusekelela, na tulave hishima zetu kumwake. Kwavija kipigiti kivika cha lusona lwa zengele lwa Mwana Ng'hondolo, na mhambe wake kesha kukiitanda mwenyego.

8 Kagweleligwa kivalo king'alile cha kitani yavale." Kivalo hicho kicho sang'hano zinogile za wanhu wa Mulungu.

9 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kanilongela, "Yandika gano, wamota wanhu waja wagonekigwe hana ulusona lwa zengele lwa Mwana Ng'hondolo!" Kanilongela kabili, "Zino zizo mbuli za ikweli za Mulungu."

10 Abaho nigwa hamagulu gake nimtambikile, ila kanilongela, "Sambiunitambikile nie! Nie na mtumigwa miyago gweye hamoja na ndugu zako waugogile usindila wa Yesu. Mtambikile Mulungu!

"Kwavija usindila wa Yesu uwo loho ya uhokozi."

Munhu Yomkwela Kumgongo Falasi Mzelu

11 Abaho, niwona ulanga uvuguka, na haja haulongozi wangu kukala na falasi mzelu, na munhu yamkwelile kumgongo kakemigwa Munhu Yalibule Uzenzeleganye na Wa Ikweli. Na heyo kotagusa na kutenda ng'hondo bila uzenzeleganye.

12 Meso gake kamba moto ukwaka, na
mpala jake kukala na mikungo bwando.
Kakala na twaga jandikigwe uchana yake,
kamba haduhu munhu yoditanga ila heyo
mwenyego.
13 Na heyo kavala kanzu izabikwe
mmulopa, na twaga jake dijo "Usenga wa
Mulungu."
14 Asikali wa kuulanga wamkweleleza,
wakwela falasi wazelu na wavala vivalo
va kitani kinogile, vizelu, na ving'alile.
15 Kulawa mmulomo wake dolawa
zele dinoligwe ng'hani, kubitila zele
hijo kowahuma Wamhazi. Na heyo
kowatawala na fimbo ya zuma,* na heyo
kolubojaga lwingila lwa kukamulila divai
ya lusango lwa Mulungu Mwene Mhiko.
16 Mkivalo chake na uchana ya haza
jake, kukala na twaga jandikigwe, "MKULU
WA WAKULU WA ISI NA MNDEWA WA WAN-
DEWA."
17 Abaho, nimwona msenga wa
Mulungu wa kuulanga kema mdizua,
kenula dizwi na kuwakema ndege wose
woguluka kuulanga, "Izoni, iting'hanileni
hamoja sama ya lusona lukulu lwa
Mulungu.
18 Izoni na muje nyama za wandewa,
wakulu wa asikali, na asikali, nyama za
falasi na wanhu zao wowakwela kum-
gongo, nyama za wanhu wose, wailegehe
na nyakadala, wadodo na wakulu."
19 Abaho, nimona ija imng'onyo na
waja iwandewa wa isi na asikali zao
waiting'hane hamoja giladi wagombe na
ija imunhu yamkwelile ija falasi na dale
jake da asikali.
20 Ila ija imng'onyo kagogigwa hamoja
na ija imuhokozi wa uvwizi yatendile mi-
zonza sama ya ija imng'onyo. Na kubitila
mizonza ino kawavwizila wanhu waja
waubokele utango wa ija imng'onyo na
kuditambikila wegu jake. Ija imng'onyo
na ija imuhokozi wa uvwizi, hewo wabili
wasigwa mdilamba da moto wa baluti
ilukula kuno wali wagima.
21 Na asikali zao wakomigwa na zele
dilawile mmulomo wa munhu ija yamk-
welile falasi kumgongo, na ndege wose
wakiigutiza nyama zao.

20

Milao Alufu Imwe

1 Kilisto viyeshile kumuhuma ija
imng'onyo, na ija imuhokozi wa uvwizi,
na waja asikali zao, nimona msenga
wa Mulungu wa kuulanga yohumuluka
kulawa kuulanga, yali na kivugulilo cha
kolongo dilibule nziga na kagoga mnyolo
mkulu mmakono gake.
2 Kadihuma dija idizoka, zoka da
umwaka, dikemigwa Kinyamkela ama
Mwenembago, abaho kadifunga na uja
umnyolo kipigiti cha milao alufu imwe.
3 Na ija imsenga wa Mulungu wa
kuulanga kajasa mdikolongo dilibule
nziga dija idizoka, kaluhinda ulwivi
lwa kwingilila himo na kulugela
utango uchana yake giladi sambiyadahe
kuwavwizila kabili wanhu wali muisi
mbaka milao alufu imwe vondaimale.
Gahamala higo, kolondigwa yafun-
guligwe mkipigiti kiguhi.
4 Abaho, nyona vigoda va undewa, na
waja wavikalile wagweleligwa udaho wa
kutagusa. Vivija nyona loho za waja
wakanhigwe mapala sama ya kumto-
gola Yesu na sama ya Usenga wa Mu-
lungu. Hawamtambikile ija imng'onyo
ama wegu jake na hawaubokele utango
wake m'vihanga vao ama mmakono gao.
Wazuka na watawala hamoja na Kilisto
milao alufu imwe.
5 Waja wayagwe wadanganhike
hawazukile mbaka milao alufu imwe
viimalile. Uno uwo mzuso wa ichanduso.
6 Wamota na wang'ala waja won-
dawengile mumzuso wa ichanduso. Ifa
ya ikabili yabule udaho wa kuwahuma,
ila wowa wakulu wa nhambiko wa Mu-
lungu na wowa wakulu wa nhambiko
wa Kilisto, na wotawala hamoja na heyo
milao alufu imwe.

Mwenembago Kohumwa

7 Na imilao alufu imwe ihamala, Mwen-
embago kofunguligwa kulawa mkifungo
chake.

* **19:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

* **20:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha EZEKIELI 38—39.

8 Heyo kolawa na kuchola kuzivwizila
isi zose, zikemigwa Gogu na Magogu,*
kulawa ng'ambu zose za isi. Kowat-
ing'haniza hamoja sama ya ng'hondo,
dale da asikali wali na udaho, dale
dilibule mheta kamba misenga ya bahali.
9 Watembela muisi zose na kuhazun-
guluka hanhu hawakalile wanhu wa Mu-
lungu na wambo dimnogele Mulungu.
Ila moto uhumuluka kulawa kuulanga
uwalukuza.
10 Na Mwenembago, ayo yawavwizile
hewo, kasigwa muna idilamba da baluti
ilukula, ako kuyasigwe ija imng'onyo na
ija imuhokozi wa uvwizi, na wogazigwa
imisi na ikilo milongo yose.

Nhaguso ya Kimambukizo

11 Abaho, nyona kigoda kikulu kizelu
cha undewa na heyo yakikalile. Isi na
ulanga vikimbila, ila hawawene hanhu ha
kuifisa.
12 Abaho, niwona wanhu wadangan-
hike, wakulu na wadodo, wema haulon-
gozi wa ikigoda cha undewa, na vitabu
vigubuligwa. Vivija kitabu kiyagwe
kigubuligwa, kikalile kitabu cha ugima.
Wanhu wadanganhike watagusigwa nh-
aguso ilingile na sang'hano zao, kamba
viyandikigwe mgati ya ivitabu.
13 Bahali iwalava kunze wanhu wadan-
ganhike wakalile mgati yake, na ifa na
kuzimu ziwalava wanhu wadanganhike
wakalile mgati yao. Kila munhu kata-
gusigwa nhaguso ilingile na sang'hano
yake.
14 Abaho, ifa na kuzimu vasigwa muna
idilamba da moto. Idilamba da moto iyo
ifa ya ikabili.
15 Munhu yoyose twaga jake hajoneke
jandikwe muna ikitabu cha ugima
kasigwa muna idilamba da moto.

21

Ulanga wa Sambi na Isi ya Sambi

1 Viishile nhaguso ya Mulungu ha kila
munhu, nyona ulanga wa sambi na isi ya
sambi,* kwavija ulanga wa ichanduso na
isi ya ichanduso visha kubita, na bahali
iyangayuka.
2 Nijona Wambo Ding'alile, Yelusalemu
ya sambi, dohumuluka kulawa kuulanga
ha Mulungu, disasaligwe kamba mhambe
yahambigwe sama ya mbigalo wake.
3 Nihulika dizwi kulu kulawa mkigoda
cha undewa dolonga, “Lola, ukazi wa
Mulungu wowa hamoja na wanhu. Na
heyo kokala hamoja na hewo. Wowa
wanhu zake, na Mulungu mwenyego
kowa hamoja na hewo, na heyo kowa
Mulungu wao.
4 Na heyo kowahangusa mahozi gao
gose kulawa mmeso gao, kwavija haduhu
ifa kabili† ama giogio ama kililo ama
usungu, kwavija mbuli za umwaka zisha
kubita.”
5 Heyo yakalile mkigoda cha undewa
kalonga, “Lola, novitenda vinhu vose
viwe va sambi.” Abaho kanilongela,
“Yandika mbuli ino, kwavija mbuli zino
za kutogoligwa na za ikweli.”
6 Na heyo kanilongela, “Imala! Nie
iyo Alufa na Omega, Waichanduso na
Waikimambukizo. Munhu yali na ng'hilu
nomgwelela mazi kulawa mzinzokwe za
mazi golava ugima bila kuliha kinhu.
7 Munhu yondayahume kohala motelo
zino zose, na nie nowa Mulungu wake, na
heyo kowa mwanangu.
8 Ila wali na bwembwe, walibule
nhamanila, wanhu wali na ngelegeza zi-
hile, wakomaji, wagoni, wahawi, woita-
mbikila miwegu, na wavwizi wose wok-
wasigwa muna idilamba da baluti ilukula.
Ino iyo ifa ya ikabili.”

Yelusalemu ya Sambi

9 Imwe wa waja wasenga saba wa
Mulungu wa kuulanga wakalile na ija
imikungu saba imemile migayo saba ihile
ng'hani ya kimambukizo keza kanilon-
gela, “Izo, nokulagusila mhambe, mt-
wanzi wa Mwana Ng'hondolo.”
10 Kanisola Muloho mbaka uchana
ya idigongo tali, kanilagusila Wambo
Ding'alile, Yelusalemu, dihumuluka ku-
lawa kuulanga kuyali Mulungu.

* **21:1** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:17. † **21:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 25:8.

11 Dikala dinang'hazigwe na yenzi ya Mulungu, na mulangaza wake ulinga kamba dibwe da hela bwando, kamba yasipi, kamba kiwowo king'alile.
12 Dikala na konhi kulu na tali dikalile na nyivi longo dimwe na mbili, na kila lwivi lumwe lwimilizwa na msenga wa Mulungu wa kuulanga. Na uchana ya kila lwivi jandikigwa twaga dimwe mmwanza wa matwaga longo dimwe na mabili ga mitala ya Islaeli.
13 Haulawilo wa zua kukala na nyivi ndatu, hauswelo wa zua kukala na nyivi ndatu, kasikazi kukala na nyivi ndatu, na kusi kukala na nyivi ndatu.
14 Konhi da idiwambo hijo dizengigwa mmisingi ya mibwe longo dimwe na mibili, na uchana ya kila dibwe kukala jandikigwe twaga dimwe mmwanza wa matwaga ga waja watumigwa longo dimwe na wabili wa Mwana Ng'hondolo.
15 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga yakalile yolonga na nie, kakala na lubiki lwa kupimila lwa zahabu giladi yadipime idiwambo, nyivi zake, na konhi jake.
16 Wambo dino dikala na utali na ugazi ulingile, utali wake ulinga na ugazi wake. Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kadipima idiwambo na lubiki lwake, kapata kilometa 2,400 wimo wake, ugazi wake, na utali wake.
17 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kadipima idikonhi, na dikala na wimo wa kamba meta 65 kubitila lubiki lwa kupimila luyalupimile.
18 Idikonhi dino dikala dizengigwe na yasipi, na idiwambo dizengigwa na zahabu ing'alile, zing'ala kamba kiwowo.
19 Misingi ya idikonhi da idiwambo ikala ihambigwe na kila dibwe dinogile. Dibwe da msingi wa ichanduso dikala yasipi, daikabili yakuti samawi, daikadatu kalikedoni, daikane zumalidi,
20 da tano salidoniki, da sita akiki, da saba kilisolito, da nane zabalajadi, da tisa topazi, da longo dimwe kilisopolaso, da longo dimwe na dimwe yasinto, na da longo dimwe na mabili ametisto.
21 Zinyivi longo dimwe na mbili zikala lulu longo dimwe na mbili, kila lwivi luzengigwa na lulu imwe. Nzila za idiwambo dija zikala zahabu zing'alile, zing'ala kamba kiwowo.
22 Siyonile Ng'anda ya Mulungu mdiwambo hijo kwavija Ng'anda ya Mulungu ya idiwambo hijo iyo Mwana Ng'hondolo na Mndewa Mulungu mwenyego Mwene Mhiko.
23 Idiwambo hijo hadilonda zua ama mulenge kumwemwesa mgati yake, kwavija yenzi ya Mulungu yolava mulangaza wake, na Mwana Ng'hondolo iyo kiwenge cha idiwambo hijo.
24 Wanhu wa isi zose wotembela mmulangaza wake, na wandewa wa isi wogala ugoli wao mgati yake.
25 Na nyivi za idiwambo hijo zovuguligwa misi ngima, hazihindigwa, kwavija haduhu ikilo himo.
26 Hishima na ugoli wa wanhu wa ulumwengu vogaligwa mgati ya idiwambo hijo.
27 Haduhu kinhu chochose kinyolodoke chondakingile mdiwambo dija, ama munhu yoyose yotenda mbuli za kinyala ama mbuli za uvwizi, ila waja weiyeka matwaga gao gandikigwe mkitabu cha ugima cha Mwana Ng'hondolo.

22

1 Msenga wa Mulungu wa kuulanga viyeshile kundagusila dija idiwambo ding'alile, kandagusila lwanda lwa mazi golava ugima, lukalile lung'ala kamba kiwowo, lulawa hana ikigoda cha Undewa choyokalila Mulungu na Mwana Ng'hondolo,
2 lukuluma hagatigati ya inzila ya idiwambo hijo. Kila ng'ambu ya ulwanda kukala na mibiki ilava ugima ilela mujo mianza longo dimwe na mibili mkipigiti cha mulao umwe, na kila mulenge wolela mujo uyagwe. Na matepo ga mibiki ija iyo dawa ya kuwahonya wanhu wa isi zose.
3 Haduhu kinhu chochose kidukumizwe muna idiwambo dija. Kigoda cha undewa choyokalila Mulungu na Mwana Ng'hondolo chowa mgati ya idiwambo dija, na watumigwa zake Mulungu womtambikila.

4 Wochona kihanga chake, na twaga
jake dokwandikigwa m'vihanga vao.
5 Hakuwa na ikilo kabili. Hawalonda
mulangaza wa kiwenge ama mulangaza
wa zua, kwavija Mndewa Mulungu kowa
mulangaza wao. Na hewo wotawala
milongo yose.

Kwiza kwa Yesu

6 Msenga wa Mulungu wa kuulanga
kanilongela, “Mbuli zose ziuhulike na
zuuziwene za kweli na za kutogoligwa.
Na Mndewa Mulungu, ayo yowagwelela
wahokozi Loho wake, kamtuma msenga
wake yakawalongele watumigwa zake
gaja gondagalawilile.”
7 Yesu kolonga, “Tegeleza! Nokwiza
mbwisa! Kamota munhu ija yozigoga
mbuli za uhokozi zili mgati ya kitabu
kino.”
8 Nie, Yohana, nizihulika na kuzona
mbuli zino zose. Na vinishile kuzihulika
na kuzona, nifugama mavindi haulongozi
wa gamagulu ga ija imsenga wa Mulungu
wa kuulanga yanilagusile mbuli zino, na
nilonda kumtambikila.
9 Ila heyo kanilongela, “Sambiunitam-
bikile nie! Nie na mtumigwa wa Mu-
lungu, kamba vuuli gweye na ndugu zako
wahokozi, kamba waja wose wogagoga
gaja gandikigwe mkitabu kino. Mtambik-
ile Mulungu yeiyeka!”
10 Abaho, kanilongela, “Sambiuzifise
mbuli za uhokozi za kitabu kino, kwavija
kipigiti kikwenhuka cha mbuli zino zose
kulawilila.
11 Munhu yotenda gehile yagendelele
kutenda gehile, na munhu yanyolodoke
yagendelele kunyolodoka. Munhu yal-
ibule uzenzeleganye yagendelele kuwa
bule uzenzeleganye, na munhu yang'alile
yagendelele kuwa mng'azi.”
12 Yesu kolonga, “Tegeleza! Nok-
wiza mbwisa na nhunza yangu
mumkono, nimgwelele kila munhu
kamba viyasang'hanike.
13 Nie iyo Alufa na Omega, nhegulo
yake, Waichanduso na Waikimambuk-
izo.”
14 Wamota wanhu waja wosuluza
kanzu zao, giladi wadahe kuuja mujo wa
m'biki wa ugima, na wadahe kwingila
kubitila nyivi za idiwambo dija.
15 Ila hanze ya idiwambo hana mibwa,
wahawi, wagoni, wakomaji, wanhu
woitambikila miwegu, na wanhu wose
wonogelwa na uvwizi na kuutenda.
16 “Nie, Yesu, nimulagiza msenga
wangu wa kuulanga yakugwelele usindila
uno sama ya wanhu wamtogole Kilisto.
Nie iyo muhenga kulawa mulukolo lwa
Daudi na Nhondo Ing'alile ya Imitondo.”
17 Loho wa Mulungu na mhambe wo-
longa, “Izo!”
Na heyo yogahulika gano vivija
kolondigwa yalonge, “Izo!”
Munhu yali na ng'hilu na yeze. Munhu
yoyose yolonda, yasole mazi golava
ugima yang'we bila kuliha.

Kimambukizo

18 Nie iyo Yohana, nomzuma kila
munhu yohulika mbuli za uhokozi
za kitabu kino, ihawa munhu yoyose
yokongeza kinhu chochose mkitabu kino,
Mulungu komwongezela migayo ihile
ng'hani yandikigwe mkitabu kino.
19 Na ihawa munhu yoyose yoisegeza
mbuli yoyose kulawa mkitabu kino
cha uhokozi, Mulungu komsegezela
fungu jake kulawa mum'biki wa ugima
na kulawa Mdiwambo Ding'alile, gaja
gandikigwe mkitabu kino.
20 Heyo yosindila mbuli zino kolonga,
“Ona, nokwiza mbwisa!”
Amina. Izo, Mndewa Yesu!
21 Ngekewa ya Mndewa Yesu iwe
hamoja na wanhu wose wa Mulungu.
Amina.